

Q. HORATII

FLACCI POEMATATA

²⁵ £. 9. 33

INTERPRETATIONE ET NOTIS

ILLUSTRAVIT

PETRUS RODELLIUS E SOC. JESU.

IUSSU

CHRISTIANISSIMI REGIS

AD USUM

SERENISSIMI DELPHINI.

Huic Editioni accesserunt Odae aliquot & Satyræ
una cum Interpretatione continuâ quæ in priori
desiderabantur, nec non Index Rerum, Phrasium,
& Verborum memorabilium.

LONDINI:

Impensis ABELIS SWALLE, ad Insigne Monocerotis in
Cœmeterio D. Pauli. MDCXC.

HORATIJ OPERA
ad usum *DELPHINI.*

LONDINI.
Apud Abelem Swalle.

J. Sturt Sc.

Q. HORATII

FLACCI POEMATATA

²⁵ £. 9. 33

INTERPRETATIONE ET NOTIS

ILLUSTRAVIT

PETRUS RODELLIUS E SOC. JESU.

IUSSU

CHRISTIANISSIMI REGIS

AD USUM

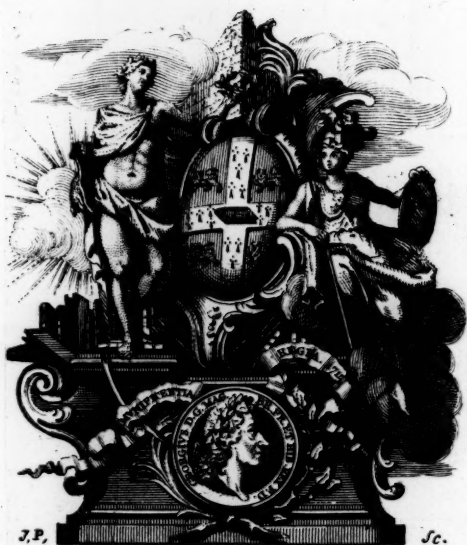
SERENISSIMI DELPHINI.

Huic Editioni acceſſerunt Odæ aliquot & Satyræ
unâ cum Interpretatione continuâ quæ in priori
deſiderabantur, nec non Index Rerum, Phraſium,
& Verborum memorabilium.

LONDINI:

Impenſis ABELIS SWALLE, ad Inſigne Monocerotis in
Cœmeterio D. Pauli. MDCXC.

88.0.3

922.85

CAMBRIDGE
UNIVERSITY
LIBRARY

SERENISSIMO
DELPHINO.

N*Empe Palatini jam dudum liminis
hospes
Cæsareosque morari oculos, manibus-
que teneri*

*Sceptrigeris solitus : quo se jam culmine tollat :
Nuper Romanæ pertæsus HORATIUS Aulæ ?
Cui demum velit ille legi ; quas ambiat aures
Quem dominum.prensetque novum, DELPHINE,
patronum*

TE nisi, BORBONIÆ spes ô certissima GENTIS?

*Ac PATER Heroum vestigia magna secutus
Plectra Lyræque suis non absona laudibus, ultro
Accepturus erat, seros quibus iret in annos
Immortale decus ; laurôque oleâque revinctum
Ferret in astra caput LODQIX : tamen ille
clientem*

*Maluit esse tuum: five accrevisse Parenti
Quidquid erit Nati reputat; seu fortè NEPOTI
Jam parat AUGUSTO, vitæ, morumque magistrum
Ex longo Regum pueros formare peritum.*

*Atque equidem dum Tu tenerum, potioribus
usque*

*Exemplis fingis, dum quæ videt æmulus Infans
TE monstrante rapit: Versu hic & Carmine docto
Erudiet, donec Princeps Patre dignus Avóque
Prodeat & summis referat virtutibus ambos.*

*Nec si divinus præiit Maro, nil Venusinus
Dignum habet audiri: nec si nihil adderet iste
Deficerent animi timidum, spes altera restat:*

HUNC ETIAM DELPHINUS AMAT.

AD

Interpretis Præfatio ad Lectorem.

PRæstantium Operum ea laus est, ut intuendi admirandique nullus sit finis. Id vel ex uno constat *Horatio*, quem abhinc annis plus mille sexcentis quinque docti sunt, insatiabili voluptate legunt & relegunt; nec pauci omnis generis Commentariis explicare conantur. Hæc adeo dico, quod mihi videoꝝ audire plurimos interrogantes: quid novus iste post multos Commentator, quid novi affert? quid vidit aliis ante non visum? fateor multa aliis visa: sed, nunquid omnia? Sunt certe singulis oculi sui; & quanquam non continuò acutiores: at quædam observantes interdum quæ meliorem fugerant aciem. Quis porro dubitet, cum plures fuerint in uno argumento versari, sequentibus prodesse, quidquid priores in gustum peccavere Lectorum? istorum enim statim iudiciis, quotquot scribimus, vapulamus. Ego verò, qui hominum, etiam eruditorum, novi fastidia, nec quemquam omnibus placere posse: duo certe quædam vitare volui, quæ & à primis studiis molesta senseram; & displicere omnibus video. Quis enim ferat, quosdam in planis atque facilibus, sine causa disertos: qui ubi dignus vindice nodus incidere, quasi non advertissent, ad alia tacito gradu festinant, Lectoris spem plane frustrati? Nimiùm alii divinos agunt: tum in Manuscriptorum lituris omnibus rimandis; tum in investigandâ, quoties incerta est, autorum mente: ut sæpè non tam quid hi voluerint, aut cogitarint, quàm quid velle potuerint & cogitare, omnibus proponendum existiment: molestâ certe magis quàm utili ostentatione doctrinæ. Ab hoc utroque scoppulo, ut quàm longissimè poteram

Interpretis Præfatio ad Lectorem.

ram abii: ita in alios incidisse me vereor, quod ego quoque homo sum. Id certe videor verè dicturus: cum lucem plurimam attulerint *Horatio*, veterum curæ recentiorumque, quorum ingenii est illustratus: sic tamen, ut quemadmodum in magnis ædibus, frequentes latebræ atque anguli fuerint, tenebrarum adhuc & noctis pleni: quos si peritorum iudicio, mea tandem lucernula fecerit claros: cur ego oleum operamque, ut aiunt, perdidisse me doleam?

Universi porrò Operis modus, hic est. Ad singulas Odes, Satyras, Epistolas, Argumentum breve præfigitur, quid Poëta spectaverit repræsentans. Autoris versus excipit perpetua Interpretatio, simplici magis candore nitida, quam aut reconditæ eruditionis, aut ambitiosæ latinitatis opibus dives; quippe quæ unum reddere Horatium studeat, eumque Lectori ostendere. Denique si quid restat caliginis: subjectis Notis sic abstergetur, ut spes sit, nihil, aut parum admodum opus fore, aliunde lumen accerere.

Ac quoniam scio non jucundissimum modò futurum: sed ad Horatium intelligendum, summi cuiusdam esse momenti, si doceamur quo quidque tempore, quave occasione, fuerit scriptum: id quoque magno hactenus malo ferè neglectum, ne deesset, curavi sedulò. Cum enim constet pleraque hujus Poëtæ carmina spectare ad sua ipsius tempora, quæ eadem Augusti fuere: in ipso libri limine Synopsin Chronologicam offero, rerum, Romæ aut in Imperio Rom. gestarum, dum Viverent Augustus & Horatius: numeris additis, unde momento intelligatur, quoto illorum aut Romæ anno geri ea contigerit, de quibus mentio sit in carminibus.

Bibliopola

Bibliopola Lectori S.

O Peræ pretium omnino videtur, Lector benevole, ut quid à nobis in hæc Editione prestitum sit, tibi breviter exponamus. Primum igitur nitido & elegante charactere, à mendis omnibus (quantum fieri potuit) eam tam diligenter repurgatam in lucem prodire curavimus : deinde uberiores Indices sententiarum lautissimarum non solum operi adjecimus ; verum etiam Odas & Satyras nonnullas à Commentatore prætermittas in locum suum restituiimus. Nimis certe pudori & verecundia consuluisse nobis videbatur, cum præter Textus interpretationem, Odas etiam & Satyras ipsas, quæ per tot sæcula omnium castratorum manus effugerant, manifestâ cum Authoris nostri injuriâ, hic suppressi & negligi voluit.

Perpusillum est fateor, quod perfecimus ; utcumque si operam nostram (qualiscunque sit) apud Eruditos non malè locatam esse comperiemus, animus erit nobis ad ulteriora progredi, atque alios Classicos Authores publici juris facere : Juvenalem, viz. Lucretium, Cæsaris Commentaria, & Cornelium Nepotem : Hoc denique peracto, Poetas Latinos, cum interpretatione & notis, in usum Delphini jam editos, nec non reliquos qui hæcenus desiderantur, eâdem methodo concinnatos sub hac exigua & portabili mole in publicum prodituros, Deo favente destinamus : Vale.

DE
VITA HORATII
ET
EJUS SCRIPTIS.

Q *Horatius Flaccus* anno Romæ 689. L. Aurelio Cottâ, & L. Manlio Torquato Consulibus, Venusîæ, in confinio Apuliæ & Lucaniæ, nec longè ab Aufido fluvio, natus est, patre Libertino. Is, cum ex Coactoris operâ, potentioribus egregiè navatâ, commodè viveret: quodque vir sagax filii lætam indolem & acre perspexisset ingenium, eum Romam portavit adhuc puerum; honestèque vestito, magistros eligens in urbe doctissimos, servos etiam addidit qui sequerentur. Itaque inter Equitum liberos, Senatorumque, liberalissimè educatus, ea didicit omnia, quæ isti tantò digniores, clarioresque docebantur: summâ interim curâ advigilante, ac fermè omnibus locis præsentè, optimo patre, ne quid accideret quo filii mores corrumperentur. Quâ custodiâ factum, ut per eam ætatem, non modò pudicam servaret, verùm ab omni turpitudinis suspitione alienum. Humanitatis & eloquentiæ studiis Romæ imbutus Athenas petiit, quæ jam acceperat perpoliturus, additurusque Philolophiam. Vacabat illi, quando post Cæsarem occisum, Brutus Macedoniam petens, ac bellum meditans, annos natum 22. ex Philosopho militem, imò Tribunum militum fecit. Sed
neutri

De Vita Horatii & ejus Scriptis.

neutri ea res bene cessit. Horatius enim è scholâ recens, & armorum rudis, relictâ, ut ipse confitetur, parmâ, è Philippensi prælio fugit; Brutus verò, eodem periit. Patrono itaque destitutus Horatius, & rebus necessariis carens, navi, quæ propemersa est ad promontorium Pallinurum, quàm primum potuit, rediit Romam; ibique ad versus faciendos, instigante nimirum genio & impellente necessitate, contulit sese. Legerunt ejus aliquot Odas Virgilius & Varius, Poëtae tum in urbe clari; fecerêque laudando, ut novi apud Latinos Carminis autorem videre, & alloqui Mæcenas cuperet. Interrogavit ille, more suo paucis, Horatium, cujus esset? quo patre natus? aliaque hujusmodi, quæ omnia ut erant, ingenuè confessus, placuit quidem, non tamen statim admissus in familiam est. Sed, siue explorare hominem diligentius Mæcenas vellet; seu nollet eum facere suum antè quàm illi veniam militiæ Philippenfis obrinisset à Cæsare Octavio, qui fortè nondum redierat è Macedoniâ: non nisi nono ab hinc mense vocatus est à Mæcenate, jussusque verbis quàm honestissimis: ipsum in numero amicorum habere, sub finem anni sui 23. aut sequentis principium. Dubitari autem non potest quin eo maxime novem mensium spatio, quo spe conceptâ nobilissimæ clientelæ, dilatus est: Odis prioribus, alias adjecerit, quibus se Mæcenati magis magisque indies probaret, ejusque dignus benevolentia putaretur. Ex his videntur inter cæteras esse secunda & decima-quarta libri primi, quâ utrâque Octavio Cæsari mirè blanditur, Mæcenate haud dubiè multum laudante sapiens consilium. Alia fuit Epistolarum ratio, & Satyrarum. Hoc enim geminum scribendi genus, non prius attigit, quàm Mæcenatis, etiamque Augusti amicitia clarus, utrâque factus esset contra invidiæ tela munitior: solamque his temporibus nempe ætatis anno 25, scriptam ab eo constat Satyræ quintam libri primi, planè innoxiam, cum Mæcenati adfuisset Româ Brundisium proficiscenti, ad reconciliandum Cæsari Antonium. Hinc factum ut quanquam totâ deinceps vitâ Odas semper aliquas scripserit: pleræque tamen ante Satyras & Episto-

De Vita Horatii & ejus Scriptis.

las, non modò sint elaboratæ, verùm & in priores tres qui circum-feruntur Carminum libros compactæ; cum illo Epodon. Odarum enim qui quartus numeratur, postremorum ferè annorum est opus, quod Augusto volente in Drusi præcipuè laudem conscripsit, ut quæ hic in Germaniâ, fortiter & feliciter, per hæc tempora fecerat, à tanto Vate celebrarentur.

Cælibem totâ vitâ Horatium; nec tamen totâ castum fuisse, ex æquo certum est. Opes, præsertim à Mæcenate, habuit, quantas oportuit, ne quid deesset: certus se plura accepturum, si cuperet. Inter cætera Villam in Sabinis ab eo donatam, non sine grati animi sensu commemorat. Ab Augusto, dubium non est, quin aliqua sit consecutus, etsi de his siluerit. Imperatorio nempe fastigio putavit dignius; si, quæ egisset Princeps; quàm, quid privato homini donavisset; suis carminibus consignatum relinqueret.

De illius ingenio, nihil opus est dicere, cum id abundè emicet ex singulis propè apicibus eorum quæ scripsit. Ac planè summum extitisse oportet, quod præter Mæcenatem, Agrippam, & ipsum Augustum: etiam Virgilio, Vario, Albio Tibullo, Pollioni & aliis tam multis eruditione & genere clarissimis viris, dum viveret, insatiabiliter placuerit; post mortem verò, hæcenus omnibus.

Quod ad illius sectam Philosophicam attinet: nihil æquè est certum ac nullius fuisse, ut disertè ipse testatur provectâ jam ætate maturus, ac seriò, si usquam loquens in 1. Epist. l. 1. ubi postquam significavit nugis se omnibus tandem omisissis vacare velle Philosophiæ: subjungit:

*Ac ne fortè roges quo me Duce, quo Lare tuter
Nullius addictus jurare in verba Magistri
Quo me cunque rapit tempestas, deseror hospes.*

Et benè dixit, *hospes*: neque enim si quid ex Sectâ aliquâ semel probaverat, semper probabat: sed more hospitum apud singulos tandiu erat, quandiu libebat. Ita postquam initio cum Stoicis & Academicis sanè senserat de Deorum in
res

De Vita Horatii & ejus Scriptis.

res humanas providentiâ : visus eandem est negare cum Epicuro, in fine Sat. 5. l. 1. quam scripsit adhuc juvenis ut modò dixi. Iterumque Ode 29. l. 1. errorem hunc esse agnoscens, damnavit ; ac religiosè deinceps judicavit de Diis, invocans eos passim & rogans, pro se, pro Mæcenate, pro Augusto, Romano populo, &c. ut verissimè dici possit Horatium nihil minùs quàm Epicureum fuisse. Nam quòd Epist. 4. l. 1. se vocat *Epicuri de grege porcum* : nihil aliud quàm cum suo Tibullo ridere voluit ; seque significare pinguem esse ac nitidum, quales erant Epicureæ doctrinæ sectatores ; & quales si adscribere voluerimus Epicureis, non Horatii solum, sed prope omnium sectam esse oporteat.

Corpore fuit obeso & brevi ; lippis oculis. Vivere desiit eodem anno cum Mæcenate ; sed tamen post illum ; ætatis suæ 57. Romæ verò 746. nimirum C. Marcio Censorino, & Asinio Pollione Coss. Humatum in Esquiliiis tradunt, & quidem juxtâ Mæcenatem : quem, cum in fundo proprio, magnatum more, tumultum sibi vivens pararet : etiam Horatio illic suo posuisse, plus quàm vero simile est.

DE

DE MÆCENATIS

Stirpe verè Regià.

HORATII tanquam pars altera Mæcenæ est; cujus et si vitam non scribo: famam tamen in isto operis antecessu tueri breviter, & defendere gemus, cum mihi honestum, tum eruditis omnibus quos impensè amavit gratissimum fore confido. Nempè cum tantum Virum regiâ ortum prosapiâ omnes ad hanc diem crediderint: Horatii demum interpretes Gallicus, nuper est ausus velut repetundarum accusare, cum primâ suâ in primum versum animadversione, disertè affirmavit errasse omnes quicumque Reges ex quibus edinus Mæcenæ dicitur, non intellexissent, pro Magnatibus positos.

Sed, ut omittam, quàm periculosa res sit, unum contra omnes sentire: quærere liceat: cum plerisque in locis reges sint veri reges, nec solum optimates aut opulenti homines: quid causæ sit cur hîc tropicam solum significationem admitti velit, non autem propriam? si id cuique privato velle aut nolle pro arbitrio liceat: licebit etiam veros plurimos reges grammatico edicto exauctorare, & purpurâ spoliatos in ordinem redigere.

At,

De Mæcenatis stirpe verè Regiâ.

At, inquit, incredibile est, si verè reges extitissent Mæcenatis Majores aliqui, tacituros rem tantam Historicos: Quid ergo? si reges extitisse affirmarent Historici, crederes: asseveranti semel, iterumque Horatio, non credis? atqui hoc magis credi Horatio debuit, quòd Mæcenati intimus, historiam illius domesticam ignorare non potuit; nec hîc Poëtam sed Historicum agit. Crederem, dices, si veris ortum regibus Mæcenatem affirmaret Horatius: ille verò hoc solum asserit, regibus editum. Vis ergo veros ubique reges dici, quicumque veri sunt? hoc si est opus, ne ipsis quidem jam Historicis credes, veros ullos fuisse. Hi nempe ipsos reges verissimos, non aliter vocant quàm reges; nec ulquam regum filios, nisi regibus editos tradunt. Ejus si rei quæratum à me ratio: videtur ea optima: quòd cùm Historicorum proprium munus sit, res ex vero tractare: metaphoris, ubi præsertim de magnis rebus seriò agitur, planè abstineant. Cùmque nihil sit majus quàm Regem esse, & Rege editum: nullum qui verè ejusmodi non sit, talem affirmant. Cur ergo de Rege acturi, verum insuper dicant? Quod autem de Historicis aio, censendum idem est de Poëtis sicubi Historicos agunt, ut hoc loco Horatius, & post illum Propertius ejusdem temporis clarus Poëta, qui certè nisi veris & ipsis regibus editum crederet Mæcenatem, non ita scriberet. l. 3.

Mæcenæ eques Etrusco de sanguine Regum.

Indidem factum censeo: ut in tot Marmorum Nummorumque Inscriptionibus, neminem, nobilissimum licet ditissimumque; legamus appellatum Regem, qui verè regiâ dignitate non esset; aut affirmatum prodiiisse à regibus, qui metaphoricis duntaxat regibus natus esset. Nec alia est hodièque consuetudo: sed in honorum Titulis, in Elogiis, sive liber inscribitur, sive statua subscribitur, sive publici aliquid operis literario monumento in laudem aliqujus ornatur; ambigui nihil vocabuli admittimus, quod signifi-

De Mæcenatis stirpe verè Regiâ.

significatu ancipiti dicacitatem provocet, invidi, malignique lectoris. *

Quod si quandoque, ac præsertim apud Poëtas, regis appellatione donatos legimus, qui reverà non essent reges, sed aut patroni, potentes amici, aut opulenti solum magnates: id certè ita ubique fit, ut facilè quivis intelligat vocis abusum, & metaphoram esse, non ferid, sed ex notissimâ adulatione aut familiaritate loquentium: quod certè hic locum non habet.

Verùm ne scrupulus ullus supersit: ideo dico, de istâ Mæcenatis prosapiâ vix quidquam habere Historicos: 1. quod ejus Viri Acta deditâ operâ nemo tractarit. Etsi enim doctos omnes plurimum fovit: præcipuâ tamen benevolentiam complexus Poëtas, eosdem quoque sibi magis demeruit benefaciendo. Unde & horum præcipuè laudibus ornatus est, & ab eisdem affirmatus, *editus regibus; regum progenies; & de Etrusco sanguine Regum.* 2. Quod jam non è proximo flueret hic sanguis regius in Mæcenatis venas: regali dignitate apud Etruricos modicâ, neque perpetuâ, in alias pridem familias transmissâ. Nam quod *atavos Reges* canit Horatius, non unum aliquem designat gradum genealogiæ, sed incertum, & quemvis, Quemadmodum in illo versu *& genus & proavos & quæ non fecimus ipsi, &c.* temporaria autem ista & desita decora familiarum, quis nescit sensim obliterari, & indies marcescere? 3. Denique, quod majus quiddam in Mæcenate atque ipsius proprium erat quod celebrarent, ut affatim omnes fecere. Qui etenim meminerit quod Dionysius Halic. Florus & alii tradunt: fuisse olim Tusciæ reges eodem tempore 12. qui etsi veri reges, fascibus, trabeâ, sceptro, & coronis insignes essent, singuli tamen singulis urbibus duntaxat dominabantur, ut Clusio Porfenna: videbit idem neque illud tam nihil extitisse, ut omitteretur ab omnibus; neque tantum fuisse ut prædicari oporteret à singulis; possetque comparari cum eo fastigio quò Mæcenæ Romæ ascenderat, charissimus virtutis propriâ factus Augusto, ejusdem ordinarius in rebus omnibus consiliarius;

De Mæcenatis stirpè verè Regiâ.

rius ; ac demum, ipso Româ multos annos absente, non solum Urbi, sed toti etiam Italiæ cum summâ potestate Præfectus & Romani Imperii tanquam Vicarius. Prædicare ergo Historici de Mæcenate, quod summum atque ipsius erat ; quod atavorum & longè inferius, prætermisere : neque hinc jure colligat quisquam non esse Tuscæ regibus editum Mæcenatem.

SY-

SYNOPSIS CHRONOLOGICA

ROMANÆ HISTORIÆ,

Ad intelligendum Horatium necessaria.

*Ab anno Romæ 710. qui fuit Augusti 19. & Horatii 21:
ad annum Romæ 746. qui fuit Augusti 55.
Horatii 57. & ultimus.*

ANNI

Roma.	Augusti.	Horatii.
710	19	21
711	20	22

JULIUS CÆSAR expeditionem in Parthos meditans, cum in Senatum de eâ acturus venisset, occiditur à Conjuratis. Secuta sunt cædem sacræ trua ingentia, & fulmina, quibus sacræ ædes plurimæ tactæ, & statuæ multæ dejectæ. Copiosissimè insuper pluit, & aliquoties etiam lapidibus Tiberis latè exundavit.

Hirtio & Pansâ Coss. bello Mutinensi, quod M. Antonius invidiâ Octavii moverat, mortuis: idem Octavius defuncti Cæsaris hæres præcipuus, & ab eo in Familiam, nomenque adoptatus, annos tantum natus 20. substituitur mense Aug. in Consulatu cum Q. Pedio. Huic Octavius persuadet, ut legem ferri curet de vindicandâ Cæsaris nece. Triumviratus ex Julio Cæsare Octavio, M. Antonio, & M. Lepido constituitur.

Legi

Synopsis Chronologica Historiæ Romanæ:

ANNI.

Roma.	Augu- sti.	Hor- atii.
712	21	23
713	22	24
714	23	25
715	24	26
716	25	27
717	26	28

Legi latæ obsecuturi Octavius & Antonius, relicto Romæ Lepido, qui cum Munatio Planco Consul tum erat, conferunt se cum exercitu in Macedoniam, cum eò præivissent Brutus & Cassius præcipui inter Cæsaris interfectores: quos præliis duobus intra paucos dies commissis ad urbem Philippos fundunt, & mori cogunt. Interfuit istis certaminibus Horatius cum illum Brutus Athenis Philosophiæ vacantem abduxisset & militum Tribunum fecisset.

Romam redit Octavius, quem inter & Antonium ex variis causis orta brevi discordia; ac demùm ab Antonio Brundisium obsessum, quod Octavius occupavit.

Pax inter Octavium & Antonium ad Brundisium componitur, per communes amicos eò Româ profectos. Horum præcipui fuere Asinius Pollio tum Consul, & Mæcenæ quem in itinere comitatus Horatius est. Hoc eodem anno, Præturam gessit Agrippa, admodum splendide.

Cum in procinctu ad pugnam essent, hinc quidem Sextus Pompeius, Magni filius, illinc verò Trium-viri Octavius & Antonius: inita est Pax altera ad Misenum Campaniæ promontorium: sed quæ diu non tenuit. Asinius Pollio de Parthinis Illyrici populis à se subactis triumphavit.

Octavius repudiata Scriboniâ Juliæ matre Liviam Drusillam duxit, ultrò eam ipsi cedente viro suo Claudio Tiberio Nerone, cum jam Tiberium edidisset, Drusumque utero sextum mensem gestaret, qui apud Cæsarem natus est.

Portus ingens ad Baias conficitur, vicino mari in Lacus Avernum & Lucrinum immisso;

Synopsis Chronologica Historiæ Romanæ.

ANNI.			misso; præfidente Operi Agrippâ. Eò
Roma.	Augusti.	Horatii.	Cæsar se contulit bellum contra Pompeium præparans, Præfecto Urbi Mæcenate, non in hunc tantum annum, sed in alios deinceps plures.
718	27	29	Paratâ jam Classe Cæsar Baiis solvit contra S. Pompeium Siciliam tenentem, & à duobus annis parùm quietum. Eum bis vicit Agrippa navali prælio, unde Rostratâ primus coronâ donatus est. Sic fracto, fugatôque Pompeio, Cæsar rediit Romam, ubi multis magnisque à Senatu & Populo laudibus & honoribus exceptus est, ac Domo publicâ donatus. Pompeius interim per quosdam ab Antonio missos intercipitur, ac paulò post occiditur. Ventidius Pacorum Orodís Parthorum Regis filium in acie occidit; M. verò Antonius vincitur à Phraate Pacori fratre. Id bellum imprudenter suscepit Antonius, consilio Monæsis Parthi, qui suis iratus multa promiserat quæ deinde non præstitit, legatione & promissis à Phraate clam delinitus.
719	28	30	S. Pompeio mortuo, compositurus Africam Cæsar, in Siciliam trajecerat: quando Salassi, Taurisci, Liburni, & Iapydes, Pannoniæ & Illyrico vicini populi apertè rebellantes, coëgerunt contra se arma vertere. Aliis ad alios subigendos missis, ipse Cæsar propriè Iapydas bello petiit, obsessâque Metulo maximâ eorum urbe, cùm conaretur è turri lignèâ murum conscendere, graviter vulneratus est. His tamen domitis, impetita Pannonia; Scisciâque civitas regionis caput expugnata. Jamque in Galliam progressus erat Cæsar contra Britannos perrecturus, quando nunciata est altera

Synopsis Chronologica Historiæ Romanæ.

ANNI.

Roma.	Augusti.	Horatii.
721	30	32
722	31	33
723	32	34

tera nuper subactorum Dalmatarum rebellio : contra quam missus primùm Agrippa ; ivit deinde ipse Cæsar ibi de novo lauciat ; Mena verò occisus , M. Pompeij quondam libertus , & Sexti nuper adjutor in bello vehemens , tandemque factus Cæsarianus . Ex Dalmatarum devictorum manubiis jubente Cæsare fornices facti , decretæque Bibliothecæ in honorem Sororis , Octavianæ appellandæ .

Ædilitas Agrippæ ultro delata , gesta ab eo est magnificentiâ maximâ .

M. Antonius in Ægypto & Cæsar Romæ cominorans , mutuis se per multiplices literas conquestionibus exacerbant , quæ demùm erupere in apertum bellum quod isto anno utrinque est ritè indictum ; Octaviâ etiam sorore Cæsaris ab Antonio repudiata .

Cæsar III. Consul cum Messalâ Corvino , Mæcenate prius , non Urbi modò , ut antè , sed toti etiam Italiæ præposito , Brundisio solvens , non in Peloponnesum , aut in Achaiam , quò contra ipsum processerat Antonius , sed in Epirum contra maximam partem classis quam illic habebat , contendit ; locumque occupavit prope Actium , sublimem ac castris idoneum , unde in mare , in portum , & naves Antonij liber profectus erat . Accurrit festinatò Antonius ; & pugnâ initâ , cum Cæsar vincere , à spectante Cleopatrá putaretur : fugit primùm illa , ac subinde Antonius celeritate tantâ ut neutrum assequi potuerint missi ad persequendum . Naves nihilominus plurimæ ad fugam tardiores post acre ac longum certamen exustæ sunt . Con-

Synopsis Chronologica Historiæ Romanæ.

ANNI.

Ro- mæ. —	Au- gu- sti.	Ho- ra- tiii.
724	33	35

tigit hæc victoria die 2. Septembris, quæ prima numeratur imperantis absque con-
sorte Octavii. Hic statim Ludos instituit
in honorem Apollinis, qui apud Actium
colebatur; urbemque victoriæ monimen-
tum ædificavit in locò castrorum Nicopo-
lim dictam: æmulatus fortè Pompeium
M. qui olim de Armenis victor, ejusdem
nominis, apud eos civitatem fundarat. His
rebus gestis Octavius recepit se per Syri-
am in Asiam, ubi dum hiemaret, conven-
tus est à Tiridate Partho opem rogante
contra regem suum Phraaten, quem sub-
diti propter sævitiam expulerant, Tiridate
substituto.

Cleopatra quæ se ex fugâ in Pelopon-
nesum cum M. Ant. ad tempus receperat:
eo ibi relicto; ne sui tumultuarentur, Alex-
andriam in Ægyptum contendit. Cæsar
verò victor, & cum M. Licinio Crasso IV.
Consul, vela in Italiam fecit: appellen-
que Brundisium, toram penè Romam ibi
obviam habuit gratulandi causâ: Senatum,
Equites, & plebis magnam partem. Sed
ille hostem opprimendum ratus antequam
resumeret vires, trigesimo postquam vene-
rat die, renavigans, Ægyptum petiit; pe-
titusque Pelusio, ipsam brevi Alexandri-
am urbem regiam cepit, & in eâ Antonium
ac Cleopatram. Et Antonius quidem cum
putaret Cleopatram voluntariâ morte vi-
tam finisse, adactò gladio se interfecit non-
dum visò victore; Regina verò cum ali-
quid speraret, vivere primùm maluit; mox
tamen se captivam intelligens reservari
triumpho, spem suam damnans & mori
querens, aliquot menses supervixit invita.

Dum

Synopsis Chronologica Historiæ Romanæ.

ANNI.

Roma.	Augusti.	Horatii.
725	34	36
726	35	37

Dum ista in Ægypto fierent, venit eò Tiridates Parthus, Cæsaris opem iterum imploraturus contra Phraatem, qui & ipse jam victor, & in proprium regnum, Scytharum ope restitutus, legatos ad Cæsarem misit. Excusârat anno superiore Cæsar, susceptum præsens bellum contra Cleopatram, ne Tiridatem adjuvaret: neque tamen eo confecto, certò quidquam promisit. Gaudebat enim Parthos turbis domesticis debilitari; solùmque Tiridati permisit in Syria esse; ipse verò Italiam repetens, parvum Phraatis filium, quem Tiridates à se interceptum donaverat, secum Romam adduxit Obsidis loco habiturus.

Octavius V. Consul, Lepido priùs in ordinem redacto; mortuòque nuper Antonio planè solus jam imperans, nomen admittit Imperatoris, & Romam redux, Jano clauso, tres continuos dies triumphat: Primò, de Panoniis, Dalmatis, & Iapydis olm victis; secundò, de Victoriâ Actiacâ; tertio, de Ægypto subactâ. Multisque aliis & inusitatis honoribus affectus videri voluit deliberare de Principatu deponendo, & reddendâ Populo Rom. potestate, auditis super eâ re Agrippæ atque Mæcenatis contrariis consiliis.

Erst acquieverat Cæsar Mæcenatis rationibus retinendum omnino Principatum probantis: cùm tamen ipse, dissimulandi gratiâ, atque ut cogi videretur, orationem in Senatu habuisset de Imperio à se deponendo: omnibus summæ ejus potentiæ atque felicitati adulantibus, contigit quod volebat. ut retinere compelleretur. Nihilominus adhuc dividi Provincias voluit inter

Synopsis Chronologica Historiæ Romanæ.

ANNI.

Romæ.	Augusti.	Horatii.
727	36	38
728	37	39
729	38	40
730	39	41
731	40	42

se & Populum Rom. Consiliarios etiam ordinarios semestres adhibuit, ex omni Magistratuum ordine delectos, quibus auctoribus pleræque à se fieri putarentur. Hoc etiam anno ut pacis Artibus pax proderet; Cæsar templum Apollini in Palatio dedicans, in porticu vicinâ amplissimam addidit Bibliothecam; aliisque item locis plurimas dedicavit. Ludos præterea, quinquennales deinceps futuros, in honorem Apollinis celebravit.

Cæsar ob tot, tantasque res præclare ac feliciter gestas, cum esset omnibus admirationi: tanquam homine major ac diis accedens, à Sen. Populoque Rom. delatum nomen Augusti, accipit; pauloque post cum exercitu in Britannos movet. Sed hi præmissis ad eum legatis in Galliam, pacem orant: quæ dum tractatur Cæsar Galliis ordinandis vacat hoc anno reliquo & parte sequentis.

Augusto VIII. & M. Statilio Tauro Coss. cum conveniri satis non posset de pacis conditionibus: trajicere serio parabat in Britanniam idem Augustus, quando Asturum & Cantabrorum nunciata rebellio illum ed vocavit.

Cantabri, Asturesque variis vincuntur præliis; ægrotansque Augustus Tarracoenem se recipit. Romam redit, & Janum claudit. Marcelloque nepoti Juliam filiam in matrimonio collocat.

Senatus Augustum omnibus legum vinculis solvit. Ælius Largus expeditione parum felici Arabas petit.

Augustus Consul designatus L. Sestium sibi substituit, Tiridates Parthus Romam venit

Synopsis Chronologica Historiæ Romanæ.

ANNL

Roma.	Augusti.	Horatii.
-------	----------	----------

venit è Syriâ, rogaturus de novo Augustum ut se contra Phraatem juvaret; promittensque se Romanis vectigalem facturum Parthiam si eam consequatur ipsorum viribus. Phraates contra, missis legatis postulat, dedi sibi Tiridatem rebellem subditum. Augustus Tiridatem quidem Phraati non dedit: imò Tiridati permisit, ut Romæ degeret: ad Phraatem verò ultro remisit filium quem sextum jam annum Romæ habebat, ut pro eo Captivos Signaque militaria Crassi & Antonii cladibus amissa reciperet. Hæc tamen nondum Phraates reddidit. Augustus graviter ægrotat: Marcellus verò ejus nepos & gener ædilitatem hoc anno gerens moritur, omnibus magnoperè charus & lamentatus; quemque vulgò putabant homines, si quid Cæsari accidisset; ejus potentiæ successorem futurum.

732	41	43
-----	----	----

Fannius Cæpio, & Murena Licinius, frater Terentiæ, conjugis Mæcenatis, cum aliis nonnullis in Augusti perniciem conspirarunt. qui cum ad dictam diem in judicio non comparuissent, exilio primum damnati, mox etiam necati sunt.

733	42	44
-----	----	----

M. Lollio & Quinto Lepido Coss. Augustus Româ in Siciliam abiit; unde missò Agrippâ (quem suum etiam generum tunc fecit) ad urbem regendam: ipse Provincias ordinaturus in Græciam transit cum exercitu, atque illinc in Asiam.

734	43	45
-----	----	----

Phraates, metu Augusti cum copiis ingressi Asiam, tandem ad eum, sæpè frustra petitas Romanas Aquilas, Signaque militaria, Crassianâ olim, & nuper Antonianâ

Synopsis Chronologica Historiæ Romanæ.

ANNI.

Roma.	Augusti.	Horatii.
735	44	46

tonianâ cladibus amissâ remisit cum Cap-
 tivis, qui adhuc supererant; obtulit-
 que obsides pacem rogans. Hanc verò
 incruentam victoriam maximi semper
 fecit Augustus; ob eamque non solum
 sacrificia, sed Templum quoque Jovi
 ultori decrevit in Capitolio. Numis-
 mate insuper cuso cum hac Epigraphe:
Signis receptis. Hoc ipso tempore nas-
 citur Augusto nepos Cajus ex Juliâ filiâ,
 & Agrippæ uxore. Tiberius verò in
 Armeniam cum exercitu mittitur, ut Ti-
 granem Romanis amicum ei regem præ-
 ficeret pro fratre Artabaze his populis
 ingrato. Virgilius Athenas petit Ænei-
 dem perpoliturus quam annis fermè 12.
 scripserat.

Romam ex Asiâ rediens Augustus ac-
 cepit apud Samum Legatos Inderum,
 aliorumque populorum amicitiam postu-
 lantium. Athenas autem progressus cum
 illic invenisset Virgilium, eum secum re-
 duxit in Italiam. Sed ille cum in navi
 ægrotare cœpisset, Brundusii mortuus est
 22. Septemb. anno ætatis 51. prope ex-
 plecto.

Augustus Romæ redditus, & Magister
 morum creatus ad quinquennium, A-
 grippam, tum Urbis, tum Italiæ Præfe-
 cturâ relevatum, præfecit Galliis tumult-
 uantibus. quibus compositis, transiit i-
 dem in Hispaniam adversus Astures,
 Cantabrosque, è quibus omnes propè de-
 levit, qui militari erant ætate; cæteros
 dearmatos è montibus ad plana transtu-
 lit.

Leges

Synopsis Chronologica Historiæ Romanæ.

ANNI.

Leges multæ, ab Augusto sunt latæ,
& vocatæ, Augustæ,

Roma.	Augusti.	Horatii.
736	45	47
737	46	48
738	47	49
739	48	50
740	49	51

Sæculares Ludos magno apparatu celebrat Cæsar, Cajumque & Lucium Agrippæ & Juliæ filios adhuc pueros adoptat.

Augustus varios Alpinarum gentium motus, plurimorumque Germaniæ populorum, inter eos Tenctherorum, Ufiperarum, ac Sicambrorum, qui Lollium Præfectum clade quoque affecerant, coerciturus, Româ cui Statilius Taurus interim Præfectus est in Galliam abiit, Tiberio secum adducto, Druso verò ejus fratre relicto in Urbe ut pro Tiberio absente Præturam anno reliquo administraret. Sicambri porrò, alique istis conjuncti Augustum veriti, sine pugna sunt victi, & ad sua se recipientes, tum quidem quieverunt.

Rhætis & Vindelicis inter Noricum, id est, Bavariam, & Galliam ad Alpes Tridentinas positis, Italiam infestantibus, Augustus Drusum adversus eos jussit Româ procedere; cùmque iidem ab Italiâ repulsi, urgerent Galliam; misit ex eâ Tiberium à quo adjutus Drusus eos in ordinem redegit, multis eorum milibus patriâ ejectis, & ad Rhenum locatis.

Augustus, etiam hoc anno in Galliis subsistens, non modò res earum, sed Germanicas insuper atque Hispanicas ordinare perrexit.

Druso

Synopsis Chronologica Historiæ Romanæ.

ANNI.

Roma.	Augu- sti.	Hor- atii.
741	50	52
742	51	53
743	52	54
744	53	55
745	54	56

Druso in Germaniâ relicto, Augustus Romam redit, ubi Iulus Antonius Triumviri filius, Prætor, natalem diem Cæsaris equestri certamine celebravit, additâ Venatione, cum Epulo, quod Augusto ipsi & Senatoribus dedit in Capitolio, ex Senatus-consulto.

Cum mortuus esset Agrippa, & adhuc pueri essent Cajus & Lucius illius ex Juliâ filii: ne Imperium invidiâ perturbaretur, invitus licet Augustus Tiberium rebus admovit propius, eisque Juliam Agrippæ viduam, conjugem dedit. Et quoniam metu Agrippæ soluti Pannonii non quiescebant, adversus illos missus est idem Tiberius. Similiter Sicambri eorumque auxiliarii, cum & ob Augusti absentiam, & quod viderent Gallos jugum ferre gravatè, bellum movissent; rediissetque Cæsar in Lugdunensem Galliam Germaniæ propiorem, magnis à Druso cladibus affecti sunt, ut à Tiberio Pannonii.

Paulo Fabio maximo, & Tuberone Coss. Sicambri, Usipetæ, Chatti, aliisque Germani populi, à Druso: Pannonii verò, Dalmatæ, & Daci à Tiberio iterum victi.

Augustus cum utroque privigno victore, victor Romam se recipit: ubi, quæ reportatâ victoriâ fieri solent & decet, peracta sunt, Iulo Antonio, & Quinto Fabio Maximo Coss.

Quinctio Crispino Consule & collegâ Drusi (quem Dio hic vocat Neronem Claudium Tiberii filium Drusum) idem Drusus superato Visurgi fluvio ad Albim pro-

Synopsis Chronologica Historiæ Romanæ.

ANNI		
Roma.	Augusti.	Horatii.
746	55	57

progressus vulgò *the Elbe*: in medio cursu victoriarum, in morbum incidit; cùmque regrederetur, & jam ad eum pervenisset frater Tiberius ab Augusto properè missus: priùs quam ad Rhenum pertingeret, mortuus est.

C. Marcio Censorino, & Asinio Gallo Coss. mortui quoque Romæ sunt Mæcenas & Horatius, ambòque in Esquiliis ubi domum & hortos habebat Mæcenas sepulti, proximo utriusque tumulo, ut amicos decebat. Et Mæcenas quidem, ut refert Plin. l. 7. c. 51. triennio toto ultimo tam insolitâ est vigiliâ vexatus, ut nullo ei horæ momento somnus contigerit. Horatium verò, ejus vita quæ adscribitur Suetonio, tradit vi valetudinis oppressum testamentum tabulis consignatum condere nequivisse: sed palàm hæredem Augustum nuncupasse, nullâ Mæcenatis mentione: unde etiam colligitur prævisse Mæcenatem.

Quòd aliquorum interdum Consulum nomina hic edantur suppressis cæteris, id causæ est: quòd de illis aliquid sit apud Horatium; de alijs verò, nihil occurrerit.

Syllabus Carminum Horatii.

ODARUM LIBER I.

M Æneas atavis,	1	Vile potabis,	24
Fam satis terris,	3	Dianam teneræ,	25
Sic te Diva potens Cypri,	5	Integer vitæ,	26
Solvitur acris hiems,	7	Vitæ hinnuleo,	27
Quis multa gracilis,	8	Quis desiderio sit pudor,	27
Scriberis Vario,	9	Parcius junctas,	28
Laudabunt alii claram Rhodon,	10	Musis amicus,	29
Lydia dic per omnes,	11	Natis in usum letitiæ,	30
Vides ut altâ stet nive,	12	Te maris & terræ,	31
Mercuri facunde,	13	Icci beatis,	33
Tu ne quæsieris,	14	O Venus regina Gnidi,	34
Quem virum aut heroa,	14	Quid dedicatum,	34
Quem tu Lydia,	17	Poscimus si quid vacui,	35
O navis referent,	18	Albi ne doleas,	36
Pastor cum traheret,	19	Parcus deorum cultor,	36
O matre pulchrâ,	20	O digna gratum,	37
Velox amœnum,	21	Et thure, & fidibus,	39
Nullam Vare sacrâ vite,	23	Nunc est bibendum,	40
Mater seva cupidinum,	24	Persicos edi puer,	42

ODARUM LIBER II.

M otum ex Metello,	43	Quid bellic. Cantaber,	54
Nullus argento color est,	45	Nolis longa fera bella,	55
Æquam memento,	46	Ille & nefasto te pos.	56
Ne sit ancilla,	47	Eheu fugaces Postume,	57
Nondum subacta,	48	Fam pauca aratro,	58
Septimi Gades,	49	Orium divos rogat,	59
O sæpè mecum,	50	Cur me querelis exan.	60
Ulla si juris tibi,	51	Non ebur, neque aureum,	62
Non semper imbres,	52	Bacchum in remotis,	63
Rectius vives Licini,	53	Non usitata nec tenui,	64

ODARUM

ODARUM LIBER III.

OD I profanum vulgus,	66	Inclusam Danaen,	87
Angustam amicæ paup.	68	Æli vetusto nob. ab Lamo,	89
Iustum & tenacem,	69	Faune Nympharum,	89
Descende cælo, & dic age,	72	Quantum distet ab Inacho,	90
Cælo tonantem,	75	Non vides quanto,	91
Delicta majorum,	77	O nata mecum,	92
Quid fles, Asterie,	79	Montium custos,	93
Martis celebs,	80	Cælo supinas si tuleris,	94
Donc gratus eram,	81	Intactis opulentior,	94
Extremum Tanain,	82	Quo me Bacche rapis,	96
Mercuri nam te docilis,	83	Vixi puellis nuper,	97
Miserarum est,	84	Impios parvæ recinentis,	98
O fons Blandusia,	85	Festo quid potius die,	100
Herculis ritu modo dictus,	85	Tyrrhena regum progenies,	101
Uxor pauperis Ibici,	86	Exegi monumentum,	103

ODARUM LIBER IV.

Intermissa Venus,	105	Ne forte credas,	119
Pindarum quisquis,	107	O Crudelis adhuc,	121
Quem tu Melpomene,	110	Est mihi nonum,	121
Qualem Ministrum,	111	Fam veris comites,	123
Divis orte bonis,	113	Audire Lyce,	124
Dive quem proles,	115	Quæ cura patrum,	125
Diffugere nives,	117	Phæbus volentem,	127
Donarem pateras,	118		

LIBER EPODON.

Ibis liburnis,	130	Pecti, nihil me,	143
Beatus ille,	131	Quid tibi vis mulier,	144
Parentis olim,	133	Horrida tempestas,	145
Lupis & agnis,	134	Mollis inertia,	146
At o deorum,	135	Nox erat, & cælo fulgebat,	147
Quid immerentes,	138	Altera jam bellis,	147
Quo quò scelesti ruitis,	139	Fam jam efficaci do manus,	149
Rogare longo,	140	Quid obseratis auribus,	151
Quando repostum Cæcubum,	140	Carmen Sæculare,	153
Mala soluta navis exit,	142		

SATY-

SATYRARUM LIBER I.

Q ui fit Mæcenas, 158 <i>Ambubaiarum,</i> 162 <i>Omnibus hoc vitium est,</i> 166 <i>Eupolis atque Cratinus,</i> 171 <i>Egressum magnâ,</i> 176	<i>Non quia Mæcenas,</i> 180 <i>Proscr. regis Rup.</i> 180 <i>Olim truncus eram,</i> 187 <i>Ibam fortè viâ sacrâ,</i> 188 <i>Nempe incompósito,</i> 192
---	---

SATYRARUM LIBER II.

S unt quibus in Satyrâ, 196 <i>Quæ virtus & quanta,</i> 199 <i>Sic rarò scribès,</i> 205 <i>Unde & quo Catiùs,</i> 217	<i>Hoc quoque Tiresia,</i> 220 <i>Hoc erat in votis,</i> 220 <i>Famudum ausculto,</i> 220 <i>Ut Nasidieni iuvit te,</i> 233
--	--

EPISTOLARUM LIBER I.

P rimâ dicte mihi, 237 <i>Trojani belli scriptorem,</i> 241 <i>Iuli Flore,</i> 244 <i>Albi nostrorum,</i> 245 <i>Si potes Archaiçis,</i> 246 <i>Nil admirari,</i> 248 <i>Quinque dies tibi pollicitus,</i> 251 <i>Celfo gaudere,</i> 254 <i>Septimius Claudii,</i> 255 <i>Urbis amatorem Fuscum,</i> 256	<i>Quid tibi visa Chior,</i> 258 <i>Fructibus Agrippæ,</i> 259 <i>Ut proficiscentem,</i> 261 <i>Villice silvarum,</i> 262 <i>Quæ sit hyems Velie,</i> 264 <i>Ne perconteris,</i> 266 <i>Quamvis Scæva; satis,</i> 269 <i>Si benè te novi,</i> 271 <i>Prisco si credis,</i> 276 <i>Vertumnum, Janumque,</i> 278
--	---

EPISTOLARUM LIBER II.

C um tot sustineas, 280 <i>Flore bono claroque fidelis,</i> 291	<i>De Arte Poeticâ,</i> 300
---	-----------------------------

Ad Lectorem Admonitio.

Authores Classici subsequentes in Usum
Delphini, eodem ferè Characterè & for-
mâ jamdudum typis mandati prostant
venales apud *Abelem Swalle* ad insigne Mo-
nocerotis in Cœmeterio *Paulino*, viz.

P. Virgilii Maronis Opera, cum Interpretatio-
ne & Notis *Carolî Ruæi*.

P. Terentii Afri Comœdiæ, cum Interpre-
tatione & Notis *Nicolai Cami*.

Phœdri Augusti Liberti Fabulæ, cum Inter-
pretatione & Notis *Petri Danet*.

Q. HORATII.

Q. HORATII FLACCI
O P E R U M
P A R S P R I O R.

Carminum seu Odarum
LIBER PRIMUS.

ODE I. Ad MÆCENATEM.

ARG. Est ista Ode dedicatoria Librorum Lyricorum quos offert Mæcenati Horatius: exponens quæ fuerit causa cur illos scriberet: propensio nempe maxima ad id carminis genus, affirmansq; summè se cupere ut ipsi placeant.

MÆCENAS, atavis edite regibus, 1] O Mæcenas orbe majoribus, quo-
O & præsidium, & dulce decus meum: rum nonnulli, reges fuisse; tute-
Sunt quos curriculo pulverem Olympicū] la mea, gloriæque suavissima:
Sunt, qui in parvo curru, con-
spergi gaudent pulvere certaminum Olympicorum;

NOTÆ.

Libri isti, Odarum dicuntur & Carminum, sive Cantionum, quas Græci ὕμναι vocant, propterea quod versus ex quibus constant, canerentur plerumque ad lyram: unde & Lyrici sunt appellati. Hæc autem Ode quæ loco prima ponitur, post alias pleraque, ac tum solum videtur scripta, cum satis multas Horatius habuit, ut ex his libri confici possent; tum enim opus dedicatione fuit quæ Lyricum volumen suum Mæcenati offerret.

1. Atavis edite regibus.] De regia Mæcena-

tis profapia disputatum abundè est in hujus Commentarii proximo antecessu, quem vide.

3. Curriculo.] Parvo certantium curru, vel spacio ipso currendi in Circo, quod stadium vocamus.

Pulverem Olympicum.] Equorum cursu & quadrigarum agitatione excitatum in ludis ad Olympicum Græciæ montem ab Hercule institutum in honorem Jovis, qui hinc Olympicus cognominatur.

quique se diis orbem regentibus
proximos putant, si rotis impetu
summo incitatis, metas vitave-
rint, & palmam præclarissimam
reportarint. Hunc si Romani po-
puli favor facile commutabilis
evehere conatur ad summos hono-
res; & illum alium, si in hor-
rea sua cogerit frumenti copiam,
quantam ex Libya areis coacervat-
ur: dum agros sibi à patre reli-
ctos gaudii plenus sarcular: ne
regis quidem Attali propostâ for-
tunâ, unquam adâucas ut nave
ex trabibus Cypriis adificata, mal-
lit per mare Myrtoum navigans,
trepidare. Mercator cum impe-
tior Africo vento, qui maris
Icarii fluctus di-exat: quietam
vitam & agros suo circumpositus
oppido, commendat plurimum, sed
paulo post paupertatem non-se-
rens, laceram navem reparat.
Invenias qui Massicum vetus bi-
bere, & partem aliquam diei
subtrahere negotiis amat, ali-
quando sub arbuto jaccet, & ali-
quando ad sacram scaturiginem
defluentis leniter fontis. Non pau-
cis placent bella, invisâ matri-
bus; hisque jucundum est audi-
re lituus tubis confusus. Venator
sub dio pernoctat blanda oblitus
sponsa; siue sagaces & fidi canes
cervam conspexerint, siue ab Mar-
so apro rupta sint retia subtiliora.
Ego ederas, quibus doctis Poëta cingitur fons, sic desidero quasi me deum factura sint: me nemorum se-
cessus gelidi

Collegisse juvat: metâque fervidis
Evitata rotis, palmâque nobilis
Terrarum dominos evehit ad deos.
Hunc, si mobilium turba Quiritium
Certat tergeminis tollere honoribus;
Illum si proprio condidit horreo,
Quidquid de Libycis verritur areis
Gaudentem patrios findere sarculo
Agros, Attalicis conditionibus
Nunquam dimoveas, ut trabe Cypriâ
Myrtoum pavidus nauta secet mare.
Luctantem Icariis fluctibus Africum
Mercator metuens, ocium, & oppidi
Laudat rura sui: mox reficit rates
Quassas, indocilis pauperiem pati.
Est qui nec veteris pocula Massici,
Nec partem solido demere de die
Spernit, nunc viridi membra sub arbuto
Stratus, nunc ad aquæ lene caput sacræ.
Multos castra juvant, & lituo tubæ
Permissus sonitus, bellaque matribus
Detestata; manet sub Jove frigido
Venator teneræ conjugis immemor,
Seu visâ est catulis cerva fidelibus,
Seu rupit teretes Marsus aper plagas.
Me doctarum ederæ præmia frontium
Dis miscent superis: me gelidum nemus, 30

NOTÆ.

4. *Meta rotis evitata.* Inter multa quæ in ludis Olympicis certantium probabant industriam, fuit cum post decursam celeritate maximâ Circi longitudinem rotam à carceribus ad metas lapideas, ubi ad has pervenerant, continuato impetu quadrigas septies circumflectebant, sic ut cum proximè accederent, evitarent tamen contactum: si secus facerent contracto curru deturbandi, non sine periculo vitæ; certè cum risu circumstantis coronæ, & nobilis palmæ jactura.

Fervidis rotis. Velocitate summâ currentibus à carceribus ad metas: quæcumque enim impetu sunt, fervere dicimus: ita Virgilius de apum diligentia dixit: *servet opus.*

8. *Tergeminis honoribus.* Aliquo ex præcipuis magistratibus, & maximis honoribus. Sic enim tergemina mors Tibullo dicta est, interprete Turnebo, pro morte non una, sed tanquam triplice, ac proinde maximâ; & Martialis vocat *Sophos tergeminum*, quod magnum adserere vult, & valde honorum.

14. *Myrtoum mare.* Cui nomen à Myrtilo Oenomai regis auriga & Mercurii filio ex Myrto Amazone, in eam partem maris Ægei præcipitato.

15. *Icariis fluctibus.* Mari Icario quod altera Ægei pars est. Ejus appellationis fabulosa origo est ab Icaro casu; vera, ab insula Icaria, media inter Samum & Myconem.

19. *Massici.* Vini optimi ex collibus Massicis in Campania Italica lecti.

20. *Solido die.* Solidus dies hic intelligitur qui totus negotiis datur, nulla corporis cura aut animi relaxatione interjecta. Hujusmodi dies habebant Romæ plurimi ad cenam usque occupati: unde & prandii illorum apud autores rara fit mentio.

28. *Marsus aper.* Ponitur pro quocunque, quod apud Maros Italiæ populos, maximi cer- nerentur.

Nympha.

Nympharūque leves cum Satyris chori
 Secernunt populo : si neque tibiās
 Euterpe cohibet : nec Polyhymnia
 Lesboum refugit tendere barbiton.
 Quod si me lyricis vatibus inferis,
 Sublimi feriam fidera vertice.

Et Nympha leuiter cum Satyris
 saltantes eximent vulgo : si modo
 tibiis non vetet me nisi Euterpe ;
 nec Polyhymnia Lesboum barbiti fides
 tendere mecum recusat. Quod si
 me tu Mæneas optime, Pœtis Ly-
 ricis annumerari posse consueris :
 alto jam vertice calu contingam.

NOTÆ.

34. *Lesboum Barbiton.*] Instrumentum musi-
 cum ad modum lyræ chordis instructum, quod
 idēd Lesboum dicitur; quod eo usi essent egre-

giē Sappho puella, & Alceus, Pœtæ Lyrici ex
 Lesbou oriundi.

ODE II. Ad AUGUSTUM.

ARG. *Commemoratis cladibus & prodigiis quibus ob necem J. Cæsaris Ur-
 bern vexarant superi : unum Octauium asserit deorum iræ mitigandæ
 idoneum, & Republicæ moderandæ. An. R. 713.*

JAM satis terris nivi, atque diræ
 Grandinis misit pater : & rubente
 Dexterâ sacras jaculatus arces,
 Terruit Urbem :
 Terruit gentes grave ne rediret
 Sæculum Pyrrhæ nova monstra questæ :
 Omne cum Proteus pecus egit altos
 Visere montes :
 Piscium & summâ genus hæsit ulmo :
 Nota quæ sedes fuerat columbis :
 Et superjecto pavida natarunt
 Equore damæ.
 Vidimus flavum Tiberim retortis
 Littore Etrusco violenter undis,
 Ire dejectum monimenta Regis,
 Templaque Vestæ :

Abundè jam in terras missum
 à Jove est nivi & sæva grandis-
 nis. Satis idem Romam exter-
 ruit jactis ardente manu fulmi-
 nibus in ipsa culmina sacrarum
 adium. Timuere latè populi ne
 luctuosum illud tempus recurre-
 ret, quo Pyrrha de novitate inso-
 lita monsterum conquirente, Pro-
 teus marinus deus & phocærum
 custos, majorum piscium omnis
 generis gregem in montium celsa
 duxit cacumina. Quin visi sunt
 aliqui pisces in ulmorum stitisse
 fastigiis, ubi columbi nidos sole-
 bant ponere ; & superfluo arbori-
 bus mari innatarunt timidi da-
 mæ. Conspectus nobis est flavus
 Tiberis, cum ab Etrusca ripa, vi
 magnâ repulsus, veterem Numæ
 regiam & Vestæ templum huic
 adjacens, eversum irat :

NOTÆ.

Scripta est Ode ista An. Romæ 713. aliquot
 mensibus post pugnam Philippensem cui Horati-
 us interfuit : dandum enim est illi hoc tempus,
 ut Romam ex Macedonia, veniat.

1. *Jam satis nivi, &c.*] Nivem solus quod
 sciam Horatius numerat inter portenta Cæsaris
 cædem subsecuta. De magnis imbris, & Ti-
 beris inundatione, testatur Dio, additque tœni-
 trua horrenda audita esse. Appianus narrat
 plurimas sacras aedes & statuas fulminatas, ac sæ-
 pè pluvis lapidibus : quos diram grandinem Po-
 etâ vocat.

6. *Sæculum Pyrrhæ.*] Aquarum eluvies, simi-

lis ei quæ olim visa fuerat tempore Deucalionis
 Thessaliæ Regis, qui conjugem habebat Pyrrham.

10. *Columbis.*] Non cicuribus illis ac propè
 domesticis : sed sylvestribus, quos nostrates vo-
 cant *Wood-pigeons*.

14. *Littore Etrusco.*] Quo Tiberis Etruriam al-
 luit, quodque cum ripam altiore habere &
 angulosam, aquas in oppositam partem magnâ
 vi repellebat.

15. *Monimenta Regis.*] Vestæ templum, ex-
 citatum in parva Regia Numæ, ejusque hacten-
 us modestiæ, pietatisque monumentum.

jactans se vindicare Iliam, cum supra modum indulgens fluvius dolori propria uxoris, favores gravius quam vellet Jupiter. Juvenes nostri ob patrum scelera jam pauci, audient, cives in sese invicem stringisse gladios, quibus aquius erat Persas interfici. A quo decorum Romanus populus optem labanti poscet imperio? Quâ precum formulâ cætus sanctarum Virginum flectere Vestam poterit nobis insensam & audire nolentem? Tu tandem nostris precibus victus veni, Apollo, & nobis ades candidâ nubem humeros testus. Sive tu magis jucunda Venus, circa quam Jocus volitat & Cupido. Sive etiam tu Mavris Romanorum parens gentem tuam à te aliquandiu despectam, aquis iterum oculis intueris, longi, heu, nimis, ludi perasus: qui bellico clamore delectaris, galeis levibus, & truci illâ vultus specie quam Mauri pedites hosti suo ostendunt. Seu denique tu, o Mercuri, Maia nate, alienâ Juvenis specie alatum te nobis ostendis, passus te appellari Cæsaris interfecisti nigram.

Iliæ dum se nimium querenti
Jactat ultorem: vagus & sinistra
Labitur ripâ, Jove non probante
Uxorius amnis.
Audiet cives acuisse ferrum,
Quo graves Persæ melius perirent:
Audiet pugnas, vitio parentum
Rara juventus.
Quem vocet divum populus ruentis
Imperi rebus? prece quâ fatigent
Virgines sanctæ minus audientem
Carmina Vestam?
Cui dabit partes scelus expiandi
Jupiter? tandem venias precamur
Nube candentes humeros amictus
Augur Apollo.
Sive tu mavis Erycina ridens;
Quam Jocus circum volat, & Cupido,
Sive neglectum genus, & nepotes
Respicis auctor:
Heu nimis longo sariate ludo,
Quem juvat clamor, galeæque leves,
Acer & Mauri peditis cruentum
Vultus in hostem.
Sive mutatâ Juvenem figurâ,
Ales in terris imitatis, alme
Filius Maiæ, patiens vocari
Cæsaris ultor:

NOTÆ.

17. *Iliæ.* Iliæ, aliter dicta Rhea, & Sylvia, mater Romuli fuit ex Marte, quæ mortua, sepulta est ad ripam Anienis, undè ejus cineres propulsi in Tiberim, locum fecere fabulæ dicenti illam nupuisse Tiberi.

18. *Sinistrâ ripâ.* Vetus Roma tota erat ad sinistram Tiberis, quæ declivior cum esset, majorem ad se aquæ copiam traxit.

20. *Uxorius.* Qui uxoris voluntati indulgentius obsequitur.

22. *Graves Persæ.* Persæ hoc loco, ut alibi apud Horatium, ponuntur pro Parthis, qui longe ante, Persidem occupaverant, ipsique adeo Romanis graves erant in Oriente: ubi ante annos 12. ingenti clade Crassum affecerant.

27. *Minus audientem Vestam.* Utpote Julii Cæsaris percussoribus eo privato nomine iratam gravius, quod non solum Pontifex Max. extitisset ille dum viveret, sed proprius etiam Vestæ Sacerdos, ut testatur Ovid. 3. Fastorum, ubi ipsa Dea sic loquitur:

*Ne dubita, meus ille fuit, meus ille Sacerdos:
Sacrilega telis me percere manus.*

32. *Augur Apollo.* Qui divinationibus præfideret.
33. *Erycina.* Cognomen Veneris à monte Siciliae Eryce, in quo præcipue colebatur.

43. *Filius Maiæ.* Mercurius, multis de causis valde aptus, cui Octavius Cæsar similis videretur. Deorum enim nuntius ordinarius ad omnia expeditus ac celer, agilitate corporis juvenili præstare debuit: Octavius autem erat tum juvenis annorum 23. Erat Mercurius ingenii & solertiae Deus: eaque jam tum in Octavio magna se proferebant, in adeunda patris hæreditate, superandis potentibus æmulis, Consulatu adipiscendo, atque gerendo, &c.

Patiens vocari Cæsaris ultor. Intelligi hæc debent de lege, quæ Octavio primum Consule, & impulsore, lata est adversus Cæsaris interfectores, quorum præcipuos Brutum & Cassium ipse continuè est persequutus bello Philippenfi contra eos suscepto.

Serus in cœlum redeas, diūque
Lætus interfis populo Quirini:
Neve te nostris vitiis iniquum

Ocyor aura

Tollat: hic magnos potiùs triumphos,
Hic ames dici pater, atque princeps:
Neu finas Medos equitare inultos
Te duce Cæsar.

45 Superas, quæso, sedes serò revivis.
Romano populo quàm diutissimè
poteris præsens; nec, quanquam
nostra vitia iniquè fers, nobis te
nisi post longum tempus, eripe.
Elige potiùs istic triumphare mag-
nistice, & pater patria Princepsq;
esse, nec patere, o Cæsar, ut te
50 Romanam rem moderante, Medi
in equis suis huc illic impune
discurrant.

NOTÆ.

49. Hic ames dici pater atque Princeps.] Blanditur Cæsari Horatius, spem faciens fore, quod etiam deinceps evenit: ut pater patriæ, princepsque diceretur, & revera esset.

50. Medos.] Hoc est Parthos, qui etiam Me-

dis non semel dominati erant, nunc victores, nunc victi; quosque domare medicabatur Julius Cæsar cum esset occisus. Optat ergo ut cladem M. Crasso illatam à Parthis, ipse, defuncti Cæsaris patriæ sui loco, aliquando ulciscatur.

ODE III. Ad NAVIM, Virgilium Athenas vehentem.

ARG. Virgilio sibi charissimo felicem optat navigationem in Græciam. Tum ut ostendat quàm ægrè ferat ejus absentiam, acriter in illum invehitur qui primus navigandi exemplum dedit; atque ex hujus occasione, aliorum nautarum temeritatem exagitat. An. R. 734.

SIC te Diva potens Cypri,
Sic fratres Helenæ lucida fidera,
Ventorùmque regat pater,
Obstrictis aliis, præter Iapyga:
Navis, quæ tibi creditum

Debes Virgilium: finibus Atticis
Reddas incolumem precor:
Et serves animæ dimidium meæ.

Illi robur, & æs triplex
Circa pectus erat, qui fragilem truci.
Commisit pelago ratem

Primus, nec timuit præcipitem Africum
Decertantem Aquilonibus,

Ita te Venus Cypri Regina; ita
gemina & pulchrè micans stella
Castoris & Pollucis Helena fratrum,
Æolusq; parens ventorum, omni-
bus, uno Iapyge excepto, intra
5 claustra cohibitis, deducat, o Na-
vis qua tua fidei commissum Vir-
gilium accepisti, oris reddendum
Attica. Precor ut saluum illum
eò deportes; & vivum serves,
quo perente, ego duntaxat mediâ
mei parte superstes essem. Fuit il-
10 li pectus ex dura quercu & arêâ
triplici compactum laminâ, quâ
quod nemo tentaverat, malè in-
tutum navigiū sero credidit mari;
neque extimui vehementem Afri-
ci vim, Aquilonibus colluctantis;

NOTÆ.

Referenda est Ode ista ad annum Romæ conditæ 734. quo ex urbe solvens Virgilius, Athenas concessit, affectam jam Æneidem ibi per otium perpoliturus. Vix tamen eò venerat, quando Italiam ex Oriente repetens Augustus, eum secum reduxit. Verum cum ægrotare cœpisset in ipsa navi, Brundisium appulsus, sequenti anno ibi extinctus est, ætatis suæ 51.

1. Sic te, &c.] Adjurandi hæc formula est Poëtis familiaris & huic nostræ similis: ita me Deus adjuvet: cui cum semper aliquid desit,

supplendum ferè est istiusmodi verbis: ut ego hoc aut illud facturus sum; ut verè loquor, &c. similibus.

Divâ potens Cypri.] Venus in Cypro culta, & ideo nautis invocata quod ut ait Ovid.

In mare jus habes orta mari.

2. Fratres Helena.] Castor & Pollux mutati in geminas stellas navigantibus salvatores.

4. Iapyga.] Ventum in Græciam ex Italia propellentem, quemque nonnulli cum Zephyro confundunt.

nec mæstas Hyadas, neque furo-
ram Austri, quo nullus Adria-
tico toto mari imperiosior est &
potentior ventus, sive ad excitan-
das quoties liber, sive ad sedandas
tempestates. Quod mortis genus
exparit ille, qui sine lacrymis
monstra conspexit huc illuc per
aquas emittit, aquor intumescens,
& altas illas rupes naufragiis sa-
mosas, quas appellamus Acro-
ceraunia? Equidem frustra stu-
duit Deus terras dissociare inter-
jecto Oceano: si nihilominus im-
pulsis ratibus freta trajicimus, qua
ne attingi quidem oportuit. Teme-
rarii homines & ad quidvis para-
ti, per omnia scelera precipites fe-
runtur. Prometheus, temerari-
us Iapeti filius celestem flami-
nam sacralogo dolo furatus, mor-
talibus communicavit. Igne sic
e calo subducto capere passim ve-
xari macie insolita. Major quam
antea febrium numerus terras in-
vastis; & mors inevitabilis, qua
longe posita, lento insuper gradu
ad nos veniebat, deinceps gressum
acceleravit. Dædalus adscititiis
pennis & nulli hominum concessis,
experiri volatum est ausus, per
medium ærem. Hercules arduo
sonatu penetravit ad inferos. Ni-
hil sibi difficile putans mortales.
Quin ipsi calo, stulti bellum in-
ferimus, totque & tanta sunt no-
stra scelera, ut non sinamus iratum Jovem, tempore nullo fulmen deponere.

Nec tristes Hyadas, nec rabiem Noti:
Quo non arbiter Adriæ
Major: tollere, seu ponere vult freta.
Quem mortis tinuit gradum,
Qui ficcis oculis monstra natantia,
Qui vidit mare turgidum, &
Infames scopulos Acroeraunia?
Nequicquam Deus abscondit
Prudens Oceano dissociabili
Terras: si tamen impie
Non tangenda rates transfiliunt vada.
Audax omnia perpeti
Gens humana ruit per veritum nefas.
Audax Iapeti genus
Ignem fraude malâ gentibus intulit.
Post ignem ætheriâ domo
Subductum: macies, & nova febrium
Terris incubuit cohors:
Semotique prius tarda necessitas
Leti corripuit gradum.
Expertus vacuum Dædalus æræ
Pennis non homini datis.
Perrupit Acheronta Hercules labor.
Nil mortalibus arduum est.
Cælum ipsum petimus stultiâ: neque
Per nostrum patimur scelus
Iracunda Jovem ponere fulmina.

NOTÆ.

14. Hyadas.] Atlantis filias quæ cum mortem
fratris à leone occisi, jugi lachrymarum imbre
deserent, mutæ finguntur in stellas pluviam
invehentes, & nominatæ Hyades ab *ὕεω* pluo.

17. Mortis gradum.] Interpretor, varia mor-
tis genera, alia aliis atrociora, quasi per gradus.

20. Acroeraunia.] Ab *ἀκρῶ* vertex & *να-
παιδῶς* fulmen, quasi diceret, vertices rupium
ictibus fulminum obnoxios.

22. Dissociabili.] Similes isti voces, plerum-
que passivè, non raro tamen significant etiam
active. Sic legimus *carmen stabile*, Echo resona-
bilis, penetrabile frigus, & infra Od. 14. l. 2. illa-

chrymabilis dicitur Pluto, *hic est qui flere nesciat*,
& *misereri infelicium*. Explico itaque Oceano
dissociabili, hoc est, dissociante, ut unus aut alter,
non autem sicut cæteri, dissociando.

34. Dædalus.] Faber ingeniosissimus, Icarî
pater, ut fugeret è Creta, alas sibi, & filio ap-
tavit.

36. Acheronta.] Fluvium inferorum ad quos
adire cum esset difficillimum, inter labores Her-
culis numeratur.

38. Cælum petimus.] Nota Gigantum &
Phæthontis temeritas infelix.

ODE IV. Ad SESTIUM.

ARG. *Amenitate veris, & omnibus communi moriendi necessitate propostâ, hortatur Sestium ut genio indulgeat.* Circa An. R. 732.

SOLvitur acris hiems gratâ vice veris, & Favoni:
Trahuntque fittas machinæ carinas:

Ac neque jam stabulis gaudet pecus, aut arator igni:

Nec prata canis albicant pruinis.

Jam Cytherea choros ducit Ven^o imminēte Lunâ:

Junctæq; Nymphis Gratia decentes

Alterno terrâ quatiūt pede: dum graveis Cyclopū

Vulcanus ardens urit officinas.

Nunc decet aut viridi nitidū caput impedire myrto,

Aut flore, terræ quem ferunt solutæ.

Nunc & in umbrosis Fauno decet immolare lucis,

Seu poscat agnam, sive malit, hœdum.

Pallida mors æquo pulsat pede pauperū tabernas,

Regumque turres: ô beate Sesti,

Vitæ sūma brevis spem nos vetat inchoare longâ.

Jam te premet nox, fabulæque Manes,

Mitigatur asperitas hiemis vici-
cissudinē jucundâ veris & Ze-
phyri: machinæq; adhibitis, sic-
pridem in portu naves, mari red-
duntur. Non amant jam pecudes
stabulum, aut caminum agrico-
la; nec à fruinis candicant pra-
torum herba. Nunc sub lucente
Luna Venus prais saltantibus, &
pulchra Gratia simul cum Nym-
phis terram alternis pedibus pul-
sant: interim dum Vulcanus
multū accendit ignem in grave-
olentibus Cyclopum officinis. Tem-
pus jam est ut delictum un-
guentis caput myrto coronemus,
aut floribus quos terra paravit,
non amplius gelu constricta. Ju-
vat nunc in obscuro lucorum
umbris Fauno sacrificare, illiq; bæ-
dum aut agnam, ut malit, offerre.
O Sesti, cui videt præsens fortuna:
mæsta mors aqualiter pulsât ad
fores magnificas divitum qui in
sarritis habitant adibus, & ad

tabernas inopes misera plebis. Angustum vitæ spatium non sinit nos sperare quæ longum tempus postu-
lent. Mox te mors suâ nocte involvet, nec aliud restabit quam fabulosi Manes,

NOTA.

Cum L. Sestius Brutus amico suo semper favisset, adjuvasset illum in bellis, ejusq; adhuc memoriam coleret, & servaret imagines: Augustus tamen hanc ipsam amans fidem, magnâ benignitatis laude sibi ipsum in Consulatu subrogavit An. Romæ 731. ex quo conficio circa annum sequentem scriptam esse hanc Oden: nam ante consulatum, nihil apparet cur beatus putetur Sestius; in consulatu verò tempus non erat convivi vacandi & genio. Adde quod multa exemplaria præfigunt Odae titulum: *Ad Sestium Consularem*.

1. Favoni.] Zephyri, qui vere flare incipit.

5. Cytherea.] Cognomen Veneris ab insulâ Cythera ad quam primum, è mari natâ & conchâ vecta, appulisse fertur.

6. Gratia.] Tres numerantur: Aglaia, Euphrosyna, Thalia.

8. Officinas graveis.] Ob laborem nimirum & fortasse propter odorem. Ideo autem Vulcanus dicitur verno tempore imperare Cyclopi-
bus fulmina, quod id vicinum ætati sit, quæ illa mittere solet in terras Jupiter.

11. Fauno.] Quibusdam Faunus idem Deus cum Pane est, qui & ipse agrorum & agricolarum censetur numen.

17. Domus exilis.] Exilis domus quid sit Horatio, explicat ipse ep. 6. l. i. ad Numicium, quam indicavit primum Lambinus: *Exilis* (inquit) domus est ubi non & multa supersunt, & pereunt Domino. Est ergo: domus, rebus etiam necessariis, aut planè vacua, aut admodum malignè instructa.

Et inops regia Plutonis: ad quā ubi trajecto Acheronte devenis, nec talos jacies ut fias Rex vini, neque stupebis amplius tenerum Lycidam, omnibus nunc pueris charum, & brevi, puellis futurū.

Et domus exilis Plutonia, quod simul mearis:
Nec regna vini fortire talis:
Nec tenerū Lycidā mirabere: quo calet Juventus
Nunc omnis: & mox virgines reprobunt. 20

NOTA.

18. Regna vini fortire talis.] Dari solebat uni convivarum regnum vini, hoc est, potestas & jus imperandi quantum cuique bibendum esset. Accipiebat autem hoc regnum is cui tesserā sive talos projicienti, contigisset Veneris jactus,

felicissimus existimatus: quique tum fiebat quando projectarum tesserarum facies superior diversos omnes numeros repræsentasset, ita ut una monadem; ternarium altera; tertia, quaternarium; quarta senarium exhiberet.

ODE V. Ad PYRRHAM.

ARG. Horatius ex Pyrrhæ illecebris, tanquam è naufragio enataverat, cujus amore irretitos affirmat esse miseros.

Qualis tener Juvenis super densas Rosas liquidis unguentis oblinitus te, O Pyrrha, amplexabitur sub grato antro? cui occurrat, discincta comas flavas, innocentia & naturali ornatu, absque omni fūco splendida: Quoties incautus adolescens, postquam fidem & promissa tuis toties ementita sentiet, quamvis te nunc facili, benignā, aureā fruatur, tuam fidem mutatam, Deosque per quos juraveris spreto desitebit. & qui semper te tranquillam expertus fuit, maria procellosa & turbida ventis agitata insolens demirabitur? eoque magis quo te semper aliis omnibus vacuam, sibi que soli amabilem fore sperabat, tui, quæ vento similis semper es fallax, nescius. Miseri, quibus places, antequam tentata es; sacri parietes templi Neptuni indocant me suspendisse vestimenta mea ex naufragio humida, tanquam tabulam votivam potenti Deo maris.

Quis multa gracilis te puer in rosa
Persusus liquidis urget odoribus
Grato, Pyrrha, sub antro?
Cui flavam religas comam
Simplex munditiis? heu, quoties fidem,
Mutatosque Deos flebit: & aspera
Nigris æquora ventis
Emirabitur insolens,
Qui nunc te fruitur credulus aurea!
Qui semper vacuam, semper amabilem
Sperat: nescius auræ
Fallacis. Miseri, quibus
Intentata nites: me tabula sacer
Votiva paries indicat uvida
Suspendisse potenti
Vestimenta maris Deo.

NOTA.

13. Me tabula sacer.] Veteribus solenne fuit, qui ex periculis gravioribus evaserunt, cujuscunque generis fuerint, unquam quædam salutis partem, Deo votive consecrare: si ex naufragio

evaserint, Neptuno aut alicui ex Deis Marinis; si in venatione quicquid adversi contigisset, Dianæ; ex fulmine Jovi: Quod ex voto ita consecratum fuit, Tabula votiva appellabatur.

ODE VI. Ad M. VIPSANIUM AGRIPPAM.

ARG. *M. Agrippam ingeniosè pariter ac magnificè laudaturus, affirmat se non magis audere scribendus suscipere res ab eo gestas, quàm quæ à magnis olim Heroibus patratae fuerant.* An. R. 718. aut 723.

Scribèris Vario fortis, & hostium
Victor, Mæconii carminis alite,
Quam rem cunq; ferox navibus, aut equis
Miles te duce gesserit.
Nos, Agrippa, neq; hæc dicere, nec gravem
Peleidæ stomachum cedere nescii,
Nec cursus duplicis per mare Ulyssæi,
Nec sævam Pelopis domum
Conamur, tenues grandia: dum pudor,
Imbellisque lyræ Musa potens vetat
Laudes egregii Cæsaris, & tuas
Culpâ deterere ingeni.

Varius Heroico Mæonii Homeri carmine sublimè volans, prædicationibus te fortem, & hostium triumphatorem, quoties aut terrâ, aut mari reportarit victoriam miles noster sub te imperatore, generosè pugnant. Ego, Agrippa, neque hæc, neque Achillis Peleo geniti pertinacem iram, aut callidi Ulyssæi maritimos errores; aut tragicos Pelopidarum casus, possum discendo repræsentare. Tam magna non molior parvus, prohibente me verecundiâ, & Musâ meâ lyricâ, quæ bellis describendis parum idonea est, ne res fortiter gestas à Cæsare & à te, ingenii minuat tenuitate.

NOTÆ.

Potest hæc Ode perinde ad Ann. Rom. 718, quo victus est in mari Siculo Sextus Pompeius; quàm ad An. Rom. 723. quo superatus est ad Actium Antonius: utriusque enim victoriæ socius, & maximus adiutor Augustus fuit Agrippa.

1. *Vario.* Varius hoc tempore Poëta epicus, Horatio valdè laudatur.

Fortis & hostium victor. Fuit Agrippa non tantum civili prudentia, ut Mæcenas, Augusto dum vixit charissimus: sed multis quoque victoriis terræ marique clarus, ob quæ non solum coronâ navali primus donatus fuit Romæ: sed amplissimus est honores consecutus, tandemq; post mortem Marcelli factus Augusti gener, ut non sit mirum comparari hic illum cum Achille, Ulyssæ, Merione ac Diomede, Græcorum fortissimis.

2. *Mæonii carminis.* Hoc est Homericæ seu Heroicæ de quo sic in Poëtica: *Res gesta regumq; ævumque, & fortia facta, quo scribi possent numero monstravit Homerus:* qui quidem Mæonius dicitur, vel à Mæone patre, vel à Mæoniâ ipsius patriâ.

Alite. Ales iste, nequaquam avis est, sed quod interpretando jam posui. Inventus tamen est, qui non modò avem, sed quod vix credas gallum gallinaceum esse voluerit. Quidni autem tunc potius Cycnum, canoram avem & Apollini sacram? cuius appellatione gaudent optimi qui-

que vates, aded ut Pindarum laudaturus, Horatius Cycnum Dirceum illum vocaverit. Od. 2. l. 4. seque ipsum in Cycnum mutatum, immortalem gloriam consecuturum esse affirmet, Ode ultimâ, l. 2. Certè vox *opus* non magis gallos quàm gallinas significat, nec ad juvandam huius authoris conjecturam ullâ ratione utilis potest esse.

6. *Peleida stomachum.* Achillis Pelei filii ob raptam sibi ab Agamemnone Briseidem puellam, iram gravissimam, quæ argumentum est Iliados.

7. *Cursus duplicis per mare Ulyssæi.* Hi cursus sunt argumentum Odyssææ.

8. *Nec sævam Pelopis domum.* Ut designata est per Iliadem Agrippæ fortitudo, & per Odyssæam ejusdem civilis prudentia: fortasse per Pelopis domum, unde Atreus & Thyestes fratres notissimæ crudelitatis, indicantur Romanorum Procærum miseræ cedens & bella civilia, sive tractatio belli civilis cum S. Pompeio, Antonio, & aliis, quorum Agrippa particeps fuerat. Vel fortè alluditur ad Tragoediam Thyestem, à Vario, ut ferunt, scriptam.

10. *Imbellis Lyra.* Non isto solum loco negat Poeta aptam esse lyram tractandis rebus bellicis: hinc tamen non efficitur eandem non esse idoneam ad heroas laudandos: cum eâ non tantum viros fortes, sed ipsos Deos laudet Horatius.

Quis

Quis Martem lonicâ impenetrabili munitur, dignis exprimat versibus, aut Merionen, excisa Troja pulvere gloriosè sordidum, aut Diomedem Tydei filium, qui Palladis favore Diis se exaquaret? Ego, cum cinis est, celebrandis vaco convivis, vixisque Virginum, quæ scētis scilicet heretisque unguibus insurgunt acriter in juvenes; aut quidvis aliud amatoris carminis scribo, more meo jucundus.

Quis Martem tunicâ tectum adamantinâ Dignè scripserit? aut pulvere Troicæ Nigrum Merionem? aut ope Palladis Tydidem superis parem?

Nos convivia, nos prælia virginum Sectis in juvenes unguibus acrium Cantamus, vacui, five quid utimur; Non præter solitum leves.

NOTÆ.

13. *Quis Martem, aut Merionen, aut Tydiden dignè scripserit.* J Sapienter Poëta noster tantis Agrippæ laudibus commendationem adjungit Cæsaris, quem-puto hic designari per Martem, ut Agrippam per Merionen & Diomedem. Pendente enim hæc verba ab illis proximè superioribus: *Laudes egregiæ Cæsaris & tmas.* Quod si ita non esset, quid fuit cur hoc loco aut Martis, aut illorum ducum mentionem faceret? Diomedes porro Palladis semper faventis ope, superis par:

imò superior evaserat, vulneratis ab ipso, Marte & Venere. Quod verò ad Merionen attinet: fuit ille ad representandum Agrippam tantò magis idoneus, quòd cum Idomeneo rege suo Cretenſi dux fuisset classis quam iste contra Trojam paraverat; quemadmodum Agrippa duxit cum Cæsare classis contra S. Pompeium & Cleopatram; nec minùs fortiter se utrobique gessit, quàm ad Trojam Meriones.

ODE VII. Ad MUNATIUM PLANCUM.

ARG. *Munatium Plancum Consularem, variis fortuna casibus agitatam, objectâ Tiburtinæ regionis, in quâ Plancius villam habebat, amenitate singulari, propositoque Teucris exemplo, à merore animi revocare conatur ad hilaritatem, & bonam spem.* An. R. 722.

Celebrabuntur aliis clara Rhodus aut Mytilene, Ephesus, & Corinthus, quam mare geminam utrinque alluit: vel Theba propter Basileum, aut Delphi ob Apollinem celebres, vel denique Tempe Thessalia. Quidam in eo toti sunt ut Athenas castâ Minervæ sacras, in suis lucubrationibus semper commendent, ideoque oleâ ex omni loco lætâ, ornatam frontem habere gestiunt.

L Audabunt alii clârâ Rhodon, aut Mytilenen, Aut Ephesum, bimarivse Corinthi - Mœnia, vel Baccho Thebas, vel Apolline Delphos Insignes, aut Theſſala Tempe. Sunt quibus unû opus est, intactæ Palladis urbem Carmine perpetuo celebrare: & Undique decerptam fronti præponere olivam.

NOTÆ.

Munatius Plancus, occiso Cæsare pro Rep. primum cum Octavio stetit, fuitque Consul cum M. Lepido An. Rom. 712. deinde ad Antonium transiit, nec nisi An. 722, ad Cæsarem rediit, qui cum ei fortasse ob præterita non satis fideret, nec eo uteretur in bello, quod illo ipso anno decretum est contra Antonium & Cleopatram: hinc Plancus æger animi, consolatione illâ eguit quam afferre conatur Horatius, Ole istâ. Certe ante hoc tempus scriptam non esse, constat, quòd Plancus hætenus fuisset Augusti hostis.

7. *Undique decerptam fronti præponere olivam.* J Lambinus cum aliquot recentioribus Erasimum secutus, contra veterum omnium codicum fidem, reclamante Turnebo, aliisq; doctissimis viris, legi

vult: *Undique decerpta fronti præponere olivam.* Ego interpretum munus censeo, non sua substituere, sed quæ autorum esse constat, quàm optimè possint exponere. Itaque pro antiquitate standum putavi; nec video cur discedatur, Unum duntaxat ad interpretationem addo de oleâ Athenis à Minervâ donatâ. Cum diu Neptunus & Minerva contendissent de Attica, placuit utrique dirimendæ controversiæ ratio ista: ut quisq; suum aliquid ederet in gratiam Athenarum. Neptunus itaque terrâ tridente pulsata extulit equum; Minerva verò Olivæ ramum. Cecrops Judex electus, Minervæ causam adjudicavit, cum diceret, equos quidem multis aliis in locis esse; olivam autem Athenarum propriam fore.

Plurimus

Plurimus in Junonis honorem
aptum dicet equis Argos, ditiesque Mycenæ.

Me nec tam patiens Lacedæmon,
Nec tam Larissæ percussit campus opimæ,
Quàm domus Albunæ resonantis,
Et præceps Anio, & Tiburni lucus, & uda
Mobilibus pomaria rivis.

Albus ut obscuro deterget nubila cælo
Sæpe Notus, neq; parturit imbres
Perpetuos: sic tu sapiens finire memento
Tristitiam, vitæq; labores

Molli Plance mero: seu te fulgentia signis
Castra tenent: seu densa tenebit

Tiburis umbra tui. Teucer Salamina, patremq;
Cum fugeret: tamen uda Lyæo

Tempora populeâ fertur vinxisse coronâ,
Sic tristes affatus amicos.

Quò nos cumq; feret melior fortuna parente: 25
Ibimus ô focii, comitesque.

Nil desperandû Teucro duce, & auspice Teucro.
Certus enim promissit Apollo,

ambiguam tellure novâ Salamina futuram.
O fortes, pejorâque passi

Mecum sæpe viri: nunc vino pellite curas:
Cras ingens iterabimus æquor.

Permulti in laudem Junonis, Ar-
gos commemorant equis alendis
optimis; & opibus abundantes
Mycenæ. Ego nec adeo miror

10 severam Lacedæmonem, aut pin-
gues Larissæ agras, quàm lucum
habitatum Nymphæ Albunæ:
& fontis indidem erumpentis in-
cundum fontem. Anienem item

15 fluvium ex alto cadentem, & Ti-
burni lucum, simul cum poma-
riis, quæ rivis passim decurren-
tibus irrigantur. Quænam mo-
dum Ausser albus plerumque

20 nubes cælo abstergit, neque semper
imbres continuat: sic tu sapiens
memineris finem dare mororibus:
& quæ in vita contingunt dura,
vino hausto mollire: sive in ca-
stris es, signorum multo splendore

fulgentibus, sive prædii tui Tibur-
tini frueris umbra. Teucer Sa-
laminâ discedens & Telamonis
patris sibi irati conspectum fugi-
ens: narratur nihilominus madi-
dum mero caput ramo populeo

præcinctum habuisse, moerentes
amicos his verbis alloquens. O fo-
cii quæcumque nos in orbis par-
tem vocat fortuna, patre, ut spe-
ro, aquir, certum est mihi ire,

30 & sequi. Teucri ductu, atque
auspiciis, speranda vobis omnia:
non enim vanum est Apollinis
promissum, sive ut loco alio Salaminam novam adificemus, de quâ dubium sit, num præstet veteri. O
viri generosi, & malis multo gravioribus sæpe mecum exerciti: curas nunc quidem mergite vino: cras
agno iterum nos mari dabimus.

10. Patiens Lacedæmon.] Alio nomine Spar-
dica, pueros ad patientiam instituens, seve-
rissimâ disciplinâ eisdem exercebat à teneris
annis.

12. Albunæ.] Est Albunæ nomen fontis,
& Sylvæ juxta Anienem fluvium. Est etiam
vocabulum Nymphæ ejusdem fontis & Sylvæ
æfidis.

15. Albus notus.] The white South.
ponitur hic pro vento serenante, quod quan-
quam nubes cogere, plerumque soleat: inter-
dum tamen eas jam collectas discutiat.

21. Teucer.] Telamonis Salaminæ Regis filius.
25. Melior fortuna parente.] Æquorem sibi
sperat fortunam, quàm habeat patrem Telamo-
nem qui quodd suspicaretur interfectum à Teu-
cro ad Trojam Ajacem fratrem ipsi gravissimè
iratus erat: unde & domo paternâ fugere co-
actus est.

ODE VIII. Ad LYDIAM.

1. Ostenditur exemplo Sibaris quàm homines enervet, faciatque igna-
vos profani amoris insania.

Lydia dic per omnes

Te deos oro: Sybarin cur properes amando
erdere: cur apricum

Oderit campum patiens pulveris, atq; solis?

O Lydia per omnes Deos te pro-
cor ut dicas nobis cur Sybarim
tam noxio amore perditum eas?
Quid est cur campi Martii apri-
cum vitet spatium hactenus soli
assuetus & pulveri?

Cur

Cur nec equis coarctus ex equo pugnat strenuus; nec docet gallicos frango obtemperare? Cur tantâ curâ Tiberis aquam fugis? cur olive inungi magis horret, quam viperarum sanguine; neque jam amplius liventia præsert ab gestatione armorum, brachia, clausus ante ob discum magnâ missum dexteritate, & jaculum ultra fines vibrationem? Quare occultat se, ut ferunt olim fecisse Thetide marinâ deâ genitum, cum sub veste lateret feminea, excidii Trojani tempore stebilis: ne si vir appareret, raperetur in prælium, cogereturque pugnare contra milites Lycios.

Cur neque militaris

Inter æquales equitet: gallica nec lupatis Temperet ora frænis?

Cur timet flavum Tiberim tangere: cur olive Sanguine viperino

Cautius vitat: neq; jam livida gestat armis Brachia, sæpè disco,

Sæpè trans finem jaculo nobilis expedito? Quid latet, ut marinæ

Filium dicunt Thetidis, sub lacrymosa Trojæ Funera: ne virilis

Cultus in cædem, & Lycias proriperet catervas

NOTÆ.

6. *Lupatis frænis.* Frænis in modum lupinodentium, ob inæqualitatem asperis,

8. *Cur timet Flavum Tiberim?* cur Olivum, &c.] Hæc duo significant lucum: Olivum enim ungebantur Athletæ antequam certarent, & post certamen ad eluendum oleum & pulverem corporibus adhærescentem, vicino Tiberi se immergebant.

13. *Quid latet ut, &c.]* Ex his verbis quidam effici putat Sibarim latuisse apud Lydiam sub muliebri veste. Sed ad propositum Horatii satis superque est, Sibarim ad exercitationes corporis non prodire ut antè, in Campum Martium. Neque enim erant hi Romæ tum mores, ut quæ amarent, lucem sic fugerent, & tam sollicitè occultarent.

ODE IX. Ad THALIARCHUM.

ARG. Thaliarchum invitât ad hilarioris vitæ letitiam.

Cernis ut densam ostendat nivem Soracte candidissimus mons; neque jam pondus ferant arbores fatiscentes; & fluvii stent durâ concreti glacie? O Thaliarche, frigus dispelle lignis abundè in focum ingessis, & vino quatuor annorum deprompto liberaliter ex diota Sabina. Caterorum omnium curam relinque superis, qui mox

Vides, ut altâ stet nive candidum Soracte: nec jam sustineant onus Sylvæ laborantes; gelûque Flumina confiterint acuto? Dissolve frigus, ligna super foco Largè reponens: atque benigniûs Deprome quadrimum Sabinâ O Thaliarche merum diotâ. Permite divis cætera, qui simul

NOTÆ.

6. *Benigniûs.* Hic quoque plus quàm cateros vidisse se putavit Interpretes nuperus, certò affirmans, unâ versâ faciendi necessitate Horatium adactum esse ut contra omnes loquendi regulas præmissio largè, subiceret benigniûs, non autem largiûs. Sed profectò qui sua mirari, & aliena carpere facillè solent: utrumque sæpè faciunt, sine causa. Quæ enim sunt istæ loquendi regulæ in quas tam turpiter offensus Horatium, post tot hominum millia advertit unus? Et cui unquam in mentem venit, Poëtam disertissi-

mum accusare, quasi vocabulorum laboraret in opia; nec posset bonos facere versus nisi in manifestas orationis leges gravissimè peccare? Quid autem, si peccare timuit, post largè, præbens largiûs? Certè, hoc etsi permitteret versus: Horatiana nihilominus elegantia, & copiam repudiavissent.

8. *Diotâ.* Vasis genus, duabus ansis tanquam auribus utrinque instructum. di; enim Græcum significat, bis, & diotâ, autem.

Strave

Stravere ventos æquore fervido

Depræliantes : nec cupressi,

Nec veteres agitantur orni.

Quid sit futurum cras, fuge quærere : &

Quem fors dierum cumque dabit, lucro

Appone : nec dulces amores

Sperne puer : neque tu choreas :

Donec virenti canities abest

Morosa ; nunc & campus, & aræ,

Lenesque sub noctem susurri

Compositâ repetantur horâ.

Nunc & latentis proditor intimo

Gratus puellæ risus ab angulo :

Pignusque dereptum lacertis,

Aut digito male pertinaci.

10 ut ventos toto furentes mari qui-
escere jussissent ; sit statim tran-
quillitas tanta, ut nec cupressos
nec alias ornos, ulla aura commo-
veat. Mitte curare quid dies cra-
stina sit allatura, & lucrum repens
diem omnem tibi sorte concessum ;

15 dumque à juvene valido cani ab-
sint morosi ac tristes, blandis amo-
ribus choreisque indulge. Decet
nunc te in Campo Martio, arsisq;
frequentem esse, & horâ ac loco
condictis miscere dulcia appetente
noctis colloquia.

20 Convenit etiam
gratum risum excipere, quo se ul-
tro prodere gestit puella in angulo
latitans ; ejusque brachio deripere
armillam, aut demere digito an-
nulum, quem fingit improbi, se
velle pertinaciter ruinare.

ODE X. Ad MERCURIUM.

ARG. Mercurii varias laudes persequitur.

M^Ercuri facunde, nepos Atlantis,

Qui feros cultus hominum recentium

Voce formasti catus, & decoræ

More palæstræ.

Te canam magni Jovis, & deorum

Nuncium, curvæque lyræ parentem,

Callidum quicquid placuit jocosum

Condere furto.

Te boves olim nisi reddidisses

Per dolum amotas, puerum minaci

Voce dum terret : viduus pharetrâ

Risit Apollo.

Quin & Atreidas, duce te, superbos

Ilio dives Priamus relicto,

Thessalosque ignes, & iniqua Trojæ

Castra fefellit.

Tu pias lætis animas reponis

Sedibus virgæque levem coërces

Auræâ turbam, superis deorum

Gratus, & imis.

O Mercuri, eloquentia Deus,
nate ex Maia Atlantis filia, qui
inconditos mores hominum, recens
editorum, velut in quadam hu-
manitatis scholâ, præceptis sapien-
ter traditis expolisti. Te isto meo
carmine predicabo, Jovis, & cate-
rorum Deorum interpretem, &
Lyræ inventorem, adeoque ingenio-
sum, ut quidquid libet per jocum
furari, facile subtrahas. Cum tibi
olim adhuc puero minas intenta-
ret Apollo, nisi dolo abactus repi-
tueres boves : ridere idem coactus
est, ubi se comperit etiam pharetrâ
à te exutum esse. Te quoque ducem
sequutus Priamus, Trojâ cum
magnis muneribus egressus, Aga-
memnonem & Menelaum Atræo
genitos, milites Thessalos accensis
ignibus excubantes, & Græcos om-
nes arctissime urbem obsidentes, ex
voto latuit. Per te piam umbræ-
vum populus, aureo caduceo, ne
propter levem motum exercent, co-
ercitus, ad lætas deducitur sedes ;
sitque ut Diis pariter superis, in-
ferisque, sis acceptissimus.

10

15

20

NOTÆ.

1. *Nepos Atlantis.*] Quia filius Maiæ cui pater
Atlas.

18. *Virgâ auræâ.*] Mercurii propria, quam alio
nomine caduceum vocamus, quæq; recurvos ha-
bet hinc atq; hinc serpentes duos, occasione ex
eo orta, quod cum eam virgam acceptam ab
Apolline manu tenens Mercurius in Arcadiam

iret, invenissetq; duos dracones pugnantem invi-
cem, implexorq; : mox ubi mediam inter eos
locasset, quieverint : unde & creditum eam pa-
cis causâ constitutam ; mosq; inductus ut ea uterentur
legati pacem denunciaturi, & caduceatores appellarentur.

ODE

ODE XL Ad LEUCONOEN.

ARG. *Leuconoen de vita diuturnitate Mathematicos consulentem, admonet ut omisâ de futuris quæstione, præsentibus utatur.*

O Leuconoe cave curiosè inquiras quod scire non licet: quis mihi, quis tibi vivendi terminus à Diis constitutus sit. Neq; Chaldaicas in eum finem adhibe supputationes: cum longè sit consultius admittere quidquid dabitur: sive in multas hyemes nos servat, sive hanc Jupiter postremam dat, quâ Tyrrhens maris fluctus objectis frangit rupibus. Sapienter itaque tibi consule, percola vina, & cum sit breve vivendi spatium, spem pariter contrabe. Ecce in medio isto sermone fieri potest, ut nos vita destituat, invidens nostra felicitati. Ervere ergo præsentis tempore, rebus in posterum futuris nihil aut parum fidens.

TU ne quæsieris, (scire nefas) quem mihi quem tibi
Finem dî dederint Leuconoe: nec Babylonios
Tentaris numeros, ut melius quicquid erit pati:
Seu plures hyemes, seu tribuit Jupiter ultimam:
Quæ nunc oppositis debilitat pumicibus mare
Tyrrhenum. sapias: vina liques: & spatio brevi
Spem longâ reseces: dum loquimur, fugerit invida
Ætas. carpe diem, quàm minimū credula postero.

NOTÆ.

2. *Babylonios numeros.* Supputationes quibus Chaldaei, maximè apud Babylonem, gentis caput, utebantur, ad divinationem, ex astrologiis rationibus conficiendam.

6. *Vina liques.* Scio veteres colis & facculis ut hodièque sit, vina liquasse, ut ad maiorem

voluptatem tenuiora facerent defacando: hic tamen puto non alium indicari saccum quo vinum liquet Leuconoe, quam proprium stomachum: hoc enim multò acutiùs dicitur, nec qui vina bibebant, iidem illis percolandis vacabant plerumque: sed alii talium rerum periti.

ODE XL Ad AUGUSTUM.

ARG. *Augusto Cæsari gratulatur Marcellum, generum, ac nepotem: spem faciens fore ut omnes hæcenus Romanos Duces virtute superet rebusque gestis. An. R. 731.*

Quis tibi vir, ô Clio, quis Heros, Lyrâ, aut fortiore Tibiâ celebrandus suscipitur? quis Deus? cujus nomen tanquam in imagine remitteret ludibunda Echo, sive in Helicone umbroso,

Quem virum, aut heroa, Lyrâ, vel acri
Tibiâ fumis celebrare Clio?
Quem deum? cujus recinet jocosa
Nomen imago,
Aut in umbrosis Heliconis oris,

NOTÆ.

Hujus Odæ cum tempus quærerem in Romana historia, nullum aptius visum quàm initium Anni Romæ 731. quo Marcellus Octaviæ filius ac proinde Augusti nepos, factusque paulò antè ejusdem generi, ædilitatem tantâ omnium ordinum gratulatione administrabat, juvenis licet annorum 18. ut spem de se faceret maximam, appareretque, Cæsarem, illum imperio post se olim gerendo, paulatim admove: quod nihilominus Horatius sapienter tacet, solumque vitæ diuturnitatem & summam in terris auctoritatem, ut de-

cebat, apprecatur Augusto.

1. *Acri tibiâ.* Acutum aut vehementem sonum edente, qualem reddere poterat illa quæ in Poëtica describitur, orichalco vincta subaque consimilis.

3. *Jocosa imago.* Echo, quæ quasi luderet, quoties vox mittitur, toties planè similem, tanquam missæ imaginem, remittit.

5. *Helicon, Pindus, Hamus.* Tres montes Musis grati: primus Boeotiae, alter Thessalæ, tertius Thraciæ.

aut super Pindo, gelidove in Hæmo ?

Unde vocalem temerè infecutæ

Orphea sylvæ,

Arte maternâ rapidos morantem

Fluminum lapsus, celereſque ventos,

Blandum & auritis fidibus canoris

Ducere querqus.

Quid priùs dicam solitis parentum

audibus ? qui res hominum ac deorum,

Qui mare, & terras, variûque mundum

Temperat horis.

Unde nil majus generatur ipſo :

Nec viget quicquam ſimile, aut ſecundum :

Proximos illi tamen occupavit

Pallas honores.

Præliis audax neque te filebo

Liber : & ſævis inimica Virgo

Belluis : nec te metuende certâ

Phœbe ſagittâ.

Dicam & Alciden, puerosque Ledæ,

Hunc equis, illum ſuperare pugnis

Nobilem : quorum ſimul alba nautis

Stella refulſit,

Deſluit ſaxis agitatus humor :

Concidunt venti : fugiuntque nubes :

Et minax (ſic dī voluere) ponto

Unda recumbit.

Romulum poſt hos priùs, an quietum

Pompili regnum memorem, an ſuperbos

Tarquini faſces, dubito, an Catonis

Nobile letum.

Regulum, & Scauros, animæque magnæ

Prodigum Paullum ſuperante Pœno,

ad Cannas viciſſet, vitâ nobiliſſima contemptorem,

Pindo, aut Hæmo frigido, ex quo
gignit, arbores abſque nullo diſcri-
mine Orphei vocem ſecuta ſunt,
cùm ille doctus à matre canere,
currentes ſtultos ventosque ſiſte-
ret, blandique ludens cithara

10 querens tanquam ſi aurita fuiſ-
ſent, ſequi ſe cogeret. Unde me-
lius initium ducam, quàm à ſoli-
ta laudatione Jovis parentis re-
rum omnium, qui divina ſimul
& humana gubernat, qui tem-

15 peſtatum varietate terris mari-
que & toti orbi, aptam offert
temperiem : ex quo fit ut nihil ſit
ipſo præſtantius, nihil illi aquale,
aut etiam proximam. Nemini
tamen ſecundùm ipſum plius bo-
noris deſertur quàm Palladi.

20 Nec præteribo te, ô Bacche, in
certaminibus generoſe, aut te ca-
ſta Diana, qua ſeras inſectaris
venando ; nec te, ô Phœbe, ſagiti-
tandi peritiſſime. Alcidem quo-
que collaudabo, & Leda filios Ca-

25 ſtorem & Pollucem ; illum eque-
ſtri pugná præclarum ; hunc ve-
rò, pugilatu : quibus volentibus
mox ubi ſidus illorum fulgens ſe
nautis oſtendit, aqua qua mari
tempeſtatibus agitato in ſaxa ipſa

30 altiora aſcenderat, ex eis deſluere
incipit, quieſcunt venti, nubes re-
cedunt, & ſuſtus qui ſublari
minabantur, momento detumeſ-
cunt & complanantur. Poſt iſtos,
dubius hæreo debeamne priorē loco

35 res à Romulo geſtas, an Numæ
Regis quietiſſima tempora, an
Tarquini Prisci faſces magnificos,
an fortem animum Catonis in
morte ſibi conſciſcenda, commemo-
rare. Regulum ſunt & Scau-
ros ; & Paulum, cum Annibal

NOTÆ.

34. *Superbos Tarquini faſces.* Errant omnind
qui hunc Tarquinium putant cognomento Su-
perbum eſſe, cum Priſcus ſit. Hic enim ut Dio-
nyſ. & Florus referunt vires duodecim Etruriæ
populorum bello ſic fregit, ut totidem eorum
Reges quos Lucumones appellabant ad ipſum
generint, & ſubjectionem profeſſuri deulerint
ſinguli ſui principatus inſignia ſuperba, hoc eſt
magnifica : faſces nimirum, trabeam, ſcep-
trum, coronam, &c. quibus deinceps Priſcus ſecutique
poſt ipſum Reges Romæ ſunt uſi.

35. *Catonis.* Uticenſis dicti ab urbe Utica

ubi ſe interemit ne in manus veniret Cæſaris.
37. *Regulum.* Ille eſt qui ut fidem etiam
hoſti datam ſervaret, rediit ad Carthagineſes,
à quibus nihil quàm dira expectabat ſupplicia,
quæ fortiffimè pertulit.

Scauros. Iſtorum, ſed in primis M. Scauri in
adminiſtranda Republica gravitas & conſtancia
prædicantur.

Anima magna prodigum Paulum. Hic cùm
Canneniſ pugna cæſum videret Collegam ſuum
in Conſulatu, poſſetque ipſe vitam ſervare, per-
dere eam maluit quàm tantæ cladi ſupereſſe.

Gratius

grato recolam carmine; nec ta-
cebo Fabricium. Hunc & im-
pexum Curium. Camillumque
parvis paternis adibus, & fun-
do his congruente contentos, pau-
pertas rigida, bello facit aptissi-
mos. Claudii Marcelli fama ar-
bori similis procedente tempore oc-
culta sensim incrementis auge-
tur, & nepos tuus Marcellus ex
illo procreatus qui Julia familia
fidus nunc est, ita Romanos om-
nes fulgore superat, ut à Lunâ
vincuntur minores stella. O Ju-
piter hominum parens atque ser-
uator Saturni genite: Caesar tua
cura commissus à satis est:
fac ut à te secundus imperet. Il-
le seu Parthos Romanis formida-
biles clade affectis, legitimo tri-
umpho digna; sive Seras & In-
dos: tibi tamen sponte subjectus,
inferiore isto terrarum latè pa-
tentium regno contentus erit. Tu
curru illo tuo terrifico tremefacies
caelum & lucos scelere pollutus
fulmine series.

Gratus insigni referam camœnâ,
Fabriciumque.

Hunc, & incomptis Curium capillis
Utilem bello tulit, & Camillum
Sæva paupertas, & avitus apto
Cum lare fundus.

Crescit occulto velut arbor ævo
Fama Marcelli, micat inter omnes
Julium fidus, velut inter ignes
Luna minores.

Gentis humanæ pater, atque custos
Orte Saturno, tibi cura magni
Cæsaris fatis data: tu secundo
Cæsare regnes.

Ille seu Parthos Latio imminentes
Egerit iusto domitos triumpho:
Sive subjectos Orientis oris
Seras, & Indos:

Te minor latum reget æquus orbem:
Tu gravi curru quaties Olympum:
Tu parum castis inimica mittes
Fulmina lucis.

NOTÆ.

40. *Fabriciumque.*] Ter Consulem, de cujus
abstinentia, continentia, severitate, aliisque
virtutibus Plut. & Val. Max.

41. *Curium.*] Hic Samnitibus magnum ad
se auri pondus afferentibus, respondit, malle se
aurum habentibus imperare quàm illud possidere.

42. *Camillum.*] Qui sexto mense post Ro-
mam à Gallis captam, eos Italia expulit.

43. *Crescit occulto velut arbor ævo fama Mar-
celli.*] Mirum est tantam olim fuisse, & neque
dum plene sublatam esse Interpretum hæsitatio-
nem: quis hic Marcellus ab Horatio sit nomina-
tus: ille ne qui ducentis antè annis triumphum
egerat de Gallis Insuëribus, & eorum Principe
Viroidimaro in acie à se occiso; qui Syracusas cepit,
& primus docuit vinci posse Annibalem,
quinque Consul: an Marcellus Octaviæ filius.
Sanè res tota decidi potuit, lecto Plutarcho qui
in fine vitæ Marcelli Consulis affirmat, ejus cla-
rissimam progeniem ad Marcellum usque Cæsari-
s nepotem propagatam fuisse. Cui enim, hoc
semel cognito, clarum non est, dici hic à Poëta
famam quam olim sibi Marcellus rebus tantis
gestis paraverat, labente tempore sensim cre-
visse, posterorum virtute, ac demum in Octaviæ
filio Marcello altero, ex superioris illius stirpe
longâ serie orto, ita amplificatam, ut familia
Marcellorum tam vincat gloria Romanas cæteras,

quàm Luna vincit fulgore suo stellas minores?
Ego certè nihil hic ampliùs dubitari posse ex-
istimo.

47. *Julium fidus.*] Ipse Marcellus junior, Julia
familie fidus ob nuptias cum Julia filia Augusti
Julii quoque cognominati, & in familiam Juliam
adsciti per adoptionem avunculi J. Cæsaris.

51. *Tu secundo Cæsare regnes.*] Bene hoc quo-
que isti temporis convenit. Nam cum jam ante
An. R. 726. S. P. Q. R. Cæsarem coëgissent ut
solus Rempublicam regeret, iterumque An. 730
in ejus acta juratum à Senatu esset, ipseque om-
ni legum solutus vinculo: nihil profectò deera-
ad regnandi potestatem plenissimam; poterat
hoc solum addi ut divitum cum Jove imperium
tenere diceretur, Jove in cælo regnante; Cæ-
sare terris jam planè subditis imperante.

53. *Ille seu Parthos, &c.*] Quod hic de Parthi-
& Indis additur, merum Poëtæ votum est, nos
res hæcenus gesta à Cæsare; sed solum post du-
os annos, & R. 734. cum in Asia esset. Phra-
ates enim Rex Parthorum, metu ne ad eum ac-
cederet, remisit tandem cum captivis, Romanæ
signa, quæ cladibus Crassianâ, & Antonianâ
amissa erant. Quam rem Augustus maximi fe-
cit, cuso etiam nummo cum inscriptione, *Signum
receptis.*

ODE XIII. Ad LYDIAM.

Arg. Molestè fert Telephum sibi anteponi.

Quam tu Lydia Telephi
Cervicem roseam, & cerea Telephi
Laudas brachia : vix, meum
Fervens difficili bile tumet jecur :
Tunc nec mens mihi, nec color
Certâ sede manet: humor & in genas
Furtim labitur, arguens
Quam lentis penitus macerer ignibus.
Uror, seu tibi candidos
Turparunt humeros immodicæ mero
Rixæ : sive puer furens
Impressit memorem dente labris notam.
Non, si me satis audias,
Speres perpetuum, dulcia barbare
Ludentem oscula, quæ Venus
Quintâ parte sui nectaris imbuat.
Felices ter, & amplius
Quos irrupta tenet copula : nec malis
Divulsus querimoniis
Supremâ citius solvet amor die.

Quando tu Lydia laudas cer-
vicem Telephi roseam, ejusque
brachia agilia, hei mihi ! meum
fervens jecur tumet ira implaca-
bili : adeo ut nec sim mentis
compos, nec cor meum in certâ
sua sede maneat : lacrymaque fur-
tim labuntur super genas, qui-
bus ostenditur, quam molli flamma
intus exedor, & extabesco :
Nam crucior, si quando, vel
candidi tui humeri certaminibus
amatoris ob ebrietatē Telephi im-
modicis livore deformantur ; vel
pressis osculis pueri insanientis,
labra tua mansuris notis suo-
rum dentium notentur : si me
monentem audias, non poteris
expectare illum fore perpetuum
amatorem, qui tam crudeliter
laseris suavissimum os tuum, cui
Venus dederis quintam partem
dulcedinis, quæ ex amore nasci-
tur. Illi sunt maxime felices,
qui nexu dissociabili constringun-
tur : quos, amor divulsus ma-
lis litibus & querimoniis, non
dijunget priusquam supremum vitæ diem obiverint.

NOTÆ

2. *Cerea Telephi.*] Lenta & agilia ; mobili-
bus brachiorum in Athletis commendatur, sum-
mumque robur indicat.

4. *Difficilis bile.*] Qui bili flavâ abundant,
liverumque sunt iracundi : ideoque *bilis* hic pro
bile ponitur apud Poëtam.

16. *Quintâ parte sui nectaris imbuat.*] Ro-

rum quibus Amor incenditur quinque sunt
gradus ; visus, sermo, tactio, osculum, concu-
bitus : quintus itaque gradus, qui & summus,
est *concupiscit* : innuit ergo Poëta oscula Lydiæ
impleri summâ illâ suavitatē quam in concu-
bitu experiuntur amatores.

ODE XIV. Ad REMPUBLICAM.

ARG. Sub allegoria navis ex præteritæ tempestatis sævitia lacera, Rempublicam boratur ut sibi consulat, regendam se Cæsari tradens, omissa novi belli cogitatione. An. R. 712. exeunte.

O Navis, iterum novis fluctibus propelleris in altum mare. Quid facis? portum quædam primum subi, & constanter tene. An non advertis, destituta tibi esse remigibus latera, & malum vento Africo prope contractum; laborare antennis: & carinas non posse funibus spoliatas vim ferre maris vehementissimi? Vela lacera sunt, nec habes deos ad quos confugas cum nova te urgebit tempestas: etsi es navis Pontica & lignis constans ex silva nobili excisus: nihil proderit claro te loco editam predicare, & gloriarî nomine frustra illustri. Rectores navium, illis à mari metuentes, nihil reponunt spei in puppium pulchritudine, atque pictura. Vide ne ventis ludibrio sis.

O Navis, referent in mare te novi
Fluctus: ô quid agis? fortiter occupa
Portum: nonne vides, ut
Nudum remigio latus,
Et malus celeri laucius Africo,
Antennæque gemant? ac sine funibus
Vix durare carinæ
Possint imperiosius
Æquor? non tibi sunt integra lineæ:
Non di: quos iterum pressa voces malo.
Quamvis Pontica pinus,
Sylvæ filia nobilis,
Jactes & genus, & nomen inutile:
Nil pictis timidus navita puppibus
Fidit: tu nisi ventis
Debes ludibrium, cave.

NOTÆ.

Etsi per pugnam Philipensem sublata omnis videbatur Reipub. occidis Ducibus qui eam tuebantur contra potentiam Triumvirorum: narrat tamen Appianus initio l. 5. bell. civ. superfuisset adhuc aliquos qui regnum totis viribus averfati, libertatem pristinam vellent. In his fuit Cassius alter, Parmensis dictus, unusque de Cæsaris interfectores, & Oenobarbus, qui singuli classe collecta, mare tenuere. Ad istos undique confluebant, qui pro Senatu & Reipub. stabant; factamque brevi est ut è reliquiis Cassiani apparatus, novi rursus motus existerent. De huiusmodi ergo coitione & præparatione ad novum bellum quæ fiebat sub finem Anni R. 712. est ista Ode, brevi post scripta, cum jam Horatius è Macedonia Romam venisset, & Mæcenati solum cognitus, ad ejus obreperet gratiam, speraretque per illum ab Octavio veniam belli contra illum gesti.

1. O navis.] Navem istam, omnibus hæctenus allegoricam visam, fuit tamen qui nuper non modo veram existimaret, sed planè ipsam esse assereret, qua post prælium Philipp. Horatius Italiam petens periclitatus est ad Palinuri Promontorium: cujus quoniam rei tam novæ nec testimonium ullum aut causam aliquam asserti probabilem: nec ego opus cenfeo refutatione. Solum verbo interrogabo: si tam lacera erat navis ista, cur non resciebatur prius in portu, quam redderetur mari? quid si nequibat refici: cur non in meliorem transibant vectores, in Ma-

cedoniam, ut idem scriptor comminiscitur, quæ navi venerant, redituri?

Allegoriæ redditio facilis est. Vident enim omnes dici, post deletum & fugatum exercitum Cassii & Bruti, ipsosque interemptos, qui pro Reipub. prope soli pugnant, hanc esse planè destitutam milite, ducibus, pecuniâ, comæatu, rebus denique omnibus ad bellum reparandum necessariis. Quædam tamen addo breviter ad clariorem intelligentiam.

2. Fortiter occupa portum.] Portus iste, Cæsaris est clemens potentia, cui sese committere Romani debeant sine mora, duobus aliis Triumviris animosè rejectis, & omnium securi, Octavio scilicet defensore, cujus his verbis gratiam egregiè captat Horatius, videri volens, rebus etiamnum dubiis, fuisse autor, ut id fieret, quod ad ornandum Cæsarem deinceps fecit S. P. Q. R.

7. Vix durare possint æquor.] Hoc est ferre, sustinere nequeunt vim maris concitati. Sic Virg. 8. Æn. durare laborem, perferre, tolerare.

10. Non di.] Deos vocat, Magnates qui velint & possint duces se deinceps præbere pro Reipub. pugnaturi.

11. Pontica pinus.] Hoc est navis ex præstantissimis arboribus constata. Fuisse enim optimam in Ponti montibus, ad naves construendas materiam, constat vel ex Catulli epigr. 4. Arbores porò istæ nobilissimos quoque Romanorum Remp. amantium repræsentant.

Nuper

ODE XIII. Ad LYDIAM.

ARG. Molestè fert Telephum sibi antepōni.

Quum tu, Lydia, Telephi
Cervicem roseam, & cerea Telephi
Laudas brachia : vā, meum
Fervens difficili bile tumet jecur :
Tunc nec mens mihi, nec color
Certā sede manet : humor & in genas
Furtim labitur, arguens
Quam lentis penitus macerer ignibus.
Uror, seu tibi candidos
Turparunt humeros immodicæ mero
Rixæ : sive puer furens
Impressit memorem dente labris notam.
Non, si me satīs audias,
Speres perpetuum, dulcia barbare
Ludentem oscula, quæ Venus
Quintā parte sui nectaris imbuat.
Felices ter, & amplius
Quos irrupta tenet copula : nec malis
Divulsus querimoniis
Supremā citius solvet amor die.

Quum tu, O Lydia, depradi-
cas cervicem roseam Telephi, &
brachia cerea Telephi, hei mihi!
meum jecur fervens implacabili
ira tumet : tunc nec sum compos
mentis, nec color meus means,
remansq; certa in sede manet, la-
crymaq; furtim labuntur ingenas
meas, qua argumento sunt quam
lenta & tenaci amoris flamma
intus exedor & extabesco. Vehe-
menter crucior si quando vel tui
candidi humeri certaminibus su-
per mero immodicis livore defor-
mentur, vel pressis osculis Telephi
ex amore furentis labra tua man-
suris notis ejus dentium notentur.
Noli, si me audis, expectare il-
lum fore perpetuum amatorem,
qui tam barbarè ledit suavissi-
mum illud os, quod Venus ipsa do-
navit quinta parte sua dulcedinis.
O quam felices sunt illi amantes,
quos nunquam rupta amoris co-
pula continet, & quos amor non
divulsus malis litibus & querimo-
niis conjunctos tenet, usque dum
supremum vitæ diem obiverint.

NOTÆ

2. Cerea.] Q. ex cera efficta, rotunda, suc-
culenta, affabre facta.

Telephi.] Geminatum Telephi nomen indig-
nationem movit Horatio.

4. Difficili bile.] Qui bili flava abundant ple-
rumque sunt iracundi, hinc bilis pro ira. Diffici-
lis autem, quod ei ferendæ, & moderandæ par
non esset Flaccus Iracundior Adria.

6. Humor in genas furtim labitur.] A Teat
dials down my Cheeks.

12. Memorem.] Lasting. Ita Virg. Æn. I.
Memorem Junonis ob iram.

15. Oscula.] Propriè posuit pro Ore.

16. Quinta parte.] The Quintessence.
Est autem Nectar suavissimus immortalium
porus.

17. Felices ter.] Dolet interruptam cum Ly-
dia consuetudinem, quam redintegratam leges
Lib. 3. Od. 9. ubi Rejesta patet janus Lydia.

Q. HORATII FLACCI
ODE XIV. Ad REMPUBLICAM.

Ar. &c. Sub allegoria navis ex præteritæ tempestatis sævitia lacerata, Rempublicam hortatur ut sibi consulat, regendam se Cæsari tradens, omisâ novi belli cogitatione. An. R. 712. exeunte.

O Navis, iterum novis fluctibus propelleris in altum mare. Quid facis? portum quam primum subi, & constanter tene. An non advertis, destituta tibi esse remigibus latera, & malum vento Africo prope conflatum; laborare antennas: & carinas non posse funibus spoliatis vim ferre maris vehementissimi? Vela lacerata sunt, nec habes deos ad quos confugas cum nova te urgebit tempestas: etsi ex navis Pontica & lignis constans ex sylva nobili excisus: nihil proderis claro te loco editam prædicare, & gloriari nomine frustra illustri. Restores navium, illis à mari motuentis, nihil reponunt spei in puppium pulchritudine, atque pictura. Vide ne ventis ludibrio sis.

O Navis, referent in mare te novi
Fluctus: ô quid agis? fortiter occupa
Portum: nonne vides, ut
Nudum remigio latus,
Et malus celeri laucius Africo,
Antennæque gemant? ac sine funibus
Vix durare carinæ
Possint imperiosius
Æquor? non tibi sunt integra lintea:
Non di: quos iterum pressa voces malo.
Quamvis Pontica pinus,
Sylvæ filia nobilis,
Jactes & genus, & nomen inutile:
Nil pictis timidus navita puppibus
Fidit: tu nisi ventis
Debes ludibrium, cave.

NOTÆ.

Esti per pugnam Philippensem sublata omnis videbatur Respub. occisis Ducibus qui eam tuebantur contra potentiam Triumvirorum: narrat tamen Appianus initio l. 5. bell. civ. superfluisse adhuc aliquos qui regnum totis viribus avertati, libertatem pristinam vellent. In his fuit Cassius alter, Pamentis dictus, unusque de Cæsaris intersectoribus, & Oenobarbus, qui singuli classe collecta, mare tenuere. Ad istos undique confluebant, qui pro Senatu & Repub. stabant; factumque brevi est ut è reliquis Cassiani apparatus, novi rursus motus existerent. De hujusmodi ergo coitione & præparatione ad novum bellum quæ fiebat sub finem Anni R. 712. est ista Ode, brevi post scripta, cum jam Horatius è Macedonia Romam venisset, & Mæcenati solum cognitus, ad ejus obrepere gratiam, speraretque per illum ab Octavio veniam belli contra illum gesti.

1. O navis.] Navem istam, omnibus hæctenus allegoricam visam, fuit tamen qui nuper non modo veram existimaret, sed planè ipsam esse assereret, qua post prælium Philipp. Horatius Italiam petens periclitatus est ad Palinuri Promontorium: cujus quoniam rei tam novæ nec testimonium ullum aut causam aliquam asserit probabilem: nec ego opus censo refutatione. Solùm verbo interrogabo: si tam lacerata erat navis ista, cur non reficiebatur prius in portu, quam redderetur mari? quod si nequibat refici: cur non in meliorem transibant vectores, in Ma-

cedoniam, ut idem scriptor comminiscitur, quæ navi venerant, redituri?

Allegoriæ redditio facilis est. Vident enim omnes dici, post deletum & fugatum exercitum Cassii & Bruti, ipsosque interemptos, qui pro Repub. prope soli pugnabant, hanc esse planè destitutam milite, ducibus, pecuniâ, commearu, rebus denique omnibus ad bellum reparandum necessariis. Quædam tamen addo breviter ad clariorem intelligentiam.

2. Fortiter occupa portum.] Portus iste, Cæsaris est clemens potentia, cui sese committere Romani debeant sine mora, duobus aliis Triumviris animosè rejectis, & omnium securi, Octavio scilicet defensore, cujus his verbis gratiam egregiè captat Horatius, videri volens, rebus etiamnum dubiis, fuisse auctor, ut id fieret, quod ad ornandum Cæsarem deinceps fecit S. P. Q. R.

7. Vix durare possint agnor.] Hoc est ferre, sustinere nequeunt vim maris concitati. Sic Virg. 8. *Mæn. durare laborem, perferre, tolerare.*

10. Non di] Deos vocat, Magnates qui velint & possint duces se deinceps præbere pro Repub. pugnaturi.

11. Pontica pinus.] Hoc est navis ex præstantissimis arboribus constata. Fuisse enim optimam in Ponti montibus, ad naves construendas materiam, constat vel ex Catulli epigr. 4. Arbore porrò istæ nobilissimos quosque Romanorum Remp. amantium representant.

Nuper sollicitum quæ mihi tædium,
Nunc desiderium, curaque non levis,
Interfusa nitentes
Vites æquora Cycladas.

O quæ nuper sollicitudine multa,
& radio me affectisti, quamque
nunc mente mutatâ, qualem no-
lui, cupio: vita obsecro, vita Cy-
cladas insulas fulgentes, & freta
inter eas sistentia.

20

NOTÆ.

19. *Interfusa nitentes vites aquora Cycladas.*] Hic quoque perstat in cœpta allegoria, & na-
vem, hoc est Rempub. postremò admonet, non
qualecunque mare esse bellum civile, sed procel-
losissimo *Ægeò* simile, adeoque omni curâ vi-
tandum. Et quidem valde congruè civile bel-
lum *Ægeò* mari significatur, quòd per illud &
Cycladas in eo positas itum esset ad nuperum

civile bellum. *Nitentes* autem vocat hic Cyc-
cladas, quas alibi fulgentes dicit, ob candorem
spumæ quæ circum, multa attollitur, eminutque
conspicitur. Sic enim Mart. epigr. 48. l. 4.
splendere dicit senum canicem.

Condita cum tibi sit jam sexagesima messis
Et facies multo splendeat alba pilo.

ODE XV.

ARG. Inducitur Nereus Paridi vaticinans excidium Trojæ ob raptam He-
lenam Menelai Regis Sparte uxorem.

Pastor cum traheret per freta navibus
Idæis Helenen perfidus hospiram:
Ingrato celeres obruit otio
Ventos: ut caneret fera
Nereus fata: Malâ ducis avi domum,
Quam multo repetet Græcia milite,
Conjurata tuas rumpere nuptias,
Et regnum Priami vetus.
Eheu quantus equis, quantus adest viris
Sudor: quanta moves funera Dardanæ
Genti! jam galeam Pallas, & ægida,
Currusque, & rabiem parat.
Nequicquam, Veneris præsidio ferox,
Pectus cæsariem: gratâque foeminis
Imbelli citharâ carmina divides.
Nequicquam thalamo graves
Hastas & calami spicula Gnoßii
Virabis, strepitumque, & celerem sequi

Cum Paris pastoritâ olim edu-
catus vitâ, Idæis navibus Hele-
nam raperet, hospitalitatis viola-
tâ fide: Nereus ventis rapidis
cessationem imperavit molestam,
ut tristitia ista prædiceret fata.
5 Infelici auspicio domum tuam de-
ducis, foeminam quam Græci
magnis armatorum militum co-
piis reposcent, conjuratione factâ
ad dirimenda connubia tua, evera-
tendumque antiquum Priami
10 imperium. Proh quantus equos
& homines manet sudor! quàm
graves Dardanis clades accersis!
jam Pallas, galeam, lorica, &
currus parari jubet, colligitque
furorem. Frustrâ tu ob tutelam
15 Veneris audax; pectine comam
discriminabis, & modo huic, mo-
dò illi famina, molli cithara lu-
dens, canes. Frustrâ conaberis
vitare hastas & Gnoßiarum
sagittarum tela acuminata tuis

insesta nuptiis; & Ajacem magno te strepitum insequentem celerrimè;

NOTÆ.

1. *Pastor.*] Paris, ut dixi, cum pastoribus
educatus, qui humanissimè hospitium exceptus à
Menelao Sparte rege, Helenam ejus conjugem
rapuit & per mare abduxit Trojam.

Navibus Idæis.] Ex arboribus Idæ montis con-
fectis.

5. *Malâ avi.*] Auspicia & auguria ex avibus
capiebantur. Has verò bonas vel malas dicebant,
prout bona nuntiabant vel mala.

11. *Pallas.*] Sive Minerva Athenarum dea,

& Græcis amica, sicut Trojanis Venus.

Ægida.] Est propriè Ægis dei aliquis aut
deæ lorica: unde Mart. Domitiano adulaturus
de lorica illius sic scribit epigr. 1. l. 7.

Dum vacat hæc, poteris Cæsar lorica vocari

Pestore cum sacro sederis: ægis erit.

17. *Calami spicula Gnoßii.*] Sagittas ex arun-
dine Cretæ insulæ in qua urbs Gnoßius sagittan-
di peritissima.

nihilominus enim, nefarius adul-
ver, capillos demum fado pulvere
conspurcabis? Non intueris La-
ertis filium Ulysses tua genti ex-
istialem; nec Pylo orismadum Ne-
storem? Instant tibi magnanimi
Teucer Salamina genitus rege, &
Sthenelus nequaquam imperitus
pugnandi, siue cum res sic postu-
lar, equos regendi, & celeriter
aurigandi. Merionen quoque vi-
debis. Ecce Diomedes, Tydeo pa-
rente viro fortis adhuc generosior,
querit te, inveniendi desiderio su-
rens: quem tu ubi primum con-
spexeris sic conaberis fugere, an-
helitum ex alto trahens, sicut so-
let cervus lupum, quem vallis
parte diversa vidit, herba statim
oblitus: alia licet omnia Helena
tua de te promississet. Achillis
quidem classis, particeps iracun-
dia sui ducis, Troja urbi Phrygia,
& illius matronis cladem ulti-
mam differet: sed tandem post constitutum annorum numerum, Ilii tecta Græcis ignis consumet.

Ajacem: tamen heu ferus adulteros
Crines pulvere collines.
Non Laertiaden, exitum tuæ
Gentis, non Pylum Nestora respicis?
Urgent impavidi te Salaminus
Teucérque, & Sthenelus, sciens
Pugnæ; siue opus est imperitare equis,
Non auriga piger. Merionen quoque
Nosces, ecce furit te reperire atrox
Tydides, melior patre.
Quem tu, cervus uti vallis in altera
Visum parte lupum, graminis immemor,
Sublimi fugies mollis anhelitu,
Non hoc pollicitus tuæ.
Iracunda diem proferet Ilio,
Matronisque Phrygum classis Achillei.
Post certas hiemes uret Achaicus
Ignis Iliacas domos.

NOTÆ.

26. Merionen.] Is cum Idomeneo Cretæ Rege
strenuissimo, dux fuit classis quæ adversus Tro-
janos à Creta venit: tam bello acer ut ipsi Mar-
ti ab Homero comparetur: de hoc jam antè,
Ode 6. ubi propter hæc duo, Agrippa illi ap-
tissimè est comparatus.

33. Iracunda classis Achillei.] Ob injuriam
quam putabat Achilles sibi illatam, etiam ipsa il-

lius classis irata dicitur. Achilles autem ira per-
tinacissimâ tumens ob ereptam sibi Briseidem ab
Agamemnone, pugnare in Trojanos recusavit
donec ab eis interfectum esse amicissimum sibi
Patrochum intellexisset: unde dilata est Troja
ruina decem annis à cæpta ejus oppugnatione
Achilles pro Achillis, ut Od. 6. Ulyssis pro
Ulyssis.

ODE XVI.

ARG. Placare conatur quandam, iræ vehementi attribuens aliquos suos
versus, quibus se illa læsam conquerebatur.

Opulchra matris formosior so-
boles, quam libebit sententiam fer-
de sceleratis meis Iambis, ut aut
pereant flammis, aut aquis Adri-
atici maris. Non ita Cybele in
Dindymis aut Pythias Apollo in
locis templi secretioribus ruentem
commovet,

O Matre pulchrâ filia pulchrior,
Quem criminosis cunque voles modum
Pones jambis: siue flammâ,
Sive mari libet Adriano.
Non Dindymene, non adytis quatit

NOTÆ.

3. Sive flamma, siue mari.] Affine huic est
quod eleganter & acutè dixit, in Bassi inepta
scripta, Martialis, epigr. 35. l. 5.

Materia est mihi crede tuis aptissima chartis
Denecalion; vel si non placet hic, Phaëthon.
hoc est, digna sunt poemata tua quæ igne con-
flagrent, aut aquâ mergantur.

5. Dindymene.] Cybele, Dindymene dicta
à Dindymis Phrygiæ monte, in quo sacra illi fie-
bant à Corybantibus sacerdotibus suis ænea tym-
pana, cornuæque adhibentibus, magno strepitu
ne Jovis vaginam exaudiret Saturnus.

Adytis.] Ex adytis seu locis templi remorio-
ribus ad quæ Sacerdotibus solis accedere fas erat

Mentem

Mentem Sacerdotum incola Pythius,
 Non Liber æquè: non acuta
 Sic geminant Corybantes æra,
 Tristes ut iræ: quas neque Noricus
 Deterret ensis, nec mare naufragum,
 Nec sævus ignis, nec tremendo
 Jupiter ipse ruens tumultu.
 Fertur Prometheus addere principi
 Limo coactus particulam undique
 Defectam: & infani leonis
 Vim stomacho apposuisse nostro.
 Iræ Thyesten exitio gravi
 Stravere: & altis urbibus ultimæ
 Stetere causæ, cur perirent
 Funditus: imprimeretque muris
 Hostile aratrum exercitus insolens.
 Compesce mentem, me quoque pectoris
 Tentavit in dulci juvena
 Fervor, & in celeres iambos
 Misit furem: nunc ego mitibus
 Mutare quero tristitia: dum mihi
 Fias recantatis amica
 Opprobriis: animûmque reddas.

cum Sacerdotum suorum pectori-
 bus infedit; non Bacchus; non
 demum Corybantes, cum sua re-
 petitis istibus cymbala ærea per-
 cussunt; ne amara ira, qua ne-
 que enses Noricos, neque maris
 naufragia, nec flammæ, nec Jo-
 vem ipsum cum suo fulmine, fra-
 gore magno, in nos irrudentem,
 solent metuere. Narrant Prome-
 theum cum luto primo loco adli-
 bito; aliud quiddam cogeretur
 15 adjicere ut hominem formaret:
 partem exiguam accepisse à singu-
 lis animalibus, & furiosi leonis
 vehementiam pectori nostro indi-
 disse. Ira Thyestem gravissimo
 affluxit malo; eademque fuit cau-
 sa cur denique exciderentur ur-
 bes clarissima, & ararentur ab
 20 superbis hostibus murorum ever-
 sorum ruina. Demulce animum;
 ego enim, ut ceteri, juvenis ad-
 huc, iracundia flammâ exarsit,
 & subito ad lamos scribendos,
 25 furore correptus, me contuli. Nunc
 ego idem, acerba illa blandis ver-
 bere cupio: dummodo, vituperiis
 tuis, à me in laudes commutatis,
 fias tu etiam mihi benevola, &
 cum animo vitam restituas.

NOTÆ.

6. Pythius.] Apollinis cognomen ductum à
 cæde Pythonis serpentis, Apollinis sagittis in-
 terfecti.

9. Noricus ensis.] Erat apud Noricos (quos
 multi putant Bavaros esse) ferrum probatissimum
 ad gladios valde idoneum.

12. Jupiter ipse ruens.] Vide infra not. Epod.

13. ad illa verba: nivesque deducunt Jovem.

21. Hostile aratrum.] Non semel à victoribus
 usurpatum, ut quas urbes everterant earum in-
 super ruinas, & solum, arari facerent; hoc factum
 significatur non jam hic amplius urbem esse aut
 fore, sed agrum.

27. Recantatis opprobriis.] Recantare, est ne-
 gare quæ accusando dixeramus in aliquem, &
 quæ quia probro afficiunt, opprobria vocantur.

ODE XVII. Ad TYNDARIDEM.

ARG. In persona pastoris Tyndaridem invitat in Lucretilem montem in
 Sabinis amœnum.

VELOX amœnum sæpè Lucretilem
 Mutat Lyceo Faunus: & igneam
 Defendit æstatem capellis
 Usque meis, pluviosque ventos.
 Impune tutum per nemus arbutos
 Quærunt latentes, & thyma devixæ

Non varò Faunus agilis à Lyceo
 Arcadia monte in latum Lucre-
 tilem migrat, defenditque capel-
 las meas ab omni æstu, & à ven-
 tis imbriferis. Olidi birci conju-
 ges, securæ per totam sylvam ve-
 stigant arbutos ibi absconditis, &
 thymum per avia;

NOTÆ.

5. Arbutos latentes.] Est arbutus seu arbu-
 tum, arbor minuscule, quæ idè facit in sylva
 lateat; sicque capellis opportunus cibus.

nec timent sibi à viridibus colubris, sicut neque à lupis Martialibus hœduli: quotiescumque fistula suavisissimus sonus fudit se per valles, & levigatas declivis Ustica rupes. In deorum tutela sum: amant illi pietatem, & musam meam. Inde tibi quoque pleno cornu fluet abundantissima ubertas omnis generis frugum, qua agrorum sunt decus. Hic in valle umbrosa servidos ictus Canicula effugies, & cithara Anacreontis Tei canes castam Penelopen & Circe fragilem, ambas de uno Ulyssæ filii demerendo sollicitas. Ipsidem procul à sole bibes Lesbium innocuum, nec Bacchus à duplici matris nomine Semeleius, & Thionens dictus, miscetbis certamina, & Martem cum vino: nec formidabis ne Cyrus qui sibi parum fidam suspicatur, manu petulanter injecta, te verberet, viribus longe imparem; coronamque dissolvat qua tibi in capite erit, aut vestem, nihil tale meritam laceret.

Olentis uxores mariti:
Nec virides metuunt colubros,
Nec Martiales hœduli lupos:
Utcunque dulci Tyndari fistulâ
Valles, & Usticæ cubantis
Levia personuere saxa.
Dî me tuentur: dîs pietas mea,
Et Musâ cordi est: hinc tibi copia
Manabit ad plenum benigno
Ruris honorum opulenta cornu.
Hic in reducta valle, Caniculæ
Vitabis æstus: & fide Teiâ.
Dices laborantes in uno
Penelopen, vitreâmq; Circe.
Hic innocentis pocula Lesbii
Duces sub umbra: nec Semeleius
Cum Marte confundet Thyoneus
Prælia, nec metues protervum
Suspecta Cyrum: ne malè dispari
Incontinentes injiciat manus:
Et scindat hærentem coronam
Crinibus, immeritamque vestem.

16

15

20

25

NOTÆ.

7. *Olentis mariti.*] Hirci malè olentis, quique Virgilio appellatur *vir gregis*.

9. *Lupos Martiales.*] In Martis positos tutela, propter vim & insidias quibus grassari solent in pecus.

Hœduli.] Idem quod hœduli. Sic pro equulo equuleus, & ab ipso Horatio hujus Libri, Ode 23. hinnuleus pro hinnulo dictus est. Al. *hœdilia*.

10. *Utcunque.*] Idem ac, quotiescumque.

11. *Ustica cubantis.*] Ustica mons declivis & tanquam jacens. Sic Martialis ep. 64. l. 4.

Juli jugera pauca Martialis

Longo Janiculi jugo recumbunt.
hoc est, in declivi sunt posita.

16. *Cornu.*] Alluditur ad cornu Amaltheæ, cujus fabula apud varios varia. Conveniunt omnes cornu hoc rerum omnium copiâ abundare, unde & cornu copiarum dicitur,

18. *Fide Teiâ.*] Hoc est citharâ Anacreontis poetæ Lyrici oriundi Teio.

20. *Penelopen.*] Ulyssis conjugem castissimam. *Vitreâmq; Circe.*] Sunt qui adjunctum hoc explicant de colore Circes vitreo, id est viridi propter aquam, erat enim filia Perfès Nymphæ. Alii de lævore ejusdem & pulcritudine exponunt. Videtur Poëta Circes perfidiam, in virum quem veneno occidit, & fidem vitro similem, hoc est, admodum fragilem, notare voluisse, eamque quodammodo opponere adamantinæ, ut sic loquar, Penelopes amicitie in suum conjugem. Sic Sat. 8. l. 1. Pedatium, profligatæ pudicitie equitem, *fragilem* appellavit.

22. *Semeleius. Thyoneus.*] Duo sunt Bacchi cognomina à duplici matris nomine ducta: Semele enim, etiam Thione vocata est,

ODE XVIII. Ad QUINTILIUM VARUM.

ARG. *Quintilius Varum nimis se curis conficientem hortatur ut modica vino se exhilaret.*

Nullam Vare sacrâ vite priûs severis arborem
Circa mite solum Tiburis, & mœnia Catili.
Siccis omnia nam dura Deus proposuit: neque
Mordaces aliter diffugiunt sollicitudines.

Quis post vina gravem militiam, aut pauperem
crepat? (Venus?)

Quis non te potiûs Bacche pater, tēque decens
At ne quis modici transiliat munera Liberi,

Centaurea monet cum Lapithis rixa, super mero
Debellata: monet Sithoniis non levis Evius:

Cum fas, atq; nefas, exiguo fine, libidinum
Discernunt avidi: non ego te candide Bassareu

Invitum quatiā: nec variis obrita frondibus
Sub divum rapiam, sœva tene cum Berecynthio

discrimine parvo distinguunt. Ego quidem optime Bassareu tibi vim nunquam potando asseram, nec quæ arcana tanquā sub foliis latere debent in lucem proferam: tu solum tua potentissima tympana & cornu Berecynthium culibe,

NOTÆ.

Quintilius Varus magnis muneribus, etiāque Consulatu Romæ perfunctus, in Germania tandem attritus magna clade est, Variā idcirco dictā, & lamentabili, Augusto judicatā. Contigit ea clades Horatio dudum mortuo, & An. Romæ 762. An autem idem Varus sit de quo hic agitur, affirmari non potest.

2. *Mœnia Catili.* Tibur conditum à Tiburno fratre Catili, vel ut Virgilius vocat, Catilli.

3. *Crepat.* Verbum *crepo*, activè ut hîc usurparum, non sonat simpliciter loqui, sed cum addito, quo singularis aliquis significatur loquentis affectus circa rem de qua sermo est. Ita Lucretius qui laudat fortunam sæpe parentis & crepat, hoc est, magnificè commemorat. Paupertatem verò crepare, est illius incommoda ferre impatienter, & de his queri gravius.

8. *Centaurea rixa.* Pirithous Hippodamiæ nubens, convivio nuptiali Centauros & Lapithas excepit: cum vino omnes incaluisse, Centauri Lapitharum uxoribus vim parantes, pugnam excitarunt, quâ super ipsam mensam, poculis ita pugnatum est, ut multi Centaurorum à Lapithis occisi ceciderint.

9. *Evius.* Bacchus sic dictus à voce *ivoi* Bacchantium propria.

11. *Bassareu.* Alterum Bacchi nomen, ductum ut eruditè notavit Anonymus, ab Hebræo *Bassar*, quod sonat amputare, vindemiare: unde & Bacchæ dictæ Bassarides,

OVare, fac ante omnes alias, vitem, divinam arborem seras, in Tiburtino miti atq; præclaro fundo, & circa ipsos muros Tiburis à Catilo fundari. Abstemiis enim infelicia omnia destinant superi: nec aliâ ratione quàm vino hausto abscedunt agris animis cura. Quis bene potus queritur paupertatis aut militia incomoda? Quis non te potiûs verbis commendat pater Bacche, aut te ô pulcra Venus? Ne autem quisquam terminos medicritatis bibendo transeat, admonet pugna inrita Centauros inter & Lapithas in mediis poculis; admonet grave ac noxium Thracibus vinum cum eo immo dicè hausto, appetentes libidinis, veteram à permissa nunquam potando asseram, nec

12. *Invitum quatiā.* Poterant hæc simpliciter exponi ut suprà: sed volunt præterea cruditi, respexisse Horatium ad ritum veterem movendi sacra, & ad modum Orgiorum, quæ erant Bacchi sacrificia. Sciendum itaque, cum pararetur alicui Deo sacrificium, proferri solita ex templi adytis mystica quedam ejus numinis propria, sine quibus sacrificari illi nefas esset: atque hoc appellabant, *movere sacra*. Quia porro Bacchi sacrificia extra urbem in montibus celebrabantur, necesse erat eò deportari hujus Dei sacra: Vannum, Thyrsos, Phallos, & haud dubiè aliquam numinis effigiem. Hoc verò cum à Bacchis fieret, furiosis foeminis, & quidem in cista, solis pampinis & edera frondibus tecta: sacrificari Baccho non poterat quin ejus sacra non tantum moverentur, quod diis omnibus commune erat, sed etiam graviter concuterentur; inò, quin sæpe eversa cista effunderentur, & omnibus ostenderentur, quæ arcana esse debuerant. Sub-obscurè itaque hic asserere Poëta vult, se Bacchum nullo sacrificio rogaturum vinum copiosius, & quo ebrius fiat; unde nec vulgaturum secreta sibi commissa, quod ebrii facile solent. Bacchi autem cornu, Berecynthium idè dicitur, quod furiosos perinde faceret eos qui sonitum ejus audirent, ac faciebant cornua quæ adhibebantur in sacris Cybeles matris deorum, in Berecyntho Phrygiæ monte.

C 4

Cornu

quorum sententia cecum & stultum
amorem sui assertit, superbiamque,
quâ inania capita plus aquo tolli-
mus; & omni secretorum proditiâ
fide, vitio evadimus pernicietior.

Cornu tympana: quæ subsequitur cæc^{us} amor sui,
Et tollens vacuû plus nimio gloria verticem, 15
Arcaniquæ fides prodiga, pellucidior vitro.

NOTA.

16. Arcaniquæ fides prodiga.] Hoc est, non magis arcani tenax, quàm prodigus, numerorum.

ODE XIX.

ARG. Queritur se amoris vi impediri à versibus scribendis.

Inquieta cupidinum parens, &
Bacchus Semeles Thebana filius,
animusque lascivius, cogunt me,
iterum, amoribus quos abjeceram,
implicari. Mover me Glyceræ,
non minus splendens quàm mar-
mor Parium: ingenua placet
ejus superbia; & vultus mirè
pellax. Venus haud dubiè Cy-
prum relinquens, ad me tota mi-
gravit; nec finit me versu de-
scribere Scytharum prælia, aut
Parthorum, qui equis in fugam
conversis generis pugnant; imo
nec aliud quidvis quod non sit
amatorium. Quamprimum hic
ô pueri vivum locatè cespitem;
efferte huc verbenas, thus, & pa-
teram vino duorum annorum ple-
nam. Ubi sacrificaverò minis
rigida eris.

MAter sæva cupidinum,
Thebanæque jubet me Semeles puer,
Et lasciva licentia
Finitis animum reddere amoribus.
Urit me Glyceræ nitor 5
Splendentis Pario marmore purius;
Urit grata protervitas,
Et vultus nimium lubricus aspici.
In me tota ruens Venus
Cyprum deseruit: nec patitur Scythas,
Et versis animosum equis 11
Parthû dicere: nec quæ nihil attinent.
Hic vivum mihi cespitem, hic
Verbenas pueri ponite, thurâque:
Bimi cum patera meri. 15
Mactatâ veniet lenior hostiâ.

NOTA.

1. Mater sæva.] Venus.

8. Vultus nimium lubricus.] Sumtum ex vi-
tro, & glacie: ut enim super vitrum & glaciem,
corpora quam maximè lubrica incedere vix pos-
simus, quin labascant pedes: ita Glyceræ vultus
intueri nequeo, quin amore accendar.

13. Vivum mihi cespitem.] Cujus herbæ vire-
ant, & suis radicibus hæcant. Cespes enim est
terræ gleba cum suis herbis avulsa.

14. Verbenas.] Hanc herbam sacram Antiqui
vocabant: semper enim eâ utebantur Pontifices,
quando rem divinam faciebant: hinc omnes

frondes sacratæ κατὰ χρηστικὴν; verbenæ dictæ
sunt: ut olea, myrtus, laurea.

16. Mactatâ veniet lenior hostiâ.] Hic mirè
variant interpretes. Landinus scriptor gravissi-
mus, in suo commentario sacrificia Veneri facta
fuisse affirmat: huncque locum ita interpretatur,
ac si Glyceræ lenior foret post immolatam hosti-
am: alii autem Virgilii auctoritate freti, nefas
esse ducunt Venerem cæsis hostiis venerari, per
quam vita omnibus conceditur; inter quos &
Acron, cujus sententiæ suffragium do,

ODE XX. AD MÆCENATEM.

ARG. Mæcenati, qui apud Horatium cænare se velle monuerat, denuntiat
ipse pro familiaritate, vino non optimo potatum iri.

Bibes in poculis mediocribus vi-
num Sabinum non admodum bo-
num, quod ipsæmet picavi græcâ

Ville potabis modicis Sabinum
Cantharis: Græcâ quod ego ipse testâ

NOTA.

2. Græcâ testâ.] Vel quod delata esset à Cu-
mis urbe Chalcididis Græcâ, ubi doliorum fictilium
egregiè fuere artifices; vel ab illa Italie ora quæ

magna Græcia est nominata, à qua non longè
aberat Ænaria insula, in qua, Plinio teste, erant
doliariorum Figlinæ plurimæ.

Condi-

Conditum levi: datus in theatro

Cum tibi plausus,

Chare Mæcenas eques: ut paterni

5

Fluminis ripæ, simul & jocosa

Redderet laudes tibi Vaticani

Montis imago.

Cæcubum, & prælo domitam Caleno

Tu bibes uvam, mea nec Falernæ

10

Temperant vites, neque Formiani

Pocula colles.

fistili vase inclusum quo die tibi in theatrum venienti ita applausum est, charissime eques Mæcenas, ut Tiberis fluvius ex Tuscia patria tua ortum ducentis, ripa; & Echo Vaticana quasi cum populo Romano ludens, laudes tibi tuas remitteret. Tu quidem vinum habes Cæcubum & torcularibus fluens Calenis, quod bibas: at ego in cyathis meis nec à Falerno monte nec à Formiani collibus acceptum tempero.

NOTÆ.

3. *Levi.* Vasa vinaria, pice, aliisque hujusmodi magnâ curâ linebantur ad omnes aeris illius prohiibendos, & ne evagarentur subtilioris vini particule.

Datus in theatro plausus. Viris Principibus, & si qui ex primariis, grati præ reliquis populo essent, manibus plauderetur & voce, cum in theatrum ingrederentur.

5. *Paterni fluminis.* Tiberis è Tuscia Mæcenatis patria ortum ducentis.

9. *Prælo Caleno domitam uvam.* Hæc Calenum simpliciter vinum significant: alioqui enim deterius vinum est quod exprimitur torculari, neque hujusmodi Mæcenæ domi suæ bibeat. Calenæ, sunt Campaniæ oppidum, sicut hodiernæ Formiæ.

ODE XXI.

ARG. Hortatur Virgines & Pueros Romanos ut Apollinis & Dianæ cantandis laudibus, obtineant populo, & Cæsari pacem, & rerum omnium copiam cum bona valetudine. An. 726.

Dianam teneræ dicite Virgines

Intonsum Pueri dicite Cynthium,

Latonamque supremo

Dilectam penitus Jovi.

os lætam fluviis, & nemorum comâ

Quæcunque aut gelido prominet Algido,

Nigris aut Erymanthi

Sylvis, aut viridis Cragi.

os Tempe totidem tollite laudibus,

Natalémque mares Delon Apollinis,

Insignémque pharetrâ,

Fraternaque humerum lyrâ.

memorare Apollinis humerum lyrâ à Mercurio fratre acceptâ

Dianam vos blanda Puella, & vos ô Pueri Apollinem crinitum cantu celebrate, Latonamque utriusque parentem summo Jovi charissimam. Et quidem vos Puella in gratiam Diana que aquis virgines delectatur, & comantibus sylvis: laudate ea omnia nemora qua aut in umbroso Algido surgunt, in obscuro Erymantho, aut in viridi Crago. Vos autem pueri rem gratam facturi Apollini præconis nihil paucioribus, Tempe Thessalica commendate, & Delon Insulam in qua uterque Deus ipse esse natus. Neque omitte com-

NOTÆ.

Ode ista referri debet ad Ludos quinquennales, à Cæsare, in honorem Apollinis, & in ipso latio, celebrari cæptos An. R. 726. Ne enim item scriptam pro ludis Sæcularibus Anni 737. fluader quodd sub finem Odæ bellum, famem, pestem imprecetur Poëta Britannis & Parthis, tum Romanis subditi erant & federati.

2. *Intonsum.* Sic vocatur Cynthius, sive Cæbus, quodd Sol, qui idem est, radiis suis quos

pro pulcherrima habet cæsarie, nunquam destituitur.

6. *Algidas, Erymanthus, Cragus.* Montes sunt, Italiæ, Arcadiæ, Lyciæ.

9. *Tempe.* Idem hic Tempe mentio fit quodd in ea Thessaliæ loca se receperit Apollo post Pythonem interfectum, ut illâ cæde expiata, se lauro coronaret, aramque ibidem extrueret ad sempiternam rei memoriam.

Hic

pulchrè ornatum. Idem Apollo lugubre bellum, suam famem, pestemque vobis rogantibus, à populo Romano, ejusque duce Casare avertet in Britannorum fines atque Persarum.

Hic bellum lacrymosum, hic miseram famem, Pestemque, à populo, & Principe Casare, in Persas, atque Britannos Vestra motus aget prece.

ODE XXII. Ad ARISTIIUM FUSCUM.

ARG. *Affirmat morum integritatem, vitæque innocentiam facere ut ubique securi simus.*

Quicumque moribus integris est, & expers criminis, ô Fuscè, non habet opus Maurorum telis aut arcu, nec pharetrâ plenâ sagittis veneno infectis: sive iturus sit per Syrtis Africa arduas, sive per Caucasum inhabitabilem, vel per regiones quas aluit Hydaspes de quo tot fabula circumferuntur. Ego enim planè inermis nuper lupum fugavi dum in sylva Sabina meam Lalagen canens, & omni curâ liber deambularem longius. Erat ille portento similis, & qualis nullus alius in magnis Daunia pugnacis nemoribus, nec gignitur in regno Juba arido & leonum feraci. Fac me illic esse ubi torpentibus frigore agris nulla arbor fovetur calidioris vento: in ea mundi parte qua nebulis & cælo gravi semper urgetur. Fac esse ubi ob Solis cursum nimis vicinum non licet domos adificare: placebunt etiam illic mihi, Lalages blandi risus, & verba dulcia.

Integer vitæ, scelerisque purus
Non eget Mauri jaculis, neque arcu
Nec venenatis gravidâ sagittis
Fusce pharetrâ:
Sive per Syrtis iter æstuosas,
Sive facturus per inhospitalem
Caucasum: vel quæ loca fabulosus
Lambit Hydaspes.
Namque me sylva lupus in Sabina,
Dum meam canto Lalagen, & ultra
Terminum, curis vago expeditus:
Fugit inermem.
Quale portentum neque militaris
Daunia in latis alit esculetis:
Nec Jubæ tellus generat, leonum
Arida nutrix.
Pone me pigris ubi nulla campis
Arbor æstivâ recreatur aurâ:
Quod latus mundi nebulæ, malisque
Jupiter urget:
Pone sub curru nimium propinqui
Solis, in terra domibus negata:
Dulcè ridentem Lalagen amabo,
Dulce loquentem.

NOTÆ.

De hoc Aristio mentio infra est Sat. 9. l. 1. estque ad illum Ep. 10. l. 1. fuit autem Horatio intimus & homo falsæ urbanitatis.

2. *Mauri jaculis.* Mauri populi sunt jaculandi peritissimi.

5. *Syrtis.* Ex Lamb. Turn. & aliis in hunc locum, non sunt arenosi illi tractus quos secant vada brevia in mari Libyco; Horatius enim hic de terrestri itinere loquitur, non de navigatione, in qua arcu & jaculis opus non est contra feras.

Sunt ergo Syrtis istæ, Libyæ solitudines meterraneæ, ardentibus arenis æstuantibus, aut lamarinis illis Syrtibus propinqua.

7. *Caucasum.* Scythiæ montem.

8. *Hydaspes.* Indiæ fluvius.

14. *Esculetis.* Esculeta sylvæ sunt consculis arboribus glandiferis, quæ fagis sunt altitudine.

19. *Malus Jupiter.* Grave cælum & infbre: aer enim & Jupiter idem sæpe Poëtis

ODE XXIII. Ad CHLOEN.

ARG. Non esse jam quod virilem complexus, viro matura, extimescat.

Vitas hinnuleo me similis Chloë,
 Quarenti pavidam montibus aviis
 Matrem, non fine vano
 Aurarum & filuæ metu.
 Nam seu mobilibus vitis inhorruit
 Ad ventum foliis; seu virides rubum
 Dimovere lacertæ;
 Et corde, & genibus tremit.
 Atqui non ego te, tigris ut aspera,
 Getulæve leo, frangere persequor.
 Tandem define matrem
 Tempestiva sequi viro.

Tu Chloë vitas me, ut hinnu-
 lus, qui quarit pavidam matrem
 in montibus aviis, vitat leonem
 vel tigrim insequentem, & vano
 metu horrescit cum silvas vento
 agitatae movere sentiat: nam tu
 5 inremiscta & corde & genibus,
 ut mobilia folia inhorrescunt ve-
 ris adventu, vel sicut rubi dimo-
 ventur à viridibus lacertis; at-
 qui ego, ô Chloë, non persequor te,
 sicut sæva Tigris, aut Getulus
 10 Leo, ut te occidam; tandem
 itaque definas matrem insequi,
 cum sis matura viro.

NOTÆ.

4. Aurarum & filia metu.] Siliæ & verbum
 misyllabon: versus enim est Glyconicus, Spon-
 dæo, Dactylo, & Amphimacro constans.

5. Nam seu mobilibus.] Hypallage: veris
 adventus inhorruit mobilibus foliis, pro, mobi-
 lia folia inhorrescunt sub adventum veris. Sca-

liger autem legebat, Nam seu mobilibus vitis in-
 horruit Adventum foliis; quod & Muretus in
 uno codice invenit: hanc lectionem veriorum
 esse puto: eleganter enim vitis rubo opponitur,
 & hypallage vitatur, quæ sensum difficilem satis
 & obscurum reddit.

ODE XXIV. Ad VIRGILIUM.

ARG. In gratiam Virgilii, mortem Quintilii, ejus cognati, & communis
 amici, ita deplorat, ut rationes interim suggerat quæ morientem solari
 debeant. An. 730.

Quis desiderio fit pudor, aut modus
 Tam chari capitis? præcipe lugubres
 Cantus Melpomene: cui liquidam pater
 Vocem cum cithara dedit.
 Ergo Quintilium perpetuus sopor
 Urget! cui Pudor, & Justitiæ soror
 Incorrupta Fides, nudæque Veritas,
 Quando ullum invenient parem?

1 Quem tenere modum, & quæ
 habere verecundiam debeat dolor
 de amisso tam charo capite? su-
 nebrem naniam instruit tu ô
 Melpomene quæ vocem acutam,
 simulque citharam accepisti à Jo-
 5 ve parente. Ergo Quintilium
 æternus somnus oppressum tenet!
 cui viro quando Pudor & Equi-
 tatis germana soror Fides similem
 reperient? ac profectò dolendus

NOTÆ.

5. Quintilium.] Quintilius iste longè diver-
 sus est ab illo Odæ 18. Neque Varus, ut ille, sed
 Cremonensis à patria cognominandus: Poeta
 fuit Virgilio cognatus, ipsique & Horatio valde
 amicus, cujus mortem quia Eusebius consignat,
 An. Rom. 730. intelligimus eodem anno scri-

ptam hanc Oden Consolatoriam ad Virgilium af-
 finem, ab utriusque familiari Horatio.

Perpetuus sopor.] Tam mortuis similes sunt qui
 dormiunt, ut hoc solum differre videatur somnus
 à morte quod perpetuus non fit.

Multis

plurimis mortem appetiit, nemini tamen magis quam tibi dolendus à Virgili. Frustra est tua pietas in defunctum affinem, quā rogatum tibi restitui. Heu! non eā conditione concessus erat. Etiam si Orpheo suavius citharam pulset, arboribus ipsis auditam, non recipiet sanguinem inanis umbra, quam semel virgā suā timendā Mercurius, haud ita facile fata commutans, in gregem nigrum ire coegerit. Acerbum id quidem: sed tamen minus grave ferendo facimus, quod mutare non licet.

Multis ille quidem flebilis occidit:
Nulli flebilior, quā tibi Virgili.
Tu frustra pius, heu! non ita creditum,
Poscis Quintilium deos.

Quod si Threicio blandius Orpheo
Auditam moderere arboribus fidem:
Non vanæ redeat sanguis imagini,
Quam virgā semel horridā

Non lenis precibus fata recludere,
Nigro compulerit Mercurius gregi.
Durum, sed levius fit patientiā,
Quicquid corrigere est nefas.

NOTÆ.

15. *Imagini.*] Umbra: est enim umbra si cum homine vivente comparetur, tenuis tantum ejus quasi delineatio. Hinc Virg.

Et nunc magna mei sub terras ibit imago.

16. *Virgā horridā.*] Caduceus Mercurii, um-

bris gravissimus, quod eo in Orcum compulsus, prohibeantur ne unquam exeant. Sunt tamen alii commodiores ejusdem caducei usus de quibus supra ad Od. 10.

ODE XXV. Ad LYDIAM.

ARG. Insultat ei, quod, jam vetula, vicissim à juvenibus contemnatur.

Juvenes morosi parcius, O Lydia, quam solebant concutiant fenestras clausas domus tua crebris ictibus: nec pulsando somnum tibi adimunt: & janua tua tempore nocturno raro aperta limini adhaeret, cuspis cardines antea longo usu rotatiles facti facile movebantur; raro jam audis Amatorum querelas, dicentium, Tu, O Lydia, dormis longas noctes, dum ego qui totus tuus sum perco. Tu quoque vicissim vetula, strepta sedens in solo angustiori, flebis cum videris adulteros qui tecum joci solebant, sine te arrogantes; Thracio vento magis saviente sub interlunio: quæ ardens amor, & libido indomita, quæ equa agitari solent, accendit ulcerosum tuum jecur, non sine atrocissimo tuo luctu, quod satiare nequis:

Parcius junctas quatiant fenestras
Ictibus crebris juvenes protervi:
Nec tibi somnos adimunt: amatque
Janua limen:
Quæ prius multum facileis movebat
Cardines: audis minus, & minus jam,
Me tuo longas pereunte nocteis
Lydia dormis.

Invicem mœchos anus arroganteis
Flebis, in solo levis angiportu,
Thracio bacchante magis sub interlunio vento:

Cum tibi flagrans amor, & libido,
Quæ solet matres furiare equorum,
Sæviet circa jecur ulcerosum,
Non sine questu.

NOTÆ.

10. *Levis angiportu.*] Contempta, deserta, quæ nullius ponderis apud illos sis. Est vicus sine exitu: vel ut aliis placet vicus incurvus & flexuosus, in modum serpentis tortus.

12. *Interlunio vento.*] Interlunium vocatur spatium temporis quo inter decrecentem, & exorientem Lunam ejus luce penitus privamur.

Lata quod pubes edera virenti
Gaudeat : pulla magis atque myrto,
Aridas frondeis hiemis sodali
Dedicet Hebro.

Et quod lati juvenes magis capi-
ant sociari puellis quam vetulis
bederaque virenti magis gaude-
ant quam marcida myrto, cuius
aridas frondes dedicerit Hebro hye-
mis sodali.

NOTÆ.

18. *Pulla magis atque myrto.*] Pullus heic vi-
ridi opponitur : pullæ dicuntur fructus cum ma-
turefcunt : virorem enim immaturum tunc de-
ponunt, & vel nigrescunt, vel flavescent : idem
sonat apud Græcos *μεγέλειον*. Ita in Epodis
Noster,

Summaq; pulla ficus ornat arborem.

Contra autem herbæ quo viridiores, eò magis
delectant : sic hoster antea,

Nunc decet aut viridi caput impedire myrto.

Lubenter itaque cum Heinio totum hunc locum
sic legero,

*Lata quod pubes bedera virenti
Gaudeat pulla magis atque Myrri
Aridas frondes hyemis sodali
Dedicet Hebro.*

nisi quod atque jungendam esse *res myrri*, &
punctum ponendum post *res magis* censeo.

19. *Aridas frondes hiemis sodali.*] Qui defun-
cti re aliquâ aut arte erant, instrumenta sua Diis
inscripserunt. Corona myrtea amatorum pro-
pria : ideoque qui amare desiverunt, coronam
abjecerunt, Venerique consecrarunt. Ita puella
apud Theocritum virginitate libata, Zonam Dianæ
dedicavit. Lydiæ itaque jam senescenti il-
ludit Poëta, cujus æstuantem libidinem antea
vituperabat, cum affirmat juvenes olim amore
sui irretitos, nunc postquam eo functi sunt, co-
ronam myrteam jam aridam, pristini amoris in-
signia, non Veneri, sed glaciali Hebro fore
dedicatuuros.

ODE XXVI. Ad MUSAS de LAMIA.

*Ælium Lamiam virum Romæ nobilissimum, & ut est verosimile, de
statu Reipub. secum amicè questum, primum exemplo suo monet, ne se tot
rebus angat ; deinde conversus ad Musas quibus hanc animi tranquillita-
tem acceptam fert, rogat eas ut se ad exornandum Lamiam adjuvent.*
Circa An. 724.

MUfis amicis, tristitiam, & metus
Tradam protervis in mare Creticum
Portare ventis, quis sub Arcto
Rex gelidæ metuatur oræ,
Quid Tiridatem terreat, unice

Ego quandiu charus Musis ero,
maerorem ac metum omnem dabo
ventis procacibus in mare Creti-
cum deportandos : nihil omnino
curans quis ad Septentrionem geli-
dis terris imperet, seque timeri fa-
ciat, aut quid Tiridates formidet.

NOTÆ.

Lamia iste idem est cum eo de quo Od. 17.
l. 3. ubi plura de illo, quæ vide.

4. *Rex gelida ora.*] Scythiæ Septentrionalis
regionis Rex, ad quem Phraates regno suo Par-
thico pulsus, se contulerat auxilia petiturus, haud
dubie in favorem rimenda, ut mox subjiciam.

5. *Quid Tiridatem terreat.*] Tiridates homo
Parthus paulò ante victoriam Actiacam, occasio-
ne accepta ex odio quo publicè flagrabat Phra-
ates Orodis filius, & in Parthico regno successor,
cum armis aggressus, imperio privarat. Sed
Phraates ad Scythas confugiens, & ab eis mag-
nis adjutus copiis, ad debellandum extruden-
dumque Tiridatem regressus est in suam Par-

thiam. Cujus rei cum rumor Romam perlatus
esset, intelligebatur profecto, rebelli subdita,
& alieni regni invasori injusto Tiridati, metuen-
da omnia à Phraate, qui paulò post, cum victum
fugere compulsi ad Augustum bello Antoniano
tunc in Syria occupatum, atque hoc ipsum excu-
santem, ne opem ferret Tiridati, re autem verâ
Parthis ob clades Crasso olim, & nuper Antonio
illatas inensus, quodque eos bellis se mutuis
conficere gauderet. Permiserit tamen Tiridati in
Syria cum Romanis degere, & tutum esse An.
R. 724. Fuerit ergo scripta hæc Ode circa hæc
tempora, ac quando Romæ audiretur est Scythas
Phraati auxilia parare.

Securus :

O Musa suavissima, qua puris fontibus delectaris, & floribus loco aprico natis: coronam texe Lamia meo. Honor quo ego illum conor afficere nihil proderit absque ope tua. Equum est ut tu cum sororibus Musis, novi generis versibus eum laudes, & Alcai Poeta Lesbii plectro, consecres illum immortalitati.

Securus: ô quæ fontibus integris
Gaudes, apricos nocte flores,
Nocte meo Lamiae coronam.
Pimplea dulcis, nil sine te mei
Possunt honores, hunc fidibus novis,
Hunc Lesbio sacrare plectro,
Teque, tuasque decet sorores.

NOTÆ.

9. Pimplea dulcis.] Musæ Pimpleæ & Pim- & fonte, ibidem Musis sacro.
pleides dictæ sunt à Pimpla Macedoniæ monte,

ODE XXVII. Ad SODALES CONVIVAS.

ARG. Hortatur sodales convivas, ne cœnæ & vini hilaritatem intempesti-
vis rixis & pugnis turbatum eant.

Poculis ad hilaritatem & lætiti-
am factis, uti ad pugnam proprium Thracum est. Absit à nobis barbarus mos, nec Bacchi verecundiam cruentis contentioni-
bus vexari permittamus. Res sunt inter se diversissima, hinc Medus gladius, illuc lucerna & comissatio. Tumultum istum clamoremque diis & hominibus invisum compefcite, O sodales, & cubito nixi quiescite. Placene ego quoque acre bibam Falernum? ante aperiat Megilla Opuntia germanus, à qua optabile vulnus acceperit, & quam depereat. Recusat dicere: nec ego aliter bibam. Sanè quacunque tibi diligisur, honestam eam atque ingenuam esse non dubito: Sed quidquid est, fave: arcanum isti auri tuto commiseris.... O insulx, in quam Charybdis incidisti! dignus profecto qui meliore arderes igne. Qua te saga aut quis te magus Thessalicarum herbarum succis, quis Deus poterit expedire?

NAtis in usum lætitiæ scyphis
Pugnare, Thracum est: tollite barbarum
Morem, verecundumque Bacchum
Sanguineis prohibete rixis.
Vino, & lucernis Medus acinaces
Immane quantum discrepat: impium
Lenite clamorem sodales:
Et cubito remanete pressio.
Vultis severi me quoque sumere
Partem Falerni? dicat Opuntia
Fratrè Megillæ, quo beatus
Vulnere, quâ pereat sagittâ.
Cessat voluntas? non aliâ bibam
Mercede: quæ te cumq; domat Venus
Non erubescendis adurit
Ignibus: ingenuoq; semper
Amore peccas: quicquid habes, age
Depone tutis auribus.... ah miser
Quanta laboras in Charybdi,
Digne puer meliore flamma!
Quæ saga, quis te solvere Thessalis
Magus venenis, quis poterit deus?

NOTÆ.

8. Cubito pressio.] Discumbentes Romani in lætis, cubito altero niti solebant.

19. Charybdi.] Fuit Charybdis æstuosus vortex in mari Siculo naves absorbens, neque minus timendus quam Syllæ scopulus non multum ab ea distans: unde est ille versus notissimus:
Incidit in Syllam cupiens vitare Charybdim.

Ed autem aprior fuit Charybdis mentio cum de amica fratris Megillæ ageretur: quod fuisse Charybdis ipsa infame sortum ab Jove propter raptas Herculis boves fulmine idem, & in hunc mare præcipitari: unde & factum vortici nomen.
21. Thessalis venenis.] Succis herbarum magis carum quibus Thessali agri abundant.

Vix illigatum te triformi
Pegasus expediet Chimæra.

Vix Pegasus te hinc triformi
Chimæra eripiet.

NOTÆ.

23. *Triformis chimæra.*] Est Chimæra mons
pyciæ flammivorus, & plurimos habens fer-
rentes. Hinc nata fabula de chimæra trifor-
monstro: cui scilicet essent tria ora flammæ
mittentia: leonis unum; alterum proprium; ter-

tium draconis. Contra hoc monstrum Bello-
phon filius Regis Corinthi, fraude Stenobœæ
Præti Argivorum Regis uxoris, cujus respuerat
lenocinia, pugnare coactus: illud Pegaso equo
optimo vectus, necavit.

ODE XXVIII. Ad ARCHYTAM.

ARG. Mathematicorum Genethliacorum scientiam irrisurus, cujusdam Ar-
chyta qui de iis fuerat, cadaver, in litus Italicum ex naufragio ad Illy-
riam factò ejectum, inducit, nauta illac prætervehenti primum quidem
respondens, deinde etiam enixè supplicans, ne se insensibilem relinquat.

TE maris & terræ, numerôq; carentis arenæ
Mensores cohibent, Archyta,
Pulveris exigui prope litus parva Matinum
Munera: nec quicquam tibi prodest
Aeris tentasse domos, animoque rotundum
Percurrisse polum morituro?
Occidit & Pelopis genitor conviva deorum,
Tithonusque remotus in auras,
Jovis arcanis Minos admissus: habentque

Te ne, O Archyta, totius cali-
terraque mensor, & innumera-
bilium arenarum calculator, tam
parvum continet spatium tibi in
litore Matino donatum; nec
quidquam profuit ne moteris
quid in calum tam sæpe ascen-
deras ejusque amplitudinem men-
te percurreras? Mortuus est, &
Pelopis parens in deorum licet con-
vivium admissus foret. Tithonus
quoque vis à exutus in auras abiit.
Etiam Minos extinctus est quem

Jupiter ad secretum colloquium vocare consueverat.

NOTÆ.

2. *Archyta.*] Fuerit fortè hic quoque Archy-
ta, patriâ Tarentinus, sed diversus planè à ve-
te. Primum enim, quis credat Horatium tam
tardè post, Oden scripsisse de cadavere hominis
ante 300. annos mortui; illudque hæcenus in-
sultum in litore Matino remansisse? Deinde,
quomodo novit nauta Archytam mortuum, quem
tuncquam viventem conspexerat, utpote jam, ut
vixi, à sæculis tribus defunctum? accedit quod
Archytas summus Philosophus, omni-
busque mirè laudatus, non tam absurdè, ut iste
sit, tamque proluxa enumeratione excusaret,
quod mortuus sit, neque doctrinæ Pythagoricæ
licem faceret Nautam imperitum; aliâque di-
cet, quæ de industria finxit Horatius, ut in
Archyta isto, suæ ætatis Mathematicos risui le-
rum exponeret. Quid si proferre liceat con-
jecturam: suspicor, Archytam, non esse hic,
sed alicujus hominis nomen, sed fortè vano,
sit, Genethliacæ artis professori, quasi alter
Archytas esset, deridiculo impositum; huncque

Astrologum, multis ob artem cognitum, etiam
Nautæ, sive Tarenti, sive alibi innotuisse: unde
& vultum recens in litus ejecti agnoscere, &
nomen ejus scire potuerit.

3. *Litus Matinum.*] Apuli maris ora, sic dicta
à Matino Apuliæ, seu ut alii malunt, Calabriæ
monte.

7. *Pelopis genitor.*] Tantalus, Jovis filius,
Phrygiæ Rex, qui ob deorum, à se convivio ex-
ceptorum, arcana temere vulgata, poenâ omni-
bus notâ, multatus apud inferos est.

8. *Tithonus.*] Laomedontis filius, ob pulchri-
tudinem adamatus Auroræ, à qua vitali succo
perfusus diutissimè vixit, tandemque moriens,
versus est in cicadam.

9. *Minos.*] Cretæ Rex, severissimus justitiæ
cultor, nono quoque anno, dum viveret, arca-
nos cum Jove pare suo, habere congressus existi-
matus est; ac post mortem, inferorum judicii
ab eodem præfectus.

Tartara

Panthoides ipse, quamquam naturalium rerum ut ipse nostri scimus, conestaretur se Trojani belli tempore, cum putaretur interfectus à Menelao, cutem duntaxat & nervos amisisse, subindaque suum ipsius clypeum, quem Menelaus victor in templo Dianâ suspenderat, hinc sustulisse: iterum tamen descendere in Orcum est iussus. Nimirum omnibus necessario cendum hac luce & mortis via semel est inenda. Sunt qui Furiis agitari, cruciatum de se spectaculum præbent, in certaminibus sævi Martis. Mare nautis avaris exitium affert; moriuntur magno numero senes pariter juvenisque; nullumque præterit Proserpina inexorabilis. Me etiam auster violent, Orioni devexâ cæli parte posito iunctus, mari mersus Illyrico. At tu mi nauta ne maligne recusa aliquid levis arena ossibus & capiti insepulto concedere. Ita superos oro, ut quicquid tempestatis à vehementi Euro mari Italico parabitur, id totum ferant Venusina sylva, salvo te & incolumi. Tibi plurima merces proveniunt unde facile possunt, nempe à Jove tuis rebus propitio, & à Neptuno, qui sibi sacrum Tarentinum custodit. Levem fortasse putas, & superstitibus liberis tuis parum futuram nocivam,

Tartara Panthoiden iterum Orco
Demissum: quamvis clypeo Trojana refixo
Tempora testatus, nihil ultra
Nervos, atque cutem morti concesserat atræ,
Judice te, non sordidus auctor
Naturæ, Verique. Sed omnes una manet nox: 19
Et calcanda semel via leti.
Dant alios Furie torvo spectacula Marti.
Exitio est avidis mare nautis.
Mista senum ac juvenum densantur funera, nulli
Sæva caput Proserpina fugit. 20
Me quoque devexi rapidus comes Orionis
Illyricis Notus obruit undis.
At tu nauta vagæ ne parce malignus arenæ
Ossibus, & capiti inhumato
Particulam dare: sic quodcunque minabitur Euris
Fluctibus Hesperii, Venusinæ 26
Plectantur silvæ te sospite: multaque merces,
Unde potest, tibi defluat, æquo
Ab Jove, Neptunoque sacri custode Tarenti.
Negligis, immeritis nocituram 30

NOTÆ.

20. *Panthoidem.*] Hoc est Pythagoram Mnæfarchi filium, qui hic Panthoides appellatur, quod ex doctrina sua de animarum transmigratione in varia corpora, affirmaret se septingentis circiter ante annis, fuisse ipsum Euphorbum Panthoi filium, qui ad Trojam occisus fuerat, cum antea extitisset Æthalides Mercurii filius, subindèque in alios & alios mutatus esset, donec tandem Pythagoras fieret. Volebat autem iste Philosophus hoc animarum transitu fieri, ut homines non morentur morte, ut aiebat, nihil juris habente nisi in cutem, & in ossa, hoc est in corpus, quod solum interiret, migrante aliò animâ. Verum non ita Mercurio visum, qui quoties animam cernit è corpore abire, toties hominem habet pro mortuo, ejusque animam in Orcum umbris destinatum cogit descendere; unde & factum ut Pythagoræ anima, non ut ceteræ, semel, sed pro migrationum numero sepius ad inferos irit.

17. *Furia.*] Alio nomine Eumenides, Acherontis & Noctis filiz tres sunt, Aleto, Megæra, Tisiphone: quæ benè belli præfides statuunt quod in hoc sæpè parùm ratio, plurimum furos dominetur.

20. *Proserpina.*] Plutonis uxor, vitæ & mortis arbitra.

21. *Devexi Orionis.*] Summa cæli pars sub Æquatore est: quæ hinc & inde ad alterum polorum vergunt, ut Orionis stella quæ ad Australem polum accedit, devexæ dicuntur & declives. Alioqui enim, Orion, sive oriatur, sive occidat, semper nimbofus est.

26. *Venusina sylva.*] Sitæ ad Venusiam Horatii patriam, qui fortasse hic quoque jocari voleat, fingens has nominatim sylvas ab Archyta electas esse in quas fureret Euris, quod Venusinæ essent. Licet enim Venusia in Apulia esset quæ alluitur supèri mari, non erat tamen urbs ista maritima, imò in remotissima parte posita, versus Lucaniam.

29. *Tarenti.*] Hujus civitatis, bene, custos Neptunus dicitur, primum quod ab ipsius filio Tara ædificata, ipsi sit consecrata; deinde quod in sinu maris Ionii, loco commodissimo posita, nihil à tempestatibus timendum habeat. Tarenti autem mentionem facit Archytas, vel quod ipsius patria esset, vel quod nautam alloquatur qui Ionium mare vicinum Apulo enavigans, notissimum habebat portum Tarentinum, in quem haud dubiè navem suam non semel induxerat.

Post

Postmodo te natis fraudem committere? fors &
Debita jura, vicésque superbæ
Te maneant ipsum: precibus non linquar inultis;
Tæque piacula nulla resolvent.
Quamquam festinas: non est mora longa: licebit
Injecto ter pulvere curras.

impiam istam negligentiam tuam. Faciet forte Deus ut ultionem sceleri jure debitam & parrem arrogantia vicem aliquis tibi reddat. Eiet quod precor; neque inultum facinus relinquetur. Nulla te unquam expiatio solvet penam cuius te reum facis. Elsi te festinare video, brevis est mora, terram ter injice, & per me li. et ocyus fugias.

N O T A.

31. *Fraudem.*] Scelus, quod ut subjungit, nullis poterit piaculis aboliri. Grave nimirum erat mortuorum corpora insepulta relinquere, quod insepulorum umbræ non sinerentur fluvium inferorum trajicere, sed cogerentur per vastas

Orci solitudines misère evagari.

36. *Injecto ter pulvere.*] N. mirum is præscribatur numerus, solique legitimus erat in eximoniis religiosis plerisque.

ODE XXIX. Ad ICCIUM.

A R G. *Focatur lepidè in quemdam Iccium, qui Stoicæ Philosophiæ, & Iucri, pariter aliquandiu sectatus studium: cum audivisset parari Augusti auspiciis ab Ælio Largo expeditionem in Arabes & Parthos, militiæ nomen dederat, An. 730.*

I Cci, beatis nunc Arabum invides
Gazis: & acrem militiam paras
Non ante devictis Sabææ
Regibus; horribilq; Medo
Nectis catenas: quæ tibi virginum
Sponso necato barbara serviet?
Puer quis ex aula capillis
Ad cyathum staturur unctis,
Doctus sagittas tendere Sericas
Arcu paterno? quis neget arduis
Pronos relabi posse rivos
Montibus & Tiberim reverti:
Cum tu coemptos undique nobiles
Libros Panætî, Socraticam & domum
Mutare loricis Iberis,
Pollicitus meliora, tendis?

Tandem, Icci, Arabum magnis thesauris inhas; & tæque accingis ad bellum acra inferendum Arabibus, & savis Medis catenas præparas. Age, quæ barbararum virginum tibi ministratura est, postquam ei desponsum juvenem interfeceris? Quis adolescens nobilis à patre hætenus institutus sagittas Sericas arcu mittere, tibi stabit ad pocula: comâ unguentis delibutâ? quis jam negabit rivos à montibus altis cadentes, in eisdem refuere; ipsæque Tiberim in proprium fontem revolvî posse? quandoquidem tu, datam meliorum spem fallens, Panætî præclara scripta ex omni parte conquesta, magnæque emptæ pretio, & scholam Socratis commutare cum loricis Hispaniæ paratis

N O T A.

9. *Sagittas Sericas.*] Quibus utuntur Seres Indici populi, sic dicti, ut quidam volunt, à Sera urbe; aut ut alii, à vermiculo quem nos bombycem appellamus, quique illis *Ser* nuncupatur; unde & vestes Sericæ iis locis communes omnibus ob copiam talium vermiculorum. Feruntur quoque illic arborum quarundam folia pecti, & in tenuissimos villos abire, sericis quàm simillimos.

plus moralis excellens, è familia Stoicorum, quæ sæpè laudat Cicero, & imitatur in Libris de Officiis.

Socraticam domum.] Sectam, familiam, scholam & doctrinam Socratis.

15. *Loricis Iberis.*] Hoc est Hispaniis, quæ ob præcipuam ferri temperaturam, Hispaniæ propriam, præstantiores habebantur: sunt enim illic inter cæteros Salo, & Chalybs ad ferrum temperandum aptissimi fluvii.

D

ODE

Q. HORATII FLACCI
ODE XXX. Ad VENEREM.

ARG. In gratiam Glyceræ, Venerem rogat ut conferat se in sacellum ipsi ab eadem paratum.

O Venus quæ apud Gnidum & Paphum regnas. Relinque charam Cyprum, & veni in pulchrum sacellum quod tibi Glyceræ domi sua paravit, & ad quod vocat te magnâ turis incensâ copiâ. Veniant tecum ardens Cupido; & Gratia discincta, Nymphaque; Juventas quoque, te absente parum jucunda; neque absente Mercurius.

O Venus regina Gnidi, Paphique;
Sperne dilectam Cyprum: & vocantis
Ture te multo Glyceræ decoram
Transfer in ædem.
Fervidus tecum puer, & solutis
Gratiæ Zonis, properentque Nymphæ,
Et parum comis sine te Juventas,
Mercuriûsque.

ODE XXXI. Ad APOLLINEM.

ARG. In dedicatione templi quod Augustus Apollini extruxerat, tranquillam petit & hilarem vitam cum facultate perpetua scribendi versuum. Ann. 726.

Quid peris, O Poëta in ista templi Apollinei dedicatione? quid rogas primâ hoc loco vini libatione? non certè menses fecunda Sardinia; non calida Calabria greges præclaros; non citam India aurum & ebur; non agros quos Liris sine strepitu labens fluviis, tranquillis aquis alluit. Vires illi Calenæ, falce putent, quibus à fortuna sunt data; & copiosus mercator epotis calicibus aureis vina exhauriat quæ, mercibus è Syria vectis, quotannis emittit:

Quid dedicatum poscit Apollinem
Vates? quid orat, de patera novum
Fundens liquorem? non opimas
Sardinia segetes feracis:
Non æstuosæ grata Calabriae
Armenta, non aurum, aut ebur Indicum:
Non rura, quæ Liris quietâ
Morder aquâ, taciturnus amnis.
Premant Calenâ falce, quibus dedit
Fortuna, vitem: dives & aureis
Mercator exficcet culullis
Vina Syrà reparata merce,

NOTÆ.

Cum semper sibi propitium Apollinem credidisset Augustus; præcipueque nuper in pugna Actiaca: ne ingratus videretur, templum in palatio proprio, ei extruxit, cujus solennis dedicatio cum An. R. 726. perageretur, occasionem ex illa sumpsit Horatius hujus Odæ scribendæ.

3. *Fundens liquorem.* Effusio hæc, libatio dicebatur, eratque sacrificii genus, quo sicut hostiæ in honorem deorum maculatæ interibant, ita liquores effusi peribant. Effundebantur autem, vel in aram, vel in mensam, quæ aræ loco erat, vel in locum, qui habebatur sacri; vel in mare pro diis marinis; vel in alia loca.

11. *Exficcet vina.* Hoc est dolia quæ bibendo vacua fiunt, & sicca.

12. *Reparata.* Vox ista Jure-consultorum est, qui reparari aliquid dicunt, quando in locum ejus, aut deficientis aut inutilis facti, aliud emittitur, & de novo paratur. Sic, lege *Quidam* 16. ff. in rem vers. reparari dicuntur boves, cum in

locum eorum qui primò empti erant ad colendum fundum parum idonei, emuntur apriori alii. Et, lege 122. § *Callimachus*. reparare merces dicitur ille, qui pro eis quas vendidit, alias comparat, aut eas aliis commutat. Duareni porro perperam à Lambino & à Calepino citatur, quasi aliter sentiat, cum tamen nihil aliud velit l. 1. annivers. disput. c. 10. ubi hunc ipsum assert Horatii versum. Falsò quoque citatur Epistola Ciceronis 20. l. 12. ad Atticum: ibi enim Cicero ut dicat velle se hortos trans Tiberim emere, non scribit, ut Calepinus refert, velle se hortos reparare, sed parare, ut patebit legenti. Vult itaque Horatius copiosum mercatorem vinum bibere reparatum Syrà merce, hoc est, quod annis singulis sibi comparat in locum anno superiore ebibiti: sive id fiat pecuniâ confecta ex venditione mercis è Syria advectæ, sive ejusdem computatione cum vino: perinde enim est.

Dis charus ipſis : quippe ter, & quater
Anno revifens æquor Atlanticum
Impune : me paſcunt olivæ :
Me cichorea, levéſque malvæ.
Frui paratis & valido mihi
Latœ donec, & precor integra
Cum mente, nec turpem ſenectam
Degere, nec citharâ carentem.

dis profeſſo non inviſus, qui ter
& quater in anno adeat incolu-
mis Atlanticum Oceanum. Ego
15 olivis paſcor, cichoreo, & malvis
levibus. O Latœ Apollo, dona
mihi ut ſanus corpore & mente,
fruar quaſiſis ; nec cogar inho-
ræam trahere ſenectutem, aut
citharæ, carminumque expertem.

20

NOTÆ.

14. *Æquor Atlanticum.*] Oceanus eſt, ſic-
dictus ab Atlante monte altiffimo, in Maurita-
niâ, quæ extrema eſt Africæ regio verſus Gadi-
tanum fretum, ultra quod vix aliquid terræ no-
verant rum Romani.

16. *Cichorea.*] Pluralis vox eſt, cujus ſingu-
larem nunc cum Græcè, varii variè ſcribant ;
Horatius eos ſecurus eſt qui legunt τὸ κικχόρεον,
ſcripſit enim priores duas, & producit penul-
timam.

Levèſque malvæ.] Vel quod leviter nutriant,
vel quod ventri molliendo aptæ, corpus exone-

rent, & leve faciant.

17. *Frui paratis.*] Vel jam partis & quaſitis,
vel cibis ſemper paratis, quales ſunt olivæ, ci-
chorea, &c. quæ obſonatorum induſtriâ non
egent.

18. *Latœ.*] Phœbe fili Latonæ.

19. *Turpem ſenectam.*] Ob infirmitatem vi-
rium animi, aut corporis, ut fieri ſolet, deſpe-
ctam. Vulgus certè, utilitate omnia metiri ſol-
litum, infirma omnia, utpotè ſibi paràm utilia
contemnat.

ODE XXXII. Ad LYRAM SUAM.

ARG. *Lyram ſuam Poeta alloquitur ; teſtaturque quàm cupiat illam ſibi
adeſſe perpetuò.*

POſcimus, ſi quid vacui ſub umbra
Luſimus tecum : quod & hunc in annum
Vivat, & plures : age dic Latinum
Barbite carmen :
Leſbio primum modulate civi :
Qui ferox bello, tamen inter arma,
Vive jactatam religarat udo
Littore navim :
Liberum, & Muſas, Venerémque & illi
Semper hærentem puerum canebat :
Et Lycum nigris oculis, nigróque
Crine decorum.
O decus Phœbi, dapibus ſupremi

O Cithara, peto à te ut ſi quid
tecum in umbra per otium ce-
cini Latini carminis, digni in
hunc & ſecuturos annos vivere :
idipſum nunc tu iterum canas.
Tu primum Alcaeo poëta Leſbio
5 concinuſti : qui cum eſſet bello
acerrimus, in ipſis tamen armis,
ubi ſeſſam claſſem littori alliga-
verat, Bacchum, Muſas, Vene-
rem & Cupidinem filium perpe-
tuum ejus comitem verſibus ce-
lebrabat, Lycumque nigris oca-
10 lis, & nigro capillo pulcherr-
mum. O cithara Phœbi orna-
mentum præclarum,

NOTÆ.

5. *Leſbio civi.*] Alcaeo Mitylenis in Leſbo
inſula oriundo. Fuit hic, vir eximie fortis, ac
patriæ amans, pro cujus libertate multa egit
paſſuſque eſt ; quæ, cum eſſet quoque Poëta,
Quintiliani judicio præſtans, & ſimilis Homero,
verſu deſcripſit ; morienſque civibus ſuis reli-

quit ad poſteritatis memoriam.

11. *Nigris oculis.*] Idem de oculis & capillis
nigris, legitur in Arte Poët. pulchrum enim
utrumque putabant veteres, & in præſio ha-
beant.

*Jovi contriventi gratissima; O
suave laborum solatium: ades
quæso mihi quoties te quo par est
studio, & honore rogavero.*

Grata testudo Jovis, O laborum
Dulce lenimen, mihi cunque salve
Rite vocanti,

NOTÆ.

15. Cunque.] Sunt qui particulam hanc merè
expectivam existimant, & similem mœ græco.
Alii putant sonare, quoties vel ubique: ut, cun-

que vocanti, sit idem ac, quoties, & quocumque
loco te vocavero.

ODE XXXIII. Ad ALBIUM TIBULLUM.

ARG. Solatur eum aliorum exemplo, qui amantes, non redamentur.

Ne doleas, Albi, ultra quam
debet, cum sis memor crudelis
Glycæ: neve cantes miserabile
carmen, quod perfida illa mulier
te spreto, amet alium te juniorem:
Aliorum exemplis te ipsum solare.
Lycoris ob tenuem frontem insigni-
tis, Lydum deperit ardentem: Ly-
dus amat crudelē Pholoën: sed
caprea prius jungentur Appulis
lupis, quam Pholoë seipsam debon-
estaverit ob turpem machinam:
sed hoc Veneri solitum: amat
enim (crudeli lusu) eos qui &
formâ & animo sibi invicem sunt
maximè inæsti, eodem jugo æneō
copulare: Ego ipse hoc in meipso
patior: qui cum ab amicâ bone-
stiori loco ortâ sollicitabar, eam
respuentem, Myrtaleseque libertina
amorem ejus ardoribus prætuli:
licet illa ipsa Myrtale, qua gratissimis vinculis me obligaverat, esset asperior procelloso illo Mari
At-
tico, quod dum Calabria litora adlabitur, impetu suo de terrâ vicinâ multum decerpit, listusque
sum curvat.

Albi, ne doleas plus nimio, memor
Immitis Glycæ; neu miserabileis
Decantes elegos, cur tibi junior
Læsa præniteat fide.
Insignem tenui fronte Lycoridæ
Lydi torret amor: Lydus in asperam
Declinat Pholoën: sed prius Appulis
Jungentur capreæ lupis,
Quam turpi Pholoë peccet adultero.
Sic visum Veneri: cui placet impares
Formas, atque animos sub juga ahenea
Sævo mittere cum joco.
Ipsū me melior cum peteret Venus,
Grata detinuit compede Myrtale
Libertina, fretis acrior Adriæ
Curvantis Calabros sinus.

NOTÆ.

7. Declinat Pholoën.] Ardentius flestit in ejus
amorem: vox hoc sensu aliquoties ab aliis usur-
pata: Ovid. de Byblide, l. 9. v. 460.

Paulatim declinat amor; visuraque fratrem
Culta venit; nimiumque cupit formosa videri.
Spartianus de Hadriano, Imbutus impensius Gra-

cis studiis, ingenio ejus sic ad ea declinante, ut
nonnullis Graculus diceretur.

10. Cui placet impares.] Metaphora ab arane
sumta: impares dicuntur bestie quæ sub eodem
jugo laborantes, sibi invicem dissentiant, &
quod vel viribus, vel magnitudine sint dispar-

ODE XXXIV. Ad SEIPSUM.

ARG. Fatetur verè deos esse, & humana curare, sibi que cultu maximè
venerandos; quod aliquando ex Epicuri doctrina negare visum fuerat.

Ego, qui dum insanam Philo-
sophiam secutus, errabam; diisq;
ac modum parce raroque cultum
adhibebam: compellor nunc vela
convertere, & recurrendo, in vi-
am reliquam redire.

P Arcus deorum cultor, & infrequens,
Infanientis dum sapientiæ
Consultus erro: nunc retrorsum
Vela dare, atque iterare cursus

Cogor relictos : namque Diespiter
 Igni corusco nubila dividens,
 Plerumque per purum tonantes
 Egit equos, volucrumque currum :
 Quo bruta tellus, & vaga flumina,
 Quo Styx, & invisi horrida Tænari
 Sedes, Atlanteusque finis
 Concutitur : valet ima summis
 Mutare, & insignem attenuat deus,
 Obscura promens, hinc apicem rapax
 Fortuna cum stridore acuto
 Sustulit : hinc posuisse gaudet.

NOTÆ.

5] Jupiter enim diei parens qui solet
 fulgetris micantibus nubes discin-
 dere, non raro celerem currum
 suum, equis circumagens, cælo
 sereno aded tonuit, ut terra mo-
 tûs expers & amnes liquidi, Styx,
 cum Tænari antris obscuris &
 horrendis, monsque Atlas mun-
 di altimus terminus, contremis-
 cerent. Potest Deus qua imo lo-
 co sunt in summo ponere. Poten-
 tem deprimat, & obscurum ponit
 in luce. Dignitatem apex hinc
 à Fortuna tollitur fragore maxi-
 mo, & illic ponitur favore sin-
 gulari.

10

15

5. Diespiter igni Volucrumque currum.]
 Consecrantur Epicurei fulmina omnia, ex collisione
 nubium fieri, nec bene ex fulminibus probari
 deos esse. Horatius è contrario, se expertum
 affirmat nonnunquam puro nubibus cælo toni-
 trua fieri, mittique fulmina, quorum cum nulla
 causa naturalis appareret, concedendum erat ea
 à Deo proficisci, ad homines terrendos, & com-
 monendos: ex quo etiam constabat deos esse,
 & humana ab iis curari, quod Epicurei nega-
 bant, asserentibus contra Stoicis & Platonici.
 Quid autem hic Interpreti Gallico facias, volen-
 ti hæc de tonitruis cælo sereno exauditis ar-
 tribui ab Horatio Philosophis Stoicis, ut eos-
 dem irrideat? cum satis (inquit) constet Phy-
 sice non planè ignaris, tonitrua nunquam sine
 nubibus fieri. Quasi verò tonitruum, cælo se-
 reno auditorum, plenè non sint historiz, &

libri veteres; nec disertè dicit Virgilius, Hora-
 tio certè nunquam irritus:

Non aliàs cælo ceciderunt plura sereno.

Fulgura — 1. Georg. & 9. Æneid.

Audiit & cæli genitor de parte serena

Intonuit lævum.

Sciebat Horatius, quod docent Physici, cælum
 serenum naturaliter non posse tonare; imò, hoc
 ipsum tanquam omnino exploratum ponebat:
 ut ex tonitruis, cælo nubibus puro, à se auditis,
 certò conficeret contra Epicureos, esse Jovem &
 Deos, qui singulari illo modo tonarent, & abs-
 que nubibus. Quid verò hic puerile inveniant,
 aut scriptor iste, aut, si quis alius audeat Poetam
 longè eruditissimum vituperare: ego certè non
 video, leg. supra, Horatii vitam, ubi de Secta
 ejus Philosophica dictum est, & quàm non fue-
 rit Epicureus.

ODE XXXV. Ad FORTUNAM.

ARG. Rogat Fortunam Antiatem Poeta, ut servet Cæsarem cum exercitu,
 ex flore juventutis Romanæ adversus Britannos collecto, Ann. Rom. 719.

O Diva, gratum quæ regis Antium:
 Præfens vel imo tollere de gradu
 Mortale corpus, vel superbos

O diva pulchri Antii Regina,
 cui facile est ex loco infimo mor-
 talem hominem attollere; & tri-
 umphalem pompam magnificam,

NOTÆ.

Hæc Ode pulchrè cum iis rebus convenit quæ
 An. R. 719. assignantur in Synopsi Chronol. ut
 egenti parebit: eodem ergo fuerit scripta.

1. Antium.] Latii quondam civitas mariti-
 ma, templo Fortune, portu & multis Procerum
 Romanorum, qui sæpè illuc secedebant, palatiis,
 clara: in quam fortasse tum ipse Cæsar otii &
 valetudinis causâ sese receperat, cum hæc in ejus
 gratiam scripsit Horatius.

2. Præfens tollere.] Potens & parata ad tol-
 lendum. Idcirco autem præfens significat eum

qui potest, quòd qui præfentes adsunt, facilità
 adjuvent & potentiùs.

Imo tollere de gradu.] Præter apertam simpli-
 cemque loci hujus expositionem, respexit fortè
 Poeta ad ritum antiquum, mortuorum corpora,
 antequam effrentur, ad imos domorum gradus,
 & in ipso vestibulo, versis ad januam pedibus
 collocandi, de quo ritu, sic Persius, Sat. 3.

Tandemque beatulus alta

Exstrulus lecto, crassisque lutatis amomis,
 In portam rigidos calceas extendit.

D 3

Vertere

funelri commutare. Te inopes agricola; & te maris arbitram votis supplicibus satagunt sibi propitiâ facere, quicumque ratibus Bithynis Carpathium tentant pelagus. Daci te sevi, & vagi Scythæ, civitates, populi, ipsumque generosum Latium, barbarorum principum matres, & ipsi purpura induti Reges non sine metu venerantur. Oramus te nos, ne columnam, quâ stante stat Imperium, evertas pede inimico quatens, & ne tandem quietos nos, inquieti populi seditionibus novis arma capere cogant, & rem Romanam perdant. Quacunque pergis præcedit te dura Necessitas, ingentes claves, cuneosque aheneos ferens manibus; neque deest unicus arctè stringens qua corripis; aut plumbum liquefactum. Numen tuum veneratur Spes, Fidesque candida qua admodum paucorum est; neque recusât te comitari, etiam tunc, cum versâ veste lata in tristem, & minus jam favens, testâ potentum deseris. E contrario, perfidum vulgus, & meretrices afflucta perjuriis statim recedunt. Amicorum genus fictum post exhaustos ad facem usque vini cados, momento aufugit, adjuvare similiter nolens ad res adversas ferendas.

Vertere funeribus triumphos :
Te pauper ambit sollicitâ prece
Ruris colonus : te dominam æquoris,
Quicumque Bithynâ laceffit
Carpathium pelagus carinâ.
Te Dacus asper, te profugi Scythæ,
Urbesque, gentesque, & Latium ferox,
Regumque matres barbarorum, &
Purpurei metuunt tyranni.
Injurioso ne pede prorsus
Stantem columnam : neu populus frequens
Ad arma cessantes, ad arma
Concitet : imperiumque frangat.
Te semper anteit sæva Necessitas,
Clavos trabales, & cuneos manu
Geitans ahenâ, nec severus
Uncus abest, liquidumque plumbum.
Te Spes, & albo rara Fides colit
Velata panno : nec comitem abnegat :
Utrunque mutatâ potentes
Veste domos inimica linquis.
At vulgus infidum ; & meretrix retrò
Perjura cedit, diffugiunt cadis
Cum fæce siccatis amici,
Ferre jugum pariter dolosi.

NOTÆ.

7. *Bithynâ carinâ.* Positâ pro quacunque; sicut mare Carpathium, pro quolibet mari. Est Bithynia minoris Asiæ regio quam alluit Ægeum mare, quod ubi Carpatho insulæ inter Rhodum & Cretam vicinum est, Carpathium ab ea dicitur.

13. *Injurioso ne pede prorsus, &c.* Respiciunt ista vitæ periculum quod Cæsar adiit in obsidione Metuli, & iterum in Dalmatia hoc ipso anno, vulneratus.

14. *Neu populus frequens, &c.* Hæc intelligi debent de multiplici motu tumultuantium populorum quæ pax S. Pompeii morte civibus redita, turbata est eodem anno 719.

17. *Te semper anteit sæva Necessitas.* Docet Aristotel. l. 3. Eth. c. 5. rerum omnium tria esse Causarum genera : Necessitatem, tum illam quæ est à natura, tum quæ à fato provenit ; Fortunam ; & Mentem, hoc est consilium sive prudentiam : quo in catalogo, priore loco ponitur Necessitas, & anteit Fortunam ob certitudinem effectorum quam semper assert fatum, naturâ ineluctabile. Quid autem vetat nos suspicari Horatium cum ita loquitur, significare insuper

voluisse, etiam in rerum Romanarum administratione prævisse Necessitatem, hoc est, quæ gesta hæcenus erant per bella civilia, sævè atque nefariè, Fato potius quàm ullâ hominum voluntate contigisse ; quæ verò jam restabant, arbitrio Fortunæ, & Mentis humanæ consilio relicta esse ? Certe Florus l. 4. c. 2. de clade Philippensi sic scribit : *Præcipitantibus fati, prælia sancta est Thessalia ; & Philippicis campis, Urbis Imperii, generis humani fata commissa sunt.* Sed adhuc clariùs ipse Horat. Epod. 7. quæ est de bello civili : *Euryne cæcus (inquit) an rapit vis acrior ? Sic est, acerba fata Romanæ agunt, Scelisque fraterna necis : Ut immerentia fluxit in terram, Remi, sacer nepotibus cruor.*

19. *Severus uncus.* Hoc est tenaciter stringens & retinens quacunque apprehendit.

21. *Fides te colit albo velata panno.* Fides cana, sincera, candida, adeoque vera, colere dicitur Fortunam, quod cum ea sive prospera, sive adversa perseveret, quod non facit quæ ficta est, parasitorum fides, & meretricum. Hæc enim solam sequitur prosperam.

Serves iturum Cæsarem in ultimos
Orbis Britannos, & juvenum recens
Examen Eois timendum
Partibus, Oceanóque rubro.
Eheu cicatricum, & iceleris pudet,
Fratrumque: quid nos dura refugimus
Ætas? quid intactum nefasti
Liquimus? unde manus juventus
Metu deorum continuit? quibus
Pepercit aris? O utinam novâ
Incude diffingas retusum in
Massagetæ, Arabêque ferrum.

novo incudi impostos, pristina reddas forma; idque adversus Arabes & Massagetæ.

NOTÆ.

29. *Iturum Cæsarem in ultimos orbis Britannos.*] Britannos Cæsar bis aggredi deliberavit: semel quidem anno Romæ 719. & iterum An. 727. nunquam tamen aggressus est, nunc Dalmatarum, nunc Cantabrorum rebellione subitâ impeditus. Cur verò præsentem locum referam potius ad an. 719. faciunt, ut dixi, cætera hujus Odæ, quæ isti anno rectissime conveniant. Dicuntur autem ultimi orbis Britanni, quòd verè

ultimi tunc essent, ignotis ferè qui ultra erant populis.

31. *Eois timendum.*] Persis sive Parthis, Medis, &c.

32. *Oceanóque rubro.*] Dixi in Commentario ad Martialem mare Erythræum seu Rubrum, aliquando sumi, ut hic videtur, pro Indico, confirmavique autoritate Lipsii in l. de magnitudine Romanâ.

O D E XXXVI.

ARG. Gratulatur sibi & Ælio Lamiaë reditum felicem Numidæ ex Hispania Romam.

ET thure, & fidibus juvat
Placare, & vituli sanguine debito
Custodes Numidæ deos:
Qui nunc Hesperia sospes ab ultima
Charis multa sodalibus,
Nulli plura tamen dividit oscula,
Quam dulci Lamiaë, memor
Actæ non alio rege pueritiæ,

Æquum est ut thure incenso, hymnis gratulatoriis & immolato vitulo propitiemus deos in quorum tutela est Numida, qui valetudine integrâ ab extrema receptus Hispania, amicos quidem sodales distributis osculis multis suaviatur: neminem tamen pluribus quam dulcem Lamiam: cum recordetur, exactâ sub eodem magistro, infantia,

NOTÆ.

Numidam hunc, illustri ortum Romæ familiâ oportet, cui cum nobilissimo Lamia fuerit familiaritas illa, quæ hac Ode describitur; quæque aucta non parvâ fuerat in Hispania; quando bello Cantabrico à Cæsare præfectus Lamia, Numidam illis rerum magnarum fortem fidemque adiutorem haberet.

2. *Placare.*] Non quidem quod dii irati essent,

sed quòd futuri viderentur, nisi grates pro beneficio persolverentur.

6. *Dividit oscula.*] Morem illum antiquum etiam inter viros usitatum, cum post absentiam reviferent, describit & ridet pulchrè Martialis Epigr. 59. l. 12.

8. *Non alio rege.*] Magister ideo rex appellatur, quòd regat pueritiam.

Et prætexta eodem die posita, ab utroque. Fausa diei non desu candida nota, qualis à lapide Cretico est, nec modum habeat quæ deprometur amphora, neque pedes quiescant à saltatione in morem Salium instituenda; nec abriosa Damalis superet Bassum epicans amysfidem Thraciam: Ne cureant epula rosi; vivaci apio; aut lilio, brevi deflorescente.

Mutatæque simul togæ.

Cressâ ne careat pulchra dies notâ:

Neu promptæ modus amphoræ,

Neu morem in Salium sit requies pedum:

Neu multi Damalis meri

Bassum Threiciâ vinctat amysside:

Neu desint epulis rosæ:

Neu vivax apium, neu breve lilium.

NOTÆ.

9. *Mutatæ togæ.* Pueri cum ænnum excessissent decimum-sexum, depositâ prætextâ, virilem togam inducebant, & Pædagogorum imperio absoluebantur.

10. *Cressâ notâ.* Cretensi lapillo, naturâ candido, cui à regione ipsâ, Cretæ nomen adhæsit. De isto cretæ usu iterum, Sat. 3. l. 2. *Cretâ an garbone notandâ.*

12. *In morem Salium.* Ut solent Salii, Martis sacerdotes, qui anni certis temporibus tripudia exercebant, mirâ velocitate, terram identidem ter pede ferientes.

14. *Amysside.* Græca vox significans poculi genus grande, quod sine interpiratione hauriendum erat: ex *μυσσας* respiro & particula privativa.

ODE XXXVII. Ad SODALES.

AR G. *Invitat socios ad lætitiâ epulo & tripudio significandam, propter plenam tandem victoriâ de Antonio & Cleopatra à Cesare in Egypto reportatâ, An. Rom. 724.*

Bibere nunc tandem oportet, nunc terram liberâ saltatione pulsare decet; jamque oportuerat dapori Saliaribus similes, deorum pulvinaribus imponisse, O Sodales. Hælenus quidem non licebat Cæcubum vetus proferre ex apothecia, quandis Capitolii ruinam, & imperii exitium moliebatur demens Regina, comitata satellitio Eunu-eborum, turpi corporum visio, quasi proprio morbo, inquinatum, nefas modum ponere spes stulta quâ omnia sibi promittebat; & sicunda fortuna tanquam nimis vini dulcedine inebriata. Verum iam nunc us est furor

Nunc est bibendum: nunc pede libero

Pulsanda tellus: nunc Saliaribus

Ornare pulvinar deorum,

Tempus erat dapibus, sodales.

Antehac nefas depromere cæcubum

Cellis avitis: dum Capitolio

Regina dementes ruinas,

Funus & imperio parabat,

Contaminato cum grege turpium

Morbo virorum: quidlibet impotens

Sperare, fortunæque dulci

Ebria: sed minuit furem

NOTÆ.

2. *Saliari'us dapibus.* Oplaris, lautis, & quales vulgò habebantur Saliorum, de quibus Ode proximâ dictum. Inde natum proverbium, Saliarium cœnarum, pro sumptuosis, & valde exquisitis.

3. *Ornare pulvinar deorum.* In publica gratulatione solennium conviviorum, sternerantur aliquando in templis, lecti, pulvinaribus additis, dapibusque appositis, quasi & ipsi dii accubarent.

5. *Cæcubum.* Vinum in Cæcubo Campaniæ prope lectum.

6. *Dum Capitolio, &c.* Promiserat Antonius

Cleopatraz se Romanum Imperium transfaturum in Egyptum, ipsâque dominam orbis facturum, quod ipsa stultè sperare ausâ erat, impuri suis spadonibus cincta.

10. *Quidlibet impotens sperare.* Impotens aliquando eum significat, qui moderari sibi non potest, unde animi impotentia, est status animi, perturbatum vi ita debilitat, ut rationi obsequi minimè valeat. Itaque *impotens sperare* dicitur Cleopatra, hoc est, adeo amens, ut sperando nullum modum tenere posset, sed sine judicio omnia sibi promitteret.

Vix una sospes navis ab ignibus :

Mentēque lymphatam Mareotico

Redegit in veros timores

Cæsar, ab Italia volentem

Remis adurgens ; accipiter velut

Molleis columbas, aut leporem citus

Venator in campis nivalis

Æmonia : daret ut catenis

Fatale monstrum, quæ generosiùs

Perire quærens, nec muliebriter

Expavit ensem : nec latentes

Classe citâ reparavit oras.

Ausa & jacentem visere regiam

Vultu sereno fortis, & asperas

Tractare serpentes : ut atrum

Corpore combiberet venenum ;

Deliberatâ morte ferocior :

Sævis Liburnis scilicet invidens

Privata deduci superbo

Non humilis mulier triumpho.

15 iste quando vix una navis ignem
evasis salva; animūque à vino
Mareotico insanientem in justos
metus adduxit Cæsar ab Italia
veniens, eamque volanti similem
propere insensit, sicut columbas
accipiter, aut leporem urgens
venator alacer, in campis frigida
Thessalia, ut catenis constringeret
20 dirum hoc monstrum famina;
qua digniorem appetens mortem
neque more muliebri propositum
ensem extimuit, neque in late-
brosa Nili loca recepit se, repa-
rans classem. Quinetiam non
dubitavit invadere mærens pa-
25 latium, serenâ fronte, animoque
infracto; & contrectare manu
sævas aspides, ut dirum, corpore
admoſo, virus conciperet: tanto
constantior quod jam mori decre-
verat. Nimirum Princeps mu-
30 lier, non ferens se à Liburno mi-
litem tanquam privatam, adduci
Romam, ut Cæsaris magnificum
triumphum exornaret.

NOTÆ.

13. *Vix una sospes navis ab ignibus.* Intelligi hoc debet de navibus quæ fugientibus Cleopatra & Antonio, cum fugere & ipsæ vellent, pugnare ad Actium coactæ sunt à Cæsarianis; ac tandem post acre certamen injectis ignibus perire ferè omnes. Vel etiam de navibus in sinu Arabico fabricatis quibus Antonius & Cleopatra speraverant se posse in mare Rubrum fugere, si caperetur Alexandria; quasque, à Q. Didio Syriæ præfecto persuasi Arabes, combusserunt. Vid. Dionem.

14. *Mentēque lymphatam.* Furorē perturbationem. Latinis enim *Lymphatus* ponitur pro furioso, propter quod, ut ait Isidorus, qui à rabioso cane sunt morſi, aquam metunt, & ille aquæ metus, Lymphaticus morbus vocatur.

Mareotico. Vino Ægyptio, Mareotis siquidem, Ægypti palus est. Vinum autem hîc metaphorice ponitur, pro opibus & potentia Ægyptiaci regni, seu potius, pro infana eorum exultatione quâ dementata erat Cleopatra, ut vinum dementat immodice fumentes.

20. *Æmonia.* Thessaliæ in qua ob montes plurimos, & valde altos multum quoque est nivium. Dicta est Æmonia à Rege suo Æmone.

23. *Latentes oras.* Reſcessus plurimos in variis Nili anfractibus additos, & solis indigenis cognitos, ad quos si confugisset victa Cleopatra, eoque de novo communisset, sperare adhuc vi-

ctorem poterat. Atque hæc indicare Virgilius voluit Æn. 8. sic scribens

*Contra autem magno mærentem corpore Nilum
Pandentemq; sinus, & totâ veste vocantem
Caruleum in gremium, lasebrosaque flumina,
victos....*

24. *Nec classe citâ reparavit oras.* Non munivit iterum navibus, & rebus aliis, ad propulsandam vim necessariis, oras fluminis. Sic dicimur ædificia vitio aliquo casum minantia, reparare: quando eorum muros, quâ parte sunt infirmiores, instauramus.

25. *Ausa, & jacentem, &c.* Idcirco Ode reliquâ totâ laudatur in Cleopatra animi magnitudo, ut tantò videatur illustrior de femina, victoria. De Antonio enim tacet Poeta, tum quod Romanus esset, tum quod Reginam fastidio non æquaret: unde & istam maxime exoptaverat Cæsar, triumpho reservari.

30. *Liburnis.* Classiariis militibus è Liburnia; qui, præterquam quod ex gentis indole, feri erant: hoc quoque nomine odiosiores Cleopatræ esse debebant, quod levioribus præcipue eorum navibus, victoriam consecutum fuisse Augustum constabat.

31. *Invidens deduci.* Hoc est nolens, &, non ferens deduci se, ne id honoris consequerentur malè de se meriti homines.

ODE XXXVIII. Ad PUERUM SUUM.

ARG. Famulum monet ne nimium mensæ ornatum curet.

Mihi, O puer, displicet cultus mensarum Persico more nimius : non placet phylræ coronæ necti. Noli inquirere ubi gentium rosæ tardiores proveniant. Nolim ut sollicitus sis, quidquam ad simplicem myrtum adicere. Te servum meum myrtus satis exornat; neque me dedecet, sub densa ista viæ potantem.

Persicos odi puer apparatus.
Displicent nexæ phylræ coronæ.
Mitte sectari, rosâ quo locorum
Sera moretur.
Simplici myrto nihil allabores
Sedulus curo, nequē te ministrum
Dedecet myrtus : neque me sub arcâ
Vite bibentem.

NOTÆ.

1. *Persicos apparatus.*] Sumptuosas Persarum delicias, odores nimirum, unguenta, & coronas artificiosè compositas.

2. *Phylræ.*] Tenuissimâ tilis membranâ, quâ

flores floribus, delicatioribus quique necabant.

7. *Myrtus.*] Ideo convivii adhibita, quod & grati esset odoris, & ad discutiendum vini vaporem, utilissima crederetur.

Q. HORATII

Q. HORATII FLACCI

Carminum seu Odarum

LIBER SECUNDUS.

ODE I. Ad ASINIUM POLLIONEM.

ARG. *Asinio Pollioni, viro clarissimo, nec solum oratoriè, sed poeticè docto, autor est ut à descriptione & publicatione carminum, atque historia quam coperat de bello civili, tantisper desistat. Anno Romæ 719.*

Mortum ex Metello consule civicum,
Bellique causas, & vitia, & modos,
Ludumque Fortunæ, gravesque
Principum amicitias, & arma

Nondum expiatis uncta cruoribus,
Periculosa plenum opus alex,
Tractas: & incedis per ignes
Suppositos cineri doloso.

Belli civilis primam originem
ab usque consulari Metelli; cau-
sas ejus, & per qua vitia consti-
tum fuerit, quibusque modis;
quos ludo interim fortuna lesa-
rit, perniciosas Procerum cuitio-
nes, & arma adhuc imbuta san-
guine, cujus effusio nondum est
expiata: res plane periculi plenas
describis; & premis pede ignem
sub fallaci latentem cinere.

NOTÆ.

Sunt qui hanc Oden scriptam velint ipso An. 714. quo Consul fuit Pollio, triumphavitque de Parthinis Dalmatiae populis, sed longe credibilius est, dilatare esse in Annum 719. aut proximè sequentem, quando S. Pompeio mortuo, videri poterat finis impositus bellis civilibus, quorum historiam Pollio meditabatur. Explorator res fiet ex iis quæ mox subsistentur.

1. *Ex Metello consule.*] Dubium omnino est quem Poeta Metellum intelligat, cum possit saltem duos. Prior est Metellus Numidicus, quo Consule An. 643. ex impurissimo ambitionis fonte coperunt fluere, velut rivuli seditionum, in publicæ quietis, ac tandem libertatis perniciem: Metello ipso Consule adversus Marium legatum, propter subreptum Consulatum, & Marjo Consule adversus Syllam, ob capiendi

Jugurthæ gloriam interceptam, gravissimo incensus odio: ex quo brevi Romana res in summum est adducta discrimen. Posterior fuit Metellus Celer, sub cujus Consulatu An. 694. factum est opprimendæ libertatis initium, ut ait Florus; Cæsare, dignitatem comparare; Crasso, augere; Pompeio, retinere, cupientibus.

5. *Expiatis cruoribus.*] Expiare est, rem sceleris aliquo contaminatam, aut alia quavis causa pollutam, religiosâ cærimoniâ purgare, & puram facere.

6. *Periculosa plenum opus alex tractas, &c.*] Continent isti quinque versus causam totam cur Pollioni dissuadeat hujus historię & tragediarum descriptionem Horatius, nihil sibi amplius metuens, Cæsarique reconciliatus, imò & charus.

Paulum

Fac abste tantisper à scena tragica ista & lugubris musa: postquam operâ tuâ constituta erit res publica, ad magnum opus Cecropio te cothurno referes, ô Pollio, qui potentissimè reos defendis, & sapientissimè consulis curia sententiam tuam exquirit; cuique immortalem gloriam attulit palma Dalmatica digna triumpho iudicata. Jam terribili cornuum sono nobis à te aures complentur: litusque strepentes audimus. Jam equos revitos ipsosque equites armorum splendor in fugam vertit. Videntur mihi audiri gesta à te narrata, ducum præstantium & glorioso sordentium pulvere, tatusque Orbis demittus, excepto animo generosi Catonis. Juno & quisquis alius deus erga Afrus propensior, sed terra illi tuenda impar, eâ excesserat, injuriâ minime vindicata: Victorum posteros Jugurtha manibus immolavit. Quis ager Latinorum hominum crure pinguefactus, eorundem seculis, non testis existit impiorum certaminum, & ipsi Medis auditi fragoris, cum caderet Italia? Ad quem gurgitem, & ad qua flumina non pervenit adeo funesti belli fama? Quod mare non mutavit colorem,

Paulum severæ Musæ tragoediæ
Desit theatris: mox, ubi publicas
Res ordinariis, grande munus
Cecropio repetes cothurno,
Insigne mœstis præsidium reis,
Et consulenti Pollio curiæ:
Cui laurus æternos honores
Dalmatico peperit triumpho.
Jam nunc minaci murmure cornuum
Perstringis aures: jam litui strepunt.
Jam fulgor armorum fugaces
Terret equos, equitumque vultus.
Audire magnos jam videor duces
Non indecoro pulvere sordidos:
Et cuncta terrarum subacta,
Præter atrocem animum Catonis.
Juno, & Deorum quisquis, amicior
Afris, inultâ cesserat impotens
Tellure: Victorum nepotes
Rerulit inferias Jugurthæ.
Quis non Latino languine pinguior
Campus sepulcris impia prælia
Testatur; auditumque Medis
Hesperiae sonitum ruinæ?
Qui gurgis, aut quæ flumina lugubris
Ignara belli? quod mare Dauniae

NOTÆ.

10. *Mox ubi publicas res ordinariis.* Qui hæc intelligunt de Pollionis Consulatu: non advenit paris periculi futurum, si post aliquot menses, Tragoediæ de civilibus rebus scriberentur. Trahi rem longius Poëta voluit, hortatus Pollionem, ut tandiù à scribendo cessaret, donec Rempublicæ bellis domesticis labefactatam, ipsius impiricis consiliis adjutus Cæsar ordinavisset. Sanè constat Pollionem à Cæsare rerum quamplurimarum administrum Romæ adhibitum, adeo ut quidam urbis præfectum ab eo factum esse crederint.

12. *Cecropio cothurno.* Tragoediæ inventor fuit Theſpis, apud Athenas, ubi Cecrops regnavit: hæc verò à cothurnatis actoribus exhibebatur.

13. *Insigne mœstis, &c.* Hæc de Pollione, apud ipsummet, Poëta dicit, laudandi primum causâ; deinde etiam, ut ostendat alia multa esse, quibus, omisâ scribendæ historiæ & Tragoediæ curâ occupari gloriose possit, tum domi, tum militiæ: ac reis quidem præsidio magno erat Pollio, non modo in foro per eloquentiam;

sed apud Cæsarem gratiâ valens, multos ei reconciliabat, exosos propter bella contra ipsum gesta.

13. *Consulenti curiæ.* Est qui hinc putet probari efficaciter Consulem tum Pollionem fuisse cum ista scriberentur: sed planè frustra: non enim proprium Consulem fuit à Curia consuli; sed omnibus, præcipuè Senatoribus commune, qui præclarâ, ut Pollio, sapientiâ essent.

16. *Dalmatico triumpho.* Triumphum hunc Sigonius assignat An. 714. cum tamen Dio Pollionis victoriam de Parthinis Dalmatiæ populis, non nisi anno sequenti ponat.

25. *Juno & Deorum quisquis, &c.* Pertinent ista ad eum quem supra vocavit ludum fortune. Annon enim fortune ludus est ut postquam fuerant cuncta terrarum à J. Cæsare Romanæ potestati subiecta, impleteretur idem terrarum Orbis Romanorum victorum cædibus? quod multis hic deplorat Poëta.

33. *Daunia cades.* Hoc est Italica. Daunia enim Apulia, pars est Italiæ.

Non decoloravere cædes?
 Quæ caret ora cruore nostro?
 Sed ne relictis Musa procax jocos
 Cææ retractes munera næniz:
 Mecum Dionæo sub antro
 Quære modos levioꝛe plectro.

NOTÆ.

37. *Cæa næniz.* Est næniz carminis mæsti
 genus, inventum à Simonide nato in Cæa insula
 maris Ægei.

38. *Dionæo antro.* Veneris, cujus mater
 Dione.

ODE II. Ad SALLUSTIUM CRISPUM.

A R G. *Affirmat eos qui nimia cupiditate exterminatâ, divitiis utuntur,
 prout præscribunt virtus & ratio, solos laudabiles, solos beatos, ac reges
 esse.* An. R. 724.

Nullus argento color est avaris
 Abdito terris, inimice laminæ
 Crispe Sallusti: nisi temperato
 Splendeat usu.
 Vivet extento Procleius ævo,
 Notus in fratres animi paterni:
 Illum aget pennâ metuente solvi
 Fama superstes.
 Latius regnes avidum domando
 Spiritum, quàm si Libyam remotis
 Gadibus jungas: & uterque Pœnus
 Serviat uni.

NOTÆ.

Optimè conveniebant, quæ ista Ode continet
 monita, contra avariciam, C. Crispo Sallustio
 historico: is enim, ut est apud Dionem, Numi-
 diæ Præfectus, à J. Cæsare, Provinciam expila-
 vit; idèque in jus vocatus magnam nomini suo
 infamiam conscivit: verùm, tempora discre-
 pant. Iste enim Sallustius mortuus est paucis
 annis post cædem Cæsaris; At quæ hac ipsâ
 Ode de Phraate dicuntur, nonnisi An. Romæ
 724. contingere, ut dicitur inferius. Fuerit ergo
 iste, sororis historici nepos ille, de quo variis
 locis Tacitus; scriptaq; Ode An. quem dixi. 724.
 1. *Argento abdito.* Sic lego ex antiquis co-
 dicibus omnibus, nec video cur Lambinus cum
 paucis recentioribus legere malit: *abditæ lamina*:
 cum perinde aperta & commoda sententia sit.

5. *Procleius.* Constat Romanum unum
 Equitem extitisse nomine Procleium, sive Pro-
 culium, quem narrat Dio ad captivam Cleopa-

Romanis cadibus cruentatum?
 Quæ tam longinqua regio no-
 strum non habet sanguinem? Ve-
 rum, ô mea Musa jocosa, ne lu-
 dicris omittis, cum Simonide Cæo
 tristitia canas: subî mecum Ve-
 neris specum, & apta lyram le-
 vioribus modis & facilioribus.

O Crispe Sallusti, qui inimicus
 es pecunie qua intra arcam oc-
 cultata, aliquo usu non splende-
 cit: sapienter judicas; nullam
 enim habet colorem argentum in
 terra visceribus abditum. Produ-
 cetur visa in multa sæcula Pro-
 cleio, quem clarum fecit pater-
 nus in fratrem suum animus:
 & fama qua illo extincto mane-
 bit, cum extolles pennâ nunquam
 cessaturâ. Regnum obtinebis spa-
 tiosius si edomueris cupiditatem,
 quàm si possessionibus continuatis
 Libyam conjungas Gadibus longè
 positis; & uterque Pœnorum po-
 pulus uni tibi domino pareat.

tram, ab Octavio legatum, consolandi gratiâ:
 an autem idem sit vel cura isto, vel cum Pro-
 culio qui Licinij, Murenæ & Terentiz, Mæce-
 natis uxoris frater fuit, mihi quidem non est
 compertum, tradunt interpretes hunc cum fratre
 haberet ob arma contra Cæsarem gesta bonis
 exutos, hæreditatis quæ sibi obigerat partem,
 paterno certè animo, cum ipsis divisisse.

7. *Pennâ metuente solvi.* Hoc est quæ solvi
 refugit, & quæ proinde nunquam solvetur, sed
 semper efferet Procleium clarâ laude sublimem.
 Sic alibi dixit de Lyde non sinente se tangi:
metuitque tangi.

11. *Uterque Pœnus.* Hamilcar Carthagen-
 sis in Hispaniam navigans, ibidem alteram Car-
 thaginem ædificavit, deductâ Pœnorum colo-
 niâ. Uterque ergo Pœnus, est, tum qui Africam,
 tum qui Hispaniam habitabat.

Crescit

Hydropicus nimium sibi obsequens distenditur indies magis, nec sitim sedat, donec aggritudine causa venis abierit, & toto corpore defluat aqua, propter quam languet pallidus. Virtus qua plerumque à vulgo dissentis, deest de beatorum catalogo Phraatem in regnum Cyri restitutum; populumque erudiens admonet ne abutatur vocabulis; ei soli securum attribuens sceptrum, palmamque perpetuam, qui potest magnos auri cumulos sic insuere, ut ei oculi fulgore lucido non perstringantur.

Crescit indulgens sibi dirus hydrops:
Nec sitim pellit, nisi causa morbi
Fugerit venis, & aquosus albo
Corpore languor.
Redditum Cyri folio Phraatem,
Diffidens plebi, numero beatorum
Eximit virtus: populumque falsis
Dedocuit
Vocibus, regnum, & diadema tutum
Deferens uni, propriamque laurum:
Quisquis ingentes oculo irretorto
Spectat acervos.

NOTÆ.

13. *Hydrops.*] Hæc vox morbum significat, hic vero ponitur pro ipso ægro.

15. *Aquosus languor.*] Aqua intercus, languere faciens.

17. *Redditum Cyri folio Phraatem, &c.* Phraates Orodii Parthorum regis filius, non autem Cyri (ut perperam Bondius tradidit) regno in quod patri successerat, pulsus à suis est, ob sævitiam barbaram, An. Rom. circiter 723. sed ut Dio testatur, anno proximè sequenti, restitutus ope Scytharum: negatur tamen beatus esse, quod nequeat vera beatitas cum improbitate consistere. Dicitur autem Phraates Parthus, Cyri

folio redditus, quia regnum Persarum quod fundaverat Cyrus, ad Parthos transierat, Macedonibus nempe qui Persas vicerant, inde eiectis.

23. *Oculo irretorto.*] Metaphora est invicti animi constantiam significans, petiturque à vegetis oculis, quos fulgor obviis rerum splendentium non facile perstringit, aut retorquere aciem cogit. Horatianum hunc loquendi modum, nos imitatur, quando insigniter continentem hominem laudaturi, dicimus: *C'est un homme à qui l'éclat de l'or ne donne nullement dans les yeux: il n'en est jamais ébloui.*

ODE III. Ad DELLIIUM.

ARG. Dellium, ex eo quodd, siue læstus, siue jucundus: vixerit, perinde certo sit moriturus, hortatur ut jucundè vivat.

O Delli, qui certò moriturus es, siue in dolore perpetuo vivas, siue diebus festis te epoto Falerno optima nota exhilaraveris, scorsum jactans in gramine aliquo loco: hoc diligenter cura, ne unquam res toleratu difficiles agro te animo ac moroso faciant esse; nec minus tibi in prosperis temperes ab immoderata lætitia.

ÆQuam memento rebus in arduis
Servare mentem: non secus ac bonis
Ab insolenti temperatam
Lætitiâ, moriture Delli.
Seu læstus omni tempore vixeris:
Seu te in remoto gramine per dies
Festos reclinarum bearis
Interiore notâ Falerni:

NOTÆ.

Querere piget quis sit hic Dellius; nec tamen placet quod quidam volunt, ipsum esse quem Dio tradit Antonii exoletum fuisse, ejusdemque perfidie in regem Armenum, & libidinis cum Cleopatra, non modò administrum, sed etiam participem. Sane, vix credam hominem tantis

probris, publicè in Ægypto contaminatum, dignum unquam Horatio visum, quem Romæ, pulcherrima Ode, tam civiter compellat.

8. *Interiore notâ Falerni.*] Hoc est, Falerni verustiore, & meliore, ideoque in magis recondita Apothecæ parte, reposito.

Quà pinus ingens, albâque populus
Umbram hospitalem conlociare amant
Ramis: & obliquo laborat
Lympha fugax trepidare rivo.
Huc vina, & unguenta, & nimum breveis
Flores amœnæ ferre jube rosæ:
Dum res, & ætas, & sororum
Fila trium patiuntur atra.
Cedes coemptis saltibus, & domo,
Villâque flavus quam Tiberis lavit:
Cedes: & extructis in altum
Divitiis potietur hæres.
Divésne prisco natus ab Inacho,
Nil interest: an pauper, & infima
De gente sub dio moreris,
Victima nil misèrantis Orci.
Omnes eodem cogimur, omnium
Versatur urna, seriùs, ocyùs
Sors exitura: & nos in æternum
Exilium impositura cymbæ.

Age ergo: & ubi ampla pinus
& alba populus ramis conjunctis
umbrosam hospitium præbere gau-
dent, serpitque rivus obliquo &
eremulo cursu hac illac fugiens:
illuc deferri impera varii generis
vina, unguenta, & rosas nimis
propere defluentes: dum adsunt
opes, atque commoda; & sunt
nigra trium Parcarum pensa.
Abibis filvis à te emptis, domo,
& villâ, quam flavus undis al-
luit Tiberis: abibis; & cumu-
laris magnâ copîâ opibus fruetur
quisquis tibi hæres succedet. Nec
refert, opulentus, & ab antiquis-
simo Inacho ortus sis, an egens &
de infimo genere, cælo aperto ha-
bitas: Orco, in omnes aquæ inexor-
abili, nihilominus immolandus.
Omnes in unum locum volentes
violentes compellimur; omnibus
urna vertitur: qua citius, qua
tardius, hinc proditurum est sin-
gulorum fatum nos in cymbam
Charontis missurum, exilioque
sempiterno à vivorum consortio
segregaturum.

NOTÆ.

18. *Flavus Tiberis.*] Ob arenas flavi coloris.
Alioqui enim Virgilio, & aliis, cæruleus passim
vocatur Tiberis.
21. *Prisco Inacho.*] Primo nimirum Argivo-
rum rege.
26. *Versatur urna.*] Sortes, hoc est symbola

quædam, homines, aut notâ aliquâ, aut nomine
inscripto, designantia, in vas aut urnam conji-
ciebantur: tum agitatione, ne fraus subesseret,
confundebantur; ac demum sortes aliæ post alias,
prout fortuitò veniebant in manum, educe-
bantur.

ODE IV. Ad XANTHIAM PHOCEUM.

Argo. Xanthia Phoeo suadet nihil esse cur eum pudeat amare Phyllidem, etsi captiva sit.

NE sit ancillæ tibi amor pudori
Xanthia Phoeu, priùs insolentem
Serva Briseis niveo colore
Movit Achillem.
Movit Ajacem Telamone natum
Forma captivæ dominum Tecmessæ.

Ne pudeat te ô Xanthia Pho-
ceu amare Phyllidem, quamvis
sit serva. Jam olim Achillem
superbum Briseis similiter serva,
in sui amorem pertraxit, colore
suo candido. Ajax quoque Tela-
monis filius, ejus quam ceperat
Tecmessa pulchritudine captus est;

NOTÆ.

2. *Achillem insolentem.*] Naturâ superbum,
quique idcirco abhorrere magis debebat ab amo-
re servarum. Sic pro Marcello dixit Tull. victo-
riam naturâ superbam esse & insolentem.
3. *Briseis.*] Alio nomine Hippodamia, cujus
pater Briseus apud Lynceum insulam Troadis,

5. *Ajacem Telamone natum.*] Non illum ali-
um, qui fuit Oilei filius: & virginis Cassandra
violator nefarius.
6. *Tecmessa.*] Filiz cujusdam reguli in Phry-
gia.

Arfit

Agamemnon Atreo natus, in ipsa media victoria, Cassandra Virginis et templo Minerva à suis extracta, amore vehementi exarsit: postea quam Phrygiarum turmarum victor Achilles Thestius, faciliorem reddidit Græcis, tadio longi belli affectis, Trojana arcis eversionem occiso Heclore. Sed neque satis nostri num eos habeat parentes flava Phyllis, quorum nobilitas tibi decori sit futura. Ipsa quidem deplorat se regis natam genere, adeo infensos experiri familia. Deos. Pro certo habe, cum illam amas, non amare te vile ac miserum caput; nec cum tanta sit fide; tamque alienum animum gerat à liero, feri posse ut inhoneſtâ matre prodierit. Illius brachia, vultum, & pulchros pedes castus laudo ne dubita; nimirum ea mihi nunc etas est qua lustra jam octo confecit, quadraginta annis.

Arist Atrides medio in triumpho Virgine rapta:
Barbaræ postquam cecidere turmæ
Theſſalo victore: & ademptus Hector,
Tradidit fessis leviora tolli
Pergama Graiis.
Nescias, an te generum beati
Phyllidis flavæ decorent parentes,
Regium certè genus, & penates
Mœret iniquos.
Crede non illam tibi de scelestâ
Plebe delectam: neque sic fidelem,
Sic lucro averſam, poniſſe naſci
Matre pudenda.
Brachia, & vultum, teretesque ſuras
Integer laudo: fuge ſuſpicari,
Cujus octavum trepidavit ætas
Claudere lustrum.

NOTÆ.

11. Tradidit leviora tolli.] Idem est ac: tradidit leviori jam negotio expugnanda.

12. Pergama.] Trojanam arcem pro ipsa Troja positam.

22. Fuge ſuſpicari cujus, &c.] Hic, jocus manifestus est, & necessariò intelligendus, ne absurdè loquatur Poëta.

23. Trepidavit.] Festinavit: quæ enim fe-

stinatè eunt, motu feruntur plerunque trepido, ut rivi & familia.

24. Octavum lustrum.] Est lustrum quinque annorum spatium: octavum ergo lustrum ætatis completum, est annus quadragesimus, ad quem se perveniſſe dicit Horatius cum ista scriberet: unde efficitur fuisse annum Romæ 729.

ODE V. In LALAGEN.

ARG. Revocandam esse mentem à cupiditate virginis immaturæ.

Nondum speres conjugium Lalages: juvenca adhuc tenella jugum incurvâ cervice ferre non valet: nec in laborando munus secunda sustinere potest, multo minus tolerare pondus tauri in Venerem cupide ruentis. Illa potius in cæpiis vitantibus lascivire gessit, & nunc in fluviiis æstum siliis natis gravem minuire, vel cum aequalibus inter udas salices ludere. Comprime desiderium acerbarum & immaniarum uvarum: Autumnus qui jamjam instat, lividos

Nondum subacta ferre jugum valet
Cervice: nondum munia comparis
Æquare, nec tauri ruentis
In Venerem tolerare pondus.
Circa virentis est animus tuæ
Campos juvencæ: nunc fluvii gravem
Solantis æstum, nunc in udo
Ludere cum vitulis salicto
Prægestientis: tolle cupidinem
Immitis uvæ: jam tibi lividos

NOTÆ.

1. Nondum subacta ferre jugum.] Allegoria à juvenca nondum jugum passâ, vel tauro maturo.

6. Campos juvencæ.] Adhuc de Lalage loquitur, quam hic juvencam nominat, & postea sub allegoria immaturæ uvæ designat.

Distingue

Distinguet Autumnus racemos
Purpureo variis colore.

Jam te sequetur : currit enim ferox

Ætas : & illi, quos tibi demserit,

Apponet annos : jam proterva

Fronte petet Lalage maritum

Dilecta, quantum non Pholoë fugax,

Non Chloris : albo sic humero nitens,

Ut pura nocturno renidet

Luna mari, Gnidiufve Gyges :

Quem si puellarum infereres choro,

Mire sagaceis falleret hospites

Discrimen obscurum, solutis

Crinibus, ambiguoque vultu.

racemos purpureo colore variegabit : Te Lalage citò insequetur : Tempus nullis frænis inhibendum festinanter currit, & annos quos de te, accipiet, illius atati apponet : Max Lalage puellanti vultu maritum optabit ; multoq; magis erit amabilior, quam vel fugax Pholoë, vel Chloris antea carissima : tantumque niveo splendet collo, quantum vel Luna noctu micat serena mari, vel Gyges Gnidius, puer tam mira venustatis, ut ab Hospitibus quam maxime sagacibus vix inter puellarum turbum interoscereatur, ob exiguum latentem differentiam, passos crines, & vultum qui & illos de sexu incertos redderet.

ODE VI. Ad SEPTIMIUM.

ARG. Septimio humaniter ut sit affirmanti, se eo comite iturum libentissimè in Hispaniam & ipsam Africam : respondet illum vicissim invitans, ut velit secum Tibure aut Tarenti quiescere & consensescere.

Septimi Gades aditure mecum, &
Cantabrum indoctum juga ferre nostra, &
Barbaras Syrtes, ubi Maura semper
Æstuat unda :

Tibur Argæo positum colono
Sit meæ sedes utinam senectæ :
Sit modus lasso maris, & viarum,
Militiæque.

Unde si parçæ prohibent iniquæ :
Dulce pellitis ovibus Galefi
Flumen, & regnata petam Laconi
Rura Phalantho.

Ille terrarum mihi præter omnes
Angulus ridet : ubi non Hymetto

O Septimi qui affirmas me comite iturum te libenter ad Gades, visurumque Cantabros, jugi Romani impatientes, & savas Syrtes in quas Africanum mare sæpè exactuat : ego magis opto ut Tibur à Tiburno homine Græco extructum quietem mea des senectuti : sitque mihi finis navigationum, itinerum & praliorum. Hinc si me Parca parum votis meis secunda, repulerint : adibo Galefum fluvium jucundum ovibus, quarum pretiosa vellera injectis pelibus teguntur ; & agros Tarentinus in quibus regnavit Phalanthus. Ex toto orbe mihi præ cæteris ille arridet angulus, ubi mel est hymatio

NOTÆ.

1. *Septimi.*] Videtur idem esse Septimius quem Horatius Tiberio commendans Epist. 9. l. 1. amicum suum vocat ; quique, occasione fortasse sumpta, ab expeditione Cantabrica, quæ circa An. R. 728. fuit Augusti in hos populos ultima, Horatium, ut fit, per jocum invitaverat, ut in has partes se & ipsi conferrent pugnaturi.

2. *Cantabrum indoctum juga ferre.*] Cantabri

sæpè victi nunquam plene subacti ac domiti, etiam post ipsam Augusti de illis victoriam, eo absente rebellaverunt.

5. *Tibur sit modus.*] Hoc est, Tibur modum & finem ponat meis laboribus.

7. *Lasso maris.*] ut fessus rerum : apud Virg.

14. *Hymetto.*] Mori in Attica apibus optimis abundanti.

par, & olea contendunt de bonitate cum Venafanis. Ubi ver diuturnum, & hiemes tepentes Jupiter dat; & Aulon vitibus sacundis gratus, Falerna parum cedit vindemia. Illo tu loco & beatis arcibus expectaris mecum; ibi adhuc a rogo recentes & calidos chari Poëta cineres debitis lacrymis asperges.

Mella decedunt, viridique certat
Bacca Venafro;
Ver ubi longum, tepidâque præbet
Jupiter brumas, & amicus Aulon,
Fertilis Baccho, minimùm Falernis
Invidet uvis.
Ille te mecum locus, & beatæ
Postulant arces: ibi tu calentem
Debitâ sparges lacrymâ favillam
Vatis amici.

NOTÆ.

16. *Venafro.*] Cantipanzæ oppido maritimo, cujus oleæ celebratissimæ.

22. *Arces.*] Sunt loca edita. *Beata* autem arces Horatio nostro sunt Aulon Baccho fertilis, & similes vitiferi colles, non autem arces seu loca edita ad expugnandum in bello difficilia,

quales fuere nominatim Medullus & Vinnia montes ex quibus Cantabri, obsidione difficili, & præliis fuere deturbandi, ut Florus refert c. ult. Vult ergo illas arces Horatius, non istas; ad quas tamen Septimius invitabat.

ODE VII. Ad POMPEIUM VARUM.

ARG. *Pompeio Varo, sodali veteri, & commilitoni, post longum tempus Romam reduci, gratulatur, eumque ad hilaritatem epularum invitat.*

O sæpè unâ mecum in supremam adducte periculum, cum sub Imperatore Bruto militarem: quis te Romanum reddidit diis patria telaribus & Italico celo, Pompei, inter sodales meos præcipue: quo socio tadium temporis lentius euntis sæpè levius feci potando, capillos habens floribus redimitos, & Syrio unguento delibutos. Tecum Philippensem adis pugnam, & celerrimè fugi abjecto parùm generosè clypea cum viri fortes vixi sunt, & qui adversa parti minabantur turpi luto mentum impressere. Verùm me agilis Mercurius e mediis hostibus eripuit pavidum & crasso telum aere.

O Sæpè mecum tempus in ultimum
Deducte Bruto militiæ duce,
Quis te redonavit Quiritem
Dis patriis, Italoque cælo.
Pompei meorum prime sodalium?
Cum quo morantem sæpè diem mero
Fregi coronatus nitentes
Malobathro Syrio capillos.
Tecum Philippos, & celerem fugam
Sensi relictâ non bene parmula
Cum fracta virtus: & minaces
Turpe solum tetigere mento.
Sed me per hostes Mercurius celer
Densò paventem sustulit aere:

NOTÆ.

1. *Tempus ultimum.*] Morti proximum, aut quod tale putatur, propter periculum.

6. *Morantem diem fregi.*] Vel dicitur eodem sensu quo frangere dolorem, hoc est leviorè fa-

cere: vel *fregi* significat *divisi*: eo nempe modo qui est expositus Od. 1. l. 1. ad illa verba: *parum solido demere de die.*

8. *Malobathro Syrio.*] Unguento pretioso.

Te rursus in bellum resorbens
Unda fretis tulit æstuosis.
Ergo obligatam redde Jovi dapem :
Longaque fessum militiâ latus
Depone sub lauru mea, nec
Parce cadis tibi destinatis.
Oblivioso lævia Massico
Ciboria exple: funde capacibus
Unguenta de conchis, quis udo
Deproperare apio coronas,
Curatve myrto? quem Venus arbitrum
Dicet bibendi? non ego sanius
Bacchabor Edonis, recepto
Dulce mihi furere est amico.

15 Te novus belli fluctus revocavit
in freta procellis agitata. Per-
solve ergo Jovi epulum quod de-
bes, fac ut longâ fractum militiâ
corpus quiescat jacens sub lauru
mea; nec parce mero tibi parato.
20 Comple ad summum pocula gran-
dia, Massico oblivionem inducen-
te; & de amplis vasis assatim
sume unguentum. Quis apio
humido aut myrto satagit nolus
coronas properare? quem nascus
Veneris vini regem constituit?
25 Ego quidem non minus quam
Thracis insaniam: suavisima
namque mihi est ista insania post
amicum recuperatum.

NOTÆ.

15. Te resorbens unda.] Metaphora egregia,
perita à navibus, omne in litus subductæ ad re-
parandum aut quiescendum, à procurentibus vi-
tempestatis fluctibus, referunt nonnunquam
in mare. Sic Od. 14. l. 1. O navis referent in
mare te novi fluctus.
19. Sub lauru mea.] Apud me, qui nume-
ros inter Poetas, quorum Laurus est arbor.
22. Ciboria.] Apud Athenæum poculi genus
sunt, formâ referens folia fabarum Ægyptiarum.

Quod autem lævia hæc dicuntur ista pocula, in-
dicatur frequens eorum usus, à quo niterent, si-
cut columbæ argentæ in ansis poculi Nestorei,
apud Martialem.

23. Conchis.] Testis unguentariis, quod hæc aut
conchæ reverâ essent, aut concharum in modum.

25. Arbitrum bibendi.] Vid. Not. ad Od. 4. l. 1.
ubi etiam de jactu Veneris dictum est.

27. Edonis.] Thracibus ab Edonæ Thraciæ
monte.

ODE VIII.

ARG. Focatur in Barines perjuria sæpè iterata.

Ulla si juris tibi pejerati
Pœna Barine nocuisset unquam :
Dente si nigro fieres, vel uno
Turpior ungui,
Credere: sed tu, simul obligasti
Perfidum votis caput, enitescis
Pulchrior multò juvenumque prodis,
Publica cura.
Expedi matris cineres opertos
Fallere, & toto taciturna noctis
digna cum cœlo, gelidâque divos
Morte carentes.
Ridet hoc, inquam, Venus ipsa, rident
Simplices Nymphæ, ferus & Cupido,

Si unquam aliquâ vel levi
pœna affecta esses, O Barine, ob vio-
latam iurijurandi fidem: si ni-
grescente tibi ungue salte uno ante
dente, viderem te fieri disformio-
rem, fiderem tandem juranti:
5 sed ubi te perfidia ream diris om-
nibus addixisti, efflorescis tantò
formosior, & procedis in publi-
cum, invenum omnium obsequiis,
officiisque prosequenda. Utile ergo
deinceps eris, quodd per sepulchra
10 matris cineres, per omnia sidera
noctis silentia, cœlumque univer-
sum, ac demum per Deos immor-
tales juraveris, non facere. Hoc
certè Venus ipsa excipit risu ridens,
candida Nympha, & dirus Cupido,

NOTÆ.

9. Matris cineres opertos.] Matris sepulchre ci-
neres,

10. Fallere.] Non facere quod per matris de-
functæ cineres te facturam juraveras.

qui pergit nihilominus *Savâ* core
acutere ignita tela. Interim tibi
Juventus omnis adolescit, auge-
tur te colentium numerus, nec
qui primi acceperant, à perjurâ
domina abeunt, licet abituros sa-
pissimè se denuntiavissent. Ma-
tres à te filiis suis metunt. Te
senes parci reformidant, & nova
nupta timent, ne aura ista fa-
voris publici adeo tibi obsecun-
dans, maritis suis obset, ne ad
ipsas quamprimum redeant.

Semper ardentes acuens sagittas
Core cruentâ.
Adde, quod pubes tibi crescit omnis:
Servitus crescit nova: nec priores
Impiæ tectum dominæ relinquunt,
Sæpè minati.
Te suis matres metuunt juvenis:
Te senes parci: miseræque nuper
Virgines nuptæ, tua ne retardet
Aura maritos.

ODE IX. Ad VALGIUM.

ARG. Hortatur Valgium, ut aliquando puerum mortuum desinat flere.
Circa An. R. 735.

Non semper pluvia manant à
nubibus in mæstos agros, aut mare
Caspium fluctibus se inæqualiter
atrollemibus, agitatur procellis
perpetuis; neq; Armeniam olisides
semper immota nix; aut Aquil-
onibus vexantur Gargani montis
silva quercea, & folia sua amir-
sunt orni, Valgi charissime. Tu
tristi carmine sine fine prosequeris
defunctum Mytlen: & neq; cum
oritur Hesperus, neq; cum occidit,
subsequentem se celeriter solem fu-
gient, desinis tuo amori indulge-
re. Atqui Nestor cuius ætas tri-
plicem hominum vitam aquaret,
non omni tempore luxit Antilo-
chum paterno amore dignissi-
mum. Sed neque Priamus &
Hecuba filium suum Troilum im-
puerem, aut ejusdem sorores, ex-
tinctum sine fine luxerunt. De-
siste tandem ab his querelis mol-
libus; & potius novas celebra-
mus Augusti victorias: dica-
mus Niphaten

NON semper imbres nubibus hispidos
Manant in agros: aut mare Caspium
Vexant inæquales procellæ
Usque: nec Armeniis in oris
Amice Valgi stat glaciæ iners
Menses per omnes: aut Aquilonibus
Querceta Gargani laborant:
Et foliis viduantur orni:
Tu semper urges flebilibus modis
Mytlen ademptum: nec tibi vespero
Surgente, decedunt amores,
Nec rapidum fugiente solem.
At non ter ævo functus, amabilem
Ploravit omnes Antilochum senex
Annos: nec impubem parentes
Troilon, aut Phrygiæ sorores
Flevere semper: desine mollium
Tandem querelarum: & potius nova
Cantemus Augusti trophæa
Cæsaris: & rigidum Niphaten,

NOTÆ.

4. Armeniis in oris.] Armenia multis abundat
montibus, in quibus glaciæ stare diutius potest.

7. Gargani.] Montis in Apulia.

10. Vespero.] Stella Veneris, quæ cum solem
præcedit, est Lucifer, cum eundem subsequitur,
Vesperus appellatur.

14. Antilochum.] Nestoris ex Eurydice filium.

16. Troilum.] Fuit Troilus Priami & Hecubæ
filius, qui ab Achille occisus perit, cum in fati-
es sit, eo vivo, capi Trojam non posse. Ejus soror-
es Polyxena, Cassandra, & Creusa, Hecubæ con-
jux, Phrygiæ sorores, isto loco, vocantur.

20. Rigidum Niphaten, medumque flumen.]
Duo fluvii, qui recepto more, ponuntur pro po-

pulis quos alluunt: ille pro Armenis; iste, pro
Medis. Et quidem Medum flumen alio nomine
ut multi volunt, Euphrates est. De Niphate au-
tem, etsi mons est ejusdem nominis, tamen non
est cur dubitemus, & fluvium etiam esse, cum
Juv. Sat. 6. vers. 407. dicat illum arva diluvio
mersisse. Lucanus similiter l. 3. Pharf. v. 409. lo-
quitur;

Armeniusq; tenet volventem saxa Niphaten.
Cæterum ex his Augusti trophæis quæ vult Ho-
ratus, Valgium, Poetam tum celebrem, secum
cantare: intelligi potest scriptam esse Ode
hanc post signa à Parthis recepta, An. R. 734.

Medumque

Medūmque flumen gentibus additum
Victis, minores volvere vortices :
Intrāque præscriptum Gelonos
Exiguus equitare campis.

Et Enphratem fluvios superatis
additis gentibus, minus tumidos
fluere, & equites Gelonos, intra
præscriptos suos fines exiguis, se
continere.

NOTÆ.

23. Gelonos.] Scythiæ Europæe populos, & ipsos armis Augusti territos; cōque nomine vocatos, ob Gelonum Herculis filium.

ODE X. Ad LICINIUM.

ARG. Monet Licinium mediocritatem in omni vita optimam ac tutissimam esse. Ante An. 724.

Rectius vives Licini, neque altum
Semper urgendo: neque, dum procellas
Cautus horrescis, nimium premendo
Littus iniquum.

Auream quisquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obsoleto
Sordibus tecti; caret invidendâ
Sobrius aulâ.

Sæpius ventis agitur ingens
Pinus: & celsæ graviore casu
Decidunt turres: feriuntque summos
Fulmina montes.

Sperat infestis, metuit secundis
Alteram sortem benè præparatum
Pectus, informes hiemes reducit
Jupiter: idem

Summovet. non, si male nunc, & olim
Sic erit: quondam citharâ tacentem
Suscitat musam, neque semper arcum
Tendit Apollo.

Rebus angustis animosus, atque
Fortis appare: sapienter idem
Contraheis vento nimium secundo
Turgida vela.

Tutior tibi atque felicior vita
fuerit, O Licini, si nec in altum
mare semper contenderis, neque
dum tempestatem timidus caves,
nimium radas salubrosam litus.
Cui præstantissima mediocritas
placet, is tutus est à paupertate
misera domus, & aulicum splendorem
sapienter vitans, liberatur
invidiâ illi conjunctâ. Plerumque
magnas pinus ventus exagitat;
turres altas ruina gravior
terra affigit, & crebriore tan-
gentur fulmine montes celsissimi.
Is cui pectus quantum opus est
sapit, inter adversa retinet spem,
nec inter prospera timorem ab-
cit. Hiemes fœdus qui terris
inducit Jupiter, idem abdu-
cit. Non, si nunc mala urget
fortuna, semper urgebit. Inter-
dum Apollo musam silentem ex-
citat pulsâ citharâ, & arcum
aliquando laxat. Cum res inci-
dant dura generosus & constans
esto; nec minora prudentiâ vela
adduces, quoriet à vento supra
modum propitio, nimia turgē-
bunt.

NOTÆ.

Cum ista Ode tota moralis sit, parum inter-
erat scire ad quem Licinium fuerit scripta: an
ad eum qui cognomento Crassus, spe adipiscendi
Consularis post Præturam si parces S. Pompei
& M. Antonii contra Cæsarem sequeretur; cum
obstante Cæsare non obtinuisset, ei deinde sese
adjunxit, ac tandem cum illo factus est Consul.
An. R. 724. an potius ad alium Licinium, cog-
nomento Murenâ, fratrem Terentiæ, quæ
Mæcenatis uxor erat; quique, ob conspiratio-
nem, contumeliâque in Augustum, exilio, &

morte multatus dicitur, apud Dion. An. R. 733.
Ego, si elgere cogar, malim hanc Oden de Li-
cino Crasso intelligi, sicque scripta fuerit ante
An. 724. nimirum ante Licinii consularium.

15. Informes hiemes red. Jup. idem summo-
vet, &c.] Indicant ista, tempus illud quo Cæsar,
Jovis & Apollinis vocabulo designatus, Licinii
honorem impedivit ei offensus; Horatiusque ut
ipsum confoletur, sperare jubet, fore ut olim
placator factus, favorem ei suum impendat,
quod demum evenit, ut dixi.

A R G. *Omissis curis hilariter vivendum esse.*

Quid pugnae Cantaber medietur, quid Scythae Adriatico
 toto mari à nobis disjunctus, O
 Quincti Hirpini, sciscitari noli,
 nec sollicitus esto timens ne quid
 tibi desit ex iis quae postulat usus
 vita paucis requiruntis. Desituit
 nos succi plena juventus, & pulchritudo,
 sinecure exsucca procul arcente
 amoris lasciviam, & somnos facile olim obrepentes. Non
 semper flores tumentur decus quod
 vere habuerunt, nec rubicunda
 Luna una semper & eadem facies
 splendet. Quid mentem frustra
 angis cogitatione ac desiderio rerum
 quae vitam postularent aeternam?
 Quare non magis in umbra buxus
 aut platani, aut pinus sic libere
 projectis, & canis capillis rosacearum
 coronarum odore imbutis, unguentis
 ac praesertim nardo Assyria perfusi
 bibimus quandiu tempus datur? Discitis
 Bacchus sollicitudines mordentes.
 Quis notis puer Falernum generosum
 allata ex vivo pratersuente aqua
 refrigerabit? Quis puer evocabit
 hinc è domo sua Lyden fidicinam
 meritoriam non carnis aduendam?
 Age, si pater! abi, & dic ei,
 ut properet venire cum ebrynea
 sua lyra, comis religatis in nodum,
 ad mores samina Laconica, negligenter
 constrictum,

Quid bellicosus Cantaber, & Scythae
 Hirpini Quincti cogiter, Adria
 Divisus objecto, remittas
 Quærere: nec trepides in usum
 Poscentis aevi pauca: fugit retro
 Laevis juventas, & decor, arida
 Pellente lascivos amores
 Canitiae, facilemque somnum.
 Non semper idem floribus est honos
 Vernis: neque uno Luna rubens niter
 Vultu: quid aeternis minorem
 Consiliis animum fatigas?
 Cur non sub alta vel platano, vel hac
 Pinu jacentes, sic temerè, & rosâ
 Canos odorati capillos,
 Dum licet, Assyriaeque nardo
 Potamus uncti? dissipat Euius
 Curas edaces: quis puer ocys
 Restinguet ardentis Falerni
 Pocula, praetereunte lymphea?
 Quis devium scortum eliciet domo
 Lyden? eburnâ dic age cum lyra
 Maturet, in comitum Lacenae
 More comam religata nodum.

NOTAE.

1. Quid bellicosus Cantaber, & Scythae.] Ex istis nihil colligi potest de tempore quo scripta est Ode. Dicit enim potius hæc eadem, etiam si nihil tum belli pararent hæc gentes.

16. Assyria nardo.] Confecta ex herba lecta in Syria, quæ ex Plin. c. 12. l. 5. olim Assyriam complectebatur.

17. Euius.] Bacchus ab ipsius voce Bacchan-

tium propria, cum celebrarent Orgia.

19. Ardentis falerni.] Certum est, aliquando vinum ab igne ardens, ad comotationum delicias adhibitum; hic tamen aut ab æstus, aut ex vi insita arsisse potius videtur: æstatem enim fuisse indicant convivia sub arboribus jacentes, rosæque: nec si tum calidum optassent, juberent illud aqua restinguere.

ODE XII. Ad MÆCENATEM.

A R G. *Liciniae laudes apud Mæcenatem prosequitur.*

NOLIS longa feræ bella Numantiæ,
Nec dirum Annibalem, nec Siculum mare

Pœno purpureum sanguine mollibus
Aptari citharæ modis,

Nec lævos Lapithas, & nimium mero
Hylæum: domitosque Herculea manu
Telluris Juvenes, unde periculum
Fulgens contremuit domus

Saturni veteris: rûque pedestribus
Dices historiis prælia Cæsaris
Mæcenas meliùs, ductâque per vias
Regum colla minantium.

Me dulcis dominæ musa Liciniæ
Cantus, me voluit dicere lucidum
Fulgentes oculos, & benè metuis
Fidum pectus amoribus:

Quam nec ferre pedem dedecuit choris
Nec certare joco: nec dare brachia
Ludentem nitidis virginibus, sacro
Dianæ celebris die.

Num tu, quæ tenuit diæves Achæmenes,
Aut pinguis Phrygiæ Mygdonias opes
Permutare velis crine Liciniæ?
Plenas aut Arabum domos?

Dum flagrantia detorquet ad oscula
Cervicem, aut facilis sævitia negat,
Quæ poscente magis gaudeat eripi
Interdum rapere occupat.

Noli jubere ut perversis Numantia longa obsidionem, aut bella cum Annibale gesta; & mare Siciliæ, punico sanguine cruentatû accomodem citharæ molli. Non item Lapitharum sæva certamina, aut qua egis Centaurus Hylæus nimio vino insanienti; aut ab Hercule superatos gigantes Terræ filios à quibus in discrimen adducta, micans antiqui Saturni regia, trepidavit. Tuque ipse; Mæcenas, consultius solutâ oratione scribes historiam bellorum Cæsaris, describesque triumphos quibus ducti sunt ferri reges colla habentes catenis vincitæ. Mo Musa mea celebrare iussit Liciniæ nobilissima Virginis suavissimam vocem, oculorum fulgidam lacem, & summâ fide redamans pectus: qua se choris miscere cum laude possit, Jocari, confertis manibus saltare, & ludere cum puellis nobilibus, solenni die Diana sacra. Tunc malis Achæmenis aut Mygdonis Phrygiæ regis divitias omnes, aut quidquid Arabes habent in copiosis domibus suis quam vel unum crinem Liciniæ? dum offert osculum reflexo capite, aut negat facile placabilis, quod a te expetente rapi exoptet, interdum ipsa præveniens rapit.

NOTÆ.

Nemo hic aliquid meretricium suspicetur. Certè, cum Codices pari numero, Lycimniam alii, alii Liciniam scribant: in eam conjecturam adducor, esse hanc nobilem Puellam Licinii Murenæ sororem, cui nomen Terentiæ; quæque deinde Mæcenati nupsit.

1. *Longa Bella Numantia.* Nempe annorum 14. post quos fame magis victi quam armis Scipionis, seipsos, sui que omnia Numantini igne consumpserunt, unde dicitur *Fera Numantia.*

2. *Siculum mare Pœno purp. sanguine.* Multis, sed tribus maximè navalibus præliis victi sunt à Romanis Asti in mari Siculo. Primo præfuit Consul Duilius, secundo Attilius; postremo Lutatius Catulus; & in singulis magna est edita navium atque hominum strages,

5. *Lapithas.* V. Od. 18. l. 1.

6. *Hylæum.* Ebriosum Centaurum à Theseo interfectum.

7. *Telluris Juvenes.* Gigantes à terra genitos, qui saxa & truncos arborum jaculati, cœlum ipsum ausi sunt olim aggredi, & ab Hercule victi fuere.

9. *Pedestribus Historiis.* Solutâ oratione suis quoque pedibus numerosâ, nec tamen tam magnificè gradiente quam poetica: unde pedestris dicitur.

21. *Achæmenes.* Persarum Rex.

22. *Mygdonias opes.* Hoc est Phrygias, fuit enim Mygdon Rex Phrygiæ: alii Mygdoniam in Macedonia ponunt, ceterique etiam tertia in Mesopotamia.

ARG. Execratur Horatius arborem, cujus inopinato casu propè oppressus erat in agro suo Sabino.

Quisquis, O arbor, te primum sevit; & qui te curans in hanc promovit altitudinem, ad exitium posterorum & infamiam pagi: utrumque hoc profecto fecit manus sacrilegæ & infelici die. Illum etiam credo patrem suum interemisisse fractâ cervicæ, & noctu hospitum sanguinem in penetralibus domus fudisse; venena Colchica miscuisse, machinatûmq; esse quicquid toto ætate concipiunt scelus nefarii homines, qui, te explantatam, locavit in meo fundo fatale lignum, easum aliquando in domini caput nihil tale promeriti. Quantumcunque homines curent vitare nocturna: nunquam tamen ea sic cavent, ut fugiant qua singulis koris possunt contingere. Nautæ Pæni vehementer Bosphorum metuant, nec ferè alia timent pericula istis incognita. Militi nostro sagitta Parthorum celeriter fugientium: Parthis vicissim vincula nostra & fortitudo juventutis Italica incutiunt metum: sed improvise mortis genere omnes hæcenus populi cadere consueverunt, & porro cadent. Quam propè sinit, ut nigrum Proserpina regnum & Judicem Æacum. viderem, locaque ubi piorum animæ seorsum degunt; & inter illas, Sappho citharæ Æolia querelas infansurantiem, contra puellas ejusdem secum patria; teque, O Alcæ, cujus aureum plectrum canis

Ille & nefasto te posuit die,
Quicumque primum: & sacrilega manu
Produxit arbos, in nepotum
Perniciem, opprobriûmq; pagi.
Illum & parentis crediderim fui
Fregisse cervicem: & penetralia
Sparfisse nocturno cruore
Hospitis: ille venena Colchica,
Et quicquid usquam concipitur nefas
Tractavit: agro qui statuit meo
Te triste lignum, te caducum
In domini caput immerentis.
Quid quisque vitet, nunquam homini satis
Caurum est in horas: navita Bosphorum
Pœnus perhorrescit: neque ultra
Cœca timer aliunde fata:
Miles sagittas, & celerem fugam
Parthi: catenas Parthus & Italum
Robur, sed improvisa leti
Vis rapuit, rapietque gentes.
Quam penè furvæ regna Proserpinæ,
Et judicantem vidimus Æacum,
Sedesque discretas piorum, &
Æoliis fidibus querentem
Sappho puellis de popularibus,
Et te sonantem plenius aureo
Alcæe plectro, dura navis,

NOTÆ.

1. Nefasto die.] Atro, infelici, & quo præterea nefas erat ipsi prætorem publicè pronuntiare solennia tria verba in rerum dominio transferendo. *Lo. dico, addico.*

8. Venena Colchica.] E Colchide venenatarum stirpium, hæmiarumque veneficarum fertilissima, petita.

11. Caducum.] Ruinosum & casui opportunum.

14. Navita pœnus.] Vel Pœnum pro quocunque posuit, vel dicere Poeta vult, metuerè plerumque nos labem, a rebus longè positis, cum tamen non ab illis, sed sæpe à proximis ingruat, & quæ juxta nos sunt, ut arbor de qua hæc.

Bisphorum.] Bisphorus dicitur, fretum in mari rem angustum, ut bovi natanti sit permeabile. Inde occasio nata fingendi Io puellam à Jove mutam in vaccam, arajecisse fretum, quo ad Byfantium Asia ab Europa disjungitur; quodque

vocamus Bosphorum Thracium, à Thracia vicina, cum alter sit Cimærius dictus, a populis Cimæriis ei propinquus.

24. Æolis fidibus querentem Sappho.] Fuit Sappho poetria insignis, carminis Sapphici inventrix ex Lesbos insula maris Ægæi Æolicarum urbium Metropoli. Querebatur illa, adhuc vivens, se à puellis Lesbii parum amari, & hanc querelam mortua instaurabat. Erat enim ea veteribus opinio: iisdem studiis teneri mortuos, quibus dum viverent indulerant.

27. Alcæ.] Alcæus Lesbios, ex Mytilene civitate, Poeta Lyricus admodum clarus, & autor Alcæici versus: Hic, etiam arma pro patriæ libertate gerens adversus tyrannos, nonnunquam victor, sed aliquando etiam victus & fugere coactus, aspera multa petulit. V. Od. 3.2. l. 1.

Dura

Dura fugæ mala, dura belli.

Utrumque sacro digna silentio

Mirantur umbræ dicere: sed magis

Pugnas, & exactos tyrannos

Densum humeris bibit aure vulgus.

Quid mirum? ubi illis carminibus stupens

Demittit atras bellua centiceps

Aures: & intorti capillis

Eumenidum recreantur angues.

Quin & Prometheus, & Pelopis parens

Dulci laborum decipitur sono:

Nec curat Orion leones,

Aut timidos agitare lyncas.

nec jam Orion, leonum ille & lyncum venator olim cupidissimus, de iis curat.

NOTÆ.

32. *Densum humeris.*] Qui in conferta multitudine comprimunt se, ut aliquem dicentem audiant, humeris invicem accedunt, eoque densant.

34. *Centiceps bellua.*] Cerberus canis, qui propter multiplices colubros, in triplici capite sibilantes, centiceps dicitur.

36. *Eumenidum angues.*] Sunt Eumenides sive Furæ, tres, Acherontis & Noctis filiz, Alecto, Megæra, Tisiphone, quæ angues pro capillis habent.

37. *Pelopis parens.*] Tantalus cujus non minus quam Promethei, pœnæ & fabulæ omnibus notæ.

ODE XIV. Ad POSTUMUM.

ARG. A moriendi necessitate, Postumo probat fruendum esse bonis presentibus dum licet.

Eheu fugaces Postume Postume
Labuntur anni: nec pietas moram

Rugis, & instanti senectæ

Afferet indomitæque morti.

Non si tricenis, quotquot eunt dies,

Amice places illacrymabilem

Plutona tauris: qui ter amplum

Geryonem, Tityonque tristi

Compescit unda, scilicet omnibus,

Quicumque terræ mûnere vescimur,

Enaviganda, sive Reges

Sive inopes erimus coloni.

Frustrâ cruento Marte carebimus,

Fractisque rauci fluctibus Adriæ.

Frustrâ per autumnos nocentem

Corporibus metuemus austrum.

NOTÆ.

6. *Illacrymabilem Plutona.*] Cui nulla alienæ calamitatis côm memoratio elicere lacrymam possit.

7. *Ter amplum Geryonem.*] Fuit Geryon, trium regnorum in Hispania, Rex. Hinc illi triplex corpus in fabulis datur.

8. *Tityon.*] Tityus Jovis filius cui corpus fuisse

singitur novem terræ jugeribus par. Hic obtentatam stupri Læonam, sagittis à fratre Apolline confixus, eo præterea supplicio torqueri apud inferos dicitur, ut vulcuris assiduo morsu renascentis ejus viscera lanientur.

Vilendus

sonantiis exilii & belli labores quos pertulisti. Et sane ambos umbra stupentes, narrare audiunt res dignas religioso silentio: avidius tamen turba conferta, & proximis invicem humeris confispati, iis auscultat, quæ de commissis praliis, & de tyrannis pulsis dicuntur. Quis autem hac non miretur? quâdoquidè his ipsis delectatus carminibus centum habens capita canis Cerberus aures sibi stupenti cadere sinis, & Furiarum comis implexi serpentes præ voluptate gestiant? Quin ipsi Tantalus & Prometheus cum audiunt res asperas tam suaviter cani, ex se rapti pœnas suas obliviscuntur, se rapti pœnas suas cupidissimus, de iis curat.

30

35

40

5

10

15

*Adundus eris Cocytus ater In-
ferni fluvius errans fluente torpi-
do, & visenda Danaï infames
filia, & Sisyphus Æoli filius
ad longum damnatus laborem.
Relinquere necesse erit agros, do-
mum, & uxorem charissimam;
& ex cunctis arboribus quas mo-
dò excolis, te postquam brevi eas
possederis, nulla sequetur præter
expressum tibi exosam. Cœcubi
cados quos tu centum servabas
clavibus, siccabit hæres te libera-
lior adeoque ista copia dignior;
& in magnificum pavimentum
offundes vina meliora iis qua
Pontifices bibunt in suis cœnis.*

Visendus ater flumine languido
Cocytus errans, & Danaï genus,
Infame, damnatúsque longi
Sisyphus Æolides laboris.
Lingenda tellus, & domus, & placens
Uxor: neque harum, quas colis, arborum,
Te præter invisas cupressos
Ulla brevem dominum sequetur.
Absumer hæres cœcuba dignior
Servata centum clavibus: & mero
Tinger pavimentum superbum
Pontificum potiore cœnis.

NOTÆ.

18. Danaï genus infame.] Quinquaginta Da-
nai filia, Danaïdes à patre, & Belides, à Belo
avo nominatæ, ipsa nuptiarum nocte, sponso
interemerunt, unâ exceptâ Hypernestra quæ
Lyncæum fervavit: quapropter apud inferos
hauriendarum cribro aquarum inutili perpetuoque
labore fatigantur.

20. Sisyphus.] Ob hospites aquis merfos ag-
saxo interfectos, saxum ingens in montis veri-
cem propellere cogitur, sine nullo; quod sem-
per relabatur.

23. Invisas cupressos.] Funebrem nempe ar-
borem Proserpinæ dicatam, quod semel excisâ,
non renascatur.

ODE XV.

ARG. In sui sæculi luxum invehitur.

*Parum jam agri ad arandum
reservant superba moles edificio-
rum. Ex omni parte cernimus
stagna Lucrino lacu ampliora,
platanúsque sterilis numero vin-
cit ulmos frugiferas. Max fiet ut
viola, myrtus & quidquid naso
bene olet, odorem fundant per oli-
væ quæ lato clearum pæventu
ante solebant dominis utilissima
esse. Tum densa laurus sic conse-
rentur mutud ut nullus soli adi-
tus pateat. Non id à Romulo man-
datum fuit, non id exempli dedit
intonsus Cato. Non has accepimus
à majoribus leges. Arcta priva-
tus illis res erat, At in commu-
ne, ampla. Nemo privatus ha-
bebat porticum ejus longitudi-
nem decempeda*

JAM pauca aratro jugera regia
Moles relinquent: undique latiùs
Extenta visentur Lucrino
Stagna lacu: platanúsque cœlebs
Evincet ulmos: tum violaria, &
Myrtus, & omnis copia narium
Spargent olivæ odorem
Fertilibus domino priori.
Tum spissa ramis laurea fervidos
Excludet ictus: non ita Romuli
Præscriptum, & intonsi Catonis
Auspiciis, veterumque norma.
Privatus illis census erat brevis:
Commune magnum: nulla decempedis

NOTÆ.

3. Lucrino lacu.] Fuit is ad Bajas non longè
à mari.

4. Platanus Cœlebs.] Hoc est, inepta cui vites
maritentur.

11. Intonsi Catonis.] Severi & ab omni mol-
itia, in cultu corporis, abhorrentis.

12. Auspiciis.] Res geri dicitur ejus auspici-
is, ejus nutu, consilio, autoritate, vel opi-
bus fit.

14. Decempedis.] Erat decempeda, mensura
decem pedum, quæ non nisi ad magna metien-
da adhibebatur.

Metata privatis, opacam
 Porticus excipiebat Arcton:
 Nec fortuitum spernere cespitem
 Leges finebant, oppida publico
 Sumptu iubentes, & deorum
 Templa novo decorare saxo.

impensis publicis ex lapide nuper excisus, & in hunc propriè finem elaborato quam ornatissimè construerentur.

NOTÆ.

20. Saxo novo.] Ad cæpti operis structuram propriè secto, non ex maceria aliqua huc translatò.

ODE XVI. Ad POMPEIUM GROSPHUM

ARG. *Tranquillitatem vitæ quâ unâ beati sumus, sola animi temperantia effici docet.*

O Tium divos rogat in patenti
 Prensus Ægæo: simul atra nubes
 Condidit lunam: neque certa fulgent
 Sidera nautis.
 Otium bello furiosâ Thrace
 Otium Medi pharetrâ decori,
 Grosphe non geminis, neque purpurâ ve-
 nale nec auro.
 Non enim gazæ, neque consularis
 Summover lictor miseros tumultus
 Mæris, & curas laqueata circum
 Tecta volantes.
 Vivitur parvo benè: cui paternum
 Splendet in mensâ tenui salinum:
 Nec leves somnos timor, aut cupidò
 Sordidus aufert.
 Quid brevi fortes jaculamur ævo
 Multa? quid terras alio calentes

Tranquilla vita pacem petit, à
 superis nauta in medio mari
 Ægæo deprehensus, cum primum
 à nube obscura Luna abscondi-
 tur, neq; apparent amplius stella
 quæ solent navis cerò regere.
 5 Eandem expetunt bellicosi Thraces
 & Medi arcus insignes: quæ ta-
 men, O Grosphe, nec geminis na-
 que purpurâ vel auro emittur.
 Neque enim aut thesaurorum
 opes, aut lictores Consulibus præira
 10 soliti, prohibere possunt ea quæ
 animos miserè turbant, aut cu-
 ras pellerè, quæ laquearia orna-
 tissima circumvolitant. Sumptus
 exiguo benè vivit, qui in fragili
 mensâ paternum habet salinum
 15 splendens ac nigrum; nec illi
 somnum faciem turbat, aut ha-
 bendi cupiditas, hominem faciens
 avarè sordidum, aut amittendâ
 metus. Quid frustra scilicet ge-
 nerosi, in brevi vitâ ad longa sa-

cula curas extendimus? Quare adimus terras quas alius sol calefacit?

NOTÆ.

Grospheus hic idem esse videtur cum Pompeio
 Grosphe, quem Ep. 12. l. 1. commendat Iocio,
 Agrippæ in Sicilia procuratori: unde colligitur
 errare illos qui Equitem voluit fuisse. At lon-
 gè sentit incredibiliùs, quisquis putat occasionem
 huic Odæ dedisse, Cæsaris deliberat. hñem de
 principatu dimitrendo, ut otio frueretur. Otium
 certè quod Cæsar quærebat, deposito imperio,
 diversum longè ab illo erat, cuius adipiscendi
 modum aperit Grosphe Horatius; poruitq; ha-
 beri alterum sine altero: cum aliud sit curis
 vacuum esse; aliud, domitas habere cupiditates.

11. Laqueata tecta.] Dicuntur domus quæ
 laquearibus operose elaboratis ornatae sunt.

14. Salinum.] Fit hic salini propriè mentio:
 primum quod salis præcipua quedam apud anti-
 quos esset religio: unde, teste Arnobio, salino-
 rum appositu, & deorum simulacris, mensæ fie-
 bant sacrae. Deinde, quod victus tenuis sale
 significetur: pauperes enim ut est apud Persi
 Sat. 3. sale pro obsequio lingebant.

18. Alio Sale.] Propinquiore nimirum aut
 remotiore qualem habent incolæ Zonæ torridæ,
 & frigidarum.

Sole

Quis patriam suam relinquens
voluntarius exul, se quoque relin-
quit cura patria? Subit tecum
in nares are muniam mala
mentis affectio; nec eam deseris
qui in equitum turmas, properans
abit: cum sit ipse cervix, & ipso
auro qui nubes abigit velocior.
Praesentibus contentus animus, de
his quae ultra sunt non sit sollici-
tus, quae acerbata sunt, risu ac la-
ritia leniens. Nulla tanta felicitas
est cui non desit aliquid.
Achillis multa gloria fuit: sed
pramatura mors. Longa Titho-
nus senectute non sine vita fasti-
dio emarcuit: & forte mihi con-
cessurum est aliquid tempus, quod
tibi haecenus negatum est. Tu
greges centum habes, & totidem
Siculas vaccae audis circa te
mugientes; tibi plurima hinnunt
equa ad quadrigas idonea. Tu
lanis vestris duplici purpura im-
butis: ego agellum habeo, &
facultatem modicam amulandi
Graecam lyricam musam à parca
verace accipi; insuperque, ut
dulgi invidi, improba & iniqua
iudicia nihil faciam.

Sole mutamus? patriae quis exul
Se quoque fugit?
Scandit æratas vitiosa naves
Cura, nec turmas equitum relinquit,
Ocyor cervix, & agente nimbos
Ocyor euro.
Lætus in praesens animus, quod ultra est,
Oderit curare: & amara læto
Temperet risu, nihil est ab omni
Parte beatum.
Abstulit clarum cita mors Achillem:
Longa Tithonum minuit senectus:
Et mihi forsân, tibi quod negarit,
Porriget hora.
Te greges centum, Siculaeque circum
Mugiant vaccae: tibi tollit hinnitum
Apta quadrigis equa: te bis Afro
Murice tinctæ
Vestiant lanæ: mihi parva rura, &
Spiritus Graiae tenuem camœnæ,
Parca non mendax dedit: & malignum
Spernere vulgus.

NOTÆ.

22. *Æratas naves.*] Habentes proras aere
munitas, unde Virg. ait, *spumas salis are rubeant*.

31. *Tithonum.*] Vide supra Od. 21. l. 1.

37. *Murice.*] Pisce marino, de genere con-
charum, cujus sanguine lanæ fiunt purpureæ.

39. *Parca non mendax.*] Fata immutabilia.
Nam ut docet Turn. l. 10. c. 22. ultimâ die
hebdomadis in qua quis nascēbatur, fata advoca-
bantur, & scribēbantur quæ parca, de singulis
in futurum constituta, enunciabatur.

ODE XVII Ad MÆCENATEM

A. R. G. Mæcenatem morbo afflictum, & ut sit in doloribus querulum, ac
forte vita amara tadio mortem optantem consolari conatur Horatius, edi-
tâ singularis sui in ipsum amoris testificatione, & utriusquam propositi
horoscopo, ad meliora speranda hortatur.

Quid me sic tuis intermis la-
mentis? neque diis, nec mihi
placitum est, ut me moriendo
prævenias, O Mæcenas, qui meum
summum decus es atque pra-
sidium.

CUR me querelis exanimas tuis?
Nec dis amicum est, nec mihi te prius
Obire Mæcenas, mearum
Grande decus colmenque rerum.

NOTÆ.

1. *Cur me querelis exanimas tuis.*] Certo
sciri vix potest tempus Odæ istius: scriptam
tamen fuisse longè ante supremum morbum,
quo An. R. 746. extinctus est Mæcenas; trium

annorum incredibili prope vigiliâ, constat ex
eo quod in primo carminum libro posita est,
quem multos annos ante prædictum, seimul
publicatum fuisse.

20 Ah te meæ si partem animæ rapit
 Maturior vis: quid moror alterâ?
 Nec charus æquè, nec superstes
 Integer: ille dies utramque
 25 Ducet ruinam: non ego perfidum
 Dixi sacramentum: ibimus, ibimus,
 Utcunque præcedes supremum
 Carpere iter comites parati.
 Me nec Chimæræ spiritus igneæ,
 30 Nec si resurgat centimanus Gyas,
 Divellet unquam: sic potenti
 Iustitiæ, placidumque Parcis.
 Seu Libra, seu me Scorpius aspicit
 Formidolosus, pars violentior
 35 Natalis horæ, seu tyrannus
 Hesperix Capricornus undæ:
 Utrumque nostrum incredibili modo
 Consentit astrum: te Jovis impio
 Tutela Saturno refulgens
 40 Eripuit: volucrisque fati
 Tardavit alas: cum populus frequens
 Lætum theatris ter crepuit sonum.
 Me truncus illapsus cerebro
 Sustulerat: nisi Faunus ictum
 Dextera levasset, Mercurialium
 Custos virorum: reddere victimas,
 Ademque votivam memento.
 Nos humilem feriemus agnam.

5 Ah! si te anima mea dimidium
 præposita mors auferet: cur ego
 alteram partem differam, nemi-
 ni jam ut ante dilectus, neque totum
 me vivens possit te sublatum? Ille
 profectò dies utrumque sternet.
 Non ego perfido juramento ita fore
 10 promisi: ibo, ibo, quandocunque
 praibus, & paratus, ero te in su-
 prema hac via comitari. Me na-
 que vapor flammens quem evo-
 mit ardens Chimæra, nec si coner-
 tur, in vitam revocatus Gyas
 15 centum manibus instructus, tem-
 pore nullo me à te distrabet. Sic
 potens aequitas, sic parca statueret.
 Sive ego à Libra cum nascerer,
 sive à Scorpio periculoso, & doro-
 scopi parte ad nocendum validio-
 re; sive à Capricorno, quo fidere
 20 nullum exerceat dominatum: viro-
 lentior in Italicas undas: stru-
 usque Astrum admirabiliter con-
 cordat. Jovis stella tibi propitia
 fulgore suo resistens impii Saturni
 malignitati, servavit te & læti
 25 festinantis retardavit celerem
 cursum, quando magna frequen-
 tia Romanus populus ter tibi
 plausu læto est gratulatus: me
 vero arbor in caput ruens planè
 occiderat nisi à Fauno hominum
 30 litteratorum tactore dextra suppo-
 sita ictus suspensus esset. Persolve-
 re itaq; victimas, & adem ponere
 quam votiſti, ne differas: ego
 minore sacrificio agnam mactabo.

NOTÆ.

13. *Chimæra ignea.*] Est Chimæra, Lyciæ
 mons flammi-vomus. Finxere Poëtæ monstrum
 esse caput trium.

14. *Gyas.*] Briaræ gigantis frater, & ut ille,
 centimanus.

17. *Seu Libra, seu, &c.*] Tradunt Genethliaci,
 quod refert Cic. l. 2. de Div. Zōdii partibus
 12. quæ signa appellamus, variâ vim inesse;
 eamq; adhuc moveri diversimodè, pro planeta-
 rum varietate, in eas per multiplices coeli con-
 versiones, incurrentium, seque invicem modo
 triangulari, modo quadrangulari positu respici-
 entium. Addunt, qui se hujus artis peritos pu-
 tant: Veneri Taurum & Libram; Marti Scor-
 pium & Arietem; Saturno Capricornum attri-
 bui. Interesse itaque putant, sub quo quis Sig-
 no in lucem veniat, & quo Planetarum aspectu.

19. *Tyrannus Hesp. Capr. undæ.*] Quod nempe,

illâ oriente, excitentur in mari Occidentali gra-
 ves tempestates.

21. *Nostrum astrum.*] Astri nomine hic in-
 telligitur, universa coeli constitutio, sub qua
 quis nascitur, & quæ nascentis Horoscopus est.

24. *Volucris fati tardavit alas.*] Quodnam hoc
 fuerit Mæcenatis periculum, à morbo, an aliunde,
 nemo quod sciam tradidit: sed repentinum vi-
 detur fuisse, simi-que illi Horatii de arbore.

28. *Faunus Mercurialium custos virorum.*] Faunus
 agrorum Deus, idè Mercurialium viro-
 rum, quales Poëtæ sunt, dicitur custos: quod
 Poëtæ, ut Musæ, fontes & sylvas ament, eoque
 se scripturi conferant: unde futurum videbatur,
 ut si arboris casu periisset Horatius, hospitii ve-
 luti fidem violasse Faunus videri posset, & in
 ipsum Mercurium offendisse.

ODE XVIII.

ARG. Ait se sua tenui re contentum vivere: cùm sint qui moriendi necessitatis planè obliu, edificandi, rapiendique nullum faciant finem.

Nihil est domi mea ornatum
ebore, nullum splendet auro lacunar. Non trabes ex Hymetto
veste nituntur columnis in remotissima excisus Africa. Neque haves incognitus, Attali Regis opes
invasi; nec honestorum clientum conjuges Laconicas mihi nent purpuras. At fide sum prastanti,
neque deest ingenium, ac licet non abundem opibus, expetor tamen à divitibus. Nihil ultra
peto à diis, aut à potente amico meo, contentus una Sabina villa. Diem dies propellit; & Luna vix
nascentes, ad interitum properant. Tu morti proximus operas
locas quibus tibi secantur marmora; & omisso sepulcro domos
edificas, parumque te divitem putas, ex continente, nisi vicinum Baïis mare, & eandem
obstundens, cogas litus remove. Quid autem est quod agri tui
vicini limites vellicare non cessas, & cupidus amplificandi tua,
transilis terminos inter te & clientem posus?

NON ebur, neque aurum
Mea renidet in domo lacunar:
Non trabes Hymettiae
Premunt columnas ultima recisas
Africa: neque Attali
Ignotus hæres regiam occupavi.
Nec Laconicas mihi
Trahunt honestæ purpuras clientæ.
At fides, & ingenium
Benigna vena est: pauperemque dives
Me petit: nihil supra
Deos lacefso: nec potentem amicum
Largiora flagito,
Satis beatus unicus Sabinis.
Truditur dies die;
Novæque pergunt interire Lunæ.
Tu secanda marmora
Locas sub ipsum fufus: & sepulcri
Immemor, struis domos:
Marisque Baïis obstreptentis urges
Summovere littora,
Parum locuples continet ripa.
Quid quod usque proximis
Revellis agri terminos? & ultra
Limites clientium
Salis, avarus? pellis paternos

NOTÆ.

3. *Trabes Hymettia premunt columnas, &c.]* Has columnas è marmore, aut certe ex Numidico lapide ad columnas optimo, fuisse non est dubium. In verò etiam trabes Hymettie, marmoreæ fuerint, non constat, cum abiegæ aut cedrinæ esse poterint, aut etiam cireæ. Hymettus quidem, marmora etiam habuit, sed marmoreas trabes, quæ columnis imponentur, nusquam legi. Solum Plin. l. 36. c. 8. trabium meminit, ex Sienite lapide, & Obeliscos ex iis factos dicit, qui usus valde diversus est. Quia tamen columnæ Numidicæ trabibus Hymettiis præmi à Poeta dicuntur, nec si loquamur propriè, gravia premuntur à levioribus: videat eruditus Lector marmoreas ne velit esse Hymettias istas

columnas, magis quàm ligneas.

5. *Neque Attali regiam, &c.]* Romanos hæc, præcipuè Scipiones videntur sagillare, quasi Attali Regis hærenti hæreditate maximâ, juris quadam specie interceptâ abutantur, ad illum quem vinperat luxum.

7. *Laconicas purpuras.]* Circa Tænarum Laconicæ Promontorium capitur piscis murex, cujus sanguis purpuram tingit.

10. *Benigna vena.]* Non parçè, non malignè fluens.

12. *Potentem amicum.]* Mæcenatem.

16. *Nova Luna.]* Luna singulis mensibus suum cursum absolvens, tum cum incipit, nova; cum absolvit, vetus vocatur.

In sinu ferens deos

Et uxor, & vir, sordidósque natos.

Nulla certior tamen

Rapacis Orci sede destinata

Aula divitem manet

Herum: quid ultra tendis? æqua tellus

Pauperi recluditur

Regúmque pueris: nec satelles Orci

Callidum Promethea

Revexit auro captus: hic superbum

Tantalum, atque Tantalí

Genus coerces: hic levare functum

Pauperem laboribus,

Vocatus, atque non vocatus audit.

NOTA.

34. *Satellis Orci.*] Quidam Charontem, alii Cerberum, Mortem aliqui interpretantur, quibus ego accedo. Satellitum enim est mugus, apprehensos fontes in carcerem rapere, illicque retinere: quod egregiè mors facit.

40. *Vocatus atque non vocatus audit.*] Misera & ingens plebecula, sæpè vitam non ferens, invoccat mortem. Sed illa sive invocetur, sive non invocetur omnibus adest constituta die, neque ullum omittit.

ODE XIX. In BACCHUM.

ARG. Narrat quo pacto Bacchum habuerit magistrum carminum lyricorum & satyræ; rogatque ut laudes ejus, & gesta canere sibi liceat.

Bacchum in remotis carmina rupibus

Vidi docentem: credite posteri:

Nymphásque discentes, & aures

Capripedum Satyrorum acutas.

Evœ! recenti mens trepidat metu:

Plenóque Bacchi pectore turbidum

Lætatur: evœ! parce Liber,

Parce gravi metuende thyrsó.

Fas pervicaces est mihi Thyadas,

Viníque fontem, lactis & uberes

Credat posteritas: visus mihi est Bacchus, cum in serrata asperarum rupium specu doceret modum carminum: vidi Nymphas docenti auscultantes & arrectas capripedum Satyrorum aures acuminatas. Evœ, novo metu terretur animus, cum sit Bacchi numine plenum pectus. Ignosce Bacche metuendo thyrsó armate. Possum ego furiosas Thyadas, fontem vino manantem, & rivus

10] lacteos versus dicere,

NOTA.

Continet Ode ista poeticam fictionem personæ valde congruam, ut qui in Odis ad lyram canens, molle ac delicatum scribendi genus: in Satyris verò saltè mordax, & mimicè liberum secutus est; idem, Nymphis & Satyris discipulis, magistrum habuerit Bacchum.

4. *Capripedum.*] Satyri humanâ facie, acutis & oblongis auribus, naso recurvo, crura & pedes caprarum habent.

8. *Thyrsó.*] Hastula pampinis circumtextâ,

quâ vini vis significatur, incautos feriens.

9. *Thyadas pervicaces.*] Bacchi sacrificulas, protervas & ob furem conceptum indociles.

10. *Viníque fontem, lactis, &c.*] Legitur apud Eurip. Baccharum aliâ saxum Thyrsó pulsante, vini fontem manasse; aliis digito terram calpentibus, copiosum lac profluisse; ex thyrsis denique hederaceis, mel effluxisse: & ad hæc omnia respexisse, Horatius videri potest.

Cantare

sicque describere mella cavis arboribus fluentia, ut inde iterum putentur fluere. Possum Ariadna conjugis tua coronam astris insertam canere, domumque Penthei magnâ clade eversam, & mortem Thraci Lycurgo illatam. Tu flavius, & seruum mare subigis victor. Tu in sepeliris montium jugis faminarum Thracum comas ex viperis compositas nodo stringis, impune, & absque noxa. Tu cum Jovis patrii tui regnum invaderes in altum scandens gigantum sacrilega manus, Rhœcum correptum lemnis unguibus & horrifico ore in terram retraxisti: quamvis ad saltationes juvenis & ludas creditus magis aptus: non putaberis futurus satirpugnax: sed tu ex aquo pace & bello praeclarus eras. Te Cerberus innocuus vidit aureo cornu pulchre ornatum, terram cauda lemiter mota verrens, & cum recederes crura tibi & pedes placide lambens triplici lingua sua.

Cantare rivos: atque truncis
Lapsa cavis iterare mella.
Fas & beatæ conjugis additum
Stellis honorem, tectaque Penthei
Disjecta non levi ruina,
Thracis & exitium Lycurgi.
Tu flectis amnes, tu mare barbarum:
Tu separatis uvidis in jugis
Nodo coerces viperino
Bistonidum sine fraude crines.
Tu cum parentis regna per arduum
Cohors gigantum scanderet impia:
Rhœcum retorsisti leonis
Unguibus, horribilique mala:
Quamquam choreis aptior, & jocus,
Ludôque dictus, non sat idoneus
Pugnæ ferebaris: sed idem
Pacis eras, mediûsq; belli.
Te vidit insons Cerberus aureo
Cornu decorum, leniter atterens
Caudam & recedentis trilingui
Ore pedes, tetigitque crura.

NOTÆ.

14. *Testa Penthei.*] Familiam fortunâque Penthei Thebarum Regis eversas funditus; ipso, à matre Agave à conjugis, & forore, cæterisque Mœnadibus discepto, ob violata Bacchi sacra, cum ut quidam volunt, abstemius esset.

16. *Lycurgi.*] Thraciæ Regis qui cum videret mores vino corrupti, vites succidi jussit: sed furore à Baccho inamisso cum vites se crederet falce amputare, crura sibi succidit.

20. *Bistonidum.*] Thraciarum mulierum, à Bistone Thraciæ Rege sic dictarum.

21. *Tu cum parentis, &c.*] Cum gigantes conscendere coelum conati, ut Jovem deturbarent, dubiâ dudum pugna certarent, monitus

Jupiter à Terra est, victorem ipsum esse non posse, nisi duorum semi-deorum operi uteretur. Vocati ergo Bacchus & Hercules, qui strenuissime rem gesserunt.

28. *Pacis eras mediûsq; belli.*] Hæc idem de Baccho dicuntur, quod vinum, cum modicè sumitur, homines faciat hilares ac jucundos: immodicè verò haustum, feroces ac truces taurorum instar: unde & cornua Baccho tributa quidam existimant. Alii tamen inde orta malunt quod primus Bacchus tauros junxerit, ad excolendos agros: quæ forè etiam causa est, cur aurea fingantur, propter immensas opes, quæ ex terra cultura proveniunt.

ODE XX. Ad MÆCENATEM.

ARG. Apud amicum Mæcenatem sibi & operibus suis immortalitatem & famam toto orbe promittit.

Ego Poëta mutata formâ versus in alterum pennis insiliis, nec mediocri vi per medium me ævum tollam; neque diutius in terris ero.

NON usitata, nec tenui ferar
Penna biformis per liquidum æthera
Vates: neque in terris morabor

NOTÆ.

2. *Biformis.*] Nunc Cycrus, qui modò homo eram.

Longius

Longius ; invidiâque major
 Urbes relinquam : non ego pauperum
 Sanguis parentum, non ego quem vocas
 Dilecte, Mæcenas obibo :
 Nec Strygia cohibebor unda.
 Jamjam reſidunt crûribus aſperæ
 Pelles ; & album mutor in alitem
 Supernæ ; naſcunturque leves
 Per digitos, humerôſque plumæ.
 Jam Dædaleo ocyor Icaro,
 Viſam gementis littora Boſpori,
 Syrtésque Getulas canorus
 Ales, Hyperboreôſque campos.
 Me Colchus, & qui diſſimulat metum
 Marſæ cohortis Dacus, & ultimi
 Noſcent Geloni : me peritus
 Diſcet Iber, Rhodanique potor.
 Abſint inani funere nœniæ,
 Luctuſque turpes, & querimoniæ.
 Compelſce clamorem : ac ſepulcri
 Mitte ſupervacuos honores.

ſed omni ſuperior invidiâ deſeram
 urbes. Ego qui a pauperibus pa-
 5 rentibus ſanguinem daco ; quem
 que tu, ô Mæcenas, compellas fa-
 miliariter in hunc modum : Chære
 Horatî ; ego inquam non extin-
 guar morte ; nec undiq[ue] Strygis de-
 tinebor. Jam ſubſiſcuntur mihi
 10 in cruribus dura pelles, & ſupe-
 riori parte ſuo Cygnus candida
 avis, prædantque mihi ex digi-
 tis, & ex humeris molles plûmæ.
 Jam Icaro Dædali filio pernicioſior
 adibo, factus volucris, litus mu-
 15 gientis Boſpori, Getulia Syrtis,
 terræſque boveſas cantu canoro
 omnia latè complens. Noſcent
 me Colchi, & qui ſimulant ſe non
 metueri Marſam noſtram cohortem,
 Daci ; Geloniſque extremi ;
 me perita Iberia, & qui Rhoda-
 20 num bibunt, avidè legent. Abſint
 à mea morte minime vera, con-
 ſueti luctus, & querimonia
 dedecentes. Cohibe lamentationum
 clamorem, & omiſſe ſepulcri ex-
 ornandi curam ſuperſticiam.

NOTÆ.

10. *Album alitem*] Cygnum candidam avem,
 Apollini ſacram, & Poëtarum præſtantium hieroglyphicam. Sur anſeres, malorum.

18. *Marſæ cohortis*.] Marſi Italiæ populi, præ-
 æteritis bello aſperi, quos Daci barbari, ſicet ti-

merent, gloriabantur ſibi eſſe contemptui.

21. *Næniæ*.] Pro quovis luctu funebri uſurpan-
 tur ; ſed magis propriè pro carmine, quod cum la-
 mentatione mortuis ſuis extremum accinebant
 Romani.

F

Q. HORA-

Q. HORATII FLACCI
Carminum seu Odarum
LIBER TERTIUS.

ODE I.

ARG. Postquam Oda hujus initio, proposuit Horatius, se Sapientia Præcepta Latino versu lyrico traditurum Juvenibus Romanis: captat à auditorum attentione, atque benevolentia: incipit de Deorum cultu; de obsequio in Principes; de omnibus communi moriendi necessitate; de refrænandis cupiditatibus quedam tractare: persecuturus deinceps cetera, tum proximis duabus Odis, tum multiplicibus passim locis, ut se occasio feret. Ann. R. 735.

INTERPRETATIO.

Displicet mihi vulgi turba parvum religiosa, & male morata: jubetque illam facessere. Silere: Musarum enim sacris præfatus, in gratiam Puerorum & Virginum, versus cano, quales nemo Roma audivit. Habent Reges in populum suum, formidabile jus imperandi: in ipsos verò Reges potestatem summam obtinet Jupiter,

ODI profanum vulgus: & arceo.
Favete linguis: carmina non prius
Audita, Musarum sacerdos,
Virginibus, Puerisque canto.
Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipsos imperium est Jovis,

NOTÆ.

Oden istam, duasque proximas, ut uno argumento ac metro, ita eodem ferme tempore, scriptas existimo. Ad annum quod attinet: certum in primis est, certè tertiam, scriptam non esse ante An. 727. quo solum Cæsar coepit dici Augustus. Deinde, neque illo anno exaratam fuisse, sed anno minimum 734. videtur propè confici ex eo quod de pace Medis triumphatis concessa, mentio ibidem fiat, deque Imperio ad mundi fines ultimos propagato. Etsi enim videtur Juno hæc in futurum Romano populo promittere: verius tamen est, more poetico, rem gestam divinari, ut à Virgilio factum est, bonâ parte Æneidos. Deniq; in hanc conjecturam

adducor, ut credam, tres istas Odas non nisi An. 735. scriptas fuisse, quo Augustus ex Asia reversus Roman, & magister Morum creatus, Horatium fortè hortatus fuerit, ut hæc Præcepta Moralia scriberet; aut ipse illa ultrò Poëta scripserit, morum correctionem, pro sua parte adjuturus, atque Augustum sublevaturus.

1. *Profanum.* Non expono ut cæteri à *munus* ineruditum, & Musarum sacris non initium. Alioqui enim Pueri & Puellæ arceri pariter debebant, quibus se tamen canere profiteatur Poëta. Et verò, ista carmina nihil habent valde reconditum, quodque latinè scientes Romani omnes non intelligerent.

Clari

Clari giganteo triumpho,
 Cuncta supercilio moventis.
 Est, ut viro vir latius ordinet
 Arbusa fulcis: hic generosior
 Descendat in campum petitor,
 Moribus hic, meliôrque famâ
 Contendat: illi turba clientium
 Sit major: æquâ lege necessitas
 Sortitur insignes, & imos:
 Omne capax movet urna nomen.
 Districtus ensis cui super impia
 Cervice pender, non Siculæ dapes
 Dulcem elaborabunt saporem:
 Non avium, citharæque cantus
 Somnum reducent: fominus agrestium
 Lenis virorum, non humiles domos
 Fastidit, umbrosâque ripam,
 Non Zephyris agitata Tempe.
 Desiderantem quod satis est, neque
 Tumultuosum sollicitat mare,
 Nec sævus Arcturi cadentis,
 Impetus, aut orientis Hædi:
 Non verberatæ grandine vineæ,
 Fundusque mendax, arbore nunc aquas
 Culpante, nunc torrentia agros
 Sidera, nunc hiemes iniquas.
 Contracta pisces æquora sentiunt,
 Jactis in altum molibus: hûc frequens
 Cæmenta demittit Redemptor
 Cum famulis, Dominusque terræ
 astidiosus: sed timor, & minæ
 Scandunt eodem quò Dominus: neq;
 Decedit ærata triremi: &
 Post equitem sedet atra cura.

clarus victoriâ de Gigantibus re-
 portatâ, & nunc suo gubernans
 omnia. Contingit ut hominum
 aliis, in agris amplioribus, du-
 ctis fulcis, arbusa disponat: hic
 fortitudine bellicâ clarior candi-
 datus, veniat in Campum Mar-
 tium: iste morum integritate,
 & famâ superior, ad honores as-
 piciet: hic sibi addictorum clien-
 tium numero majore, certet. Ve-
 rum omnes ex aequo fatalis sortis
 urget necessitas, immo, supre-
 mum: urna amplissima nomen
 omnium versat. Jam, qui im-
 pio capiti impendentem habet gla-
 dium nudum: illi neque Siculi
 Regis, cibi exquisitissime paratæ,
 sapient; nec avium, citharæ
 concentus sorem referent. Agri-
 colarum suavis somnus, neque ca-
 sarum humilitatem, neque ripa-
 rum refugit umbram; non eti-
 am Zephyris perflata Tempe. Op-
 tantem solum quantum est opus,
 neque maris tumultus sollicitum
 habent; nec dira vis occidentis
 Arcturi, aut Hædi surgentis.
 Non vites ista grandine, aut fun-
 dus fallens spem, arboribus nunc
 imbres nimis, nunc stellas fer-
 vidas, quibus agri aruntur, nunc
 verò hiemes sibi infestas, accu-
 santibus. Angusta piscibus fa-
 cta sunt aquora, per moles in
 profundum jactas. Operum con-
 ductores quam plurimi, servis
 juvantibus, & Dominus terram
 fastidians, eò vim cæmentorum
 desiciens. Verum cum Domino,
 quocunque iterit, ascendunt animo
 inhaerentes timiditas & metus ob-
 minas conceptus: & neque à na-
 vi ara armata, neque à tergo
 equitis cura tristes absistunt.

NOTÆ.

9. Latius ordinet arbusa fulcis.] Latiores ha-
 bat & ampliores agros, in quibus, ductis ful-
 cis, plures arbores in quincuncem disponat.

11. In Campum.] Martium nempe, in quem
 titores Magistratum in veste candidâ suppli-
 ces descendebant: de septem urbis collibus.

17. Districtus ensis, &c.] Aluidit ad histo-
 riam pervulgatam de Damocle Philosopho, qui
 in potentiam & opes Dionysii Siculorum ty-
 ranni plurimum miraretur, ipsamque beatissi-
 mum prædicaret: ab Rege invitatus ad pran-

dium, ubi imminentem capiti gladium filo sus-
 pensum teneri vidit, mutavit momento senten-
 tiam, admonente tyranno se simili felicitate
 beatum esse.

27. Arcturi cadentis, aut or. hædi.] Arcturus
 ut vox ipsa præfert, stella est in cauda Ursæ,
 alio nomine dicta Arctophylax, hoc est, custos
 Ursæ: Hædus verò stella est gemina, & exigua,
 in manu sinistra Erichthonii, cujus sinister quoq;
 humerus Amaltheam capram habet.

Quod si animum agrum, nec domus Phrygio extruenda marmore, nec purpura sideribus ipsis micantior, nec vitis in monte Falerno sita, aut costum Persicum levare possunt: cur atrium ob magnificos postes invidiosum, aut novo modo altum, mihi extrui curem? cur valem meam Sabinam commutem cum opibus majorum sumptuum, minusq; parabilibus?

Quod si dolentem nec Phrygius lapis, Nec purpurarum fidere clarior Delenit usus, nec Falerna Viris, Achæmeniumque costum: Cur invidendis postibus, & novo Sublime ritu moliar atrium? Cur valle permutem Sabinâ Divitias operosiores?

NOTÆ.

44. Achæmenium costum.] Unguentum Persicum, sic dictum ob Achæmenem Persarum Regem

ODE II. Ad AMICOS.

AR. Juventutem Romanam ita instituendam monet, ut parco victui, & militiæ laboribus assuefacta, fortitudinis bellica, mortisque pro patriâ obitæ, summum decus existimet; ac demum ubi res postulaverit, secretum constantissimè teneat. Ann. R. 735.

Puer robusto jam satis corpore, ad exercitationes militares idoneus: inter eas discat, æquo animo paupertatis ferre incommoda: ut aliquando Parthis ferocibus, ipse hastatus eques, instare persequendo audeat: cælo sæpe aperto degat, diu noctisque & in periculosis rebus versetur. Illum ex muro urbis hostilis videns regis adversus nos pugnantis conjux, & filia nubilus, in hunc modum suspirans precetur: Faciant eheu suferi, faciant ne sponsus meus ad pugnam provocet ferum istum & intrahabilem leonem, quem sava ira facit, dextrâ, levâque obvium quemque gladio tollere. Suave gloriosumque est patria causâ perferre mortem, quam nec ipsi ignavi & fugaces effugiunt, quæq; juvenum timidorum poplites perinde succidit, & terga confodit. Virtus repulsam turpem nunquâ experta, habet à se ipsa honores ab omni corruptela puros; nec illorum insignia saevientis populi suffragio suscipit aut deponit.

Angustam amicè pauperiem pati Robustus acri militiâ puer Condiscat: & Parthos feroces Vexet eques metuendus hastâ: Vitamque sub dio, & trepidis agar In rebus: illum ex mœnibus hosticis Matrôna bellantis Tyranni Prospiciens, & adulta virgo Suspiret: Eheu ne rudis agminum Sponsus laceffat regius asperum Tactu leonem: quem cruenta Per medias rapit ira cædes. Dulce, & decorum est pro patria mori. Mors & fugacem persequitur virum, Nec parcat imbellis juventæ Poplitibus, timidoque tergo. Virtus repulsâ nescia sordidæ Intaminatis fulget honoribus: Néc sumit, aut ponit secures Arbitrio popularis auræ.

NOTÆ.

17. Virtus.] Ita sanè vocatur omnis animi habitus bonus atque laudabilis: sed magis propriè præstantia in re militari, quæ pertinet ad

viros; dicta est enim virtus à viro, ut ait Tullius 2. Tuscul. undè & Græci ἀνδρῶν vocant, Martiam dicerent, est namque ἀνδρῶν Mars.

Vir

Virtus recludens immeritis mori
 Cœlum, negatâ tentat iter viâ :
 Cœtusque vulgares, & udam
 Spernit humum fugiente pennâ.

Est & fideli tuta silentio

Mercēs : verabo, qui Cereris sacrum

Vulgarit arcanae : sub iisdem

Sit trabibus : fragilemque mecum

Solvat faselum : sæpe Diespiter,

Neglectus, incepto addidit integrum.

Rarò antecedentem scelestum

Deferuit pede pœna claudio.

Virtus aperiens cœlum viris dignis immortalitate, eos ad illam ducit, viâ non omnibus concessâ, ipsos eximens cœtus vulgarium hominum, & rapidò volatû sustollens à terra sublimes. Habet & fidele silentium mercedem suam, minime dubiam. Nunquam ego permittam, ut qui arcana Cereris sacra publicaverit, sub eodem mecum sit testis, aut in eadem mecum nave à portu solvat. Non rarò Jupiter contemptus ab huiusmodi impiis, nocentem punit cum innocente. Rarò sacrilegis hominibus pœna differtur, tarò gradu succedens.

NOTÆ.

25. Est fidele tuta silentio merces.] Præter manifestam, & rebus omnibus magnis communem, secreti magnâ fide servandi necessitatem : commendabatur etiam militibus silentium, ob hoc nominatim, quòd summè interesse putarent, ne scirent hostes qui essent Dii tutelares castrorum, aut urbis obesse. Cum enim in extremo discrimine iisdem dii in novas sedes evocarentur,

eisque nova alibi templa, & ornatiores aræ promitterentur, ne ipsi à victore hoste cum victis caperentur : periculum erat ne evocationes istæ ab Hostibus impedirentur, aut amplioribus promissis irritæ fierent. Unde & ferunt Tribunum militum in crucem actum quod urbis Numen, per summum nefas, enunciando prodidisset.

ODE III.

ARG. Pergit Horatius tertiâ hac Ode, Juventuti Romanæ virtutes alias quasdam præcipuas commendare : Iustitiam, Aequitatem, ac Fidem, præstantia earum præmia commemorans : & penas graves contra illas peccantium. Ann. 735.

Iustum, & tenacem propositi virum,
 Non civium ardor prava iubentium,
 Non vultus instantis tyranni
 Mente quatit solidâ : neque Auster
 Dux inquieti turbidus Adriæ,
 Nec fulminantis magna Jovis manus.
 Si fractus illabatur orbis,
 Impavidum ferient ruinæ.

Eum qui iustitia & data fidei tenax constanter sit, nec furor turbæ iniqua pertinaciter flagitans, neque Tyrannus præsens & minaciter instans, neque vis turbine quos Auster procellosus maris Adriatici dominator, excitat : nec demum ipsa Jovis dextera fulmen immitrens, de fortis animi firmitate deturbat. Si fracti orbis partes in illum cadant : ruinam sine metu excipiet.

NOTÆ.

Sunt qui Oden hanc tertiam, secundæ partem olim fuisse credant : quod ego nec affirmare aulin, neque negare velim ; cum etiam hinc aliquatenus confirmetur quod dictum à me suprâ est, Odas has tres, non esse annis diversis scriptas ; & ad Juventutis Romanæ institutionem esse ab Horatio compositas.

1. Iustum virum.] Cultorem nempe illius Iustitiæ, cuius fundamentum est fides, id est, doctorum, conventorumque constantia & veritas, ut habet Cic. l. 1. de off.

4. Auster, dux inquieti turbidus Adriæ.] Sic Od. 16. l. 2. Capricornus vocatur Hesperia unda Tyrannus.

*Hic instructus virtutibus Pollux,
& Hercules mundum peragrans
ad caeli domum igneam pervene-
re: inter quos medius Caesar Au-
gustus ore pulcherrimo nectar
epotat. Ob easdem, O Bacche
pater, meritis es ut currum tu-
um traherent, aliqui indociles ti-
gres. Ob eandem virtutum
meritum Romulus bello clarus
Acherontem effugit, quando de-
liberantibus Diis de illo, Juno rem
omnibus gratam hac oratione est
prosecuta. Ilium, Ilium ob meas
& Minerva injurias, ultimo con-
demnatum excidio, Judex nefa-
rius & in illius urbis exitium
natus, faminaeque externa, cum
civibus & duce perfido, redegere
in cineres; postquam Laomedon,
mercedem Apollini & Neptuno
promissam solvere recusavit. Jam
neque Paris nitet Spartana adul-
tera hospes infamis, nec Priami
familia perjurii rea, Gracorum
frangit impetum, opulantis He-
ctoris viribus: sed nostris invicem
diversis studiis productum ali-
quantulum bellum, finitum demum
est. Deinceps grave remittam
odium, & hactenus ingrattissi-
mum mihi nepotem ex Iliia Vesta-
li virgine Trojana genitum, Mar-
ti ejus parenti condonabo, &
tanquam legitimum, diligam.
Ego eandem sedem in splendidis
caeli sedes induci, potare nectar,
& in Deorum tranquillitate sum-
ma fruentium, referri numerum.
Dummodo longum semper mare
fremat inter Ilium & Romam;
per me licet cuicumque orbis parti
dominentur exules, & fortunati
sint: dummodo Priami & Paridis sepulcra,*

*Hac arte Pollux, & vagus Hercules
Innixus, arces attigit igneas.
Quos inter Augustus recumbens
Purpureo bibit ore nectar.*

*Hac te merentem Bacche pater tuæ
Vexere tigres, indocili jugum
Collo trahentes: hac Quirinus
Martis equis Acheronta fugit.*

*Gratum elocutâ consilientibus
Junone divis, Ilium, Ilium
Fatalis, incestusq; Judex,
Et mulier peregrina vertit*

*In pulverem, ex quo destituit Deos
Mercede pactâ Laomedon: mihi
Castæque damnatum Minervæ,
Cum populo, & duce fraudulento.*

*Jam nec Lacænx splendet adulteræ
Famofus hospes: nec Priami domus
Perjura pugnaces Achivos
Hectoreis opibus refringit:*

*Nostrisque ductum seditionibus
Bellum resedit: protinus & graves
Iras, & invisum nepotem,
Troica quem peperit sacerdos,
Marti redonabo: illum ego lucidas
Inire sedes, ducere nectaris
Succos, & adscribi quietis
Ordinibus patiar Deorum.*

*Dum longus inter sæviat Ilium,
Romamque pontus: qualibet exules
In parte regnanto beati:
Dum Priami, Paridisque busto*

NOTÆ.

II. Quos inter Aug. rec. Purpureo bibit ore nectar.] Clarissime exponetur hic locus, adductis versibus ex Od. 5: l. 4.

*Condit quisque diem collibus in suis,
Et vitem viduas ducit ad arbores.
Hinc ad vina redit letius, & alteris
Te mensis adhibet Deum.*

*Te multa prece, te prosequitur mero
Defuso pateris, & Laribus tuum
Miscet Numen, uti Gracia Castoris.
Et magni memor Hercules.*

Ex his enim apparet, Romanos, privatâ saltem religione, pro Deo coluisse viventem Augustum; &, quod est planè idem, illum cum Diis nectar bibisse. Purpureum verò os. Et si ex minio quo

simulacra Deorum pingebantur rubrum potuit esse: videtur tamen isto loco pulchrum duntaxat significare, & quale debeat Deorum esse, Sic Od. 1. 4. 4. Olores candidi, purpurei tamen dicuntur, hoc est eximie pulchri, & Virg. Lumen juvenæ purpureum appellat.

23. Mihi, castæque damnatum Minervæ, Ilium.] Hoc est, flammis addictum in poenam injuriæ, mihi & Minervæ à Paride illatæ, cum utraq; contemptâ, pulchritudinis palmam Veneri detulit.

31. Invisum nepotem.] Romulum Junonis nepotem, ex Marte hujus filio: idèque invisum quòd ex Trojanâ matre Rhea seu Iliâ, eademque Vestali virgine, per adulterium natus esset.

Insulcet

Insulset armentum: & catulos feræ

Celent inultæ: stet Capitolum

Fulgens: triumphatque possit

Roma ferox dare jura Medis:

Horrenda late nomen in ultimas

Extendat oras: quæ medius liquor

Secernit Europen ab Afro:

Quæ tumidus rigat arva Nilus:

Aurum irreptum, & sic meliùs situm,

Cum terra celat, spernere fortior,

Quàm cogere humanos in usus,

Omne sacrum rapiente dextrâ.

Quicumque mundo terminus obstitit,

Hunc tangat armis, visere gestiens,

Quâ parte debacchentur ignes:

Quâ nebulæ, pluviiue rores.

Sed bellicosæ fata Quiritibus

Hac lege dico: ne nimium pii,

Rebusque fidentes, avitæ

Tectâ velint reparare Trojæ.

Trojæ renascens alite lugubri

Fortuna tristi clade iterabitur;

Ducente victrices catervas

Conjuge me Iovis, & sorore.

Ter si relurgat murus aheneus

Auctore Phœbo, ter pereat meis

proculcentur pedibus armento-

rum, & suis illic catulos fera-

turâ abscondant: maneat super-

bum Capitolum, victisque Me-

dis leges præscribat triumphans

Roma. Proferat nomen in fines

remotissimos, ubique metuenda:

Sive quæ mare Mediterraneum

Europam ab Africa dividit:

Sive quæ Nilus exundans, Egi-

ptius agros humectat: fortior vi-

que, si contempserit aurum effo-

dere quod nondum est inventum,

adeoque melius in terra visceribus

later, quàm si studuerit illud in

usum vita coacervare, rapaci

manu, & nec sacris quidem ul-

lis parcente. Attingat armis li-

mites qui mundo obstant ne pro-

currat ulterius, eò lata perveni-

ens ubi æstus est supra modum

accensus, & ubi nebula pluviaeque

perpetua sunt. Hac autem for-

titibus Romanis certò eventura

prædico, eâ dontaxat conditione,

ne nimia dulci in antiquam pa-

triam pietate aut præsentis for-

tuna plus aquo confidentes, de re-

parandis Troja muris quandoque

cogitent. Infausta avi resurgens

Troja, tristem iterabit cladem,

me, quæ sum Jovis soror & con-

jux, victricibus copiis præcunte. Si

ter murus aeneus excitetur, Phœbû

auspiciis, ter corruet, à meis

NOTÆ.

43. *Triumphatis posse Roma ferax dare jura Medis.* Factum est id An. 734. quando Phraati supplicii præscriptæ sunt ab Augusto pacis conditiones.

57. *Fata Quiritibus hac lege dico, &c.* J. Duabus de causis tanroper prohibet Juno ne Trojam ullo tempore Romani instaurent: primum, ne Juno videatur victa, si quocumque modo ster urbs quam ipsa, odio Paridis everfam voluerat. Deinde, in Trojanæ perfidiæ detestationem perpetuam; & ut Romani exemplo moniti discant justitiam, & non temnere Divos.

Quod autem ait, & necessariò credendum statuit, nuperis idem Horatii interpres Gallicus, à quo non semel, his tribus quos hæcenus edidit libris, dissentire me, unus Veri amor coegit: istius Odæ unicum hunc scopum fuisse, ut revocaretur Augustus, à consilio transferendi Trojam Imperii: miror id ulli viro docto potuisse in mentem venire. Etiam qui Augusti mores perpetuos ex historia noverit, sanè intelliget exquisitissimi judicii principem, in eo rerum suarum cardinem, omnemque artem regnandi potuisse, ne ullâ unquam offensionis aut suspicio-

nis umbrâ Romanorum suorum animos à se abalienaret: quod tamen quâ ratione certius aut acerbis poterat, quàm, si ut Trojam exornaret, Romam spoliare deliberasset?

Incredibile verò est, si tantæ rei vel levis rumor emerisisset: tacituros id omnes Historicos, etiam eos qui Imperatoris clarissimi dicta, factaque minima sunt persequuti. Unde autem factum putabimus, ut qui unus assertur locus ad confirmandam opinionem istam: idem ad illam refellendam aptissimus inveniatur? Narrat, fateor, Suetonius c. 79. de Julio Cæsare famam percrebuisse, *Migraturum cum Alexandriam aut Ilium translatis opibus imperii.* Sed narrat tanquam unam de causis publici in J. Cæsarem odii, quo denique oppressus perit. Quæro autem: cujus prudentiæ futurum erat, si cujus facta imitaretur Augustus, illius exitum non perhorresceret? Judicet æquus Lector, & videat, maline in isto Interprete fidem, an diligentiam, hoc quidem loco, desiderare.

66. *Auctore Phæbo.* J. Is Deus cum Neptuno, ut diximus, muro jam semel cinxerat Trojam.

eversus Argivis; ter capta uxores casus marinus, natosque deplo-
rabunt. Sed, his parum est apta iocosa lyra. Quid tentas Musa? Desine pervicaciter velle
Deorum narrare colloquia, & tua vocis exilitate, que magna sunt, extenuare.

Excisus Argivis: ter uxor
Capta virum, puerosque ploret.
Non hæc jocosæ conveniunt lyrae:
Quod Musa tendis? desine pervicax
Referre sermones Deorum: &
Magna modis tenuare parvis.

ODE IV. Ad CALLIOPEN.

ARGO. Musarum erga se beneficiis commemoratis, eisdem tribuendas asserit moderationem illam atque sapientiam, quibus Cæsar reipublica hostes ac suos felicissime superabat. Ann. 719.

Ades è cælo, ô Regina Calliope,
& longum ede cantum, quo ma-
lueris modo, voce tenui tuâ, ple-
stro, aut Phœbi citharâ.....
Auditistne canentem? an impo-
nit mihi blanda quam semio in-
fania jucunditas? Ego quidem
audire mihi videor, atque huc
illuc ire per sacras musarum syl-
vas, lenibus ventis & aquis per-
vias. Me palumbes, de quibus
multa affinia fabulis circumfe-
runtur cum adhuc puer essem vi-
rentibus texere foliis, ludendo
fessum, & somno victum, extra
fines illius Apulia qua est mihi
natalis, & in Vulture, monte al-
terius huiusque vicina Apulia:
qua res omnibus mira apparuit,
tum qui instar nidi sublimem
Acherontiam, tum qui Bantinas
sylvas, & pingues agros incolunt
depresso loco positi Ferenti: quo
nempe pacto somnum caperem.
toto corpore tutus à viperis & ab
ursu, & quomodo sic relictus essem
lauris, & myrto in me congestis:
infans haud dubie non futurus es a
impavidus, nisi me protegentibus

DESCENDE cælo, & dic age tibiâ
Regina longum Calliope melos,
Seu voce nunc mavis acutâ,
Seu fidibus, citharave Phœbi.
Auditis? an me ludit amabilis
Infania? audire, & videor pios
Errare per lucos: amœnæ
Quos & aquæ subeunt, & auræ.
Me fabulosæ Vulture in Appulo,
Altrici extra limen Apuliæ,
Ludo, fatigarumque somno,
Fronde nova puerum palumbes
Texere: mirum quod foret omnibus:
Quicumque celsæ nidum Acherontæ,
Saltusque Bantinos, & arvom
Pingue tenent humilis Ferenti:
Ut tuto ab atris corpore viperis
Dormirem: & urfis: ut premerer sacra
Lauróque, collatâque myrto,
Non sine Dis animosus infans.
Vester, Camœnæ, vester in arduos
Diis. Vester ô Musa, vester sum,

NOTÆ.

1. Descende cælo.] Musæ, Jovis nimirum filie, in cælo collocantur: descendunt tamen non raro in terras, ut ad fontium limpidas aquas, choros instituant, & in locis umbratis nemo-
rum versus pangant.

10. Altrici extra limen Apulia.] Locus iste plurimos torfit, cum non valerent quo pacto Vultur, Apulus mons, extra Apuliam positus diceretur. Sed facile veteri rodot, si quis in-
telligat quod male negat aliquis, fuisse Apuliam

in duas divisam, quarum altera Peucetia; altera Daunia esset Apulia; ac præterea in Peucetia, Venusiam oppidum Horatio natale, fuisse, ad fluvium Ausidum, ortum ex Apennino; in Daunia verò, Vulturem montem. His enim semel constitutis; quare non potuit puer hac il-
lac cursitans, ex Venusia sibi natali, & in ora Peucetiae posita, excurrere in Dauniam contiga-
am, & in ejus confinio positus fuit Vultur?

Tollor Sabinos : seu mihi frigidum .
Præneste, seu Tibur supinum,
Seu liquidæ placuere Baiæ.

Vestris amicis fontibus, & choris,
Non me Philippis versa acies retro,
Devota non extinxit arbos,
Nec ficulâ Palinurus undâ.

Utrunque mecum vos eritis : libens
Insanientem navita Bosporum
Tentabo, & arentes arenas
Littoris Assyrii viator.

Visam Britannos hospitibus feros,
Et lætum equino sanguine Concanum.
Visam pharetratos Gelonos,
Et Scythicum inviolatus amnem.

Vos Cæsarem altum, militiâ simul
Fessas cohortes abdidit oppidis ;
Finire quærentem labores
Pierio recreatis antrô.

Vos lene consilium & datis : & dato,
Gaudetis almæ : scimus ut impios
Titanas, immanemque turmam
Fulmine sustulerit caduco,

immania corpora, & impiam cæteram ruente fulmine ille obriverit

NOTÆ.

23. *Præneste frigidum.*] Urbs Latii olim in monte sita, ideoque frigida, à Bonifacio VII. summo Pontif. diruta, & in valle instaurata de novo : vulgò *Palestrina*.

Tibur supinum.] In colle positum, & quasi jacens. Sic L. 1. Od. 17. vocavit Usticam, *enchantem*.

27. *Devota arbor.*] Execrabilis & diris devota, ob vulnus domino immerenti inflictum.

28. *Palinurus.*] Lucaniæ promontorium, ad quod è Philippenſi bello rediens nave Horatius, periclitatus est, nomen accepit à Palinuro, navis Æneæ gubernatore, qui olim eo loco perierat.

34. *Concanum.*] Hunc populum Ptol. inter veteres Cantabros ponit : istos verò Strabo, multa cum Scythiis & cum Thracibus habuisse communia scribit, in feritate, ex quo fas est colligere, etiam istos, equinum sanguinem bibisse, sicut Scythas.

35. *Gelonos.*] Scythiæ Europæe populos.

36. *Scythicum amnem.*] Tanaïm, quo latè Asia ab Europa disjungitur.

41. *Vos lene consilium.* &c.] Bene congruit miribus Musis lene consilium, quo nimirum tuadent Cæsari ut armis & potentia moderatè utatur, quod ille totâ vitâ fecit, sed præcipuè in poste-

25] *five cum in Sabinos montes ascendo, five placet Præneste frigidum; aut Tibur in collis ascensu positum; aut me demum deleant Baiana balnea. Vestros amantem fontes & choris; nec clades Philippenſis fraitâ acie in qua eram, nec arbor execrabilis, nec tempestas quam passus sum, ad Palinurum, vitâ privavit; quotiescunque in vestro comitatu ero, procellosum Bosporum nave adibo latus, & per æstuanas arenas, quibus fervet litus Assyrium, libenti animo incedam: Adibitur mihi Britanni erga hospites barbari; Concanique equini sanguinis potu gaudentes: conferam me innoxius ad Gelonos pharetrâ armatos, & ad Scythia fluvium. Vos magnum Cæsarem, postquam milites bello fessos conclusu urbibus, & queris ipse quiescit aliquid post tot labores, in*
30] *Pierio antrô cantibus vestris exilaratus. Vos suadetis ut summâ potestate, summisque viribus, utatur moderatè; gaudetisque mitis consilii fortunato successu. Cum è contrario non ignoremus quo modo sceleratorum Titanum*
35] *five cum in Sabinos montes ascendo, five placet Præneste frigidum; aut Tibur in collis ascensu positum; aut me demum deleant Baiana balnea. Vestros amantem fontes & choris; nec clades Philippenſis fraitâ acie in qua eram, nec arbor execrabilis, nec tempestas quam passus sum, ad Palinurum, vitâ privavit; quotiescunque in vestro comitatu ero, procellosum Bosporum nave adibo latus, & per æstuanas arenas, quibus fervet litus Assyrium, libenti animo incedam: Adibitur mihi Britanni erga hospites barbari; Concanique equini sanguinis potu gaudentes: conferam me innoxius ad Gelonos pharetrâ armatos, & ad Scythia fluvium. Vos magnum Cæsarem, postquam milites bello fessos conclusu urbibus, & queris ipse quiescit aliquid post tot labores, in*
40] *Pierio antrô cantibus vestris exilaratus. Vos suadetis ut summâ potestate, summisque viribus, utatur moderatè; gaudetisque mitis consilii fortunato successu. Cum è contrario non ignoremus quo modo sceleratorum Titanum*

rioribus bellis civilibus contra S. Pompeium & M. Lepidum An. R. 718. nam antequam in Pompeium moveret; magnopere conatus erat Cæsar pacem cum illo retinere; & questus cum Antonio est, quod captum necari iussisset: Lepidum verò qui Sexto se adjunxerat contra ipsum, tandem victum & supplicem non solum vivere, sed summum quoque Pontificatum servare permisit. Quâ ille animi moderatione atque clementiâ, cum multum semper profecisset, erat cur Musæ sibi gratularentur ob datum consilium, quod superos probasse, imò adjuvisse constabat. Poterit ergo ista Ode eidem anno 718. attribui, nisi quis malit in sequentem rejicere, quo ex Dalmatarum devictorum manubiis in gratiam Musarum decreta sunt à Cæsare Bibliothecæ.

42. *Scimus ut impios, &c.*] Felicitati omnium Romanorum moderationem atque sapientiam & clementiam quæriti erant, opponitur fatalis exitus meritis impie Titanum, & Gigantum, quibus hic aliqui, non improbabili suspitione adumbrari Brutum & Cassium, S. Pompeium, &c. qui alii de Romanis proceribus aut sunt conjurare in Cæsarem; sicut in Jovem decerant Titanes & Gigantes.

Qui

qui immobilem terram & mare
ventis agitatum gubernat; qui
moesto Tartaro, diis, hominibusque,
solus, & summâ aequitate domi-
natur. Gravem sanè metum Jo-
vi intulerant juvenes isti horrendis
lacertis confisi; & germani
fratres, cum conarentur Pelion
montem supra umbrosum Olym-
pum tollere: verum quid efficere
poterant Typhoeus, robustus Mi-
mas, & staturâ immodicâ multa
minans Porphyriion: quid Rhœcus,
& evulsis arbores audacter jacu-
lans Enceladus: quid inquam,
efficere poterant pugnantes contra
Palladem, ægide resonanti arma-
tam? Ex una parte Vulcanus
adsuit consumens omnia; ex alia,
Juno Jovis conjux, & Apollo
nunquam arcum deponens hume-
ris, qui puris undis Castalî fontis
comam fluentem abluit; qui
habitât in Lyciæ dumetis, & in
natali sylva insula Deli, dictus
idcirco Delius & Patareus.
Quantalibet vis & potestas nisi
consilio adhibeantur seipsum proprio
ebriunt impetu: conatum autem
quem regit moderatè, sapientia-
que, vel si si superi plurimum ad-
juvant, & ad optabilem addu-
cunt exitum: execrantur iidem
illos qui abutuntur viribus ad
audenda nefaria. Iste enim istius
mea sententia habeo Gyan centum
pollentem manibus. Neque ignotus
est Orion qui Virginem Dianam
opprimere conatus est, ideoque
ejus sagittis confixus perit. Terra
multitrosos corporibus injecta, lu-
get ex sese genitos ad nigrum Or-
cum devolutos fuisse. Neque avi-
do igne consumitur Aëna sub se
sepultum premens Enceladum;
neq; ab ita jecore libidinosi Tityi
vultur, et propter intemperantiam
apposuit tanquâ excubitor in ejus
panem perpetuò vigil: Pirithous verò Proserpina amator, trecentis vinculis catenis apud inferos coercetur.

Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventosum, & urbes, regnâque tristia:
Divosque, mortalesque turmas
Imperio regit unus æquo.

Magnum illa terrorem intulerat Jovi
Fidens Juventus horrida brachiis,
Fratresque tendentes opaco
Pelion imposuisse Olympo.

Sed quid Typhoeus, & validus Mimas,
Aut quid minaci Porphyriion statu,
Quid Rhœcus, evulsisque truncis
Enceladus jaculator audax,

Contra sonantem Palladis ægida
Possent ruentes? hinc avidus stetit
Vulcanus: hinc matrona Juno, &
Nunquam humeris positurus arcum,
Qui rore puro Castaliæ lavit
Crines solutos: qui Lyciæ tenet
Dumeta, natalémque sylvam,
Delius, & Patareus Apollo.

Vis consilii expers mole ruit suâ:
Vim temperatam di quoque provehunt
In majus: iidem odere vires
Omne nefas animo moventes.
Testis mearum centimanus Gyas
Sententiarum notus, & integræ
Tentator Orion Dianæ
Virginæ domitus sagittâ.

Injecta monstris terra dolet suis:
Mœretque partus fulmine luridum
Missos ad orcum: nec peredit
Impositam celer ignis Ætnam:
Incontinentis nec Tityi jecur
Relinquit ales, nequitiae additus
Custos: amatorem trecentæ
Pirithoum cohibent catenæ.

N O T A E.

57. *Ægida.* Est ægis, interdum pectoris
munimentum, sive lorica Deorum propria: ali-
quando clypeus Jovis & Palladis, ut isto loco ubi
videtur Palladis ex Jovis cerebro natæ, clypeus
significare propitiâ divinam sapientiam Cæsaris
in superandis hostibus suis. Adduntur porro Pal-
ladi, Vulcanus, Juno & Apollo ut intelligi deur,
quàm charus fuerit superis Cæsar, cui ut olim
Jovi periclitanti, adfuerint frequentes Dii.

61. *Lavit.* Pro lavat, ex lavo lavis quò fæpe
utitur Hor. quod autem dicitur, *Castalia*, subau-
ditur *unda* fluentis ex Castalio fonte Phocidis.

77. *Tityi.* Tityus ob temeritatem sacrilegam
quâ ausus erat Latonæ ipsi stuprum offerre, datus
vulturi est, carnisicinâ perpetuâ lacerandus.

Jecur. Hanc partem corporis veteres aliqui
Poetæ & Philosophi, non solum iræ, sed etiam
libidinis sedem fecere.

80. *Pirithoum.* Ixionis filium, & Regem La-
pitharum, cum amico suo Theseo ad inferos pro-
fectum, ut Proserpinam raperet, discepit Cer-
berus: vel ut alii cum Horatio malunt, Pluto in
vinculis detinuit.

ODE V. Ad AUGUSTUM.

ARG. Augustum Jovi supparem deum existimandum esse contendit: quippe qui terras omnes non minore potentia, atque auctoritate regat, quam Jupiter caelo præseat. Ann. 735.

COELO tonantem credidimus Jovem
Regnare: præfens divus habebitur
Augustus, adjectis Britannis
Imperio, gravibusque Persis.
Mileine Crassi conjuge barbara
Turpis maritus vixit? & hostium
(Pro curia, inverfque mores!)
Consenuit focerorum in armis
Sub rege Medo, Marfus, & Appulus
Anciliorum, & nominis, & togæ
Oblitus, æternæque Vestæ,
Incolumi Jove, & urbe Româ!

Credidit nobis est Jupiter præ-
sidere cælis quia illic tonabat:
credemus ergo nunc præfens nobis
Augusti numen regere terras,
postquam Britannos & molestos
Persas imperio adjecit. Ergo ne
verum est militem Crassi vivere
potuisse, conjugis barbara factum
maritum! o violatam curia
dignitatem! o mores ante inan-
didos! Marsum & Apulum sub
Medo Principe ad usque senectutem
perseverasse armatos in cas-
tris hostium focerorum, im-
mores Romani nominis, ancilio-
rum, togæ, & sempiterna Vestæ!

Cum adhuc Jupiter & Roma superessent!

NOTÆ.

Anno R. 735. ut narrat Dio l. 54. propter ea quæ absens in Asia egisset Augustus, celebratus est tanto plausu, ejusdem reditus in urbem, ut indicte sint Feriæ, quæ Augustalia sunt appellatæ; & Ara ex Senatus-consulto Fortunæ Reduci sit consecrata: qua de re cufus extat numus cum gemina Epigraphe: hinc quidem *Fortuna Anitatum*: illinc *Cæsari Aug. fortuna redus* S. C. Ne autem inter hæc sileret Horatius, hanc scripsit Oden quæ Apothecosis quedam Augusti est, similis illi quæ legitur sub finem Ode 12. l. 1. Cum enim ante aliquot annos Augustus sibi subjecisset Britannos, ultimum ferme populum noti tunc Orbis ad Occidentem; & An. 734. Parthos ad Orientem remotissimos domuisset, sic ut jam videretur inferiorem Orbem habere totum in potestate, putavit Poëta posse se Augustum Jovi supparem Deum dicere, & alterum in ter-
ris Jovem.

3. *Adjectis Britannis imperio, gravibusque Persis.* Utrobique hic aliquid est adulationis poëticæ. Britannii enim non aliter imperio adjecti erant, quam quod pacis conditiones ab Augusto acceperant An. 727. Phraates verò Parthorum Rex, solum reddiderat captivos Romanos, & signa militaria, Crassianâ olim, & nuper Antonianâ clade, erepta: obsidibus additis.

5. *Mileine Crassi, &c.* Improvise, ut videtur, interrogationi isti, occasionem dedit legitimam, proximè facta mentio Persarum, hoc est, *Parthorum*, Romanis olim graviter inferentium, & exitialium; nunc verò tandem subditorum. Comparans enim Poëta præsentem rerum statum, quo, citra pugnam, & solo sui nominis metu, Augustus Cæsar, eisdem Parthos, ad sibi obse-

quendum & pacem postulandam coëgerat, cum maximo opprobrio Crassianæ cladis, quâ milites Romani partim cæsi in acie, & quod longè turpius fuit, partim deditione factâ, armis exuti, & vinculis onusti erant: attonitus miratur Augusti incredibilem gloriam: quæ quò adhuc major appareat, præteritæ infamiae, probum exaggerat, narrans ea quæ M. Attilius Regulus in re huic affini dixerat feceratque; hæc enim quanquam conjuncta necessariò sint cum laude constantiæ, fortitudinis, & fidei præclaræ tanti viri: non aliò, tamen spectant, quam ut prober Horatius, Augustum humano celsiorem fastigio, divinis honoribus dignum, & Jovi supparem. Undè apparet quàm male sit à multis, ipsoque doctissimo Lambino inscripta in hunc modum hæc Ode: *Reguli constantia, & ad Panos reditus.*

8. *Consenuit focerorum in armis.* Cum M. Crassus ab Orode Phraatis patre victus cœsusque esset, An. R. 701. necesse fuit milites eos qui tum à barbaris capti fuere jam senuisse An. 734. quo redditus Augusto sunt.

9. *Sub Rege Medo.* Parthos promiscuè modò Medos, modò Persas appellat, quod cum Mediâ principibus, Persæ; & his Macedones successissent: Parthi denique ea regna invasiscent.

10. *Anciliorum.* Fuere Ancilia, scuta brevia, quorum cum unum de caelo lapsum esset, crederetur; tandiu Romam fore incolumem quandiu Ancile illud haberet: id, ne tam facili pateret furto, confecta sunt undecim alia, isti similia, & in æde Martis reposita.

11. *Æterna Vestæ.* Ob perpetuum ignem in templo Vestæ; à Virginibus servari solitum.

Hoc

Viderat hac sagax Reguli animus
cum non admitteret turpes con-
ditiones, & affirmaret ex uno
exemplo, manatura in posteros
mala gravissima: nisi absque
misericordia perire sinerentur in-
victos nostri captivi falli. Con-
spexi ego, aiebat, conspexi Ro-
mana vexilla templis appensa,
& arma militi Romano erepta
sine vulnere: conspexi cives no-
stros, reflexis brachiis in terga
libera, ligatos; patere urbis por-
tas, & agros nostris armis va-
statos à securis arari. An spera-
tis fore ut miles appenso pretio re-
deemptus, redeat ad nos genero-
sus? flagitium cumulatæ dam-
no. Nec lana colorem quem per-
didit fūco tincta recuperat; nec
cum veram virtutem amisimus,
restitui se illa patitur, per facta
deteriora. Si ad pugnam para-
ta est cerva, qua semel capta ex-
pediuit se à laqueis: fortiter cri-
am ille certabit miles, & pralio
altero profigabit Pannum, qui
vinculis sibi stringi lacertos igna-
re passus est, & mori timuit.
Ignorans hic, unde esset petenda
vita, in medio bello de pace egit.
O dedecus! O alta Carthago, ex
Italia cladibus adhuc facta sub-
limior! hac cum dixisset, nar-
ratur illum, castam conjugem
qua osculum pectebat, parvosque
filios, tanquam capite diminu-
tum, à se repulisse; & vultu
masculo, torvos oculos in terram
defixisse: donec consiliis dubios pa-
tres, confirmavit ipse proposu-
sententia cuius ante ipsum nemo
unquam fuerat auctor,

Hoc caverat mens provida Reguli
Dissentientis conditionibus
Fœdis, & exemplo trahenti
Perniciem veniens in ævum:
Si non periret immiserabilis
Captiva pubes. Signa ego Punicis
Affixa delubris, & arma
Militibus sine cæde, dixit,
Direpta vidi: vidi ego civium
Retorta tergo brachia libero,
Portasque non clausas, & arva
Marte coli populata nostro.
Auro repensus scilicet acrior
Miles redibit? flagitio additis
Damnum: neque amissos colores
Lana refert medicata fūco:
Nec vera virtus, cum semel excidit,
Curat reponi deterioribus.
Si pugnat extricata densis
Cerva plagis: erit ille fortis,
Qui perdidit se credidit hostibus:
Et Marte Pœnos proteret altero,
Qui lora restrictis lacertis
Sensit iners: timuitque mortem.
Hic unde vitam sumeret inscius,
Pacem duello miscuit. O pudor!
O magna Carthago probrosis
Altior Italiae ruinis!
Fertur pudicæ conjugis osculum,
Parvosque natos, ut capitis minor,
A se removisse, & virilem
Torvus humi posuisse vultum:
Donec labantes consilio patres:
Firmaret auctor nunquam aliàs dato,

NOTÆ.

13. *Hoc caverat.* Amplificare pergit Crassi-
anæ cladis infamiam, per comparisonem illius,
quam Attilius Regulus tantam putaverat, ut
quantum sibi pereundum videret: tamen apud
Senatum contenderit, nequaquam redimendos
eos, qui cum ingenti probro, servire; quam si-
cut Romanos decebat, cadere maluissent pug-
nando.

27. *Amisos colores.* Sunt qui colores istos
velint esse nativum laneæ colorem: non bene,
ut opinor. Fucus enim à nemine adhibetur ad
tandorem laneæ restituendum: cum is ex Pl. 21.

c. 10. sit herba marina aliquatenus rubens quæ
in Creta utcumque tinguntur vestes. Purpuram
itaque intelligi, quæ malè fuci succo restituitur
pannis jam decoloribus.

42. *Ut capitis minor.* Caput hoc loco statum
significat: jure enim Romano minui capite dici-
tur, qui ex libero servus sit, qui jus civitatis
amittit, &c. Qui autem servus efficiebatur: huic
quoque peribat jus cognationis. Idcirco Regu-
lus Carthaginensium captivus, recusabat uxorem
& liberos agnoscere pro suis, eosque osculari sibi
nefas duxit.

Interque

Interque mœrentes amicos
 Egregius properaret exul.
 15 Atqui sciebat, quæ sibi barbarus
 Tortor pararet: non aliter tamen
 Dimovit obstantes propinquos,
 Et populum reditus morantem,
 20 Quàm si clientum longa negocia
 Dijudicatâ lite relinqueret,
 Tendens Venafranos in agros,
 Aut Lacedæmonium Tarentum.

capitque inter lacrymas amico-
 rum abire exul planè mirabilis.
 Nec verò ignorabat quid sibi ab
 30 immani hoste prepararetur: non
 alio tamen modo removit suos, &
 populum impedire volentes, non
 40 dices Carthaginem, quàm si ex-
 plicatis clientum difficilibus causis
 & lite judicatâ in amicos agros
 Venafris aut Tarenti ab homine
 55 Lacedæmonio fundati, discederet.

NOTÆ.

54. *Dijudicata lite.*] Senator enim cum esset | se ipse sacramento addictum hostibus, pro servo
 25 Regulus, jus habuisset judicandi de causis, nisi | habuisset.

ODE VI. Ad ROMANOS.

AR. Hortatur Romanos ad religiosum deorum cultum, ex cujus neglectu
 30 multa fluxerint in Remp. mala, post Ann. 718. aut etiam 724.

Delicta majorum immeritus lues
 Romane, donèc templa refeceris,
 35 Ædesque labentes deorum, &
 Fœda nigro simulacra fumo.
 Dis te minorem quod geris: imperas.
 Hinc omne principium: huc refer exitum.
 Di multa neglecti dederunt
 Hesperix mala luctuosæ.
 40 Jam bis Monæses, & Pacori manus,
 Non auspicatos contudit impetus
 Nostros: & adjecisse prædam
 Torquibus exiguis renidet.

O Romane, dones templa, &
 sacras ades qua ruinam minan-
 tur, statuasque fumo sordetas,
 instauraveris: penas licet inno-
 cens, dare perges pro majorum
 tuorum criminibus. Idcirco ro-
 gas, quod te subditum Diis ag-
 noscis. Hinc Romana potentia
 initium habuit, hinc jurem exi-
 tum. Dii, ob cultum suum ne-
 glectum, multis Italiani cala-
 mitatibus affecere. Jam Mona-
 ses & Pacorus, iteratâ clade, co-
 50 pias nostras contra auspicia ad-
 versum se eductas, delevere;
 gaudentque barbari quod torques

suos parvos amplificaverint adjectâ prada ex nobis reportatâ.

NOTÆ.

8. *Hesperia.*] Non solum Hispania, sed &
 Italia, Hesperix nomine est appellata.

9. *Monæses.*] Hic à quibusdam Orodís Regis
 Parthi filius dicitur: sed, præterquam quod
 Phraates qui patri Orodí successit, fratres suos
 numero 30. afferitur initio regni occidisse: Mo-
 næsem Dio unum duntaxat de primoribus Par-
 this appellat; qui cum Phraatis ferre mores sæ-
 vos non posset, ad M. Antonium confugit, cum-
 que persuassisset bellum Parthis inferre, eundem
 prodidit delinquit à Phraate.

Pacori manus.] Hoc est Pacorus ipse cum
 Parthorum exercitu quem ducebat. Hic enim
 fuit alter Orodís filius, juvenis fortissimus, qui
 cæso ab Orode parente, M. Crasso, ejusque co-
 40 ppiis magnam partem deletis aut captis, cum mis-
 sus esset, ut belli hujus reliquias persequeretur,

magnâ & ipse clade Romanos affecit Anno R.
 quem dixi 701. cum clades illata Antonio per
 Monæsis prodicionem nonnisi An. 718. contige-
 rit: ex quo certò colligitur non ante hoc tem-
 pus scriptam hanc Oden.

10. *Non auspicatos imperus.*] Fuit hæc vete-
 rum superstitio ne quid alicujus momenti susci-
 perent, nisi captatis prius auspiciis, hoc est, non
 observato motu & volatu avium, ex quibus pos-
 set divinari quis exitus futurus esset. Hæc autem
 auspicia neq; M. Crassus, neq; M. Antonius ce-
 50 perant: sed Crassus avaritia duntaxat ductus,
 quod Parthos divites esse acceperat, sine causâ
 bellum suscepit à Senatu non decretum: imò
 ut ait Tull. l. 1. de div. diarum obnunciatione
 neglectâ. M. verò Antonius Partho Monæsi fi-
 dens imprudenter in barbaros movit.

Pend

Urbem domesticis dissensionibus
 laborantem propè oppressit Dacus
 & Æthiops, hic potens navibus,
 ille telorum arcu mittendorum
 peritior: atas ista flagitiorum
 ferax, connubia primum corrup-
 pit, genus atque familias inqu-
 navit: hic fuit fons unde profu-
 xit, patria, totiusque populi, la-
 bes. Ubi puella adolevit salta-
 tionis Ionica modos omnes cupide
 discit; & eâ jam atate, nequi-
 tia artibus cunctis imbutur, ad-
 heucque tenera, nefarius amores
 incipit cogitare: quarit mox ju-
 venes, marito commissante, neque
 deligit quem in tenebris amet,
 sed ipso etiam viro connivente,
 obvio cuique vendit infamiam.
 Certe, non istiusmodi nati paren-
 tibus, Penorum sanguine mare
 tinxerunt, Pyrrhumque, & mag-
 num Antiochum, Annibalémque,
 prostrigaverunt: sed valida ju-
 ventus, & generosa soboles mi-
 litum agricolarum, assueta, Sa-
 linorum lignibus, terra glebas
 invertere, & austerâ matris man-
 dato succisos pates domum por-
 tare: quando sol occidenti monti-
 um umbram in ortum verteret,
 suaderetque jugum bobus fessis de-
 trahere, jucundum illis tempus
 nobis adducens, propeante in
 occasum, solis ipsius curru. Quid
 est quid temporis noxiam vim
 non sentiat, quodque ab eo non
 corrumpatur? parentum nostro-
 rum atas, avorum atate datior,
 genuit nos illis improbiore, &
 brevi adhuc peiores filios in hanc
 lucem missuros.

Penè occupatam seditionibus
 Delevit urbem Dacus, & Æthiops,
 Hic classe formidatus, ille
 Missilibus melior sagittis.
 Fœcunda culpæ sæcula nuptias
 Primum inquinare, & genus, & domos.
 Hoc fonte derivata clades
 In patriam populûmque fluxit.
 Motus doceri gaudet Iónicos
 Matura virgo, & fingitur artubus
 Jam nunc, & incestos amores
 De tenero meditatur ungui.
 Mox juniores quærît adulteros
 Inter mariti vina: neque eligit,
 Cui donet impermissa raptim
 Gaudia luminibus remotis:
 Sed jussa coram non sine conscio
 Surgit marito; seu vocat institor;
 Seu navis Hispanæ magister,
 Dedecorum preciosus emptor.
 Non his juventus orta parentibus
 Infecit æquor sanguine Punico:
 Pyrrhumque, & ingentem cecidit
 Antiochum, Annibalémque dirum:
 Sed rusticorum mascula militum
 Proles, Sabellis docta lignibus
 Versare glebas: & severæ
 Matris ad arbitrium reisos
 Portare fustes: sol ubi montium
 Mutaret umbras; & juga demeret
 Bobus fatigatis, amicum
 Tempus agens abeunte curru.
 Damnosa quid non imminuit dies?
 Ætas parentum pejor avis tulit
 Nos nequiores, mox daturos
 Progeniem vitiosiore.

NOTÆ.

14. Dacus & Æthiops.] Daci nunc Transyl-
 vaniæ, Valachiæ & Moldaviæ populi putantur
 esse. Æthiopes verò vocantur hîc Ægyptii,
 qui in bello Ægyptio contra Augustum pro Cle-
 opatra sua, & pro Antonio pugnare; atque
 hinc colligi etiam posset istam Oden compo-
 sitam esse post An. R. 724.

21. Motus Iónicos.] Iones Græci populi, cæ-
 teris molliores.

35. Pyrrhum.] Regem Epirotarum in eadem
 Græciâ.

36. Antiochum.] Syriæ Regem.

Annibalem.] Hic proprio quasi epitheto di-
 rus vocari solet, ob clades maximas Romanis il-
 latas, & conceptum jam ab infanzia in eos odi-
 um: quem ferrus pater ejus Amilcar adhuc im-
 puberem, jurejurando ante aras adstrinxisset, ut
 cum primum per ætatem liceret Romanis bel-
 lum inferret.

38. Sabellis.] Hoc est, Sabinis.

ODE VII. Ad ASTERIEN.

ARG. *Consolatur Asterien de longiore viri absentia; ejusque exemplo hortatur ut conjugii fidem integram servet.*

Quid fles, Asterie, quem tibi candidi
 Primo restituent vere Favonii,
 Thyna merces beatum
 Constanti juvenem fide
 Gygen? ille Notis actus ad Oricum
 Post insana capræ sidera frigidas
 Noctes: non fine multis
 Infomnis lacrymis agit.
 Atqui sollicitæ nuncius hospitæ
 Suspirare Chloen, & miseram tuis
 Dicens ignibus uri,
 Tentat mille vaser modis.
 Ut Proetum mulier perfida credulum
 Falsis impulerit criminibus, nimis
 Casto Bellerophonti
 Maturare necem refert.
 Narrat penè datum Pelea Tartaro:
 Magnessam Hippolyten dum fugit abstinens:
 Et peccare docentes
 Fallax historias monet,
 Frustrà: nam scopulis furdior Icari,
 Voces audit adhuc integer: at tibi,
 Ne vicinus Enipeus
 Plùs justo placeat, cave.
 Quamvis non alius flectere equum sciens
 Æquè conspicitur gramine Martio:
 Nec quisquam citus æquè
 Tusco denarat alveo.
 Prima nocte domum claude: neque in vias
 Sub cantu querulæ despice tibæ:
 Et te sæpè vocanti
 Duram, difficilis mane.

O Asterie, quid desles Gygen
 quem incunite statim vere, quan-
 do suaves Zephyri spirant, reci-
 pies, constantissima juvenem fi-
 dei, & meritis Bithynis divi-
 tem? Ille post hædorum occasum
 Amstro ad Oricum delatus, fri-
 gidas noctes, sine somno, & cum
 multis lacrymis, ducit. Et ta-
 men nuncius missus à Chloë apud
 quam hospitatur, narrans eam
 suspiria ducere, & ipsum non
 minus ab illa amari quam à te,
 mille dolis ejus fidem oppugnat.
 Refert quo pacto Stenobea perfi-
 da, Præto marito suo nimis cre-
 dulo, suaserit, ut castum juve-
 nem Bellerophontem interficeret,
 ob crimina, quæ cum ab illa of-
 ferrentur, ipse respuerat. Refert
 Peleum propè necatum, dum ca-
 sitatis amere nimio, Hippolyten
 averfaretur; aliasque vaser nar-
 rat historias, quibus Gygen ad
 peccandum inducat: sed frustra,
 nam ad hæc omnia magis furda
 quam maris Icarii scopuli, fidem
 hætenus servat constanter. Tu
 autem vide ne vicini Enipei for-
 mam plus jussu probes. Essi
 nullis in campo Martio equis ex-
 ercendis peritior appareat, nec sit
 qui per Tiberim natet agilius:
 apperente nocte januam domus
 occlusam habe, neque cum audie-
 ris tibiam suaviter sonantem in
 vicum assice; & quantumcumq;
 te duram & crudelem appellet,
 de inflexa duritiæ nihil remitte.

NOTÆ.

3. *Thynâ merce.*] Bithynâ: quod quæ Bithy-
 nia hodie est, olim etiam Thynia sit appellata.

5. *Oricum.*] Epiri urbem.

6. *Capræ sidera.*] Capræ fidus cum occidit,
 sub finem Autumni, imbres & tempestates ple-
 runque ciet.

13. *Præto.*] Regem Argivorum, cujus uxor
 Stenobea quæ cum nequivisset castum Bello-
 phontem ad peccandum inducere, calumniata
 est apud maritum se ab innocentissimo juvene
 invitam.

17. *Pelea.*] Eaci filium, cujus castimoniam
 singularem plurimis celebratam legimus: inter
 quos Pindari Scholiastes ait, Peleum, cum ob
 calumnias Hippolytes ab Acasto hujus marito
 Magnesiæ rege, inermis esset feris expositus, ense
 à Vulcano accepto, periculum evasisse: quem
 deinde ensen in proverbium abiisse, scribit Sui-
 das; & Catullus in Epithalamio Pelei & Theti-
 dos, domibus castis Pelei domum accenfer.
 Hippolyten hanc, sunt qui Cretheiden appellant,
 etiamq; alii Polydarniam.

ODE

ODE VIII. Ad MÆCENATEM

A. R. G. Invitat Horatius Mæcenatem ad sacrificium, & ad epulas, quas sospitatori Baccho promiserat. An. 729. aut 730.

O Mæcias, qui Graci pariter,
Latinæque es doctus, admirans
quævis, quid ego, qui uxore ca-
reo, calendis istis Martiis faciam:
ad quem usum flores paraverim,
acerram tunc plenam, & pru-
nas positas in gleba virente. Ar-
boris casu prope extinctus, epu-
lum Baccho, & album caprum
voto promiseram. Ille itaq; dies
mihi quotannis pro festo habitus,
super picatum removebit ab ora
amphora, qua capis accipere fu-
mum quo anno Tullus Consul fuit.
Bibe Mæcenæ pro servato amico
cyathos centum, ardeantque lu-
cernæ usque ad solis ortum, sine
clamoribus & absque rixa. Cu-
ram urbis & civilium rerum
emitte. Delatus est exercitus
Daci Cotisonis. Medi nobis ante
infecti, nunc discordibus animis
in se invicem pugnant, seque ipsi
conficiunt.

MArtis coelebs quid agam calendis:
Quid velint flores, & acerra turis
Plena miraris, positusque carbo in
Cespere vivo,
Docte sermones utriusque linguae:
Voveram dulces epulas, & album
Libero caprum prope funeratus
Arboris ictu.
Hic dies anno redeunte festus
Corticem astrictum pice dimovebit
Amphoræ fumum bibere institutæ
Consule Tullo.
Sume Mæcenæ cyathos amici
Sospitis centum: & vigiles lucernas
Profer in lucem: procul omnis esto
Clamor, & ira:
Mitte civiles super Urbe curas.
Occidit Daci Cotisonis agmen:
Medus infestus sibi luctuosus
Diffidet armis:

NOTÆ

1. *Martiis Calendis.* Calendæ omnes, Juno-
ni, quæ eadem Lucina dicebatur, quod partu-
bus in lucem venientibus præesse putaretur, sa-
cræ erant, colebanturque religiosè à feminis
conjugatis. Martiæ tamen majori curâ celebra-
bantur, quod is mensis apud Romanos initium
anni esset. Tunc verò, etiam mariti, in grati-
am uxorum, & quod utrisque proles communis
esset, festi aliquid agitant: cum autem Ho-
ratus sine uxore esset, benè inducitur interro-
gans illum Mæcenæ, quid sibi vellet festivus ille
apparatus.

10. *Corticem astrictum pice.* Occludebatur
corticæ, aut alio quovis amphoræ os, tum pice
circum additâ diligentissimè obturabatur, quod
erat, picare amphoram.

11. *Fumum bibere.* Constat ad vina matu-
randa, cados quibus includebantur consuevisse
fumarii imponi, de quo est elegans Epigramma

Martialis lib. 1. in Munnam qui vina non bona
sed fumo præcocia, Massilia Romanæ ad amicos
mittebat vendebatque pro optimis.

12. *Consule Tulla.* L. Volcatius Tullus Con-
sul fuit An. 678. Voluit autem Poëta, per hanc
hyperbolem, vinum vetustissimum indicare.

17. *Mitte civiles super urbe curas.* Mæcenæ
qui absente Augusto, erat urbis Præfectus, eo-
dem post Cantabricum bellum reduce, quiescere
jam poterat à civilibus curis, quas afferebat
Romæ administratio.

18. *Occidit Daci Cotisonis agmen.* De Coti-
sone Dacorum rege, mentio est apud Sueton. &
Florum: sed de hac ejus clade silent.

19. *Medus . . . sibi diffidet.* Vicerat quidem
Tiridatem rebellem Phraates Rex Medus, hoc
est, ut sæpe dixi, Parthus, An. 724. Super-
fuere tamen reliquæ priorum motuum ad an-
num usque 734.

Servit Hispanæ vetus hostis oræ
Cantaber serâ domitus catenâ.
Jam Scythæ laxo meditantur arcu.
Cedere campis.
Negligens ne quâ populus laboret,
Parce privatus nimium cavere : &
Dona præsentis rape lætus horæ : ac
Linque severa.

Jugum tandem accepit serâ vi-
ctoriâ pleni subactis Cantaber,
ora Hispana incola. Scythæ laxa-
to arcu abire statuerunt ab agris
quos invaserant. Cum tibi de-
mum liceat privatam vitam age-
re, remitte nimiam sollicitudi-
nem videndi, ne quid populo no-
ceat : frui hinc hinc bonis qua of-
fert præsentis hora, & te molestiis
libera.

NOTÆ.

21. Servit Cantaber serâ domitus catenâ.]
Augustus longo atque difficili trium annorum
bello aggressus Cantabros: cum Tarraconem
eger se recepisset, eisdem tandem fregit per
C. Antistium, ac Romam se victor recepit
An. 729.

25. Negligens ne quâ pop. lab.] Hoc est re-
mittens paulisper curam quâ providebas ne quid
civibus noceret, aut deesset.

26. Privatus.] Fuit Præfectura Urbis, non
tam Magistratus ordinarius, quàm commissum
ad tempus officium: ne per absentiam Cæsaris

deesset Romæ Rector, & tanquam imperii Vi-
carius. Hoc functus est officio Augusti tempo-
re primum, ac diu Mæcenas, donec An. 733.
Agrippa annis ferme quatuor eum tenuit locum;
postquæ hunc Statilius Taurus An. 738. ac de-
innum etiam Lucius Piso, non solum sub Augu-
sto, sed etiam longè post, sub Tiberio. Cum er-
go ex bello Cantabrico rediisset Augustus An.
729. private vite otio frui Mæcenas poruit an-
no etiam sequenti, quorum alteri Oden assign-
andam putavi.

ODE IX. Ad LYDIAM

ARG. Est hæc Ode, Dialogus Horatii & Lydia, amantium jurgia & iras,
graphicè representans.

Ho. **D**ONEC gratus eram tibi,
Nec quisquam potior brachia candidæ
Cervici juvenis dabat:
Persarum vigui rege beator.
Ly. Donec non alia magis
Aristi: nequæ erat Lydia post Chloen:
Multi Lydia nominis
Romanâ vigui clarior Ilia.
Ho. Me hunc Thressa Chloë regit
Dulces docta modos, & citharæ sciens:
Pro qua non metuam mori,
Si parcent animæ fata superstiti.
Ly. Me torret face mutua
Thurini Calais filius Ornithi,
Pro quo bis patiar mori:
Si parcent puero fata superstiti.
Ho. Quid? si prisca redit Venus,
Diductosque jugo cogit atheno?

Ho. Donec placui tibi, nec
erat quem mihi præponeres: Feli-
cior fui Rege ipso Persarum.
Ly. Quandiu tu non aliam ma-
gis amavisti, nec eras Lydia po-
steriore loco quàm Chloë: ego utri-
que celebris, Romanam Iliam
gloriâ superavi. Ho. Thressa
nunc Chloë servo; qua & musicæ
canere docta est, & citharâ lu-
dere: pro qua mori non dubitem,
eâ lege, ut illam fata superesse
permittant. Ly. Me Calais
Thurini Ornithi filius, amantem
redamat: pro quo geminam op-
petam mortem, ut ipse puer nul-
lam obeat. Ho. Quid autem si
ut olim te diligam, & amicitiam
redintegremus?

NOTÆ.

3. Romanâ Ilia.] Alio nomine Rhea Romuli matre, ex Marte.

si respuerit Chloe, & Lydia re-
jecta revocetur? Ly. Etsi est
Calais stellis formosior, tuque su-
bere levior sis, & Adriatico ma-
ri asperior, tecum vivere eligam;
& tecum mori.

Si flava excutitur Chloe,
Rejectæque patet janua Lydiæ?
Ly. Quanquam fidere pulchrior
Ille est: tu levior cortice, & improbo
Iracundior Adria:

Tecum vivere anem: tecum obeam libens.

NOTÆ.

22. *Levior cortice.*] Potest quidem intelligi
de cujuslibet arboris involucro: sed magis pro-
priè de subere quod levissimum est, Gall. *Liege*.
Angl. a *Cork*. Sic dixit alibi, *nabis sine cortice*

hoc est sine subere, quod natandi imperiti sub-
ligare sibi solent, ut eo subleventur.

23. *Adria.*] Mari Supero, quod vocant
Adriaticum.

ODE X. Ad LYCEN.

ARG. Minatur Lyce se eam deserturum, si pergat ipsum domo excludere,
imbris enecandum & frigore.

Si implacabili marito nupta,
remotissimi Tanais aquas in Scy-
thia potares, ô Lyce: doleres ni-
hilominus me ante fores tuas pro-
jectum aquilonibus objici, nata-
lera sibi illic regionem assidue
perflantibus. Audisne, quan-
tum janua & arbores eleganti
domo conclusa, fridorem referant
ventis admugientibus: videsque
ut nivium copia terris incum-
bens, calo sereno glaciatur? de-
pone arrogantiam istam qua Ve-
neri non placet, ne rotâ retror-
sum corrente simul cum fune
devaluaris & corruas: non te
tam erga Procos austeram fecit
genitor Tuscus: ô quamvis adeo
constans es in conjugii fide ser-
vanda, ut neque expugnari mu-
neribus, nec precibus flecti possis:
quamvis nec te de proposito dimo-
vet amantium color luridus, &
ex pallidis violaceus; nec viri
tui Pieriam diligentis injuria:
aquum est tamen ut erga sup-
plices, non sis crudelis, neq; dura
veluti osculus, aut aque sava ac Mauri serpentes.

Extremum Tanain si biberes, Lyce
Sævo nupta viro: me tamen asperas
Porrectum ante fores obicere incolis
Plorares aquilonibus.
Audis quo strepitu janua, quo nemus
Inter pulchra situm tecta remugiat
Ventis? & posita ut glaciēt nives
Puro numine Jupiter?

Ingratam Veneri pone superbiam:

Ne corrente retro funis eat rotâ.

Non te Penelopen difficilem procis

Tyrrenus genuit parens.

O, quanquam neque te munera, nec preces,

Nec tinctus violâ pallor amantium,

Nec vir Pieria pellice faucius

Curvat: supplicibus tuis

Parcas, nec rigida mollior esculo,

Nec Mauris animum mitior angubus.

Non hoc semper erit liminis, aut aquæ

Cœlestis patiens latus.

Non possum tibi de me præstare, fore ut semper vo-
lim tanto meo incommodo januam istam obfidere, & imbrem calo defluentem accipere.

NOTÆ.

8. *Puro numine Jupiter.*] Idem est ac; calo
sereno, & aëre puro à nubibus: est enim aer,
Jupiter ut ante diximus.

10. *Ne corrente retro funis eat rotâ.*] Non
aliunde commodius peti posse videtur ista meta-
phora, quàm à rotis, quarum violento circum-
actu, aut è puteis aqua, aut lapides, aliæque pon-
dera, in sublime tolluntur, funibus. Si enim
manus quæ rotam versat, momento ablit, & se

removeat; rota statim magno impetu revoluta,
funis quoque devolvitur, caditque quod sursum
tollebatur. Atque hunc casum minatur Horatius
Lyce, nisi ponat superbiam, alludens insuper
ad fortunæ rotam.

12. *Tyrrenus parens.*] Molles plerunque au-
diebant olim Tyrreni: ex quo etiam Tuscus
Romæ vici, non bona fuit fama: erat ergo pa-
ter Lyces, Tuscus, sive Tyrrenus.

ODE XL. Ad MERCURIUM.

A R G. Mercurium rogat ut Lydæ animum sibi conciliet.

Mercuri, nam te docilis magistro,
Movit Amphion lapides canendo,
Tuque testudo resonare septem
Callida nervis,
Nec loquax olim, neque grata, nunc &
Divitum mensis, & amica templis,
Dic modos, Lyde quibus obstinatas,
Applicet aures.

Tu potes tigres, comitesq; sylvas
Ducere: & rivos celeres morari.
Cessit immanis tibi blandienti
Janitor aulae

Cerberus: quamvis furiale centum
Muniant angues caput ejus: atque
Spiritus teter, saniesque manet
Ore trilingui.

Quin & Ixion, Tityosque vultu
Risit invito: stetit urna paulum
Sicca, dum grato Danaï puellas
Carmine mulces.

Audiat Lyde scelus, atque notas
Virginum pœnas, & inane lymphæ
Dolium fundo pereuntis imo,
Seraque fata,

Quæ manent culpas etiam sub orco.
Impiæ: nam quid potuere majus?
Impiæ sponfos potuere duro
Perdere ferro.

Una de multis face nuptiali
Digna, perjurum fuit in parentem
Splendide mendax: & in omne Virgo
Nobilis ævum.

O Mercuri, à te enim doctus
Amphion, cantu lapidibus mo-
tum impressit: tuque, o testudo,
apta & callens septem chordis
sonare: qua antequam sic fidibus
instruereris à Mercurio, neq; vo-
calis, neque jucunda eras: nunc
verò magnatum convivis &
templis adhiberis gratissima:
ede sonos quibus pervicax Lyde
aures accommodet. Tu vim habes
tigrium & arborum tecum de-
ducendarum, & sistendi prae-
cipites rivos: tuâ suavitate victus
est Cerberus orci janitor, quam-
vis furia instat, centum serpen-
tibus cinctum habeat caput, atq;
ex ejus ore lingua triplici sædo,
postifer halitus mittatur, cum
multa sanie: ipse Ixion & Tity-
us, etsi nollent, risere: mansitque
paulum temporis sicca urna, dum
blando cantu Danaï filias deri-
nes. Intellegat Lyde crimen ab
his puellis admissum; earumque
supplicia omnibus nota: continuò
nempe vacua aquis dolia, quod
semper ab earum fundo effluant;
& sortem miseram, qua tarò
gradu veniens, etiam post mor-
tem sceleratos expectat, eorumq;
culpas punit sub ipso Orco. Quid
animi potuerunt sacrilega sceler-
stius facere? ausa sunt impia
propriis sponfos duris ensibus ju-
gulare. Una ex omni numero
connubii honore digna, illustri
frande parentem fallens, & in
omne posterum tempus futura
celeberrima, qua in hunc modum
juvenem sponsum compellavit:

NOTÆ.

2. *Amphion.* Jovis & Antiopæ, Lyci The-
banorum Regis uxoris filius. Hæc cum in Ci-
therone monte gemellos edidisset, Amphionem
& Zetum, inventos pueros educarunt pastores.
Amphion Citharâ delectatus quam à Mercurio
acceperat, ad ejus sonum Thebarum muros ex-
tulit. Zetus venationem adamavit.

19. *Danaï puellas.* Danaus Argivorum Rex
50. filias suas, totidem fratris sui Ægypti fi-

liis dedisset nuptui: accepissetque se ab aliquo
Generorum, necandum: imperavit puellis ut ma-
ritum singulæ suum, nocte ipsâ nuptiarum, in-
terficerent: quod unâ Hypermetestrâ exceptâ,
omnes fecere, & ob impium facinus, apud infe-
ros, cribro aquam, labore multo, effectu nullo,
hauriunt perpetuò.

29. *Face nuptiali.* Connubio, quod olim ve-
speri, & cum facibus celebrabatur.

surge mi sponse, surge, ne longum
hinc haurias somnum, unde mi-
nimè suspicaris: subtrahere te
quamprimum socii fraudibus &
sororum mearum, quæ eheu!
singulos dilaniant, tanquam lea-
na inventos vitulos. Ego illis
minùs crudelis, neque te vulne-
rabo, neque impediam quominus
domo egressus fugias. Me sacrus
pater davis catenis obruat, quod
infelici sponse, bona pepererim;
aut navis impositam in exilium
mittat, vel ad Numidiam ulti-
mam. I, quo te pedes & venti
auferent, dum noctis tenebra fa-
vent & Venus: I, secundis au-
spiciis, & meo tumultu ea in-
sculpe verba, quibus de mea con-
sequens sorte, probes te mei huius
amoris immemorem non esse.

Surge, quæ dixit juveni marito:
Surge: ne longus tibi somnus, unde
Non times, detur: locerum, & scelestas
Falle sorores.

Quæ, velut noctæ vitulos leænæ
Singulos eheu! lacerant: ego illis
Mollior, nec te feriam: nec intra
Claustra tenebo:
Me pater sævis oneret catenis:
Quodd viro clemens misero peperci:
Me vel extremos Numidarum in agros
Classe releget.

I, pedes quod te rapiunt, & auræ:
Dum favet nox, & Venus: I secundo
Omne: & nostri memorem sepulcro
Scalpe querelam.

ODE XII. Ad NEOBULEN.

ARG. Neobulen hortatur ut amet & bibat.

Miseræ sunt, quæ neque amant,
neque vitæ mala dulcis vini potus
abstergunt; aut perturbantur
animo, timentes vapulare repre-
hensionibus patrum. Tibi, o
Neobule, alatus filius Cytheræ,
salutem quo ad lanificium ute-
baris, rapit de manibus: tibi
telas, & curam omnium operum
quibus ingeniosa præest Minerva,
auferit pulchritudo nitida Hebræi
Liparæi, postquam oleum athleti-
cum quo humeros inunxerat,
abluvit Tiberinis undis, eques Bel-
lerophonte ipso peritior, luctu &
cursu, nulli inferior: ad hæc.

sciens egrègi, ubi exitus esset cervorum grex, eos dum per campos patentes fugiunt, configere jaculis, &
aprum inter densa latentem virgulta, telo tempestive exceptum, occidere.

Miserarum est neque amoris dare ludum,
Neque dulci mala vino lavere: aut exani-
mari metuentes patræ verbera linguæ.
Tibi qualum Cytheræ puer ales,
Tibi telas, operosæque Minervæ
Studium aufert Neobule Liparæi nitor Hebræi
Eques ipso melior Bellerophonte,
Neque pugno, neque legni pede victus,
Simul unctos Tiberinis humeros lavit in undis
Catus idem per apertum fugientes
Agitato grege cervos jaculari: &
Celer alto latitantem fruticeto excipere aprum

NOTA.

7. Bellerophonte. I Glauci Regis Corinthi filio
eximia formæ, & castitatis. Cum enim à Pro-
to Argivorum Rege, hospitio exceptus, ab ejus
conjugæ Stenobææ sollicitaretur ad flagitium, con-

stantissimè renuit. Quare ab ipsa apud maritum
accusatus, coactus est pugnare contra Chimo-
ram, quam tamen Pegaso equo optimo victus
occidit. V. Od. 27. l. 1.

ODE XIII. Ad FONTEM BLANDUSIAM.

ARG. Fontem Blandusiæ in agro suo Sabino positum laudat.

O Fons Blandusiæ splendidiôr vitro,
Dulci digne mero non sine floribus,
Cras donaberis hædo:
Cui frons turgida cornibus
Primis, & Venerem, & prælia destinat
Frustrâ: nam gelidos inficiet tibi
Rubro sanguinẽ rivos,
Lascivi soboles gregis.
Te flagrantis atrox hora Caniculæ
Nescit tangere: tu frigus amabile
Fessis vomere tauris
Præbes, & pecori vago.
Fies nobilium tu quoque fontium:
Me dicente cavis impositam ilicem
Saxis: undè loquaces
Lymphæ defiliunt tuæ.

O Fons Blandusia, vitro lucidior & dulci vino aequiparande, crastinâ die non absque floribus immolabitur tibi hædo, quem frons cornibus turgens mox erupturis, Veneri præparat & certaminibus: sed frustra: nam frigidas tuas undas suo sanguine rubras facturus est, capra lascivi filius. Te astuantis Caniculæ molestissimi dies ladere nesciunt; tu frigus jucundissimum fatigatis aratione bobus offers, & cuncto pecori: eris ergo & tu unus de fontibus nobilissimis, celebrante me quercum imminentem cavis rupibus, ex quibus non sine blando murmure, decidunt aqua tua.

NOTÆ.

1. *Fons Blandusia.* Fuit hic fons in Sabino-
rum finibus, juxta vicum Mandelam, ubi Hora-
tius villam habebat, à Mæcenate sibi donatam.

2. *Digne mero.* Reddi hic puto Græcum
ἀντίμερον; ut sit idem, ac comparabilis & ejus-
dem pretii, cum dulci vino. Potest etiam in-
telligi fons dignus mero, quod per libationem
sacrificantibus familiarem, in ipsum fontem ef-
funderetur: quia tamen mox additur inficien-
das fontis aquas rubro hædi sanguine, & vide-

tur indicari non ante alio ullo liquore infectas
esse: priorem interpretationem prætulerim po-
steriori.

Non sine floribus. Poterat istis floribus aut co-
ronari de more victima; aut margo fontis ex-
ornari.

3. *Donaberis hædo.* Flaviorum, fontiumque
præsertim origines, divini aliquid & sacri habe-
re putaverunt antiqui: unde nil mirum, si eti-
am sacrificio eosdem colerent.

ODE XIV. AUGUSTI LAUDES.

ARG. Gratulationem scribit pro reditu victoris & incolumis Augusti Ro-
mam cum plures annos absens fuisset bello Cantabrico occupatus, & Tar-
racone graviter ægrotasset. Ann. 730.

Herculis ritu modo dictus, ô plebs,
Morte venalem petiisse laurum,
Cæsar, Hispana repetit penates
Victor ab ora.
Unico gaudens mulier marito
Prodeat justis operata divis:

O Romani, idem Cæsar qui
haud ita pridem dicebatur, ex-
emplo Herculis ivisse in Hispani-
am; laureamque victa jacturâ
sibi emisse: hostium victor, do-
mum se recipit. Procedat obvi-
am conjux Livia, ejus unius
amoribus beata, & justis superis
hostias offerat.

NOTÆ.

1. *Herculis ritu.* Comparat Augustum cum
Hercule, qui olim in Hispaniam profectus,

illius Regem Geryonem superavit.

Secundum hanc prodeat Ostia
Imperatoris clarissimi soror. Pro-
cedant supplicantium ritus solutis
vitis matres puellarum & juve-
num nuperis praeliis servatorum.
Vos verò juvenes & puella nuper
nuptæ, abstinete à verbis qua
pronunciare nefas est. Læx ista
mihi in primis festa, molestis me
omnibus curis liberabit : ego de-
inceps neque civilem ullam dissen-
sionem metuiam, nec mortem
mihi ab ulla læste infrendam,
Cæsare in terris degente & illis
presidente. I puer, unguenta
& coronas affer & cadum vini
tempore Marjici belli diffusum, si
qui fortasse Spartaci manum
fugere potuit. Accerse etiam
fidicinam Neeram, & jube illam
festinare, crinibus myrrhei colo-
ris, in nodum cird recollectis ; si
janitor non acquiescens moram
injecerit ; abi : rixosos animos,
amantesque pugnarum, modera-
tiores faciunt capilli cani. Ego
enim hoc non tulissem Planco
consulatum gerente, & juvenili
adhuc fervens calore.

Et soror clari ducis, & decoræ

Supplice vitta

Virginum matres, juvenumque nuper

Sospitum : vos ô pueri, & puellæ

Jam virum expertæ, malè nominatis

Parcite verbis.

Hic dies verè mihi festus atras

Eximet curas : ego nec tumultum,

Nec mori per vim metuam, tenente

Cæsare terras.

I, Pete unguentum puer, & coronas,

Et cadum, Marfi memorem duelli :

Spartacum si quâ potuit vagantem

Fallere testa.

Dic & argutæ properet Neeræ

Myrrheum nodo cohibere crinem :

Si per invisum mora janitorem

Fiet : abito.

Lenit albescentis animos capillus

Litium, & rixæ cupidos protervæ :

Non ego hoc ferrem calidus juventâ

Consule Planco.

NOTÆ.

11. *Malè nominatis verbis.* Ominosa & in-
fausta, superstitionis veteres putabant esse,
propria rerum funestarum vocabula, adeoque
magnum curâ vitanda, in cærimonis præsertim
publicis, qualis certè erat gratulatio ista de re-
ditu Augusti post morbum sospitis recepti. Ne
ergo juvenes, novæque nuptæ, propter ætatem
incautiores, dum gratulari volunt servatum Cæ-
sarem, mortis fortasse quam evaserat mentionem
ominosam facerent, admonendi privatim fuere
ut abstinere à verbis malè nominatis, aut ut
alii legere maluit malè ominatis.

18. *Marfi duelli.* Bellum Marficum, Sociale
etiam dictum, initium & nomen à Marfis ha-
buit, duce Popedio gestum, cupiditate adipi-
scendæ civitatis.

19. *Spartacum.* Fuit hic gladiator celebris,
qui duobus annis post Sociale bellum, excitavit
Servile, pro libertate obtinenda, vel potius ex-
torquenda, confluentibus undiq; servis ad Spar-
tacum, qui post unam, alteramq; victoriam repor-
tatam, oppressus tandem est fortiter pugnans.

28. *Consule Planco.* Consul hic fuit R. An.
712. Horatii 21.

ODE XV. In CHLORIM.

ARG. Admonet Chlorim ut vetula & mortis proxima, finem ponat nequitia.

Ô Chlori, egentis conjux Ibici,
nunc tandem desiste ab inconti-
nentia tua. Morti jam & se-
pulcro vicina, desine

UXOR pauperis Ibici,

Tandem nequitia pone modum tuæ

Famosisque laboribus.

Maturo propior desine funeri

NOTÆ.

3. *Famosis laboribus.* Hoc est amoribus. Sic
Od. 17. l. 1. Dices laborantes in uno Penelope
vivæamque Circen, quod idem est ac amantes

unum nempe Ulyssæ, & Od. 27. *Quanta læ-
boras in Charybdi,* ut dicat, qualem amas fu-
minam.

Inter

Inter ludere Virgines:

Et stellis nebulam spargere candidis.

Non, si quid Pholoën satis,

Et te, Chlorig, decet: filia rectius

Expugnat juvenum domos,

Pulso Thyas uti concita tympano.

Illam cogit amor Nothi

Lascivæ similem ludere capreæ.

Te lanæ prope nobilem

Tonsæ Luceriam, non citharæ decent:

Nec flos purpureus rosæ,

Nec poti verulam facie tenus cadi.

5 inter juvenculas virgines ludere

& joculari. Noli candidarum stel-

larum fulgorem, nebula tua ob-

scurare. Non enim, si qui lu-

sus Pholoën satis, ii te o Chlorig

decent: filia tua magis convenit

expugnare domos juvenum, tali

10 furore quali excitata Bacchi sa-

cerdotes undique circumcursant:

namq; Nothi amor impellit eam;

quo acta, lasciva in modum ca-

prea ludere gessit. Convenit tibi

colum tractare; & nere lanas,

15 quas ad Luceriam, claram Apu-

lia urbem tendentur: non autem

citharam pulsare, aut rosâ coro-

nari, vel cadoi face tenus ebibere.

NOTÆ.

10. Pulso Thyas.] Bacchi sacerdos: ut & Mæ-
nas: in Bacchicis, & in pompâ Magnæ Matris,
sacerdotes furiosi, tympanorum & crotalorum
sonitu excitati, per urbes, agros & montes va-

gabantur, & magnis ululatibus Hymnos in Nū-
minis (cujus sacra fiebant) gratiam compositos
concinebant. Fabula Penthei apud Ovidium
lib. 4. & Arys Catulli rem optime explicabunt.

ODE XVI. AD MÆCENATEM.

ARG. Propositis divitiarum commodis, & earundem malis multo majori-
bus, bonisque domitæ cupiditatis: concludit Horatius, habendi desiderio
modum ponendum; & paucis esse contentum oportere.

INclusam Danaen turris ahenea,

Robustæque fores, & vigilum canum

Tristes excubiæ munierant satis

Nocturnis ab adulteris:

Si non Acrisium, virginis abditæ

Custodem pavidum, Jupiter, & Venus

Risissent: fore enim tutum iter, & patens

Converso in pretium deo.

Aurum per medios ire satellites.

Et perrumpere amat saxa, potentiùs

Ictu fulmineo: concidit auguris

Argivi domus, ob lucrum

Demersa excidio: diffidit urbium

Portas vir Macedo: & subruit æmulos

Reges muneribus: munera navium

Sævos illaqueant duces.

Puellam Danaen turri clau-

sam impenetrabili, janua firmis-

sima, & canum semper vigilan-

tium custodia severa, satis tue-

bantur à procis insidiantibus:

5 nisi Acrisium, qui timide nimis

servabat virginem, Jupiter &

Venus irrisissent, scientes viam

apertam ac securam futuram,

ubi pretium sceleris fieret Deus

in aurum versus. Aurum per

media militum præsidia penetra-

re, & saxa vehementius frangere

10 solet, quam fulmen cadens. Do-

mus Anguis Graci, lucro ever-

sa corrumpit. Princeps Macedonum

munerum largitione, urbium

portas fregit, & Reges hostes vicit.

15 Capiuntur muneribus asperrimi

quique classium præfetti.

NOTÆ.

5. Acrisium.] Argivorum regem, qui, cum
ab oraculo accepisset se ab eo occisum iri quem
Danaë filia peperisset: incluserat eam turri, ut
sterilis perpetuo esset.

11. Anguis Argivi.] Amphiarai, Græci

vatis, is cum prævideret certo se moriturum ad
Trojam: ne ire cogeretur, latebat: detectus ta-
men est à propria uxore, monili aureo ab iis qui
quærebant accepto.

Collectam tamen pecuniam prosequitur sollicitudo, & plura habendi cupiditas. Non sine causa, O Mæneas, equestri Ordinis maxima gloria, ego semper extimui, sublimi capite supra cæteros eminere. Quanto quisque paucioribus contentus est tanto maiora à diis & plura accipiet. Ego cupiditate vacuus, desertis castris divitum, transfero me latus ad eos qui nihil desiderant, felicit dominus futurus opum quas habere non curo, quam si in apothecis meis premerem quidquid laboriosus Appulus arando colligit, inter immensas divitias futurus pauper. Pura aqua ex fonte fluens, modica sylvæ, & spes minime fallax segetis mihi proveniunt, imponunt clarissimo regi totius Africa, ne agnoscere possit, quanto mea fors sit optatiles res, illius sorte optabilior. Et si nec apes Calabra mel mihi conficiant; nec in amphoris Formianis vinum mihi vetus crassecat, neque lanæ nutriant mihi greges in pingui Gallico solo pascentes; odiosa tamen paupertate non ardeor; nec si plura cupiam; tu denegabis. Verum facilius, certiusque opes amplificatio coercita cupiditate, & ad paucam redacta, quam si Cræsi Alyattis filii regnum cum Mygdonia junctum, continuatâ possessione obtineam. Multa desiderantes multa deficiunt. Bene cum illo actum est, cui non nimis liberaliter dedere superi, quantum necesse est.

Crescentem sequitur cura pecuniam, Majorumq; fames: jure perhorruî Latè conspicuum tollere verticem Mæneas equitum decus.

Quanto quisque sibi plura negaverit A Dis plura feret: nil cupientium Nudus castra peto: & transfuga, divitum Partes linquere gestio,

Contemptæ dominus splendidior rei, Quàm, si quidquid arat non piger Appulus Occultare meis diceret horreis, Magnas inter opes inops.

Puræ rivus aquæ, sylvæque jugerum Paucorum, & segetis certa fides meæ, Fulgentem imperio fertilis Africæ Fallit sorte beator.

Ququam nec Calabræ mella ferunt apes: Nec Læstrigonia Bacchus in amphora Languescit mihi: nec pinguis Gallicis Creiunt vellera pascuis:

Importuna tamen pauperies abest: Nec, si plura velim, tu dare deneges. Contracto melius parva cupidine Vectigalia porrigam:

Quàm si Mygdoniis regnum Alyattici Campis continuem: multa perentibus, Desunt multa: bene est, cui Deus obtulit Parcâ, quod satis est, manu.

NOTÆ.

34. *Læstrigonia amphora.*] Hoc est Formianâ: sic dicta, quod Læstrigones appulsi in Italiam, Formiis confederint in Campania.

35. *Languescit.*] Senescit & sit languidum: non quidem propter vini, ut sic dicam debilitatem, sed ob crassitiem quam ætas affert, & ob quam languidiûs in dies fluit & lentius, ut infra iterum dicemus ad Oden 21. libri hujus.

39. *Contracto cupidine.*] Cupido non solum filius Veneris est, sed etiam dicitur de cupiditate.

40. *Melius vectigalia porrigam.*] Mirum hic viro docto & accurato Jo. Bondio, (quem secu-

tus est Anonymus Gallicus) excidisse, ut verteret *melius vectigal & tributum persolvam*: cum nullo pacto de tributis solvendis, sed de proventibus amplificandis, quos etiam Vectigalia Latini vocant, certò agat Poëta: idque solum hic dicat quod ante, Ode 2. l. 2. aliis verbis dixerat: *Latius regnes avidum domando spiritum, quàm si Libyam remotis Gadibus jungas, &c.*

41. *Mygdoniis campis.*] Hoc est Phrygiis ut supra dictum est.

Regnum Alyattici.] Lydiam ubi regnavit Croesus Alyattis filius.

ODE XVII. Ad ÆLIUM LAMIAM.

ARG. *Lusus hic merus Poëta est cum nobili amico jocantis.*

ÆLI vetusto nobilis ab Lamo,
 Quando & priores hinc Lamias ferunt
 Denominatos, & nepotum
 Per memores genus omne fastos:
 Auctore ab illo ducis originem,
 Qui Formiarum mœnia dicitur
 Princeps, & innantem Maricæ
 Littoribus tenuisse Lyrin
 Latè tyrannus: cras foliis nemus
 Multis, & alga litus inutili
 Demissa tempestas ab Euro
 Sternet: aquæ nisi fallit augur
 Annosâ cornix: dum potes, aridum,
 Compone lignum: cras genium mero
 Curabis, & porco bimestri,
 Cum famulis operum solutis.

O Æli Lamia, qui antiquis-
 simam nobilitatem ab Lamo du-
 cis: quandoquidem omnes ab eo
 Lamia, tum qui olim fuere,
 tum qui deinceps extitere, &
 quorum per atates singulas Fasti
 Romani meminere, nomen tra-
 xisse referuntur: Genus ab illo
 habes qui primus memoratur latè
 regnasse apud Formias & Lyrin
 fluvium alluentem Marica tam-
 plum, ejus ripa vicinam. Cra-
 10 stinâ diè, nisi nos decipit imbrem
 prænuncians vetus cornix, exci-
 tata per Eurum tempestas, de-
 cussis frondibus. nemus totum
 complebit, & litus algæ, cujus
 nullus est usus. Dum ergo licet
 15 lignorum aridam struem colligi-
 to: cras Genio indulgebis, con-
 vivium vino & porcello duorum
 mensum, cum cœcis servis, insituent.

NOTÆ.

1. *Æli.* Ælia gens Romæ clarissima, mul-
 tiplicque sobolescens propagine, complexa quo-
 que est familiam Lamiarum, quorum hoc decus
 fuit, ut propter summam generis vetustatem,
 quem vellent Romani nobilissimum dicere, La-
 miam appellarent.

Ab Lamo. Fuit Lamus Neptuni filius, &
 Læstrigonum Rex primus apud Formias Campa-
 niæ Italicæ amœnissimam urbem, & populos cir-
 cumjacentes.

4. *Memores fastos.* Fastorum libros, in quos
 ad posteritatis memoriam, res annuatim gestæ
 compendio referebantur.

7. *Innantem Marica Lyrin.* Marica hic po-
 nitur pro Minturnis Campaniæ oppido, in quo

Marica Nympha Fauni olim uxor colebatur,
 quodque vicinus Lyrin, non rarò influebat.

10. *Algæ.* Herba nullius usûs quàm mare
 ad litus propellit: unde proverbium, quo vilis
 algæ, vilissimum quodque asserimus.

13. *Annosâ cornix.* Hæc avis diutissimè vi-
 vit. Crocitate sua prænuncians pluviam, cu-
 jus idcirco augur, dicitur à Poëta.

Dum potes aridum, compone lignum. Placet
 hic addere Cruquii conjecturam. Suspicitur ille
 hoc quasi joco moneri serid ab Horatio Lamiam,
 forte in nimium luxum effusum, & futurorum
 negligentem: ut dum ridet adhuc fortuna, &
 adfunt opes, reservet unde sequiori tempore, no-
 bilissimæ domas splendorem tueri possit.

ODE XVIII. Ad FAUNUM.

ARG. *Faunum Deum precatur ne suis gregibus, agrisque noceat.*

FAUNE, Nympharum fugientum amator,
 Per meos fines, & aprica rura
 Lenis incedas: abeâsque parvis
 Æquus alumnis:
 Si tener pleno cadit hædus anno;

O Faune, qui Nymphas amas,
 te fugientes: quæso te ne per
 meos agros innocens transeas, nec
 greges teneros ladas, qui inibi
 aluntur: si tibi agnum quotan-
 nis immoles;

Larga

neque malignè vinum infundimus cratera cum qua Veneri optimè convenit : & thure plurimò fumare facimus veterem aram tuam. Omnis generis pecus latè per gramineos campos exultim ipargitur, quoties recurrunt Nona decembres tibi sacra ; pagusque totus diem festum agens cum bobus opere solutis ludit in pratis. Ambulat lupus per medios agnos nihil ab illo metuentes ; sternis tibi sylva frondes agrestibus ramis decidas ; amatque fossor saltans, ter pede percutere terram cui propter laborem in ea colenda susceptum, est subiratus.

Larga nec desunt Veneris sodali
Vina crateræ : vetus ara multo
Fumat odore.
Ludit herbofo pecus omne campo :
Cum tibi Nonæ redeunt Decembres :
Festus in pratis vacat ocioso
Cum bove pagus :
Inter audaces lupus errat agnos :
Spargit agrestes tibi sylva frondes.
Gaudet invisam pepulisse fossor
Ter pede terram.

10

15

NOTÆ.

6. Larga non desunt Veneris sodali vina cratera.] Cratera, Veneris sodalis ideo dicitur, quod sine Baccho hoc est vino frigeat Venus, & plerumque sit vinum, magnum libidinis incenti-
vum cui propter laborem in ea colenda susceptum, est subiratus.

vocans Hebrum, Scythiæ valde frigidum fluvium, hiemis sodalem.

10. Nonæ Decembres.] Quintus dies Decembris, Fauno sacer.

ODE XIX. Ad TELEPHUM.

ARG. Suadet Telepho compotationem ob Licinium Murenam Augurem factum.

Quantum fluxerit temporis ab Inacho Argivorum primo Rege ad Codrum usque, qui ausus est pro patria mori oppetere ; Æaci genealogiam, & historiam bellorum ad Trojam pugnatorum edisseris : quanti vero vaneat Chii cadus ; quis calefacturus sit aquam balnei ; in cuius domo & quotâ horâ, frigus Peligno frigori simile, sum depulsurus : non dicii. Sine mora, da puer in honorem nova Luna, da Noctis mediæ, da in Murena novi Auguris gratiâ.

Quantum distet ab Inacho
Codrus, pro patria non timidus mori,
Narras, & genus Æaci,
Et pugnata sacro bella sub Ilio.
Quo Chium pretio cadum
Mercesmur : quis aquam temperet ignibus :
Quo præbente domum, & quotâ
Pelignis caream frigoribus : taces.
Da Lunæ properè novæ,
Da noctis mediæ, da puer Auguris

5

10

NOTÆ.

2. Codrus.] Athenarum Rex qui cum intellexisset hostes oraculo monites esse, ne Regem Atheniensium occiderent, aliqui ab ipsis devictum iri : dissimulato habitu in castra penetrans, non ante destitit iurgando, donec à milite quodam occisus, suis victoriam propriâ morte peperit.

3. Genus Æaci.] Ab Æaco orti sunt Peleus, Telamon, Achilles, Ajax.

5. Chium cadum.] Vinum optimum lectum in Chio maris Egæi insula.

8. Pelignis frigoribus.] Peligni Italiæ populus cuius regio, ob montes vicinos frigidior.

9. Da Luna nova, da noctis mediæ, da Murena.] Benè hic imitatur eos qui ut liberalius potent, parum curant cui propinent, modò ut bibant. Credibile autem est his diebus Licinium Varronem Murenam, fratrem uxoris Mæcenatis Augurem renuntiatum fuisse : huncque cum ex Dione constet necatum esse, An. R. 732. ob conjugationem in Cæsarem : certè hinc constat hanc Oden ante prædictum annum scriptam fuisse.

Murena ;

Murenæ: tribus, aut novem
 Miscentur cyathos pocula commodis.
 Qui musas amat imparēs,
 Ternos ter cyathis attonitus petet
 Vates: tres prohibet supra
 Rixarum metuens tangere Gratia,
 Nudis juncta sororibus.
 Insanire juvat: cur Berecynthiae
 Cessant flamina tibiae?
 Cur pendet tacita fistula cum lyra?
 Parcenteis ego dexterās
 Odi: sparge rosas: audiat invidus
 Dementem strepitum Lycus:
 Et vicina feni non habilis Lyco.
 Spissa te nitidum coma,
 Puro te similem, Telephe, vespéro,
 Tempestiva petit Chloë.
 Me lentus Glyceræ torret amor meæ.

Commodè, tres, aut novem cyathis, in singula mittuntur pocula. Poeta qui impari Musarum gaudet numero, prae gaudio stupens, novem cyathos mallet. Gratia verò cum duabus sororibus suis, rixas timens, vetat ne quis plures tribus cyathos sumat. Enere nunc & insanire placet. Cur non inflatur Berecynthia tibia? cur muta pendet lyra & fistula? Ego avaras manus ferre non possum. Spargantur assatim rosae. Eat insanus clamor ad aures Lyci, & ejus vicina quae eidem jam vetulo non bene convenit. Chloë viro matura cupit te potiri, O Telephe, ornatum spissa comâ, similemque sereno vespéro: ego autem uror lento amore mea Glyceræ.

NOTÆ.

16. Gratia juncta sororibus.] Aglaia Gratiarum prima, cum Thalia & Euphrosyna sororibus, quæ pariter ex Jove natæ ternarium numerum efficiunt.

18. Berecynthia tibia.] Ducto nomine à Berecyntho Phrygiæ, solebant enim Phrygiæ tibie adhiberi conviviis, ut ad earum sonum convivantes saltarent.

ODE XX. Ad PYRRHUM.

ARG. Ne formosum puerum à puella abstrahere conetur?

NON vides quanto moveas periculo,
 Pyrrhe, Getulæ catulos lænæ?
 Dura post paulo fugies inaudax
 Prælia raptor,
 Cum per obstantes juvenum catervas
 Ibit insignem repetens Nearchum:
 Grande certamen, tibi præda cedat
 Major, an illi.
 Interim dum tu celereis sagittas
 Promis, hæc denteis acuit timendos;

Nonne vides Pyrrhe, quanto periculo tu commoves catulos Lænæ? Tu enim mox defugies dura prælia raptor timidus, quando puella etiam per obstantes juvenum catervas, qui omnes se ab illâ amari possunt, ibit quarens amatum Nearchum. Magnum sane certamen, in quo ambigitur, utrum Nearchus (præda nobilis) tibi an illi cedat. Incautum tamen omnia tentas: nam dum tu de pharetra depromis veloces sagittas quibus & crudelem hanc

Leanam petas, illa dentes acuis tremendos:

NOTÆ.

2. Getula catulos lænæ.] Getulia Africae regio, ad Nigrum fluvium, leonibus quammaximè ferocibus abundans: Poeta autem hac translatione utitur, ut ostendat furiosum Puellæ in Nearchum amorem, quo Pyrrhum efficacius dehortetur à proposito.

9. Celereis sagittis promis.] Priori translatione adhuc utitur. Venator enim Pyrrhus: lænæ puella: præda seu Catulus quàm à Læna avelere conatur Pyrrhus, Nearchus.

Arbitres

*Et Nearchus ille pugna arbiter
palmam sub nudo pede posuisse
dicitur: dum leni aurâ hume-
ros odoratis capillis sparsos fovet:
puer (si formam spectes) nec
Nireo nec Ganymede inferior.*

Arbiter pugnae posuisse nudo
Sub pede palmam
Fertur, & leni recreare vento
Sparsum odoratis humerum capillis:
Qualis aut Nireus fuit, aut aquosa
Raptus ab Ida.

15

NOTA.

11. *Arbiter pugnae.* Nearchus: cujus in arbitrio positum est, Pyrrho se an Puellae dedat: alludit autem ad fabulam Paridis, qui liem Pallados, Junonis & Veneris, utra esset formosior, diremit.

15. *Qualis aut Nireus.* Homero ob formae venustatem maximè decantatus, ut qui suo judi-

cio, Achilli soli cedat: filius fuit Charopi Regis, & Aglaïæ unius de tribus Gratiis.

16. *Aquosa raptus ab Ida.* Ganymedes: Ida autem fontibus nobilis. Sic Ovidius,

— & amantem fontibus Idam.
Homerus quoque eam πολυμήχανη vocavit.

ODE XXI. Ad AMPHORAM.

AR. G. *Gratulaturus Messalæ Corvino, aut Consulatum An. R. 723. initum, aut triumphum de Gallis actum An. 726. lepidissimè apud ipsum, ut credibilis est, Messalam jocaatur in Amphoram Massico plenam. An. 723. aut 726.*

*O Amabilis testa, qua mihi
hinc te intuenti, videris eo anno
picata quo ipse Lucio Manlio Tor-
quato consulatum gerente sum
natus: sive tu querimonias, sive
jucundos sales, sive lites & jura,
sive amorum insaniam, aut
placidum affers somnum: & sive
Manlio, sive alio quovis Consule
lectum sit Massicum, quod con-
vines: digna hoc celebri & for-
tunato die proferri: huc veni, &*

O Nata mecum Consule Manlio,
Seu tu querelas, sive geris jogos
Seu rixam, & insanos amores,
Seu facilem pia testa somnum:
Quocunque lectum nomine Massicum
Servas; moveri digna bono die:
Descende Corvino jubente,
Promere languidiora vina.

& prome nobis vinum vetustius: jubet enim Corvinus.

NOTA.

1. *O nata mecum.* Designari his verbis etiam Amphoræ vino vacuæ, vix est ut credam: non enim vasorum istorum vetustas, sed vini, laudabatur à potatoribus, & quærebatur. Bene autem, nata, esse dicitur Amphora, quo tempore infuso vino, coeperat esse, non solum Amphora, sed vini Amphora.

Consule Manlio. Fuerat Consul Manlius Torquatus An. R. 689. quo, cum dicitur Amphora nata: jocaatur magis quàm seriò affirmer Poeta: quomodo enim, si certus de Consule erat, statim subjecit, quocunque lectum nomine? Nimirum cum ex plano suspiceret, excelso loco in Apotheca positam Amphoram: inscriptam notam Consulatus ægrè legebat, sed ex colore, aut aliis rebus videri voluit conjicere, pridem ibi locatam.

2. *Querelas.* Blandas nimirum & suaves, quales amatoris caribus sæpe ingerminantur.

3. *Rixam.* Non cruentam, sed ut quandoc-

sunt amicorum, ubi fuere vino facti jucundiores.

7. *Corvino jubente.* Propter hæc verba, & propter illa quæ de Manlii aut alterius cujusvis Consulatu præcessere, mallet intelligi Consulatum Messalæ, quàm illius triumphum. Videtur enim velle Poeta, ut Amphora quæ Manlio Consule posita fuerat, Messalæ item Consule jubente moveretur. Corvini sive Corvi cognomen, additum primò fuerat M. Valerio Messalæ An. Rom. 405. ob pugnam singularem cum Gallo susceptam.

8. *Languidiora vina.* Hoc est vetustiora, sit enim, vetustate, fluxus vini languidior, eoque lentior quò ipsum vinum evadit densius & magis crassum, quia decoctius. Certe Lambinus refert vidisse se in Rhætia vinum quod affirmabant 40. esse annorum, tam crassum ut non nisi multâ aquâ dilutum liqueceret, ebibig. posset.

Non

Non ille, quanquam Socraticis mader
Sermonibus: te negliget horridus:
Narratur & prisci Catonis
Sæpe mero caluisse virtus.

Tu lenè tormentum ingenio admoves
Plerumque duro: tu sapientium
Curas, & arcanum jocosò
Consilium retegis Lyxò:

Tu spem reducis mentibus anxiiis,
Virèsq; & addis cornua pauperi,
Post te, neque iratos trementi
Regum apices, neque militum arma.

Te Liber, & si læta aderit Venus,
Segnèsq; nodum solvere Gratia,
Vivæque producent lucernæ:
Dum rediens fugat astra Phœbus.

NOTÆ.

10 Quamvis sit ille Socraticis præceptis plene imbutus: non tamen te austerus rejiciet. Etiam Catonis veteris frigida gravitas, vini calorem feritur interdum admisisse. Tu animis severitate infusa sæpe asperis, leni velut tormento, tristitiam excutis. Tu arcana virorum gravium consilia, & curas quas pectore premunt, læto Lyxò aperis. Tu trepidantibus restituis spem, & pauperi animos facis tantos, ut post te possint, teque velut clypeo testantur, neque iratorum regum potentiam, neque militum gladios timeat. Te Bacchus, & si adesse cum illo poteris jucunda Venus, Gratiaque tres, nodum quo nexa invicem sunt, nunquam solventes, ac lucernæ ardentes, te ad solem orientem, & stellas fugantem, deducunt.

11. Prisci Catonis.] Nempe Censorii, quem tradit Plutarchus, non, ut quidam calumniabantur, vino se solum ingurgitare: sed cœnis tantum lautioribus, cum rusticis senioribus, & aliquando cum junioribus, non raro indulgisse. Unde & solum mero caluisse illum dicit Horatius,

hoc est non ad ebrietatis furorem, sed ad honestam hilaritatem, potando progredi consuevisse.

19. Post te.] Sic Æn. 9. Rhœcus magnum se post cratera regebat.

20. Regum apices.] Capitis ornamenta sublimia, coronas, diademata.

ODE XXII. Ad DIANAM.

ARG. Dianæ pinum consecrat, & verrem pollicetur pro victimâ:

Montium custos, nemorûmq; virgo,
Quæ laborantes utero puellas
Ter vocata audis: adimisque leto
Diva triformis:
Imminens villæ tua pinus esto:
Quam per exactos ego lætus annos,
Verris obliquum meditantis ictum
Sanguine donem.

O Virgo in cujus tutela sunt montes & sylva; qua pariturientibus fœminis opem fers, ter invocata, mortique eas eripis, triplicis forma dea. Pinum proximam villæ, tibi deinceps jubeo
5 sacram esse, quam omnibus quos vivam annis ego propensâ voluntate perfundam sanguine verris, transversis dentibus ictum manasti.

NOTÆ.

2. Quæ laborantes utero, &c.] Diana perinde ac Juno, Lucina dicta est, quod luci saltem nocturnæ præsit, juvèrque prodeuntes in lucem fœtus.

4. Diva triformis.] Putabatur eadem esse, in cœlo, Luna; in terra, Diana; ac demum apud inferos, Proserpina: idèò fortasse ter vocata: quanquam aliqui ternarius numerus, præsertim

in rebus ad religionem pertinentibus, sæpè veteribus adhibebatur.

5. Tua Pinus esto.] Quærent sollicitè nonnulli, cur Pinus hæc offeratur Dianæ? Arbitror esse, quod domui vicina, quod alta, adeoque pulchra fuerit. Deinde cum Diana nemorum dea esset, ad eam omnes arbores pertinebant.

ODE XXIII. Ad PHIDILEN.

ARG. Phidilen faminam rusticanam docet, quâ religione & quibus donis possit familiæ propitios deos facere.

O mea Phidile, si novilunius singulis manus sustuleris in cœlum supplices, si fruges anni currentia, Laribus diis cum thure obtuleris, & cum avida porca: neque vitis sacunditati nocebit Africus; neque segetes steriles rubigo faciet; nec blanda pueri Autumnum pomiferum, molestum sentient. Nam hostia qua in frigido Algido aris addita inter quercus & ilices, aut in Albanis pascuis crescit, Pontificum secures inficiet sanguine. Nihil opus est, te, qua penates parvos rore marino, & levi myrto coronare consuevisti, instare insuper multis ovibus immolatis. Si manum aliquando à donis vacuam admovens aris, offenderis penates deos: nullâ magni pretis victimâ, tibi iratos placabis effacius; quam molâ falsâ ex farre & sale, quod in ignem injectum resilit, composita.

COELO supinas si tuleris manus
Nascente Luna rustica Phidile:
Si ture placâris, & horna
Fruge lareis, avidâque porca:
Nec pestilentem sentiet Africum
Fœcunda vitis, nec sterilem seges
Rubiginem, aut dulces alumni
Pomifero grave tempus anno.
Nam quæ nivali pascitur Algido
Devota, quercus inter, & ilices:
Aut crescit Albanis in herbis
Victima, Pontificum secures
Cervice tinget: te nihil attinet
Tentare multa cæde bidentium
Parvos coronantem marino
Rore Deos, fragilique myrto.
Immunis aram si tetigit manus:
Non sumptuosa blandior hostia,
Mollibit averfos penates
Farre pio, & saliente mica.

NOTÆ.

1. *Supinas si tuleris manus.* Hinc intelligitur antiquos cum orarent, manuum altè sublatarum partes interiores, quas volam dicimus, cœlo obvertisse, quasi, quod peterent, accepturos.

2. *Rustica Phidile.* Suspiciantur aliqui fuisse hanc Horatii Villicam, quæ forte ut est aliquando superstitiosum foeminarum ingenium, non servabat modum in offerendis hostiis etiam majoribus, unde domini greges plus æquo minuerentur.

15. *Parvos Deos.* Parvas deorum Penatium statuas, ad quas preces fundebant, thus adolebant, &c.

17. *Immunis manus.* Non significat manum puram à scelere; sed muneribus vacuum, Nefas quippe erat ad deos accedere sine aliquo munere.

Aram tetigit. Supplicantium mos erat aras tangere, & earum veluti cornua, manibus apprehendere.

ODE XXIV. In AVAROS DIVITES.

ARG. Divitiarum cupiditatem rescandam graviter monet, quodd ex his, morum corruptela, & omne vitiorum genus in rempubl. derivetur, jurgia, civium cædes, propinquorumque, adulteria, luxus, legum contemptus, &c.

Quisquis superas auri copias,
integros hæcenus Arabum &
Indorum opulentissimorum
sauros:

INTACTIS opulentior
Thesauris Arabum, & divitis Indiæ,

Cementis licet occupes
 Tyrrhenum omne tuis, & mare Apulicum :
 Si figit adamantinos
 Summis verticibus dira necessitas
 Clavos : non animum metu,
 Non mortis laqueis expedit caput.
 Campestris melius Scythæ,
 Quorū plaustra vagas rite trahunt domos, 10
 Vivunt ; & rigidi Getæ :
 Immetata quibus jugera liberas
 Fruges, & Cererem ferunt :
 Nec cultura placet longior annuâ :
 Defunctūque laboribus
 Æquali recreat forte vicarius :
 Illic matre carentibus
 Privignis mulier temperat innocens :
 Nec dotata regit virum
 Conjux, nec nitido fudit adultero.
 Dos est magna, parentum
 Virtus, & metuens alterius viri
 Certo fœdere castitas :
 Et peccare nefas, aut pretium est mori.
 O quisquis volet impias
 Cædes, & rabiem tollere civicam :
 Si quæret pater urbium,
 Subscribi statuis : indomitam audeat :
 Refrænare licentiam,
 Clarus post-genitis : quatenus : heu nefas ! 30
 Virtutem incolumem odimus :
 Sublatam ex oculis quærimus invidi.
 Quid tristes querimoniam,
 Si non supplicio culpa reciditur ?
 Quid leges sine moribus
 Vanæ proficiunt ? si neque fervidis
 Pars inclusa caloribus
 Mundi, nec boreæ finitimum latus,

illa quæ tropicis utrumque circulis concluditur ; nec Boreæ vicinū persians latus ;

NOTÆ.

3. *Cementis.*] Ædificiis de quibus suprà Od. 1.

4. *Mare Apulicum.*] Cum alii hîc Ponticum legant, alii Punicum : ac deniq; nonnulli Apulicum : ego postremis istis accedo quod longè vero videatur similis voluisse Poetam maris utriusq; Italici mentionem facere : Tyrrheni sive inferi, & Adriatici hoc est superi, quod idem cum Apulico est. Quomodo enim homo Italus ædificia velit in mari Punico, aut etiam in Pon-

tico ponere : cum satis jam insanum sit moliri in Italico ?

6. *Summis verticibus.*] Hoc est capiti, quæ pars est corporis præcipua.

30. *Quatenus.*] Idem ac, quoniam quandoquidem.

32. *Invidi.*] Laborantes injusto odio, quale est quo pravorum morum Censiores prosequuntur, qui mali sunt : est enim sæpè autoribus invidia, idem cum odio.

Duratræque

nec nives agris congelata, mercatorem deterrent: si nautarum audax industria trajicit maria. Paupertas quam magno nobis veritimus probro, audere omnia cogit & ferre; relinquens arduum ac difficile virtutis iter. Vel in ararium publicum quod in Capitolio est, invitantibus populi plaudentis & laudentis clamoribus; vel in mare propinquum conferamus quidquid habemus gemmarum, pretiosorum lapidum, & superflui auri, quae omnia malis maximis materiam praebeant. Si nobis seria peccata displicent: tollenda penitus causa, mala cupiditatis, atque ab ipsis teneris annis, puerorum mentes flectenda sunt ad aspera quaque flectenda. Ingenuus juvenis sedere in equo non didicit, neque venari audet, peritior quomodo Græco ludatur trocho, vel si malueris, alea legibus prohibita: cum interim perfidus pater, post fidem juramento firmatam, circumveniat consortem mercatorem, & hospiti insidias parat; ut immerenti habere pecuniam magno studio cumulet. Nimirum misera divitiæ, improbo colligendi labore, majores quidem sunt: sed illis tamen semper aliquid deest: quod addi cupias.

Durataeque solo nives
Mercatorem abigunt: horrida callidi
Vincunt æquora navitæ.
Magnum pauperies opprobrium, jubet
Quidvis & facere, & pati:
Virtutisque viam deserit arduæ.
Vel nos in Capitolium,
Quod clamor vocat, & turba faventium:
Vel nos in mare proximum
Gemmas, & lapides, aurum & inutile,
Summi materiam mali,
Mittamas: scelerum si bene poenitet:
Eradenda cupidinis
Pravi sunt elementa: & teneræ nimis
Mentes asperioribus
Formandæ studiis: nescit equo rudis
Hærare ingenuus puer:
Venarique timer, ludere doctior,
Seu Græco jubeas trochio:
Seu malis vetitâ legibus alea:
Cum perjura patris fides
Consortem socium fallat, & hospitem:
Indignoque pecuniam
Hæredi properet: scilicet improbæ
Crescunt divitiæ: tamen
Curtæ nescio quid semper abest rei.

NOTÆ.

57. Trocho.] Trochi descriptionem vid. in not. ad Artem Poët. n. 86.

58. Vetitâ legibus alea.] Vetabatur alea legi-

bus Corneliâ, Titia & aliis.

60. Consortem.] Qui pactus est societatem laci, & damni cum alio.

ODE XXV. Ad BACCHUM.

ARG. In laudem Augusti dicit se Bacchi afflatum numine incitari ad celebrandam Cæsaris apotheosim. An. R. 735.

Quod me abripis, Bacche, tuum plenum numine? quas in sylvas & qua in antra commoto animo sic velociter feror? qua me audiens specus, dum conor gloriâ immortalis clarum Cæsarem ad æstra tollere,

QUO me Bacche rapis tui Plenum? quæ nemora, & quos agor in spec? Velox mente nova? quibus Antris egregii Cæsaris audiar Eternum meditans decus

NOTÆ.

Non est quidem istius Ode tempus omnino bere cum quinta istius libri, eodemque tempore scriptum: licet tamen conjicere simile aliquid habere cum quinta istius libri, eodemque tempore scriptam, nempe An. 735.

Stellis inferere, & concilio Jovis?
Dicam insigne; recens, adhuc
Indictum ore alio: non secus in jugis
Exsomnis stupet Evias,
Hebrum prospiciens, & nive candidam
Thracen, ac pede barbaro
Lustratam Rhodopen. Ut mihi devio
Rupes, & vacuum nemus
Mirari liber! O Naiadum potens,
Baccharumque valentium
Proceras manibus vertere fraxinos:
Nil parvum, aut humili modo,
Nil mortale loquar. Dulce periculum est
O Lenæ, sequi deum
Cingentem viridi tempora pampino.

Et in cœtum deorum cui Jupiter
præstet inferre? celebrabo rem
admirabilem, inauditam, neque
ab alio ante me dictam: similis
Baccha evigilanti in montium
cacuminibus, quæ miratur He-
brum à longe videns, & Thraci-
am candentem nivibus, mon-
temque Rhodopen, solis barbaris
peragratum. Proh! quantâ vo-
luptate perfunder, dum extra
me raptus, intueor admiranda-
rum, fluminum ripas, & deser-
tum nemus! O Bacche, Naiadum
domine, Baccharumque, quibus
tanta vis est ut possint fraxinos
ingentes manu fractas evertere:
nil exiguum aut stylo vulgari,
nil etiam caducum aut mortale,
referam. O Lenæ, dulce
aque jucundum est experiri, quidquid suscipitur duce deo, qui pampino virentibus præcingit tempora.

NOTÆ.

6. Concilio Jovis.] Constat hoc, diis immortalibus, quibus adscribere meditatur Augustum.

9. Evias.] Evii, hoc est, ut ante diximus, Bacchi sacerdos.

10. Hebrum.] Thraciæ fluvium.

12. Rhodopen.] Eiusdem montem.

14. Naiadum.] Hæ fluviorum Nymphæ sunt.

19. Lenæ.] Cognomen unum Bacchi est, à Græco ληνός: torcular.

ODE XXVI. Ad VENEREM.

ARG. Profitetur Horatius se in posterum à contentionibus amatoriis desitutum.

Vixi puellis nuper idoneus;
Et militavi non sine gloria:
Nunc arma, defunctumque bello
Barbiton hic paries habebit:
Lavum marinæ qui Veneris latus
Custodit. Hic hic ponite lucida
Funalia, & vectes, & arcus
Oppositis foribus minaces.
O, quæ beatam Diva tenes Cyprum, &
Memphim carentem Sithonia nive,
Regina, sublimi flagello
Tange Chloen semel, arrogantem.

Fui ego nuper, alloquiorum jucunditate, suavitatem carminum, atque omni urbana comitatus obsequio, demerendis contra rivales meos virginibus, satis aptus: nec parum istis armis profeci. Nunc contendendi finem facturus, ex hoc pariete, qui ad lavum est Veneris mari orsa, citharam, aliisque quibus ad hoc bellum utebar, suspendo. Asserte huc vos funalia nocturnis tenebris depellendis adhibita, vectes, & arcus, quos amatores, obsequiis sibi januis intentare consueverunt. Tu verò dea eadem ac

Regina, quæ apud Cyprum dominaris, & apud Memphim urbem Egypti amantissimam, & ubi nihil est Thracia nivis: quæ te, ut Chloes superba arrogantiam, sublato semel altæ flagello, plagâ aliqua insigni compeasca.

ODE XXVII. Ad GALATEAM.

ARG. Vitæ atque pudoris proposito periculo: debortatur Galateam à suscipienda navigatione; monetque Virgines ne amatorum blanditiis seductæ, parentum se custodia subtrahant. An. 735.

Nefarios homines, infauso omni-
ne, reperiunt Parra avis cantus,
canis aut vulpes gravida, aut
lupa ab campis Lanuvio vicinis
impetu veniens comitetur, cum
in viam se dant, Abrumpat
etiam susceptam profectiorem,
serpens, si contingat ut iter ob-
lique transcurrens, instar sagitta,
metum parvis equis incusserit.
Ego qui callos, captis auspiciis
prævidere futura, cujus saluti
consulam? prius quam ad pa-
ludum resides aquas se conferat
cornix, avis divinatix imbrum
propinquorum, precibus falsis
suscitabo corvum qui tibi occinat
ab ortu solis. O Galatea: sis fe-
lix, quocumque loco esse malue-
ris; & mei memor vive: neque
tuum iter impediatur, aut picus
ad sinistram volans, aut cornix,
hæc illac errans. Sed tamen in-
tueris qualem moveat tempesta-
tem Orion in occasum vergens.
Ego certe scio quid sit Adriati-
cum mare, & quantum noceat
Lapyx albus. Nostorum hosti-
um conjuges, & earum filii ex-
periantur procellas quas Austro
surgens excitat, & nebulosi æquo-
ris frementes fluctus, ripasque
ab eorum verberibus trepidantis.

Impios parvæ recinentis omen
Ducat, & prægnans canis, aut ab agro
Rava decurrens lupa Lanuvino,
Fœtæque vulpes:
Rumpat & serpens iter institutum:
Si per obliquum similis sagittæ
Terruit mannos. Ego cui timebo,
Providus auspex?
Ante quàm stantes repetat paludes
Imbrum divina avis imminuentum:
Oscinem corvum prece suscitabo
Solis ab ortu.
Sis licet felix ubicunque mavis:
Et memor nostri Galatea vivas:
Tæque nec lævus vetet ire picus,
Nec vaga cornix:
Sed vides quanto trepidet tumultu
Pronus Orion: ego, quid sit ater
Adriæ, novi, sinus: & quid albus
Peccet lapyx.
Hostium uxores, puerique cœcos
Sentiant motus orientis Hædi, &
Æquoris nigri fremitum, & trementes
Verbere ripas.

NOTÆ.

Vero-similiter conjici potest, esse hanc Oden-
trium hujus libri priorum veluti appendicem:
ut qui illis pridibus, præcipue Juvenes monuerat
de virtutibus illorum propriis: ista Puellas pro-
posito exemplo doceat curam Pudoris, sine quo
nihil sint. Fuerit ergo fortasse scripta eodem
cum illis anno, nempe 735.

7. *Mannos.*] Pusillos, & humilis stature
equos, quibus ad delicias utebantur ditiores viri,
foemineque.

8. *Auspex.*] Dicitur qui ex volatu, cantu,
aut pastu avium futura prædicit; quem & Au-
gurem appellamus.

11. *Oscinem.*] Oscen illa est avis que ore ca-

nens, augurium futurorum dat, ut cornix, cœ-
vus, noctua, &c.

12. *Solis ab ortu.*] Augures captaturi auspi-
cia ad ortum Solis tanquam ad locum in auspiciis
felicissimum, os convertiebant: unde est conse-
quens habuisse illos meridiem ad dexteram,
septentrionem ad levam, dorso in occasum ob-
verso.

15. *Lævus Picus.*] Picus ad levam Augurum
canens, omine infelici.

16. *Vaga cornix.*] Nihil certi promittens,
quippe que volatu ancipiti, modò in dextera,
modò in sinistra esset.

Sic, & Europe niveum doloſo
Credidit tauro latus: & ſcatentem
Belluis pontum, mediſque fraudes
Palluit audax.

Nuper in pratis ſtudioſa florum, &
Debitæ Nymphis opifex coronæ,
Nocte ſubluftri, nihil, aſtra præter,
Vidit & undas.

Quæ ſimul centum tetigit potentem
Oppidis Creten: pater ô relictum
Filiz nomen, pietasque dixit

Victa fure:

Unde? quò veni? levis una morſ eſt
Virginum culpæ: vigilante ploro
Turpe commiſſum, an vitii carentem

Ludit imago

Vana, quæ portâ fugiens eburnâ
Somnium ducit? meliusne fluxtus
Ire per longos fuit, an recentes

Carpere flores?

Si quis infamem mihi nunc Juvenum
Dedit iratæ: lacerare ferro, &
Frangere enitar modo multum amati
Cornua tauri.

Impudens liqui patrios penates:
Impudens Orcum moror. O deorum
Si quis hæc audis: utinam inter errem
Nuda leones.

Ante, quam turpis macies decentes
Occupet malas: teneræque ſuccus
Deſuat prædæ: ſpecioſa quæro
Paſcere tigres.

Vilis Europe, pater urget abſens:
Quid mori, ceſſas? potes hac ab orno

25] Ita Europe candidam corpus com-
miſit Tauro ſallaci, & intrepidæ
primùm, exhorruit tamen deinde
Pontum plenum monſtrophis piſci-
bus, & fraudes, in quarum me-
dium adductam ſe videbat.

30] Paulò antè in pratis, cupida flo-
rum, & vacans neſcenda corona
Nymphis promiſſa: noſte deinde
lucidâ, nihil conſpexit niſi mare
& ſtellas. Quæ ubi exſcendit
in Cretam centum urbibus cla-
ram: exclamavit amoris inſani

35] fure ſuperata: O pater! O no-
men à filia rejeſtum! qualis, in
qualem mutata ſum! peccami
virgini nimis leve ſupplicium eſt,
vnius mortis. Vigilone dum ob
pudendam rem admiſſam lacry-
mor? an adhuc integra decipior,

40] vanâ imagine ſomnii quod potiùs
eburnâ illapſum, veni? ſatius
ne fuit longum mare trajicere,
quam floribus novis legendis ope-
ram dare? ſi quis, quæ mea
nunc iracundiâ eſt, turpem hunc
Tantum mihi in manus det:

45] membratim illum coner ferro
diſcerpere, & paulò ante cha-
riſſimi Juveni, cornua rumpe-
re. Ego per ſummam impuden-
tiam deſervi paternam domum:
nunquæ haud paulò minùs im-
pudens diſſero mori, & Orcum

50] petere. O, ſi quis iſta Deus au-
diſ, fac ut per medius leones nu-
da incedam. Priùs quam ſada
macies pulchras mihi genus de-
formet, & præda tenera ſuccum
amittat; adhuc formoſa, opto à
tigribus devorari. Abſens licet

55] pater, his me verbis compellens
increpat: O Europe, pudore per-
dito, nullius jam pretii ſcizta,
quid abruptum viſam moraris?
Habet hæc ornus ex qua pendere
poſſis,

NOTÆ.

25. Europe.] Filia Agenoris Phœnicum Re-
gis, quam fabulantur, à Jove, tauri ſpecie rap-
tam, & in Cretam adductam eſſe: volentibus
iſtâ fabulam ex hiſtoria factam, & Jovem Cretæ
Regem, puellam hanc pro uxore legitimam ha-
uiſſe, cum è Phœnicia in Cretam delata eſſet
Iſave, cui nomen à Tauro erat.

33. Centum oppidis potentem.] Eandem inſu-
lam jam antè dixerat Homerus *ἑξήκοντα πόλιν*.

37. Unde quò veni?] Præter jam datam ex-
poſitionem, propono iſtam ut Lector eligat: è

quàm illuſtri gloria caſtitaſis in tantam turpitu-
dinis infamiam deſcendi?

57. Vilis Europe.] Cum fœmè omne Vir-
ginum decus in pudicitia ſit: hac violatâ,
non niſi viliffimæ ſunt, & merito habentur.
Cæterum ſi quis velit variorum animi mo-
tum, quos amiſſi pudoris dedecus in virgine
præſertim nobili excitare poteſt, imaginem
quandam habere, facile in hac Ode inve-
niet.

illo, Zona quam obtiens tecum
commodè abstulisti, inserto: sine
magis placet mortem per rupes
querere. Et per saxa abrupta:
aude, in mare te precipita, brevis
sic peritura: nisi regio edita san-
guine, malis, ab hera barbara
pensum accipere, Et illi addi tur-
pis, mariti concubina. Aderat
in hunc modum querenti Venus
perfide ridens, ob deceptam Eu-
ropan: aderat Et Cupido Vene-
ris filius, arcum, laxato jam
funè, remissum gestans. Ubi
autem sat risè, deceptaque illu-
sis: desine inquis irasci, adeoque
accendè rixando: tibi enim exo-
sus Taurus iterum ultro prae-
bit cornua, qua in frustra com-
minuas. Quid? tu potentissimi
Jovis connubio acquiescere dubi-
tes, aut ejus conjugem agere nes-
cias? Abstine à singultibus istis,
animamque accommoda magna
fortuna: una partium in quas

Pendulum zonâ bene te secutâ,
Lædere collum.

Sive te rupes, & acuta leto
Saxa delectant: age te procellæ
Crede veloci: nisi herile mavis
Carpere pensum

Regius sanguis: dominæque tradi
Barbaræ pellex. Aderat querenti
Perfidum ridens Venus, & remisso
Filius arcu.

Mox ubi lussit satis: Abstinet
Dixit irarum, calidæque rixæ:
Cum tibi invisus laceranda reddet
Cornuâ Taurus.

Uxor invicti Jovis esse nescis?
Mitte singultus: bene ferre magnam
Disce fortunam: tua sectus orbis
Nomina ducet.

orbis dividitur, à te nomen accipiet.

NOTÆ.

75. Tua sectus Orbis nomina ducet.] Leve hoc | vanis rebus perfidi amatores, puellis simplicibus &
precium Pudoris profligati, bene ostendit quàm | laudum quaruntque avidis fucum facere solent.

ODE XXVIII. Ad LYDEN.

ARG. Hortatur Lyden ut vino se & caneu juvet ad diem Neptuno sa-
crum transigendum hilariter.

Quid me magis facere juves,
huc die, qui Neptuno est sacer?
sine mora, O Lyde, profer ex
Apotheca intima cæcubum illic
servatum, ejusque potu largiore
expugna pertinacem sapientia se-
veritatem. Advertis diem in
vesperum vergere: Et tamen
dissers à peno producere otiosam
ibi & inutilem amphoram vini
Bibulo pridem Consule lecti. Nos
aternos canemus Neptuni laudes,
& Nereidum, quibus sunt coma
virides.

Esto quid potius die
Neptuni faciam? prome reconditum
Lyde strenua Cæcubum:
Munitæque adhibe vum sapientiæ.
Inclinare meridiem
Sentis: ac, veluti stet volucris dies,
Parcis diripere horreo
Cessantem Bibuli consulis amphoram.
Nos cantabimus invicem
Neprunum, & virides Nereidum comas:

NOTÆ.

1. Festo die Neptuni.] Fuere Neptunalia festi-
dies in honorem Neptuni instituti, decimo Cal.
Augusti.

8. Bibuli Consulis Amphoram.] Consulatum
hic gessit An. R. 694. & voluit more suo joci
Horatius: pon enim tandiu cessavisse apud ip-

sum hanc Amphoram vero simile est.

10. Nereidum.] Nympharum marinarum
quibus pater Nereus, Oceani ac Teuthos filius
& ipse maris deus. Dicuntur virides habere co-
mas à colore maris quod aliquando viride, ali-
cæruleum appellatur.

Tu curvâ recines lyrâ
 Latonam, & celeris spicula Cynthiæ:
 Summo carmine, quæ Gnidon
 Fulgentisque tenet Cycladas, & Paphon
 Junctis visit oloribus.
 Dicitur meritâ Nox quoque nœniâ.

phum se confert; neque deoris Nocti celebranda sunt etiam cantus.

NOTÆ.

12. *Celeris spicula Cynthia.*] Dianam venatricem, & jaciendorum arcu telorum peritissimam.

13. *Summo carmine.*] Postremo.
Gnidon.] Cariae urbein.

14. *Fulgentes Cycladas.*] Eadem alibi *nitentes* vocat eodem sensu, eademque de causâ, nempe ob ingentem spumarum copiam magno illic maris aestu excitatam, & circa Insulas, affurgen-

tem in ripis.

16. *Nœniâ.*] Non simpliciter dictum est, *nœniâ*, sed *merita nœniâ* quo ostendatur nœniâ hanc non fore veram nœniâ quæ cantus valde lugubris est: sed tantum dignum hominum à multo jam vino calentium; quæque non nisi per abusum & ironicè nœniâ appellatur.

ODE XXIX. Ad MÆCENATEM.

ARG. Autor est Mæcenati Horatius, ne se nimis curis fatiget; rogâque ut ad cœnam mediocrem, in domum suam non recuset venire. Circa Ann. Rôm. 730.

TYrrhena regum progenies, tibi
 Non ante versò lene merum cado
 Cum flore Mæcnas rosarum, &
 Pressa tuis balanis capillis
 Jamdudum apud me est: eripe te moræ:
 Ne semper udum Tibur, & Esulæ
 Declive contempleris arvom, &
 Telegoni juga parricidæ.
 Fastidiosam desere copiam, &
 Molem propinquam nubibus arduis:
 Omite mirari beatæ
 Fumum, & opes, strepitumque Romæ.
 Plerumque gratæ divitibus vices,
 Mundæque parvo sub lare pauperum

O Mæcnas, qui ex stirpe es
 Regum Tuscorum, tibi pridem
 domi mea servatur dulcis vini
 cadus hæcenus integer, & non-
 dum inclinat. Non desunt
 etiam rosa, & ad capillos tuos
 ungendus expressum pridem ole-
 um est ex nuce balanina. Ne
 moras porro nescis, contemplari
 unice gaudens Tibur aquis irri-
 guum, & colles Esulæ, aut mon-
 tes circumpositos Tusculo, à par-
 ricida Telegono, fundato. Re-
 linque opes illas quæ suâ sæpè
 copia fastidium pariunt, & do-
 mum tuam magnificam, cujus
 turris celo se propè infert: de-
 sine paululum ab admiratione
 quæ tenebris cum consideras mag-

na Roma ambitionem sumo simillimam, divitias, & streperos ubique motus. Jucunda sæpè accidis opu-
 lentis hominibus frugalitatis alterna vicissitudo; siquæ us sub paupere tecto,

NOTÆ.

Hanc Odem scriptam esse circa An. 724. conficitur ex iis quæ habet de Parthis, & de Scythiis, quodque tum esset Mæcnas, absente nimirum Cæsare, Romæ præfectus.

1. *Tyrrhena progenies.*] Tyrrhentis, Atys filius, ex Lydia in Italiam veniens, comites habuit Tuscos seu Etruscos. Hinc factum triplex nomen regioni quam occupare: dicta est enim Tyrrhena regio, Tuscia, & Etruria; Gallicæ La-
Tuscanæ

2. *Non ante versò cado.*] Vasa pleraque vinaria in parte tantum superiori habebant os, neq; hinc poterat hauriri vinum nisi inverterentur.

4. *Balanis pressa.*] Est balanis glans unguentaria, ex qua compressa exprimebatur oleum aptum ad convivas ungendo.

8. *Telegoni juga parricida.*] Tusculum, extructum à Telegono, qui Ulyssem parentem suum imprudens occidit.

cana mediocres, remotâ purpurâ,
 & sine aulais, vitiisiam frontibus
 exantiant, quam negotiorum cura
 induxerant. Jam stella Ceph-
 eae, patris Andromeda, ante
 occulta, micat & ardet. Jam
 Procyon, & valde corporibus no-
 xium Leonis sidus æstum vehe-
 menter intendunt, sole æstivos
 dies reducente. Jam pastor ca-
 lore victus, cum grege marcido
 ac languenti, umbras desiderat,
 fontes, & ipsa Sylvani nemora
 vepribus horrida; silê: que à
 ventis omnibus fluminum ripa.
 Tu nihil tibi ab istis metuens,
 sed de optimo urbis statu sollici-
 tus, attentè meditaris quid Indi
 Persaque machinentur, aut Scy-
 tha invicem dissidentes. Certe
 consilio ac destinatâ voluntate oc-
 cultat nobis Deus futuro tempore
 eventura, irridetque si quis ho-
 minum angatur cura earum re-
 rum qua in illius potestate non
 sunt. Tranquillo animo ordina-
 qua nunc habes præsentia. Cætera
 fluminis similia sunt, quod nunc
 modicas aquas per medium alve-
 um deducit placide in mare Tyr-
 rhenum; nunc exundans, obvi-
 tos lapides, evulsas arbores, pecora
 & domos promiscuè volvit, non
 sine rusticorum clamoribus, qui
 è montibus & è sylva vicina, la-
 mentantur jacturam suam:
 quando confluentibus undique ri-
 vis, quieti ante fluvii, effera-
 tur. Hic sui compos, & mente
 liberâ lætaque erit, qui per sin-
 gulos dies dicere potest, hodie vixi:
 an crastinum ut volet Jupiter nu-
 bilum aut serenum faciat cælum:
 certè non poterit impedire, ne fu-
 eris quod præteritum tempus se-
 cum auexit. Fortuna semper no-
 cere gaudens, & ludum sibi pro-
 prium constanter exercere, trans-
 fert huc illuc instabiles dignita-
 tes, nunc mihi, nunc alteri fa-
 vens. Si diu apud me esse dig-
 netur: prædico gratus benignita-
 tem: si præceps avolat pennâ,
 reddo non invitus qua dederat, & meâ

Cœnæ, sine gulaeis, & ostro
 Solicitam explicuere frontem.
 Jam clarus occultum Andromedes pater
 Ostendit ignem: jam Procyon furit:
 Et stella vesani leonis,
 Sole dies referente siccos.
 Jam pastor umbras cum grege languido,
 Rivumque fessus quærit, & horridi
 Dumeta Sylvani: carê:que
 Ripa vagis taciturna ventis.
 Tu Civitatem quis deceat status
 Curas, & Orbi sollicitus times
 Quid Seres, & regnata Cyro
 Bactra parent, Tanaisque disoors.
 Prudens futuri temporis exitum
 Caliginosâ nocte premit Deus:
 Ridetque si mortalis ultra
 Fas trepidat. Quod adest, memento
 Componere æquus: cætera fluminis
 Ritu feruntur, nunc medio alveo
 Cum pace delabentis Etruscum
 In mare; nunc lapides aefosos,
 Stirpê:que raptas, & pecus, & domos
 Volventis unâ, non sine montium
 Clamore, vicinæque sylvæ,
 Cum fera diluvies quietos
 Irritat amnes. Ille potens sui,
 Lætusque deget: cui licet in diem
 Dixisse, Vixi: cras vel atra
 Nube polum Pater occupato,
 Vel sole puro: non tamen irritum
 Quodcunque retro est, efficit: neque
 Diffinget, insectumque reddet,
 Quod fugiens semel hora vexit.
 Fortuna sævo læta negotio, &
 Ludum insolentem ludere pertinax,
 Transmutat incertos honores,
 Nunc mihi, nunc alii benigna.
 Laudo manentem: si celeres quatit
 Pennas, resigno quæ dedit; & mea

NOTÆ.

17. Andromedes pater.] Cepheus Æthiopum
 Rex, quem cum filia, uxore Cassiopeæ, & Per-
 seo genero relatum inter sidera Poëtæ fabu-
 lantur.

18. Procyon.] Canicula, seu Canis minor ori-
 ens ante Canem majorem.

23. Sylvani.] Sylvarum dei.

Virtute me involvo, probamque
 Pauperiem sine dote quero.
 Non est meum, si mugiat Africis
 Malus procellis, ad miseræ preces
 Decurrere; & votis pacisci,
 Ne Cypriæ, Tyriæque merces
 Addant avaro divitiis mari.
 Tunc me biremis præsidio scaphæ,
 Tutum per Ægæos tumultus
 Aura feret, geminûsque Pollux.

55] *me circum virtute muniens eâ
 vel nudâ contentus sum. Nihil
 meâ refert, si procella ab Africo
 excitata malum cum magno stri-
 dore verberet, ad trepidas preces
 confugere & vota concipere, ne
 opes à Cypro aut Tyro perita, au-
 geant eas quæ mare profundum
 abscondit. Hoc statu, potero bi-
 remi scaphâ per medios vortices
 maris Ægæi securus ire, impel-
 lente duntaxat vento, & prælu-
 cente Castoris gemini stellâ.*

NOTÆ.

62. *Tunc me biremis, &c.*] Hujus loci veram
 sententiam nemo quem legerim videtur assequu-
 tus: non erat tamen valdè recondita ea quam
 attuli interpretando, & arbitror esse germanam.
 Dicit Horatius, si me fortuna spoliaverit, & ipse
 meâ me virtute involvero, nullo modo formi-
 daturus sum ne naves Tyrii Cypriiûque onustæ
 mercibus tempestate mergantur, quippe in quibus

nihil sit mihi perituum: imò, nec mihi navî-
 giis ullis majoribus opus tunc erit, sed parvâ
 scaphâ quæ capiat me, & quâ vectus sperare au-
 deo iturum me sine periculo & absque metu,
 vel per sonantes maris Ægæi fluctus; aspiret
 modò ventus, præluçantque astra propitia Ca-
 storis & Pollucis.

ODE XXX. Ad MELPOMENEN.

ARG. Gratulatur sibi Poëta, famæ & nominis immortalitatem ob
 scripta sua.

EXegi monumentum ære perennius,
 Regalique situ Pyramidum altius:
 Quod non imber edax, non Aquilo impotens
 Possit diruere, aut innumerabilis
 Annorum series, & fuga temporum.
 Non omnis moriar: multæque pars mei
 Virabit Libitinam: usque ego postera
 Crescam laude recens, dum Capitolium
 Scandet cum tacita virgine Pontifex.
 Dicar, quâ violens obstrepit Ausidus,
 Et quâ pauper aquæ Daunus, agrestium

Excitavi mihi monumentum
 quod futurum est durabilius
 quàm si æreum foret; sublimi-
 usque Pyramidibus quas sibi adi-
 ficiunt Reges: quod neque edaci-
 tas imbrum, nec aquilonis ve-
 hementia possint evertere, aut
 annorum numerus infinitus, &
 labentia sæcula. Non totus morte
 extinguar; sed magnâ mei parte
 sumus effugiam. Ego apud po-
 steros novâ semper laude florens
 magis magisque celebratur: quan-
 diu Pontifices comitantibus silen-
 tio virginibus ascendent in Capi-

tolium. Ubi Ausidus præceps magno rapitur strepitu, & ubi Daunus aquarum inopi dominatur
 multis latè populis agrestibus,

NOTÆ.

7. *Libitinam.*] Mortem. Est namque Libi-
 tina, dea funerum.

9. *Cum tacita virgine.*] Vestali nempe, quæ
 præ modestia & sacrorum reverentia, silens in
 Capitolium ascendebar, ad preces & sacrificia.

10. *Ausidus.*] Fluvius Apuliam Dauniam di-
 videns à Peuceetia, ad cujus alveum, Lucaniam

versus, unde is oritur, fuit Horatii, natale op-
 pidum Venusia.

11. *Daunus.*] Rex Apuliæ fuit, fuit & in
 eadem fluvius, seu rivus, ejusdem nominis, de
 quo hic mentio est: dicuntur enim fluvii reg-
 nare in iis regionibus per quas feruntur.

*Prædicabor ex abjecto & humili
factus illustris, carmen ab Al-
cæo Æolio Poëta inventum, mo-
dis latinis accommodasse omnium
primus. Aude honorem tibi at-
tribuere, ingenio & arte para-
tum, O Melpomene, mihiq; non
invita, præcinge caput ramis Delpica laurus.*

Regnator populorum: ex humili potens
Princeps Æolium carmen ad Italos
Deduxisse modos: fume superbiam
Quæsitam meritis: & mihi Delpica
Lauro cinge volens Melpomene comam.

NOTÆ.

12. *Ex humili potens.*] Fatetur se Horatius
alibi, libertino natum patre; hoc est avum ha-
buiffe servum, manumissum tamen antequam ex
eo pater Horatii nasceretur: ex qua humilitate
generis ad summam claritatem scribendo perve-
nerat: cum Princeps, hoc est omnium primus
inter Latinos scripssisset Lyrica.

13. *Æolium carmen.*] Lyricum, Æolium
ideo dictum, vel quod Lesbos Ægæi maris, sive
quod idem est, Æolii, insula, natalis esset Alcæi
& Sapphus, à quibus apud Græcos inventum
erat; vel ob Æolicam dialectum quæ usus pluri-
mus uterque est.

Q. HORA-

Q. HORATII FLACCI
Carminum seu Odarum
LIBER QUARTUS.

ERat Horatius quinquagenario proximus; nec ferè ampliùs tractabat Lyrica, Satyris solùm atque Epistolis conscribendis intentus: quando, Augusti, ut ferunt invitatu, certè rem illi gratissimam facturus, Odas adhuc aliquot pangere est aggressus. Materiam obtulere præclaram ac tanto Vate dignam, Victoriæ nuper reportatæ, tum ab ipso Augusto de Sicambri; tum de Rhetis atque Vindelicis per Tiberium & Drusum ejusdem privignos: quos etiam, si res ferret, in successiorem educabat Imperii, præsertim Drusum, licet natu minorem. Ac quoniam, jam emissi prodierant Odarum Libri tres & unus Epodon: visum est Quartum addere tribus illis prioribus. Itaque Odis paucis quæ sunt de hujus temporis victoriis, alias quasdam addidit, partim jam olim, partim nunc exaratas, nempe ut Liber esset.

ODE I. Ad PAULUM FABIIUM MAXIMUM.

ARG. *In gratiam Pauli Fabii Maximi, juvenis genere & virtute clarissimi, commendat Veneri honestos illius amores: ne quas ambiebat nuptias, victor rivalis impediret.* An. R. 739.

INTERPRETATIO.

Intermisssa Venus diu
Rursus bella moves? parce precor, precor.
Non sum qualis eram bonæ
Sub regno Cynaræ: define dulcium

O Venus quam dudum reliqueram, provocas rursus me ad scribenda amatoria carmina. Ignosce obsecro, ignosce: desii esse qualis tibi sum visus cum blanda Cynara obtemperabam.

NOTÆ.

[Ad Paulum Fabium Maximum.] Errant planè, quicunq; inscriptionem istam ad totum Librum pertinere existimant, cum Odæ primæ propria sit: unde & confirmatur argumentum quod ego, fortè solus, illi præfixi. Est porro iste Paulus Fabius Maximus, qui cum Tubertone Consul apud Dionem ponitur An. R. 743. cum Fabius Maxi-

mus qui An. 744. cum Julo Antonio consulatum gessit, hujus fortasse frater, apud Sigonium & Dionem Quintus prænominetur, non Paulus.

2. *Bella moves.*] Eadem est apud Ovid. allegoria. *Militat omnis amans, & habet sua bella Cupido.*

Mater

Noli jam, O parens implacabilis
 amorum suavisimorum, me pro-
 pè quinquaginta annorum atate
 duriorum saltum velle inflectere,
 Et docilem esse jubere ad mollia
 tua imperia. Diverſe aliâ, &
 confer te quâ inſiſtant dulciſſima
 juvenum vota. Si volueris je-
 cur accendere dignum ignibus
 tuis, atque ad illos aptum: id
 longè opportunius fiet in adibus
 Pauli Fabii Maximi, ubi à pul-
 cherrimis Cygnis ed velociter de-
 lata fueris. Is enim & nobili-
 tate præſtat & forma; ſacundus
 inſuper cauſarum patronus eſt,
 & multas alias callens artes,
 longè latèque regnum tuum ex-
 tendit. Et quandoncunque lata-
 tus fueris victo vivale, ejusque
 largitionibus ſuperatis: eriget
 tibi ad lacus Albanos ſtatnam
 ex marmore ſub tecto circo. Ibi
 nares tibi implebuntur copioſo fu-
 mo thureo; audiſque lata con-
 centum ex lyra, & tibia Bere-
 cynthia, quarum ſonus carmini-
 bus miſcebitur, neque aberit fi-
 ſtula. Illic bis in ſingulos dies
 pueri cum parvis puellis tuam
 celebrantes potentiam Saliorum
 more terrâ ter candidis plantis
 percuffâ ſaltant. Ego jam ne-
 que ſaminarum, neque puero-
 rum amore delector; nec ſpero
 credulus mutua vicem benevo-
 lentia: nec poculis placet conten-
 dere, nec recentibus ſeris tempora
 ſtringere. Verum heu mihi!
 quid eſt, quod identidem labatur
 per genas meas lacrima? Cur
 mea lingua antea ſacunda ſub-
 inde titubat, & inter loquendum
 hæret, abrupto parum decore
 ſermone? Facit hoc, O Ligurine,
 tui abſentis deſiderium. Ego
 nocte in ſomnis videor mihi jam
 te capere, & tenere; jam ſequi
 te, O dure, aut ſtrenuò currentem in gramme campi Martii, aut in volubilibus aquis Tiberis natantem.

Mater ſæva Cupidinum
 Circa luſtra decem flectere mollibus
 Jam durum imperiis: abi
 Quò blandæ juvenum te revocant preces.
 Tempeſtiviùs in domo
 Pauli, purpureis ales oloribus,
 Commiſſabere Maximi:
 Si torrere jecur quæris idoneum.
 Namque & nobilis, & decens,
 Et pro ſolicitis non tacitus reis,
 Et centum puer artium,
 Latè ſigna feret militiæ tuæ.
 Et quandoque potentior
 Largis muneribus riſerit æmuli,
 Albanos propè te lacus
 Ponet marmoream ſub trabe Cypria.
 Illic plurima naribus
 Duces tura: lyræque, & Berecynthiæ
 Delectabere tibias
 Miſtis carminibus non ſine fiſtula.
 Illic bis pueri die
 Numen cum teneris virginibus tuum
 Laudantes, pede candido
 In morem Salium, ter quatient humum.
 Me nec ſœmina, nec puer
 Jam, nec ſpes animi credula mutui,
 Nec certare juvat mero:
 Nec vincere novis tempora floribus.
 Sed cur heu, Ligurine, cur
 Manat rara meas lacryma per genas?
 Cur ſacunda parum decoro
 Inter verba cadit lingua ſilentio?
 Nocturnis te ego ſomniis
 Jam captum teneo, jam volucrem ſequor
 Te per gramina Martii
 Campi, te per aquas dure volubileis.

NOTÆ.

9. Tempeſtiviùs.] Quia ut ait idem Poëta: Turpe ſenex miles; turpe ſenilis amor.

10. Purpureis oloribus.] Hoc eſt, pulchris. Alioqui enim Olores candidi ſunt. Sic Amor purpureus dicitur, id eſt, pulcher: Notat; purpureus qua mihi diſtat amor. 2. Am. eleg. 9. & alibi: Carmina purpureus qua mihi diſtat amor. & in Faſtis: Lataque purpurea luſe refulſit humus.

Simili ratione, multa vocamus aurea in quibus auri nihil eſt præter pulchritudinem & nitorem. 19. Albanos prope lacus.] Alba autore Dionyf. olim inter montem & lacum fuit. Eſt autem verofimile fuiſſe illic Paulo Maximo prædium cum domo.

28. In morem Salium.] De hoc more ante non uno loco eſt dictum.

ODE II. Ad JULUM ANTONIUM.

ARGO. Excusat Horatium quàm honestissimè suam tenuitatem, qua ait impediri se, ne quod à Julo Antonio rogabatur stylo Pindarico celebraret Victoriâ ab Augusto de Sicambriis reportatam, & ipsius Augusti reditum Romam. An. 741.

Pindarum quisquis studet æmulari,
Jule, ceratis ope Dædaleâ
Nittur pennis, vitreo daturus
Nomina ponto.
Monte decurrens velut amnis, imbres
Quem super notas aluere ripas
Fervet, immensûsque ruit profundo
Pindarus ore,

Quicumque Pindarum aquare
contendit, O Jule, is arte Dæ-
dalâ illis cerâ plumis in altum
se attollere conatur, nomen im-
positurus mari, vitri instar pel-
lucido. Pindarus magno impetu
raptur tanquam amnis è monte
descendens, quando collectis im-
bribus ripas exsuperat, altosque
sensus plenissimâ voluit facundia:

NOTÆ.

Tenere me hîc tandem non possum, quin
saltem in uno exemplo ostendam quod in plu-
ribus potui: quàm oscitantes veteres, inod &
aliquando novi, Horatii carminum Argumenta
nobis ediderint. Huic etenim Ode à variis hæc
præfixa comperio. Ab Acronè: *Hæc Ode*
continet laudes Pindari lyrici Poætæ. A Porphy-
rione: Hæc Ode ad Julum Antonium scribitur,
continetque laudes Pindari. A Marcellino: Pin-
darum Thebanum maxime laudas quem etiam
nullis imitabilem asserit. Lambinus in prima
Nota sic contrahit quæ pluribus in fronte Ode
dixerat: Hæc Ode est ad laudandum comparata;
laudas autem Pindarum Poëtam lyricum. Tor-
rentius: Pindarum imitari periculosum est.
Crucquius: Antiquorum Poëtarum veneratio.
Commentarius Variorum ab Schrevelio concin-
natus: Antiquos Poëtas, & præcipuè Pindarum
imitari periculosum est. Bondius; Antiquos Poë-
tas imitari periculosum est. Sic illi.

Et quidem ultro fateor laudari Pindarum ista
Ode & inimitabilem dici. Sed quis non vi-
det hanc laudem Pindari aliò tendere? Certè
etiam hîc, Julius Antonius Poëta prædicatur
egregius; laudaturque magnificè victor Augu-
stus: quid ergo horum nulla sit mentio in Ar-
gumentis, si quidquid Carminis, parva, magna
pars est, putari debet illius argumentum? Quin,
animadverto sæpe Horatio usurpatum: ut longa
circumitio, sed tamen semper ingeniosa, apta-
que, ad verum carminis argumentum descendat.
Sic, ut aliâ fileam, factum est Odis 1, 2, 3, 7, 12.
libri primi. Aliquando proponit quidem ipso

initio quid velit, & præcipuè spectet: sed sta-
tim quasi propositi oblitus, licet apprimè me-
mor, aliò divertit. Sic Od. 5. l. 3. quæ nullo
modo est instituta, ut laudet Reguli constanti-
am, quod etiam illic dictum est.

Hujus itaque Odes argumentum non est illud
quod tam multi putarunt: sed quod supra est
positum. Quod etiam manifestum fiet ex occa-
sione illius scribendæ, quæ hujusmodi fuit.
An. R. 738. cum Germaniæ populi, Sicambri,
Usipetæ, aliique, quosdam Romanorum in suo
territorio deprehensos cruce necassent, Rheno
transmisso prædas ex Gallia egissent, Lolliamq;
præfectum cum equitatu contra ipsos misso vi-
cissent: adversus eos profectus est Roma Augu-
stus. Hujus metu ad sua redeuntes Barbari da-
tis obsequiis pacem acceperant. Mansit tamen
Augustus in Gallia, Druso in Rhætis misso, do-
nec An. 741. rediit Romam ubi tum Prætor erat
Julus Antonius. Erat is Marci Antonii Trium-
viri filius, singulare, ut ait Velleius, l. 2. exem-
plum clementiæ Cæsaris; qui victo ejus patre,
non tantum incolumitate illum donaverat: sed
sacerdotio & Prætura, honoratum, etiam matri-
monio sororis suæ filie in archissimam affinitatem
repperat. Is ergo tanta debens Augusto ubi
audivit illum victis Sicambriis Romam redire:
pro suo etiam Prætoris munere, hortatus est
Horatium anno R. 741. ut qui Latine lyre Pin-
darus esset, magnifico aliquo Carmine tum hanc
victoriam, tum reditum Augusti celebraret.
Respondet illi Horatius ista Ode, quæ his positis
est planissima; alioqui inexplicabilis.

Apollinari lauro fute optimo coronandus, sive audaci stylo vocabulis novis, & absque certo numero properat Dithyrambus: sive laudes prosequitur Deorum aut Regum sanguinem à diis trahentium à quibus iustà morte Centauri cæsi, & oppressa Chimæra ob flammam metuenda. Sive eos commemorat, quos superis aquales factos reportata apud Elidem victoria domum remittit, pugilatu claros aut cursu equestri; beatque dono centum statuis præstantiore. Sive etiam deplorat versu, sponsum, in flore ætatis, morientis sponsa rapsum, & defuncti vires, animi magnitudinem, morisque præclarissimos in cælum tollens, Orco subducit. Thebanum hunc Cyncum sancti plurima adjuvant, O Antoni, quoties vult se à nubes tollere:

Laureâ donandus Apollinari,
Seu per audaces nova dithyrambos
Verba devolvit, numerisque fertur
Lege solutis:
Seu deos, regesque canit, deorum
Sanguinem, per quos cecidere iustâ
Morte Centauri: cecidit tremendæ
Flamma Chimæra:
Sive, quos Elea domum reducit
Palma cœlestes: pugilemve, equumve
Dicit, & centum potiore signis
Munere donat:
Flebili sponsæ juvenemve raptum
Plorat: & vires, animumque, morisque
aureos reducit in altra: nigro-
que invidet Orco.
Multa Dirceum levat aura Cyncum:
Tendit, Antoni, quoties in altos

NOTÆ.

1. *Dithyrambos.*] Dithyrambum antiqui appellaverunt genus quoddam Poësis libere, quâ in convivio, Bacchi fere & vini laudes celebrabantur, metro incerto, & verbis sæpe licentius formatis ampullariisque, ut mos eorum est qui inter comessandum insanunt: unde Horatius audaces hic Dithyrambos vocavit. Imitabatur nimirum modus ille dictionum & carminis, Dei qui laudabatur ingenium; nec abhorrebat à saltatione, quam non raro instituebant qui versus illos canebant.

Cur autem Dithyrambus appellata sit Poësis illa: cum nullus causam probabilem offerret: veram videtur invenisse Possinus auster edita Dissertatione quâ docuit Dithyrambum dictum à tibiis *bisforibus* græcè *διδούρις*, ex *διδ* & *δούρις* porta, seu exitus. Cum enim Arist. l. 7. Polit. c. 7. tradat Phrygiam tibiis fuisse organum Dithyramborum proprium, hoc est musicum instrumentum cujus concentus cum Dithyrambo carmine jungi consuevisset; constetque, ex 9. Æn. v. 618. Phrygius *bifores* fuisse tibiis: quis non videt in viri eruditi sententiam bellè quadrare omnia?

Firmari hoc ipsum potest ex usu Horatii nostri, qui festa variis locis instituens convivia, & Dithyrambicum quid cantaturus: nunc tibiæ Berecynthiæ, hoc est, Phrygiæ, requirit flamina, ut Od. 19. l. 3. cur *Berecynthiæ cessant flamina tibiis*. Nunc verò ut Epode 9. Asiaticam victoriam versu & poculis celebraturus, sic interrogat Mæcenatem: *Quando repostum cæcæbum ad festas dapes, victoris latius Casare, tecum sub alta sic Jovi*

gratum domo beate Mæcenas bibam: onante mistum tibiis carmen lyra & Urque intelligatur qui poscat tibiis, subjungit, lyra Dorium; tibiis vero Barbarum, quem Docti Phrygium interpretantur, juxta illum versum Epist. 2. l. 1. *Gracia Barbaria lento collisa duello*. Est enim hic Barbaria, Phrygia. Et l. 4. Od. 15. in Augusti laudes effusus definit in hunc modum: *nosque & profectis lœcibus & sacris, inter jocosæ mœnura Liberi, Lydis remisso carmine tibiis Trojamque & Anchisen, & alma progeniem Veneris canemus*. Quia enim vicini Phrygibus Lydi acceperant ab illa tibiis: haud dubiè similes Phrygiis habuerunt, adeoque *διδούρις* bifores. Unde & Lydium quoque concentum barbarum dictum perhibent, ad differentiam Æoli, Dori, & Ionii qui nobiliores dignioresque censebantur.

Denique quoniam non solum Poësis, quam dixi, Dithyrambus, est appellata, sed ipse etiam Bacchus idem accepit nomen: id inde factum putare possumus, quod tibiis istis delectarentur Phrygiis & biforibus, cum illis suas & vini laudes celebrari audiret.

15. *Centauri.*] Media parte homines, media equi fuerunt.

16. *Chimæra.*] Monstri triplicis & flammivomi.

17. *Elea palma.*] Reportata ludis Olympicis, qui in Elide celebrabantur à pugilibus luctu & pugno; ab equitibus, cursu.

25. *Dirceum Cyncum.*] Poëtam Pindarum, Thebanum, à Dirce fonte Thebano, in Beotia.

Nubium tractus. Ego apīs Matinæ
More, modoque

Grata carpentis thyma per laborem
Plurimum, circa nemus, uvidique
Tiburis ripas, operosa parvus
Carmina fingo.

Concines majore Poëta plectro
Cæsarem: quandoque trahet feroces
Per sacrum clivum, meritâ decorus
Fronde, Sicambros,

Quo nihil majus, meliusve terris
Fata donavere, bonique divi:
Nec dabunt, quamvis redeant in aurum
Tempora priscum.

Concines, lætōsque dies, & Urbis
Publicum ludum, super impetrato
Fortis Augusti reditu, forūque
Litibus orbū.

Tum meæ, siquid loquar audiendum,
Vocis accedet bona pars: & ô sol
Pulcher, ô laudande, canam, recepto
Cæsare felix.

Tūque dum procedis, Io triumphhe,
Non semel dicemus, Io triumphhe,
Civitas omnis: dabimulque Divis,
Tura benignis.

Te decem tauri totidemque yacca,
Me tener solvet virulus relictâ
Matre, qui largis juvenescit herbis
In mea vota:

Fronte curvatos imitatus ignes
Tertium Lunæ referentis ortum,
Quâ notam duxit, niveus videri,
Cætera fulvus.

Ego verò apīs Matinæ instar qua
thymum sibi gratum delibat la-
bore multo, circa humentis Tibu-
ris sylvas ripasque, versiculos dis-
30 faciles, Poëta tenuis conficio. Tu
longè major vates, digniori atq;
carminis excipies Cæsarem, cum
promeritâ insignis coronâ feros
Sicambros in triumphum per
viam sacram adducet: quo nul-
lum majus aut utilius munus
35 faventes Dii mundo dedere, nec
deinceps donabunt, etiam si qua-
lia olim fuere, aurea sæcula re-
ducantur. Prosequeris versu dies
omnibus festos, & latinitiam pub-
licam toti urbi impetratâ ob re-
ditum felicem victoris Augusti,
40 iustitiamque foro indictum. Tum
verò, si quid ego quoque potero
fari dignum quod audiant, vo-
cem & ipsa tollam, canamque:
O præclare sol, O mihi omni cele-
brande præconio, Cæsare ad nos
reducto, fortunatus; teque no-
bis omnibus præstante, Io trium-
phe non semel acclamabimus,
cum tota Roma; disque adeo
propitiis tuis incandemus. Tu
vota concepta pro Cæsare solves,
50 mactatis decem tauris, ac toti-
dem vaccis; ego offeram visu-
lum à matre depulsam, qui in
pascuis pinguibus milia crescit,
futurus, quam promiseram, bo-
stia. Habet in fronte parva
cornua referentia similitudinem
55 Luna cum tertio jam die no-
va, tenuem arcum præfulgidum
curvat.

NOTÆ

27. *Apīs Matinæ more.*] Matinus Calabriæ
mons, Apuliæ vicinus.

36. *Sicambros.*] Rheni accolæ loco incerto.

49. *Tūque dum procedis.*] Mirum quàm æstu-
averint hīc viri docti, etiāque Heinſius, cum
tamen nulla causâ appareat, fatique sit percipere
vīm verbī, *procedo*. Procedere enim apud Lati-
nos auctores propriè dicitur qui pompa qua-
piam solenni, in publicum progrediuntur. Cum

enim describatur hīc triumphī Cæsarei pom-
pa, quam & Poëtæ ornare debeant: dicit
Horatius procedente Julo Antonio, hoc est, in-
ter Poëtās qui laudes canent victoris, primum
locum tenente, secuturos hunc festis vocibus suis,
reliquos omnes.

59. *Niveus videri.*] Phrasis Græca; pro, ad
videndum.

ODE III. Ad MELPOMENEN.

ARG. Poëſeos Lyricæ laudem præferre ſe aliis omnibus proſitetur; eamque Melpomene Muſæ ſuæ acceptam refert.

Quemcumque tu cum naſceretur benignis oculis aſpexeris, O Melpomene, hunc neque pugilatus illuſtrem faciet certamen Iſthmium; nec acer equus in curru græco Eleâ palmâ coronatum feret; aut armâ, lauro decoratum Imperatorem Capitolio ſiſtent, quod ſuperbè minantes hoſtes deleverit. Sed illum fontes, pingue Tiburis ſolum rigantes, & comantia memora, claram efficiunt Lyrico verſu. Roma regina urbium cives dignum me judicant, qui inferat jucundis Poëtarum choris. Jamque paucioribus invidia morſibus petor. O Pieris Muſa: qua ſuaviſſimo nobiliſſimâ cithara concentui præes: O qua vel ipſos multos piſces cum liberis facere potes Cycnis canendo ſuperiores: tuo munus munere habeo, quod qui prætereunt, me monſtrant digito, Romana falſicinem lyra. Tuum hoc quoque beneficium eſt, quod adhuc ſpirans & vivens placeo, ſi tamen veri placeo nec mihi ipſe plus aquo blandior.

Quem tu Melpomene ſemel Naſcentem placido lumine videris: Illum non labor Iſthmius Clarabit pugilem: non equus impiger Curru ducet Achaico Victorem: neque res bellica Deliis Ornatum foliis ducem, Quodd Regum tumidas contuderit minas, Offendet Capitolio. Sed quæ Tibur aquæ fertile præfluunt, Et ſpiſſæ nemorum comæ, Fingent Æolio carmine nobilem. Romæ principis urbium Dignatur ſoboles, inter amabiles Varum ponere me choros: Et jam dente minus mordeor invido. O teſtudinis aureæ Dulcem quæ ſtrepitum, Pieri, temperas: O mutis quoque piſcibus Donatura Cycni, ſi libeat, ſonum! Totum muneris hoc tui eſt, Quod monſtror digito prætereuntium Romanæ fidicen lyre: Quod ſpiro, & placeo, ſi placeo, tuum eſt.

NOTÆ.

3. Labor Iſthmius.] Certamen curule in honorem Neptuni inſtitutum à Siſypho & quinto quoque anno celebrari ſolitum in Iſthmo Corinthiaco, hoc eſt, in illis terris anguſtis faucibus quæ interpoſitæ Ægæo & Ionio maribus, Achiam Helladi conjungunt.

5. Curru Achaico.] Hoc eſt Græco. Ludi enim Olympici in Græcia celebrabantur.

6. Deliis foliis.] Lauro Apollini ſacra, cuius cognomen Delius à Delo inſula ei natali.

12. Æolio carmine.] Lyrico verſu, ut alias dictum ad Od. ultimam l. 3.

18. Pieri.] O Muſa filia Pieri, à quo dictæ Pierides.

24. Quod ſpiro, & placeo.] Solent plerique homines viventibus famam negare, quam deum mortuis impensè tribuunt. Ejus rei cauſam in unam invidiam conſert Mart. Ep. 10. l. 5. ad Regulum.

Esse quid hoc dicam vivis quod fama negatur?

Et sua quod rarus tempora Lector amat?

Hi sunt invidia nimirum, Regule, mores, &c.

Cum enim nihil nobis timeamus à mortuis, eos cum quibus vivimus, tanquam æmulos odimus.

ODE IV. DRUSI LAUDES.

ARG. *Occasione Drusi Rhætorum & Vindelicorum victoris, in laudes Claudie familie ex qua ille ortum ducebat latè excurrit, Augusto Drusi Vitrico ejusdemque amantissimo gratificaturus, Ann. 742.*

Q Ualem ministrum fulminis alitem,
Cui Rex deorum regnum in aves vagas
Permiserit, expertus fidelem
Jupiter in Ganymede flavo:
Olim juvenas, & patrius vigor
Nido laborum propulsi inficium:
Vernique, jam nimbis remotis,
Insolitos docuere nifus
Venti paventem: mox in ovilia
Demisit hostem vividus imperus:
Nunc in reluctantes dracones
Egit amor dapis, atque pugna.
Qualemve lætis caprea pascuis
Intenta, fulvæ matris ab ubere
Jam lacte depulsum leonem,
Dente novo peritura vidit:
Videre Rhæti bella sub Alpibus
Drusum gerentem & Vindelici: quibus
Mos unde deductus per omne
Tempus Amazonia securi
Dextras obarmer, querere distuli:
Nec scire fas est omnia. Sed diu,
Latèque victrices catervæ
Consilii Juvenis revictæ

Qualem fulminiferam avem
cui deorum maximus imperium
in omne levium volucrum genus
concessit, quod fidem complisset
in pulchro Ganymede rapiendo,
olim juvenutis & stirpis patria
infusa vis prodire nido fecit, la-
boris hætenus omnis expertem:
ventique verno spirantis tempore,
nebulis pulsus, timentem licet, in-
duxerunt ut in altum insolito
conatu niseretur: pauloque post
indoles generosa ad expilanda ovi-
lia immisit: ac demum fames
& pugnandi cupiditas impulit
ut dracones expugnatus difficilis
aggrederetur. Ant qualem ca-
prea viridentibus herbis depas-
cendis occupata, ablactatum leo-
nem fulvæ parentis filium conspe-
xit, illius dente nulli hætenus
præda infixa, laceranda: talis ad
Alpes conspectus est Drusus bel-
lum movens Rhæti & Vindelici,
qui cur secures Amazonias ab
omni avo consueverint adhibere
pugnando, hætenus sciscitari ne-
glexi, nec facile est omnium re-
rum causas cognoscere: sed mag-
nis dudum victoriis clari populi,
Adolescentis provida

NOTÆ.

Drusi ista victoria diversa est ab alia quam
idem reportavit de Rhætis Ann. R. 739. cujus
aliquatenus particeps fuit Tiberius, sub belli fi-
nem ab Augusto missus, ut fratrem adjuvaret.
Sapienter enim acturus Poëta Ode Superiore de
domitis ab ipso Augusto Sicambriis, filium tum
de victoria eodem ferè tempore de Rhætis per
Drusum reportata: vel utramque, quod verius
puro, attribuit ipsi Augusto: alteram quidem
quod verè ejus esset; alteram quod ejus auspi-
ciis vicissent Drusus & Tiberius. Hanc autem
quia solus Drusus de Rhætis, Vindeliciis, aliisque
Germaniæ populis An. 742. reportavit, in illius
laudem hic celebrat Horatius. Ubi hoc quoque
non sine causa factum interpretor, ut quanquam
cum Rhætis Sicambros vicisset Drusus, nulla ta-

men istius populi mentio fiat, ne Augusti &
Drusi de iisdem victoriæ comparari quodammo-
do videantur; aut ne non plene ab Augusto
victi putarentur Sicambri, qui ausi essent tam
circo rebellare.

4. *In Ganymede.*] Fuit hic, puer elegantissi-
mus Trojani Regis filius quem Aquila ex monte
Ida ubi venabatur, in coelum sustulit jussu Jovis
qui eum sibi à poculis habere voluit.

17. *Rhæti.*] Populi in Alpibus olim siti, tra-
ctum Grisonum, Vallemelinam, Tridentinam
ditionem & Tirolensem Comitatum hodiernum
complexi.

18. *Vindelici.*] Hodie ut creditur Bavari,
cum ea Sueviæ parte ubi est Augusta Vindeli-
corum vulgò *Ausbourg*.

Sensere,

fortitudine domiti didicere quid
efficiat animus, & quid præstans
natura in domo nobilissima egre-
giè exculta, quid charitas veri
paternæ Augusti Caesaris in ju-
venes Nèrones. A viris fortibus
fortes existant filii; ipsi in cau-
ris & in pullis equorum inesse
cernimus eorum, unde nati sunt
robur atque præstantiam; nec
generosa Aquila timidus ex se
gignunt columbas. Præcepta ta-
men naturam juvant, & recta
institutio vires animis addit;
quotiesque deest cultura verum
bonarum assuetudinem inducens,
optima etiam indolis plurima
vitia adnascuntur. Quantus
à te, O Roma, debeat Neroni-
tus, restatur Metaurus fluvius,
superatus casusque Asdrubal, &
ille dies qui tenebris fugatis pri-
mus nobis felix illuxit, cum
fausta rerum omnium copia.
Quando execrandus Annibal sic
ex Italia equo præcipiti ansigit,
ut solet flamma per tadas cur-
rere, aut Eurys per Siculum
mare. Ex hoc secundis semper
præliis, Romani exercitus, indices
ausi victoribus sunt: & in tem-
plis qua Pæni vastaverant steterunt
iterum restæ dorum statua; de-
mumque Annibal perjuris hæc
verba protulit: Cervi lupis ra-
paci in prædam cessuri, sine
causa illos aggrediuntur, quorum
conspectum & manus vitare,
magnifica victoria est. Homi-
num genus qui ab incensa Troja
animosi deos suos toto Tyrrheno
mari huc illic actos cum liberis
& senio confectis patribus, urbi-
bus Italiam intulerant: tanquam
ilex securibus percussa in monte
Algido, qui nigra frondis pluri-
mum habet: per proprias clades,
sæpæque vulnera vires atque au-
daciam trahit ex ipso ferro. Non
Hydra resecatis capitibus fortius
insurrexit in Herculem indignè ferentem se superari,

Sensere, quid mens ritè, quid indoles
Nutrita faustis sub penetralibus
Posset, quid Augusti paternus
In pueros animus Nèrones.
Fortes creantur fortibus, & bonis:
Est in juvenis, est in equis, patrum
Virtus: nec imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.
Doctrina sed vim promovet insitam,
Rectique cultus pectora roborant:
Utique defecere mores,
Dedecorant bene nata culpæ.
Quid debeas, ô Roma, Neronibus
Testis Metaurus flumen, & Asdrubal
Devictus, & pulcher fugatis
Ille dies Latio tenebris,
Qui primus almâ risit adorea:
Dirus per urbes Afer ut Italas,
Ceu flamma per tadas, vel Eurys
Per Siculas equitavit undas.
Post hoc, secundis usque laboribus
Romana pubes crevit: & impio
Vastata Pœnorum tumultu
Fana Deos habuere rectos.
Dixitque tandem perfidus Annibal:
Cervi luporum præda rapacium
Sectamur ultro, quos opimus
Fallere, & effugere est triumphus.
Gens, quæ cremato fortis ab Ilio,
Jactata Tuscis æquoribus, sacra,
Natosque, maturosque patres
Pertulit Ausonias ad urbes:
Duris ut ilex ronsa bipennibus
Nigræ feraci frondis in Algido,
Per damna, per cædes, ab ipso
Ducit opes, animumque ferro.
Non Hydra secto corpore firmior
Vinci dolentem crevit in Herculem:

NOTÆ

28. *Pueros Nèrones.* Tiberium & Drusum fi-
lios Tiberii cognomento Neronis, ex Livia, quam
alteris nuptiis duxit Augustus, & privignos
amavit plurimum, Drusum præsertim non modò
propter indolem & fortitudinem; sed etiam
quòd apud Augustum natus esset.

41. *Adorea.* Ador, idem ac far, frumenti

genus, quod cum abundaret veteribus, putabant
se beatos, ac læti erant: farre enim solo ferè
sunt usi primis annis trecentis. Adorea ergo sum-
mitur pro publica felicitate, ut causa pro effectu
suo.

44. *Equitavit.* Quando instar velocis equi
Italia excedit fuga præcipiti.

Monstrumve

Monstrumve summifere Colchi
Majus, Echioniæve Thebæ.
Merfes profundo, pulchrior evenit.
Luctere, multa proruet integrum
Cum laude victorem, geretque
Prælia conjugibus loquenda.
Carthagini jam non ego nuncios
Mittam superbos: occidit, occidit
Spes omnis, & fortuna nostri
Nominis, Afrubale interempto.
Nil Claudie non efficient manus:
Quas & benigno numine Jupiter
Defendit, & curæ sagaces
Experiunt per acuta bella.

ant magis dirum monstrum
Colchis, vel Echione Theba tulera.
Si mari mergas, nitidius prodit:
63 si luctâ aggrediarius, vel nun-
quam victis, magnâ gloriâ terrâ
affiget, pugnasque depugnabit
qua amplam dabunt uxoribus
materiam sermonum. Ego jam
non amplius jubebo Carthaginem
70 ire, qui magnifica nuncient: pe-
riit omnino peris spes & felicitas
Punica gentis, Afrubale occiso.
Nihil erit quod non efficiatur ma-
nibus Claudiorum quos & benig-
num Jovis numen tuetur, pro-
vidaque & acris solertia difficil-
75 limes quibusque bellis feliciter
extricat.

NOTÆ.

63. Colchi.] Populi Colchidis monstrorum fe-
racis & venenorum, ubi nata Medea.

64. Echione Theba.] Conditæ ab Echione
Cadmi genero.

68. Conjugibus loquenda.] Fœminæ, utpote
loquaces & plerumque otiosæ, si quid hujusmo-
di suis contingat, solent narrare sæpius.

72. Afrubale interempto.] Ducebat Afru-
bal ex Africa in Italiam Annibali fratri 56.
millia hominum, quæ si copiis fraternis conjun-
xisset, actum de Italia videbatur: sed cladem

avertent Claudius Nero Consul circa An. R.
546. & Salinator ejus collega cæso ad Metau-
rum flumen Afrubale.

74. Jupiter.] Dubium de industria facit Jo-
venne potius an Augustum intelligat.

76. Per acuta bella.] &c. non solum acutum
sonat sed etiam vehementem & acrem. Acuta
ergo bella, sunt acra & vehementia quæ ob
difficultatem requirunt ducum curas sagaces, &
deorum opem.

ODE V. Ad AUGUSTUM.

ARG. Augustum rogat ut post longam absentiam, Romam quamprimum
redeat omnibus desideratissimus. An. 741. aut 744.

Divis orte bonis, optime Romulæ
Custos gentis, abes jam nimium diu:
Maturum reditum pollicitus patrum
Sancto Consilio, redi.
Lucem redde tuæ, dux bone, patriæ.
Instar veris enim vultus ubi tuus

O qui propitiis superis natui
es, gentis Romulæ optimus custos
& defensor præclarus: longiori
jam tempore absens es, cum Se-
natui promississes fore ut quam-
primum redires: redi ergo, re-
5 stitue patriæ lucem tuam huma-
nissime Princeps: quasi enim ver-
esset,

NOTÆ.

1. Divis orte bonis.] Non videtur hic agi de
Augusti profapia, & en à Diis, an ab homini-
bus genitus sit: sed solum dicitur in lucem edi-
tus Divis bonis, hoc est propitiis & Romæ faven-
tibus: cujus contrarium esset, Divis iratis.

2. Abes jam nimium diu.] Absuit sæpè Ro-
ma Augustus, & quidem satis diu, modò bellis
occupatus, modò provinciis ordinandis. Ista
autem absentia posteriorum aliqua est, nempe

aut illa quâ diximus Od. 2. profectum Romæ
An. 738. in Gallia mansisse ad An. 741. Aut
certè illa quæ An. 743. Druso in Germaniam
iterum misso & Tiberio in Dalmatiam: Augustus
belli utriusque exitum in Lugdunensi Gallia ex-
pectavit, donec anno sequenti 744. cum duo-
bus prigrignis rediit Romam, ubi Julius Antonius,
de quo supra, Consulatum gerebat. Vid. Dio-
nem in fine l. 54.

mox ut facies tua populo se ostendit, sunt dies jucundiores, & sol micat formosior. Sicut mater filium, quem intra annum maligna Noë aura procul à chara domo morantem retinet trans Carpathium mare, revocat vovendo, auguria captando, & supplicando, neque avertit vul-tum à littore: sic Roma Casa-rem suum requirit pio affectu desiderio: etenim bos securus per agros it reditque sulcos ducens: complet campos segetibus Ceres, & Abundantia. Per mare à piratis vacuum nauta libere comneant. Fides ab omnibus tam sanctè colitur ut vel ipsa perfidia suspicio, timori sit. Pau-dica domus nullis inquinantur stuprorum probis. Consuetudine & legibus nefaria adulteria sub-lata sunt. Commendantur ma-tres ob prolem sibi similem. Si quid peccati est, proxima sta-tim vindicat poena. Quis salvo Casare Parthum formidet? quis Scythiam frigentem? quis im-mania corpora, qua fera fert Germania? quis sollicitus sit de Cantabricis motibus? diem quis-que ad vespertum usque ducit in vinetis suis, utresque adducens ad vacuas arbores illas, istis ma-ritat. Hinc hilaris se ad pocula refert, & in secunda mensa te deum invocatur; tuo numini pre-ces plurimas offert, vinumque libat ex patera illud effundens, & diis Laribus te adjungit, ut grata consuevit Græcia Castorem & magnum Herculem.

Affulsit: populo gravior it dies,
Et soles melius nitent.

Ut mater juvenem, quem Notus invido
Flatu Carpathii trans maris æquora:

Cunctantem spatio longius annuo
Dulci detinet à domo,

Votis, ominibusque, & precibus vocat,
Curvo nec faciem littore dimover:

Sic desideris icta fidelibus

Quærit patria Cæsarem.

Tutus bos etenim rura perambulat:

Nutrit rura Ceres, almaque Faustitas:

Pacatum volitant per mare navitæ:

Culpari metuit fides:

Nullis polluitur casta domus stupris:

Mos, & lex maculosum edomuit nefas:

Laudantur simili prole puerperæ:

Culpam poena premit comes.

Quis Parthum paveat? quis gelidum Scythen?

Quis, Germania quos horrida parturit

Fœtus, incolumi Cæsare? quis feræ

Bellum curet Iberiæ?

Condit quisque diem collibus in suis,

Et vitem viduas ducit ad arbores,

Hinc ad vina redit lætus, & alteris

Te mensis adhibet deum.

Te multa prece, te prosequitur mero

Defuso pateris: & Laribus tuum

Miscet numen, uti Græcia Castoris,

Et magni memor Herculis

NOTÆ.

10. *Carpathii maris.*] Quod est inter Cre-tam & Rhodum quâ parte alluit Carpathum In-sulam.

22. *Lex mac. ed. nefas.*] Intelligit legem Ju-liam contra adulteros latam ab Augusto qui ex adoptione in gentem & nomen, dictus, & ipse Julius est. Quod autem dicitur, ista lege edo-mitum nefas adulteriorum: certè non ita, ut paulo post, ipsam Augusti domum non admo-dum fœdè polluerint: filiâ ejus Juliâ, tumque Tiberii conjuge, consuetudinem probrosam fo-vere deprehensâ cum multis, ac inter cæteros cum Julo Antonio, & Quintio Crispino Con-sularibus, qui ut alii plurimi morte luerunt adul-teria, ipsa Juliâ in Pandatariam insulam relegata An. 748.

31. *Alteris te mensis adhibet Deum.*] Antiqui, mensarum & conviviorum præfides habebant Deos, alii alios, eorumque simulacra ante omnia simul cum salino imponebant mensæ, eam teste Arnobio, sic consecraturi. Priore illa mensâ sublatâ, ponebatur altera cum pomis, placentis, uvis, aliisque hujusmodi, & exquisitissimo vino, cujus portionem aiebant esse *ἀγρὸς ὑαγίων*, hoc est boni genii, qui tum invocabatur cum diis laribus, sive domesticis. Vult itaque Poëta Romanis invocari Augustum ut bonum singula-rum familiarum Genium.

34. *Defuso pateris.*] Vini in pateras infusi partem aliquam, prius quàm biberent, effunde-bant in terram religionis ergo, & quasi illam diis offerrent.

Longas ô utinam, dux bone, ferias
Præstes Hesperia, dicimus integro
Sicci mane die: dicimus uvidi,
Cum sol Oceano subest.

Utinam benignissime dux simili
lem isti pacem, atque hæc etia
quàm diutissime dotes Italia: ita
die toto uovemus, mane jejuni,
& bene poti uesseri, cum jam
sol sub Oceano est.

ODE VI. Ad APOLLINEM & DIANAM.

ARG. Occasione Ludorum sæcularium canit laudes Apollinis & Dianæ.
Ann. 737.

Dive, quem proles Niobæa magnæ
Vindicem linguæ, Tityosque raptor
Sensit, & Trojæ prope victor altæ
Phthius Achilles,
Cæteris major, tibi miles impar:
Filius quamvis Thetidos marinæ
Dardanas turres quateret tremendâ
Cuspide pugna.

Ille, mordaci velut ista ferro
Pinus, aut impulsâ cupressus Euro,
Procidit latè, posuitque collum
Pulvere Teucro.

Ille non inclusus equo Minervæ
Sacra mentito, male feriatos
Troas, & lætam Priami choreis
Falleret aulam:

O Apollo quem filii Niobes ex-
perti sunt uitorem arrogantis
loquacitatis, & Tityus nefarius
amator, Phthiusque Achilles, qui
cum prope expugnasset nobilem
Trojam, reliquis omnibus militiâ
præstantior, sed tibi nequaquam
comparandus, quamvis Thetide
natus marinâ, & hastâ arma-
tus terribili concuteret Dardanas
turres. Ille tanquam pinus exci-
sa ferâ dentibus ferreis, aut ut
cupressus Euro impellente eversa,
vastò corpore cecidit, & collum
extendit in terra Troianâ. Non
ille latrans in equo sacra Miner-
væ simulante, intempestivè ori-
antes Trojans, & Priami nobi-
les aulicos salutationibus hilariter
vacantes, oculis aggressus esset:

NOTÆ.

Carmen Sæculare, sic dictum quod Ludis Sæ-
cularibus caneretur. Etsi autem hi ludi unâ
tantum vice celebrati sint ab Augusto, Ann. R.
737. bina tamen habemus Carmina Sæcula-
ria ab Horatio scripta, sive quod ab Augusto
unum scribere iussit, plura tentando scripserit,
sive quod unum amplius & magnificentius Cæ-
sari destinans, aliud in vulgus parferit, quibusli-
bet canendum. Omnia porò hæc Carmina id-
circo Apollinis & Dianæ laudes persequuntur,
quod cum Apollo, hoc est Sol dies faciat; Dia-
na verò sive Luna, noctes: sperarent fore ut
si propitium habuissent utrumque numen: sæ-
culum quoque quod diebus & noctibus constat,
lætum ipsis faustumque fuisset.

1. *Proles Niobæa.* Niobe uxor Amphiarai
Thebarum Regis, ausa se Latonæ præferre so-
bolis numero & pulchritudine, in poenam lin-
guæ intemperantis ad luctuosam orbitatem re-
ducta est, filiis sex ab Apolline, & filiabus
totidem à Diana ictibus sagitarum occisis.

2. *Magna lingua.* Magnificentius quàm
oportuerat de se loquentis cum aliena contus
melia.

4. *Phthius Achilles.* Oriundus Phthia Thef-
salia urbe, qui occiso Hectore præcipuo Trojæ
defensore videri poterat prope illam cepisse.
Tribuitur autem Apollini mors Achilles, vel quod
ipse Paridis specie cum occiderit; vel quod Pa-
ridis in Achillem collimantis manum rexisset
juxta illud Virg.

*Dardana qui Paridis direxit tela, mansitq;
Corpus in Æacida.*

6. *Thetidos.* Thetis Dea marinâ, filia Nerei,
& Achilles mater.

7. *Tremendâ cuspide.* Hastâ gravissimâ, quam
solus possit vibrare Achilles.

9. *Mordaci ferro.* Interpretantur vulgò, se-
curim: sed ferâ magis convenire videtur ob
dentes quibus ubi succisa est arbor, momento
concidit, sicut Achilles sagitta ictus.

*Sed vi aperta superatis infestus,
heu! fari nescientes pueros Græco
igne consumeret, etiamque in
matris utero delitescens: nisi
tuis & sibi chara Veneris preci-
bus deorum pater concessisset in
gratiam Ænea melioribus au-
spiciis alios muros excitari. O
Phœbe qui ingeniosam Thaidum
doces fidibus ludere, qui Xanthi
aquis abluis comam, tuere sa-
mam Daunia Musa ô imberbis
vicorum præses. Ego à Phœlo
habeo scientiam versuum pangen-
dorum, ab eodem accepi poetæ
nomen. O vos Patritia Virgines,
& vos pueri nobilibus nati pa-
rentibus, qui estis in clientela
Delia Deæ, qua sagittis arcu
missis fugam sistit lyncum atque
cervorum: versus Lyrici modum
imitamini motu pedum, &
ictum mei pollicis lyram percu-
tientis, observate, instans more
Apollinem Latona filium cantu
celebrantes, pariq; modo Lunam
nocturno lucentem, & magis ac ma-
gis crescere solitam, prosperantem
fruges, & in suo mensuræ cursu
conficiendo in primis agilem. Erit
cum olim nupta, memorabitur
singula: ego cum lapsa sæculo re-
disissent festi dies, aptaque essem
ad modos ediscendos, cocini Hym-
num ab Horatio vate composi-
tum, qui fuit superis gratissimus.*

Sed palam captis gravis, heu nefas! heu!
Nescios fari pueros Achivis
Ureret flammis, etiam latentes
Matris in alvo :
Ni tuis victus, Venerisque gratæ
Vocibus Divum pater annuisset
Rebus Æneæ potiore ductos
Alite muros.
Doctor argutæ fidicen Thaliæ
Phœbe, qui Xantho lavis amne crines :
Dauniæ defende decus camœnæ
Lævis Agyieu.
Spiritu Phœbus mihi, Phœbus artem
Carminis, nomenque dedit Poëtæ.
Virginum primæ, puerique claris
Patribus orti,
Delia tutela Deæ, fugaces
Lyncas, & cervos cohibentis arcu,
Lesbium servate pedem, meique
Pollicis ictum,
Rite Latonæ puerum canentes,
Rite crescentem face noctilucam,
Prosperam frugum, celeremque pronos
Volvere menses.
Nupta jam dices: ego Dīs amicum,
Sæculo festas referente lucas,
Reddidi carmen docilis modorum
Vatis Horatī.

NOTÆ.

26. *Qui Xantho lavare crines Xanthi aquis;* quod hæc perhibeantur flavos capillos facere, quales Apollini tribuuntur.

27. *Dauniæ defende decus camæna.* Fac ut Horatius tuus Apulus, atque idem Daunius Carmen Sæculare scribens iussu Augusti, ejus & publicam de se expectationem non fallat.

28. *Agyieu.* Vox hæc à Græca est ἀγῆς, quæ viam præcipue urbanam & intra pomeria positam significat. Agyieus Apollo dicitur quod viis præsit: undè & ejus statuae ponebantur in

viis publicis. Lævis dicitur idem Apollo, quia imberbis: juvenem enim semper esse Solem oportet; qui singulis diebus oriens, veluti renascatur.

35. *Lesbium pedem.* Hoc est Lyricum, ut sæpe dictum.

39. *Prosperam frugum.* Præterquam quod plantationibus præest Luna, vegetatque omne stirpium genus: humore etiam suo nocturno, tum ipsas, tum earum fruges magnopere alit. Vide infra notas ad Carmen Sæculare post lib. Epodon. & supra, Od. 21. l. 1.

ODE VII. Ad L. MANLIUM TORQUATUM.

ARG. L. Manlio Torquato autor est, ut bonis fruatur dum licet.

Diffugere nives : redeunt jam gramina campis,
Arboribusque comæ.

Mutat terra vices, & decrefcentia ripas

Flumina prætereunt.

Gratia cum Nymphis, geminisq; Sororibus audet
Ducere nuda choros.

Immortalia ne speres, monet annus, & alnum
Quæ rapit hora diem.

Frigora mitescunt Zephyris : ver proterit æstas,
Interitura, simul

Pomifer autumnus fruges effuderit : & mox
Bruma recurret iners.

Damna tamen celeres reparant cœlestia Lunæ.
Nos ubi decidimus,

Quò pius Æneas, quò Tullus dives, & Ancus:
Pulvis, & umbra sumus.

Quis scit an adjiciant hodiernæ crastina summæ
Tempora Di superi ?

Cuncta manus avidas fugient hæredis, amico
Quæ dederis animo.

Cum semel occideris, & de te splendida Minos
Fecerit arbitria :

Non, Torquate, genus, non te facundia, non te
Restituet pietas.

Infernis neque enim tenebris Diana pudicum
Liberat Hippolytum :

Nec Lethæa valet Theseus abrumpere charo
Vincula Pirithoo.

Diana castum Hippolytum nocte extraxit Stygia, neque amicum suum Pirithoum tartareis vinculis solvere potest Theseus.

NOTÆ.

15. Tullus & Ancus.] Romanorum Reges locupletissimi.

20. Amico quæ dederis animo.] Affine huic loco est Mart. Epig. 32. l. 5. de Crispo.

Quadrantem Crispus tabulis Faustine supremis,
Non dedit uxori: cui dedit ergo? sibi.

Hunc vero modum loquendi mutuati sunt Latini à Græcis apud quos frequens est *ἐὶς τὸν αἰῶνα* dilecto animo gratificari, & proprio genio obsequi.

21. Splendida arbitria.] De capite nimirum illi stri non potuit decidi per obfcuram sententi-

Defluxere iam nives, & agris gramina, arboribus frondes redeuntur: consuetà vicissitudine mutatur terra, & imminutis aquis minores fluvii labuntur intra ripas suas. Prima Gratia cum Nymphis & duabus Sororibus, non timet sine vestibus saltantium choris praire. Docet te ita fugiens annus, & hora, quæ ipsum, quo vivimus, diem secum aufert, ne quid æternum fore confidas. Asperitatem hiemis verni mitigant Zephyri, ver pellit æstas, & ipsa desitura, cum pomorum ferax autumnus suos dederit fructus, statimque redibit bruma torpens. Tamen iactura illa quam nobis affert perpetua calis conversio reparatur à Luna properante. Nos autem ubi semel descendimus in eam locum in quem iverunt Æneas pius & dives Tullus & Ancus, nihil aliud sumus quam cinis & vana umbra. Quis novit an ad præteriti temporis summam, addituri sint dii etiam crastinum diem? quæ tibi ipse, te amans, donaveris, & quæ tu utendo feceris: ea demum hæredis avidi manibus subtrahentur. Postquam mortuus fueris, & de te illustre iudicium tulerit Minos: non te, mi Torquate, nobilitas, non eloquentia, non denique pietas, vitæ reddet: neque enim

am, un jugement d'éclair.
26. Hippolytum.] Fuit hic Thesei filius qui fœdos Phœdræ novercæ amores respuens, ejus fraudibus periit, Dianæ charus ob communem utrique amorem castitatis, & venationis, quæ simul aliquando se exercebant. Hunc tamen Ovidius tradit ab Æsculapio Dianæ rogatu revocatum ad vitam, & Virbium novo nomine appellatum, custodem factum esse memoris Aricipi Dianæ sacri, atq; unum fuisse de minoribus Diis.
28. Pirithoo.] De hoc vid. sup. Od. 4. l. 3.

ODE VIII. Ad MARCIUM CENSORINUM.

ARG. C. Marcio Censorino carmina offert, affirmans ea valere plurimum ad famæ nominisque eternitatem.

Ego, ô Censorine, rem facturus commodam meis sodalibus clavam pateras, aliaque area visca, & tripodas, qui apud Græcos præmium fortium virorum erant: neque tu donorum meorum vilissima acciperes, si nimium abundarent operibus quæ Parrhasius aut Scopas elatorum, è saxo iste, ille penicillo, nunc hominem parati exhibere, nunc Deum. Sed mihi non est hac facultas, nec in talibus indiges, aut animus tibi est rerum istarum appetens. Placent tibi versus; & nos offerre possumus versus; insuperq; exponere quam pretiosam sit donum nostrum. Non marmora publico loco posita & literis inscripta, quæ vitam reddunt defunctis fortibus Imperatoribus: non præcepta Annibalica fuga & ejusdem minæ ignitiles redditæ: non perfida Carthaginis conflagratio iis narrata, celebrius faciunt decus illius qui a subacta Africa nomen obtinuit, quam versus Musa Calabra: neque si de te taceant libri, etiamsi magna gesseris, dignum præmium consequeris. Quæ fama esset hodie Martis & Iliæ filii, si malignum silentium meritis laudes Romulo invidisset? Æacum à Stygia servatum palude,

Donareim pateras, gratâque commodus, Censorine, meis æra sodalibus: Donarem tripodas, præmia fortium Graiorum: neq; tu pessima munerum Ferres: divire me scilicet artium, Quas aut Parrhasius protulit, aut Scopas, Hic saxo, liquidis ille coloribus Solers nunc hominem ponere, nunc Deum. Sed non hæc mihi vis: non tibi talium Res est, aut animus deliciarum egens. Gaudes carminibus: carmina possumus Donare, & pretium dicere muneri.

Non incisa notis marmora publicis, Per quæ spiritus, & vita redit bonis Post mortem ducibus; non celeres fugæ, Rejectæque retrorsum Annibalis minæ, Non incendia Carthaginis impia, Ejus, qui domita nomen ab Africa Lucratu rediit, clariùs indicant Laudes, quam Calabræ Pierides: neque, Si chartæ sileant, quod benefeceris, Mercedem tuleris. Quid foret Iliæ, Mavortisque puer, si taciturnitas Obstaret meritis invida Romuli? Ereptum Stygiis fluctibus Æacum Virtus, & favor, & lingua potentium

NOTÆ.

Fuit C. nforinus, ut loquitur Vell. vir demerendis hominibus natus, è familia Marcia Romæ antiqua & per-illustri, qd Magistratus summos plurimos cum laude obitos. Sed inter cæteros præclarus fuit C. Marcius Rutilus qui cum Ann. Rom. 490. Censor fuisse, novo exemplo, iterum factus est, penè invitatus Ann. 488. atque hinc Censorinus cognominatus appellatione ad posteros transmissa. Hic porro noster cum anno obitâs Horatii (qui erat Romæ 746.) Consul fuisset, deinde in Armeniam cum Caio Agrippæ & Julia filio missus, ibi mortuus est non medio-

eri urbis luctu.

2. *Meis sodalibus.* J Poëtis qui plerunq; in opes ea sibi donari malunt quæ ad vitam utilia sunt.

15. *Celeres fugæ.* J Vid. sup. Od. 4. fugam Annibalis post Aladrubalem fratrem occisum.

17. *Carthaginis impia.* J Quæ nempe contra fœdus juramento firmatum arma resumpserat in Romanos.

25. *Æacum.* J Jovis filium, quem ob insignem dum viveret Justitiæ amorem defuncto-rum judicii præpositum à patre dicunt Poëtæ.

Varum

Vatum divitiis consecrat insulis.
 Dignum laude virum Musa vetat mori :
 Cælo Musa beat : sic Jovis interest
 Optatis epulis impiger Hercules.
 Clarum Tyndaridæ fidus ab infimis
 Quassas eripiunt æquoribus rates.
 Ornatus viridi tempora pampino
 Liber vota bonos ducit ad exitus.

Liber pampinis coronatus virentibus, fortunat sibi supplicantium preces.

facundia, gratia, & vox illu-
 strum Poetarum immortalitate
 donat in fortunatis insulis cam-
 porum Elysiorum. Laudem pro-
 meritis quoscunque homines mori
 non sinit Musa: eademque bea-
 tos in cælo facit. Per illam stre-
 nuus Hercules convivat se felix
 cum Jove. Lucida Tyndari fili-
 orum stella, ex maris profundo,
 suiscentes extrahit naves; &

30

NOTÆ.

27. *Consecrat.*] Tanquam Deum haberi facit.
 29. *Sic Jovis interest, &c.*] Vult Horatius
 idcirco tantum hæc omnia de Hercule, de Pol-
 luce & Castore, de Baccho dici credique ab ho-
 minibus, quia illa de ipsis Poetæ cecinere; alio-

qui nihil futuros.

31. *Tyndarida.*] Castor & Pollux Tyndari
 filii, mutati in stellas navigantibus salutare.

34. *Liber.*] Alterum Bacchi nomen, quod
 animum liberet curis.

ODE IX. Ad LOLLIIUM CONSULAREM.

ARG. *Promittit Horatius Lollio famam virtutis immortalem in versibus
 Lyricis suis.*

NE fortè credas interitura, quæ
 Longè sonantem natus ad Aufidum
 Non ante vulgatas per artes
 Verba loquor socianda chordis.
 Non, si priores Mæonius tenet
 Sedes Homerus : Pindaricæ latent,
 Cæque, & Alcæi minaces,
 Stesichorique graves Cæmœnæ.

Ne fortassis erres, credens pe-
 ritura quæ ego ad ripam Aufidi
 late sonantis in lucera missis, in-
 usitato artificio pandò carmina,
 ad lyram canenda; etsi princi-
 pem locum Mæonius Homerus
 obtinet: non idcirco jacent in te-
 nebris poemata Pindari & Simo-
 nidis Cæi; aut quæ Alcæus mi-
 naci stylo, & Stesichorus gravi-
 ter scripserunt.

5

NOTÆ.

M. Lollius An. Rom. 729. Galatiam ex re-
 gno factam ab Augusto provinciam pro Prætorè
 primus administravit. An. 733. Consul Romæ
 fuit 738. Bessios in Thracia domuit: sed à Si-
 cambris & Uspetis Galliam infestantibus cla-
 dem accepit Lollianam dictam. Collegit tamen
 adhuc exercitum, cujus metu, & maxime Au-
 gusti Romæ venientis repressi sunt victores Bar-
 bari. Demum rector & moderator Caio nepoti
 Augusti ex Julia & Agrippa datus, eidem ad-
 fuit in Orientem cum Imperio misso, ibique mor-
 tuus est An. 748. An autem vera sint, quæ de
 hoc viro Velleius scribit l. 2. fuisse eum pecunie
 quam rectè agendi cupidiorè, & inter sum-
 mam dissimulationem vitiorum, vitiosissimum, &c.
 Dubitari potest: primum, quod ab Augusto
 tantis honoribus ornatus, tantis rebus adhibitus,
 etiam Caï nepotis à se adoptati adolescentiæ re-
 gendæ præpositus fuerit. Deinde, quod videri
 possit hic scriptor ita sensit ex odio in Lollium,
 qui ut notavit Suetonius, Caï animum abaliena-

verat à Tiberio, quem ipse, ejus scilicet miles,
 effusus sæpe & falsis laudibus in cœlum attollit
 Velleius. Scriptam hæc Oden censeo post Con-
 sulatum Lollii. Hoc enim indicant illa verba,
Consuleque non unius anni, &c.

2. *Longè son. nat. ad Aufidum.*] Est Aufidus,
 quod ante diximus, rapidissimus fluvius ex Apen-
 nino monte in mare superum decurrens, inter
 utramque Apuliam, à cujus ripa, ipsoque fonte
 non longè posita erat Venusia Horatii patria.

7. *Cæa Camana.*] Simonides Poëta Lyricus in
 insula Cæa natus scripsit versu Cambylae & Darii
 historiam, Xerxis navale prælium, & Threnos
 lugubres lingua Doricâ.

Alcæi.] De hoc jam sæpè dictum, in oppres-
 sores libertatis adeo amaro, ut multos styli acer-
 bitate excedere urbe coegerit.

8. *Stesichori.*] Siculus fuit iste ex urbe Himera,
 scripsitq; lingua Doricâ 26 libros Poëmatum, ut
 tradit Suidas.

Nec si quid edidit olim ludens
 Anacreon oblitteratum est tem-
 poris lapsu. Sapphus Æolia car-
 mina hodieque spirant amorem,
 neque extincti sunt adhuc ignes
 quos Lyricis versibus suis servan-
 dos dederat. Non una Helena
 Lacedæmonia, amore conflagra-
 vit raptoris, admiratione capta
 illius capilorum, vestiumque
 auro intextarum, splendoris re-
 gii, & magnifici comitatus; nec
 Teucer primus omnium sagittas
 misit arcu Cydonio. Non una
 vice obfissum est Ilium, non soli
 Idomeneo, magno aut Sthenelo
 depugnata sunt prælia præconii
 Musarum digna. Antefortem
 Hæctorē, & audacem Deipho-
 bum alii vulnera exceperant pro
 caris pueris & pro castis conjugi-
 bus. Eutrē plurimi ante Aga-
 memnonem generosi: sed omnes
 nec premit sempiterna infletos &
 ignotos, quia divinum Poetam
 non habent. Virtus qua latet
 parum differt ab inertia sepulti
 hominis. Ego o Lolli, non sinam
 te resque tuas præclaras in meis
 chartis præteriri silentio, & in-
 vida hominum oblivioni mandari
 impune. Animum habes in
 negotiis prudentem; prosperis
 æque atque adversis in rebus
 æquabilitate constantem; frau-
 dulentia avaritiæ ultorem, con-
 temptorem pecuniæ qua omnia
 posse se trahit atque ad nos addu-
 cit, quique non uno solum anno
 Consulē te faciat, sed quoties
 recte atque ex fide iudicans uti-
 litati præferi honestatem, rejicisq;
 fortiter munera largitionesq; im-
 proborum, ac per obsequium
 turbam vulticris armis incedis.

Nec, si quid olim ludit Anacreon,
 Delevit ætas: spirat adhuc amor,
 Vivuntque commissi calores
 Æoliæ fidibus puellæ.
 Non sola comptos arsit adulteri
 Crines, & aurum vestibus illitum
 Mirata, regalesque cultus,
 Et comites, Helene Lacæna:
 Primusve Teucer tela Cydonio
 Direxit arcu: non semel Ilios
 Vexata; non pugnavit ingens
 Idomeneus, Sthenelufve solus
 Dicenda musis prælia: non ferox
 Hæctor, vel acer Deiphobus graves
 Excepit ictus pro pudicis
 Conjugibus, puerisque primus.
 Vixere fortes ante Agamemnaona
 Multi: sed omnes illacrymabiles
 Urgentur, ignotique longa
 Nocte: carent quia vate sacro,
 Paulum sepultæ distat inertix
 Celata virtus: non ego te meis
 Chartis inornatum sileri,
 Torve tuos patiar labores
 Impune, Lolli, carpere lividas
 Obliviones: est animus tibi
 Rerumque prudens, & secundis
 Temporibus, dubiisque rectus:
 Vindex avaræ fraudis, & abstinetis
 Ducentis ad se cuncta pecuniæ,
 Consulque non unius anni,
 Sed quoties bonus, atque fidus
 Iudex honestum prætulit utili, &
 Rejecit alto dona nocentium
 Vultu: & per obstantes catervas
 Explicuit sua victor arma.

NOTÆ.

9. *Anacreon.*] Teius dictus, à Teia urbe
 ejus natali in media Ionia. Amatorios plurimos
 lusit edidit, sicut puella Sappho de qua supra;
 utrumque autem Gallicum nuper fecit Sappho
 altera, vetere, haud paulo inferior, nec minus
 ingeniosa.

17. *Teucer.*] Telamonis Salaminæ Regis filius
 ab Hómiero inducitur sagittis peritissimè usus.

18. *Cydonio arcu.*] Hoc est Cretensî à Cydo-

ne, hodiè Candia jaculatrice olim clarissimâ.

20. *Idomeneus, Sthenelufve.*] Principes Græci
 generosissimi.

22. *Hæctor, Deiphobus.*] Duo Priami filii;
 alter cum Troja obsideretur, alter cum capere-
 tur à Græcis occisi.

25. *Agamemnona.*] Ducem Græcū cele-
 bratissimū.

Non

Non possidentem multa vocaveris
 Rectè beatum, rectiùs occupat
 Nomen beati, qui deorum
 Muneribus sapienter uti,
 Duramque caller pauperiem pati:
 Pejusque leto flagitium timet:
 Non ille pro charis amicis,
 Aut patria timidus perire.

45 Non ille rectè beatus appellatur
 qui multa possidet. Meliori jure
 beati vocabulum accipit ille qui
 ius qua Superi dedere frui novit
 moderatè, & pauperiem aspe-
 ram ferre; minusque mortem
 quàm scelus metuit: paratus
 50 quisquis talis est, siue pro patria,
 siue pro amicis iacturam visa
 fortiter facere.

NOTÆ.

45. Non possidentem multa, &c.] Vide similem locum in fine Od. 2. l. 2.

ODE X. Ad LIGURINUM.

ARG. Futurum esse dicit, ut cum ei flos ætatis exaruerit, doleat quod in
 illo flore mens eadem quæ postea, sibi non fuerit.

O Crudelis adhuc, & Veneris munerib⁹ potens,
 Insperata tuæ cum veniet pluma superbix,
 Et quæ nunc humeris involitant, deciderint comæ:
 Nunc & qui color est puniceæ flore prior rosæ
 Mutatus Ligurinum in faciem verterit hispidam;
 Dices, heu (quoties te speculo videris alterum) 6
 Quæ mens est hodie, cur eadem non puero fuit?
 Vel cur his animis incolumes non redeunt genæ?

mutatus se vertor in faciem hispidam & pilis horrentem, dices, inquam, (quoties videris te in speculo
 adeo immutatum, ut non idem videaris) Heu! cur non eadem fuit mens olim mihi puero, quæ nunc est
 viro? aut cur his animis, qui jam sunt adulti, non redeunt imberbes illa genæ?

NOTÆ.

3. Deciderint comæ.] Juvenes impuberes, qui genio tutelari, cui maxime fidebant, crines ab-
 & prætextati vocabantur, intonsores alebant cri- sciffos dedicabant.
 nes: toga autem virili sumta, Deo alicui, vel

ODE XI. Ad PHYLLIDEM.

ARG. Invitat Phyllidem ad secum festivè agendas Idus Apriles Macenatis
 natales.

EST mihi nonum superantis annum
 Plenus Albani cadus: est in horto,
 Phylli, nec tendis apium coronis:
 Est ederæ vis
 Multa, quæ crines religata fulges:
 Ridet argento domus: ara castis

Habeo, O Phylli, cadum vini
 Albani lecti ante novem annos,
 habeo in horto apium ad necen-
 das coronas, habeo magnam capi-
 am ederæ, quæ postquam comam
 religasti, pulchrè nites. 5
 Argentea suppellex ille remidet damus, &
 ara puris coronata.

NOTÆ.

3. Apium.] Hæc herba apud Græcos fune-
 bris: Romæ coronabat convivas ut ex hoc ali-
 quæ Horatii locis perspicuum est.

Vincta

verbenis expectat immolati agni
respergi sanguine. Nulla manus
otiosa est, discurrunt hac illacque
servi ancillis permisti: & flamma
ma agitantur, glomerantes ni-
gros fumos per summum tectum.
Ut autem intelligas ad hujus dici
latitiam inviteris, celebranda tibi
veniunt Idus illa quarum dies
dividit mensem Aprilem Veneri
marina sacrum. Est hic dies
mihi praeipua colendus religione,
ac prope magis sacer quam lux
qua natus sum, propterea quod
ab ea plurimos annos suus Mace-
nas numerat. Noli Telephum
opperiri, quem tibi conjugem ex-
petis, nam eum, qui juvenis est
altioris sortis quam ut te pame-
rem conjugio dignetur, occupavit
alia puella, & dives, & ejus cu-
pida, detinetque jucunda servi-
tute devinctum. Phaethon, qui
ambustus periiit, debet te deter-
rere ut ne avidius negata speres:
& Pegafus alatus, qui indigna-
tus est terrenum equitem Belle-
rophontem ferre, praebet tibi ex-
emplum grave, ut sorti tuae con-
venientia semper persequare, &
ut reputando nefas esse sperare
ultra quam licitum est cum de-
speres, qui non est tibi par. Age
ergo, O Phylli! quam spondeo
futuram finem amorum meorum
(nam posthac non amabo aliam
mulierem) adisce & condisce odas
aliquas, quas a nobili tua voce
recites: atra & tristes illa tua
cura minores sient carmine can-
tato.

7. *Vincta verbenis.* Est verberna proprium
nomen herbae, quae sola credibile est initio co-
ronari solitas aras: imò & sacrificuli eam sibi cap-
ut tingebant. Deinde tamen aliae quoque adhi-
bitae, & rami olivarum, pinum, & lauræ: quæ
omnia quod verbernae loco ponebantur, verbenas
appellarunt, ut etiam confirmatur ex illo Vir-
gili:

Verbenasque, adole pingues, & mascula thura.
quod intelligi debet de ramis quos dixi, quique
nonnunquam pinguibus succis inguebantur, ut
cum hostia comburenda esset, ignem facilius
conciperent.

15. *Mensem Veneris.* Aprilem, sic dictum,
quod Venus Dea sit Veris, Aprili maxime vigentis.

16. *Findit.* Mensium quatuor idus: In deci-

Vincta verbenis, avet immolato
Spargier agno.

Cuncta festinat manus: huc, & illuc
Curstant mistæ pueris puellæ:
Sordidum flammæ trepidant rotantes
Vertice fumum.

Ut tamen noris, quibus advoceris
Gaudiis: idus tibi sunt agenda,
Qui dies mensem Veneris marinæ
Findit Aprilem:

Jure solennis mihi, sanctiorque
Pendè natali proprio: quod ex hac
Luce Mæcenas meus affluentes
Ordinat annos.

Telephum, quem tu petis, occupavit
Non tuæ sortis juvenem puella
Dives & lasciva, tenetque grata
Compede vinctum.

Terret ambustus Phaëthon avaras
Spes: & exemplum grave præbet ales
Pegafus; terrenum equitem gravatus
Bellerophontem:

Semper ut te digna sequare, & ultra
Quam licet, sperare, nefas putando,
Disparem vites: age, jam meorum
Finis amorum,

(Non enim posthac alia calebo
Fœmina) condisce modos, amanda
Voce quos reddas; minuentur atræ
Carmine curæ.

num quintum diem incidunt; cæterorum octo,
in quibus est Aprilis, in decimum tertium. Idus
itaque, medios, aut ferè medios dividunt men-
ses. Aprilem autem quasi aperilem dici quidam
existimant, quod eo maxime terra ad suos eden-
dos foetus aperitur.

25. *Phaëthon.* Phaëthon Phœbi & Clymènes
filius ascensum solis currum cum regere non pos-
set, excitato incendio & immisissis à Jove fulmi-
nibus combustus periiit.

28. *Bellerophontem.* Bellerophon cum inscen-
disset Pegafum alatum Musarum equum, quid
ageret Jupiter visurus, ægre ferente equo terre-
num equitem vehere, deturbatus à terram de-
cidit, exemplo cum Phaetonte futurus ne nimis
ardua aggrediamur.

ODE XII. Ad VIRGILIUM.

ARG. Invitat Virgilium Horatius ut ad se veniat Caleno optimo potandus, si tamen ipse nardinum afferat unde ungantur.

JAM veris comites, quæ mare temperant,
Impellunt animæ lineæ Thraciæ :
Jam nec prata rigent, nec fluvii strepunt
Hibernâ nive turgidi.
Nidum ponit, Iryn flebiliter gemens,
Infelix avis, & Cecropiæ domus
Æternum opprobrium, quod malè barbaras
Regum est ulta libidines.
Dicunt in tenero gramine pinguium
Custodes ovium carmina fistulâ :
Delectantes Deum, cui pecus, & nigri
Colles Arcadiæ placent.
Adduxere sitim tempora, Virgili :
Sed pressum Calibus ducere Liberum
Si gestis, juvenum nobilium cliens,
Nardo vinâ mereberè,

Jam vela inflare incipiunt
Thracii venti, qui cum vere ve-
nientes mare serenant. Jam neq;
gelu prata concreta sunt; nec
flumina strepitum edunt hiemis
aquis nivalibus surgentia. Ni-
dum adificat, Iryn flebili voce
lucens infelicitata volucris, &
gentis Cecropia macula semper-
na; quod facinore impio, libidi-
nem barbari Terei & Philomela
vindictarum atrocium. Pastores pin-
gues oves custodientes, in molli
gramine fistulâ modulantur, &
delicias faciunt Deo Panis qui pe-
cus amat, & umbriferos Arcadia
colles. O Virgili, invitat nos tem-
pestas ista ut bibere velimus: sed
si optaveris potare apud me Ca-
lenum, tu qui patronos habes no-
biles multos adulescentes, allata
nardo unum hujusmodi obinebis:

NOTÆ.

Sunt qui Virgilium istum concipiant, non il-
lum poetam præclarum, sed Myropolam quem-
dam fuisse. Ego ita Oden exposui ut liberum
cuique sit quod voluerit sequi. Si tamen roger
quid propriè sentiam: malim Horatio meo con-
vivam dare Poëtam alterum ei pridem amicum,
quam Sephasiarium nescio quem: maximè cum
totâ Ode nihil legam quod in Maronem conve-
nire non possit, videanturque aliqua superare
captum hominis unguentarii: qualia sunt, quæ
Geographiæ, & Fabulæ præsertim Græcæ cog-
nitionem requirunt. Qui Maroni hanc Oden
tribuerit, scripsum vellet oportet ante An. 735.
quo obiisse constat summum Poëtam.

2. *Anima Thracia.* J Favonii venti seu Ze-
phyri quos Plin. l. 2. c. 47. asserit ab occasu
æquinoctiali spirare; & esse ventos vernos om-
nes consentiunt. Sed, quare Thracii nomina-
tum vocantur? ceterè ratione habitâ non cujusvis
loci, sed tantum alicujus certî qui ad occasum
habeat Thraciam. Talis autem locus commodè,
& ad mentem Poëtæ qui ventis istis Thraciis
temperari vult mare, assignatur Pontus Euxinus,
occidentalem Thraciam habens & sibi vicinam.

6. *Infelix avis.* J Hirundo, quæ Progne fuerat
Pandionis regis Athenarum filia, & uxor Terei.
Hæc ægrè ferens Philomelam sororem suam à
Tereo stupratam esse, Iryn filium quem ex illo

susceperat interfecit, & quæ comedendum appo-
suit, tandemq; cum dolore maximo omnes con-
ficerentur, Deorum commiseratione mutati sunt.
Tereus in upupam, Progne in hirundinem, Phi-
lomela in lusciniam, Irys in phasianum.

Cecropia domus. J Regiæ familiæ apud Athe-
nienses, quorum Cecrops primus Rex fuit.

13. *Adduxere sitim tempora.* J Sive quod
Romæ, etiam ver æstu non carcat, siye quod
sitis collecta esset ex rota die, cum instaret jam
hora cœnæ; siye demum quod ver adveniens
omnia exhilarans ad comotationes invitet.

15. *Juvenum nobilium cliens.* J Qui Virgilium
sciât Mæcenati & Augusto Cæsari ob ingenium
charum fuisse: intelligit facillè, non minus eum
Juventuti Romanæ Patriciæ & Palatinæ gratum
existisse, ut solet Poëtarum genus præsertim ex-
cellentium. Hos autem juvenes copiosos ac di-
vites quis dubitet vatem suum munusculis inter-
dum affectisse, interque cætera vasculis seu pyxi-
dibus unguentariis? hoc cum Horatius non ig-
noraret, Virgilio suo ponit illam convivii à se
parandi conditionem, ut ipso vinum optimum
propinante, Virgilius nardum vicissim afferat.
Ceterè si Myropola hic esset, nil opus erat menti-
onem facere nobilis hujus clientelæ, cum un-
guentarium esse sufficeret.

Nardi

¹⁶ *zigua pyxis unguenti nardini
vini cadum deproxi faciet, qui
nunc in Sulpitii apotheca serva-
tur, aptus ut spei plurimum ad-
dat bibentibus, potensque curas
amaras pellere. Ad hanc hilari-
tatem si festinas convenire, festina
cum Onyche tua; non enim ego
te nihil muneris conferentem isto
vino decrevi prolucre, quasi in
locuplete domo copiosus. Sed
moram abjice & avaritiam: re-
cogitantque regum & flammam
funebrem, fac animi curas al-
qumpas interposita brevi latitiâ.
Jucundum est opportuno loco &
tempore aliquid de sapientia severitate remittere.*

Nardi parvus onyx eliciet cadum,
Qui nunc Sulpiciis accubat horreis,
Spes donare novas largus, amarâque
Curarum eluere efficax.

Ad quæ si properas gaudia, cum tua
Velox merce veni: non ego te meis
Immunem meditor tingere poculis:

Plena dives ut in domo.

Verùm pone moras, & studium lucri:
Nigrorûmque memor, dum licet, ignium,
Misce stultitiam consiliis brevem.

Dulce est desipere in loco.

NOTÆ.

17. *Parvus onyx.*] Pyxides unguentariæ multæ
fiere ex Onyche lapide, ex quo inductus mos
ut etiam quæ ex alia materia fierent, Onyches
vocarentur.

18. *Horreis.*] Apothecis vinariis quales Sulpi-
tius Galba optimas Romæ habuit, & in quibus
cum vino, etiam oleum, fruges & sim. asserva-
bantur.

21. *Cum tua merce veni.*] Ex his maxime
verbis colligi volunt Virgilium hunc mercatorem
fuisse. Verùm advertere poterant merces non

rare rem quamvis, etiam non venalem signifi-
care, maxime cum jocamur; ut apud Plautum
in Cistell. *mala merx hera hæc & callida*: quem
nos quoque usum habemus in lingua Gallica fa-
miliarem, nec elegantia sua carentem.

25. *Pone studium lucri.*] Hoc quoque putant
sapere mercaturam, sed non magis proficiunt:
cum lucri nomine veniat omnis utilitas, nec so-
lum ea quæ ex mercatura conficitur, dicique pos-
sit illum lucro studere qui parci rei preciosa,
qualis erat unguentum ex nardo.

ODE XIII. Ad LYCEN.

A. R. C. *Lyce ob formam olim superbæ, nunc verò vetulæ, & omnibus ob sul-
fureum colorem dentium, ob rugas, & canitiem despectæ, insultat.*

*Decedere tandem superi quod
optabam, O Lyce; vetula sis, &
pulchra tamen apparere affectas:
ludoque & vino impudenter in-
dulges: & trepidanti voce, jam
ebria Cupidinem egredi & lentè ad
te venientem urges. Ille in Chia
ate florentis & canendi perita
genis pervigil cubat. Superbus
mimirum contemptor, quercus
ficcus volando præterit, & a te
longè abis, quia deformant te
sufnigri dentes, rugæ, & caput
niveum;*

AUdivere, Lyce, dî mea vota: dî
Audivere, Lyce: sis anus, & tamen
Vis formosa videri:
Ludisque; & bibis impudens:
Et cantu tremulo pota, Cupidinem
Lentum sollicitas: ille virentis, &
Doctæ psallere Chiræ,
Pulchris excubat in genis.
Importunus enim tranfvolat aridas
Quercus: & refugit te, quia luridi
Dentes, te quia rugæ
Turpant, & capitis nives.

NOTÆ.

4. *Ludis.*] Infans, lascivus.

9. *Importunus.*] Amat tibi molestus esse, olim

jucundus. Sic Od. 16. l. 3. vocatur *importuna*
pauperies.

Nec Coæ referunt jam tibi purpuræ,
 Nec clari lapides tempora : quæ semel
 Notis condita fastis,
 Includit volucris dies.
 Quò fugit Venus? heu! quòve color decens?
 Quò motus? quid habes illius, illius,
 Quæ spirabat amores?
 Quæ me surpuerat mihi,
 Felix post Cynaram, notæque & artium
 Gratarum facies? sed Cynaræ breves
 Annos fata dederunt,
 Servatura diu parem
 Cornicis vetulæ temporibus Lycen :
 Possent ut juvenes visere fervidi
 Multo non sine risu,
 Dilapsam in cineres facem.

nec verd tibi purpura Coæ
 aut dilecta gemma, illos an-
 nos restituent, quos celeriter fu-
 giens dies reposuit in annalibus
 verum præteritarum, omnibus
 notis. Quo abiit forma venu-
 stas? heu! quo præclarus color?
 quo membrorum agilitas? quid
 superest tibi illius, illius, in-
 quam, faciei quæ tota ama-
 bilis erat, & me mei impotem
 fecerat, secundum Cynaram bea-
 ta, & celebris, plena rerum
 jucundarum. Verùm Cynara vi-
 tam brevem Parca concesserunt:
 conservatura longo tempore Ly-
 cen, annis aequali seni cornici
 ut liceret juvenibus, qui ejus
 quondam amore arserant, non
 absque jannis & irrisione accur-
 vere ad faciem videndam, cujus
 nil præter cineres restat.

NOTÆ.

13. Coæ purpura.] Vestes mollissimæ purpurâ
 tinctæ, elaboratæ in insula Co, Cariæ attribui
 solita.

25. Cornicis vetula.] Traditur Cornix cen-
 tum annos vivere: undè annosam plerunque
 vocant.

ODE XIV. Ad AUGUSTUM.

ARG. Iterum hic Horatius celebrat Augustum de Sicambri victorem;
 eumque tum ob hanc, tum ob alias res gestas, majorem asserit, quàm
 ut illum possit Populus aut Senatus dignis laudibus & honoribus prosequi
 Romam redeuntem. Ann. 741.

QUÆ cura patrum, quæve Quiritorium
 Plenis honorum muneribus tuas,
 Auguste, virtutes in ævum
 Per titulos, memoresque fastos
 Æternet? O, quâ sol habitabiles
 Illustrat oras, maxime Principum,
 Quem legis expertes Latinae
 Vindelici didicere nuper,

Quid Senatûs aut populi Rom.
 studium, O Auguste, possit dig-
 nis honoribus virtutes tuas ater-
 nas facere, per incisus marmori
 notas, at per annales quibus re-
 rum magnarum memoria con-
 servatur? O potentissime domi-
 nantium: quacunque sol terra
 lucet quâ habitari possunt, cujus
 virtutem bellicam nuper experti
 sunt Vindelici nondum Latinis

NOTÆ.

2. Plenis honorum muneribus.] Hoc est, ho-
 noribus qui æquent Augusti merita, & ad ple-
 num expleant officium Romanorum erga illum.

8. Vindelici didic. n. quid Marte posses.] Dixi
 jam suprâ ad Od. 4. An. R. 739. reportatam à
 Druso de Vindeliciis victoriam cujus quodam-
 modo particeps fuerat Tiberius, cum sub belli
 finem missus ab Augusto esset ut fratrem adju-
 varet. Quia ergo jam Drusus abundè erat Ho-
 ratio laudatus, ne se præteritum queri posset Ti-

berius, & ipse hic laude sua donatur, sic tamen
 ut eadem tota Augusti esse affirmetur, qui co-
 pias, qui consilium, & divos suos commodave-
 rit. Hoc quoque differt Tiberii laus à Drusi
 laude quod secutus Horatius Augusti propensio-
 nem, & omnium vulgò studia, tantò magnifi-
 centius celebrat Drusum licet natu minorem,
 quantò nobilior quiddam est aquila & led quibus
 hunc comparat, quàm vel auster ventus, vel
 fluvius Aridus, quibus Tiberius similis dicitur.

Quid

subiecti legibus, cuius copias Drusus Genaunos intrastabile hominum genus, celeres Brennos, & arces in altis Alpium cacuminibus sitas subegit fortiter, nec unâ tantum vice. Major natu Neronum sustinde acre certamen inivit, & savos Rhatos felicissime pepulit; dignus qui spectaretur in pugna illa, quantis cladibus frangeret homines quibus delibatum erat mortem oppetere: prope similis austro qui imbrum procellam agitat cum Pleiadibus nubes aperiantur: accerrimus ad ferrumpendos hostiles globos: & ferocem equum per medias flammâs immittendum. Sic tamen specie rapitur Aufidus, qui Apuliam Dauniam prætersluit, cum intumuit, & sales agros parat diluvio mergere: ut Claudius Tiberius Barbarorum ferratos ordines impressione vehementi prostravit in terram, primos & ultimos gladio cadens, ipse ab omni clade immunis: te militem, te consilii tui prudentiam, & Deorum tibi faventium gratiam fulminisfrante. Quo enim die Alexandria tuis accidens genibus portum tibi & aulam rege desertam aperuit: fortuna cum albino tertium fluxisset lustrum, finem optabilem attulit bello isti, laudemque & meritam ob peracta mandata ovationem Tiberio attribuit.

Quid Marte posses: milite nam tuo
Drusus Genaunos, implacidum genus,
Brennosque veloces, & arces
Alpibus impositas tremendis
Dejecit acer, plus vice simplici.
Major Neronum mox grave prælium
Commisit, immanesque Rhætos
Auspiciis pepulit secundis,
Spectandus in certamine Martio,
Devota morti pectora libera
Quantis fatigaret ruinis:
Indomitas prope qualis undas
Exercet Auster, Pleiadum choro
Scindente nubes: impiger hostium
Vexare turmas, & frementem
Mittere equum medios per ignes.
Sic tauriformis volvitur Aufidus,
Qui regna Dauni præfluit Appuli:
Cum sævit, horrendamque cultis
Diluvium meditaturs agris:
Ut barbarorum Claudius agmina
Ferrata vasto diruit imperu:
Primosque & extremos metendo
Siravit humi sine clade victor:
Te copias, te consilium, & tuos
Præbente divos: nam tibi, quo die
Portus Alexandria supplex,
Et vacuum patefecit aulam:
Fortuna lustris prospera tertio
Pelli secundos reddidit exitus:
Laudemque, & optatum peractis
Imperiis decus arrogavit.

NOTÆ.

Nam quod Velleius adiutorem ait datum Tiberio Drusum toto hoc bello: refellitur abundè non modò testimoniis Flori, Eutropii & aliorum qui totâ hac expeditione Druso demandatâ ne nominant quidem Tiberium, sed ex Dionis l. 54. nobis per omnia consentientis; insuperque tradentis nominatim ob Rhætos & Vindelicos debellatos, Druso decretos esse honores triumphales: quos quia adire non potuit morte An. R. 745. præventus, ei mortuo, filiisque deinceps Germanici cognomen est attributum. Sed nimirum Velleius, ut ipse narrat, Tiberii miles, & sub eo Præfectus equitum, blandiri voluit Imperatori suo, cum ista scriberet jam regnanti, nec amplius aut Augustum, aut Drusum mortuos videtur.

13. *Plus vice simplici.* Intelligit eodem anno, imò & prælio impressiones in hostem plurimas factas esse. Nam etsi Drusi tres fuere in Germanos expeditiones: tamen constat primæ duntaxat Tiberium intervenisse An. ut dixi 739.

21. *Pleiadum choro.* Sunt Pleiades stellæ septem, pluviam cientes.

25. *Tauriformis Aufidus.* Fluvios omnes ita appellant Græci, fortè quod apud eos Achelous fluvius tauri forma congressus feratur cum Hercule. Aufido verò hic idcirco videtur tributa nuncupatio ista ob ejus impetum & quasi mugitum quem edit, unde cum *longè sonantem* alio loco Poëta dixit.

Te Cantaber non ante domabilis,
Medusque, & Indus, te profugus Scythes
Miratur, ô tutela præfens
Italix, dominæque Romæ:
Te fontium qui celat origines
Nilusque & Ister, te rapidus Tigris,
Te belluosus qui remotis
Obstrepi Oceanus Britannis,
Te non paventis funera Galliæ,
Duræque tellus audit Iberiæ.
Te cæde gaudentes Sicambri,
Compositis venerantur armis.

Te Cantaber non ante plene
domitus, Medus & Indus, &
vagi Scythæ stupent admira-
bundi, ô tutelare Numen Italia,
& Regina orbis totius, Roma.
Te veneratur Nilus cujus latet
origo, Danubius & velox Tigris;
Te magnis piscibus scatens Occa-
nus, qui in extremo positus Bri-
tannos verberat: tibi obsequitur
impavida ad mortem Galliæ &
Hispania contumax. Te qui cæde
& sanguine delectantur Sicam-
bri, armis consensu positis, colunt,
dominûmque agnoscunt.

NOTÆ.

46. *Ister.*] Ubi oritur, Danubius vocatur;
ubi verò Illyricum attingit, Istri accipit nomen.

Tigri.] Armeniæ fluvius sic dictus ob veloci-
tatem; est enim illis populis sagitta, tigris. Hi
porro omnes fluvii Poëtarum more pro genitibus
quas alluunt, positi sunt.

51. *Te cæde gaudentes Sicambri comp.*] Refri-

cat his verbis Augusto gratam memoriâ suæ de
Sicambriis victoriæ, quæ quanquam sine sanguine
& pugna fuit, accidit tamen jucundissima, quan-
do Roma profectus An. 738. ita barbaros ter-
ruit, ut Galliâ quam populabantur desertâ, in suâ
se fines receperint conditionibus pacis acceptis.

ODE XV. AUGUSTI LAUDES.

ARG. Pergit hac etiam Ode laudare Cæsarem, quem unum affirmat au-
torem felicitatis publicæ, imperii, & totius orbis.

Phœbus volentem prælia me loqui,
Victas & urbes, increpuit lyrâ:
Ne parva Tyrrhenum per æquor
Vela darem. tua Cæsar ætas
Fruges & agris rettulit uberes:
Et signa nostro restituit Jovi,
Direpta Parthorum superbis
Postibus: & vacuum duellis
Janum Quirini clausit: & ordinem
Rectum, & vaganti fræna licentiæ

Cum meditarer canere bella,
& urbes expugnatas, Phœbus ly-
râ pulsâ prohibuit ne navicu-
lam meam Tyrrheno committe-
rem mari. Tu O Cæsar ætate
hac tuâ, & frugum copiam agris
reddidisti, & Jovi Capitolino
vexilla sublata à Parthorum val-
vis, quæ propter illa superbiebans,
per te sunt fores Jani Romani
bellis expulsi obserrata; & recto
ordine ubique restituito licentiâ

NOTÆ.

2. *Increpuit lyrâ.*] Vel quia lyra ludens aliquid
voce addidit quo increpans Poëtam admoneret:
vel fortè ingeniosus, pulsâ tantum lyrâ & sono
edito, quasi experimento quodam ostendit quàm
imprudenter facerem qui chordis tam tenuibus
& tam exili murmure, tubarum bellicarum, li-
tuorumque strepitum æquare vellem.

6. *Signa restituit Jovi.*] Contigit hoc An. R. 734.

9. *Janum Quirini clausit.*] Templum Jano
sacrum in urbe Roma. Hujus, quandiu bellum

erat, patebant portæ, quæ pace constitutâ clau-
debantur, de quo sic præclare Virg.

*Claudentur belli porta: furor impius intus
Sæva sedens super arma, & centum vinctus abenis
Post tergum nodis fremet horridus ore cruento.*

Hoc templum bis clausit Augustus: semel qui-
dem An. 725. & iterum An. 729.

10. *Ordinem rectum, &c.*] Nempe morum
Magister creatus Anno 735.

Injecit,

latè fufam compescuiffi fcanum
illi injiciens, peccata depuliffi, re-
duxiffi artes defuas, per quas
Latini nominis fama, & opes
Itala anctâ fuerunt, imperique
dignitas à Sole apud Hifpanos
Occidente ad eundem Orientem.
Quandiu res noftras Cæfar inebi-
tar, neque bellis civilibus, nec
ullâ aliâ hoftili vi pacem nobis
quifquam eripiet, non impetus
nullus irarum qua gladiis fabri-
cant, & infelices urbes exafpe-
rant. Edictis Juliis oltempera-
bunt, & qui Danubii profundis
aquis potantur, Geta, Indi, fidi-
fragi Perfa, & Tanais Scythæ flu-
vis accola. Nos quoque & feftis &
profefstis diebus inter dona jucun-
di Bacchi cum liberis & conjugi-
bus noftris, poft preces Diis rite
peractas, alterno cantu Lydis
tibius permixto, more majorum
celebrabimus Ducum virâ fun-
dorum fortitudinem cantabimus-
que Trojam & Anchifen, & om-
nem Veneris matris progeniem.

Injecit, amovitque culpas,
Et veteres revocavit artes :
Per quas latinum nomen, & Italæ
Crevere vires, famâque & Imperi
Porrecta majeftas ad ortum
Solis, ab Hefperio cubili.
Custode rerum Cæfare, non furor
Civilis, aut vis eximet ocium :
Non ira, quæ procudit enfes,
Et miferas inimicat urbes.
Non qui profundum Danubium bibunt,
Edicta rumpent Julia: non Getæ,
Non Seres, infidive Perfæ,
Non Tanain prope flumen orti.
Noſque & profefstis Lucibus, & facris
Inter jocoſi munera Liberi
Cum prole, matroniſque noſtris,
Rite Deos prius apprecati,
Virtute functos, more patrum, duces,
Lydis remiſto carmine tibiis,
Trojamque, & Anchifen, & almæ
Progeniem Veneris canemus.

NOTÆ.

22. *Edicta Julia.*] Intelligit pacis condiciones devictis populis à victore Auguſto impoſitas ab omnibus ſervatum iri, vel orbem univerſum fore illi ſubjectum, & legibus ab eo Romæ latinis uſuros.

23. *Infidi Perſæ.*] Hoc eſt, Parthi ut ſæpè dictum eſt, Perſis imperantes hoc tempore: ideo infidi quodd Orode apud ipſos regnante, per ſimulationem colloqui Cræſſum intermiſſent.

30. *Lydis Tibiis.*] Eſt Lydia Phrygiæ proxima, à qua tibiærum uſum ita accepit, ut de quinque concentibus apud Græcos celebratiſſimis, ipſa upum efficeret, Lydiū dictum.

31. *Trojamque & Anchifen, &c.*] Quasi dicat: laudes tuas Auguſte ab ipſo repetemus principio, pergemusque ad finem omiſſo nemine eorum qui à Venere per Anchifem ortum duxere, & inter quos præcipui ſunt Julius Cæſar, Auguſtus Cæſar, Marcellus, Caius, & Lucius, nepotes, &c. Videntur hæc alludere ad Ludum Equeſtrem *Trojam* dictum & per nobiles pueros ter ſub Aug. repetitum, noviffimè verò ab ipſo Caio Principe, Agrippæ & Juliz filio exhibitum cum dedicaretur à Cæſare theatrum Marcelli, An. R. 742. unde conjici datur aut fine ejus anni, aut certè proximè ſequenti ſcriptam hanc Oden.

Q. HORATII FLACCI

E P O D O N

L I B E R.

Unt Epodi, versiculi breviores ab Archiloco inventi, & longioribus alternatim subjuncti, sic ut unus ab altero pendeat, nec possint seorsum intelligi, cum sit posterior prioris complementum: unde & factum ut cum nunquam unus sine altero pronunciaretur aut etiam caneretur: prior & longior, *præcinens* seu *ᾠρομένης*, posterior autem & brevior, *succinens* seu *ἐπὶ ᾠρομένης* sit appellatus, quas appellationes etiam elegiacis tribui posse quidam affirmant. Cum ergo in hoc libro modum istum scribendi secutus sit Horatius: nihil mirum est si ex versiculis Epodis ubique mixtis, nomen Operi fecerit; eumque librum, Epodorum, aut quod eodem recidit, Epodarum inscripserit. Si quæras: cum superiorum librorum Odæ versus multos minores habeant majoribus permixtos, cur non similiter inscripti sunt, Libri Epodon? ex dictis facile respondetur, non quoslibet minores versus majoribus conjunctos, dictos Epodos: sed eos tantum qui alternatim subjiuntur majoribus, sic ut minores singuli succedentes, ex præcedenti se majore pendeant, ejus sententiam plerumque absolventes, & quasi claudentes, unde & *clausulares* sunt appellati. In totis autem quatuor libris Carminum, ad summum quatuor sunt poemata, hujusmodi constantia versibus: cur ergo essent libri illi dicti Epodi? Quod si adhuc opponas neque omnia Libri Epodon Poëmata habere versus istos Epodos: cum postrema duo solis consent iambis trimetris: duplici ratione solvitur facile nodus iste: primum enim satis erat maximam libri partem habere versus Epodos; deinde, isti quoque versus Epodi sunt, alio licet significato. Cum enim Græci incantationes vocent *ἐπὶ ᾠρομένης*, Epodas quoque æquum erat vocari poemata illa quæ plena sunt incantationum. Atque eatenus utendum censeo opinione Torrentii; non etiam ut cum illo putemus totum hunc librum Epodon dictum, propter unam Canidiam, & ejus incantationes paucis locis tractatas; quod quàm longissimè abest à vero.

EPODE I. Ad MÆCENATEM.

ARG. Mæcenati cogitanti de profectione ad bellum contra M. Antonium testatur suum erga illum amorem, & comitandi desiderium. Ann. 723.

Ibis chare Mæcenas, ibis navigia parvis Liburnicis vectus inter altas & turritas Antonii naves, omnium Cæsaris periculorum particeps esse cupiens. Quid verò nos faciemus: quibus te salvo, vita futura sit jucundissima: si quid contra evenierit, molestissima? An tuo jussu frui pergemus otio, certè ingrato, nisi tecum finemur: aut hanc difficilem expeditionem nos quoque eo animo suscipiemus quo generosos homines equum est? suscipiemus: neque vel per abrupta cacumina Alpium, & Caucasum inhabitabilem; vel ad extremam Occidentalem oram, inrepidi comitabimur. Si quæras, quo pacto ego non admodum magnanimus, & parùm robustus, laborem tuum meo sum levaturus: cum tibi adero, minori formidine angar, quæ major est, cum absumus: ut avis adstans proximè pullis plumâ adhuc carentibus, metuit ne illabatur serpentes: plus tamen metuit postquam eos reliquit: non sanè quia si adfuert, magis sit adiutur. Ego libenti animo hujus & cuiuscunque alterius belli laborem feram, tua unius gratia inductus spe: non ut pluribus bonum paribus aratra alligata, mihi agros proscindant; aut ut è Calabria pascuis pecus in Lucaniam transferam, ante caniculum ferventem. Neque ut mihi villa è candido lapide structa in colle fundi Tusculani extendat se ad oppidum

IBis Liburnis inter alta navium,
Amice, propugnacula,
Paratus omne Cæsaris periculum
Subire Mæcenas tuo.
Quid nos? quibus te vita sit superflite
Jucunda; si contra, gravis:
Utrumne jussi persequemur ocium
Non dulce, ni tecum simul?
An hunc laborem mente laturi, decet
Quâ ferre non molles viros,
Feremus? & te vel per Alpium juga,
Inhospitalem & Caucasum,
Vel occidentis usque ad ultimum sinum
Forti sequemur pectore?
Roges, tuum labore quid juvem meo
Imbellis, ac firmus parùm?
Comes minore sum futurus in metu:
Qui major absentes habet.
Ut affidens implumibus pullis avis
Serpentium allapsus timet,
Magis relictis: non, ut adsit, auxilium
Laturna plus præsentibus.
Libenter hoc, & omne militabitur
Bellum in tuæ spem gratiæ:
Non ut juvenis illigata pluribus
Aratra nitantur meis:
Pecusve Calabris ante sidus fervidum
Lucana mutet pascua:
Nec ut superni villa candens Tusculi
Circæa tangat mœnia.

Tusculum adificatum à Telegono, Circus & Ulyssu filio.

NOTÆ.

1. Ibis.] Non ivit quidem, ut constat ex Epod. 9. & ex Dione: sed cum hæc scriberet Horatius, iturus putabatur.

Liburnis.] Navibus in Liburnia Illyrici regione constructis, breviori formâ, & ad omnem motum aptiore. Unde & factum ut Augusti victoriam plurimum juverint apud Actium cum interim M. Antonius turritas suas & molis maximæ, difficillimè ageret.

27. Pecusve Calabris ante sidus fervidum, &c.] Romanis summus olim proventus fuit ex ratione, & ex re pecuaria: sed illi maxime rem agebant, quibus in proprio sic pascere licebat, ut pro ratione temporum nunc in æstiva, nunc in hiberna pascua possent pecus deducere: exempli causâ, ex Calabria fervidiore in Lucaniam frigidiorē.

Satis superque me benignitas tua

Ditavit : haud paravero,

Quod aut, avarus ut Chremes, terrâ premam :

Discinctus aut perdam, ut nepos.

Satis superque dives sum ex munificentia tua : nec laboro mihi parare quod aut sicut sordidus Chremes terræ infodiam, aut ut prodigus juvenis luxu profundâ.

NOTÆ.

33. *Chremes.*] Senex avarus apud Terentium.

34. *Discinctus nepos.*] Discinctum aut malè præcinctum incedere, hominis est inertis ac luxu languidi, ac quoniam ejusmodi ferè sunt nepotes, hoc est, adolescentes qui præter patrem, etiam avos habent, rem familiarem strenuè pro-

moventes, nihilque ipsis curandum relinquentes quàm genium & cutem : ex hoc utroque factum ut hæ duæ voces, *discinctus* & *nepos*, etiam ferorsum, ignavum ac dissolutum significant : quantò magis si conjungantur.

EPODE II. VITÆ RUSTICÆ LAUDES.

ARG. *Enumeratis rusticæ Vitæ bonis præstantibus, ostendit quàm sit dira fœnerandi cupiditas, quæ usurarum lucra iniqua, agriculturæ jucundissimæ simul & innocentissimæ utilitatibus anteponat.*

BEatus ille, qui procul negociis,

Ut prisca gens mortalium,

Paterna rura bobus exercet suis,

Solutus omni fœnore :

Non excitatur classico miles truci :

Nec horret iratum mare :

Forûmque vitat, & superba civium

Potentiorum limina.

Ergo aut adultâ vitium propagine

Altas maritat populos :

Inutilisæque falce ramos amputans,

Feliciores inserit :

Aut in reducta valle, mugientium

Prospectat errantes greges :

Aut pressa puris mella condit amphoris :

Aut tonder infirmas oves :

Vel cum decorum mitibus pomis caput

Autumnus arvis extulit :

Ut gaudet, insitiva decerpens pyra,

Certantem & uvam purpuræ :

Quâ muneretur te, Priape, & te, pater

Sylvane tutor finium.

Libet jacere modo sub antiqua ilice :

Modo in tenaci gramine.

Labuntur altis interim ripis aquæ :

Fortunatus ille qui longè à negotiorum curis ut prisca homines, agros à patre sibi relicto, bobus propriis arat, liber ab omni fœnore, quem neque militem tubæ sonus terrificus à somno excitat, nec ira maris terrent : qui lites fugit, & magnificas domos divitum patronorum. Itaque ad altæ populos deducit palmites vitium adultarum ; succidens falce ramos inutiliter sylvescentes, inserit alios frugiferos : Aut in remota valle taurorum mugientium greges eminus contemplatur : Aut mel favis expressum reponit in testis recentibus : aut demit vellera infirmis ovibus. Quando autem Autumnus, ornatum maturis pomis sustulit caput, quanto offertur gaudio insita carpens pyra, & racemos certantes de colore cum purpurâ, quibus te, O Priape donet, regne, O Sylvane, qui custodiendis finibus præsidet. Juvat nunc sub annosâ quercu membra deponere, & nunc in gramine longis radicibus terra infixo. Desinunt interim intra profundas ripas aquæ ;

NOTÆ.

24. *Tenaci gramine.*] Habet gramen radices semel enatum fuerit, hinc difficillimè exterminetur.

K 2

Que-

Errantque aves in sylvis; fontiumque manantes lymphæ strepitum edunt, quo somnus facile adducatur. At cum Jupiter tonans hieme redeunte pluvias parat & nives: aut apros multis circum canibus in casses oppositos conficit, aut in furcula levigata obpandit retia, filo tenui texta, dolum avidis turdis facturus; leporique timido, & grui peregrina insidias struit, jucundis industria præmiis. Quis, istis occupatus, tristem recordetur sollicitudinum quas affert amor? quod si pro parte sua, conjux pudica (quales Sabina sunt, aut qualis uxor strenui Appuli à sole nigra) rem domesticam curet, & charos liberos: si lignis aridis instruat sacrum focum, adveniente marito fesso: & intra textas crates concludens latas pecudes, plena ubera mulgeat; vinumque recens dulci depromens dolio, paret canam ex clapihus non emptis: non ego optem Lucrini lacus ostrea, nec malum aut rhombum, aut scarus: si forte aliquos procella in mari Eoo excitata conjecerit in nostrum istud. Non Africana volucris meum subeat stomachus; non Ionica perdix suavior quam oliva ex pinguibus arboribus lecta, aut lapathum pratense, & malva pleno corpori salutare: vel agna die festo Termini Dei mactata: aut hœdus lupi ore extractus. Dum in hunc modum rusticus epulatur, quam gaudet oves saturas iniuens domum accurtere:

Queruntur in sylvis aves:
Fontesque lymphis obstrepunt manantibus:
Somnos quod invitet leves.
At cum tonantis annus hibernus Jovis
Imbres, nivisque comparat,
Aut trudit acreis hinc & hinc multa cane
Apros in obstantes plagas:
Aut amite levi rara tendit retia,
Turdis edacibus dolos;
Pavidumque leporem, & advenam laqueo gruem
Jucunda capiat præmia.
Quis non malarum, quas amor curas habet,
Hæc inter obliviscitur?
Quod si pudica mulier in partem juvet
Domum, atque dulces liberos:
Sabina qualis, aut perusta solibus
Pernicis uxor Appuli:
Sacrum & vetustis extruat lignis focum
Lassi sub adventum viri:
Claudensque textis cratibus lætum pecus,
Distenta siccet ubera:
Et horna dulci vina promens dolio,
Dapes inemptas apparet:
Non me Lucrini juverint conchyliæ,
Magisque rhombus, aut scari,
Si quos Eois intonata fluctibus
Hiems ad hoc vertat mare;
Non Afra avis descendat in ventrem meum,
Non attagen Ionicus
Jucundior; quam lecta de pinguisimis
Oliva ramis arborum;
Aut herba lapathi prata amantis, & gravi
Malvæ salubres corpori,
Vel agna festis cæsa terminalibus,
Vel hœdus ereptus lupo.
Has inter epulas, ut juvat pastas oves
Videre properantes domum:

NOTÆ

26. *Queruntur aves.*] Hoc est modulatè ac suaviter canunt, quemadmodum tibia, quam querulam vocavit l. 3. Od. 7.

43. *Sacrum focum.*] Vel quod Vestæ sit sacer, vel quod sit focus deorum Penatium ara.

50. *Rhombus aut Scari.*] Pisces magni pretii longè extra Italiam petendi Scarus præsertim, nam Rhombus, Gallis *Turbot* in mari Occitanico capitur.

54. *Attagen Ionicus.*] Avis delicati saporis,

ea præcipuè quæ petitur ex Ionia Asiæ regione.

59. *Festis Terminalibus.*] Terminorum quibus agri dividebantur, tanta fuit religio ut eis Deum Terminum præficerint. Huic sacrificabatur non tantum quo die limites ponebantur, sed præterea quotannis mense Februario Terminalia celebrabantur victimâ immolatâ.

60. *Hœdus ereptus lupo.*] Ideo ad vescendum suavior, quia cum perisset domino putaretur, recuperatus est præter spem.

Videre

Videre fessos vomerem inversum boves
Collo trahentes languido :
Positósque vernas, diis examen domûs,
Circum residentes lares !
Hæc ubi locutus : fœnerator Alphius,
Jam jam futurus rusticus,
Omnem relegit Idibus pecuniam :
Quærit Kalendis ponere.

videns fatigatos boves avata con-
versa fesso trahentes collo: ser-
vosque domi natos, familia divi-
tis propaginem, latos lares ac ni-
tidos pulchre cingentes! hæc ubi
dixit Alphius fœnori solitus dare
pecuniam, rusticam vitam con-
festim amplexurus, pecuniam
universam à debitoribus receptis
proximis Idibus: sed idem quæ-
rit Kalendis iterum eam locare
fœnori.

NOTÆ.

66. *Circum residentes lares.*] Hoc est in do-
mo rustica locuplete, in qua ridere videntur om-
nia. Sic supra l. 4. Od. 11. *ridet argento domus.*
69. *Idibus --- Kalendis.*] Ideo Calendarum,
hoc est, initii mensis; & Iduum, hoc est, di-
midii mensis, Pœta meminit ut ostenderet quam

parvo spatio mutaverit sententiam Alphius fœ-
nerator, & quam brevi tempore sana sapere il-
lum permiserit avaritia sua. Alioqui enim per-
inde Idibus ac Kalendis dabantur fœnori pecu-
nia, & mutuo datæ repetebantur.

EPODE III. Ad MÆCENATEM.

ARG. *Allium, quod vim ejus ignorans comederat, detestatur.*

PARENTIS olim si quis impiâ manu
Senile guttur fregerit:
Edat cicutis allium nocentius.
O dura messorum ilia !
Quid hoc veneni sævit in præcordiis ?
Num viperinus his cruor
Incoctus herbis me fefellit ? an malas
Canidia tractavit dapes ?
Ut Argonautas præter omnes candidum
Medea mirata est ducem :
Ignota tauris illigaturum juga,
Perunxit hoc Jasonem :
Hoc delibutis ulta donis pellicem
Serpente fugit alite.
Nec tantus unquam siderum insedit vapor
Siticulosæ Apuliæ :

Si quis aliquando nefariâ
dexterâ seni parenti fauces ferro
fecerit : jubetur edere allium
cicutâ magis nociturum. O in-
victos messorum stomachos! quid
mibi viris urit præcordia? nun-
quid viperarum sanguis herbis
istis insusus, cum coquerentur,
latuit me: aut sceleratam escam
Canidia contrivit? ubi Me-
dea admiratione capta est ducis
supra Argonautas reliquos pul-
chri, hoc succo Jasonem imbuir,
qui juga tauris insueta, erat illi-
gaturus. Eodem illa ipsa in-
fecit munera, quibus rivalem
suam incendit, & pennatorum
draconum ope aufugit. Nec un-
quam tam calidus vapor astu-
anti Apulia immixtus à sideri-
bus est:

NOTÆ.

9. *Ut Argonautas.*] Jason Thessaliæ Regis
ex fratre nepos cum audisset apud Colchos ser-
vari vellus aureum: id ut raperet, Argo nave
consensâ cum lecta juvenum sociorum manu,
eò pervenit. Ætæ Rex Colchorum, advenas
benevolè in speciem accepit, sed fraude usus Ja-
soni promisit aureum vellus, si tamen prius
quædam ipse fecisset difficultia, nominatimque
si ignivomos tauros Marti sacros quos apud se
habebat, jugo subderet. Ætæ filia Medea,
Jasonis amore capta ut eum morte liberaret quam
tauros certo illaturos sciebat: magicis illum

quibusdam succis perunxit: quo beneficio pro-
vocatus Jason, Medeam sibi matrimonio jun-
ctam è paterna domo abduxit Corinthum, ubi
à Creonte Rege per annos decem humanissi-
mè habitus, ita amavit Creusam ejus filiam ut
Medeam respuerit. Sed illa injuriam non
ferens, & tamen dissimulans, dona nuptialia
Creusæ misit, quibus acceptis non tantum
Creusa, sed cum ea Creontis patris tota regia
incensa est, ipsi interim Medea per alarum dra-
conem aliò avolante.

nec majore incendio donum laborioso Herculi factum in ejus humeris flagravisse vehementius. At, O joco Mæcenas, si unquam post hæc cuseris aliquid hujus generis, preor, ut puella, quam oscularis, esu tuo manum suam opponat, & te aversata subducatur se in uterorem partem tori.

Nec munus humeris efficacis Herculis
Inarsit æstuosius.

At, si quid unquam tale concupiveris,
Jocose Mæcenas, precor
Manum puella suavio opponat tuo,
Extrema & in sponda cubet.

20

NOTÆ.

17. Nec munus lum. eff. Herc. &c.] Fuit hoc munus, interula seu tunica Nessi Centauri quem Hercules occiderat cruce infecta, missique à Deianira irata ad eundem Herculem, qui eam

induens in tantum furorem est actus, ut seipsum combusserit in monte Oeta, unde Hercules Oeteus & furens, est dictus.

EPODE IV. In MENAM.

ARG. Invehitur in Menam, Romæ insolescentem, cum olim tamen servus fuisset. Ante An. 719.

Quantum mutui odii lupo & aëno contigit à natura, tantumdem mihi erga te est, cui adhuc latera notata sunt flagellis ex fune Hispanico: & crura compedibus ferreis, etiamsi ob pecuniam superbe incedas: opibus non immutatur genus. Intuerisne quo pacto dum tu passu magnifico Sacra emetiris Viam vestem

Lupis; & agnis quanta sortitò obtrigit;
Tecum mihi discordia est,
Ibericis peruste funibus latus,
Et crura durâ compede.
Licet superbus ambules pecuniâ:
Fortuna non mutat genus.
Videsne, Sacram metiente te Viam

5

NOTÆ.

Hæc scripta sunt paulò ante Annum Romæ 719. & Pannonicum bellum, quo tunc Cæsari militans Menas occisus est.

In Menam.] Mena hic Pompeii quondam libertus, eo mortuo contulit se ad ejus filium Sextum, qui cum adhuc Siciliam haberet & Sardiniam, collectis paterni belli reliquiis, etiam ergastula amavit ut classem Piratarum haberet, cui Menam Tribunum militum creatum præfecit. Sed iste beneficii statim oblitus ad Augustum cum classe transit, à quo cum etiam brevi defecisset, ad Sextum rediit, tandemque defultoria levitate in omnes perfidus, Augusto se iterum dedit, magnasque opes consecutus per fas & nefas, aliquandiu Romæ egit, multis ut hic ob genus & opes, sed longè magis ob arrogantiam invidus, ac nominatum Horatio, qui non forebat se olim in exercitu Bruti Tribunum militum, habere Menam velut collegam, qui etiam eo nomine auderet contra jus sedere cum Equitibus in Theatro.

Ne autem forè miretur aliquis ausum esse Horatium hæc scribere in Menam quem sciret bene de Augusto meritum ob sibi proditam classem Sexti Pompeii, ingenuitate ab illo donatum, unumque de libertis omnibus ad coenam adhibuit, ut refert Suetonius: revocandum in memoriam est sapiens dictum: placere quidem proditores iis quibus commodæ sunt; at proditores omnibus execrabiles esse. Intelligebat ergo Horatius non amari hominem perfidum ab

Augusto, imò ejusdem intemperantiam, & insanum luxum vix ferri, ut nihil Principi ingratum videretur facturus cum isto carmine impudentem hominem defricaret. Adde quod ista vivente Mena nondum in librum compingebantur, sed Cæsari, Mæcenati, aliisque paucis amicis, ut fit legebantur.

1. Sortitò obtrigit.] Sortiri, propriè sonat sorte jacta, decidere, cujus futurum sit aliquid quod nemini addictum est jure. Aliquando tamen idem est ac simpliciter accipere. Sic Ulpianus dicit sortiri filium, hoc est, suscipere. Hic Horatius obtrigisse sibi sortitò ait odium in Menam quod acceperat à natura.

3. Ibericis funibus.] Hi funes pro quibusvis fortasse positi: dant etiam locum conjectura, istum cum hero suo Cn. Pompeio fuisse in Hispania, ibique adhuc servum, ob flagitium aliquod datum in vincula & flagris cæsum verè Ibericis.

7. Sacram viam.] Viam qua in Capitolium tendebatur, sacram primò fecit foedus inter Romulum & Tatium Sabinorum Regem istum ibidem post puellarum raptum: sed adhuc magis sacra effecta est quòd per eam sacra ferrentur in templum Jovis Capitolini ad frequentissima toto anno sacrificia.

Metiente.] Hoc est ita composito gradu per eam ambulante quasi numero passuum inito, longitudinem viæ metiri velles, quod homines fastu elati solent.

Cum

Cum bis ter ulnarum toga ;
 Ut ora verat, huc, & huc euntium
 Liberrima indignatio ?
 Sæctus flagellis hic triumphalibus
 Præconis ad fastidium,
 Arat Falerni mille fundi jugera :
 Et Appiam mannis terit :
 Sedilibusque magnus in primis eques
 Othone contempto sedet.
 Quid attinet tot ora navium gravi
 Rostrata duci pondere
 Contra latrones, atque servilem manum,
 Hoc hoc tribuno militum ?

trahens ulnarum sex, vultum
 avertant libere, palamque in-
 dignati qui hac illacque trans-
 unt. Iste (inquunt) Trium-
 virorum iudicio flagris procißus,
 ad satietatem præconis, scindit
 aratris jugera mille in agro Fa-
 lerno; viam Appiam inequitat
 parvis equis ad delicias vectus ;
 & in primis ordinibus, clarus
 numirum Eques, Othonis lege
 contempta, occupat sedem. Quid
 opus est tot naves rostris areis
 graves contra prædones mitti &
 contra servos, quandiu hic est
 tribunus militum ?

NOTÆ.

8. Cum bis ter ulnarum toga.] Quæ proinde
 ampla ac magnifica esset.

11. Flagellis triumphalibus.] Iudices Trium-
 viri alii Monetales, alii Capitales fuere. Poste-
 rioribus licebat de furibus ac servis nequam, aliis-
 que personis vilibus cognoscere, cum alicujus loci
 homines non nisi à Prætoribus judicarentur.

12. Præconis ad fastidium.] Hoc ideò dicitur
 quod dum flagellarentur rei, tubæ à præconibus
 inflantur, ut hodièque Vclitris in sua patria
 fieri testatur Mancinellus.

14. Appiam.] Viam sic dictam quod Appius
 qui deinde cæcus est appellatus, cum esset Cen-
 sor eam lapide sterni curasset.

Mannis.] V. Od. 27. l. 23.

16. Othone contempto.] Legem hæc tulerat, ne
 quis Eques esse posset ex infimo genere quan-
 tumvis dives; neve sederet in 14. ordinibus se-
 dilium in theatro dispositorum pro Equitibus.
 Hanc tamen legem violabat Mena, eo prætextu,
 quod duo primi ordines ex 14. tribunis essent
 reservati.

EPODE V. In CANIDIAM VENEFICAM.

ARG. Gratidia cuidam, quam immutato paulisper nomine Canidiam vo-
 cat, ob nescio quid offensus Horatius, eam publico risui expositurus, hoc
 Carmine tanquam sagam describit, quæ necromanticis artibus, frustra
 conetur, ipsum sub Vari appellatione, in sui amorem pertrahere. Indu-
 citur autem initio loquens puer, quem occidere parat Canidia, ad suas
 incantationes.

AT ò deorum quisquis in cælo regis
 Terras, & humanum genus :
 Quid iste fert tumultus ? aut quid omnium
 Vultus in unum me truces
 Per liberos te, si vocata parubus

Hæu me ! quicumque Deus è
 cælo terras & homines modera-
 ris : quid paratur isto tumultu ?
 cur omnes in me unum vultus
 sævos convertunt ? per filios tuos,
 si verè parturienti

NOTÆ.

In Canidiam.] Canidiam, vero nomine, ut
 volunt, Gratidiam, Porphyrio tradit esse Nea-
 politanam, scelâsque hoc peregrisse Neapoli: in
 quo utroque nihil est incredibile. Potuit enim
 orta Neapoli Romæ habitare, & cum venefica
 esse fingatur, facile illi fuit Româ Neapolim con-
 venire, ubi cum aliis veneficis sibi notis, impia

illa sacra perageret occiso puero. Hunc autem
 statim Poeta loquentem inducit, quasi jam eum
 sagæ istæ adduxissent in locum cædi destinatum.

1. At ò deorum, &c.] Oratio hæc est patricii
 pueri impuberis ex cujus longâ morte enecti me-
 dulla, & arido jecore amatorium poculum Varo
 hoc est Horatio pararetur.

rogata Juno Lucina opitulata
est: per illud purpura orna-
mentum inutile, obsecro te, &
per Jovem, ista hand dubie con-
demnaturum. Cur ut noverca
respicias me? aut tanquam bel-
lua cum impetitur ferro? postea
quam tremulâ voce in hunc
modum conquestus puer stetit de-
tractis prætexta & bullâ, im-
pubi corpore, & quale posset fera
Toracum pectora flectere: Ca-
nidia capillos gerens brevibus vi-
peris implicatos, & impexum
caput, imperat caprificos à de-
functorum tumulis vulsas; im-
perat ferales cupressos; & ova,
plumamque strigis nocturna avis,
fæda rana cruore imbuta; her-
basque qua Colchos & Iberia ve-
nenis sæcunda suppeditat; & ossa
erepta ex ore canis jejuna, igni-
bus Colchicis concremari. Interim
Sagana succincta, domum totam
lustrans aquis tartareis, duos
capillos arrigit instar marini
æolini, aut apri cursu concitati.
Veia, nullo conscientia morsu re-
tardata, ligone ferro terram
offodiebat, gemens propter labo-
rem, ut posset puer in scrobem
immersus enecari, escam bis in-
tra longum diem mutatam in-
tuens, cum capite extaret quan-
tum emergere solent ex aquis
corpora mento sublata: ut ex
medulla exsiccata, & arefalo
fecore philtrum conficeretur, post-
quam pupilla cibo quem tangere
prohibebatur semel affixa, obri-
gissent. Interfuisse, ab Arimino,
libidinis plusquam faminea Fo-
liam, ipsa Neapolis otio languens
existimavit, aliæque circum vi-
cina oppida, qua Theffalis car-
minibus emota sidera,

Lucinâ veris affuit:

Per hoc inane purpura decus precor,
Per improbatum hæc Jovem.

Quid ut noverca me intueris? aut uti
Petita ferro bellua?

Ut hæc trementi questus ore, constitit
Insignibus raptis puer,

Impube corpus; quale posset impia
Mollire Thracum pectora:

Canidia brevibus implicata viperis
Crines, & incompertum caput,

Jubet sepulcris caprificos erutas
Jubet cupressus funebres,

Et uncta turpis ova ranæ sanguine,
Plumamque nocturnæ strigis,

Herbasque, quas & Colchos, atque Iberia
Mittit venenorum ferax,

Et ossa ab ore rapta jejuna canis,
Flammis aduri Colchicis.

At expedita Sagana per totam domum
Spargens avernales aquas,

Horret capillis, ut marinus, asperis
Echinus, aut currens aper:

Abacta nullâ Veia conscientia,
Ligonibus duris humum

Exhauriebat, ingemens laboribus,
Quo posset infossus puer

Longo die bis, terve mutatæ dapis
Inemori spectaculo:

Cum promineret ore, quantum extant aquâ
Suspenda mento corpora:

Exsucta uti medulla, & aridum jecur,
Amoris esset poculum:

Interminato cum semel fixæ cibo
Intabuissent pupulæ.

Non defuisse malicæ libidinis
Ariminensem Foliam,

Et ociosa credidit Neapolis,
Et omne vicinum oppidum:

Quæ sidera excantata voce Theffalâ,

NOTÆ.

12. *Insignibus raptis.*] Prætextâ purpureâ,
bullâque aureâ nobilium puerorum propriis.

21. *Colchos.*] Urbs Asia, inter Pontum Eu-
xinum & Ibetiam venenorum ferax.

Iberia.] Regio ad Pontum posita magicis her-
bis abundans hodie Georgia.

26. *Avernales aquas.*] Quæ ex magia no-
cendi vim avernalibus parem contraxissent.

Lunamque

Lunamque cœlo deripit.
 Hic irrefectum sœva dente livido
 Canidia rodens pollicem,
 Quid dixit? aut quid tacuit? O rebus meis
 Non infideles arbitrarè
 Nox, & Diana, quæ silentium regis,
 Arcana cum fiunt sacra:
 Nunc nunc adeste: nunc in hostiles domos
 Iram, atque numen vertite.
 Formidolosis dum latent sylvis feræ
 Dulci sopore languidæ:
 Senem, quod omnes rideant, adulterum
 Latrent Suburranae canes,
 Nardo perunctum: quale non perfectius
 Mææ laborarunt manus.
 Quid accidit? cur dira barbaræ minùs
 Venena Medææ valent?
 Quibus superba fugit ultra pellicem
 Magni Creontis filiam:
 Cum palla, tabò munus imbutum, novam
 Incendio nuptam abstulit.
 Atqui nec herba, nec latens in asperis
 Radix fefellit me locis.
 Indormit unctis omnium cubilibus
 Oblivione pellicum.
 Ah, ah, solutus ambulat veneficæ
 Scientioris carmine.
 Non usitatis, Vare, potionibus.
 O multa fieturum caput,
 Ad me recurres: nec vocata mens tua
 Marfis redibit vocibus.
 Majus parabo: majus infundam tibi
 Fastidienti poculum:
 Priùsque cœlum fides inferius mari
 Tellure porrectâ super,

Lunamque cœlo detrahit. Tum
 dira Canidia nigro dente corro-
 dens oblongum unguem pollicis,
 quid dixit? aut quid non dixit?
 O fide rerum mearum conscia,
 Nox, & Diana, qua silentium
 affers cum celebrantur occulta
 ista sacrificia: adeste pratinus,
 & sine mora iram & vim omnem
 numinis vestræ convertite in in-
 visas domos: dum fera metuenda
 in sylvis latitant sopore dulci ca-
 pta: senem mæchum, quod om-
 nibus risu sit, canes omnes Sub-
 urra, latratus persequantur, im-
 butum nardino, quale nunquam
 præstantius confecerunt manus
 mea. Quid contigit? cur vene-
 na mea minus sunt efficacia ve-
 nenis barbara Medea, per qua
 fugam arripuit, vindictâ sumptâ
 de pellice Creontis Regis filia:
 quando palla dono missa, & no-
 xio succo perfusa novam incendio
 absumpsit sponsam? & tamen,
 neque herbe idoneæ, neque radici-
 es in arduis locis occultata fuge-
 rant me. Nihilominus iste in
 omnium pellicum lectis oblivioso
 captus somno quiescit. Intellego:
 doctioris quàm ego sim Saga in-
 cantationibus, vim mearum elu-
 dit. O Vare multum fleture:
 futurum est, ut ad me redeas,
 potionibus novo artificio tempe-
 ratis: neque alienatam mentem
 facili Marfis carminibus revoca-
 bis. Potentiori, te, etiam nolen-
 tem poculo perlusam; & ante,
 cœlum descendet infra mare, su-
 perpositâ terrâ,

NOTÆ.

53. In hostiles domos.] Rivalium domos, quæ
 suis implicatum amoribus Varum impediabant,
 ne Canidiam amaret.

58. Suburrana canes.] Erat Suburra vicus
 Romæ celebris, nec paucis meretricibus habita-
 tus, ad quas, per noctis tenebras ire Varum fingit
 Canidia, oporquetque illum ab universis totius
 vici canibus allatratum risui publico exponi, &
 spe suâ frustrari.

59. Nardo perunctum.] Nardum, hoc est,
 unguentum nardinum ironicè hic vocat, vene-
 natum & magicum unguentum quo perunxerat
 Varum Canidia sperans fore ut eo sic accendere-

tur sui amore, ut tanquam furis agitur nullo
 posset loco consistere.

62. Venena Medea.] Vid. Not. ad Epod. 3.

69. Indormit unctis omnium cubilibus, &c.]
 Sic ordinat: indormit oblivione, unctis cubilibus
 omnium pellicum: quasi dicat: adeo non ardet
 & in furias agitur mei amore, ut etiam oblivif-
 catur surgere è pellicum lectis ibique altum dor-
 miat somnum.

76. Marfis vocibus.] Magicis. Erant enim Ita-
 lis Marfi, quod Græcis Thesali; nec minus po-
 tens venenis & magiâ Circe Marfi mater, quam
 Quam

quam ut tu mei amore sic non ardeas, ut solet bitumen igne concepto. Hæc cum dixisset: puer non ut hæcenus, feras sagas blandis precibus mitigare conabatur, sed dubitans unde loqui inciperet imprecationibus usus est quibus olim Thyestes. Possunt magica artes suas nefasque confundere, omniæque suas deique vertere: nequeunt tamen facere ut homines meritam sortem non ferant. Diris execrationibus persequar vos: dira autem execrationis vim nulla impedit victima. Imò postquam mori me coegeritis, nocturna furia vobis me offeram, & umbra factus, insurgam in vultus recurvis unguibus, ut diis Manibus facere licet: inhærensque vestris pectoribus somnos metus impediam. Interim vulgus, per vias, lapidibus impetens anus detestabiles obruet: post qua inhumata cadavera lupi dilaniabunt, & corvi Esquilini; neque talis spectaculi privabimur solatio; parentes, heu post me viaturi.

Quam non amore sic meo flagres, uti Bitumen atris ignibus.
Sub hæc puer, jam non, ut ante mollibus Lenire verbis impias:
Sed dubius unde rumperet silentium,
Misit Thyestæ preces.
Venena, magnum fas, nefasque, non valent Convertere humanam vicem.
Diris agam vos: dira detestatio Nulla expiatur victimâ.
Quin, ubi perire iussus expiravero: Nocturnus occurram furor:
Petamque vultus umbra curvis unguibus: Quæ vis deorum est Manibus;
Et inquietis assidens præcordiis, Pavore somnos auferam.
Vos turba vicatim, hinc, & hinc saxis petens Contundet obscenas anus.
Post, insépulta membra different lupi, Et Esquilinæ alites.
Neque hoc parentes, heu mihi superstitēs, Effugerit spectaculum.

NOTÆ.

100. Esquilina alites.] Corvi, vultures & sim. carnivoræ aves frequentes in Esquilis erant, quod extra Esquilinam portam plecti fontes solent, quorum cadaveribus pasciebantur: erat etiam illic sepulcretum gratis patens miseræ plebi.

EPODE VI. In CASSIUM SEVERUM.

A R G. Invehitur in Cassium Severum oratorem maledicum, & accusandi avidum, sed parum efficacem.

O Canis improbe, cur nihil tale meritis hospites latratibus tuis fatigas, timidus contra lupos? huc potius vanas minas tuas converte, si vis aliqua est, & me aggredere, morsus reposturum. Nam more canis Molossi, aut fulvi Laconis quorum indole acri pastores gaudent plurimum, arrectâ aure sequar per nives medias, quacunque fugiens fera præcesserit. Tu postquam vastâ voce totam sylvam implesti:

Quid immerentes hospites vexas, canis Ignavus adversum lupos?
Quin huc inanes, si potes, vertis minas: Et me remorsurum petis?
Nam qualis aut Molossus, aut fulvus Lacon, 5 Amica vis pastoribus,
Agam per altæ aure sublatâ nives, Quæcunque præcedet fera.
Tu cum timendâ voce complesti nemus;

NOTÆ.

Occasionem huic carmini dedisse videtur, quod referunt Suer. & Plinius: Cassium Severum, inter potentissimos reos, Nonium Asprenatem arctius Augusto junctum, eo præsentē, veneficii accusavisse in Senatu.

Projectum odoraris cibum.
Cave: cave: namque in malos asperrimus
Parata tollo cornua.
Qualis Lycambæ spretus infido gener,
Aut acer hostis Bupalò.
An, si quis atro dente me periverit,
Inultus ut flebo puer?

10 | projecti cibi odore detineris. Cave,
cave inquam tibi, ego enim sa-
visissimus contra maledicos, in eos
semper habeo parata cornua, &
in altum sublata: qualis Ly-
cambæ gener ab eo perfide con-
temptus; aut ille alius qui Bu-
palum hostiliter est infectatus.
15 | Egone, si quis invido dente mo-
rderit, non me ulciscar; sed
ut puer, lugebo?

NOTÆ.

13. *Lycambæ.*] Lycambes ob deceptum Ar-
chilochum Poëtam, sic est ab eo mordacibus Iam-
bis vexatus ut præ doloris impatientia, laqueo
sibi vitam ademerit.

14. *Bupalò.*] Cum Hipponax oris fœditate

insignis Poëta, videret se à Bupalò sculptore, lu-
dibrio publico expositum in statua, tam acribus
illum Iambis fatigavit, ut ad suspensum tandem
adegerit.

EPODE VII. Ad POPULUM ROMANUM.

ARG. Execratur civile bellum quod intermissum resumebatur. An. 718.

QUò, quò scelesti, ruitis? aut cur dexteris
Aptantur enses conditi?
Parumne campis, atque Neptuno super
Fusum est Latini sanguinis?
Non ut superbas invidæ Carthaginis
Romanus arces ureret:
Intactus aut Britannus ut descenderet
Sacra catenatus viâ.
Sed ut, secundum vota Parthorum, suâ
Urbs hæc periret dexterâ.
Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus
Unquam, nisi in dispar, feris.
Furorne cœcus, an rapit vis acrior?
An culpa? responsum date.
Tacent: & ora pallor albus inficit:
Mentesque percussæ stupent.
Sic est: acerba fata Romanos agunt,
Scelusque fraternæ necis:
Ut immerentis fluxit in terram Remi
Sacer nepotibus cruor.

O Impii, quò properatis? aut
cur enses vaginâ conditos, in ma-
nus sumitis? an parum sangui-
nis Latini terrâ marique igni-
mus? non ut Romanus ignem
injeceret amula Carthaginis su-
perbe se tollentis arcibus, aut ut
per sacram Viam videremus de-
scendentem Britannum nondum
subactum, tandemque catenis li-
gatum: verum ut quod Parthi
optabant, suis se manibus Urbs
10 | ista perderet. Neque hac lupis
consuetudo, nec leonibus unquam
fuit, qui certè nunquam savi
sunt, nisi in belluas diversi ge-
neris. Rapimurne cœcâ amen-
tiâ, an acrivore aliquâ vi? an
nostro scelere? dicite. Silent, &
15 | toto vultu pallent, & attonito
animo stupidi hærent. Ita om-
nino est: durâ favorem necessi-
tate adiunguntur Romani, & sce-
lere fraterna cadis, ex quo inno-
centis Remi sanguis in terram
20 | decidit, posterorum supplicii ex-
piandus.

NOTÆ.

7. *Intactus Britannus.*] Tentaverat quidem,
sed non subegerat Britannos Julius Cæsar, cum
in Insulam trajecisset ex Gallia: ex eo verò
tempore nemo illos deinceps aggressus erat; ne-

que adhuc Octavius expeditionem contra ipsos
paraverat, quâ eos semel atque iterum terribus
ad petendam pacem compulsi demum An. R.
728.

EPODE VIII.

A R G. *In anum propudiosam.*

Mirum est te ob atatem pro-
ueltiorem sententem rogare quid
sit, quod vires meas debilitet :
Cum dentes tui sint nigri, & se-
nectus profcindat frontem rugosis
sulcis : & podex tuus dehiscat
inter aridas nates, tanquam anus
cruda bovis : sed credis forte,
quod vel pectus vel mamma pu-
tres, qualia visuntur ubera equi-
na, me ad amorem incitauerint ;
vel saltem quod compovear molli
tuo ventre, & gracili tuo se-
more confuso tumentibus sioris :
At beata esto ; pompaeque fune-
bris imaginibus triumphalibus
decorata precedat tuum funus :
nec ulla sit conjux gemmis te
ornatior. Prodestne tibi quod
Philosophorum libri cervicali tuo
sericis pannis involuto supponun-
tur ? Credisne illiteratos viros
minus fore ad libidinem pronos ?
quos, te fastidiosos, provocare
debes ore, & nefariis blandi-
mentis.

ROgare longo putidam te sæculo,
Vireis quid enervet meas ?
Cum sit tibi dens ater, & rugis vetus
Frontem senectus exaret :
Hietque turpis inter aridas nates
Podex, velut crudæ bovis.
Sed incitat me pectus, & mammæ putres,
Equina quales ubera :
Venterque mollis, & femur tumentibus
Exile furis additum.
Esto beata : funus atque imagines
Ducant triumphales tuum :
Nec sit marita, quæ rotundioribus
Onusta baccis ambulet.
Quid, quod libelli Stoici inter sericos
Jacere pulvillos amant ?
Illiterati num minus nervi rigent ?
Minusve languet fascinum ?
Quod ut superbo provocas ab inguine,
Ore allaborandum est tibi.

NOTÆ.

6. *Cruda bovis.*] Indomitæ vel vetulæ : ita
Interpres vetus Cruquius.

17. *Illiterati.*] Lege *Illiterati num minus*
nervi rigent ? Magisve languet —

18. *Fascinum.*] Virilis membri effigies quæ ve-

teres tanquam amuleto utebantur, ad depellenda
infortunia : ideoque puerorum cervicibus ea
suspendebant.

20. *Ore allaborandum est tibi.*] Fellatricem
notat.

EPODE IX. Ad MÆCENATEM.

A R G. *Perlato Romam nuncio de Augusti ad Actium victoria, Antonii-
que, & Cleopatre fuga; hortatur Mæcenatem ad epularum hilaritatem,
monetque ut quamprimum paret necessaria ad magnificentissimi triumphi
ornatum.* Ann. 723.

Quandoquæd felix Mæcenas,
Jove ita volente Cæcubum in po-
nu ad festorum dierum epulas
reconditum, ob Caesaris victoriam
latus potabo, lyrâ tibiis permix-
tum carmen edente,

QUando repostum Cæcubum ad festas dapes,
Victore lætus Cæsare,
Tecum sub alta (sic Jovi gratum) domo
Beate Mæcenas bibam,
Sonante mistum tibiis carmen lyrâ,

NOTÆ.

4. *Beate Mæcenas.*] qui gaudio triumphas ob Caesaris victoriam.

Hæc

Hac Dorium, illis Barbarum?
 Ut nuper, actus cum freto Neptunius
 Dux fugit uestis navibus,
 Minatus urbi vincla, quæ detraxerat
 Servis amicus perdidit.
 Romanus, (eheu posteri negabitis)
 Emancipatus foeminæ
 Fert vallum, & arma miles: & spadonibus
 Servire rugosis potest:
 Interque signa turpe militaria
 Sol aspicit conopeum!
 Ad hunc frementes verterunt bis mille equos
 Galli canentes Cæsarem:
 Hostiliūque navium portu latent
 Puppes finistrorsum citæ.
 Io triumphe, tu moraris aureos
 Currus, & intactas boves.
 Io triumphe, nec Jugurthino parem
 Bello reportasti ducem,
 Neque Africano: cui super Carthaginem
 Virtus sepulcrum condidit.
 Terrâ, marique victus hostis, Punico
 Lugubre mutavit sagum:
 Aut ille centum nobilem Cretam urbibus
 Ventis iturus non fuis,

Dorium illa; his autem, Barba-
 rum? ut nuper factum est
 quando qui se Neptuni dicebat
 filium cum ipso mari victus esset,
 & navibus incensus fuga se dedit:
 cum minaretur Roma vincula;
 qua sceleratis servis exemerat,
 illis gratificaturus. Romanus,
 (eheu! factum, posteritas, infici-
 aberis,) obsequiis famina manci-
 patus, vallum gestat & arma,
 factus illius miles & marcidorum
 Eunuchorum imperiis parat: &
 quod turpissimum est, inter ve-
 xilla militaria sol videt muliebre
 tentorium calicibus arcendis fa-
 ctum! at duo millia Gallorum
 Equitum laudantium Cæsarem,
 ad ejus partes cum ferocibus equis
 se adiunxerunt: & navium no-
 bis insensarum puppes in portu se
 occultant, parata celeriter fugere
 finistram versus. Io triumphe,
 tu differs currus auro fulgentes,
 & juvencas parare. Io triumphe,
 superiorem Mario quæ Jugurtham
 vicit, & Scipione illo, cui in ru-
 nis Carthaginis, fortitudo tumu-
 lum excitavit, reductis bello Im-
 peratorem. Terrestri & mariti-
 mo pralio superatus hostis purpu-
 reum sagum exiit, ut indueret
 nigrum: recepturus se fugâ ven-
 isque sibi non faventibus, aut in
 insulam Cretam centum famosam urbibus,

NOTÆ.

6. *illis Barbarum.* Tibiarum concentus bar-
 barus dicitur, quia Phrygius, hoc est à Phrygiis
 inventus, qui Doribus, Ionibus & Æolibus com-
 parati, barbari habebantur, unde Horat. Epist. 2.
 lib. 1. ait *Gracia Barbaria*, hoc est Phrygiæ lento
 cillisa duellu.

7. *Ut nuper, &c.* Ab his verbis incipit car-
 men seu cantilena Epinicia quam cani vult Pœ-
 ta cum tibiis, in laudem Cæsaris victoris, conti-
 nuaturque ad finem Odæ.

8. *Neptunius Dux.* Sextus Pompeius, Pom-
 pei Magni, patris sui qui universo mari impera-
 verat, gloria elatus, & occupatâ Siciliâ ferox,
 Neptuni filius videri voluit, veste cæruleâ sum-
 pta: equosque & homines vivos in mare missos,
 eidem maris Deo sacrificavit, tandemque victus
 fugit, An. R. 718.

12. *Emancipatus famina.* Antonius manci-
 pium Cleopatæ factus. Est enim idem *eman-
 cipatus* ac *mancipatus*: sicut mortuus, emortuus;
 mentius, ementius; vulgatus, evulgatus & sim.

13. *Fert vallum.* Vallus seu Palus à singulis
 milibus ferri solebat ut sine mora cum opus

esset, excitaretur munitio castrensis quam vallum
 nominant à vallis ex quibus fiebat.

16. *Conopeum.* A voce κνῶπ-ος, culex.

17. *Ad hunc.* Utitur hic Horatius licentiâ,
 de qua Sat. 5. lib. 1. dicam uberius: cumque
 Græcum ἀνδρῶς significet non solum, ad, sed ali-
 quot locis, adversus, posteriorem hanc significa-
 tionem Latino ad tribuit: de variis autem de-
 fectionibus ducum & militum ab Antonio ad
 Cæsarem factis hoc tempore, mentio est apud
 Dion. & alios.

25. *Neq; Africano.* Scipionem Africanum mi-
 norem intelligit, eum qui delevit Carthaginem.

27. *Terrâ marique victus hostis.* Habebat
 Antonius non tantum classem in mari, sed etiam
 equitatum terrestrem: omnium autem victor
 fuit Cæsar.

29. *Aut ille, &c.* Victus Antonius, quò fu-
 geret aliquandiu dubitans, demum se consulit in
 Peloponnesum: ut hinc intelligatur cur dictæ
 sint supra, naves Antonii & Cleopatæ *finistror-
 sum citæ*: flectendum enim fuit ad lævam ut ab
 Actio fugeret in Peloponnesum.

Exercitatas

aut ad Syrtis Noto excavatas,
aut per mare incertum erratu-
rus. O puer huc ad me amplius
affer pocula, cum vino Chio aut
Lesbio; aut etiam Cæcubum quod
nauseam sedat fluentis stomachi,
nobis infundito. Jucundum est
curam metumque omnem de Cæ-
sare, ejusque rebus dulci vino
expellere.

Exercitatas aut petit Syrtis noto :

Aut fertur incerto mari.

Capaciores affer huc puer scyphos,

Et Chia vina, aut Lesbia :

Vel quod fluentem nauseam coërceat ;

Metire nobis Cæcubum.

Curam, metumque Cæsaris rerum, juvat

Dulci Lyæo solvere.

NOTA.

38. Lyæo.] Baccho, sic dicto à λῡος solvo, quod vinum curis animum solvat.

EPODE X. In MÆVIUM.

AR. G. Mævio Poëta arroganti & maledico, infelicissimum, navigationis
quam susceperat exitum imprecatur.

Infelicitus auspiciis navis ista
à portu solvit, fœtidum vehens
Mævium. Tu, O Ausper, vide
ut geminum illius latus iratis
undis quatiat: infestus Eurys,
mari, suis deque verso, nauticos
funes, remosque dissipet. Saviat
Aquila qualis quantusque atro-
rum montium concussus sternit
ilices. Nec ulla stella nautis
amica, per densas noctis tenebras
se ostendat, qua procellosus Orion
occidit. Nec tranquilliore veba-
tur aqmore quàm victor exercitus
Gracorum, quando Pallas, ab in-
censa jam Troja, iracundiam
convertit in Ajacis sacrilegi na-
vem. O quantum imminet nau-
tis tuis sudoris, & tibi quantum
croci palloris! cum illo tuo ejul-
latu muliebri, precibusque quas
fundes ad iratum Jovem: quan-
do Notus ab Ionia reflans, &
madidos velorum sinus non sine
magno mugitus petens, navem
confrigerit. Quod si pingui ca-
davere tuo, in littus recurvum
ejecto, mergos paveris: salacem
caperem, simul cum agna, tem-
pestatibus immolabo.

MALâ soluta navis exit alite,
Ferens olentem Mævium.

Ut horridis utrumque verberes latus,

Auster memento fluctibus.

Niger rudentes Eurys inverso mari,

Fractosque remos differat.

Insurgat Aquilo, quantus altis montibus

Frangit trementes ilices.

Nec fidus atrâ nocte amicum appareat ;

Quâ tristis Orion cadit.

Quietiore nec feratur æquore

Quàm Graia victorum manus :

Cum Pallas icto vertit iram ab Ilio

In impiam Ajacis ratem.

O quantus instat navitis sudor tuis,

Tibique pallor luteus,

Et illa non virilis ejulatio,

Preces & aversum ad Jovem :

Ionius udo cum remugiens sinus,

Noto carinam ruperit!

Opima quod si præda curvo littore

Porrecta mergos juverit

Libidinosus immolabitur caper,

Et agna tempestatibus.

NOTA.

2. Olentem Mævium.] De isto Virg. Ecl. 3.
Qui Bavium non odit, amet tua carmina Mævi ;
Consentiuntque omnes hominem arrogantem &
obtestatorem fuisse.

12. Graia victorum manus.] Ajax Oileus
Cassandram virginem Priami Regis filiam in ipso

templo Trojanæ Palladis constupraverat. Ulter
sacrilegum facinus Pallas, Græcis post everfas
Trojam revertentibus domum, ad Caphareum
Eubœæ promontorium fœdissimam tempestatem
excitavit, quâ perire cum suis navibus eorum
plurimi.

EPODE

EPODE XI. Ad PECTIUM.

ARG. *Constitetur amico Pectio se à scribendis versibus impediri amore vehementi, cuius quantumvis ipsum pudeat: vix tamen illum, ac ne vix quidem, possit excutere.*

PECTI nihil me, sicut antea, juvat
Scribere versiculos,
Amore perculsum gravi:
Amore, qui me præter omneis, expetit
Mollibus in pueris,
Aut in puellis urere.
Hic tertius decembris, ex quo destitui
Inachiâ furere,
Sylvis honorem decutit.
Heu me per urbem (nam pudet tanti mali)
Fabula quanta fui:
Conviviorum & poenitet;
In queis amantem, & languor, & silentium
Arguit, & latere
Petitus imo spiritus.
Contrâque lucrum nil valere, candidum
Pauperis ingenium
Querebar applorans tibi:
Simul calentis inverecundus deus
Fervidiore mero
Arcana promôrat loco.
Quod si meis inæstuet præcordiis
Liberâ bilis: ut hæc
Ingrata ventis dividat
Fomenta, vulnus nil malum levantis:
Definet imparibus
Certare summotus pudor.
Ubi hæc severus te palam laudaveram:
Jussus abire domum,
Ferebar incerto pede,

Ego mi Pecti, vehementi ut
sum amore sauciis, scribendis
versibus quemadmodum olim so-
lebam delectari nullatenus valeo.
Amare, inquam, cui nimium
placet urere me, plusquam alios
in teneris & delicatis amatis.
Tertia hac hyems, sylvis ornatum
frondium decuit ex quo cessavi
deperire Inachiam. Miserrimum
me! quantam toti Roma mate-
riam dedi sermonum? pudet ma-
nunc insaniam; vellémque non in-
terfuisse illis conviviis, ubi aman-
tium latens vulnus agnoscitur ex
languore, ex silentio, & ex sus-
piriis imo ductis à pectore. Dole-
bam insuper, & ingemiscebam,
max ut laetior Bacchus induceret
me vino calentem arcana pecto-
ris publicare, quia contra rivalium
opes inutilem esse videbam
ingenii candidi venam, fluentem
mihi pauperi. Quod si semel ob
hanc repulsam sic excanduero ut
auderem velimque amatorias ipsas
querelas, quibus tanquam reme-
diis ad agritudinem levandam
frustra nitimur, ventorum ludi-
brium facere: tum, damnato
pudore, quo ab amulis superatus
afficiebar; quique me ad certan-
dum extimulabat: amare planè
desinam, & ultra cedam potenti-
oribus. Hæc ubi apud te gloriosè
jactaveram, gravis atque austerus:
cum tamen domum meam
jubebar me recipere: quò irent
pedes,

NOTÆ.

11. *Inverecundus Deus.* Bacchus seu vinum
quod cum immoderatè sumitur, impudentiam
affert: alioqui enim verecundus dicitur idem
Deus, Od. 27. l. 1. nimirum cum ejus muneribus
utimur moderatè.

14. *Liberâ bilis.* Quæ nullius rei respectu
cohibeatur.

Ventis dividat. Sic Od. 26. l. 1. ait:

*Musu amicus tristitiam & metus
Tradam præteritis in mare Creticum
Portare ventis.*

Ad

Et quid agerem nescius, perge-
bam ad januam mihi uclisam,
ad duras postes, quos ut impelle-
rem, lumbos mihi fregi & latera.
Nunc me vinculum tenet amor
Lycisci, qui merito gloriari potest
se omnes mulieres mollitie supera-
re, ex quo amore non liberius pro-
lata consilia amicorum meorum,
nec eorum exprobrationes graves
possint expedire me, nec quod-
quam aliud, nisi notus & alius
amor siue pulchra puella, siue ali-
cujus Ganymedis obsequi & succi
plenis colligenti longam suam co-
mam in nodum.

Ad non amicos heu mihi postes, & heu
Limina dura, quibus
Lumbos, & infregi latera.
Nunc glorianis quamlibet mulierculam
Vincere mollitia,
Amor Lycisci me tenet:
Unde expedire non amicorum queant
Libera consilia,
Nec contumeliæ graves;
Sed alius ardor, aut puellæ candidæ,
Aut teretis pueri,
Longam renodantis comam.

E P O D E XII.

ARG. In anum quandam fœdam & fœtidam.

Quid tibi vis, O mulier? nec
jam mulier, sed bellua nigrorum
elephantum conjugio dignissima.
Cur mittis munera, aut cur mit-
tis Epistolas tuas ad me, juvenem
nec validum, nec naris ad fe-
rendos fœtores tuos obtusa satis?
namque ego unus pra aliis saga-
cius odoror, an axillarum pilo-
sarum sudor Polypum redoleat,
an gravem hircum, quam sa-
gacissimus canis suum laten-
tem. Ob quam teter odor undiq;
crescit, qualis emanat sudor ex
ejus senilibus membris, cum vene-
re invita & languida festinat ex-
plere indomitum suum furorem!
adeo ut ex nimio sudore fuci mu-
liebres, quibus faciem ad formam
conciliandam oblinibat, deliqui-
runt: nec jam humida creta,
vel pigmenta stercore crocodili fucata maneant! Oh quantum vexat meam nauseam atrocibus verbis!
salia semper repetendo, minus apud Inachiam langues, quam apud me: cum illa nocte una res cor-
poris mihi; mecum nullus es vel ad unum opus: male perent Lesbia,

Quid tibi vis, mulier, nigris dignissima barris?
Munera cur mihi, quidve tabellas
Mittis nec firmo juveni, nec naris obesa:
Namque sagacius unus odoror,
Polypus, an gravis hirsutus cubet hircus in alis,
Quam canis acer, ubi lateat fusc:
Quis sudor vietis, & quam malus undiq; membris
Crescit odor: cum pene soluto
Indomitam properat rabiem sedare; nec illi
Jam manet humida creta, colorque
Stercore fucatus crocodili: jamque subando
Tenta, cubilia, tectaque rumpit.
Vel mea cum sævis agitat fastidia verbis;
Inachia langues minus, ac me.
Inachiam ter nocte potes: mihi semper ad anum
Mollis opus: pereat male, quæ te

NOTÆ.

1. Barris.] Elephantis: unde barritus soni-
tus quem elephantia edunt: averſi coire dicun-
tur: illos itaque Canidiæ convenientissimos fore
Poeta innuit, eo quod cum averſi ſint, ejus pe-
dorem minus ſentiant: ita Scholiaſtæ ve-
teres.

5. Polypus.] Animal multos pedes habens:
tumores quoque naſi rubri quaquaverſum ſe ſpar-
gentes vocantur Polypi: hi fœtorem aliquando
conciliant, eo quod nares preſſæ anhelitum
ſiſtunt.

7. Quis ſudor vietis.] Quis pro qualis vietus,

rugofus, languidus: ita Terentius, *vetus, vietus,*
vetemoſus, ſenex. Angl. *Shivel'd.*

10. Creta.] Nomen pigmenti à colore du-
ctum, quo mulieres formam ſibi adſtruere ſtu-
dent: præcipua apud veteres, *Creta, ſibiſium,*
purpuriffimum: ſtercore quoque crocodili in aquam
inſuſo, faciem lavare ſolebant, ad amovendâ
lentiginis: De *cretâ* autem alii, in Catalectis
Petronianis,

Dum ſumis creteam faciem Sertoria, cretam
Petrididis illa ſumit, perdidit & faciem.

Lesbia quærenti taurum, monstravit inertem,
Cum mihi Chous adesset Amyntas,
Cujus in indomito constantior inguine nervus,
Quam nova collibus arbor inhæret.
Muricibus Tyriis iteratæ vellera lanæ,
Cui properabantur? tibi nempe.
Ne foret æqualeis inter conviva, magis quem
Diligeret mulier sua, quam te.
O ego non felix, quam tu fugis, ut pavet acreis
Aгна lupos, capræque leones.

qua mihi quærenti te ad hunc la-
borem validum indicavit: Oh
quam fortunata fui, cum Amyn-
ta Coo posita fui! — cui ego
paraveram purpureas illas vestes?
nonne tibi? ne inter socios tuos
nullus foret conviva, quem uxor
sua magis quam te diligeret: O
ego infelix, quam tu fugis, talē
ardore, quali agna effugiunt cru-
deles leones, vel caprea lupos.

EPODE XIII. Ad AMICOS.

ARG. Amicis autor est ut genio indulgeant, & animum liberent curis.

Horrída tempestas cœlum contraxit & imbres,
Nivésq; deducunt Jovem:
Nunc mare, nunc sylvæ
Threicio Aquilone sonant: rapiamus amici
Occasionem de die:
Dúmque virent genua;
Et decet, obducta solvatur fronte senectus.
Tu vina Torquato move
Consule pressa meo.
Cætera mitte loqui: deus hæc fortasse benigna
Reducet in sedem vice.
Nunc & Achæmenia

Eadem procella collectis nobis
aerem complens, efficit illum con-
tractiorem: Jupiterq; cum plu-
via & nivibus descendit. Ego
& memora à Thraciis Borea stati-
bus personant. Arripiamus, ami-
ci, occasionem die isto nobis obla-
tam; dúmque genua virent, &
debet nos hilaritas, tristi severi-
tate senectutis frontem ne con-
trahamus. Tu, o Torquate, vi-
num profer confectum Consulatu
mihi natali. De reliquis loqui
omitte. Fortè Deus sancta alter-
natione, hac in locum suum re-
stituet.

NOTÆ.

1. *Horrída tempestas, &c.*] Sunt qui hæc al-
legorice dicta existiment de civili aliquo motu
bellôque à quibus Reipub. pernicies videretur
iminere; & occasionem inde Poëtam sumere
hortandi sodales suos ad fruendum bonis dum
adhuc liceret.

2. *Imbres nivésque deducunt Jovem.*] Jupiter
hic potest intelligi cœlum ipsum sive aeris pars
superior qui mutari in aquam & nives, & in
terram desfluere videbatur; vel dici potest, ex
superstitiosa veterum fide, ipsemet Jupiter de-
scendere: id enim toties purabant fieri quoties
procella aliqua gravior terris incumberet: quasi
vellet Jupiter hominibus iratus, ferire illos co-
minus, in mediis imbribus latens, unde & *Eu-
egon*, hoc est, pluvium dictum existimant; vel
etiam cum beneficio imbre sicculosa terra copio-
sius imbueretur: unde Virg. 2. Georg.

*Turp pater omnipotens secundo imbribus alber
Contingit in gremio laia descendit, &c.*

4. *Threicio Aquilone.*] Od. 12. lib. 4. vocavit
Horatius Favonios, Thracias animas, hoc est,
ventos Thracios. Hic Aquilonem pariter Thra-
cium appellat: hinc dubium oritur quo pacto
venti adeo oppositi ut sunt Favonii Occidenta-
les, & Aquilo Septentrionalis, perinde tamen
omnes Thracii fiat. Et quidem de Favoniis loco
cit. diximus cur appellerent Thracii. Superest
ergo ut cum Turnebo l. 26. c. 36. de Aquilone
respondeamus, eum revera Thracium esse re-
spectu Græciæ, cui Thracia est ad Septentrio-
nem. Græci ergo Poëtæ Latinis antiquiores cum
Aquilonem in suis versibus Thracium constanter
nominassent, imitari etiam hic isti sunt illos &
Aquilonem dixere Thracium, qui verè Thracius
ipsis non est, si Geographiæ ratio habetur.

12. *Achæmenia nardo.*] Persicâ seu Indica.
Fuit Achæmenes Persarum Rex.

Nunc convenit inungi nardo
 Persicâ, & Mercurii cithara
 curas molestas animo pellere :
 quemadmodum celebris Centau-
 rus magnum suum alumnus
 monuit hac oratione : ô generose
 mortalis, dea Thetide genite, tibi
 debetur Phrygia Assaraci patria,
 qua frigidis exigui Scamandri
 aquis secatur, & fugaci Simoe-
 te. Ex qua reditum tibi parca
 omnino prohibuerunt filo quod
 flammis subtexuere; neque ma-
 ter marina, te domum reduceret.
 Itaque illic quidquid molestum
 animo tuo erit, potando mitiga,
 & canendo; qua duo suavissima
 sunt agritudinum levamenta.

Perfundi nardo juvat: & fide Cylleneâ

Levare diris pectora

Sollicitudinibus:

Nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumno,

Invicte mortalis, deâ

Nate puer Thetide

Te manet Assaraci tellus: quam frigida parvi

Findunt Scamandri flumina,

Lubricus & Simois.

Unde tibi reditum certo subtemine Parcæ

Rupere: nec mater

Domum cœrula te reveher.

Illic omne malum vino, cantûque levato,

Deformis ægrimonie

Dulcibus alloquii.

NOTÆ.

13. Fide Cylleneâ.] Cithara Mercurii qui in
 Cyllene monte Arcadiæ nutritus perhibetur.

16. Nobilis Centaurus.] Chiron non modò
 Centaurorum, sed omnium hominum ætate suâ
 justissimus, & sapientissimus Achilles institutor.

22. Subtemine.] Est subtemen, sive subteg-
 men filum illud transversum quod flammis, hoc

est, rectis in longum filis texendò inseritur ut
 tela fiat.

27. Dulcibus alloquiis.] Hoc est cujuscumque
 generis levamenti: redditum nempe est Gre-
 cum παρηγορία quod cum alloquium & levamen-
 tum sonet, unum pro altero positum latine est,
 ut infra factum sæpe videbimus.

EPODE XIV. Ad MÆCENATEM.

ARG. Rationem reddit Mæcenati quare promissum carmen nondû absolverit.

O Candide Mæcenas, enecas me,
 quando tam sæpè quaris, qua pi-
 gritia tanta adeo promissorum
 immemorem feceris, ut videar
 lethæas aquas saporiferas sitibun-
 dus bibisse avidè. Deus profectò,
 Deus est, qui obstat ne possim
 Iambicam, quam sollicitus eram,
 absolvam. Simili quodam modo
 ferunt Bathylli Samii pueri amo-
 re percussus fuisse Anacreontem
 Poetam Teio oriundum: qui sæpè
 admodum, versus simplice stylo
 scriptos, ad lyram flebiliter can-
 ens, doluit se ab eo pariter non
 amari. Tu ô Mæcenas ipse miserè
 amore torqueris. Debes autem
 gaudere sorte tuâ, cum eam ami-
 cam habeas, qua non pulcrior fuit
 illa ipsa Helena, qua causam pra-
 buit obsidendi & accendendi Tro-
 jam: me autem inferioris sortis

Phryne Libertina macerat, qua non est me solo contenta.

NOTÆ.

3. Lethæos somnos.] Oblivionem, qualem af-
 ferre solet Lethe inferiorum fluvius ejus aquas
 bibentibus.

8. Ad umbilicum adducere.] Absol-vere, per-

Mollis inertia cur tantam diffuderit imis

Oblivionem sensibus,

Pocula Lethæos ut si decutientia somnos

Arente fauce traxerim,

Candide Mæcenas, occidis sæpè rogando.

Deus, deus nam me vetat,

Inceptos, olim promissum carmen, iambos

Ad umbilicum adducere.

Non aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo

Anacreontra Teium:

Qui persæpe cavâ testudine flevit amorem

Non elaboratum ad pedem.

Ureris ipse miser: quod si non pulcrior ignis

Accendit obessam Ilión,

Gaude sorte tua: me libertina, neque uno

Contenta, Phryne macerat.

ficere. Ducitur hic loquendi modus à veterum
 libris qui jam perfecti ornabantur in ima parte,
 ebore aut aliâ cornatili materiâ, ad umbilici for-
 mam elaborati.

EPODE

EPODE XV. Ad NEÆRAM.

A. R. O. Non servatam ab ea fidem conqueritur.

NOX erat, & cœlo fulgebat Luna sereno

Inter minora sidera,

Cum tu magnorum numen læsura deorum

In verba jurabas mea;

Arctius, atque edera procera astringitur ilex,

Lentis adhærens brachiis:

Dum pecori lupus, & nautis infestus Orion

Turbaret hibernum mare,

Intonsofque agitare Apollinis aura capillos,

Fore hunc amorem mutuum.

O doliura mea multum virtute, Neæra:

Nāmi si quid in Flacco viri est,

Non feret assiduas potiori te dare nocteis,

Et quæret iratus parem:

Nec semel offensæ cedit constantia formæ;

Si certus intrarit dolor.

At tu, quicumque es felicior, atque meo nunc

Superbus incedis malo;

Sis pecore, & multa dives tellure licebit,

Tibique Pactolus fluat,

Nec te Pythagoræ fallant arcana renati,

Formaque vincas Nireia;

Eheu translatos alio mœrebis amores:

Ast ego vicissim rifero.

Nox erat, memini, & Luna
splendebat cœlo immobilo inter stel-
las minores, cum tu ô Neæra ad-
hærens mihi lentis tuis brachiis
arctius, quam hedera complēctitur
altam ilicem, jurabas mihi, me
verba præcunte, cum tamen in
animo tibi erat fujurandū illud
per numen magnorū Deorum con-
firmatū fallere, jurabas, inquam,
hunc amorem nostrum futurum
mutuum, quamdiu lupus esset
infestus pecori, & Orion infestus
navigantibus turbaret mare hi-
berno tempore, & quam aura mo-
veret intonsof Apollinis capillos:
quod cum violaveris, ô Neæra, ve-
hementer dolitura es, mihi crade,
perspecta mea virtute, & animi
te spernentis constantia. Nam si
quid est virilis animi in me,
nunquā patiar te tam frequenter
dare tui copiam, alii, qui magis
tibi jam placet: & iusta ira ac-
census quæram mihi altam ami-
cam, quæ par mihi futura est.
Nec speres constantiam meam vi-
ctas manus daturam forma tuâ
quæ semel offenderis, cum semel
occuparis animum meum verus
& firmus dolor. At ô tu Riva-
lis quicumq; es nunc felicior me,

& superbe incedis elatus fortuna tibi prospera, mihi adversa, quantumvis sis dives pecore, & multo agro,
& licet fluvius anteus tibi fluat, neq; ignota tibi sint secreta dogmata Pythagoræ bis nati; & licet superas
ipsum Nireæ pulcritudine; tamen, eheu! experieris & dolebis levissima mulieris amores in alium transla-
tu, at ego tum ridebo & te irridebo.

NOTÆ.

4. In verba.] Solebat is cui dabatur juramen-
tum concipere, & recitare ipsa verba, in quæ
juraturus erat qui juramentum dabat: hinc ortæ
phrases illæ, Conceptis verbis jurare. Præire ver-
ba. In aliusque verba jurare. Hor. Nullus ad-

dictus jurare in verba Magistri.

21. Pythagoræ renati.] Pythagorus Philosophus
animatum transmigrationem in morte de corpore
in novum corpus docebat, adduxit; seipsum in
exemplum, apud Ovid. Met. XV.

EPODE XVI. Ad POPULUM ROMANUM.

A. R. O. Execratur bellum civile cujus tamen finem desperat nisi solum vet-
tatur. An. R. 718.

ALtera jam teritur bellis civilibus ætas:

Suis & ipsa Roma viribus ruit.

Quam neque finitimi valuerunt perdere Marſi,

Minacis aut Etrusca Porſenæ manus,

Æmula nec virtus Capuæ, nec Spartacus acer,

Jam alteram ætatem bellis ci-
vilibus absumimus, & propriæ
opibus cadit Roma. Cui perdenda
impares fuerant vicini Marſi, &
Copia Porſena Etruſci, qui ei com-
minatus erat excidium: æmula Ca-
puæ fortitudo, & ferus Spartacus;

NOTÆ.

5. Æmula virtus Capuæ.] Capua Campaniæ
Italiciæ caput, & olim Magistratu, Senatu, Con-
silio, cæterisq; reipublice insignibus Romæ æmu-
la; ob id potissimum Annibali adhæsit, quod

pollicitus esset eam se urbem toti Italiæ præfe-
cturum.

Spartacus.] Vid. sup. Od. 14. l. 3. ubi de Mar-
ſico bello. L. 2

No.

novaque semper moliens per-
fidus Allobrox: quam nec Ger-
mania cum sua iuventute caru-
leos habente oculos, nec Annibal
nostris majoribus execrabilis, de-
lere potuerunt: nos scelerata &
supplicitis addicta progenies, dele-
bimus; & solium, cui Roma est
inadificata, iterum feris habita-
bitur. Deleta urbis cineres cal-
cabit victor barbarus, & pedibus
egorum sonantibus contundet:
& ossa Romuli extra ventum ac
solem posita, quaque videre nefas
est, disperget ferox. Fortè aut
omnes in universum, aut certè
senior pars, optatis malis tri-
stibus liberari? nulla est melior
sententia quam ista: ut quem-
admodum civitas Phocæorum tota,
interpositis execrationibus à se
quodammodo ipsa recessit; agros
& domos patrias & templa per-
mittens incolenda apris & fœvis
lupis. Eamus in quemcumque
locum quo pedibus ducebimur, quò
nos per medium mare auster im-
pellet, aut pervicax Africus.
Placene ita fieri? an aliquis
melius quiddam suadet? quid
differimus saustis aribus navem
consendere? sed prius adigamus
nos juramento, ad hac observan-
da: Ut ubi lapides profundo ma-
ris alveo sublevati enataverint:
redire liceat; nec timeamus tunc
versus domos nostras vela con-
vertere, cum Padus montis Matini
abluerit fastigia: vel cum ad
mare se extenderit Apenninus,
& inauditi amoris libido nova
copulaverit monstra: sic ut ti-
gres cervis iungantur, & colum-
ba fiat milvii adultera: ne gra-
ges credulis nihil sibi timeant à fulvis leonibus; & hircus depilatus gaudeat falso mari. Hac & alia
qua impedire poterunt spem omnem reditus ad dulcem patriam, postquam diris execrationibus rata fu-
erimus, proficiscamur omnes, aut certè pars pervicaci vulgo consulsior. Quisquis verò ignavus erit,
& spe meliorum destituetur, inauspicatis his locis insistat.

Novisque rebus infidelis Allobrox;
Nec fera cœrulea domuit Germania pube,
Parentibusque abominatus Annibal:
Impia perdemus devoti sanguinis ætas,
Feriique rursus occupabitur solum.
Barbarus heu cineres insistet victor: & urbem
Eques sonante verberabit ungulâ:
Quæque carent ventis, & solibus, ossa Quirini,
(Nefas videre) dissipabit insolens.
Fortè quid expediat, cōmuniter, aut melior pars
Malis carere queritis laboribus.
Nulla sit hac potior sententia: Phocæorum
Velut profugit execrata civitas:
Agros, atque lares proprios, habitandâq; sana
Apris reliquit, & rapacibus lupis:
Ire, pedes quocunq; ferent: quocunq; per undas
Notus vocabit, aut protervus Africus.
Sic placet? an melius quis habet suadere? secundâ
Ratem occupare quid moramur alite?
Sed iuremus in hæc, Simul imis sœxa renarint
Vadis levata: ne redire sit nefas:
Neu conversa domū pigeat dare lintea: quando
Padus Matina laverit cacumina:
In mare seu celsus procurrerit Apenninus;
Novaque monstra junxerit libidine
Mirus amor: juvet ut tigres subfidere cervis:
Adulteretur & columba milvîo:
Credula nec flavos timeant armenta leones:
Ametque falsa levis hircus æquora.
Hac, & quæ poterunt reditus abscondere dulces,
Eamus omnis execrata civitas:
Aut pars indocili melior grege, mollis, & expes
Inominata perprimat cubilia.

N O T A.

7. *Cerulea pube.*] Germanis oculi plerumque
cœrulei.

9. *Devoti sanguinis.*] Hoc est, rei, execrandi,
atque adeo, effundendi.

17. *Phocæorum civitas.*] Phœa Ioniz urbs,
cujus cives cum dirè haberentur ab Harpago Re-
gis Cyri Præfecto, relicta patriâ mari se dantes
ad eam partem litoris appulerunt, ubi hodie
Masiliam præclaram Galliz urbem ab iis condi-
tam videmus: cumque ibi angustior omnibus
sedes esset, pars horum novas querens terras al-

teram Galliz partem insedit quam Comitatum
Fuxensem appellamus. Unde & factum voluit
ut in vulgari regionis idiomate plura quam alibi
vocabula aut planè Græca, aut ex Græcis facta
deprehendantur.

29. *Apenninus.*] Mons Italiz maximus &
longissimus, eam ab Alpibus usque maricinis ad
Brutios dividens iugo ferè continuo.

38. *Inominata cubilia.*] Sedes inauspæ & diis
invisæ ob innocentis Remi sanguinem quo terra
hæc imbuta fuerat, ut suprà dixit in fine 7. Epod.

Vos, quib' est virtus, muliebrem tollite luctum :
Etrusca præter & volate littora.

Nos manet Oceanus circumvagus : arva beata,
Petamus arva, divites & insulas,
Reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis,
Et imputata floret usque vinea :

Germinat & nunquam fallentis termes olivæ,
Suamque pulla ficus ornat arborem :

Mella cava manant ex ilice : montibus altis
Levis crepante lymphæ defilit pede.

Illic injustæ veniunt ad mulctra capellæ :
Refertque tenta grex amicus ubera :

Nec vespertinus circumgemit ursus ovile :
Nec intumescit alta viperis humus :

Pluraque felices mirabimur : ut neque largis
Aquosus Eurus arva radat imbribus :

Pinguia nec ficcis urantur semina glebis :
Utrumque rege temperante coelorum.

Non huc Argoo contendit remige pinus :
Neque impudica Colchis intulit pedem.

Non huc Sidonii torserunt cornua nautæ :
Laboriosa nec cohors Ulyssæi.

Nulla nocent pecori contagia : nullius astri
Gregem æstuosa torret impotentia.

Jupiter illa piæ secrevit littora genti :
Ut inquinavit ære tempus aureum.

Ære, dehinc ferro duravit sæcula : quorum
Piis secunda, vate me, datur fuga.

45. *Termes olivæ.* Ramus olivæ, nec nimis densus foliis, nec nimis nudus dicitur *Termes*, quod terminandis agris adhiberetur antè inductum metarum usum.

NOTÆ.

EPODE XVII. Ad CANIDIAM VENEFICAM.

ARG. *Fingens se victum Canidiæ magicis artibus Horatius, Palinodiam simulat, & quasi veniam petens, eam tamen magis irridet, graviusque exagitat, poësi perquam ingeniosa.*

JAM jam efficaci do manus scientiæ
Supplex : & oro regna per Proserpinæ,

NOTÆ.

1. *Do manus.* Minata erat Epod. 5. Horatio Canidia poculum amatorium cuius vi potentissimè amore illum sic suo accenderet quemadmo-

dum accenditur bicornem atris ignibus : hæc quasi res confecta esset, exclamat ille se victum esse, rogatque ut sibi ignoscatur.

Nunc tandem certè potentissimè arte sua victum me fateor, neque obtestor per loca ubi regnat Proserpina,

& per Dianæ nomen ad iracundiam non commovendum; perque etiam volumenta quibus continentur formula incantationum, quæ possint deducere sidera, cælo rursus: O Canidia desine tandem sæi divinis carminibus illis, & rhombum velociter motum, revorsumolve. Inflexit Telephus nepotem Nerei ex filia Tethide, contra quem copias Myſorum superbi eduxerat, & quem telis petierat. Trojana matrona, Hectoris, qui tot homines interfecerat, corpus carnicivis avibus destinatum & canibus, unguentis condierunt, postquam, relicta Trojâ infelix Priamus projecit se ante Achillis pertinaciter irati pedes. Ulyſſis multis laboribus exercitati remiges annuente Circe, deponere membrorum seisis suillis asperorum duram cutem: tuncq; mens illis rediit & sermo: & facies, ut ante, honesta. Satus superque punitus sum a te, quam nata & mercatores depererunt. Flor juvenutis excidit mihi, & purpureus color extinctus, sola mihi ossa reliqua fecit, pelle subpollida contracta. Tibi capilli unguentis alben: ego à maxoribus nunquam vacuus sum. Trudit nox diem & dies noctem: nec licet, ducto spiritu, dissenta sublevare præcordia. Itaque cogor misor credere quod negavi: carminibus Sabellis male effici peſſoras, & disrumpi caput Marsis incantationibus. Quid ultra cupis? ô mare, & terrâ! vehementius incendor quam Hercules Neſſi imbutus sanguine: magisq; quam acris & valida flamma in Ætna Sicula ardens. Tu donec ego in cinerem siccum conversus ab improbis ventis dispergar, tanquam officina venenorum Colchicorum, fervere pergis.

NOTÆ.

7. *Citum retrò solve turbinem.*] Turbo h'c Græcis Rhombus, instrumentum magicum erat quadrilaterum, quod Sagæ cum aliquid vellentolvebant circumductis filis plenum; cum idem nollent, revolvebant, sive retròolvebant & in contrarium, solemnina interim incantationum verba, pronunciantes, quæ hic sacræ voces vocantur.

8. *Movit nepotem Telephus Nereium.*] Achillem filium Thetidis quæ Nerei filia erat, Telephus Myſiæ Rex cum impedire voluisset ne ad Tro-

Per & Dianæ non movenda numina
Per atque libros carminum valentium
Refixa cælo devocare sidera,
Canidia, parce vocibus tandem sacris:
Citumque retrò solve, solve turbinem.
Movit nepotem Telephus Nereium,
In quem superbus ordinarat agmina
Myſorum: & in quem tela acuta tulerat.
Unxere matres Iliæ addictum feris
Alitibus, atq; canibus homicidam Hectorem:
Postquam relictis mœnibus rex præcidit
Heu! pervicacis ad pedes Achillei.
Setosa duris exuere pellibus
Laboriosi remiges Ulyſſei
Volente Circe membra: tunc mens, & sonus
Relatus, atq; notus in vultus honor.
Dedi satis, superque pœnarum tibi
Amata nautis multum, & institoribus.
Fugit juvenitas, & verecundus color
Reliquit ossa pelle amicta luridâ:
Tuis capillus albus est odoribus:
Nullum à labore me reclinat ocium:
Urget diem nox, & dies noctem: neque est
Levare tenta spiritu præcordia.
Ergo negatum vincor ut credam miser,
Sabella pectus increpare carmina,
Caputque Marsâ diffilire nœniâ.
Quid amplius vis? ô mare, & terra, ardeo,
Quantum neque atro delibutus Hercules
Nessi cruore, nec Sicana fervida
Furens in Ætna flammâ: tu, donec cinis
Injuriosus aridus ventis ferar:
Cales venenis officina Colchicis.

jam obsidendam iturus per Myſiam transiret, graviter vulneratus ab eo erat, nec ab alio sanari vulnus quam ab ipso qui fecerat Achille poterat; rogatus ergo Achilles sanavit Telephum.

17. *Circe.*] Filia Solis; Italiæ Medea.

28. *Sabella carmina.*] Incantationes Sabinis, & vicinis Marsi familiares: unde additur Marsâ Nœniâ, quæ magica Marſorum carmina significat.

35. *Venenis Colchicis.*] Medea in Colchide nata. Vide Epod. 3.

Quæ finis? aut quod me manet stipendium?

Effare: iussas cum fide pœnas luam:

Paratus expiare, seu poposceris

Centum juvencos, sive mendaci lyrâ

Voles sonari: tu pudica, tu proba,

Perambulabis astra fidus aureum.

Infamis Helenæ Castor offensus vice,

Fraterque magni Castoris, victi prece

Adempta vati reddidere lumina.

Et tu (potes nam) solve me dementia,

O nec paternis obsoleta fordibus,

Nec in sepulcris pauperum prudens anus

Novendiales dissipare pulveres.

Tibi hospitale pectus: & puræ manus;

Tuusque venter partumejus: & tuo

Cruore rubros obstetrix pannos lavit.

Urcunque fortis exilis puerpera.

Quis me exitus manet? aut quantum statuis mihi panarum? Pronuncia; paratus sum quidquid imperaveris, cum fide persolvere: cessive ntrum vitulos exigas; sive falso carmine celebrari cupias: tu casta, tu innocens, ibis per stellâs fidus pulcherrimum. Castor & Pollux illius frater dolentes vicem Helena infamata, atque ob id irati, inflexi tamen precibus, restituerunt oculos quos ademerant Stesichoro poeta: tu quoque (potes enim) libera me amentia, o qua nec ob parentes sordidos vilis es, quæque es anus nescia è pauperum sepulcris cineres nono post mortem illorum die furtim sublatis spargere. Tibi pium est pectus & manus à culpa immunes, uterisque in paucis facundus: & tuo sanguine rubentes pannos albis obstetrix, quoties partu edito è lecto desilis vegata mater.

NOTÆ.

36. *Stipendium.*] Non tantum significat æs militare, sive militiæ toleratæ precium, quod militibus penditur: sed etiam ipsam militiam; ac denique quod magis huic loco convenit, est tributum quod victis imponitur, mulctæ instar in ære, aut ut aiunt in cute persolvendum victori, Turn. c. 27. l. 30.

46. *O nec paternis, & reliqua.*] Contrario planè sensu accipienda ex mente poetæ qui manifestâ irrisione Canidiam hic traducit.

48. *Novendiales pulveres.*] Combustorum no-

no exequiarum die cadaverum cineres dicebantur Sagæ furtim rapere è sepulcris maxime pauperum quibus ob egestatem custos nullus adhibebatur; & iis dispersis animas sui manes evocare ad Scioquantiam sive divinationem ex umbris.

50. *Venter partumejus.*] A partu & meio: sic enim placuit obsecrare anas sterilitatem novo vocabulo nec usquequaque honesto ridere.

51. *Lavit.*] A Lavo lavis quæ sæpe utitur Horat. Od. 4. l. 2. 12. l. 3. 6. l. 4. ac Sat. 5. lib. 1.

EPODE XVIII.

ARG. Canidia rata seridè veniam à se peti, superiori carmine; neque ludum agnoscens, exorari velle se negat.

Quid obseratis auribus fundis preces?

Non saxa nudis surdiora navitis

Neptunus alto tundit hibernus salo.

Insultus ut tu riseris Coryttria

Vulgata sacrum liberi Cupidinis?

Cur clausus aures precibus tuis m'hi obtundis? non saxa magis surda ad naufragorum gemitus, unda profundi maris per hyemem verberant. Tu ne impune irriseris Coryttria, Cupidinis nihil sibi negantis sacra, tuis versibus publicata,

NOTÆ.

4. *Coryttria.*] Sacra nocturna & flagitiosa, sic dicta à Corytione deâ alterâ turpitudinis. Vult autem indicare Poeta Canidiam non tantum veneticam, sed & impuram foeminam esse, quæ veneficiis præcipiè uteretur ad dementandos sui amore quoscunque & quoscunque cuperet pro-

liberi cupidinis arbitrio: quare & supra, scelèrum illi adjecit sociam, Ariminensem Foliam illam, libidinis plusquam foemineæ. Queri porro videtur Canidia Sat. 8. lib. 1. quasi ibi vulgaverit Horatius rictus amatoriarum ejus incantationum.

Et Esquilinorum veneficiorum Pontificem agens, nomen meum totâ urbe traduxeris. Quid te iuvabit cumulasse muneribus tuis Pelignas vetulas, & paravisse praesentius venenum: si lentior quam opes mors te expectat? Odiosa, infelici tibi, idcirco producenda est vita, ut novis in dies malis sentiendis par sis. Perfidi Pelopis parens Tantalus: quiescere appetis, semper tamen carens cibo copiose oblato: appetis & Prometheus vulturi traditus. Cupit Sisyphus in summo monte ponere saxum: verum non sunt decreta Jovis. Optabis modò te ex turribus altis precipitare: modò pectus consodere Norico gladio; frustra que funes collo tuo aptabis, intolerabili dolore languens. Ego tunc humeris tuis insidebo, molestissimus eques; nec terra par erit ferenda intemperantiae gaudii mei. An ego qua viâ se movendi cervice imaginibus dare possum (ut curioso tibi est nunc) & Lunam calo deducere meis carminibus: qua possum redactos in cinerem mortuos, sepulcris evocare: & poculum amatorum miscere: plorare cogar ob artis exitum in te inutilem.

Et Esquilini pontifex venefici
Impune ut urbem nomine impleris meo?
Quid proderit ditasse Pelignas anus,
Velociusve miscuisse toxicum,
Si tardiora fata te votis manent?
Ingrata mihero vita ducenda est in hoc,
Novis ut usque suppetas doloribus.
Optat quietem Pelopis infidus pater,
Egens benignæ Tantalus semper dapis:
Optat Prometheus obligatus aliti:
Optat supremo collocare Sisyphus
In monte saxum: sed vetant leges Jovis.
Voles modò altis desilire turribus:
Modò ense pectus Norico recludere:
Frustraque vincla gutturi innectes tuo,
Fastidiosâ tristis ægrimoniâ.
Vectabor humeris tunc ego inimicis eques:
Mæque terra cedit insolentiae.
An quæ movere cereas imagines,
Ut ipse nosti curiosus, & polo
Deripere Lunam vocibus possum meis,
Possum crematos excitare mortuos,
Desiderique temperare poculum,
Plorem artis in te nil valentis exitum?

NOTÆ.

6. *Esquilini Pontifex venefici.* Pontificum est, sacrorum quibus præfunt rationem omnem probe callere: ingeniosè ergo hic dicit Canidia Horatium Sat. illâ 8. sic descripsisse ritus incantationum ad quas ab ipsa in Esquiliiis, ossa cadaverum & herbas legi affirmavit, ut videatur Pon-

tificem agere velle huiusmodi sacrorum. Cur autem ossa demortuorum ab Esquiliiis peterentur, Vid. not. ad Epod. 5. in fine.

8. *Pelignas anus.* Hoc est Sabinas; Peligni enim Sabinis juncti, pro iisdem interdum sumuntur.

Q. HORATII FLACCI

CARMEN
SÆCULARE.

Ad APOLLINEM & DIANAM.

ARG. *Peraſto ſæculo, Phœbum & Dianam, cæteroſque Deos precatur, pro populi Romani incolumitate. An. R. 737.*

P Hæbe, ſylvarumque potens Diana,
Lucidum cœli decus, ô colendi
Semper, & culti, date quæ precamur
Tempore ſacro.

Quo Sibyllini monuere verſus
Virgines lætas, puerosque caſtos
Diis, quibus ſeptem placuere colles,
Dicere carmen.

Alme Sol, curru nitido diem qui
Promis; & celas: aliſque, & idem

INTERPRETATIO.

O Phœbe, & tu ô Diana nemorum præſes, qui fulgentiſſimû eſtis cœli ornamento: quos ſemper venerari debemus, & venerati ſumus, concedite nobis quæ petimus diebus iſtis ſolemniter feſtis, quibus carmina Sibyllina prædixerunt nobiles virgines & innocentes Pueros, cantaturos hymnum Diis qui ſepticollem Romanos dilexere. O Sol, qui omnia fovēs, & aliis, qui pulchro curru diem præfers, & condis, diverſuſque & idem reducereis:

NOTÆ.

Carmen Sæculare.] Sic dictum, quod ludis ſæcularibus caneretur in Capitolio. Ludos autem iſtos ſunt qui à Valerio Poplicolâ inſtitutos velint An. R. 245. alii in tempus poſterius poſt reges cæſtos rejiciunt. Nec minus dubitatum de tempore poſt quod recurrerent. Centeſimo quoque anno fieri ſolitus quidam aſſerunt; alii centeſimo decimo: ac fortè ex his duobus alterum conſtitutum erat: ſed neutrum obſervatum. Suet. enim dicit hos ab Auguſto anticipatos. Er Tacitus l. 11. Ann. c. 11. tradit anno poſt quarto & ſexageſimo, Claudio imperante ſpectatos. Itēnumque Suet. in Domitiano narrat eum feciſſe ludos ſæcul. habitâ ratione temporis, non quo Claudius fecerat, ſed quo Auguſtus. Horatius

porrò ab Auguſto juſſus ſcribere Sæculare carmen quod ſuis ludis caneretur: non unum ſed duo ſcripſit, quorum unum eſt Ode 6. l. 4. alterum verò, iſtud, reliquis amplius & magnificentiſ; idè quæ ſolum, ut putant in Capitolio cantatum à choro puerorum, puellarumque.

1. *Phæbe, Diana.*] Hi nominatim Diſ hoc triduo invocabantur quod Sæculum diebus & noctibus, itemque meſibus & annis conſtet, quorum alteris præſidet Sol; alteris Luna.

6. *Virgines lætas, puerosque caſtos.*] Legebantur pueri ter novem, prætextati, nobiles, patrem adhuc ac matrem habentes, cum totidem puellis ejusdem generis, qui in duas turmas diviſi, ſeorſum canerent carmen Sæculare.

Nasceris:

utinam nihil unquam præstantius officias urbe Roma. O Ilythia qua benignam te præbes in fortunandis partubus, serva puerperas: siue Lucina vocari amas, siue genitalis. Fac, diva multam creari prolem, fac evenire prosperè qua sunt à Senatu decreta de faminis conjugio copulandis, legemque de ordinibus maritandis qua multa nova sobolis fœtax erit. Ut statuta revolutio annorum decem supra centum, cantus istos & ludos repræsentet nobis, tribus solemnibus diebus, ac totidem noctibus, cum magna populi frequentia. Vosque, ô Parca, nunquam mendaces in iis qua præcinnistis; facite ne qua semel pronunciata sunt, ea temporis terminus rebus constitutus exhibeat; & bonis per fata promissis, jamque concessis, addite qua nondum evenere. Terra frugum & pecorum fœrax coronet spicis Cereem: fontibus alant salubres aquæ & aer temperatus. Recondito benignus celo, precibus annue puerorum, ô Apollo; tuque ô Luna, bicornis Domina astrorum, puellas audi. Si Roma auribus vobis condita est, & Trojanorum manus civitatis pars sausto itinere ad Tyrrhenum litus applicuit, iussa domos & urbem relinquere: cui parti pius Æneas patriâ perente incolumis, per Trojam conflagramentem,

Nasceris: possis nihil urbe Roma
Visere majus,

Rite maturos aperire partus
Lenis Ilythia, tuere matres:
Sive tu Lucina probas vocari,
Seu genitalis

Diva, producas sobolem: patrumque
Prosperes decreta super jugandis
Fœminis, prolisque novæ feraci

Lege marita:
Certus undenos decies per annos
Orbis & cantus, referatque ludos
Ter die claro, totiesque grata
Noctæ frequentes.

Vosque veraces cecinisse Parcæ,
Quod semel dictum est, stabilisque rerum
Terminus servet, bona jam peractis
Jungite fata.

Fertilis frugum, pecorisque tellus
Spiceâ donet Cereem coronâ:
Nutrient foetus & aquæ salubres,
Et Jovis auræ.

Condito mitis, placidusque telo
Supplices audi pueros Apollo;
Siderum regina bicornis audi
Luna puellas.

Roma si vestrum est opus: Iliæque
Littus Etruscum tenuere turmæ;
Iussa pars mutare lares, & urbem
Sospite cursu:

Cui per ardentem sine fraude Trojam
Castus Æneas patriæ superstes

NOTÆ.

14. *Ilythia.*] Lucinæ, hoc est Dianæ, seu Lunæ cognomen, quo significatur eam juvare parturientes.

16. *Genitalis.*] Ad gignendum valens. Luna enim rore nocturno calorem Solis temperat, ut Sol humiditatem frigidam Lunæ, calore suo ad generationem accendit.

18. *Decreta Patrum.*] Senatus-Consulta de matrimoniiis.

20. *Lege Maritæ.*] Legem maritalem Papius & Poppæus Consules tulere Augusto regnante Anno 762. ne 50. annis minor nuberet sexagenario; neve vir nondum sexagenarius quinquagenariam uxorem duceret, &c. sed de hac non agit Horatius longè antè mortuus, sed de aliis

simili, latè à Julio Cæsare.

21. *Certus undenos decies per annos, &c.* Hinc manifestum fiet Sæculares ludos celebrari debuisse centesimo decimo quoque anno, nisi essent qui dubitarent num legi debeat *certus ut denus decies, &c.* quorum tamen dubitationem alii melius rejicere videntur.

37. *Roma si vestrum est opus.*] Roma Apollinis dicitur opus quod jubente Apolline Æneas in Italiam venerit ut habetur *Æn.* 4.

Sed nunc Italiam magnam Gryneus Apollo, Italiam Lycia iussere capessere sortes.

41. *Sine fraude.*] Sine noxâ, impunè. *Vid. Od.* 19. l. 2.

Liberum munivit iter, daturus

Plura relictis:

Di probos moris docili juventæ,

Di senectuti placidæ quietem,

Romulæ genti date, remque, prolemque,

Et decus omne.

Quique vos bobus veneratur albis

Clarus Anchisæ, Venerisque sanguis:

Imperet bellante prior, jacentem

Lenis in hostem.

Jam mari, terraque manus potentes

Medus, Albanasque timet secures:

Jam Scythæ responsa perunt superbi

Nuper, & Indi:

Jam Fides, & Pax, & Honor, Pudorque

Priscus, & neglecta redire Virtus

Audet: apparetque beata pleno

Copia cornu.

Augur, & fulgente decorus arcu

Phœbus, acceptusque novem Camœnis,

Qui saluari levat arte fessos

Corporis artus:

Si Palatinas videt æquus arces,

Remque Romanam, Latiumque felix,

Alterum in lustrum, meliusque semper

Proroget ævum.

Quæque Aventinum tenet, Algidumque,

Quindecim Diana preces Virorum

Curet: & votis puerorum amicas

Applicet aures.

Hæc Jovem sentire, Deosque cunctos,

Spem bonam, certamque domum reporto,

Doctus & Phœbi chorus, & Dianæ

Dicere laudes.

securum & innoxium iter paravit, donaturus plura quam reliquissent: date o Dii bonos mores

45 juvenibus ad omnem honestatem flexibilibus: date senibus placidam pacem & otium, Romano populo opes & liberos, & quantam poterit optare gloriam. Quisque vos colit mactatis bobus candidis, illustrem sanguinem ducens ab

50 Anchisæ & a Venere, mitis in hostes subiectos regnet, & major quam cum armatus & pugnans vinceret Jam mari & terrâ potens illius dextra; & securæ Romana formidantur: jam Scythæ paulo ante arrogantia pleni, & Indi, pacis conditiones a nobis expectant. Jam Fides, Pax, & Honor, Pudorque antiquus, & Virtus antea parum culta audet inferre se hominum cæcis; profertque se divæ Abundantia cum pleno cornu. Phæbus divinationum Præses, & arcu insignis pulcherrimo; novemque gratissimus Musæ, qui arte medicâ, languentia corporum recreat membra: si sacram adem sibi in

55 Palatio positam aquis oculis respicit: Romam, & beatum Latium servet, in alterum sæculum extendens auream ætatem istam, faciensque indies meliorem, faciat hoc ipsum Diana qua Aventino, Algidumque dominatur, qua

60 Quindecim viros rogantes audit, præbetque benevolas aures precibus puerorum. His Jovem assentiri Deosque omnes, spem bonam minimèque dubiam refero domû, ego Chorus qui doctus fui canere laudes Phæbi & Dianæ.

65

70

75

NOTÆ.

49. *Qui vos bobus veneratur albis, &c.* Designatur hî: Augustus, ob adoptionem Julii Cæsaris ex Venere & Anchisæ originem ducens. Albæ autem victimæ ab eo immolari his ludis dicuntur quod tales deceant Phœbum & Lunam, alba ob lucem fidera.

54. *Albanas secures.* Hoc est Romanas, fuerat namque Roma Albanorum quasi colonia: alioqui enim secures, ut alibi diximus, & plerique majestatis insignia, Romani ab Etruscis acceperant.

67. *Alterum lustrum.* Non intelligit lustrum commune quod quinto quoque anno recurrebat: sed lustrum sæculare, & ei simile quod eo anno celebratum erat, solebat enim etiam sæcularibus

ludis lustrari tota urbs hoc est iniri civiû numerus.

70. *Quindecim preces virorum.* Sybillini libri oraculis referti, quia Romanis summo in precio erant, custodiendi primum dari duumviris, deinde Decemviris, ac demum Quindecimviris, quorum etiam erat illos interpretari, & totam Ludorum Sæcularium procurationem suscipere.

75. *Phæbi chorus.* Ita se nominant 54. illi pueri virginesque qui inter omnes læti erant ut Carmen sæculare publico nomine in Capitolio canerent. Sic autem ordinanda sunt ista: Ego chorus, doctus Phæbi & Dianæ laudes dicere, spem bonam certamque domum reporto: hæc Jovem sentire, Deosque cunctos.

Q. HORATII

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

PHYSICS DEPARTMENT
CHICAGO, ILL.

RECEIVED
JAN 10 1964

FROM
J. R. O'NEILL

TO
J. R. O'NEILL

RE
J. R. O'NEILL

CHICAGO, ILL.

CHICAGO, ILL.

CHICAGO, ILL.

CHICAGO, ILL.

Q. HORATII FLACCI
O P E R U M
P A R S P O S T E R I O R.

Sermonum *sive* Satyrarum
L I B E R P R I M U S.

Altera hæc Pars est Horatii Operum: tota Hexametris versibus constans: cum Prior ex Lyricis fuerit. Continet autem ista, Satyras, Epistolas, & de Arte Poëtica Librum.

Est Satyra genus Poëmatis à Lucilio Poëta Latino inventum ad deterrendos à vitiis homines, metu infamiæ, quam affert reprehensio publica, ridiculo plerumque mixta, nec raro, acri sale condita. Nominis ratio multiplex traditur. Credibilis puto ductum à libera Satyrorum protervitate, quàm genus istud Carminis imitatur.

Quod harum Satyrarum ætatem spectat: etsi est illa quarundam incerta: existimo tamen plerasque iis annis scriptas esse, quibus Roma absuit Cæsar, bello contra Cleopatram occupatus; & Mæcenate Urbi per illam absentiam Præfecto; adeoque ante An. 724. Si quid præterea aut certò dici, aut divinando conjici poterit, suis locis infra ponetur.

SATYRA

SATYRA I

ARG. Vituperat incredibilem hominum levitatem, & rationis omnīs expetrem inconstantiam; quibus fiat primum quidem ut cum nemo suā sorte contentus sit, eam tamen mutare nolit; deinde ut cum opes à plurimīs desiderentur: obtentis, neque satientur; neque utantur.

INTERPRETATIO.

Quo pacto evenit, O Macenas, ut nemo, quod vita genus aut consilio inuit, aut à fortuna oblatum accepit, in eo acquiescat: eosque semper laudet, qui diversum à suo amplexi sunt. O beati mercatores, inquit miles senectute & laboribus fractus. E contrario mercator, quando Austris agitur navis: optabilior militia est: quid namque? certatur: temporis puncto velox mors adest, aut beata victoria. Jurisperitus agricolam felicem dicit, cum ipsum consulturi, statim postquam cecinit gallus, ad januam pulsant. Ille qui postquam vades nominavit, rure in urbem ire compulsum est: unos illos beatos affirmat, qui vitam in urbe agunt. Alia tam multa sunt ejusdem generis, ut ipsum verborum fatigare narrando possint. Ne te diutius teneam, quid de his judicem sic habeto; si deus aliquis istos sic alloquatur: ecce, jam ego quod optatis efficiam: tu qui mercator hactenus fuisti, eris miles: tu imperconsultus, sis agricola. Confestim omnes hinc mihi facessite mutati sorte... ohe, quid moras hactenus? recusant. Es tamen fas est esse felices. Qua impediatur causa quo minus istis ut profecto mercantur, sic Jupiter.

NOTÆ.

Hanc Satyram, ut loco, ita descriptione primam putarem, nisi constaret, eam quæ quinta posita est, tribuendam Anno 714. occasione oblata describendi itineris, quando vix aliud quam Odas cogitabat Horatius. Potuit tamen Pœsis ista illi ejus ætati convenire, quæ neminem adhuc mordebatur.

1. Quæ sit, &c.] Timere quidam ne hæc cum Od. 1. l. 1. pugnent: sed frustra. Ibi enim Horatius vult singulos homines amare commoda rerum quarundam præ aliarum commodis: hic verò ait videri singulis graviora suæ sortis incommoda, quam cæterarum: quæ duo inter sese non pugnant.

11. Datis vadibus.] Forensi jure veteri Romanorum, qui coram iudice citabatur, præsertim in criminis causâ, jubebatur aut statim respon-

Ubi sit, Macenas, ut nemo, quæ sibi forte seu ratio dederit, seu fors objecerit, illa Contentus vivat: laudet diversa sequentes?

O fortunati mercatores, gravis annis Miles ait, multo jam fractus membra labore. 5 Contra, mercator, navim jactantibus austris, Militia est potior: quid enim? concurritur: horæ Momento aut cita mors venit, aut victoria læta. Agricolam laudat juris, legumque peritus, Sub galli cantum consultor ubi ostia pulsant. 10 Ille, datis vadibus, qui rure extractus in urbem est; Solos felices viventes clamat in urbe.

Cætera de genere hoc (adeo sunt multa) loquacē Delassare valent Fabium: ne te morer: audi, Quod rem deducā: si quis deus, En ego, dicar, 15 Jam faciam, quod vultis: eris tu, qui modò miles, Mercator: tu consultus modò, rusticus: hinc vos, Vos hinc mutatis discedite partibus: eja Quid statis? nolint: atqui licet esse beatis. 19 Quid causæ est, meritò quin illis Jupiter ambas

deus, jam ego quod optatis efficiam: tu qui mercator hactenus fuisti, eris miles: tu imperconsultus, sis agricola. Confestim omnes hinc mihi facessite mutati sorte... ohe, quid moras hactenus? recusant. Es tamen fas est esse felices.

Qua impediatur causa quo minus istis ut profecto mercantur, sic Jupiter.

dere; aut si opus dilato esset, dare illum oportebat vades qui pro se vadarentur, hoc est, sponderent adfuturum illum dictâ die ut vadimonium obiret, & causam defenderet præsens. His autem datis vadibus, licebat reo quo vellet vadere dum adveniret iudicii dies: quo si non compareret, sponsoꝝ erat satisfacere adversariis.

20. Jupiter ambas buccas inflat.] Non suas ut volunt hic omnes: sed eorum quibus meritò irascitur: inflatâ nempe illis in utramque genant gravi alapa, quæ digni sunt. Est idem ipse loquendi modus matribus apud nos familiaris, quando iratæ servis aut filiis, ut alapam minentur, sic dicunt: Je t'enferay la juvê: neque hic ultra opus est auxilio Græcos advocare ad explicandâ.

Itatus

Iratus buccas inflet; neque se fore posthac
Tam facilem dicat, voris ut præbeat aurem?
Præterea, ne sic, ut qui jocularia, ridens
Percurram: (quanquam ridentem dicere verum
Quid verat? ut pueris olim dant crustula blandi
Doctores; elementa velint ut discere prima.
Sed tamen) amoto quæramus seria ludo.

Ille, gravem duro terram qui vërit aratro;
Perfidus hic caupo, miles, nautæque, per omne
Audaces mare qui currunt: hac mente laborem
Sese ferre, senes ut in otia ruta recedant,

31 Aiunt: cum sibi sint congesta cibaria: sicut
Parvula (nam exemplo est) magni formica laboris
Ore trahit quodcunq; potest: atq; addit acervo,
Quem struit, haud ignara, ac non incauta futuri.

35 Quæ, simul inversum contristat Aquarius annû,
Non usquam prorepat: & illis utitur ante
Quæsitis patiens: cum te neque fervidus æstus
Dimoveat lucro, neq; hiems, ignis, mare, ferrum:

Nil obster tibi, dum ne sit te ditior alter.
40 Quid juvat immensum te ægenti pondus, & auri
Furtim desolâ timidum deponere terrâ?

Quod si comminuas, vilem redigatur ad assem.
At ni id sit, quid habet pulchri construct^o acervus?

Millia frumenti tua triverit area centum:
45 Non tuus hoc capiet venter plus, quàm meus: ut si
Reticulum panis venales inter onusto

Fortè vehas humero: nihild plus accipias, quàm
Qui nil portarit: vel dic, quid referat intra

Naturæ fines viventi, jugera centum, an
50 Mille arer? At suave est ex magno tollere acervo.

Dum ex parvo nobis tantundè haurire relinquis,
Cur tua plus laudes cumeris granaria nostris?

utrinque buccas alapis cadas, ut bene sumeant: & coniecitur se in posterum non futurum tam indulgentem, ut precibus aurem accomodet? Ad hac, ne ista perstringam leviter sicut qui joculariter ridet: quanquam, quid vera loqui prohibet veritas illam qui ridet? sicut nonnunquam pueris blandientes magistri placetas donant, ne illos pigeat percipere primas literas. Veruntamen omni amoto joco rem serid trahemus. Ille, qui terram aratro profcindit, hic caupo improbus, miles & nauta qui audaciâ magnâ cuncta percurrunt maria: proficuntur se eo consilio id laboris suscipere, ut cum senuerint possint ad securam quietem sese domum recipere, habentes alimenta collecta, quemadmodum parva formica qua ab eis proponitur magni hujus laboris exemplum, quidquid potest pertrahit ore & adjicit cumulo quem majorem indies facit, futuri præscia, neq; negligens. Qua ubi terminum, in finem proutum, tristitiam facere incipit Aquarii signum: nusquam se profert, & ante comportatis sapienter utitur: te autem neq; servor æstatis, à lucris studio revocat, nec hyems, ignis, mare, ferrum: nihil terreat te: dummodo impedias ne nullas te vincat divitiis. Quid prodest tibi timida terra infodere auri atq; argenti copiam? vereris, ne si imminuere caperis, ad assem miserū deducatur. Verùm nisi minueris, qua pulchritudo est cumulari acervi? etiam si centum millia frumenti in tua area fuerint trita: non ideo plus illius capere poteris tuus venter, quàm meus. Quemadmodum si inter vernalisios servos, humeros habeam onustos sacco pennis pleno, non tamen majus accipias demensum, quàm qui nihil gesserit. Aut dic, quid intersit ejus qui intra naturalis necessitatis terminos vivit, agrosq; excolat jugerum mille, an centum? at jucundum est ex magno cumulo accipere. Modò me finas ab eoquo tantundem tollere, cur tua horrea, frumentariis vasis meis laudando præferas?

NOTÆ.

36. *Inversum annum.*] Hoc est, desinentem, deductumque ad hyemem, quæ tempestas est anni finis, & quidem tristior ob nebulas, imbres, & nives, quas affert Aquarii signum: sole istud percurrente à die 21 Januarii ad 19 Februarii. Eodem significatu dicimus *vertentem annum*.

43. *Vilem assem.*] As Romanus novem nostris

denariis respondet.

47. *Reticulum panis.*] Sascus fuit in modum retis, qui servorum iter agentium uni per vices imponebatur, & ex quo accipiebant demensum. Quapropter lepide æsopus illius descendi minus sibi optabat: quod nempe levior indies fieret.

Ut

scius si liquoris tantum urna indigens, aut cyatho: & tamen sic loquaris: praecipitem de magno fluvio, quam de parvo fonte haurire. Hinc evenit, ut si qui delectentur majore copia quam opus sit, illos simul cum ipsa ripa violentus Aufidus rapiat. At, qui exiguum illud desideras quod necessarium est; is nec limosam tollit aquam, neque in undis vitam, relinquit. Verum plerique homines cupiditate vitiosi delusi: nihil inquirunt sufficit; cum tanti asserimur quantum habemus. Quid istis facias? sinas sponte miserum esse, quoniam volunt: ut quidam fertur Athenis avarus & dives, consuevisse populi voces pro nihilo habere, sic dicens: populus me rides; at ego ipse me plausu dono cum domi sum, nummos in arca contemplatur. Tantalus siti aridus conatur fluvii fugaces undas labris attingere, quid visu solveris? alieno nomine de te ipso fabula est. Coacervatus ex omni parte saccis avidi incubas dormiturus, & illis tanquam pictis tabulis recrearis. Ignoras nummi pretium; & ad quem usum fueris cusus. Emi oportet panem, olus, vini sextarium: aliaque addenda qua natura humana agere ferat si denegetur. An semper vigilem metu exanimari, disque, noctisque timere fures improbos, ignem; & ne te servi transfuga spoliarent, hoc bonum putas? ego certe ejusmodi timorum inopiam maximam lubens semper desiderabo. Atenim si a frigore corpus aegrum tibi doluerit, aut aliud malum te lecto affecerit: habes qui laboranti adsum, qui foveat te, qui suis precibus medico instet ut te liberet morbo, liberisque restituat; & studiis suis tui, propinquis. Neque uxor tua, nec filius sanum te cupiunt, vicinis omnibus odio es, notis, servis, ancillis. Misrumne id videtur, cum tu pecunia cuncta possideas, si nemo te amore prosequatur, quo es indignus? Sane, si quis alique nullo tuo labore propinquos tibi fecit natura, eorum cupias retinere benevolentiam, & eosdem habere in te propensos: opera infeliciter cedit: sicut si quis asellum

Ut tibi si sit opus liquidi non amplius urna, 54
Vel cyatho: & dicas, magno de flumine malle,
Quam ex hoc fonticulo tantundem sumere: eo fit,
Plenior ut si quos delectet copia iusto:
Cum ripa simul avulsos ferat Aufidus acer.
At qui tantuli eget, quanto est opus; is neq; limo
Turbata haurit aqua; neq; vitam amittit in undis.
At bona pars hominum decepta cupidine falso, 61
Nil satis est, inquit: quia tanti, quantum habebas, sis.
Quid facias illi? jubeas miserum esse libenter:
Quatenus id facit. ut quidam memoratur Athenis
Sordidus, ac dives, populi contemnere voces 65
Sic solitus: Populus me sibilat: at mihi plaudo
Ipse domi: simul ac nummos contemplor in arca.
Tantalus à labris sitiens fugientia captat
Flumina: quid rides? mutato nomine de te
Fabula narratur: congestis undique saccis 70
Indormis inhians: & tanquam parcere sacris
Cogeris, aut pictis tanquam gaudere tabellis.
Nescis, quo valeat numus: quem præbeat usum?
Panis ematur, olus, vini sextarius: adde,
Quis humana tibi doleat natura negatis. 75
An vigilare metu exanimem, noctesque, diesq;
Formidare malos fures, incendia, servos,
Ne te compilent, fugientes: hoc juvat? horum
Semper ego optarim pauperrimus esse bonorum.
At si condoluit tentatum frigore corpus: 80
Aut alius casus lecto te affixit: habes qui
Assideat; fomenta paret; medicum roget, ut te
Suscitet; ac reddat natis, charisque propinquis.
Non uxor saluum te vult, non filius: omnes
Vicini oderunt, noti, pueri, atq; puellæ. 85
Miraris, cum tu argento possis omnia ponas;
Si nemo præstet, quem non merearis, amorem?
At si cognatos, nullo natura labore
Quos tibi dat, retinere velis, servareq; amicos:
Infelix operam perdas: ut si quis asellum 90

NOTÆ.

54. Liquidi urna.] Hoc est, liquoris: more scilicet græco.

64. Quatenus.] Idem ac, quoniam ut Od. 24. l. 3. & proxima Sat. 3,

74. Vini sextarius.] Mensura continens cyathos seu calices communes 12. quos qui una cena bibisset, abunde potus videri posset.

In campum doceat parentem currere frænis.
 Deniq; sit finis quærendi: quoq; habeas plus,
 Pauperiem metuas minius: & finire laborem
 Incipias, parto quod avebas: nec facias, quod
 Umidius quidam (non longa est fabula) dives, 95
 Ut metiretur nummos: ita sordidus, ut se
 Non unquam servo melius vestiret: ad usque
 Supremum tempus, ne se penuria victus
 Opprimeret, metuebat: at hunc liberta securi
 Divisit medium fortissima Tyndaridarum. 100
 Quid mi igitur suades? ut vivâ Mænius? aut sic,
 Ut Nomentanus? pergis pugnantia secum
 Frontibus adversis componere: non ego avarum
 Cum veto te fieri, vappam jubeo, ac nebulonem.
 Est inter Tanaim quiddam, tocerumq; Viselli. 105
 Est modus in rebus: sunt certi deniq; fines;
 Quos ultra, citraq; nequit consistere rectum.
 Illuc, unde abii, redeo: nemon' ut avarus
 Se probet: ac potius laudet diversa sequentes:
 Quodq; aliena capella gerat distentius uber 110
 Tabescat? neque se majori pauperiorum
 Turbæ comparet? hunc, atque hunc superare
 laboret?
 Sic festinanti semper locupletior obstat:
 Ut cum carceribus missos rapit ungula currus,
 Instat equis auriga suos vincentibus; illum 115
 Præteritum temnens extremos inter euntem.
 Inde fit, ut raro, qui se vixisse beatum
 Dicat, & exacto contentus tempore vitæ

docere velis ut frangas sequens
 curat in Campo Martio. De
 nique finem aliquem fac colli-
 gendi; & quantum plura posside-
 tant minus metue pauperiam
 tem; incipe a labore quærendi
 cessare, postquam quod cupiebas
 adeptus es. Neque similis esto
 Umidio cuiusdam (brevis narratio
 est) adeo opulento ut metiri so-
 leret nummos; ac nihilominus
 tantarum sordium, ut nunquam
 honestius servo, induceretur per
 totam vitam: timebas enim ne
 forte annona inopia encareatur:
 verum istam ancilla Tyndaridis
 omnibus fortior medium bipenni
 secuit. Quid ergo auctor mihi es
 ut faciam? ut Mænius imiter;
 aut Nomentanum? adhuc tu
 repugnantia loqueris, & ea oppo-
 sitis frontibus inter sese commit-
 tis. Quando prohibeo ne sit avarus,
 non propterea impero ut suas
 nequam homo & luxu perditus.
 Est medium quiddam inter spa-
 donem Tanaim, & heriosum
 Viselli socrum: est etiam medi-
 ocritas quadam rerum propria:
 sunt uno verbo termini certi,
 quos & attingere, neq; excedere
 oportet quidquid volumus rectum
 esse. Regredior unde prius abi-
 eram. Omnino avarus sibi sem-
 per displiceat, neque se unquam
 beatum putet? potiusque eos
 commendet qui diversam a sua
 rationem sequuntur augenda rei?
 invidia marcescat quod aliorum

capella ubera habeant lacte pleniora; neque se unquam cum iis conferat, qui magno numero, sunt ipsi
 inferiores & egentiores: sed hunc & illum vincere oibus contendat? in hunc modum sollicito, se offert
 perperam aliquis ipso ditior: ut cum dimissi à carceribus equi rapidissimi pedibus auferunt currus, au-
 rigator proprios urgens præterire conatur eos à quibus superatur; ubi aliquem præterivit, cum spernent,
 iam subsequentera inter postremos. Hinc fit ut raro inveniamus qui se felicem egisse vitam consueant,
 quique elapso tempore sin ad vivendum concessio contentus;

NOTÆ.

100. Fortissima Tyndaridarum.] Non quod
 hec esset orta ex Tyndaro: sed voluit Poeta li-
 bertam istam robustissimam comparare cum Cly-
 temnestra Tyndari filia, quæ scelere plus quam
 foemineo Agamemnonem virum suum à Troja
 redeuntem impacta securi occidit, ne Ægisto
 adultero carere cogeretur. Hoc autem differt
 Tyndaridæ & Tyndarides, quod illud viros simul
 ac foeminas Tyndaro genitos; hoc: solas foemi-
 nas significet.

101. Mænius aut Nomentanus.] Nepotes gulo-

ssimi duo. De Mænio vid. epist. 15. l. 1. ad
 Valam.

104. Vappam fieri.] Vappa proprie, vinum
 corruptum est quod à natura vini, & bonitate
 pristina degeneravit: metaphoricè sumitur pro
 inutili nebulone, & homine nullius bonæ
 frugis.

114. Carceribus missos currus.] Eueret carce-
 res cum agitur de Circo, tabulata quædam in
 extremo Circo, quibus incluse retinebantur qua-
 drigæ equorum, donec currendi signum daretur.

quo animo abeat tanquam satis
pastum. *argua.* Jam hac suffici-
unt, ne forte me existimes Crispi-
ni Lippi scriniis furaces manus
injecisse.

Cedat, uti conviva satur, reperire queamus.
Jam satis est: ne me Crispini scrinia Lippi 120
Compilasse putes, verbum non ampliùs addam.

NOTÆ.

120. Crispini Lippi.] Fuit iste, Poëta & Phi-
losophus Stoicus, qui suæ sectæ placita, &

doctrinam, versibus comprehendit.

SATYRA II.

1. ARG. Adductis exemplis dictum illud confirmat:
Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.

Tibicinum societates, pharma-
corum empirici diribitores, mimæ,
balatrones, & ejusdem generis ho-
mines, angore omnes & mærore
consciuntur ob mortem Hermo-
genis Tigellii cantoris: donabat
enim largè ac liberaliter. E con-
traria, hic alius, quia videri
prodigus metuit, ne pauperi qui-
dem amico largiri velit, unde
miseram leniat famem, & frigus
arceat. Si alium quemdam in-
terrogas quare tuus gulosus sit, &
luxu bona amplissima sibi ab avo
& à patre relicta consumat mi-
serè, pecuniâ saniori acceptâ quo-
tidianis comparans cibis: ideo in-
quit facio, quod nolim estimari
fordide parvus, & animi pusilli.

Invenias qui hunc laudent; nec desunt qui vituperent. Fusidius veri-
tas ne parum frangi reputetur, discesit agrorum proventibus, & usuriis.

NOTÆ.

Satyram hanc, licet secundo positam loco,
scriptam tamen fuisse post nonam & decimam
istius libri, ex eo constat, quod qui in ista mor-
tuus ponitur Hermogenes Tigellius, in nona ob
cæcum laudatur à garrulo, & in decima, jubetur
ab Horatio inter discipularum cathodras plorare.

1. Ambubaiarum.] De vocis istius origine,
adèque significatione, nihil hætenus certum
est. Sint qui Ambubaias putaverint esse mul-
erculas vagas, viles, tibicinas: sic dictas quodd
Syriacâ lingua, tibia vocetur *Amba*. His con-
sentit Lambinus nisi quod non tibicinas, sed
tibicines mavult fuisse. Turnebus ait fuisse for-
minas impudicas, dictas à particula *an* sive *am*
pro qua olim poneretur *ambus*, significans *circum*,
& voce Baias: quasi circum Baias, habitantes:
quod ob frequentiam illuc ad balneas itantium,
scorta quoque, ut fit, non pauca convenirent.
Post istos Crucquius existimavit Ambubaias
sonare idem ac impostores sive præstigiato-
res quos Galli è vocamus, *des Charlatans*: Angl.
Phoontebanks, conjicique sic appellatos

Ambubaiarum collegia, pharmacopolæ,
Mendici, mimæ, balatrones, hoc genus omne
Mœstum, ac sollicitum est cantoris morte Tigelli:
Quippe benign⁹ erat. Contra hic, ne prodig⁹ esse
Dicatur, metuens, inopi dare nolit amico,
Frigus quo, duramq; famem depellere possit.
Hunc si perconteris, avi cur, atque parentis
Præclaram ingrata stringat malus ingluvies rem,
Omnia conductis cœmens opsonia nummis:
Sordidus, atque animi quodd parvi nolit haberi,
Responder: laudatur ab his: culpatur ab illis.
Fusidius vappæ famam timet, ac nebulonis,
Dives agris, dives positus in scœnore nummis.

ab herba Ambubeia, quæ aliis ambogia nun-
cupatur, estque sylvestre intubum sive cicho-
rium. Cum enim impostores isti ut sua po-
pulo carius venderent, multa de salubribus her-
bis comminiscerentur, putat incredibilia plurima
eorum aliquos de cichorio prædicasse, ob quorum
falsitatem vulgò inrisi, unius literæ mutatione
Ambubaiz cœperint dici, qui Ambubeias tam
essuè laudarent, & supra verum. De istis om-
nibus judicium penes lectorem esto. Hanc ra-
men Crucqui opinionem duo mihi suspectam
faciunt. Primum, quodd ab Ambubeia non sint
dicti Ambubeiz, sed Ambubaiz. Alterum,
quodd Horatius post Ambubaias, posuerit Phar-
macopolas, qui nisi hic significant circumforane-
um illud medicorum genus & empiricos im-
postores, vix intelligitur cur istic nominentur, aut
quare Tigellium luceant: si autem idem sonent
cum impostoribus, bis sine causâ eandem rem
Horatius dixerit.

2. Balatrones.] Parasiti, qualis est Servilius
Balatro Sat. ultima l. 2.

Quinas

Quinas hic capiti mercedes exsecat, atque 14
 Quamto perditior quisque est, tanto acrius urget.
 Nomina sectatur modo sumpta veste virili
 Sub patribus duris tironum. Maxime, quis non,
 Jupiter, exclamet, simul atque; audivimus? at ipse
 Pro quaestu sumptum facit. Hic, vix credere possis,
 Quam sibi non sit amic^{us}: ita ut pater ille, Terenti
 Fabula quem miserum nato vixisse fugato 21
 Inducit, non se peius cruciaverit, atque hic.
 Si quis nunc quaerat, quod res haec pertinet? illuc,
 Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.
 Malthinus tunicis demissis ambulat: est qui 25
 Inguen ad obsecrum subductis usque faceret.
 Pastillos Rufillus olet: Gorgonius hircum.
 Nil medium est. Sunt qui nolint tetigisse, nisi illas,
 Quarum subsuta talos tegat instita veste 29
 Contra, alius nullam, nisi olenti in fornice stantem.
 Quidam notus homo, cum exiret fornice, Maeste
 Virtute esto, inquit, sententia dia Catonis.
 Nam simul ac venas inflavit tetra libido,
 Huc juvenes aequum est descendere; non alienas
 Permolere uxores. Nolim laudari, inquit, 35
 Sic me, mirator cunni Cupiennius albi.
 Audire est operae pretium, procedere recte
 Qui mœchis non vultis, ut omni parte laborent:
 Utque illis multo corrupta dolore voluptas,
 Atque haec rara, cadat dura inter saepe pericla.
 Hic se praecipitem recto dedit: ille flagellis
 Ad mortem caesus: fugiens hic decidit acrem 41
 Praedonum in turbam: dedit hic pro corpore numos:

Solet enim quolibet mens quinas
 centesimas pro summa sanore ac-
 cipere: & quo quisque est pro-
 stigatior, tanto illi instat acer-
 bius, solutionem urgens. Studet
 pecunia ultro oblata sibi obstrin-
 gere, & debitores facere adole-
 scentes quos scit nuper togam
 virilem sumpsisse, verumque &
 vicia ignaros, haberi duriter à
 parentibus, sub quorum adhuc
 sunt potestate. Quis, quaso, ista
 audiens possit non exclamare: O
 summe Jupiter! At enim pro di-
 vitiarum ingenti copia splendide
 vivit, & sumptus facit facilita-
 tibus pares. Imò, credere nequeas
 quàm se acerte habeat: adeo cer-
 te, ut non se durius traxerit
 pater ille quem Terentius in Co-
 mœdia sua describit, post ejectionem
 filium, infeliciissimam egisse vi-
 tam. Quod si quis à me petat,
 quo ista tendant omnia? dico
 spectare illud, ut verum agnosca-
 mus quod dicitur: Dum vitant
 stulti vitia, in contraria currunt.
 Malthinus tunicis ad talos fluen-
 tibus, prodit in publicum; est
 qui ad sadum inguen, easdem
 ridiculus tollat. Rufillus pasto-
 los redolet: Gorgonius vero hirci
 foetorem. Nemo medium tenet.

NOTAE.

14. *Quinas mercedes capiti exsecat.* Hoc est
 pro summa mutuo data quam caput dicimus,
 le capital, the Principal, exigit à mutante,
 quinas mercedes (supplenda hic vox centesimas)
 l'interêt de cinq pour cent, the Interest at five
 in the hundred. Quod certe tenus modera-
 tum erat, si non pro singulis mensibus exigere-
 tur; & quidem solutione anticipata, sic ut se
 obligans pro centum, nonnisi 95 accipiat. Quod
 est exsecare capiti, seu de summa & capite, ip-
 so statim initio demere & refecare.

16. *Nomina.* Sumitur nomen pro eo quod
 nobis debetur; & pro eo quod aliis debemus,
 unde & creditor & debitor, nomina facere di-
 cuntur.

Modo sumpta veste virili. Sumebatur haec,
 etatis anno 16. expleto. Verabant autem leges

pecuniam filiis-familias, & minoribus 25. annis
 fœnerari: haud dubie propter imperitiam, im-
 prudentiamque, ob quam tirones hic appellaban-
 tur; hoc est, inexpertis.

20. *Ut pater ille, &c.* Fuit hic Menedemus,
 qui apud Terentium cum coëgisset acerbitate sua
 Cliniam filium suum abire in Asiam, relicta pa-
 tria, seipsum misere excruciabat praë animi mor-
 rore.

27. *Pastillos.* Oloratas massulas, quas Graeci
 trochiscos sive diaspasmata vocant. Haec, & pa-
 stillos usurpat Martialis in Epig. 88. l. 1. de
 Fescennia ebriosa fœmina, quæ ne vinum ole-
 ret, pastillos non tantum ferebat ut cæteri, sed
 etiam devorabat, mittebatque in stomachum,
 sed frustra: vinum enim olebat, etiam posttri-
 die.

Q. HORATII FLACCI

Hunc perminxerunt calones: quin etiam illud
 Accidit, ut cuidam testis caudamque salacem
 Demeteret ferrum: jure omnes: Galba negabat.
 Tuior at quanto merx est in classe secunda: 46
 Libertinarum dico. Sallustius in quas
 Non minus insanit, quam qui morchatur: at hic si,
 Qua res, qua ratio suaderet, quaq; modeste 49
 Munificum esse licet, vellet bonus atq; benignus
 Esse; daret quantum satis esset: nec sibi damno,
 Dedecoriq; foret: verum hoc se amplectitur uno,
 Hoc amat, hoc laudat: matronā nullā ego tango.
 Ut quondam Marſæus amator Originis, ille 54
 Qui patrum mimæ donat fundumque, laremque:
 Nil fuerit mī, inquit, cum uxoribus unquam
 alienis.

Verū est, cum mimis, est cum meretricibus: unde
 Fama malum gravius, quam res, trahit: an tibi
 abunde

Personam satis est, non illud, quidquid ubique
 Officit, evitare: bonam deperdere famam, 60
 Rem patris oblimare, malum est ubicunque:
 quid inter

Est in matrona, ancilla, peccesse togata?
 Villius in Fausta Sullæ gener, hoc miser uno
 Nomine deceptus, pœnas dedit usque, superque,
 Quam satis est, pugnis cæsus, ferroq; petitus. 65
 Exclusus fore, cum Longarenus foret intus.

Huic si mutonis verbis mala tanta videntis (te
 Diceret hæc animus, Quid vis tibi? nunquid ego à
 Magnò prognatum deponco consule cunnum,
 Velatumq; itola, mea cum conferbuit ira? 70
 Quid responderet? magno patre nata puella est.
 At quanto meliora monet, pugnantiaque istis
 Dives opis natura suæ, tu si modo recte
 Dispensare velis, ac non fugienda petendis
 Immiscere; tuo vitio, rerumne labores, 75
 Nil referre putas? quare, ne poeniteat te,
 Desine matronas sectari: unde laboris
 Plus haurire mali est, quam ex re decerpere
 fructus,

Nec magis huic inter niveos, virideisq; lapillos,
 (Sit licet hoc Cerinthe tuum,) tenerum est femur,
 aut crus 80

Rectius: atque etiam melius persæpe togatæ.

Adde

Adde huc, quod mercem sine fucis gestat, aperte
Quod venale habet, ostendit; nec, si quid honesti est,

Jactat, habetq; palam: quærit quo turpia celet.
Regib⁹ hic mos est; ubi equos mercantur, apertos
Inspiciunt; ne, si facies (ut sæpe) decora, 86
Molli sulca pede est; emptorem inducat hiantem,
Quod pulcræ clunes, breve quod caput, ardua
cervix.

Hoc illi recte; ne corporis optima lynceis
Contemplere oculis: Hypsæa cæcior, illa 90
Quæ mala sunt, spectes: ô crus, ô brachia: verū
Depygis, nasuta, brevi latere, ac pede longa est.

Matronæ præter faciem nil cernere possis,
Cætera, ni Catia est, demissa veste regentis. 94

Si interdicta petes, vallo circumdata, (nam te
Hoc facit infanum) multæ tibi tum officient res:

Custodes, lectica, ciniflones, parasitæ,

Ad talos stola demissa, & circumtata palla,

Plurima, quæ inuideant pure apparere tibi rem.

Altera nil obstat. Cois tibi pene videre est, 100

Ut nudam: ne crure malo, ne sit pede turpi,

Metiri possis oculo latus: an tibi mavis

Insidias fieri, pretiumque avellier ante,

Quam mercem ostendi? Leporem venator, ut alta

In nive sectatur: positum sic tangere nolit: 105

Cantat, & apponit: Meus est amor huic simili:

lis: nam

Transvolat in medio posita, & fugientia captat.

Hiscine versiculis speras tibi posse dolores,

Atque æstus, curaq; graves è pectore pelli?

Nonne cupidinibus itauit natura modum, quem,

Quid latura sibi; quid sit dolitura negatum, 111

Quærere plus prodest, & inane abscindere foldo?

Num, tibi cum fauces urit sitis, aurea quæris

Pocula? num esuriens fastidis omnia præter

Pavonem, rhombumque? tument tibi cum in-

guina, num, si

115

Ancilla, aut verna est præsto puer, impet⁹ in quem

Continuo fiat, malis tentigine rumpi?

Non ego: namque parabilem amo Venerem

facilemque:

Illam, Post paulo, Sed pluris, Si exierit vir;

Gallis hanc, Philodemus ait: sibi, quæ neq; magno

Q. HORATII FLACCI

Stet pretio, neq; cunctetur, cum est iussa, venire.
Candida, rectaque sit: munda haecenus, ut neque longa,

Nec magis alba velit, quam det natura, videri.
Hæc ubi supposuit dextro corpus mihi lævum;
Ilia, & Ægeria est: do nomen quodlibet illi. 12;
Nec vereor, ne, dum futuo, vir rure recurat:
Janua frangatur: latret canis: undiq; magno
Pulsa domus strepitu resonet: vespallida lecto
Defiliat mulier: miseram se conscia clamet,
Cruribus hæc meruat, dori deprensa, egomet m.
Discincta tunica fugiendum est, ac pede nudo:
Ne nummi pereant, aut pyga, aut deniq; fama.
Deprendi miserum est: Fabio vel iudice vincam.

SATYRA III.

ARG. *Amicorum defectus non satis invicem excusari; quandoque etiam acerbius, quam jus & æquum ferat, puniri queritur.*

Id habent vitii cantores omnes, ut si in catu amicorum rogentur ut cantent, recusent: ubi fonte canere ceperint, nunquam cessent. Erat hic mos Tigellii Sardi: si Octavius ipse cui jus illum cogendi erat, eum rogaret per amicitiam Julii Cæsaris patris sui, & suam, nihil obtinebat: si autem illum ad cantum impulisset livido propria, ab ovis usque ad poma canebat Io Bacche, voce nunc acutissima, nunc vero illa quam quarta & ultima chorda reddit gravissimam. Nihil hic homo habuit perpetuum & constans: cursui se interdum dabat, quasi fugeret hostem; ac sæpi quasi sacra Junonis gestaret, sic lentus ibat. Non raro servis stipatus decem,

Omibus hoc vitium est cantoribus, inter amicos
Ut nunquam inducant animum cantare, ro-
Injussi nunquam desistant. Sardus habebat (gati:
Ille Tigellius hoc: Cæsar, qui cogere posset, 4
Si peteret per amicitiam patris, atq; suam; non
Quicquam proficeret: si collibuisse; ab ovo
Usque ad mala citaret Io Bacche, modò summa
Voce, modò hac, resonat, quæ chordis quatuor
Nil æquale homini fuit illi: sæpè velut qui (ima.
Currebat fugiens hostem: perisæpè velut qui 10
Junonis sacra ferret: habebat sæpè ducentos,

NOTÆ.

Hanc quoque Satyram, quippe ut constat ex tertio ejus versu & proximè sequentibus, mortuo jam Tigellio scriptam, prodidisse oportet post nonam & decimam, in quibus adhuc vivit. Est etiam scripta post secundam, quæ de ejus exequiis per illos dies celebratis, ipso initio mentionem facit.

5. *Per amicitiam patris.* Nempe J. Cæsaris qui natura avunculus, adoptione pater Augusti erat. Fuit autem utrique Cæsari charus M. Hermodenes Tigellius è Sardinia oriundus ob vocis

suavitatem & peritiam musicæ.

6. *Ab ovo usque ad mala.* Hoc est tota coenâ, quæ ab ovis plerumque incipiens, pomis, placentis aliisque ejusmodi finiebatur.

7. *Ciraret.* Absque intermissione clamaret, repetens Io Bacche.

8. *Quæ chordis quatuor ima.* Gravissimè sonans in instrumento musico tetrachordo: ut solet infimo loco posita.

11. *Junonis sacra.* Vjd. Notas ad Od. 18. l. 1.

Sæpè

Sæpe decem servos: modò reges, atq; tetrarchas,
Omnia magna loquens: modò, Sit mihi mensa
tripes, &

Concha salis puri, & toga, quæ defendere frigus,
Quamvis crassa, queat. Decies centena dedisses 15
Huic parco paucis contento: quinq; diebus
Nil erat in oculis. Noctes vigilabat ad ipsum
Manè: diem totum stertebat. Nil fuit unquam
Sic impar sibi. Nunc aliquis dicat mihi, quid tu?
Nullane habes vitia? imò alia, haud fortasse
minora.

Mænius aientem Novium cum carperet: Heus tu
Quidam ais, ignoras te? an ut ignorū dare nobis
Verba putas? egomet mī ignosco, Mænius inquit.
Stultus, & improbus hic amor est, dignūq; notari.
Cum tua pervideas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum, 26
Quam aut Aquila, aut serpens Epidaurius? at
tibi contra

Evenit: inquirant vitia ut tua rursus & illi.
Iracundior est paulò, minùs aptus acutis
Naribus horum hominum: rideri possit, eo quòd
Rusticiùs tonsò toga defluit, & malè laxus 31
In pede calceus hæret: at est bon⁹; ut melior vir
Non ali⁹ quisquā: at tibi amic⁹: at ingeniū ingens
Inculto latet hoc sub corpore. Deniq; te ipsum
Goncute: num qua tibi vitiorum inseverit olim
Natura, aut etiam consuetudo mala: namque
Neglectis urenda filix innascitur agris. 36
Illuc prævertamur: amatorem quòd amicæ
Turpia decipiunt cœcū vitia: aut etiā ipsa hæc
Delectant: veluti Balbinum polypus Agnæ:
Vellem in amicitia sic errarem: & isti 40

bonitate pradius tanta, ut melior nemo aliis: at diligit te; at ingenium maximum sub incomposito
occulat corpore. Deniq; te excute diligentius, & vide num aliqua etiam tu habeas vitia tibi olim in-
sita à natura, aut per consuetudinem malam adjuncta. Etenim agris quibus cultura non adhibetur,
filix ingeneratur, quam flammis urere necesse est. Sed hoc ante dicamus: cum amatores cæcitant in
amicarum vitiis; aut etiam illis delectentur, quemadmodum Balbinus polypo Agnæ: cuperem ego ut
nos in amicitia simili modo deciperemur.

NOTÆ.

25. *Oculis inunctis.* Collyrio nigro unctis
adversus lippitudinem.

27. *Serpens Epidaurius.* Epidaurus Pelopon-
nesi urbs, Æsculapii templo celebris, è qua Ro-
mam advectus draco, pro ipso Æsculapio habitus
est; & pestilentia Romanos liberavit. Ponitur
iste nominatim draco pro quolibet, cum acu-
tissime omnes videre existimentur.

38. *Illuc prævertamur.* Sic dictum ut à

Plauto, in milite: hoc primum præverti docet:
hoc est, ante cætera fieri. Et à Livio: nec ali-
am rem præverti censebat: hoc est, non existi-
mabat aliud quicquam prius faciendum. Præver-
tor itaque activè usurpatur pro prævertito.

40. *Polypus.* Carx superflua, interiori naso
adnascens, atque ex eo nonnunquam pendens
non sine magna fœditate.

Et hunc errerem virtus pulchro
quodam vocabulo cohonestasset.
Insper, quotquot amici sumus,
debemus, si qua fuerint vitia,
patienter ferre, eaque extenuare
sicut mos est patrum in filios.
Pater filium qui verè strabo est,
patrum vocat; Et pullum eum
qui immodice parvus est, &
qualis olim fuit Sisyphus ex abortu
natus. Hunc qui distortis
incedit cruribus, varum; & vitiosus
talia male nitentem, balbutiente
lingua, nominat scaurum.
Est qui parcior utatur victu;
illam temperantem, & fugi dicamus.
Ineptus iste, & sua nimis
laudat; videri quarit amicis
gratis. At est parum humanus,
& nimia libertatis; simplicem
nuncupemus & fortem.
Ardentior est; ponamus illum
inter eos qui acriter amant, &
vehementer. Hoc credu est quod
necit amicitias, & jam nexas
conseruat. Verum nos vel ipsas
virtutes interpretamur vitia; &
parum vas turpi tectorio conamur
incrassare. Sodalis nobis
probus vir est: valde abjecti animi
est homo ille. Lento, cognomen
stupidi addimus. Declinat
hic omnes adversantium fraudes,
& laus tegit adversus malum
omne, cum genus vita ducat,
ubi improbus iuvor, & multa dominatur
improbitas: pro cano ac
prudens, simulatorem appellamus:
quod si simplicior fuerit
aliquis (qualem me tibi ultro ac
sæpe offero, o Mæcenas) sic ut cum
ant legis, aut tecum quiddam
silentio meditaris, compellem te,
quidquid demum attulero haud
dubie incommodus: communis
statim sensus expertem dicimus.
Eheu quam imprudenter legem
statuimus severiorem, & nobis
ipsis nocituram! nemo enim in lacem
hanc venit, ab vitio plane immunus.
Perfectissimus ille est, qui
minimus laborat. Amicus blandus ut
poscit aequitas, cum mea vitia
comparabis virtutibus, ubi ha
plures esse compereris (si tamen
plures mihi virtutes sunt) debet
illis contentus esse: easque approbare:
si voluerit a me amari: & ego illum,
hac conditione, eadem reponam in lance.
Quisquis caput tuberibus
suis non offendi vult amicum,
debet ejus verrucis ignoscere; æquumque
est ut qui vult sibi veniam fieri,
ipse vicissim faciat. Quoniam denique
neg; vitium iræ, nec vitia reliqua
qua stultis inhaerent:

NOTÆ.

44. Patrum.] Cui semiclosed sunt oculi, aut
leviter declinantes.

46. Sisyphus.] Pimilio bipedalis quem ob
ingenii calliditatem M. Antonium Triumvir, &
quidam herus Sisyphum appellavit.

Errori nomen virtus posuisset honestum.

At pater ut gnati, sic nos debemus amici,
Si quod sit vitium, non fastidire: strabonem
Appellat pærum pater: & pullum, malè parvus
Si cui filius est: ut abortivus fuit olim
Sisyphus: hunc varum, distortis cruribus: illum
Balbutit scaurum, pravis fultum malè talis.
Parcius hic vivit: frugi dicatur. Ineptus
Et jactantior hic paulò est: concinnus amicis
Postulat, ut videatur. At est truculentior, atque
Plus æquo liber: simplex, fortisq; habeatur.
Caldior est: acres inter numeretur. Opinor
Hæc res & jungit, junctos & servat amicos.

At nos virtutes ipsas inverimus: atque
Sincerum cupimus vas incrassare. Probus quis
Nobiscum vivit? multum est demissus homo: illi
Tardo, cognomen pingui damus: hic fugit omnes
Insidias, nulliq; malo larus obdit apertum?
(Cum genus hoc inter vitæ versetur: ubi acris
Invidia atq; vigent ubi crimina) pro bene sano,
Ac non incauto, fictum, altutumq; vocamus.
Simplicior si quis (qualem me sæpe libenter
Obtulerim tibi Mæcenas;) ut forte legentem,
Aut tacitum impellat, quovis sermone molestus;
Communi sensu plane caret, iniquimus. Eheu
Quam temere in nosmet legem lancim? iniquam!
Nam vitii nemo sine nascitur: optimus ille est,
Qui minimis urgetur: amic? dulcis, ut æquum est,
Cum mea compenset vitii bona, pluribus hisce.
(Si modo plura mihi bona sunt) inclinet, amari
Si voler: hac lege in trutina ponetur eadem.
Qui, ne tuberibus propriis offendant amicum,
Postulat; ignoscat verrucis illius: æquum est
Peccatis veniam poscentem reddere rursus.

Denique, quatenus excidi penitus vitium iræ,
Cætera item nequeunt stultis hærentia: cur non

55. Sincerum vas incrassare.] Est vitii larvam
deformem pulcherrimæ virtuti inducere: abusu
nominum, ut si quis vas elegantissimum tectorio
turpi fœdaret.

Ponderibus,

Ponderibus, modulisque suis ratio utitur? ac, res
 Ut quæque est, ita suppliciiis delicta coercet?
 Si quis eum servum, patinam qui tollere iussus,
 Semefos pisceis, tepidumque ligurrierit jus, 80
 In cruce suffigat; Labeone infanior, inter
 Sanos dicatur: quanto hoc furiosius atque
 Majus peccatum est? paulum deliquit amicus;
 Quod nisi concedas, habere infuavis, acerbus
 Odisti, & fugis, ut Drusonem debitor æris; 85
 Qui, nisi cum tristes misero venere Kalendæ,
 Mercedē, aut nūmos unde unde extricat, amaras
 Porrecto jugulo historias, captivus ut, audit.
 Comminxit lectum porus; mensæ catillum
 Evandri manib⁹ tritum dejecit; ob hanc rem, 90
 Aut positu ante mea quia pullum in parte catini
 Sustulit esuriens; minus hoc jucundus amicus
 Sit mihi? quid faciam, si furtum fecerit? aut si
 Prodiderit commissa fide? sponsumve negarit?
 Quis paria esse vere placuit peccata, laborant, 95
 Cum ventu ad veru est: sensus, moreque repugnāt,
 Atque ipsa utilitas iusti prope mater, & æqui.
 Cum prorepserunt primis animalia terris,
 Murū, & turpe pec⁹, glandē, atque cubilia propter,
 Unguibus, & pugnis, dein fustibus, atque ita porro
 Pugnabāt armis, quæ post fabricaverat usus: 101
 Donec verba, quibus voces sensusque notarent,
 Nominaque invenere: dehinc absistere bello,

extirpari penitus possunt: quæ non omnia æquis momentis ratio librat; ac qualis quæque res est, ita delictis penam proportionem iusta imponit? si quis cruci servum affigat, quod auferre iussus catinum, piscem quoddam reliquias, & prope frigidum jus abserbuerit: magis quam Labeo, inter sanos infanior censetur. At quando majoris furoris, graviusque est istud? peccavit leviter amicus, & quod nisi condones, morosus judicetis, & parum lenius tu hunc odio prosequeris, nec minus vitas quam Drusonem, is qui illi as debet: quis mox ut adsunt tristes calendæ, nisi usuram aut sortem undecunque conficiat, narrari audit sibi acerba plurima, exento interim collatus instat mancipii. Tricliniarum lectum perminxit madidus; aut ejus culpā a mensa decidit in terram catinus parvus, quem olim manibus & usu multo detruiverat Evander: aut quia pullum parte patina mihi viciniore cum esuriret abstulit, idcirco mihi minus gratus amicus sit? quæ illum pæna plectam, si commiserit furtum? quid si arcanā ei concredita proditorie vulgaveris; aut si, quod promiserat, dare nolueris? qui voluerunt ferme æqualia esse peccata omnia: cum

ad rei veritatem investigandam propius acceditur: communis hominum sensus, atque usus id negant; ipsaque utilitas ex qua originem habuere jura & leges, quibus statuitur quid sit æquum. Cum primum lamine brutis similes repere cepissent supra terram patto ante creatam; muti & deformes, pro glande & pro receptaculis certabant, manibus primū, deinde fustibus, ac demum gladiis quos experientia cedere docuerat: donec excogitavere sermonem, quo voces & animorum sensa exprimerent. Hinc certaminibus abstinnerunt;

NOTÆ.

81. *Labeone infanior.*] Hac in M. Antistium Labeonem contumelia gratificari querit Poeta Augusto cui non semel contumacia admodum libera, ille ausus erat resistere. Puta cum viro virum legente Senatorum catalogo adscribendum, Labeo M. Lepidum Cæsaris hostem ac tum exultantem legit; & interrogatus ab eo an essent alii digniores: respondit, suum quemque judicium habere.

87. *Amaras historias.*] Historiæ istæ amaræ, non fuere, ut bene Crucquius notavit, veræ & propriè dictæ historiæ: sed solum graves, longæ, repetitæque objurgationes & minæ quibus fœnerator Druso in exigendis usuris asperrimus terrebatur debitores solvendo pigros. Addo, nos quoque Gallos simili nominum abusu historias

quædam appellare interdum, quæ nihil habeant narrationis: sicut cum irridenti quæ in familiari congressu contra rem nostram quis fute disservit, omnia refutamus hac brevi ironiā: *vous me racontez là de plaisantes histoires.* Angl. *You tell me a fine tale.*

97. *Ipsa utilitas iusti mater & æqui.*] Sequitur hic fœmē Horatius quosdam qui nihil naturā iustum aut iniustum putabant: sed solum per respectum ad leges quas induxerat utilitas publica: cum ante leges, dominaretur vis perturbans omnia. Timebant enim singuli, si non à singulis, certè à pluribus: unde se omnes ultro legibus subiecere, quibus definiatur quid æquum, quid iniquum censendum, cum ante leges nihil tale esset.

Oppida

aggressi sunt urbes construere ad-
versus vim, & prohibere legibus,
ne quis furaretur, ne latrocinii
grassaretur, ne machus esset. Nam
fuere ante Helenam & alia mu-
lieres, quarum causa suscipiebantur
terribilia & atrocissima bella,
licet pereuntium mortes nobis non
innotuerint, qui cum sine disci-
mine more ferarum bestiarum in
quasvis irruerent, cadebantur a
validioribus, ut in armento tau-
rus a tauro valentiore ceditur. In-
ventas leges esse ob metum injus-
titia fatendum tibi necessarium est,
si temporum praeceptorum & mun-
di velis historiam consulere. Neque
verò sola natura aequum ab ini-
quo satis discernit: sicut distin-
guis qua bona sunt; & quae ap-
peti debent, ab iis qua vitare
oportet; nec ratione id unquam
vincitur, ut parem contrahas
noxam qui caules ex alieno horto
collegeris, ac qui decorum sacra
nocturno sustuleris furto. Edicto
itaque constituitur, ut debita cuiusque
culpa poena imponatur: ne levi
castigandum corrigia, crudeli
prosequamur flagello. Non enim
timeo ne virgula tantum percu-
tias gravius dignum verberibus,
quandoquidem censet nihil
differre siue quis fur, siue fueris
prado; iactasque, si te regem
homines facerent, te eodem ferro
rescaturum parva, quo magna.
Si quisquis sapit, idem vere est
dives, peritus sutor, & solus pul-
cher, ac demum Rex: quare op-
tas regnum quod obtines? igno-
ras, inquit, patris Chrysippi dictis:
sapiens nunquam sibi ipse crepidas aut soleas consuit: & tamen sutor est. Quo tandem pacto? quemadmodum
Hermogenes etiam cum silebat, erat tamen cantor optimus: ac sicut ingeniosus Alfenus etiam postquam
sutoria omnia instrumenta abiecerat, occlusa officina, adhuc nihilominus sutor erat. Ita sapiens, optum
omnium opifex perfectissimus est, & quidem solus; etiamque Rex est. Barba tibi pilos avelimus proceri
pueri, quos nisi baculo abigas,

Oppida coeperunt munire, & ponere leges;
Ne quis fur esset, neu latro, neu quis adulter. 105
Nam fuit ante Helenam cunnus teterrima belli
Causa: sed ignotis perierunt mortibus illi,
Quos Venerem incertam rapienteis more ferarum
Viribus editior cadebat, ut in grege taurus. 109
Jura inventa metu iniusti fateare necesse est,
Tempora si, fastosque velis evolvere mundi.
Nec natura potest iusto secernere iniquum,
Dividit ut bona diversis, fugienda petendis.
Nec vincet ratio hoc; tantundem ut peccet,
idemque, 114

Qui teneros caules alieni frerit horti,
Et qui nocturnus divum sacra legerit. Adsit
Regula, peccatis quæ poenas irroget æquas:
Ne scutica dignum, horribili sectere flagello.
Nam ut ferula cædæ meritum majora subire
Verbera, non vereor; cum dicas esse pareis res
Furta latrocinii: & magnis parva mineris 121
Falce recisurum simili te, si tibi regnum
Permittant homines. Si dives, qui sapiens est,
Et sutor bonus, & solus formosus, & est rex;
Cur optas, quod habes? non nosti quid pater,
inquit, 125

Chrysippus dicat: Sapiens crepidas sibi nunquam,
Nec soleas fecit: sutor tamen est sapiens: quo?
Ut, quamvis tacer Hermogenes, cantor tamen, atque
Optimus est modulator; ut Alfenus vaser, omni
Abiecto instrumentis artis, clausaque taberna 130
Sutor erat; sapiens operis sic optimus omnis
Est opifex, sic rex solus: vellunt tibi barbam
Lascivi pueri, quos tu nisi fuste coërces,

NOTÆ

110. Metu iniusti.] Hoc est metu violentiæ,
non quod iniusta illa esset antequam legibus pro-
hiberetur, ut supra dixit: sed quod cum publi-
co bono noceret, decretum sit ut iniusta deinceps
ab omnibus reputaretur.

123. Si dives qui sapiens est, & sutor bonus, &c.]
Idem habetur de Stoico sapiente in fine Ep. 1.
1. r. Sapiens uno minor est Jove: liber, dives, ho-
noratus, pulcher, Rex denique, Regum. Volebant
nempe isti sapientem suum & quidem solum bo-
na habere omnia; adeoque liberalium omnium
artium peritum esse: solum verè Philosophum,
verè Poëtam: unde ridiculè Horatius conficit eti-

am tutorem esse.

129. Ut Alfenus.] Hic relicta Cremona ubi
tutoriam exercebat, veniens Romam, jurispru-
dentia tam sedulam & acrem operam navavit
ut eâ doctissimus factus, Consulatum consequeretur:
Alfeni nomine in Alfinium mutato, ut
sæpe solent qui in altum ex humili surgunt, ut
obscurum genus dissimulent.

133. Nisi fuste coërces.] Irridet lepidè Regem
Stoicum, ei pro sceptro fustem in manus dans
quo barbam defendat a pueris, ac turbam irru-
entem summoveat, satellitio carens, & solo co-
mitatus Crispino,

Uf.

Urgeris turba circum te stante: miserque
Rumperis, & latras magnorum maxime regum.
Ne longum faciam: dum tu quadrante lavatum
Rex ibis; neq; te quisquam stipator, ineptum
Præter Crispinum sectabitur, & mihi dulces
Ignoscent, si quid peccavero stultus, amici,
Inque vicem illorum patiar delicta libenter;
Privatusque magis vivam te rege beatus.

134 opprimunt te turmatim irruen-
tes: tu interim non solum Rex, sed
Regum maximus disrumperis in-
felix, clamando, & latrando.
Ne longior sum: dum tu Rex ad
balneas ibis quadrantem miserum
asserens pro mercede, neque præ-
ter unum Crispinum ineptum te
quisquam stitabit: & ego indul-
gentiâ fruor dulcium amicorum,
qui, si peccare contingat aliquid,

veniam dabunt, me illorum erratis ultro vicissim ignoscente: ac licet sim homo privatus, te tamen
Rege beator ero.

NOTÆ.

136. Quadrante lavatum ibis.] Erat quadrans nostri denarii: precium minimum quod merce-
quarta pars Romani assis, hoc est non toti tres narii utentes balneis pendere consueverant.

SATYRA IV.

ARG. Tuetur se contra Romanos qui non probabant ipsum Satyras scribere:
cum tamen Lutilium ferrent, primum apud Latinos ejus carminis auto-
rem non ita perfectum, ut non magnis etiam scateret vitiiis.

EUPOLIS, atq; Cratinus, Aristophanesq; poetæ,
Atq; alii, quorum Comœdia prisca viroŕū est:
Si quis erat dignus describi, quod malus, aut fur,
Quod mœchus foret, aut ficiarius, aut alioqui
Famosus: multâ cum libertate notabant.
Hinc omnis pendet Lucilius, hosce secutus,
Mutatis tantum pedibus, numerisque; facetus,
Emunctæ naris, durus componere versus.
Nam fuit hoc vitiosus: in hora sæpe ducentos,
Ut magnum, versus dictabat stans pede in uno.
Cum fluereſ lulentus, erat quod tollere velles.
Garrulus, atq; piger scribendi ferre laborem: 12
Scribendi recte: nam ut multum, nil moror. Ecce
Crispinus minimo me provocat: accipe, si vis,
Accipe jam tabulas: detur nobis locus, hora, 15
Custodes: videamus uter plus scribere possit.
Dî bene fecerunt, inopis me, quodq; pusilli
Finxerunt animi; raro, & perpauca loquentis.
At tu conclusas hircinis folliſus auras
Usq; laborantes dum ferrum molliat ignis, 20

Eupolis, Cratinus, & Aristophanes poetæ; alique viri, qui
antiquam invenere Comœdiam: si quem videbant dignum cujus
vita describeretur, quod improbus
foret, aut fur, aut adulter, aut
ficiarius, aut quavis aliâ causâ
male audiret, liberè admodum
hunc traducebant. Ab his om-
nem ſcriptionis ſue rationem ſum-
pſit Lucilius; hos imitatus eſt,
diverſis tantummodo pedibus co-
rum exhibens dicacitatem: inge-
nioſus quidem & acer, in compo-
nendis tamen verſibus parum
ſolavis. Nimirum hoc vitii ha-
buit: quod sæpe intra horam,
unoq; in veſtigio ſtans, tanquam
rem præclaram facturum, ducenta
carmina dictaret. Cum ergo
limoſa deſuſerent, inerat illis quod
exemptum optaret. Loquax erat,
& in ſerendo ſcribendis labore,
molliſ ac piger: ſcribendi inq; recte:
nam ut multum ſcriba-
tur, non magnum diſco. Et ut
Crispinus minimo digito me in

certamen vocat; ſume, inquit, ſi vis, egoq; ſummam pariter tabellam. Aſſignentur utrique, locus,
tempus, excubitoſes: experiamur quis duorum plura ſcribere valeat. Diis ego multam debeo gratiam
quod tenui me neque valde audaci eſſe animo voluerunt: quo fit ut raro & pauca loquar: tu verò, veni-
um, hircino corio factis folliſus, incluſum, ac ſine ceſſatione erumpentem donec ferrum ab igne molleſcat,

NOTÆ.

7. Mutatis pedibus.] Græci enim illi comœ- metro ut Lucilius fecit.
diæ veteris ſcriptoſes, non utebantur verſu hexa-

Ut

quandoquidem sic placet, imitare. O felix Fannius, ob imaginem non petenti oblatam, & locum ejus libris assignatum: cum nemo curet legere qua à me scribuntur, ideo non audente publice illa recitare, quoniam sunt qui isto genere Satyricorum versuum non delectantur, nescite vituperio digni. Sume quem voles de tota turba: aut avaritia aut ambitionis morbo tenetur. Hic nuptas ille pueros insanè deperit. Hic capitur argenti pulchritudine; alius vero signorum aerorum. Hic ab usque oriente sole ad eum qui occidentales terras tepidas facit, convehit merces, imò per mille pericula rapitur, sicut pulvis procella rotatus, dum times ne quid sibi de summa pereat: aut dum eandem augere cupit: hi omnes metuunt sibi à versibus, neq; serunt poetas: fœnū ē cornu inquit suspensum gerit: abscede longius; dummodò iste materiam videndi habeat, nemini, ac ne amico quidem ignoscit: & si quid semel in chartas effuderit, summa illi voluptas est facere ut quietus à furno aut a fonte redeat, & pueri & anus, id sciunt. Age verò pauca hac audi que contra habeo. Ante omnia me ex eorum numero extraho, quos esse poetas concesserim. Neq; animo sufficere existimandum est, si quoquo modo versus fiat, nec si quis scribat quemadmodum ego, solus a orationi similia, ut aliquem poetam putemus. Appellatio istius gloria illi est reservanda, qui ingenium mentemq; habeat Deo quam homini vicinior, cui sit os ad magna quaq; dicenda aptum. Eam ob causam dubitare aliqui, essetne poematis nomine Comœdia censenda: quod neque in illius vocabulis neque in rebus, insit imperus spiritus aut ulla vehementia: nec aliud habeat quo à mero sermone differat, nisi certum ordinem pedum. Sed, dices, pater irā incensus graviter indignatur, quod filius luxu perditus & ab amica meretrice demeratus, nolit cum ampla dote sponsam accipere; & qua rei illi summo dedecori

Ut mavis, imitare. Beatus Fannius, ultro Delatis capsis, & imagine: cum mea nemo Scripta legat, vulgo recitare timentis: ob hanc rem, Quod sunt, quos genus hoc minime juvat, utpote plureis Culpari dignos. Quem vis media erue turba: Aut ab avaritia, aut misera ambitione laborat: Hic nuptarum insanit amorib⁹, hic puerorum: 17 Hunc capit argenti splendor: stupet Albi⁹ ære: Hic mutat merces surgente à sole, ad eum, quo Vespertina tepet regio: quin per mala præceps Fertur, uti pulvis collectus turbine: ne quid Summa deperdat metuens, aut ampliet ut rem. Omnes hi metuunt versus, odere poetas: 33 Fœnū habet in cornu: longe fuge: dūmodo risū Excuriat sibi, non hic cuiquam parcer amico. Et quodcunq; semel chartis ille verit, omneis Gestiet à furno redeunteis scire, lacuque, Et pueros, & anus. Agedum pauca accipe contra. Primū ego me illorū, dederim quibus esse poetas, Excerptā numero: neq; enim concludere versum Dixeris esse satis: neque, si quis scribat, uti nos, 41 Sermoni propiora, putes hunc esse poetam. Ingenium cui sit, cui mens divini, atque os Magna sonaturum; des nominis hujus honorem. Idcirco quidam comœdia, nec ne pœma 45 Esset, quævivere: quod acer spiritus, ac vis, Nec verbis nec rebus inest: nisi quod pede certo Differt sermoni, sermo merus. At pater ardens Sævit, quod meretrice nepos insanit amica Filius; uxorem grandi cum dote recuset; 50 Ebrius &, (magnum quod dedecus) ambulat ante

NOTÆ.

21. Fannius.] Poëta loquacissimus, cui non postulanti Augustus in Palatina Bibliotheca imaginis honorem contulit; forulosque assignavit, ubi ejus libelli reponerentur. Ut porò ista immerenti, nec satageni, concederentur: fecit quorundam adulatio, qui poetastro orbo & diviti insidiantes id ei gratiæ à Cæsare obtrinebant.

34. Fœnū habet in cornu.] Qui cornupetas

boves habebant, providere tenebantur ne cingerent vitii ejus ignaro. Ergo ut admonerent, solebant illis suspendere fœnū ē cornu: unde natum proverbium etiam de hominibus à quibus aliquid timeri potest.

48. Pater ardens sævit, &c.] Sic apud Terentium Menedemus in filium luxu perditum irascitur.

Noctem cum facibus. Numquid Pomponius istis
Audiret leviora, pater si viveret? ergo
Non satis est puris versum perscribere verbis:
Quem si dissolvas, quivis stomachetur eodem, 55
Quo personatus pacto pater: his, ego quæ nunc,
Olim quæ scripsit Lucilius, eripias si
Tempora certa, modosque, & quod prius ordine
verbum est,

Posterius facias, proponens ultima primis;
Non, ut si solvas, Postquam discordia tetra 60
Belli ferratos posteis, portasque refregit;
Invenias etiam disjecti membra poetæ.
Hactenus hæc: alias, justum sit, necne, poëma.
Nunc illud tantum quæram; meritone tibi sit
Suspectum genus hoc scribendi. Sulcius acer 65
Ambulat, & Caprius, rauci male, cumq; libellis,
Magnus uterq; timor latronibus: at bene fi quis,
Et puris vivat manibus; contemnat utrumque.
Ut sis tu similis Coeli, Byrrhique latronum; 69
Non ego sim Capri, neq; Sulci: cur metuas me?
Nulla taberna meos habeat, neq; pila libellos:
Queis manus infudet vulgi, Hermogenisq; Tigelli.
Non recito cuiquam, nisi amicis, idq; coactus:
Non ubivis, coramve quibuscumque. In medio qui
Scripta foro recitant, sunt multi: quiq; lavantes:
Suave locus voci resonat conclusus: inaneis 76
Hoc juvat: haud illud quærenteis, num sine sensu,
Tempore num faciant alieno. Lædere gaudes,
Inquis: & hoc studio pravus facis: unde petitur
Hoc in me jaci? est auctor quis deniq; eorum, 80
Vixi cum quibus? absentem qui rodit amicum;
Qui non defendit alio culpante; solutos
Qui caprat risus hominum, famamq; dicacis;
Fingere qui non visa potest; commissa tacere
Qui nequit: hic niger est; hunc tu Romane caveto.

nihil cura est, an id sine ratione, & parum apta tempore sit. Lædendi, inquit, maligna voluntate id im-
probis facis: unde hanc in me confers accusationem, esse eorum ullus cum quibus vitam degi qui ita de
me sentiat? qui amico, absenti detrahit; qui accusant alio, negligit ejus defensionem; qui risum aliis
movere studet; vulgusq; dicax haberi; qui non dubitat ea consingere quæ nunquam vidit; qui tenere secre-
tum non potest: hic verè indole maligna est: hunc, ô Romane, magno studio vitæ.

N O T A B.

52. Pomponius. J Romanus juvenis qui patre
mortuo in omnē se lasciviam effundebat, quemq;
hic obiter Horat. ut alios passim plurimos vellicat.

71. Nulla taberna neq; pila. J Olim planè ut
hodie in tabernis prostabant lori variis foralis
distincti: itemq; ad pilas sive columnas affixi pub-
licè proponebantur eorum tituli, cum nomine
auctoris, &c.

85. Hic niger est. J Non ore, aut veste; sed

vertitur, quod adhuc lucente die
per urbem incedat cum facibus.
An si patrem in vivis haberet,
audiret illum Pomponius mitius
increpantem? non itaq; satis est,
versum ex meris verbis compone-
re, quorum si mutaveris seriem,
quivis eodem modo irascatur, quo
pater iste comicus. Si istis quæ
ego nunc scribo, & his quæ olim
scripta sunt à Lucilio, demeretur
mensura & modus, & quod pri-
mo positum loco est, in postero
rem rejiceretur, primisq; ultima
preponeres: dissipata potè mem-
bra non perinde apparerent in
istis, atque in illis Ennii: Post-
quam discordia tetra, &c. Sed
hæc satis jam sunt, disputabitur
alids sine Comædia versum ac
perfectum Poëma. Nunc illud
tantum disceptabo, jure-ne dispi-
ceat tibi satyrica Poësis? Sulcius
& Caprius accusatoris vehementi-
ssimi, atq; idcirco valdè ranci,
cum memorialibus suis libellis,
multum timorem afferunt latro-
nibus: sed si quis sanè vitam
instruat, servetq; manus expertes
sceleris, utrumq; spernet. Etsi tu
fortè latro es non minus quàm
Coelus & Byrrhus: ego tamen do-
lator non sum ut Sulcius & Ca-
prius; quid ergo tibi abs me ti-
meas? libelli mei neq; in tabernis
prostant neque in cippi: unde nec
vulgi aut similitum Hermogenis
Tigelli manus illis sudorem atti-
nunt. Nemini eos lego nisi amicis,
& quidem cum me cogunt. Non
autem ubicumque, & quibusvis
presentibus. Multi in medio ipso
foro recitant quæ scribere; multi
dum lavant: concamerata &
clausa balnea sonant suaviter. Va-
ris hominibus hoc placet, & quibus

indole aut moribus, qui scilicet blando sermone,
vultuq; ad suavitatem composito, invidia intus
reclit & quibus potest artibus lædæ: eò timen-
dus magis, quod cavere non potest, cum sœnum
in cornu non habeat. His opponuntur quos can-
didos, hoc est sinceros appellamus, ac planè bonos.
Sic infra Sat. 5. de Virgil. & Varro loquens vocat
eos animas quibus terra non tulit candiores.

Sæpe

Sapè tres lectis videas in quorum
singulis quaterni cenant: è quo-
rum numero unus gestis ceteros
omnes jocis atq; districtis tanquam
aquâ respergere, præter conviva-
torem à quo præbita est balnei
aqua. Paulo etiam post, bene so-
tatus, istum quoque irrorat: ubi
mimirum candido Baccho præcor-
dia laxante arcana prodeunt.
Hunc tu, qui malignis infestus es,
urbanum ac jucundum vocas:
ego si fuero jocularis quod absurdum
Rusillus exquisito pastillorum o-
dore perfunditur; Gorgonius verò
hircino præter: invidum me &
mordacem existimas? quod si quis
te presente mentionem fecerit fur-
torum Petillii Capitolini: tuque
illius defensionem tuo more ita
suscipias: ego ab ipsa pueritia
cum Capitolino educatus sum,
eumq; semper amicum habui: &
multa ipse præstitit meo rogatu:
gaudeoque plurimum quod Roma
illum incolumem degere videam:
non tamen satis capio, quemodo
Judicium sententiam subterfuge-
rit. Hoc nigrum est loliginis
atramentum, & pura putaque
arugo livoris: cuius ego vitii vi-
rus, sancte, si quid aliud polliceor,
me nunquam in scripta mea ad-
missurum, ac longe etiam minus,
in animum. Si quid jocosa liber-
tate hilarius protulero: fines me
meo mi jure. Assuescit enim
me optimus pater meus, ut ex-
emplis vitiorum adductis, & vi-
sugeratis, ad omnia fugienda im-
pelleret. Cum suaderet ut frugaliter viverem, contentusq; iis qua ipse mihi collegisset: nonne, aiebat,
cernis quam vitam vivat Albii filius; & quam egeat Barrus? egregie certe uterque admonet, in
quis qua à patre accepit luxu profundat. Cum me dehortaretur ab amoribus meretriciis: nunquam
Sectanio similis esto: ut me ab adulteriis revocaret, cum legitimam possem habere voluptatem:

Sæpe tribus lectis videas cœnare quaternos:
E quibus unus avet, quavis aspergere cunctos,
Præter eum, qui præbet aquam: post, hunc
quoque potus,
Condita cum verax aperit præcordia Liber.
Hic tibi comis, & urbanus, liberq; videtur 70
Infesto nigris: ego, si risi, quod ineptus
Pastillos Rusillus olet, Gorgonius hircum;
Lividus, & mordax videor tibi? mentio si qua
De Capitolini furtis injecta Petilli
Te coram fuerit; defendas, ut tuus est mos. 75
Me Capitolinus convictore usus, amicoque
A puero est: causaque mea permulta rogatus
Fecit, & incolumis lætor quod vivit in urbe:
Sed tamen admiror, quo pacto iudicium illud
Fugerit. Hic nigra succus loliginis, hæc est 80
Ærugo mera: quod vitium procul abfore charris,
Atque animo prius, ut siquid promittere de me
Possum aliud, vere promitto: liberius si
Dixero quid, si forte jocosius, hoc mihi juris
Cum venia dabis: infuevit pater optimus hoc me,
Ut fugerem, exemplis vitiorum quæq; notando.
Cum me hortaretur, parce, frugaliter, atq;
Viverem uti contentus eo, quod mi ipse parasset;
Nonne vides, Albi ut male vivat filius? utque
Barrus inops? magnum documentum, ne pa-
triam rem 90
Perdere quis velit. A turpi meretricis amore
Cum deterreret, Sectani dissimilis sis.
Ne sequeretur mœchas, concessa cum Venere uti

NOTÆ.

66. Sapè tribus lectis videas cœnare quaternos.] Discubitorii lecti singuli, quatuor ad summum convivas capiebant commodè; & sordidum erat plures uno locare.

67. Quavis aspergere cunctos.] Subauditur vox aqua; & alluditur ad morem divitum convivorum, qui convivii locum per canaliculos oculatos odoratis aquis perfundebant.

68. Præter eum qui præbet aquam.] Præbere aquam dicebantur convivatores, nempe balnei aquam ut possent convivæ ante cœnam lavare.

71. Infesto nigris.] Ironia est, cum, niger ipse, non sit sibi infestus. Vel, nigros vocat ex propria, falsâque opinione ejus quem rescillit, quiq;

Satyrarum scriptores viruperat quasi lædendi causâ scriberent, non sanandi.

74. De Capitolini furtis.] Petillius cognomen- to Capitolinus accusatus dicitur quod furto sustul- lisset coronam de Capitolio; aut ut alii malunt, de peculatu; est tamen absolutus.

80. Nigra succus loliginis.] Est loligo, piscis, atrum ex se fundens liquorem quo aquam inficit ne capiatur à piscatoribus; qui que hic metapho- rice ponitur pro fraudulenta oratione perfdi ho- minis, qui in speciem laudans, verè vituperat.

81. Ærugo.] Tabes æri adharens, idq; æ- rodens: germana imago invidiæ quæ eos quibus inest depascitur, misereque consumit.

Possent:

Possim, Deprensi non bella est fama Treboni,
Aiebat. Sapiens vitatu, quidque petitu 95
Sit melius, causas reddet tibi: mi satis est, si
Traditum ab antiquis morem servare, tuamque,
Dum custodis egres, vitam famamq; tueri
Incolumentum possim: simul ac duraverit ætas
Membra animumque tuum; nabis sine cortice.

Sic me

100

Formabat puerum dictis: & sive jubebat
Ut facerem quid, Habes auctorem, quo facias hoc:
Unum ex iudicibus selectis objiciebat.

Sive vetabat, An hoc inhonestum, & inutile factu
Necne sit, addubites? flagret rumore malo cum

Hic, atq; ille. Avidos vicinum funus ut ægros 106

Exanimat, mortisq; metu sibi parcere cogit;

Sic teneros animos aliena opprobria sæpe

Absterrent vitis. Ex hoc ego sanus ab illis,

Perniciem quæcumq; ferunt; mediocribus, & queis

Ignoscas, vitiis teneor: fortassis & istinc 111

Largiter abstulerit longa ætas, liber amicus,

Consiliū propriū: neq; enim cum lectulus, aut me

Porticus excepit, desum mihi: rectius hoc est,

Hoc faciens vivam melius: sic dulcis amicis 115

Occurram: hoc quidam non belle: numquid

ego illi

Imprudens olim faciam simile? hæc ego mecum

Compressis agito labris: ubi quid datur oti,

Illudo chartis: Hoc est mediocribus illis

Ex vitiis unum: cui si concedere nolis, 120

Multa poetarum veniat manus, auxilio quæ

Sit mihi (nam multo plures sumus) ac veluti te

Judæi, cogemus in hanc concedere turbam.

dicebat: probrosum est, qui de Trebonio nuper in flagitio hâc deprehensus, spargitur rumor. Docebunt se Philosophi, quas ob rationes, quaque res sit, aut vitanda, aut appetenda, sufficit mihi traditam a majoribus consuetudinem retinere, & quandiu tibi opus custodia est, videre quomodo vita & fama tua gerere curam valeam; cum atas tibi membra, animumq; firmaverit, nihil opus erit subiecto cortice ad natandū. His me sermonibus, juvenem, pater instituebat: & sive aliquid facere inasperabat: habes quem imiteris hoc faciens: nunquam proponebat ex iis qui electi erant ut eo anno jus civibus dicerent. Sive prohibebat an dubitare potes esse hoc turpe factū, ac planè fructus experti, ob quod infamia laborarent hic atq; ille? sicut qui in vicinia moritur, gulosos ægros magnopere terret, & ne & ipsi vitam amittant, sibi moderari compellit: sic teneras mentes alienum sæpe dedecus a vitiis revocat: ita ego quoque immunis a vitiis gravius sum: minoribus dumtaxat & veniā dignis surgeor. Et forte etiam bonam istorum partem auferet vita in longum producta; amici monitoris libertas, & mea ipsius prudentia: neque enim nihil planè ago, quoties aut jaceo in lecto, aut in porticu ambulo: sed ista mecum retracto tacitus; hoc illa magis rectum est: istud si fecero vita melius instituetur: hoc pacto gratus amicis fiam: hoc aliqui ineptè: num fieri possit ut &

mibi hujusmodi aliquid imprudenti contingat facere? Ego hac mecum tacitus loquor. Cum temporis superest aliquid ludibundus scribo. Estq; hoc unum ex illis qua dixi minoribus vitiis meis: cujus si nolis mihi facere veniam, convenient Poeta magno numero qui juvent me ad extorquendum: vincimus certò multitudine, & tanquam Judæi te compellemus, ut cum pluribus sentiens, nobis accedat.

NOTÆ.

100. Nabis sine cortice.] Natate sine cortice dicuntur ii qui propriis viribus & a nullo adjuti aliquid faciunt: loquendi modo ducto ab iis qui cum natate initio nesciant, substernunt sibi corticem ne mergantur, illumq; facti doctiores abijciunt.

103. Unum ex iudicibus selectis.] Selecti iudices dicebantur optimi quique viri qui annis

singulis à Prætoribus urbano, & quidem jurato eligebantur ex Senatoribus, Equitibus & Tribunis ærarii, ut in album iudicum referrentur.

122. Veluti Judæi te cogemus.] Octavianus tempore Judæi qui Romæ erant adductis rationibus & vehementi scilicet hortatione ad suam sectam plurimos pertrahabant.

SATYRA V.

ARG. Describit iter suum Româ Brundisium, quo ivit comitaturus Mecenatem, delectum pacis inter Octavianum Cæsarem & M. Antonium Triumviros dissidentes, conciliatorem, cum Cocceio Pollione, & Fontejo Capitone. Romæ conditæ Ann. 714.

Cum magna Roma excessissem, acceptus Aricia sum hospitio non admodum amplo. Erat mecum Heliodorus Rhetor supra omnes Græcos eruditissimus. Hinc ad Forum Appii venimus plenum nautis & cauponibus improbis. Hæc iter nos pigri in duos distribuimus dies: quod valentiores nobis, uno conficiunt. Lente euntibus minus incommoda est via Appia. Hic ob pessimam aquam, gravis mihi lis fuit cum ventre meo, dum comites cenant: oppetior jejuni & tædiæ plenus. Prope jam erat ut nox terras tenebris conderet, & caelo disponeret stellas: sum pueri nautis & nautæ pueris conviciari. Huc navem applica: trecenti jam sumus: ohe, jam satis multos accepisti: dum nautum petitur, dum mulam alligant, abit hora integra, pessimi culices & rana locis palustribus cuquant somnum impediunt. Nauta & Mulio vino evanido pleni amaras longè positas, certatim canunt. Demum mulio cantando fessus oldormiscere cepit, & nauta ignavus dimissa ad pascendum mula, funes quibus ad navem alligabatur, saxo innectit, & toto corpore supinus stertit. Prope jam erat dies, cum advertimus navem non ire: quo ad vectorum ex numero unus fervidior, navis exiliens, saligno fuste, in mula & in nauta caput lumboque impaëlo, utrumque strenuus duceretur. Denique quarta ab ortu solis hora vix descendimus:

EGressum magna me accepit Aricia Roma, Hospitio modico: rhetor comes Heliodorus, Græcorum longe doctissimus: inde Forum Appii, Differtum nautis, cauponibus atque malignis. Hoc iter ignavi divisimus, altius ac nos Præcinctis, unum: minus est gravis Appia tardis. Hic ego, propter aquâ, quod erat deterrima, ventri Indico bellum, cenantibus haud animo æquo Expectans comites. Jam nox inducere terras Umbras & caelo diffundere signa parabat. Tum pueri nautis, pueris convicia nautæ Ingerere: Huc appelle: trecentos inferis: ohe Jam satis est: dum æs exigitur, dum mula ligatur, Tota abit hora. Mali culices, ranæque palustres Avertunt somnos: absentem cantat amicam Multa prolutus vappa nauta, atque viator Certatim: tandem fessus dormire viator Incipit: ac missæ pastum retinacula mulæ Nauta piger saxo religat, stertitque supinus. Jamque dies aderat, cum nil procedere lintrem Sentimus: donec cerebrosus profluit unus, Ac mulæ nautæque caput, lumboque saligno Fuste dolat: quarta vix demum exponimur hora.

NOTÆ.

Satyram hanc jocosam rotam & minimè mordacem, ante cæteras omnes scripsisse videtur Horatius ætatis anno 25. cum uno circiter ante, se Mæcenati tradidisset.

1. *Aricia.* Oppidum in via Appia, decem milliariibus, hoc est quinque Gallicis leucis Româ distans.

3. *Forum Appii.* Oppidum alterum in eadem via ad oram Pomptinæ Paludis per quam navigare malentibus ad Feroniam ire licebat.

6. *Minus est gravis Appia tardis.* Appia via quæ Roma deducebat Brundisium spatio 350. triçiter milliarium, sic nuncupata est à Claudio Appio cæco qui eam, aut totam, aut magnam

partem, Cenfor, lapide straverat. Erat autem commoda, lentè ire volentibus ob frequentiam hospitiorum.

16. *Nauta.* Qui in ipsa positus navè eam regibat.

Viator. Mulæ navem trahentis rector, ad oram Paludis.

23. *Quarta vix demum exponimur hora.* Noctu plerumque à Foro Appii ad Feroniam navigabatur, & una nocte perveniebatur: sed propter moram de qua dixit non nisi hora demum quartâ post solis ortum, hoc est octavâ exscederunt.

Ora, manusque tua lavimus, Feronia, lympha.
Millia tum pransi tria repimus: atque subimus
Impositum saxi late candentibus Anxur.

Huc venturus erat Mæcenas optimus, atque
Cocceus, missi magnis de rebus uterque
Legati; averfos soliti componere amicos.

Heic oculis ego nigra meis collyria lippus
Illinere: interea Mæcenas advenit, atq;

Cocceus, Capitoq; simul Fonteius, ad unguem

Factus homo; Antoni, non ut magis alter, amic^o,
Fundos Aufidio Lusco prætoris libenter

Linquimus: insani ridentes præmia scribæ,

adeq; amicis Antonio ut nemo magis. Fundos quid ibi Prætorum gereres Aufidius Luscos, haud ægrè
prætorium, irridentes honoris insignia qua sibi adhibebat insani, homo antehac scriba:

faciem & manus in tuo fonte la-
vamus, O Feronia Nympha. Sum-
pto prandio, repentibus similes viæ

26 tria passuum millia provehimur,
devenimusque Anxur inadifica-
tum saxi quorum candor cerni-
tur eminens. Eo venturi expecta-
bantur Mæcenas optimus, & Coc-
ceius legati ambo ad res magnas

30 tractandas, cum essent soliti dis-
sidentes amicos reconciliare. Ego
hic lippientes oculos meis collyrio
nigro inunxi: quod dum facio,
Mæcenas adfuit, & Cocceius, cum

35 quo erat Fonteius Capito, politissi-
mis moribus, & tato cultu homo;

NOTÆ.

24. *Feronia.*] Parva urbs propè Anxurem, seu
Terracinam, Nymphæ, seu Dææ, ibidem cultæ
sacra, sicut & fons ibidem celebris, in quo reli-
gionis causâ manus & faciem lavare placuit.

29. *Missi magnis de rebus.*] Lecti nimirum
ut amicitiam redintegrarent inter Octavianum
& M. Antonium Triumviro, qui bello Philip-
peni confecto, mutuis offensionibus irritati ad
ama venerant, Lucio Antonio Marci fratre &
Consule Perusia à Cæsarianis exturbato, obfesso-
que ab Antonianis Brundisio contra Cæsarem
cujus præsidio urbs tenebatur. Cum enim eo
loci res essent, qui exercitui Cæsaris præerant,
concordiæ cupidi ad eam per quosdam è suis An-
tonium sollicitarunt: qui cum non recusaret, de-
lecti sunt ex Cæsarianis Mæcenas; ex Antonia-
nis Pollio, qui cum Cocceio; & (ut Horatius
vult) cum Fonteio Capitone, dissidentes recon-
ciliarent: addito etiam foderi nuptiarum Octa-
viæ cum Antonio qui Fulviam nuper amiserat:
hæc Appianus l. 5. bell. civ.

33. *Ad unguem factus.*] Hoc est exactè
perfectus, modo loquendi ducto à memorariis,
qui ungue sæpius admoto explorant an opus
perpolitum sit, & commissuræ aptè jungantur.

36. *Præmia.*] Occasione hujus vocis, quæ, eo-
dem aut affini significatu igitur Ep. 9. l. 1. usus
Horatius est, & quam nemo quem viderim ex-
plicat: opere pretium fuerit exponere Græci-
smum, cujus cognitio necessaria est huic aliisque
plurimis hujus poetæ locis intelligendis.

NOTANDUM itaque Latinos primæ notæ
autores quosdam, cum in pervolutatis Græci-
smi multi fuissent: istorum modos loquendi aliquos
esse inabibisse, ut etiam cum latine scriberent,
usurparint. Neque hoc solum, sed illud quoque
sibi sumperant, ut si qua una Græca dictio La-
tinis ut sit plurimis, variæque significantibus re-
sponderet, eandem ipsi Latine voces licet vi-

discerpentes, alteram pro altera ponerent. Ex-
emplis tota patebit res & confirmabitur.

1. Τὸ ἀλλὰ δὲ non modò verum, sed etiam
justum & æquum significat. Hinc verum pro
æquo est positum Ep. 7. l. 1. v. ult. *metiri se*
quæm; suo modulo ac pede verum est. Et Sat. 3.
l. 2. quod ipsum à Virg. Terent. Cic. & Livio
est usurpatum.

2. Ὁ καλὸς lavam sonat, ac præterea, im-
prudens. Hinc in Poët. legimus: O ego lavus
pro, O me inconsultum: & apud Virg. si mens
non lava fuisset, eodem sensu.

3. Ἀγωνίζομαι, idem est ac fabulam ago, &
propugno, tueor, defendo. Hinc in Poët. actoris
partes ciboris officiūmq; virile defendat: pio, agat
partes actoris. Similiter Sat. 10. l. 1. Sermone
opus est modo tristi, sæpe jocoso: defendente vicem
modo Rhetoris atq; Poëtæ, pro, agente modo Rhetor-
em, &c.

4. Κύριον significat dominum, seu dominan-
tem: significat etiam proprium quatenus appel-
lativo ut loquuntur Grammatici, aut etiam me-
taphorico, opponitur. Hinc in Poët. vocantur
nomina dominantia, ea quæ propriè, absq; me-
taphora, & sine ulla circuitione significant.

5. Ἀσθάρω significat lateo, seu latendo fallo,
Hinc passim dicimus: non me falli, pro, non me
later, & sim. Horatius Ep. 17. l. 1. Nec vixit
malè qui natus moriensq; fessellit: hoc est, latuit,
& Ep. 18. Secretum iter & fallentis semita viæ,
id est, latentis & obscuræ.

6. Μένω Idem valet ac maneo & expecto,
Hinc locis pluribus occurrit gloria te manet; pa-
na te manet, pro expectat. In Poët. si plausuris
eges aulaa manentis, hoc est, expectantis.

7. Περὶ ποιεῖα alloquium sonat, & levamen-
tum. Hinc ut Epod. 13. est indicatur, dictum
est ejus ultimo versu: deformis agrimonia dolo-
bus alloquiis; hoc est, levamentis,

Prætextam, Latum Clavum & Oculum cum ardentibus pruniis. Deinde cum fatigati essemus, Formis substitimus in urbe Mamurrarum natali: Murena hospitio; Capitone verò, carnâ, nos exsistente. Dies proximè subsequens accidit omnibus jucundissima ob Plautum & Varium, Virgiliûque qui Sinuessa ad nos venerunt, quibus neque meliores, neque suaviores, aut mihi amiciores, ulla unquam protulit regio. O quàm jucunde amplexus sumus, quantâque omnium latititia fuit? Ego certè quandâ fanè sentiam, nihil conferri posse crediderim cum dolci amico, Exigua vîlla qua ad pontem Campanum proximè sua est, rectum nobis dedit: at præbitoribus publici, ex officio ligna & salem subministrarunt. Ex eo loco facile muli clitellaris ante noctem perveniunt Capuam onera posuervi. Macenas ad ludum se contulit; ego & Virgilius somno nos dedimus. Lusus nimirum pila, lippis, & quibus stomachus infirmus est, nocere consuevit. Inde in Cocceii venimus villam omnibus rebus abundansissimam: quæque est supra Claudii cauponas. Nunc verò te quæso, ô Musa, si narres mihi certamen initium inter Sarmantum, & Messium Cicerrum: & quibus ambo parentibus editi, in hunc modum contenderint. Messius clarâ apud Ofcos stirpe progenitus erat. Sarmenti verò domina adhuc in vivis est. Ex his nati majoribus ad pugnam descendere. Es prior quidem Sarmentus: equo te seracienti non absimilem aio. Tollitur risus, & Messius caput movens, bene inquit. Sarmentus verò: quid, ais, non averteres si non esset tibi à fronte exsectum cornu: quandoquidem eo tibi detracto, tam minax es? ita illi turpis cicatrix sinistram fronsis partem deformans.

NOTÆ.

8. *Οξύς acutus* significat & vehementem. Hinc dicitur Od. 34. l. 1. fortuna tollere apicem ab aliquo cum stridore acuto, hoc est *vehementi*: & v. ultimo Od. 4. l. 4. vocantur acuta belli, aut ut alii legunt, *acuta bella*, bella quæ acris sunt & *vehementia*.

9. Denique ostenditur idem, loco præsentis: ubi *infans præmia scriba*, sunt honores illi immo-dici, quos sibi Prætor Fundanus infanè admodum & arroganter adhibebat: idque ex eo fit, quod *πρῶτα πρᾶμιον, & honorum sonet*. Ep. item 9. l. 1. de se dicit Horatius ad Tiberium scribens: *frontis ad urbana velendi præmia*: hoc est, adductus sum, ut meum vellem esse honorem qui ab urbanitate redundat, vel ut mihi honori tribuerem urbanitatem officiosam erga Septimium.

Argue ex his constat: quàm malè sibi con-

Prætextam, & latum clavum, prunæque; batillum. In Mamurrarum lassè deinde urbe manemus; Murena præbente domum, Capitone culinam. Postera lux oritur multo gratissima: namque; 40 Plorius, & Varius Sinuessa, Virgiliusque; Occurrunt: animæ, quales neque; candidiores Terra tulit, neque; quæis me fit devinctior alter. O, qui complexus, & gaudia quanta fuerunt! Nil ego contulerim jucundo sanus amico. 45 Proxima Campano ponti quæ villula, rectum Præbuit: & parochi, quæ debent, ligna, salemque. Hinc muli Capuæ clitellas tempore ponunt. Lulum it Macenas: dormitum ego Virgiliusque; Namque; pila lippis inimicum, & ludere crudis. 50 Hinc nos Coccei recipit plenissima villa; Quæ super est Claudii cauponas: nunc mihi paucis Sarmenti scurræ pugnam Messique; Cicerri Musæ velim memores: & quo patre natus uterque; Contulerit litreis. Messii clarum genus Ofci; 55 Sarmenti domina exstat: ab his majoribus orti ad pugnam venere: prior Sarmentus, Equi te Esse feri similem dico: ridemus: & ipse Messius, accipio: caput & movet: ô, tua cornu Ni foret exsecto frons, inquit; quid faceres? cum Sic mutilus minitaris: at illi foeda cicatrix 61 Setosam lævi frontem turpaverat oris.

fulant qui Græcæ negligunt, Latinitatis studio. 36. *Scriba*.] Scribarum munus erat res publicè gestas jussu Magistratûs perscribere, legere in conventibus sive comitiis, & referre in acta.

37. *Batillum*.] Gall. *Une casselerie, a Cester*.

42. *Anima candidiores*.] De sinceris hominibus dicitur, quibus dissimiles sunt quos nigros ante appellavit, hoc est fraudulentos, & simulators malignos.

47. *Parochi*.] A Græco *παροχῶν*, præbeo, dicebantur ii quibus demandata erat cura præbendi salem, ligna, & similia iis qui pro Republica mittebantur.

55. *Messii clarum genus Ofci*.] Quod dicit, clarum genus, manifesta est ironia. Ofcorum enim natio inter omnes Italiæ populos vilissimè reputabatur & dedecoris plena.

Campanū in morbū, in faciem permulta jocat⁹,
Pastorem saltaret uti Cyclopa, rogabat :

Nil illi larva, aut tragicis opus esse cothurnis. 65

Multa Cicerrus ad hæc, Donasset jamne catenā

Ex voto Laribus, quærebat: scriba quod esset,

Deterius nihilo dominæ jus esse: rogabat

Denique, cur nunquam fugisset, cui latis una

Farris libra foret, gracili sic, tamque pusillo. 70

Prorsus jucunde coenam produximus illam.

Tendimus hinc recta Beneventum, ubi sedu-

lus hospes

Pane arsit, macros dum turdos versat in igne :

Nam vaga per veterem dilapso flamma culinam

Volcano, summum properabat lambere tectum.

Convivas avidos coenam, servosq; timenteis 76

Tum rapere, atq; omneis restringere velle videres.

Incipit ex illo monteis Appulia notos

Ostentare mihi, quos torret Atabulus, & quos

Nunquam erepsimus, nisi nos vicina Trivici 80

Villa recepisset lacrimoso non sine fumo,

Udos cum foliis ramos urente camino.

Hic ego mendacem stultissimus usque puellam

Ad mediam noctem exspecto: somnus tamen

aufert

Intentum Veneri: tum immundo somnia visu 85

Nocturnam vestem maculant, ventremq; supinu.

Quatuor hinc rapimur: viginti & millia, rhedis.

Mansuri oppidulo, quod versu dicere non est :

Signis perfacile est: venit vilissima rerum

velti celeriter decurrimus viginti quatuor milliaria, quæsturi in oppidulo cujus nomen non licet in carmi-
ne ponere, verum certis potest indicium designari. Venditur illic aqua qua rerum omnium est vilissima.

NOTÆ.

63. *Campanum morbum.*] Notat lasciviam in regione ad molliciem facta, minimè raram, & cujus foedæ in vultu notæ, tubercula multa extarent, verrucis similia: quorum unum ceteris grandius in fronte Messii, positum, dictione ridiculè vocat cornu Sarmentus.

64. *Pastorem saltaret Cyclopa.*] Saltare Cyclo-
pem erat imitari Cyclopes saltantes. Imitaban-
tur autem præcipuè in Ludis Scenicis, quos ideo
Cyclopa vocabant. Quia porro non omnibus
inerat ea oris forma & corporis statura, quæ in-
ter saltandum videri possent Cyclopes: larvæ &
cothurnis consueverant uti. Sed negat Sarmentus
Messium ullo egere ut Cyclops habeatur: igitur

figuram enim rotundi oculi Cyclopici satis referre
cicatricem evulsi cornu, quam in fronte habebat,
& corpore satis vasto ac robusto esse: ob quod
eum jam ab initio feri equi similem esse dixerat.

66. *Jamne catenam donasset Laribus.*] Vide-
tur Messius falsè interpretari Sarmentum, si ex
Liberto fieret Scriba, vovisset Laribus catenam
suam, illamque ex camino suspendisse ut esset
deinceps *κρεμίστην*, la *cremaille*, a *pot-hook*.
Juvatur conjectura ex eo quod Lar pro igne &
foco interdum ponatur.

88. *Oppidulo quod, &c.*] Equotutium vocaba-
tur olim oppidulum hoc, quod an superstit, in-
certum est.

sed panis praeantissimus datur :
 quapropter providi viatores illius
 aliquid solent cum abeunt in suos
 humeros imponere : Canusi enim,
 quod oppidum fundavit olim for-
 tis Diomedes, panis est pulvere
 & scrupis molestus ; nec major
 istic aqua copia in urnis est.
 Reliquit hic Varius marens ami-
 cos lacrymantes. Nos verò inde
 Rubos attigimus via labore fra-
 cti : longum enim iter pluvia
 deterius fecerat. Postridie lati-
 rem habuimus caeli temperiem,
 sed viam pejorem : donec ad Ba-
 rii piscibus abundantis muros de-
 venimus. Deinde Gnatia cui
 insensa aqua sui usuram viden-
 tor invidisse, cum sit arido loco
 extructa, materiam nobis obru-
 lit videndi, jocandique : quod
 persuasum nobis cuperent ejus ci-
 ves, thui apud ipsam absque omni igne accendi & liquari : Fidem si volet habeat Apella Judaeus, ex
 certè non habeo. Doctus enim sum Deus in caelo talium rerum securus vivere : nec, si quid, quod mira-
 bile videtur, natura fiat viribus : id eos rebus inferioribus tavice occupatos in terras mittere, cuius
 alto culmine. Brundisium tandem ut via finis fuit, ita est hujus carminis.

Hic aqua : sed panis longe pulcherrimus ; ultra
 Callidus ut soleat humeris portare viator ; 91
 Nam Canusi lapidosus : aquae non dulcior urna
 Qui locus à forti Diomede est conditus olim.
 Flentibus hinc Varius discedit mœstus amicis.
 Inde Rubos fessi pervenimus : utpote longum
 Carpentem iter, & factum corruptius imbri. 96
 Postera tempestas melior ; via pejor, adusque
 Bari moenia piscosi : dehinc Gnatia lymphis
 Iratis extructa dedit risusque, jocosque ;
 Dum flamma sine, tura liquefcere limine sacro
 Persuadere cupit : credat Judæus apella, 101
 Non ego : namq; deos didici securum agere ævū :
 Nec siquid mihi faciat natura ; deos id
 Tristeis ex alto coeli demittere tecto.
 Brundisium longæ finis chartæq; viæq; est. 105

NOTÆ.

101. *Apella.*] Nomen hoc multi, in quibus
 est Heinſius, putarunt eſſe appellativum, & re-
 cutitum, ſeu circumciſum, adeoque Judæum ſig-
 nificare, fierique ex *a* privativo & *pellis* quaſi
apellis ; ſeu pelle carens. Alii cum Scaligero &
 Salmaſio malunt nomen fuiſſe proprium Judæi
 cujuſdam qui Horatii tempore fuerit Romæ notus
 præ cæteris, quique Apella vocaretur. Conſir-
 mant autem primum ex eo quod in Latinis di-
 ctionibus cæteris, non facile inveniat privati-
 vum *a* breve. Deinde, quod pelle exutus no-
 minandus potiùs eſſet Impellis quam Apellis : ſi-
 cut implumem appellamus eum qui plumis caret :
 aut certè abpellis, ut abſimilem dicimus. Addo :
 ſi jam olim Judæi, Apellæ dicti ſunt : cur nemo

alius hoc nomine eos donavit ? ac tandem ſi
Apellis ponit dici, cur non hic dicitur, ſed
 ejus loco *Apella* ponitur ? Ob iſta, ego cum
 Scaligero & cum Salmaſio cenſeo nomen fuiſſe
 Judæi alicujus proprium, hocque eſt eò verifi-
 cilius quod c. 16. Epift. ad Romanos, Paulus,
 Apellen nominat, laudatque ejus in Chriſtum
 fidem : videtur enim Judæus extitiffe, potuitq;
 eſſe hujus Apellæ filius nomine paululum immu-
 tato ab Horatio, cui parùm familiariter notus
 erat homo Judæus. Cur autem iſtam fidem
 thuris ſe ſolo accendi ſoliti Judæis potiùs quàm
 aliis Horatius relinquit : hinc puto factum quia
 ſimile aliquid inaudiffet Judæos affirmare de ſuis
 ſacrificiis : quod hodieq; ſacri libri reſtantur.

SATYRA VI.

ARG. Vitam privatam, eam præsertim quæ cum virtute & amicorum benevolentia conjuncta sit, publicæ anteposit, his maxime rationibus.

1. *Publica munera nihil admodum afferunt veri honoris, cum sæpe conferantur indignis, ob solam stirpis nobilitatem.* 2. *Invidiæ omnium & obtestationibus patent, quicumque aliis præsumt.* 3. *Egent iidem pluribus adminiculis dignitatis.* 4. *Interdictum illis est multis commodis, quibus privati quique fruuntur liberè.*

NON, quia, Mæcenas, Lydorum quidquid Etruscos

Incoluit fineis, nemo generosior est te ;
Nec, quod avus tibi maternus fuit atq; paternus,
Olim qui magnis legionibus imperitarint ;
Ut plerique solent, naso suspendis adunco
Ignotos, ut me libertino patre natum :
Cum referre negas, quali sit quisq; parente
Natus, dum ingenuus, persuades hoc tibi vere,
Ante potestatem Tulli, atq; ignobile regnum,
Multos sæpe viros nullis majoribus ortos
Er vixisse probos, amplis & honoribus auctos.
Contra Lævinum Valerij genus, unde Superbus
Tarquinius regno pulsus fuit, unius assis
Non unquam pretio pluris licuisse, notante
Iudice, quem nosti, populo : qui stultus honores
Sæpe dat indignis, & famæ servit ineptus :
Qui stupet in titulis, & imaginibus : quid oportet

judicium tibi probè cognitum est : quique, non rarè dultus stultitiâ, indignos provehit ad honores, & opinione vulgi inepti à ducitur : qui titulos miratur & imagines,

Est, O Mæcenas, te nobilitate prolapsa nemo eorum superet qui ex Lydia in Etruriam venerunt ; & avi tui, maternus, paternusq; magnis legionibus cum imperio præfuerint : tu tamen, yris quamplurimorum, naso quod ams adunco, non irrides, aut spernis obscuros homines, qualis sum ego, progenitus exo liberto : quando affirmas nihil interesse quocumq; sit quis patre prognatus, dummodo ipse moribus sit ingenuus. Verè credis, ante regnum à Tullio, homine ignobilissimo adeptum : multis aliis contigisse, ut ignotis orti majoribus, probi tamen vixissent, essentque amplius honores consecuti : & è contrario Lævinum Valerium, filium Publii Valerii, à quo Tarquinius Superbus regno ejectus fuerat, nunquam pluris quam unius assis estimatum fuisse, arbitrio populi, cuius indignos provehit ad honores, &

NOTÆ.

1. *Lydorum quidquid, &c.]* Atyr Lydiæ rex Hercule genitus, cum cerneret regni angustias frequenti populo alendo non sufficere : sorte jactâ Lydum majorem filium sibi successorem nominavit : Tyrrhenum vero natu minorem cum magna parte subditorum, abire aliò jussit. Hi in Etruriæ confidentes, eam de sui ducis regisque nomine Tyrrheniam appellarunt.

5. *Naso suspendis adunco.]* Quos tanquam homines nihili spernimus, jactato sursum capite, productoque velut naso quasi sublatos, suspensisque in ærem tollimus, & à nobis repellimus. Atque hinc dictum naso suspendere, pro, irridere. Aduncum autem Mæcenati nasum eò credo datum lubentius, quod hanc figuram prudentiæ indicem affirmant hominum vulgumque observatores.

6. *Libertino patre.]* Libertini olim sunt dicti qui ex servo geniti erant, libertatem jam assequuto. Posterioribus tamen temporibus liberti sæpe cum libertinis, appellatione confusi sunt.

9. *Tulli ignobile regnum.]* Servius hic Tullius est, Rex Romæ sextus : cuius quodd regnum ignobile vocatur, ad solam regis ex serva nati originem est referendum : alioqui enim Princeps fuit egregius.

12. *Lævinum Valerij genus.]* Lævinus Valerius P. Valerii cognomente Poplicole filius fuit parci valde dissimilis : iste enim Consul communi consilio factus cum Junio Bruto, Tarquinius superbum regno eiecit, magnoque ideo in pretio habitus Romæ est : ille ob fœdus mores nunquam provehi potuit ultra quæsturam.

Nos vero qui à populo longè distamus, quid docet facere? nam fingamus, populum maluisse Consulatum deferre Lavinio, quam Decio Muri qui novus homo erat: & me fortè ad aliquod munus ab eodem populo lectum ab Appio Censore rejici, si patre libero natus non essem: idq; pro merito, quia nescissem in propria pelle quietus vivere: verum est tamen ambitionem captivum trahere, & ad suum alligare fulgentem currum, ignobiles non minus quam nobiles. Ad quid vtile tibi fuit, o Tulli, Latum Clavum quem deposueras recuperare, & tribunatum militarem adipisci? ausa est invidia, quæ in privata vita minus flagrasset. Ubi enim insipiens quicquam nigras alasq; mediis crucibus circumligavit; & lativiam induit vestem: statim audit, qui hunc in modum de ipso sescitantur: quia ipse est? quo patre editus? quemadmodum, si quis eadem teneatur insania qua Barrus, & velis pulchre existimari: quicquid transsit, curiositatem continuè excitat puellarum, ut scire velint singula: quem vultum habeas, quales pedes, dentes, capillos: sic qui iniens Magistratum, juratus promittit ex more, se civium & urbis commodis invigilaturum; Imperium & Italiam, & immortalium Deorum templa procuraturum: protinus facit omnes interrogare quem habueris patrem; num à matre incognita inhoneſtè sit natus. Tu-ne, inquit, Syri, Damæ, aut Dionysii filius cum sis, imperare non dubitas, ut è saxo Tarpeio præcipitetur civis; aut eos carnifices Cadmo occidendos dare? At enim Novius nobis munus socius est, gradu uno infra me sedet: est enim ipse Libertus, quod pater meus fuit. Idone tibi videris nobilitate aquare Paulum

Nos facere, à vulgo longè lateque remotos? Namque esto, populus Lavinio mallet honorem, Quam Decio mandare novo: censorq; moveret Appius, ingenuo si non essem patre natus: 21 Vel merito; quoniã in propria non pelle quiescisse. Sed fulgente trahit constrictos gloria curru Non minus ignotos generosis: quo tibi, Tulli; Sumere depositum clavum, fieriq; tribuno? 23 Invidia accrevit: privato quæ minor esset. Nam ut quisq; insan' nigris mediis impediit crus Pellibus, & latum demisit pectore clavum; Audit continuo, Quis homo hic est? quo patre natus? 29

Ut si qui ægrotet quo morbo Barrus, haberi Et cupiat formosus: eat quacunque, puellis Injiciat curam quærendi singula: quali Sit facie, sura quali, pede, dente, capillo: Sic qui promittit, civeis, urbem sibi curæ, 34 Imperium fore, & Italiam, & delubra Deorum; Quo patre sit natus, num ignota matre inhonestus, Omneis mortaleis curare, & quærere cogit. Tune Syri, Damæ, aut Dionysii filius, audes Dejicere è saxo civeis, aut tradere Cadmo? At Novius collega gradu post me sedet uno; 40 Namque est ille, pater quod erat meus: hoc tibi Paulus,

NOTÆ.

22. *In propria non pelle quiesciss.* Alludit ad Æscopium athenum, qui cum leonis pelle se induisset, in coetu animalium derectâ fraude, irritus est: vel etiam ad Kleonem quendam qui cum ex coriario factus belli dux, ob reportatam victoriam insolensceret; gradu ut morus & pœna multatus, quod non in propria pelle, hoc est in arte pristina quiescisset, ut refert Erasmus in Chil.

24. *Tulli.* Tullius iste à Cæsare Senatu motus quod Pompeianus putaretur, Latum Clavum amiserat: quem ut recuperaret occiso Cæsare perfecit ut Tribunus militum fieret.

27. *Nigras impediit crus pellibus.* Senatorii calcei à plebeis diversi, parte superiori ex nigris pellibus hoedinis confecti, foris subducebantur ad medium crus.

28. *Latum Clavum.* Opponitur angusto Clavo; fuitq; uterq; vestis insignita purpureis quibusdam ornamentis, quæ capita Clavorum latiores aut angustiores ferrent. Latus Clavus qui etiam vestis luti-clavie dicebatur, proprius fuit majorem Magistratum, quales erant Ediles majores, Prætores, Consules, Senatores, & primi quiq; in singulis legionibus Tribuni militum, qui omnes Lati-clavii dicebantur ad distinctionem cæterorum qui Angusti-clavii vocabantur, eorumq; vestis angusti-clavia.

38. *Syri, Damæ, Dionysii.* Nomina sunt mancipiorum.

39. *Dejicere è saxo.* Nempe Tarpeio seu Capitolino, unde damnati præcipitabantur.

Et Messala videris? at hic si plostra ducenta,
Concurrantque foro tria funera; magna sonabit
Cornua quod, vincatque tubas: saltem tener
hoc nos.

Nunc ad me redeo libertino patre natum: 45

Quem rodunt omnes libertino patre natum.

Nunc, quia sim tibi Macenas convictor: at olim
Quod mihi pareret legio Romana tribunus.

Diffimile hoc illi est: quia non ut forsitan honorè

Jure mihi invideat quivis, ita te quoq; amicum.

Præsertim cautum dignos assumere, prava 51

Ambitione procul: felicem dicere non hoc

Me possum casu, quod te fortitus amicum.

Nulla etenim mihi te fors obrulit: optimus olim

Virgilius, post hunc, Varius, dixere, quid essem,

Ut veni coram, singultim pauca locutus, 56

(Infans namq; pudor prohibebat plura profari)

Non ego me claro natum patre, non ego circum

Me Saturejano vectari rura caballo; 59

Sed, quod eram, narro: respondens, ut tuus est mos,

Pauca: abeo, & revocas nono post mense, jubesq;

Esse in amicorū numero: magnum hoc ego duco,

Quod placui tibi, qui turpi fecernis honestum;

Non patre prælaro, sed vita & pectore puro.

Atqui si vitis mediocribus, ac mea paucis 65

Mendosa est natura, alioqui recta (velut si

Egregio insperfos reprēdas corpore nēvos)

Si neq; avaritiam, neq; sordes, ac mala lustra

Objiciet vere quisquam mihi; purus, & insons,

(Ut me collaudem) si & vivo carus amicis; 70

Causa fuit pater his: qui macro pauper agello

Noluit in Flavi ludum me mittere; magni

Quo pueri magnis è centurionibus orti

Lævo suspensi loculos, tabulamq; lacerto

aut Messalam? sed, collega tuus,
si ducenti currus, & pompa tri-
um funerum eodem tempore per
forum discantur, adeò sineram
emittet vocem, ut tubas omnes
& cornua superet: saltem hoc
habet quod nos delectet. Nunc
rursus de me dico, patre Liberti-
no, nato: diversum valde est
quod hodiè te, & Macenas, ami-
cum habeam, & quod olim Tri-
bunus militum, legioni Præfectus
fuerim: quoniam etsi mihi ali-
quis possit jure honorem istum in-
videre, non tamen amicitiam
tuam: maximè cum in sis valde
prudens in deligendis qui digni
sint, & nullum locum des ambi-
tioni. Non deo felicitatem
meam, quæ te amicum habeo,
ulli tribuere fortuna: non enim
casus me aliquis in tuum con-
spectum adduxit. Virgilius op-
timus aliquando, & post ipsum,
Varius, exposuerit tibi, qualis es-
sem. Ut tibi sum oblati: cum
pauca basilianti sermone dixissem:
pudore enim impidebar ne multi
loquerer: non narraui me geni-
tum patre illustri; aut in equis
Satureiano solitum veli circa
prædia mea rustica, & amplas
possessiones agrorum: sed plane
quod erat exposui. Respondisti,
ut soles, paucis. Discedo, &
post menses novem à te revoco,
& jubeorque unus esse de amicorum
numero. Hoc ego magni facio:
quod à te sum probatus, qui vi-
rum honorabilem ab eo qui turpis
est & honore indignus discernis;
non quod claro sis patre, sed quod
pectus habeat purum & vitam
innocentem. Si autem paucis,
usq; non maximis vitis mea in-
doles peccet, in ceteris bona: ve-

luti si in pulchro corpore raras navos vituperes: si neque mihi possunt verè à quoquam obijci aut avaritia, aut sordida parcatas, aut libidines flagitiosa: si (ut me ipsum laudem) criminis expertus & amicis charus vivo: fecit hoc pater meus qui exiguis licet possessionibus, & re tenui esset, noluit tamen me Flavii scolam frequentare, ad quam itabant divites pueri & copiosi nati parentibus è sinistro brachio sus-
pensos loculos & tabulas gerentes,

NOTÆ.

48. Legio Romana.] Constat ea peditibus
circa 6000. equitibus 600.

59. Satureiano caballo.] Hoc est optimū:
utpote enutrito in pinguibus Calabriae pascuis
juxta Saturnum seu Saturnium oppidum Tarento
vicinum.

68. Lustra.] Obscuri fornices prostibulorum,
similes fœrum cavernis.

72. Magni pueri.] Magnos dicit ob solas pa-
rentum divitias cum essent filii fœneratorum:
quos ipsos ridiculè vocat magnos Centuriones,
cum nihil minus essent.

in quas conferrent quid quævis
proposita summa idibus singulis
dies octo complexis, deberet usura:
sed me cum adhuc puer essem,
non timuit Romam portare,
ubi discerem artis quas Senator
quiritis, aut Equis, ex se genitos,
doceri velit. Vestem autem &
servos me comitantes quisquis in
turba frequenti conspexisset, putasset
ab antiqua domo, & pridem
divitis familiâ, tantos mihi
sumptus suppeditari. Ipse custodia
mea diligentissimè invigilans
discenti ubiq; adfuebat. Ut paucis
dicam: pudicitia decui, quod
præcipuum est virtutis ornamentum,
mihi servavit integrum, non modò
ab omni flagitio, verum & à flagitii
suspensione, neq; veritus est ne quis
se vituperaret, si aliquando præco factus,
aut quod ipsimet fuerat, Coactor, operam
locarem mercede: neq; ego id
improbarem. Propterea plus
laudi mereor, & à me grati animi
majorem testificationem. Nunquam
dolebo quandis quidem sanâ mente
ero, quod talem habuerim patrem.
Idcirco, non ut multi queruntur damno
suo contigisse, quod non ingenuis &
nobilibus parentibus sint orti: ita
ego me excusabo. Longè ab his
discrepant sensus mei, atque sermones.
Si enim faceret natura ut jam exacti
redirent anni, liceretque singulis
quàm quisque cuperet amplissimos
parentes eligere: ego meis contentus,
nollem mihi accipere claros falcibus &
teuulibus sellis: amens habendus plebi,
sed tuo fortè iudicio, sapiens: quod
recusarem onus in solium & incommo-
dum ferre. Majores enim mihi statim
quærenda opes: & plures officii causa
saluandi; habendus unus & alter comes:
ne rus, aut in viam solus prodirem;
plures servi, plura iumenta necessa-
rio alenda; currus ducendi:

libant octonis referentes Idibus æra.
Sed puerum est ausus Romam portare docendū
Arteis, quas doceat quivis eques, atq; senator
Semet prognatos: vestem servosq; sequentes
In magno ut populo si quis vidisset; avita
Ex re præberi sumtus mihi crederet illos.
Ipse mihi custos incorruptissimus, omneis
Circum doctores aderat: quid multa? pudicum,
(Qui primus virtutis honos) servavit ab omni
Non solum factò, verum opprobrio quoq; turpi:
Nec timuit sibi ne vitio quis verteret; olim
Si præco parvas, aut (ut fuit ipse) coactor
Mercedes sequeretur: neque ego essem questus:
ob hoc nunc
Laus illi debetur, & à me gratia major.
Nil me poeniteat sanum patris hujus: eoq;
Non, ut magna dolo factum negat esse suo pars,
Quod non ingenuos habeat, clarosq; parentis:
Sic me defendam: longe mea discrepat istis
Et vox, & ratio: nam si natura juberet
A certis annis ævum remeare peractum,
Atq; alios legere ad fastum quoscunq; parentis;
Optaret sibi quisque: meis contentus, onustus
Falcibus & sellis, nollem mihi sumere; demens
Judicio vulgi, sanus fortasse tuo: quod
Nollem onus, haud unquā solit^o, portare molestū.
Nam mihi continuo major quærenda foret res:
Atq; salutandi plures: ducendus & unus,
Et comes alter, uti ne solus, rursus, peregre
Exirem; plures calones atque caballi
Pascendi: ducenda petorrita: nunc mihi curto

NOTÆ.

75. *Octonis referentes Idibus æra.* Octonæ Idus dicuntur dies, qui inter nonas & calendas sunt in singulis mensibus, octo, quos Idus appellamus. Æra autem refert Idibus sic explicio ut idem sit ac pueros istos supputando reddere, & in libris suis notare quid æra usurarii, quælibet summa mutuo data conficeret quibuscvis Idibus persolvendum fœnecatori. Hoc enim maxime scire intererat. Nam quod fuere qui hæc exonerent de mercede persolvi solita ludi magi-

stro, quam pueri idibus afferrent: videtur falsum, cum ea merces ex Macrobio l. 1. Saturn. c. 12. initio anni, id est; Calendis Martii representaretur.

87. *Ob hoc laus illi debetur, &c.* Qui enim honestate officii, & amore in filium ductus hunc curavit tam sedulo, laudabilior est, & ipsum filium magis demeruit, quàm si etiam suis & familiaribus commodis, ambitionique studisset.

104. *Petorrita.* Vehicula Gallica.

Ire licet mulo, vel, si liber, usq; Tarentum; 105
 Mantica cui lūbos onere ulceret, atq; eques armos.
 Objiciet nemo sordeis mihi, quas tibi, Tulli,
 Cum Tiburte via prætorem quinque sequuntur
 Te pueri lasanum portantes, cenophorumque.
 Hoc ego commodius, quam tu, præclare senator,
 Multis atq; aliis vivo: quacunq; libido est, 111
 Incedo solus: percunctor quanti olus, ac far:
 Fallacem Circum, vespertinumq; pererro
 Sæpe forum: assisto divinis: inde domum me
 Ad porri, & ciceris refero, laganiq; catinum. 115
 Cœna ministratur pueris tribus: & lapis albus
 Pocula cum cyatho duo sustinet: adstat echinus
 Vilis, cum patera guttus, Campana supellex.
 Deinde eo dormitū; non sollicit^o, mihi quod cras
 Surgendū sit mane, obeund^o Marfya: qui se 120
 Vultum ferre negat Noviorum posse minoris.
 Ad quartam jaceo, post hanc vagor, aut ego lecto,
 Aut scripto, quod me taciturnum juvet: ungor olivo,
 Non quo fraudatis immundus Natta lucernis.
 Ast ubi me fessum Sol acrior ire lavatum 125
 Admonuit, fugio rabiosi tempora signi.
 Pransus non ayide, quantum interpellat inani
 Ventre diem durare, domesticus otior: hæc est
 Vita solutorum misera ambitione, gravique.
 His me consolor, victurus suavius, ac si
 Quæstor ayus, pater atq; meus, patruusq; fuissent.

quali turpis Natta ex lucernis inungi solet. Ubi vero fessus admoveor ut assum levem balneo: rabiosa can-
 nicula tempus devito. Levi contentus prandio, & quantum opus sit ad interruptendam inediai diem
 integra, faciendumq; ne tota ventre planè jejuno transigatur, domi me contineo. Hanc vitam vivit
 quisquis infelici ambitione liber est. Hæc ego meæ delicias reputo, victurus jucundius multo quàm si
 Quæstus habuissim avum, patrem & patrurum.

NOTÆ.

105. *Usque Tarentum.* Hujus hîc urbis à Ta-
 rente Nepruni filio ædificatæ, mentio nomina-
 tim est facta quòd distaret longissimè Roma;
 nec fas magistratibus esset quod privatis licebat
 tam procul abire, & à Rep. diutius abesse.

115. *Laganiq; Catinum.* J Λαγανον Placenta
 est ex pane oleo fricta.

117. *Pocula cum Cyatho.* Est hoc inter ista
 discrimen quod poculis biberetur, cyatho verò
 uterentur ad vinum certâ mensurâ hauriendum
 è vasîs majoribus & in pocula infundendum, si-
 militergue ad temperandum aquâ vinum: unde
 & cyathi certâ mensura erat; poculorum verò
 incerta. Cur autem duo pocula essent, tradit
 Agrethius ortum id ex Delphicâ mensâ, ubi po-
 culorum tot paria ponebantur, quot futuri erant
 convivæ.

Echinus. J Vas fîcile, ob Echini formam, sic
 dictum.

118. *Guttus.* J Vasculi genus, id nomen ex
 eo habens, quod ob colli angustias, oleum aut
 unguenta quæ continebat, guttatim instillaret.

120. *Obeundus Marfya.* J Fuit Marfya tibicen
 Phryx qui tibî cum Apolline ausus contendere,
 & ab eo victus in penam temeritatis excoriatu
 est. Ejus statua Romæ in prima fori parte visce-
 batur ad litigatorum terrorem. Marfya itaque
 sonat hîc primam fori partem, ubi erant Rostra
 & agitari consueverant lites.

127. *Quantum interpellat inani ventre diem
 durare.* J Idem est ac, quod sufficit ad facien-
 dum ut, inediâ interruptâ venter non duret totâ
 diè jejuns & vacuus.

SATYRA VII.

ARG. Describit rixam inter Rupilium Italum, Prænestinum, cognomento Regem; & Persum quemdam Græculum, coram Bruto Asia Proconsule acerbissimè utrinque odiis anno Romæ 712. agitatum.

Rupilius cognomento Regis, proscriptiois damnati purulentum venenum, quibus convitiis exceptis Persus patre Græco & matre Romanâ genitus, credo lippis & tonsoribus omnibus exploratum esse. Persus iste cum opulentus esset, multa apud urbem Clazomenas negociabatur. Litigabat etiam cum Rupilio Rege multis gravibusq; de causis: asper in primis, & qui odii pertinaci posset Regem superare: audax, & arrogans, tantæque acerbis sermonis, ut eâ Sifennas & Barros, tanquam si equis candidis vebetur, longè post se relinqueret. Redeo ad Regem. Postquam nulla inter duos iniri concordia potuit: eadem enim ratio esset iure agentium, & mutui invicem libris sibi molestorum: ac fortium virorum, quando ad pugnandum venire. Inter Hectorem Priami filium, & generosum Achillem, ira exarsit adeo seua, ut non nisi morte controversia dirimi posset: idcirco quod fortitudine summâ uterq; esset. Si ignavi duo contendant, aut impares ut Diomedes & Glaucus Lycius: cedit ultro interior, & dona mittit. Bruto itaq; divitem Asiam obtinente, ibique insidentes, Rupilius & Persus tam aquis viribus & animo certant, ut non sint magis inter se pares Bito & Bacchius gladiatores. Animosè ambo litem defendunt, egregium omnibus facti spectaculum. Persus explicat quid in disceptatione versetur. Irrident illum quotquot circumstant: prædicat enim Brutum, & totam cohortem.

PROscripti Regis Rupili pus atq; venenum, Hybrida quo pacto sit Persus ultus; opinor Omnibus & lippis notum & tonsoribus esse. Persus hic permagna negotia dives habebat Clazomenis; etiam lites cum Rege molestas; Durus homo, atq; odio qui posset vincere Regem; Confidens tumidusque: adeo sermonis amari, Sifennas, Barros, ut equis præcurreret albis. Ad Regem redeo: postquam nihil inter utrumq; Convenit (hoc etenim sunt omnes jure molesti, Quo fortes, quibus adversum bellum incidit: inter Hectora Priamidem, animosumq; inter Achillem, Ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors: Non aliam ob causam, nisi quod virtus in utroq; Summa fuit: duo si discordia vexet inerteis, Aut si disparibus bellum incidat, ut Diomedes Cum Lycio Glaucio: discedat pigrior, ultro Muneribus missis) Bruto prætorie tenente Ditem Asiam, Rupili, & Persi par pugnat; uti non Compositus melius cum Bitho Bacchius: in jus Acres procurrunt; magnum spectaculum uterque. Persus exponit causam: riderur ab omni Conventu, laudat Brutum, laudatq; cohortem.

NOTÆ.

1. *Proscripti Rupili.* Rupilius Prænestinus à suis Rex cognominatus, & ab Octavio in Triumviratu proscriptus ad Brutum confugiens commilito fuit Horatii in Macedonia.

2. *Hybrida.* Canes ex imparibus nati, pura ex venatio & vulgari, dicuntur hybrida: quia verò Persus patre Græco, & Romanâ genitus erat matre, hybridam eum tantò lubentius vocat Horatius, quod ob caninam rabiem, & mordacitatem maledicam cani similis videretur: est enim *Ulex* contumelia, procacitas, perulantia.

3. *Lippis notum & tonsoribus.* Cum quid in

vulgo emanavit, id otiosè in primis homines nosse consueverunt. Hujusmodi autem plerumq; tonsores sunt, dum die totâ expectant qui tonderi velint; & qui ob lippitudinem alieni sunt à negotiis.

8. *Equi præcurreret albis.* Albi equi veteribus purabantur aliis velociores.

17. *Lycio Glaucio.* Glaucus ignavus juvenis, Regis Lyciæ filius, cum Trojanis suppetias istet: Diomedes Principi Græco fortissimo aurea sua arma pro æreis suis ultro concessit.

Solem

Solem Asia Brutum appellat, stellasque salubreis
 Appellat comites; excepto Rege: Canem illum,
 Invisum agricolis fidus venisse, ruebat,
 Flumen ut hibernum, fertur quo rara securis.
 Tum Prænestinus falso, multumq; fluenti
 Expressa arbusco regerit convicia; durus
 Vindemiator, & invictus; cui sæpe viator
 Cessisset, magna compellans voce cucullum,
 At Græcus, postquam est Italo perfusus aceto,
 Persius, exclamat: Per magnos, Brute, deos te
 Oro, qui reges consueris tollere; cur non
 Hunc Regem jugulas? operum hoc, mihi crede,
 tuorum est.

Brutum Asia solem esse affirmat
 eosque qui huic adjunt, stellas be-
 neficas, si Rex excipitur, quem
 Canem esse, fidus agricolis dete-
 stabile, tam præcipiti vehemens
 que oratione dicebat, ut videretur
 similis flumini hibernis aquis
 tumido, cadentique per loca ab-
 rupta ad qua vix adeant fronda-
 tores cum arbores securi purgant.
 Tum Prænestinus Rupilius arbusco
 jocorum feracissimo expressas re-
 gerit contumelias plurimas, vin-
 demiator acerbus & pertinax,
 qui sæpe conviciando superasset
 viatores, cum cuculi instar pi-
 grum clamantes. At Græcus
 Persius ubi aceto Italo imbutus,
 amabo te, qui regum tollendorum
 peritus es: cur non huic etiam jugulum frangis? certe hoc quoque facinus tuâ dignum est manu.

NOTÆ.

26. Venisse, ruebat.] Quasi diceret: concita-
 tissima & torrentis in modum ruente oratione
 affirmabat Persius Rupilius venisse, &c.

27. Fertur quo rara securis.] Quippe quod
 circa torrentem rapidum nihil sit arborum aut
 ligni quod cadatur securi.

31. Cucullum.] Metri causâ pro cuculom: est
 autem cuculus avis hieme totâ latens & silens;

neque nisi calente vere canere incipiens: cujus
 cantus imitatione ait Plin. l. 18. c. 26. exprobra-
 ri solitam desidiâ sero vitem putantibus: quod
 dedecus esset, inquit, falcem ab illa volucre in
 vite deprehendi.

35. Operum hoc tuorum est.] Brutus Julium
 Cæsarem cum cæteris conjuratis occiderat ne rex
 esset, quod iste apud Prænestinos appellabatur.

SATYRA VIII.

ARG. Irrisurus Poëta magicam vanitatem, Priapum ligneum, hortorum
 Mæcenatis in Esquilis custodem, inducit, Canidiam & Saganam vene-
 ficas mulieres ridiculè fugantem.

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum:
 Cum faber, incertus, scamnū faceretne Priapū,
 Maluit esse deum: deus inde ego furum, aviumq;
 Maxima formido: nam fures dextra coërcet,
 Oblocoenq; ruber porrectus ab inguine palus:
 Ast importunas volucres in vertice arundo
 Terret fixa, vetatq; novis confidere in hortis.
 Huc prius angustis ejecta cadavera cellis
 Conservus vili portanda locabat in arca.
 Hoc miseræ plebi stabat commune sepulcrum, io

cadavera huc ex angustis tuguriis suis asserre, arcis inclusa vilibus.
 plebi patens.

Ego qui prius eram truncus
 ficulnea, & ad nullam rem ap-
 tus: dubitante fabro an ex me
 deum aut scamnum faceret:
 cum illud maluisset, deus sum
 factus. Ex illo ergo tempore deus
 sum, & timor maximus furum
 & volucrum: fures enim dextrâ
 arceat; aves autem molestæ,
 arundinibus qua meo capiti infixa
 surgunt, terrentur; nec audens
 hortis isto loco descriptis immora-
 ri. Ante hæc tempora, solebant
 servi, demortuorum conservorum
 Eratque sepulcretum hoc misera

NOTÆ.

1. Inutile lignum.] Non quod ex eo nihil
 fieri posset, facta est enim Priapi statua: sed
 quod si qualis erat truncus mansisset, nullius
 pretii videretur.

10. Misera plebi stabat commune sepulcrum.]

Magna apud veteres fuit religio sepulcri. Quare
 ne quis ob paupertatem eo careret: publica aut
 privata curabatur pietate, ut essent loca quædam
 egentium sepultura destinata.

Pan-

parasio Pantolabo, & prodigio Nomentano. Stabat hic columella, addicens ejusmodi hominum sepultura, mille agri pedes quâ viam publicam anteriori parte tangebat; tracentas verd versus interiora ejusdem agri: inscriptione addita, quâ vetabatur, ne sepulcretus istiusmodi, ad heredes transferret. Nunc Esquilium saluberrimus habitatur locus: licetque illic in agere soli exposito inambulare, ubi paulo ante tristi speculo cernebatur defunctorum ossibus albens ager. Quando nec adeo magnam mihi sollicitudinem, laborumque offerunt fures & bestia ipsi loco infecta, quantum vetula quadam incantationibus suis & maleficiis defunctorum animas diruentes. Hæ neq; possum ulla pacto exterminare, neq; impedire, ne statim atq; errabunda Luna pulcherrimum extulit vultum, colligant ossa & plantas noxias. Ego ipse conspexi Canidiam nigra veste indutam, pedibus nudis, & sparsa comâ prodeuntem & ululantem cum Sagana seniore. Paltebat utraq; horribiliter: eruerenugnis terram, & nigram agnam dentibus lacerare incipiunt. Sanguis in fossam confluit, ut inde Manes evocarent, hoc est animas ventura nunciaturas. Erat una imago, ex lana; altera, ex cera: major lanæ minorem alteram verberibus malè habebat: cerea supplicis habitu expositabat tanquam mancipium mox poriturum: altera Hecaten, altera immitem Tisiphonem invocac: Vidisses serpentes errare, & tartareos canes; Lunamq; rubore suffusam, magnis sepulchris interpositis se abscondere. Si quid mentiendo addam: velim corvorum excrementis mihi caput dealbare: & sua quoque omnia in me conferant, Julius, mollis Pedacia, & fur Voranus. Quid opus est singula minutatim narrare? quomodo alternatim loquentes umbra & Sagana, gravem ac tristem; altera acutum edentes sonum? quomodo etiam lupi barbam, cum dentibus variorum serpentium, terra furtim insuderint; & imago cerea

Pantolabo scurræ, Nomentanoque nepoti. 10
Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum
Hæc dabat: hæredes monumentum ne sequeretur.
Nunc licet Esquilis habitare salubribus, atque
Aggere in aprico spatiati: quo modo tristes
Albis informem spectabant ossibus agrum. 15
Cum mihi non tantum furesque feræque suetæ
Hunc vexare locum, curæ sunt, atque labori;
Quantum, carminibus quæ versant atque venenis
Humanos animos: has nullo perdere possum 19
Nec prohibere modis; simul ac vaga Luna decori
Protulit os, quin ossa legant, herbasque nocentes.
Vidi egomet nigrâ succinctam vadere pallâ
Canidiam, pedibus nudis, passoque capillo,
Cum Sagana majore ululantem: pallor utraq; 24
Fecerat horrendas aspectu: scalpere terram
Unguibus; & pullam divellere mordicus agnam
Coeperunt: cruor in fossam confusus: ut inde
Manes elicerent, animas responsa daturas.
Lanæ & effigies erat, altera cerea: major
Lanæ, quæ poenis compesceret inferiorem. 30
Cerea suppliciter stabat servilibus, utque
Jam peritura, modis. Hecaten vocat altera, servam
Alterâ Tisiphonem: serpentes, atque videres
Infernas errare canes: Lunamque rubentem,
Ne foret his testis, post magna latere sepulcra. 35
Mentior at si quid, merdis caput inquinare albis
Corvorum: atque in me veniat mictum, atque cacum
Julius, & fragilis Pedacia, furque Voranus.
Singula quid memorem? quo pacto alterna
loquentes

Umbrae cum Sagana resonarent triste, & acutum?
Utque lupi barbam variz cum dente colubræ 41
Abdiderint furtim terris, & imago cerea

NOTÆ.

12. Hæredes monumentum ne sequeretur.] Formula solennis, quâ hæredibus adinebatur jus in agrum quem quis egenis tumulandis testamento addixerat. Inscribebantur itaque cippo ut ex Prisco Grammatico, & ex marmoribus quæ hodieque extant, constat, hæ literæ, H. M. H. N. S. hoc monumentum hæredes ne sequatur, hoc est ad eos non pertineat cum cæteris bonis.

32. Hecaten Tisiphonem.] Hæc, una fuit de tribus furis inferorum, illa, eadem quæ Proserpina, Plutonis uxor & umbrarum Regina: eadem etiam cum Diana: unde & serpentes Tisiphone; canes, Hecate tribuuntur.

38. Pedacia.] Pedacius hic appellabatur: verum Poeta ut molliorem in viro femineam satyricè nosset, viri nomen effeminavit.

Largior

Largior arserit ignis? & ut non testis inultus
 Horruerim voces furiarum & facta duarum?
 Nam displosa sonat quantum vesica, pepedi
 Diffusa nate ficus: at illæ currere in urbem.
 Canidiæ dentes, altum Saganæ caliendrum
 Excidere, atque herbas, atque incantata lacertis
 Vincula, cum magno risûque, jocôque videres.

edidi; illa verò in urbem, cursu fugere. Canidia dentes in terram spargi; Saganæ pepulum altum & capite cadere, dissipari herbas & amatoria licia implexa brachiis, cum risu ingenti conspiceret.

SATYRA IX.

A. G. Describit cuiusdam in quem fortè inciderat, importunam & pertinacem garrulitatem; quâ, jactabundè, quædam; nonnulla, impudenter; omnia stultè deblaterans: inuitum diu detinuerit, ac propè enecurit.

I Bam forte viâ sacrâ (sicut meus est mos)
 Nescio quid meditans nugarum, totus in illis:
 Accurrit quidam notus mihi nomine tantum:
 Arreptaq; manu, quid agis, dulcissime, rerû? (vis.
 Suaviter, ut nunc est, inquam: & cupio omnia, quæ
 Cum affectaretur: numquid vis? occupo: at ille,
 Noris nos, inquit: docti sumus: hic ego, pluris
 Hoc, inquam, mihi eris: miserè discedere quærens,
 Ire modo ocyûs: interdum consistere: in aurem
 Dicere nescio quid puero: cum sudor ad imos
 Manaret talos: ô te Bollane cerebri
 Felicem! ajebam tacitus: cum quidlibet ille
 Garriret, vicos, urbem, laudaret; ut illi
 Nil respondebam: miserè cupis, inquit, abire.
 Jamdudum video: sed nil agis: usque tenebo,
 Persequar: hinc quò nunc iter est tibi? nihil opus
 est te
 Circumagi: quendam volo visere, non tibi notû.
 Trans Tiberim longè cubat is, prope Cæsaris
 hortos,
 Nil habeo, quod agam: & non sum piger, usque
 sequar te.
 Demitto auriculas: ut iniquæ mentis asellus,

Ambulabam fortè per Viam Sacram, aliquid nugarum mearum, ut soleo, attentè cogitans, & totus in illis defixus: quando obvium habui nescio quem & mihi solo nomine cognitum: is apprehensa manu mea: quomodo habes? suavissime? nunc quidem bene, aio: optoque tibi quacumq; amas. Cum se mihi adjungeret & abeuntem subsequeretur: optasne à me aliquid? ultrò interrogo. Ille verò: velim, inquit, tibi cognosci: quiddam mihi est literarum. Ego verò, repo: tantò majori mihi eris in pretio: cumque percuferem eo me liberare: capi nunc citius, nunc lentius incedere; insufluare in aurem servo nescio quid, cum toto corpore sudarem. Dicebam apud me: quàm felix es, O Bollane, cui tam forte obtingit cerebrum! cum ille sermonis materiam undiquè captans, vicos, & Urbem ornaret laudibus: egoque interim filerem: agnosco, inquit, dudum mihi elabi quæris: sed frustra quæris. Adero semper tibi, & sequar: quò nunc cogitas? nihil necesse est te tot loca mecum obire.

Est mihi animus quemdam invisere tibi incognitum, qui procul trans Tiberim habitat, ad hortos Cæsaris. Vacuus à negotiis omnibus sum, & expeditè ambulo: certum est sequi te. Hic ego auriculas demitto, sicut soles asellus cum ei agere est.

NOTÆ.

1. *Via sacrâ.* Vide Not. ad Epod. 4.

11. *O te Boll. cer. felicem.* Bollano invidet homini cerebroso, & præcipientis iracundiæ, ob quam liberrime facessere omnes jubebar, quicumque tibi aliquâ re molesti essent.

14. *Miserè cupis.* Sic apud Terent. miserè amas,

miserè cupio: hoc est valde, nimis, immodicè.

20. *Demitto auriculas, &c.* In omni jumentorum genere, ut ait Plin. l. xi. cap. 37. indicia animi præferunt aures; fessis, marcidæ; micantes, pavidis; surrexerunt furentibus, resolutæ ægris.

Cum

ob gravius onus dorso impositum : ille sic redorditur. Si bene mihi ipse perspectus sum : tu neq; Viscum, neq; Varium amicus tuos præferes mihi. Quis enim plures scribat versus quam ego, aut brevior temporis spatium? quis saltet quam ego agilius? adhuc, sic canto ut invidere possit ipse Hermogenes. Dabat se hic occasio abrumpendi sermonis & interrogandi : vivitne adhuc tibi mater? habes cognatos quorum interfecti sunt tot rerum peritus bene valeas? neminem habeo, omnes huiusmodi : O illos felices! ego solus super sum : etiam me perime. Nam, ut videtur, imminet tempus illud fatale, quod vetula Sabella, post agitatam urnam divinatricem, puero olim mihi prædixit in hac verba. Iste nec veneno peribit, nec hostili gladio, nec laterum dolore, tussis, aut lenta podagra : verum illum loquaculus necabit aliquando : sapienter itaq; garrulorum occursum vitabis, ubi ætate provectior fueris. Ad Vesta adam devenimus quarta diei parte jam elapsa : & forte tunc necesse erat, illum, obire vadiminius, aut causâ cadere. Si me, inquit, diligit, mecum hic ades ad breve tempus : pereas si aut erectus in pedes durare valeo ; aut iura ista cognita habeo : insuper ad eum locum festino, quo scis. Hæreo, inquit, anceps quid sim facturus : te ne, an causam deseram : me putius. Non committam, respondit ; & præcedere incipit. Ego, inutile enim est eum victore certare, subsequor. Quomodo rectum agit Macenas? hinc sermonem retexit : paucis sua communicat, profundissimi iudicii homo : nemo majori arte atq; prudentia fortunam rexit. Si me huic homini dares : adesset tibi omnium verum magnus adiutor ; qui secundum loco contentus foret : inteream nisi omnes expelleres : non ut tu putas sic apud Macenatem vivitur. Malorum istiusmodi nulla domus magis est experta quam hæc.

NOTÆ.

21. Viscum. Varium,] Poetas duos Horatio charos atque Virgilio.

27. Felices.] Vox hæc Horatii est secum loquentis & submissa voce.

Nunc ego resto.] Loquitur ista garrulus.

28. Confice.] Hoc iterum dicit Horatius.

34. Ad Vesta.] Nempe ædem, quam Numa Rex ædificavit medio inter Palatinum & Capitolinum montes spatio, ubi & forum erat : cum jam ante hi montes, Romæ quadratæ Romuli, fuissent muro circumducto adiecti. De hac ipsa Vestæ æde mentio est in Od. 2. l. 1. & apud Dion. Halic. l. 2.

Cum gravius dorso subiit onus : incipit ille. 26 Si bene me novi, non Viscum pluris amicum, Non Variū facies : nam quis me scribere plureis, Aut citius possit versus? quis membra movere Molli? invidet quod & Hermogenes, ego canto. Interpellandi locus hic erat : est tibi mater, 27 Cognati, quæis te salvo est opus? haud mihi quicquam.

Omneis composui : felices : nunc ego resto.

Confice : namq; instat fatum mihi triste ; Sabella

Quod puero cecinit, divina mota anus urna. 29

Hunc neq; dira venena, nec hostic⁹ auferet ensis,

Nec laterum dolor, aut tussis, nec tarda podagra ;

Garrul⁹ hunc quando consumet cunq; : loquaces,

Si sapiat, vitet ; simulatq; adoleverit ætas.

Ventum erat ad Vestæ, quarta jam parte diei

Præterita : & casu tunc respondere vadato 33

Debebat : quod ni fecisset, perdere litem.

Si me amas, inquit, paulum hic ades : inteream, si

Aut valeo stare : aut novi civilia iura :

Et propero quo scis : dubi⁹ sum, quid faciā, inquit ;

Tene relinqū, an rem : me sodes : non faciā, ille :

Et præcedere cœpit : ego, ut contendere durū est

Cum victore, sequor : Mæcenæ quo modo tecum?

Hinc repetit : paucorum hominum, & mentis

bene sanæ :

Nemo dexterius fortuna est usus : haberes 43

Magnum adiutorem, posset qui ferre secundas,

Hunc hominem velles si tradere : dispeream, ni

Summosse omnes. Non isto vivimus illic,

Quo tu rere, modo : dom⁹ hac nec purior ulla est,

Quarta jam parte diei præterita.] Designatur his verbis initium horæ quartæ post solis ortum, à quo Romani suspicabantur diem suum, duodecim horis constantem. Sic enim tres prioræ horæ erant quarta diei pars.

35. Respondere vadato.] Hoc est stare in iudicio ad respondendum cuidam qui ipsum vadatus erat, id est legitime citaverat.

37. Paulum hic ades.] In foro quod vicinum jam dixi templo Vestæ.

43. Paucorum hominum, &c.] Sunt hæc Horatii verba.

Nec

Nec magis his aliena malis : nil mi officit unquā ;
 Ditor hic, aut est quia doctior : est locus uni 50
 Cuiq; suus : magnum narras, vix credibile : atqui
 Sic habet : accendis, quare cupiam magis illi
 Proximus esse : velis tantummodo : quæ tua virtus,
 Expugnabis : & est qui vinci possit : eoque
 Difficiles aditus primos habet. haud mihi deero :
 Muneribus servos corruptam. non, hodie si 56
 Exclusus fuero, desistam : tempora quæram :
 Occurram in triviis : deducam. Nil sine magno
 Vita labore dedit mortalibus : hæc dum agit ; ecce
 Fulcus Aristius occurrit, mihi carus ; & illum 60
 Qui pulcre nosset : consistimus : unde venis ? &
 Quo tendis ? rogar : & respondet : vellere cœpi,
 Et prensare manu lentissima brachia ; nutans,
 Ditorquens oculos : ut me eriperet : male falsus
 Ridens dissimulare : meum jecur urere bilis. 65
 Certe nescio quid secreto velle loqui te
 Ajebas mecum. Memini bene, sed meliori
 Tempore dicam : hodie tricesima sabbata : vin' tu
 Curtis Judæis oppedere ? nulla mihi, inquam,
 Religio est : ar mi : sum paullo infirmior ; unus
 Multorum : ignosces, alias loquar. Hancine 71
 solem
 Tam nigrum surrexe mihi ? fugit improbus,
 ac me
 Sub cultro linquit : casu venit obvius illi
 Adversarius, &, quo tu turpissime ? magna

injicit. At tu mihi ignosces quæ infirmioris paulo animi sum ; adeoque unus de multis : alio te die al-
 loquar : adeone mihi infortunatum illuxisse hunc diem ! fugit maligne falsus ; & me sub ferro deseruit.
 Fortè occurris illi is cum quo ligabat : & quò tu improbissime, magno

Mibi nequaquam nocet quid
 alius me opulenter sit aut erudi-
 tor : sum cuique locus servatur :
 rem magnam dicit ac prope in-
 credibilem ; ita est tamen : hinc
 fit ut tantò ardentius cupiam ad
 talem virum propius accedere :
 sufficit velle : quæ tu virtute es,
 facile obtinebis. Nam enim est
 inexpugnabilis : in solo aditu
 paulum difficilis : neglegam nihil :
 munerum largitione servos mihi
 conciliabo. Si hodie non admit-
 tar, perseverabo : venabor occa-
 sionem : obviam in vicis ibo ; &
 comitabor. Nihil in vita mag-
 num haberi ab hominibus potest,
 sine magno labore. Eo ista di-
 cente ecce intervenit Fulcus Ari-
 stius, homo mihi amicus, & qui
 cognosceret illum egregie : subsiti-
 mus : unde, & quò, rogamus in-
 vicem, & respondamus. Ego velle
 vellere hunc cœpi, & brachia
 comprimere dissimulans, nutus
 & oculorum distortionis rogas,
 ut me hoc homine liberaret. Ille
 improbe ludens, fingere quasi non
 intelligeret : dum meum interim
 jecur servente intrus bile ardeat.
 Attenim dicebas aliquid te habere
 quod mecum sine arbitris tracta-
 re cuperes. Sanè, recordor : ve-
 rum opportunus dabis se tempus :
 hodie celebrantur tricesima Sab-
 bata. Tunc recusitorum Judæo-
 rum Religionem violare velis ?
 nullam hac res mihi serupulum

NOTÆ.

63. *Lentissima brachia.* 1. Raræ iactat molli-
 que ideo minus sentire videntur compri-
 mentem. Carnosum forte fuisse indicat.

68. *Tricesima sabbata.* 1. Festum quod Judæis
 Neomenia vocabatur, recurrent tricesimo quoq;
 circiter die nempe in singulis calendis. Sed quæ-
 ri potest, 1. Cur festum hoc dicatur Sabbata
 cum sæpe sabbatum non esset ? 2. Cur plurali
 numero dies unus significetur ? Ad primum dico
 inter Judæorum festa, longè notissima fuisse sab-
 bata sive septimum quemque diem quem con-
 stantissime festum habebant, & religioso cole-

bant otio. Hinc fieri facillè potuit ut Romani
 peregrinorum ceremoniarum parum intelligen-
 tes, festa eorum quælibet, & quorum propria
 nomina ignorabant, vocarent Sabbata. Ad al-
 terum : securi fuerint morem suum Romani quo
 festa numero plurali efferebant : Saturnalia, Flo-
 ralia, Palilia, &c.

69. *Curtis Judæis.* 1. Circumcis.

70. *Unus multorum.* 1. His verbis videtur Ari-
 stius, sive serid, sive joco indicare se unum esse
 de illis multis quos ait Suet. Romæ à Judæis sa-
 cris alienos non fuisse hoc tempore.

* Inclamat

*inquis clamore? & licetne tuo
contra hunc uti testimonio? ego
statim aurem praebeo: trahit il-
lum ad iudicem: mirumque cla-
mor editur, & concurritur; sicq;
juvante me Apolline, tandem servatus sum.*

*Inclamat voce: & licet antestari? ego verò
Oppono auriculā: rapit in jus: clamor utring;
Undique concursus: sic me servavit Apollo.*

NOTÆ.

75. *Licet antestari?* Qui in iudicio volebant olim jus suum persequi, citabant ipsi aliquando per se adversarium ut staret coram iudice. Citatus aut statim sequebatur, aut moram precabatur; aut denique vocanti resistebat. Si spatium rogabat, vadibus datis continuò affirmabat se dictā die adfuturum & vadimonium obiturum. Si autem recusaret: tunc qui vocabat, nolentem cogere non poterat nisi prius antestatus esset, hoc est, nisi ab uno aliquo de adstan-

tibus impetrasset ut testis esse vellet, nolle hunc se iudici sistere. Si annueret ille velletque testis esse: tangendam offerebat auriculam: ac tum demum licebat vim adhibere, & vel invitos rapere in iudicium.

77. *Apollo me servavit.* Ideo se ab Apolline servatum hic dicit, quod res de qua agitur contingit in foro Augusti in quo erat eburnea Apollinis statua. Ob quam juven. Sat. 1. Deum illum vocavit Jurisperitum.

SATYRA X.

A. e. Respondet iis qui improbant, quendam Lucilii à se esse visuperata, Satyrā quartā superiore; ostenditque quam jure id egerit. Ante Ann. 724.

*Da nimirum est: affirmavi
Lucilii versus non satis curiosi
compositis pedibus ire. Quis
tam ineptus admirator Lucilii
est, qui non concedat id verum
esse? idem tamen eadem possi à
me est commendatus, quod ur-
bis vicia mordacissimis jociis sit
infectatus: nihilominus cum istud
do, non omnia continuò ei scri-
benda vult. Sic enim Laberii
Mimos tanquam perfectum opus
poeticum suspicere deberem. Ita-
que parum est auditorem provo-
care ad risus tam effusos, ut vi-
ctus diducatur: quanquam eri-
am in eo aliquid boni est. Ro-
guitur insuper brevis: neque
verbis superfluis retardari debet
sententia cursus, aut auditorum
fossa aures obtundi. Oportet insu-
per adhiberi sermonem aliquando
tristitorem; neque raro, joci jucundum: tuentem modo Rhetoris partes, modo Poëta; & interdum
comis alicujus atq; urbani viri, qui de industria viribus parcis, eloquentiam cohibens. Sapè joco & ri-
diculis salubis, commodius & citius res consuevit, quam vi & pondere rationum.*

NEmpe incompósito dixi pede currere versus
Lucili: quis tam Lucili fautor inepte est,
Ut non hoc fateatur? at idem, quod sale multo
Urbem defricuit, charta laudatur eadem.
Nec tamen hoc tribuens, dederim quoque ca-
tera; nam sic

Et Laberi mimos, ut pulcra poemata, mirer.
Ergo non satis est risu diducere rictum
Auditoris: & est quædam tamen heic quoq; virtus.
Est brevitate opus, ut currae sententia, neu se
Impediat verbis lassas onerantibus aures.
Et sermone opus est; modo tristi, sæpe jocosō
Defendente vicem modo rhetoris, atq; poetæ:
Interdum urbani, parcentis viribus, atque
Extenuantis eas consulto: ridiculum acri
Fortius & melius magnas plerumq; secat res.

NOTÆ.

6. *Laberi Mimos* Scenicos versus Decimi Laberii scriptoris dicacissimi: sed quibus tamen putat Horatius deesse non pauca ut possent pulchra dici Poëmata.

12. *Defendente vicem.* Vide Not. 10. in

Sat. 5. superiorem.

13. *Parcentis viribus.* Parcis viribus qui cum rationum & eloquentiæ maxima vi obtinere rem posset, jocum sapienter adhibet, quod eo videat negotium melius citiusque confectum iri.

III,

Illi, scripta quibus comœdia prisca viris est,
 Hoc stabant, hoc sunt imitandi: quos neque pulcher
 Hermogenes unquam legit, neque simius iste,
 Nil præter Calvum & doctus cantare Catullum.
 At magnum fecit, quod verbis Græca Latinis
 Miscuit: ô feri studiorum! qui ne putetis
 Difficile & mirum, Rhodio quod Pitholeonti
 Contigit: at sermo lingua concinnus utraque
 Suavior; ut Chio nota si commissa Falerni est;
 Cum versus facias: te ipsum percontor, an & cum
 Dura tibi peragenda rei sit causa Petilli:
 Scilicet oblitus patriæque patrisque Latini
 Cum Pedius causas exfuder Poplicola, atque
 Corvinus; patriis intermiscere petita
 Verba foris malis, Canusini more bilinguis?
 Atqui ego cum Græcos facerem, natus mare citra,
 Versiculos; vetuit me tali voce Quirinus,
 Post mediam noctem visus, cum somnia vera:
 In silvam non ligna feras infânis, ac si
 Magnas Græcorum malis implere catervas.
 Turgidus Alpinus, jugulat dum Memnona, dumq;
 Dissingit Rheni luteum caput, hæc ego ludo;
 Quæ nec in æde sonent certantia, iudice Tarpa,
 Nec redeant iterum atq; iterû spectanda theatris.
 Arguta meretrice potes, Davoque Chremeta
 Eludente senem, comis garrire libellos
 Unus vivorum Fundani. Pollio regum

His magni erant qui prisca
 scribere Comœdiam; eademone
 in illis imitatione nostrâ sunt dig-
 na: qui neque unquam lecti su-
 ere à bell'o Hermogene; neque
 ab isto simio, qui solos Calvi &
 docti Catulli amatorios versus
 canere scit. At veni fecit pra-
 claram: quod vocabula græca,
 Latinis intermixt: ô vos serd dis-
 centibus similes! quippe qui dis-
 ficile factû, & admirabile exi-
 stimetis, quod fecit Rhodius Pi-
 tholeon: sed ex utroque mista
 oratio magis concinna existit &
 dulcis: quemadmodum cum vi-
 num Falerni notam præferens,
 Chio vino confunditur. Quando-
 quidem tu versus scribis, te ip-
 sum interrogo: tunc si defenden-
 dam haberes causam difficilem
 Petillii: quasi nimirum non re-
 cordareris tibi Latium patriam
 esse, & te patre natum Latino:
 interim dum Pedius Poplicola, &
 Messalla Corvinus sudant ut ora-
 tiones quàm castigatissimas in-
 forum afferant: tu, inquam, pe-
 regrinas voces quas Latinis per-
 miscere, lingua duplici utens,
 ut solent nostri Canusini? Ego
 certè, cum cismarinus homo ver-
 sus Græcos capissem scribere, pro-
 hibitus sum his verbis à Quirino
 post noctis medium mihi se osten-
 dente quando somniamus vera:

nam magis faceres insipienter, si ligna in silvam inferres, quàm si jam numerosos Poëtarum Græcorum
 choros augere velis. Dum versus sumido Cornelius Alpinus describit eadem Memnonis; & dum Rheni
 fluminis caput luteum male format; ego hac jocos, qua nunquam sonum edent in Templo Apollinis, ut
 Metio Tarpa arbitro de laude contendant cum ceteris; nec iterum, ac sæpius possentur in theatris re-
 presentanda. Tu solus, O Fundani, inter eos qui hodie vivunt facultatem habes scribendi Comœdias in
 quibus meretrice arguta, & Davus servus senem Chremetem jucunde fallant. Pollio Regum

NOTÆ.

17. Pulcher Hermogenes neque Simius iste.] Hermogenes muliebriter comptus, & Demetrius
 simium referens oris deformitate, propter invi-
 diam vituperaverant Horatii censuram de Luci-
 lio. Alius longè est iste Demetrius ab eo quem
 Lærtius inter poëtas bonos reposuit.

21. Qui ne putetis.] Particula, ne, hoc loco
 sensum quodammodo complens, sonat idem ac
 nempe, urique, vel quippe.

22. Rhodio Pitholeonti.] Fuit hic comicus aut
 ut alii volunt epigrammaticus Poëta, Horatii
 iudicio ineptus.

26. Causa Petilli.] Vide suprà Not. Sat. 4.

36. Turgidus Alpinus jugulat dum Memno-

na, &c.] Postquam vetitus est à Quirino Hora-
 rius Græcos facere versus: se ergo dicit, Latinos
 facere, & quidem stylo humili, interim dum
 Cornelius Alpinus Latinus Poëta alter sic tractat
 fabulam Memnonis ad Trojam ab Achille occisi,
 ut ipse iterum versibus suis supra modum turgidis
 illum occidere videatur; dumque de Rheno
 agens nobilissimo flumine caput illi ex luto de-
 singit potius quàm fingit, deformat, non format.

38. Iudice Tarpa.] Metius Tarpa eruditus
 scriptorum censor quem in Poët. consuli vult à
 Pistone, si quid carminis scripserit; in Meti de-
 scendas iudicis aures.

ac Principum virorum *saepiora* celebrat iambis, ad quorum tres mensuras terra ter pede feriatur. Epopeiam carmine heroico nemo tam perfectè scribit ac Varius, ingenio praeclatus acri magnoque: tenerum tersum ac politum versuum genus, rursus amantem Musam Virgilio attribueret. Supererat itaque Satyra, frustrà à Varrone ad Atacem fluvium nato tentata, in qua perfectius versari possem quam in ullo alio poësis genere; Lucilio tamen qui ejus auctor fuit, inferior: neque ego tam audax sum, ut velim frons ejus jure imposcam coronam, ab eo tollere. At accusavi, istum limosus versus fundere, in quibus plura essent quae tolli quam quae relinqui oporteret. Age verò: nihilne tibi in praesantissimo Homero displicet? nihilne ipsemet Lucilius sublatum vult ex Accii Tragediis? nunquid irridet aliquos Ennii versus tanquam ab ejus gravitate alienos, cum de seipso sic agit, ut, iis quos arguit non videatur esse superior? quid similiter prohibet nos qui Lucilii legimus libros, sciscitari, illiusne, an materia quam tractat indoles, aspera ac difficilis, impediret ne versus scriberet magis cultos ac lenius fluentes? Sed, si praeerea, sit alicui satis, rem pedibus sex comprehendere; si gratuletur sibi quod ante cenam ducentos versus, totidemque post cenam fuderit: quali fuit ingenio Cassius Etruscus, flumine rapido vehementior: quem perhibens cum suis sermibus chartisque conflagrasse; demonstrum adhuc Lucilium urbanitate & comitate non caruisse: concedamus fuisse inventorem Carminis quod Graeci non tractant; & quidem politiorum quam neglectum, limatioremque omnibus antiquioribus:

Facta canit pede ter percussio: forte epos acer,
Ut nemo, Varius ducit: Molle atque facetum
Virgilio annuerunt gaudentes rure Camœnae. 45
Hoc erat, experto frustra Varrone Atacino,
Atque quibusdam aliis, meli⁹ quod scribere possem;
Inventore minor: neque ego illi detrachere ausim
Haerentem capiti multa cum laude coronam. 49
At dixi fluere hunc lutulentum; saepe ferentem
Plura quidem tollenda relinquendis. Age, quaeso,
Tu nihil in magno doctus reprehendis Homero?
Nil comis Tragici mutat Lucillius Acci?
Non ridet versus Enni gravitate minores, 54
Cum de se loquitur non ut majore reprehensis?
Quin vetat, & nosmet Lucilli scripta legentis
Quaerere, num illius, num rerum dura negarit
Versiculus natura magis factos, & euntes 58
Mollius? at si quis pedibus quid claudere senis
Hoc tantum contentus, amet scripsisse ducentos
Ante cibum versus, totidem cœnatus: Etrusci
Quale fuit Cassi rapido ferventius amni
Ingenium; capsis quem fama est esse, librisque
Ambustum propriis: fuerit Lucillius, inquam,
Comis & urbanus: fuerit limatior idem, 63
Quam rudis, & Graecis intacti carminis auctor,
Quamque poëtarum seniorum turba: sed ille,

NOTÆ.

43. *Pede ter percussio.*] Iambi senarii tres habent mensuras, ad quarum singulas terram pede pulsabant.

44. *Fortè epos acer, ut nemo, Varius ducit.*] Ex hoc maxime loco conficitur Satyræ istam scriptam esse ante Annum R. 724. circa quem Virgilius cepit de Epico Poëmate suo, hoc est Æneide, cogitare. Si enim hæc scribens Horatius intellexisset Virgilium suum moliri Epopeiam, nunquam eidem tam affirmatè Varium prætulisset. Atque hinc etiam intelligitur cur ante dixerim Satyras plures videri scriptas ante An. 724. Constat enim ante hunc annum istam esse compositam, & ante aliquas cæterarum.

62. *Cass.*] De isto Cassio, quod parùm referat scire quis fuerit nihil dicere, nisi errare putarem aliquos dum eum esse volunt Cassium Severum de quo Suet. in Aug. & in Calig. imò in

quem est Epode 6. Nam cujus veterum testimonio constat illum Poëtam, & Etruscum esse, aut igne periisse? Non etiam videtur esse hunc Cassium Parmensem, quod plures volueret. Cassium enim Parmensem Horatius Ep. 4. l. 1. plurimum ob poëtam laudat. Tibullo comparans cultissimo Poëta: hunc verò nimis festinationis & indiligentiæ arguit: illi tantum Opuscula: huius Carminum tot libros tribuit, ut eorum ipse incendio conflagraret. Ad hæc Parmensem, unde de Cæsaris intersectoribus supplicio capitis necatum esse refert Val. Max. l. 1. c. 87. Denique Parmensis est, quare Etruscus dicitur, cum Poëma Galliae Cisalpinæ urbs sit? Censeo itaque Cassium hunc diversum à Severo, atque à Parmensi fuisse, dictumque Etruscum vel à patria vel à familia.

Si foret. hoc nostrum fato dilatus in ævum:
 Detereret sibi multa: recideret omne, quod ultra
 Perfectum traheretur: & in versu faciendo 70
 Sæpe caput scaberet, vivos & roderet ungueis.
 Sæpe stilum vertas, iterum quæ digna legi sint,
 Scripturus: neq; te ut miretur turba, labores;
 Contentus paucis lectoribus: an tua demens
 Vilibus in ludis dictari carmina malis? 75
 Non ego: nam satis est equitem mihi plaudere:
 ut audax,

Contemtis aliis, explosa Arbuscula dixit.
 Men' moveat cimex Pantilius? aut crucier, quod
 Vellicet absentem Demetrius? aut quod ineptus
 Fannius Hermogenis lædat conviva Tigelli? 80
 Plotius, & Varius, Mæcenas, Virgiliusque,
 Valgius, & probat hæc Octavius optimus, atq;
 Fulcus: & hæc utinam Viscorum laudet uterque.
 Ambitione relegata te dicere possum 84
 Pollio: te Messalla tuo cum fratre, simulque
 Vos Bibuli, & Servi, simul his te candide Furni:
 Complureis alios, doctos ego quos & amicos
 Prudens prætereo: quib' hæc, sunt qualiæcunque,
 Arridere velim: doliturus si placeant spe
 Deterius nostra. Demetri, teque Tigelli 90
 Discipularum inter jubeo plorare cathedras.
 I puer, atq; meo citus hæc subscribe libello.

si nihileminus eundem ipsum i^{us}
 hanc aetatem, rejecissent fata:
 eximeret sibi ipse quamplurima;
 amputaretque quidquid perfectio
 operi accrevisset; & versum fa-
 ciens sæpe scalperet caput, & un-
 gues ad vivum morderet. Multa
 sunt versu calamo inducenda,
 cum voles scribere, quasemel le-
 cta, iterum appetantur: nec cu-
 res ut te stupeat vulgus; exiguo
 potius lectorum numero contentus
 esto. Tunc sapientum sapias ut
 praepes tua poemata in puerorum
 miseriis scholis dictari? ego certè
 hoc nolim: sed satis est si plau-
 sorem habuero Equitem: quem-
 admodum dicebat spreta nequâ
 Arbuscula ceteros amatores ni-
 hili faciens. Egone ceterum quid
 de me judicet cimex Pantilius?
 aut me distruciem quod Deme-
 trius absenti detrahas? aut quod
 insulsus Fannius, Hermogenis Ti-
 gelli compotor, mea vanuperes?
 Plotio & Vario, Mæcenati, Vir-
 gilio, Valgio, Octavio, & Fusco
 probari velim hæc mea carmina:
 & utinam utrique Visco placeant,
 tibi; omni rejecta ambitione, O
 Pollio; & tibi, O Messalla, cum
 tuo fratre; vobis Bibule, & Ser-
 vi, & tibi candidissime Furni.
 Plurimos alios, eruditos viros mei-
 que amantissimos, sciens nomina-

re omitto, quibus qualiæcunque ista percipiam videri bona, agrè laturus si minis quam speravi arrise-
 rint. Tu verò, O Demetri, tuq; Tigelli, plorate interim inter cathedras faminarum quarum magistri
 estis: propterea puer & Satyra priori, hanc etiam adde.

NOTÆ.

76. Satis est Equitem mihi plaudere.] Assen-
 tatur hic Mæcenati suo.

82. Octavius optimus.] Non Cæsar, sed hu-

jus temporis Poëta ut Petrus Victor. notat in
 variis lection.

Q. HORATII FLACCI
Sermorum sive Satyrarum
LIBER SECUNDUS.

SATYRA I.

ARG. Vocatur cum Trebatio Fureconsulto amico, suadente ut à scribendis Satyris desistat; causasque affert cur spreto hominum parum æquis, imò & repugnantibus de se iudiciis, cepto insistat operi.

INTERPRETATIO.

Sunt qui me putent in Satyris vehementiorem, & acriorem longè quàm postulet, etiam istud carminis genus. Affirmant alii nihil habere virum quidquid à me conscriptum est; posseque in singulos dies, mille ejusmodi conscribere. Quid hic me jubet facere, O Trebati? desinas scribere. Desinam, inquis, à versibus scribendis? dispeream, si non eras res optima: sed capere summum non possum: ter postquam uncti oleo sint, nando trajiciant Tiberim qui somnos profundos desiderant; & propinquant nocte, vino perluant corpus: aut si tanta te corripit scribendi cupiditas: aggredere ad Caesaris magni res gestas, grandem mercedem laboris tui reportaturus. Summè volentem vires desistunt. Neque enim ejusvis est exercitum describere jaculis undique horrentem;

Sunt, quibus in Satyra videar nimis acer, & ultra Legem tendere opus: sine nervis altera quidquid

Composui pars esse putar, simileisq; meorum Mille die versus deduci posse. Trebati, Quid faciã? præscribere: quiescas: ne faciã, inquis, Omnino verius? aio: peream male, si non Optimũ erat: verum nequeo dormire: ter uncti Transnanto Tiberim, somno quibus est opus alto, Irriguamq; mero sub noctem corpus habento. Aut, si tantus amor scribendi te rapit, aude Caesaris invicti res dicere; multa laborum Præmia laturus: cupidum, pater optime, vires Deficiunt, neq; enim quivis horrentia pilis

NOTÆ.

7. Uncti transnanto Tiberim, &c.] Respondet Trebati non tam faciendis versibus quàm exercitatione corporis, ac præcipue crebra sub vesperam natatione, & vini potu somnum conciliari. Quod autem dicit, uncti: respicit ad consuetudinem pugilum qui pugnaturi in campo Martio, unctos se primum oleo, mergebant Tiberi ei vicino, ut constat ex Ode 12. l. 3. quod item alios quandoq; usurpasse credibile est, ut se adversus aque frigus munirent.

Agmina

Agmina, nec fracta pereunteis cuspide Gallos,
Aut labentis equo describat vulnera Parthi. 15
Attamen & iustum poteras & scribere fortem,
Scipiadam, ut sapiens Lucilius: haud mihi deero.
Cum res ipsa feret: nisi dextro tempore Flacci
Verba per attentam non ibunt Cæsaris aurem,
Cui male si palpare, recalcitrat undiq; tutus. 20
Quanto rectius hoc, quam tristi lædere versu
Pantolabum scurram, Nomentanumq; nepotem;
Cum sibi quisq; timet, quanquam est intactus,
& odit?

Quid faciam? saltat Milonius, ut semel icto
Accessit fervor capiti, numerusq; lucernis. 25
Castor gaudet equis: ovo prognatus eodem,
Pugnus. Quot capitum vivunt, totidem studiorū
Millia: me pedibus delectat claudere verba
Lucili ritu; nostrum melioris utroque.
Ille velut fidis arcana sodalibus olim
Credebat libris: neque, si male gesserat usquam,
Decurrens alio; neq; si bene: quo fit ut omnis
Votiva pateat veluti descripta tabella
Vita senis: sequor hunc, Lucan' an Appul' anceps:
Nam Venusinus arat finem sub utrumq; colonus;
Missus ad hos, pulsus (verus est ut fama) Sabellis,
Quo ne per vacuum Romano incurreret hostis:
Sive quod Appula gens, seu quod Lucania bellum
Incuteret violenta: sed hic stylus haud petet ultro
Quenquā animantē, & me veluti custodiet ensis
Vagina tectus: quem cur destringere coner 41
Tutus ab infestis latronibus? ô pater, & rex
Jupiter, ut pereat positum rubigine telum,
Nec quisquam noceat cupido mihi pacis! at ille,
Qui me commoritur (melius non tangere, clamo)

hic idcirco Sabellis ejectis missi, ut ab antiquo traditum est, ne si vacuum transieret locus, possent hac
hostes ad oppugnandos Romanos venire: sive quod Apuli ipsi aut Lucani bello Romanos exagitarant, cum
bellicosi essent. Sed hic stylus meus nemini nocebit viventium, & me tantum tuebitur tanquam gladius
in vagina reconditus: quem quare hinc educam quandiu non me infestis latrones petent? O Jupiter,
qui omnium & rex & pater es, fac ut telum inutile consumat rubigo, nec si qui lædat me, amantem
pacis. Sed quisquis me aggredietur (moneo, consiliis faciet, si me non tangat)

NOTÆ.

14. *Fracta cuspide.*] Narrat Plut. excogitasse
Marius jaculi genus, quod infixum corporibus,
avelli integrum non poterat: tum ut esset cura-
tio difficilior, tum ne eo uti posset qui læsus erat.

17. *Sapiens Lucilius.*] Hic ordinis equestris
vir cum bello Numantino sub Scipione Africa-
no juniore militasset: ejus deinde laudes versu
est prosecutus.

26. *Ovo prognatus eodem.*] Nota fabula de
Leda à Jove compressa, & ovo inde nato, ex
quo prodire Castor & Pollux.

34. *Lucanus an Apulus.*] Venusia, Horatii
patria civitas, sic in confinio Lucanæ & Apuliæ
posita erat ad fluvium Aufidum ut dubium
videri dicat sitne Apulus an Lucanus. Vid.
Od. 4. l. 3.

lacrymas enim dabit, & decantabitur totâ Româ famosus. Cervius ubi irâ exarsit: intonat accusationem & condemnationem ex legibus. Canidia Albutii filia illis quos odit venenum minatur; magnam demum perniciem Tiurinus si quis se arboro, cum aliquo contendat: quo pacto fiat ut quâ re quisq; valet, eâ utatur ad eos terrendos à quibus sibi metuit; quomodo potentissima natura eo impellat: sic mecum ratiocinare: lupi dentibus, cornibus tauri impetunt: unde scilicet docti, nisi à latente intus natura: effaminato & molli Scava permittit matrem paulò quàm cuperet vivacior: nihil audebit mali facinorosa plena pletatis manus: neq; id magis mirum quàm quid lupus pede neminem petat; aut dente bos sed improba cicutâ corruptum mel extinguet vetulam. Ne longus sim; siue ad senectutis annos tranquille deducar: siue mors nigra alis suis mihi propinqua adest: dives, pauper, Roma, aut si voluerit fortuna, in exilio, qualemcumque sim vitam victurum, scribere pergâ: O mi, ve-reor ne vita sis brevis: & ne quis apud proceres gratosus frigido te veneno potes, quid ita? quando Lucilius istiusmodi carmina scribere primus non dubitavit; & removere pellem, quâ quisque pulchro vultu incederat, eum tamen intus sedit laterens vitia: Laliusne aut Scipio ille qui ab exciso Carthagine, appellationem accepit quam promeruerat, illam scribendi libertatem improbare? aut agrâ tulere quod eâ lassus Metellus esset, Lupusque maledicis versibus denigravit, & ejus amatoribus. Imò usi se à publico in loca secretiora receperant Scipionis sortitudo, & cornis Lalii eruditio: nugabantur sapè cum eodem Lucilio, & iugis discinctis animum ludibundi laxabant, dum tenuis cana coqueretur. Qualiscumq; ego sum, quamvis Lucilio me esse optum & ingenio minorem confiteor: tamen me familiariter maximis viris usum esse, volentes nolentes, invadi semper consuebantur: & tenero mollique dentem

Flebit, & insignis tota cantabitur urbe. 46
Cervius iratus leges minitatur, & urnam: Canidia Albuci, quibus est inimica, venenum: Grande malum Turitus, si quis se iudice certet. Ut, quo quisq; valet, suspectos terreat, utq; 50
Imperet hoc natura potens, sic collige mecum. Dente lupus, cornu taurus petit: unde, nisi intus Monstratum? Scævæ vivacem crede nepoti Matrem; nil faciet sceleris pia dextera: mirum. Ut neque calce lupus quenquam, neque dente 55
petit bos:

Sed mala tollet anum vitiato melle cicuta. Ne longum faciam, seu me tranquilla senectus Exspectat, seu mors atris circumvolat alis; Dives, inops, Romæ, seu fors ita jusserit, exsul; Quisquis erit vitæ scribam color: o puer, ut sis Vitalis metuo, & majorum ne quis amicus 61
Frigore te feriat: quid cum est Lucilius ausus Prim' in hunc operis componere carmina morem, Detrahare & pellem, nitidus qua quisq; per ora Cederet, introrsum turpis? num Lælius, aut qui Duxit ab oppressa meritum Carthagine nomen, Ingenio offensi? aut læso doluere Metello, 67
Famosisque Lupo cooperto versibus? atqui Primores populi arripuit populumq; tributum; Scilicet uni æquus virtuti, atque ejus amicis. 70
Quin, ubi se à vulgo & scena, in secreta remorant. Virtus Scipiada, & mitis sapientia Læli; Nugari cum illo, & discincti ludere, donec Decoqueretur olus, soliti: quidquid sum ego, quamvis

Infra Lucili censum ingeniumque; tamen me Cum magnis vixisse invita fatebitur usq; 76
Invidia: & fragili quærens illidere dentem,

NOTÆ.

47. Cervius.] Ne hunc iudicem putem ut quidam, sed solum, acrem accusatorem: facit; quod statim videam produci Turium in exemplum iudicis metuendi, quod ut auri præcio facillimè contumperetur.

Urnâ.] Iudicia, seu iudicum sententias quæ in urnam conjiciebantur.

60. Vitæ color.] Vivendi ratio, & institutum.

68. Lupo.] Rutilius Lupus cujus insignem rapacitatem Lucilius insectatus est: quod Lælius & Scipio non improbarunt: malos enim vituperari gaudent optimi quique.

74. Olus.] Pro parco & frugali victu non raro ponitur, quod frugalissimum quisque herbis & hortensi annona victit.

Offendet

Offendet solido: nisi quid tu, docte Trebati,
Dissentis. Equidem nihil hic diffindere possum.
Sed tamen ut monitus caveas, ne forte negoti
Incutiat tibi quid sanctarum incutia legum:
Si mala condiderit in quem quis carmina, jus est,
Judiciumque: esto, si quis mala, sed bona si quis
Judice condiderit laudatur Cæsare: si quis
Opprobriis dignum laceraverit, integer ipse; 85
Solventur risu tabulæ: tu missus abibis.

insigere volentes, solidum aliquod
ac durum inveniunt: nisi tu, eru-
dite Trebati, aliud etiamvis con-
sulis. Ego sanè horum qua dicit
nihil possum refellere. Moneo ta-
men te, ut videas, ne sacrarum
legum nostrarum ignoratio ali-
quod tibi periculum creet: licet
enim in jus illum vocare qui
mala scripserit carmina. Ita est,
si quis mala: sed si quis Cæsaris
judicio bona scripserit carmina:
si quis infamiâ dignum allatret,

cum sit ipse expers opprobrii: disceptatio tota in risum abibit; tuque cum accusatione tua, facessere ju-
bebris.

NOTÆ.

78. Nisi quid tu docte Trebati dissentis.] Pro-
positis rationibus propter quas à scribendis Saty-
ris abstinendum sibi non esset; & quæ objic-
bantur solutis: consulit iterum Trebatium non
sine commendatione doctrinæ: in qua tamen
videtur aliquid ingenui joci inesse: non enim
eius rei judicium requirebat jurisprudentiam.
80. Monitus caveas.] Consentiens demum

Trebatius, tamen ut legum peritum decebat,
monet, ut videat, ne si famosa scribat carmina
peccet in leges id prohibentes deturque læsis jus
in ipsum.

86. Solventur risu tabulæ.] Sic datis tabulis
suffragiorum, rem totam Judges decident, ut te
omnes derideant.

SATYRA II.

AR. Inducitur Ofellus egregiè sensatus rusticus, conviviorum immodicas
delicias, & luxum vituperans; frugalisque vite commoda plurima enu-
merans. Videtur scripta in villa Sabina, adeoque post An. 720.

QUÆ virtus, & quanta, boni, sit vivere parvo:
(Nec meus hic sermo est, sed quem præce-
pit Ofellus;

Rusticus, abnormis sapiens, crassaq; Minerva)
Discite non inter lanceis, mensasq; nitentis,
Cum stupet insanis acies fulgoribus; & cum
Acclivis falsis animus meliora recusat;
Verum hic impransî mecum disquirite: cur hoc?
Dicam si potero: male verum examinat omnis
Corruptus iudex: leporem sectatus, equove
Lassus ab indomito, vel si Romana fatigat
Militia assuetum græcari, seu pila velox,

Qualis, ô boni, & quam sit
præstans virtus frugalitas: neq;
hac mea oratio est, sed quam
ante me pronuntiavit Ofellus a-
gricola sine Philosophia sapiens, &
pingui institutus Minerva: ac-
cipite non in mediis lancibus, &
inter splendidas mensas: ubi oculi
luxu perstringuntur immodico:
& quando animo ad falsa pro-
clivi, vera respicimus: sed hic
jejuni, mecum disquirite. Quid
ita? exponam si facultas erit:
non bene verum inquirat, quisquis
depravato accedit iudicio: post-
quam sequutus leporem fueris, &
equum exercendo defatigatus; vel

si Romana militia exercitatione lassus, commisationibus assuetus: seu pila magis agitatio placet,

NOTÆ.

3. Crassâ Minervâ.] Absque ulla reconditiore
doctrina. Minerva enim literarum dea erudi-
tionem ipsam significat. Crassâ autem & pin-

guia cum de ingenio agitur, in deteriore sen-
sum trahuntur: unde infra Sat. 6. Horatius ipse
pinguia omnia sibi desiderat, præter ingenium.

lacrymas enim dabit, & decantabitur totâ Româ famosus. Cervius ubi irâ exarsit: intonat accusationem & condemnationem ex legibus. Canidia Albutii filia illis quos odit venenum minatur; magnam demum perniciem Turius si quis se arbitro, cum aliquo contendat: quo pacto fiat ut quâ re quisq; valet, eâ utatur ad eos terrendos à quibus sibi metuit; quomodo potentissima natura eo impellat: sic mecum ratiocinare: lupi dentibus, cornibus tauri impetunt: unde scilicet docti, nisi à latente intus natura: effeminato & molli Scæva permittit matrem paulò quàm cuperet vivacior: nihil audebit mali facinoris plena pietatis manus: neq; id magis mirum quàm quòd lupus pede neminem petat; aut dente bos sed improba cicutâ corruptum mel extinguit verulam. Ne longus sim; siue ad senectutis annos tranquille deducar: siue mors nigris alis suis mihi propinqua adest: dives, pauper, Roma, aut si voluerit fortuna, in exilio, qualemcumque sim vitam victurus, scribere pergam: O mi, vereor ne vita sis brevis; & ne quis apud proceres gratiosus frigidò te veneno poterit, quid na? quando Lucilius istiusmodi carmina scribere primus non dubitavit; & removere pellem, quâ quisque pulchro vultu incederat, eum tamen intus fœda laterent vitia: Laliusne aut Scipio ille qui ab excisa Carthagine, appellationem accepit quam promeruerat, illam scribendi libertatem improbare? aut agrè tulere quod eâ læsus Metellus esset, Lappusque maledicis versibus denigravit, & tamen ille civis præcipuus, & populi singulas tribus vituperavit uni parens virtuti, & ejus amatoribus. Imò usq; se à publico in loca secretiora receperant Scipionis firmitudo, & comis Lælii eruditio: nugabantur sæpe cum eodem Lucilio, & togis discinctis animum ludibundi laxabant, dum tenuis cena coqueretur. Qualiscunq; ego sum, quamvis Lucilio me esse opibus & ingenio minorem confiteor: tamen me familiariter maximis viris usum esse, volentes nolentes, inviti semper confitebantur: & tenero mollique dentem

Flebit, & insignis tota cantabitur urbe. 46
Cervius iratus leges minatur, & urnam: Canidia Albuti, quibus est inimica, venenum: Grande malum Turius, si quis se judice certer. Ut, quo quisq; valet, suspectos terreat, utq; 50 Imperet hoc natura potens, sic collige mecum. Dente lupus, cornu taurus petit: unde, nisi intus Monstratum? Scævæ vivacem crede nepoti Matrem; nil faciet sceleris pia dextera: mirum. Ut neque calce lupus quenquam, neque dente petit bos: 55 Sed mala tollet anum vitiatò melle cicuta. Ne longum faciam, seu me tranquilla senectus Exspectat, seu mors atris circumvolat alis; Dives, inops, Romæ, seu fors ita iusserit, exsul; Quisquis erit vitæ scribam color: ò puer, ut sis Vitalis metuo, & majorum ne quis amicus 61 Frigore te feriat: quid cum est Lucilius ausus Prim^o in hunc operis componere carmina morem, Detrahere & pellem, nitidus qua quisq; per ora Cederet, introrsum turpis? num Lælius, aut qui Duxit ab oppressa meritum Carthagine nomen, Ingenio offensi? aut læso doluere Metello, 67 Famosisque Lupo cooperto versibus? atqui Primores populi arripuit populumq; tributum; Scilicet uni æquus virtuti, atque ejus amicis. 70 Quin, ubi se à vulgo & scena, in secreta remorant. Virtus Scipiadæ, & mitis sapientia Læli; Nugari cum illo, & discincti ludere, donec Decoqueretur olus, soliti: quidquid sum ego, quamvis

Infra Lucili censum ingeniumque; tamen me Cum magnis vixisse invita fatebitur usq; 76 Invidia: & fragili quærens illidere dentem,

NOTÆ.

47. Cervius.] Ne hunc judicem putem ut quidam, sed solum, acrem accusatorem: facit, quòd statim videam produci Turium in exemplum judicis metuendi, quod ut aiunt precio facillime corrumpetur.

Urnæ.] Judicia, seu judicum sententias quæ in urnam conjiciebantur.

60. Vitæ color.] Vivendi ratio, & institutum.

68. Lupo.] Rutilius Lupus cujus insignem rapacitatem Lucilius infectatus est: quod Lælius & Scipio non improbarunt: malos enim vituperari gaudent optimi quique.

74. Olus.] Pro parco & frugali victu non raro ponitur, quod frugalissimus quisque herbis & hortensî annona victicet.

Offender

Offendet solido: nisi quid tu, docte Trebati,
Dissentis. Equidem nihil hic diffindere possum.
Sed tamen ut monitus caveas, ne forte negoti
Incutiat tibi quid sanctarum incutia legum:
Si mala condiderit in quem quis carmina, jus est,
Judiciumque: esto, si quis mala, sed bona si quis
Iudice condiderit laudatur Casare: si quis
Opprobriis dignum laceraverit, integer ipse; 85
Solventur risu tabulae: tu missus abibis.

insigere volentes, solidum aliqui
ac durum inveniunt: nisi tu, eru-
dite Trebati, aliud etiammi con-
sulis. Ego sane horum qua dici
nihil possum refellere. Moneo ta-
men te, ut videas, ne sacrarum
legum nostrarum ignoratio ali-
quod tibi periculum creet: licet
enim in jus illum vocare qui
mala scripserit carmina. Ita est,
si quis mala: sed si quis Casaris
iudicio bona scripserit carmina:
si quis infamia dignum allatret,

cum sit ipse expers opprobrii: disceptatio tota in risum abibit; tunc cum accusatione tua, facessere ju-
leberis.

NOTAE.

78. Nisi quid tu docte Trebati dissentis.] Pro-
positis rationibus propter quas à scribendis Saty-
ris abstinendum sibi non esset; & quae objic-
bantur solutis: consulit iterum Trebatium non
sine commendatione doctrinae: in qua tamen
videtur aliquid ingenui joci inesse: non enim
ejus rei iudicium requirebat jurisprudentiam.
80. Monitus caveas.] Consentiens demum

Trebatium, tamen ut legum peritum decebat,
monet, ut videat, ne si famosa scribat carmina
peccet in leges id prohibentes deturque laesis jus
in ipsum.

86. Solventur risu tabulae.] Sic datis tabulis
suffragiorum, rem totam Iudices decident, ut te
omnes derideant.

SATYRA II.

ARG. Inducitur Ofellus egregie sensatus rusticus, conviviorum immodicas
delicias, & luxum vituperans; frugalisque vite commoda plurima enu-
merans. Videtur scripta in villa Sabina, adeoque post An. 720.

QUAE virtus, & quanta, boni, sit vivere parvo:
(Nec meus hic sermo est, sed quem praec-
pit Ofellus;
Rusticus, abnormis sapiens, crassaq; Minerva)
Discite non inter lanceis, mensasq; nitenteis,
Cum stupet infans acies fulgoribus; & cum
Acclivis falsis animus meliora recusat;
Verum hic impransî mecum disquirite: cur hoc?
Dicam si potero: male verum examinat omnis
Corruptus iudex: leporem sectatus, equove
Lassus ab indomito, vel si Romana fatigat
Militia assuetum græcari, seu pila velox,

Qualis, ô boni, & quam sit
praestans virtus frugalitas: neq;
hac mea oratio est, sed quam
ante me pronuntiavit Ofellus a-
gricola sine Philosophia sapiens, &
pingui institutus Minerva: ac-
cipite non in mediis lancibus, &
inter splendidas mensas: ubi oculi
luxu perstringuntur immodico:
& quando animo ad falsa pro-
clivi, vera respicimus: sed hic
sejuncti, mecum disquirite. Quid
ita? exponam si facultas erit:
non bene verum inquirat, quisquis
depravato accedit iudicio: post-
quam sequutus leporem fueris, &
equum exercendo defatigatus; vel

si Romana militia exercitatione lassus, comissionibus assuetus: seu pila magis agitando placet,

NOTAE.

3. Crassa Minerva.] Absque ulla reconditiore
doctrina. Minerva enim literarum dea erudi-
tionem ipsam significat. Crassa autem & pin-

guia cum de ingenio agitur, in deteriorem sen-
sum trahuntur: unde infra Sat. 6. Horatius ipse
pinguia omnia sibi desiderat, praeter ingenium.

aut disci projectio, ludendi desiderio duri laboris asperitatem omnem tollente: aërem minime resistentem, disco diffunde. Postquam labor fastidium excusseris: iam stomacho inani & vacuo, resque facilem & nullius pretii escam: neque admittite Hymettium mel, nisi fuerit vino Falerno diluunt. Non adest peni procurator, & mare propter hyemem procellosum, pisces in tuto ponit: panis, & sal, satis erunt ad stomachi latratum placandum: unde id fieri existimus; & quæ ratione est acquisitum? certe, illa voluptas maxima qua edendo percipitur, non inest cibis nidorem quem amas mittentibus, sed tibi ipsi. Sudorem cibis adhibe pro condimento: hominem crapula nimicque cibo discentum & pallidum nec ostrea, nec scarus, aut leporis marini longè petita delectabit caro. Nihilominus non evincam ut pavone apposito, non eo malis quàm gallinæ palatum scalpere, illusum vanâ specie rerum: quia auro ematur avis difficilis inventus: & quod expansa ejus cauda pulchrum edat spectaculum: quasi verò id ad rem faciat aliquid. An enim illa quam tanti facis pascis pluma? an habet coctus pavo, quam ante habuit pulcherrum dinem? cum ergo carne ista, nihil hac differat: constat delusum te esse dissimilitudine forma: sit ira: sed unde sit ut cognoscas, lupusne iste, ante te os diducens, in Tiberi captus sit, an in mari? an sit inter pontes, an in ipsis ejusdem Tiberis & Tuscia defluentis ostiis deprehensus? ô stulte, magni facis duarum librarum nullum quem cogeris dividere in varias patinas: ducis specie: agnosce: quare ergo ingentes rejicis lupos? quia nimirum istos magnos fecit natura: illos autem parvos & ponderis minoris. Jejuno stomacho, raro, etiam vulgaria fastidiuntur: euperem in ingenti patina, ingentem videre, ait, Harpyiarum voracium, nihilo minor gula: sed vos adeste quam primum o Austri, & horum pulmenta concoquite corrumpendo.

NOTÆ.

13. Cedentem aëra disco.] Fuit discus gravis lapis, aut æris massa planior & quasi in orbem ducta, quæ à Græcis & à Romanis ad corpus exercendum, vel in altum projiciebatur, vel in longum pro arbitratu.

22. Lagois.] Caro marini leporis. Est enim lepus Græcè λαργος & λαργός.

32. Amnis Tuscæ.] Tiberis est Tuscia profluentis in mare Tyrrhenum.

Molliter austerum studio fallente laborem, (Seu te discus agit, pete cedentem aëra disco.) Cum labor extuderit fastidia, fuscus, inanis Sperne cibum vilem: nisi Hymettia mella Falerno Ne biberis diluta: foris est promus, & atrum 16 Defendens piscis hiemat mare: cum sale panis Latrantem stomachū bene leniet, unde putas? aut Qui partum? non in caro nidore voluptas Summa, sed in te ipso est: tu pulmentaria quære Sudando: pingue vitii albumque, nec ostrea, 21 Nec scarus, aut poterit peregrina juvare lagois. Vix tamun eripiam, posito pavone, velis quin Hoc potius, quam gallina tergere palatum; Corruptus vanis rerum: quia veneat auro 25 Rara avis, & picta pandat spectacula cauda; Tanquam ad rem attineat quidquam: num videris ista, Quam laudas, pluma? coctove num adest honor idem?

Carne tamen quamvis distat nihil hac magis illa; Imparibus formis deceptum te patet: esto, 30 Unde datum sentis, lupus hic Tiberinus, in alto Captus hiet? pontesne inter jactatus, an amnis Ostia sub Tulci? laudas insane trihibere Mulmum: in singula quem minuas pulmenta necesse est.

Ducit te species, video: quo pertinet ergo 35 Proceros odisse lupos? quia scilicet illis Majorem natura modum dedit: his breve pondus. Jejunos raro stomachus vulgaria temnit. Porrectum magno magnum spectare catino 39 Vellem ait Harpyiis gula digna rapacibus: at vos Præsentem Austri coquite horum opionia, quamvis

40. Harpyiis rapacibus.] Fuere Harpyiæ monstra ex varis formis constata; foeda visu, & uncis manibus rapacia. Addunt eis Poëtæ vulturum alas, finguntq; à diis immixtas ad polluendas dapes Phinei Regis Arcadiæ quod is filios interfecisset. Describit hæc monstra Virg. 3. Æneid. Virginei volucrum vultus, foedissima ventris Ingluvies, incaq; manus, & pallida semper Ora fame

Putet

Putet aper, rhombusq; recens, mala copia quando
Ægrum sollicitat stomachum (cum rapula plenus,
Atq; acidus mavult inulas: nec dum omnis abacta
Pauperies epulis regum. Nam vilibus ovis, 45
Nigrisq; est oleis hodie locus. Haud ita pridem
Galloni præconis erat acipensere mensa
Infamis: quid? tum rhombos min⁹ æquor alebat?
Tutus erat rhombus, tutoque ciconia nido:
Donec vos auctor docuit prætorius: ergo 50
Si quis nunc mergos suaveis edixerit assos,
Parebit pravi docilis Romana juvenus.
Sordidus à tenui victu distabit, Ofello
Iudice: nam frustra vitium vitaveris illud,
Si te alio pravum detorferis. Avidienus, 55
Cui Canis ex vero ductum cognomen adhæret,
Quinquenneis oleas est, & silvestria corna:
Ac, nisi mutatum, parcit defundere vinum, &
Cujus odorem olei nequeas perferre, (licebit
Ille repotia, nataleis, aliove dierum
Festis albatas celebret,) cornu ipse bilibri
Caulibus instillar veteris non parcus aceti.
Quali igitur victu sapiens utetur, & horum
Utrum imitabitur? hac urget lup⁹, hac canis angit.

Quamquam nil opus est, putet enim illis aper & rhombus, etiamsi recens: quandoquidem ciborum redundans à opprimetur stomachus, & jam plenus praeparat rapula, & acidus inulas. Nondum exterminata est omnis frugalitas à divitum cœnis: cum detur etiam hodie in his locus ovis vilissimis & oleis nigris. Nec ita longum tempus est ex quo praco Gallonius notatus infamia est quod acipensere mensam instruxisset. Quid? tunc pauciores Rhombi in mari alebantur? nihil Rhombo periculi erat, & tanta nidum suum occupabat ciconia: donec à suo sors Prætorio moniti esset. Si ergo aliquis nunc pronuntiaverit mergos assos optimos fore: Romana statim inventus, ad prava quaque facilis, mergos assabit. Ofelli iudicio, victus sordide parcus, diversus erit à frugali. Frustra enim est, luxum vitasse, si ex illo ad aliud vitium prave deflexeris. Avidienus cui jure inditum est, ac pridem manet canis cognomen, quinquennibus olivis, cornisq; è sylva petitis pascitur; nec vinum ante bibit, quam in vappam abierit; & è corneo vase duarum librarum capaci, oleum, sessoris intolerabilis (& poterit, hic salia, nuptiales, & natalitias, aut aliorum festorum dierum solennes instruere canas, in veste candida?) ipse propria manu aspergit caulibus, corrupti interim aceti prodigus. Quam ergo vilis rationem tenebit sapiens? tunc enim lupus, hinc canis inminet:

NOTÆ.

44. *Nec dum omnis ab. paup. ep. Regem.* Cum veit videri dicere nihil superesse frugalitatis pristinæ: falsè admodum dicit aliquid adhuc superesse, nempe ova & oleas nauseam arcentes: stomachi obruti cibis delicatioribus.

46. *Haud ita pridem, &c.* Ostendit non modo sublatam omnem frugalitatem: sed luxum & mensarum delicias indies magis magisque augeri: cum à cibis vulgaribus ad acipenserem piscem preciosum, *Ang. Sturgeon*; ab acipensere ad rhombos; ac demum ad ciconias itum sit. De hoc Gallonio Cic. l. 2. de finibus, ubi ejus luxus describitur.

50. *Autor Prætorius.* Fuit hic Sempronius Rufus qui Satyrico joco vocatur Prætorius ob Præturam ei negatam quod novo exemplo primus Romæ ciconias intulisset mensæ.

60. *Repotia.* Fuere cœnæ apud maritos potestrie nuptiarum instaurari solitæ: sic dictæ, quod in eis pridiana potatio repeteretur ab affinis & amicis, qui & ipsi deinde quasi in or-

bem, invicem ad cœnam vocabant, ad nuptiarum lætitiâ continuandam.

61. *Albatas.* In veste candida qualem in ludis publicis, in sacrificiis, in conviviis adhibere solebant Romani, cum sit is color rebus lætis idoneus. Initio tamen placuit, magis ob simplicitatem, quippe ab ipsa natura inditus laneæ.

Cornu bilibri. Hæc tam parva mensura bene demonstrat hominis sordes: scætebat enim oleum licet exiguum, quod diu in vase fuisset, guttis duntaxat paucis, singulis vicibus in caules instillatis, & quidem ab ipsomet, ne alius quivis liberalius forte quam volebat infunderet.

64. *Hac urget lupus, hac canis angit.* Significat hæc animum metu & dubitatione anxium: sed habent isto loco mirum leporem, quod lupus gulosissimum animal, cibique plurimi, immoderatos cœnarum sumptus, & Sempronium Rufum, canis verò, sordidis offibus miserè victitatis, avaritiæ sordes, & Avidienum, canem cognominatum, optime repræsentent.

ita frugalis sit, ut parcitate sordida non displiceat; nec sit in ullam partem vituperabilis mensa ornata. Sapiens, neque immodice austerus erit, sicut Albutius, cum singulis mancipiis opus assignat, & demensum plus aquo minuit; nec tanta erit simplicitate, ut quemadmodum Navius iis quos ad cenam vocabat aequam balnei offerat unguentis persusam: est enim hoc valde vitiosum. Nunc vide quæ & quam magna sint bona frugalitatis: primum, valetudinem affert: diversi enim & multiplices cibi, quam noxii sunt hominibus, persuasum tibi erit si illius memineris qui cum unus & simplex foret, insidebat facile stomacho. Verum ubi elixis assa, & turdis ostrea confuderis, quæ dulcia sunt in bilem mutabuntur; pituitaq; iners & frigida, bili resistens, excitatio tumuitus, evertet stomachum. Aspicis quomodo paleant quotquot discedunt à canis sumptuosus? imò postridie, gulositate besterna praegravatur corpus, animum secum trahit, & terra apprimit, caelestera licet, atque ad phere puro decisum. Qui frugaliter vivit, ubi refecta cito tenui membra, brevi somno curavit: lecto se alacer ad solitos labores proripit. Licebit tamen isti interdum ad lautiorum victum transire: siue cum per labentem annum dies festus inciderit; siue rescire extenuatum corpus voluerit; & ubi accidentibus annis senectutis infirmitas erit melioribus succedenda, tu verò quid addere poteris ad delicatum istum vitam cultum, quem tibi puero, & valentis praeprè adhibes: siue in morbum aliquando incideris, siue senectute languelis?

Mundus erit, qui non offendet sordibus, atq; 65
In neutram partem cultus miser: hic neq; servis
Albuti senis exemplo, dum munia didit,
Sævus erit, nec sic ut simplex Nævius, unctam
Convivis præbebit aquam: vitium hoc quoque
magnum. 70

Accipe nunc, victus tenuis quæ, quantaq; secum
Afferat: in primis valeas bene: nam variæ res
Ut noceant homini, credas, memor illius escæ,
Quæ simplex olim tibi sederit: at simul assis
Miscueris elixa, simul conchyliis turdis; 75
Dulcia se in bilem verterit, stomachoq; tumultum
Lenta feret pituita: vides, ut pallidus omnis
Cœna desurgat dubia? quin corpus onustum
Hesternis vitis animum quoq; prægravat una:
Atq; affigit humo divinæ particulam auræ. 80
Alter, ubi dicto citius, curata sopori
Membra dedit, vegetus præscripta ad munia
furgit.

Hic tamen ad melius poterit transcurrere quon-
dam;
Sive diem festum rediens adduxerit annus,
Seu recreare volet tenuatum corpus, ubique
Accedent anni, & tractari mollius ætas 85
Imbecilla volet: tibi quidnam accedet ad istam,
Quam puer & validus præsumis, mollitiem, seu
Dura valetudo inciderit, seu tarda senectus?

NOTÆ.

66. In neutram partem cultus miser.] Vox cultus sonat hic idem ac ratio & modus instruendæ mensæ. Præcipit autem ne ille modus sit in alteram partem miser, hoc est vitiosus: foret autem si profusè nimis, aut nimis parcè mensa instrueretur: significatione huic affini adverbium miserè sonat idem ac nimis, seu, plus quam par sit. Ita dicitur amare miserè qui nimis amat.

68. Unctam convivis præbebit aquam.] Unctæ hæc aqua non videtur eadem cum odorata illa de qua ad Sar. 4. l. 1. sed aqua balnei quæ à convivoribus etiam parabatur; & in quam Nævius stultè prodigus non sine magno vitio præiosa conjiciebat unguenta ut jucundius lavarent convivæ. Simile quiddam fecisse suspicor Tuc-

cam illum cujus mollitiem carpit Martialis Epigr. 13. l. 10.

Cum cathedralitios portet tibi rheda ministros

Et Lily in longo pulvere sudet eques:

Strataque non unas cingant triclinia Bajæ

Et Thetis unguento palleat unctæ tuo, &c.

ubi passere dicitur Thetis, hoc est, Balnei aqua propter oleum unguentis mixtum. Experimur enim olivum infusum aquæ, præsertim si tepida fuerit, eam continuò pallidam, imò ad modum lactis, albam efficere.

77. Cana dubia.] Hanc Phormio apud Terentium interrogatus, respondet: eam esse in qua, scilicet ob præstantium ciborum copiam dubites quid potissimum sumas.

Rancidum

Rancidum aprum antiqui laudabant; non quia
nafus

Illis null⁹ erat: sed, credo, hac mente, quod hospes
Tardius adveniens, vitiatum commodius, quam
Integrum edax dominus consumeret: hos utinam
inter

Heroas natum tellus me prima tulisset!
Das aliquid famæ? quæ carmine gravior aurem
Occupat humanam? grandes rhombi, patinæq;
Grande ferunt una cum damno dedecus: adde

Iratum patrum, vicinos, te tibi iniquum,
Æt frustra mortis cupidum, cum deerit egenti
Æs; laquei pretium: jure, inquis, Trahus istis
Jurgatur verbis: ego vectigalia magna,

Divitiæsq; habeo, tribus amplas regibus: ergo
Quod superat, non est meli⁹ quo insumere possis?
Cur eget indignus quisquam te divite? quare
Templa ruunt antiqua deum? cur improbe caræ

Non aliquid patriæ tanto emetiris acervo?
Uni nimirum tibi recte semper erunt res?
O magnus posthac inimicis risus! uterne
Ad casus dubios fides tibi certius? hic, qui
Pluribus affuerit mentem, corpusq; superbum:

An, qui contentus parvo, metuenq; futuri,
In pace, ut sapiens, aptarit idonea bello?
Quo magis his credas: puer hunc ego parv⁹ Ofellū
Integris opibus novi non latius usum,

Quam nunc accisis: videas metato in agello
Cum pecore & gnatis, fortem mercede colonum,

argumentum! quis duorum certior de se habet constantia spes in casibus adversis: hic ne qui animus,
& corpus arrogans, multis assuefecit: an ille cui pauca sunt satis; quique providus futurorum, tempore
paci sapienter paravit quæ ad bellum utilia videbantur futura? Ut verò major fides istis Ofelli dictis
a te adhibeatur: ego illum ipsum cum admodum juvenis essem, memini, intactis adhuc opibus divitem,
nihil vixisse licentius, quam iisdem nunc diminutis: licet hunc intruere in mediocri agro pulchre in
multiplices areas distributo, cum gregibus, & cum liberis suis, generosum colonum mercede conditum,
ita de se commemorantem:

N O T A.

89. Non quia nafus illis nullus erat.] Potest in-
telligi verè, & simpliciter pars illa corporis quæ
odoramur, eritque sensus, non ideo laudasse ve-
teres rancidum aprum, quod odorandi carerent
facultate. Potest etiam figuratè intelligi prudentia
eligendi, & vis ingenii ad rerum precia cog-
noscenda: quod sit nafus signum prudentiæ ho-
minibus ingenerate.

97. Iratum patrum.] Patruorum in immori-
geros nepotes ira & objugatio, si cum paterna
comparatur, aspera esse consuevit, quod immo-
dico patrum amore excecari non soleant, aut in

Aprum vetustate rancidulum
probabant prisca homines: non
quod carerent naribus: sed puto,
quod existimarent, minori in-
commodo fieri, si tarde venienti
hospiti apponeretur rancidi apri
aliqua pars: quam si totum ab-
sumeret dominus vorax, cum ad-
huc recens erat. Utinam inter
præstantissimos viros istos, mundi
me prima secula protulissent.
Tribusne aliquid publica homi-
num existimationi: qua auribus
jucundius sonat, quam quivis
cantus? magni Rhombi & am-
pla patina non solum magno sunt
detrimento, sed magnam insuper
infamiam pariunt. Adjice his,
patrum iram, vicinorum vitupe-
rationes, & inquieti animi tui
morsitatem, quæ frustrâ mor-
tem tibi optabis, quando propter
inopiam non erit unde laqueum
emas: meritis, inquis, hac ora-
tione Trasio sis molestus: ego
magnos proventus habeo, opesque,
quibus tres reges abundant. Quid
igitur? quod superfluum habes
non licet tibi expendere utilius?
cur te tantis opibus abundante,
pauper est aliquis eorum, quos
egere indignum est? quare deo-
rum ades præ vetustate collabun-
tur? quare, o nequam, ex tan-
to cumulo, dilectæ patriæ congia-
rium aliquod non præbes? tibi
porro uni videlicet res perpetuo
fluent felicitè? o amplum ali-
quando hostibus tuis, videndi ar-
guementum! quis duorum certior de se habet constantia spes in casibus adversis: hic ne qui animus,
& corpus arrogans, multis assuefecit: an ille cui pauca sunt satis; quique providus futurorum, tempore
paci sapienter paravit quæ ad bellum utilia videbantur futura? Ut verò major fides istis Ofelli dictis
a te adhibeatur: ego illum ipsum cum admodum juvenis essem, memini, intactis adhuc opibus divitem,
nihil vixisse licentius, quam iisdem nunc diminutis: licet hunc intruere in mediocri agro pulchre in
multiplices areas distributo, cum gregibus, & cum liberis suis, generosum colonum mercede conditum,
ita de se commemorantem:

peccatis juvenum connivere.. Hinc fit ut apud
varios primæ notæ autores ponatur patruus pro
acerbo censore. Cic. pro Cælio: qui reliquâ vitâ
mitis esset, fuit in hac causa pertristis quidam pa-
truus, censor, magister. & Hor. l. 3. Od. 12. lin-
guam censoris meruendi, patruum vocat linguam.

114. Metato in agello.] Opportunè & pulchrè
in varias quasi areas distributo. Eodem sensu di-
cimus castra metari, attributo scilicet manipulis
singulis suo loco & spatio; & Virg. 2. Georg.
si pinguis agros metabere campi.

ego, nisi causa quadam accederet, nunquam, diebus qui festi non essent, solitus fui aliud quam herbas & pedem perna à summo nigra, adhibere in cibum. Sed si quando, post longi temporis absentiam mihi hospes advenerat; aut vicinus amicus me propter imbres otiosum conveniebat, apud me cenaturus: haud sane male nobis erat, non piscibus ex urbe comparatis, sed pullo & hædo: sub qua, pensili uva, nucibus & sicubus duplicis generis instruebatur secunda mensa. Post hac jucundum erat ea lege colludere, ut ludentium culpa, tanquam vini regina, poculorum præscriberet numerum: tandem Cerere exorata ut altis confurgeret culinis, additoque in ejus honorem vino, si quid restabat in fronte serium aut subriste, planè abolebatur. Sæva sit quantum volet fortuna, & novas exciet procellas: quid inde tollet? ex quo in agrum istum novus successit dominus: quantum de cultu meo aut vestro detractum est, o pueri? natura certè neque illum, nec me, constituit agri dominum, ut propriè nosset ejus. Ille nos possessura eiecit; illum aut improbitas sua, aut ambigui juris ignoratio; demum certè ejiciet hæres, nisi superstes. Modo ager Umbreni nominatus; nuper verò Ofelli, nullius erit proprius: sed nunc ego, nunc alius illo nomen. Itaque fortè animo este: & generoso pectore fortunam adversantem excipite.

Non ego, narrantem, temere edi luce profesta
Quidquam, præter olus fumosæ cum pede pernae.
At mihi cum longum post tempus venerat hospes,
Sive operum vacuo gratus conviva per imbrem
Vicinus: bene erat, non piscibus urbe petitis, 120
Sed pullo, atque hædo: tum pensilis uva secun-

das,
Et nux ornabat mensas, cum duplici ficu.
Post hoc ludus erat culpa potare magistra:
Ac venerata Ceres, ut culmo surgeret alto,
Explicuit vino contractæ seria frontis. 125
Sæviat, atque novos moveat fortuna tumultus.
Quantum hinc imminuet? quanto aut ego parcius,

aut vos
O pueri novistis, ut huc novus incola venit?
Nam propriæ telluris herum natura, neque
illum, 129

Nec me, nec quenquam statuit: nos expulit ille:
Illum aut nequities, aut vafri inscitia juris:
Postremum expellet certe vivacior hæres.
Nunc ager Umbreni sub nomine, nuper Ofelli
Dictus, erit nulli proprius: sed cedet in usum
Nunc mihi, nunc alii: quocirca vivite fortes: 135
Fortiaque adversis opponite pectora rebus.

NOTÆ.

122. Cum duplici ficu.] Sunt qui mariscas interpretentur, genus ficuum quæ duplices dicantur, quod una, magnitudine par sit duabus. Quia tamen has Martialis contemnit isto versu *Insantis melimela dato satuasque mariscas*: malui cum aliis significatis ficus diversæ generis & coloris, atque adeo saporis aliquantulum varii, unde convivium rusticum ornaretur.

123. Culpa potare magistrâ.] Regis vini, seu magistri convivii, de quo ad Od. 4. l. 1. est dictum, jus erat præscribere convivis modum bibendi. Potare itaque culpa magistrâ dicebantur

rustici qui ita inter se ludebant, ut qui contra leges ludi peccasset totidem pocula ficcare cogere-
tur: tanquam si culpa ludendo admissa esset vini regina. Lambinus legit *culpâ* pro *culpâ*. Sed cum id faciat contra veterum omnium codicum fidem, nihilque facilius evadat locus, nihil mutandum censeo. Testatur autem Sen. ep. 123. l. 22. post prandium aut cenam bibere, vulgare fuisse, præsertim rusticis.

128. Novus incola.] Umbrenus miles cui in distributione agrorum à Cæsare circa An. R. 720. facta, obvenerat Ofelli ager.

SATYRA III.

ARG. Duo hac Satyra facit Poëta. Primum enim Stoicorum sui temporis ingenium arrogans, & superbè censorium depingit in Stertino Damaspipi magistro, ipsòque Damasippo, qui ex imperito, infelicique signorum mercatore, factus rependè Stoicus, putabat continuò sibi sapientiam accrevisse, cum barba; possèque omnes homines insaniam à se convinci, exceptis Stoicis, qui solos se sapientes jactabant: cum tamen impurissimè viverent. Deinde voluit Horatius quæ ipse verè sentiebat de præcipuis suæ ætatis vitiis, de avaritia, de ambitione, luxuriâ, superstitione, tanto liberius dicere, quod ea sub aliena persona, & alieno quasi ore, vituperaret. Ann. 721.

Sic raro scribis, ut toto non quater anno
Membranâ poscas, scriptorū quæq; retexens;
Irans tibi, quod vini, somnique benignus
Nil dignum sermone canas: quid fiet? ab ipsis
Saturnalibus huc fugisti: sobrius ergo
Dic aliquid dignum promissis: incipe: nil est?
Culpantur frustra calami: immeritusq; laborat
Irans natus paries diis, atque poëtis.
Atqui vultus erat multa & præclara minantis,
Si vacuum tepido cepisset villula tecto.
Quorsum pertinuit stipare Platona Menandro?
Eupolin, Archilochum, comites educere tantos?
Invidiam placare paras virtute relicta?
Contemnere miser, vitanda est improba Siren
Defidia, aut quidquid vita meliore parasti,
Ponendum æquo animo. Dî te, Damasippe, deæq;
Verum ob consilium donent tonfore: sed unde

Tam rara absolvis poemata, ut non quater in anno membranam petas; scripta jam opera perpetuò emaculans: & te ipse vix ferens quasi cibo & somno indulgens liberalius, nihil componas quod dignum dictu sit. Quid demum facies? è medio Saturnaliorum tumultu te huc recepisti, in villam. Ergo jam sicus, præter aliquid us æquale quæ promissisti. Fac tandem initium: nihil habes? sine causa accusas calamos, & parietem immeritam, quasi iratis diis & poëtis sit adificatus. At, eras tamen tibi vultus hominis, multa & præstantia pollicentis, si semel in prædoli aprica domo quies & otium tibi daretur. Quid opus fuit coacervare Platonem & Menandrum; Eupolinque & Archilochum, numero tanto, via

comites adhibere? vis fortè invidiam restringere, neglectâ virtute? sic infelix contemptus eris: fugienda est pigritia tanquam Siren nequissima: aut quidquid melioris vitæ laboribus adeptus es, ultro perdendum. Dî tibi deæque omnes, ô Damasippe, ob sapiens monitum, tonforem provideant. Verum unde tibi sic notus sum?

NOTÆ.

2. Membranam poscas.] Emaculata duntaxat opera, & jam in publicum edenda solebant in membranis describere.

5. Saturnalibus.] Fuere Saturnalia festum Saturni olim uno tantum die, deinde triduo, ac tandem totis 7. diebus circa medium Decembris celebrari sic solitum, ut exæquo omnium jure, commisationibus, poculis, muneribus accipendis reddendisq; regnis, imperiis, magistratibus designandis, aliisque rebus innumeris pro arbitratu agitandis, non sine magno urbis tumultu, peragerentur: unde vix ulli poterat negotio vacari.

8. Irans natus paries diis.] Antiqui quod sibi adversum, execrari volebant, affirmabant iras diis factum esse. Sed quis paries iste? paries

fuit lecto contiguus, & ex quo ceras suspensas quandoque etiam pluteos habebant Poëtæ, ut si quid noctu carminis nasceretur, mandari statim scripto posset, & conservari. Irasci autem iam parietibus dicuntur etiam Poëtæ, quod morosum sit quiddam Poëtis, cruciandique aptum ingenii: ex quo facile illis sit in calamos, in chartas, in omne denique scriptionis instrumentum, iram effundere.

11. Platona, Menandro, Eupolin, Archilochum.] Autorum nomina pro libris ipsis posita. Fuit autem Plato Philosophus; Menander comædiarum scriptor; reliqui duo Satyrogaphi.

17. Donent tonfore.] Hoc enim Stoici egebant, copiosè barbati.

Tam

Ex quo rem omnem meam ad medium Janum in foro perdidit: cum nulla mea negotia habeam, totum alienis curandis me do. Jurabat olim me ut quarerem quo in are calidus Sisyphus Ephyra rex pedes abluisset. Quid parum artificiosè esset scilicet elaboratum: quid non satis molli-ter fufum. Signa probe intelli-gens, uni cuidam ponebam pre-tium centum millium sestertio-rum: hortos, & domos præcla-vas sciebam unus cum lucro eme-re: unde factum ut frequens in comitis populus me Mercuria-lem indigitarit. Scio; & mi-rum mihi est, eo te morbo fuisse liberatum. Hunc, quod admi-rabile videatur, expulit superve-niens alter, ut consuevit fieri cum dolor capitis aut lateris agri, in cor transmittitur: utque cum quis lethargo oppressus, in pugi-lem mutatur & pugnis medicum contundit: quocunque volueris modo quod dicis fiat, dum ne quid istis nobis ejusmodi contin-gat: o bone, ne quæso teipsam de-cipias, insaniam laboras etiam tu; & prope omnes si vera loquitur Stertinius: à quo ego admirabi-lia præcepta ista accepi avidus, quando post consolationem mihi adhibitam, imperavit ut hanc alerem barbaram, sapientum more: & à ponte Fabricio latus redirem. Cum enim re mea infelicissime administrata, statuissem me ob-voluto capite in flumen dejicere, astuit mihi sanctus & fortunatus: & vide ne quid feceris quod te in-dignum sit: stulto, inquit, pudore divexaris, qui durum putes, si parum sanus in media insanien-tium turba videaris. Quæram etenim ante omnia, quid sit, insanire? hoc si in te solo reperitur: nullo quidem addito verbo impediam, ne generosam optas mortem. Quem rationis experti recordia, aut veri aliqua ignoratio, errare facit: hunc Chryssippi familia philosophica tota, insanum appellat. Hujusmodi autem descriptio integros populos cum suis regibus complectitur;

Tam bene me nosti? postquā omnis res mea Janū Ad medium fracta est; aliena negotia curo, Excussus propriis: olim nam quærere amabā 20 Quo vaser ille pedes lavisset Sisyphus ære: Quid sculptum infabre, quid fufum durius esset. Callidus huic signo ponebam millia centum: Hortos, egregiasque domos mercarier unus Cum lucro norā: unde frequentia Mercuriale 25 Imposuere mihi cognomen compita. Novi, Et morbi miror purgatum te illius: atqui Emovit veterem mire novus, ut solet; in cor Trajecto lateris miseri, capitisque dolore: 29 Ut lethargicus hic cum fit pugil, & medicū urget. Dum nequid simile huic, esto ut lubet, o bone, ne te Frustrere; insanis & tu, stultiq; prope omnes: Si quid Stertinius veri crepat, unde ego mira Descripsi docilis præcepta hæc, tempore, quo me Solatus jussit sapientem pascere barbam: 35 Atque à Fabricio non tristem ponte reverti. Nam male re gesta cum vellem mittere operto Me capite in flumen; dexter steterit: & Cave faxis Te quidquā indignū; pudor, inquit, te mal' urget: Insanos qui inter vereare insanus haberi. 40 Primum nam inquirem, quid sit furere: hoc si erit in te

Solo; nil verbi: pereas quin fortiter, addam. Quem mala stultitia, & quæcunque incititia veri Cœcum agit, insanum Chryssippi porticus & grex Autumat: hæc populos, hæc magnos formula reges

NOTÆ.

18. Janum ad medium.] Hoc est positum in medio foro: erat enim in aditu fori, una Jani statua; in medio altera; tertia in exitu. Convenire autem soliti mercatores in forum, ad Janum etiam conveniebant, maximeque ut solet, ad medium. Sunt tamen qui duas tantum Jani statuas ponunt; hique Janum medium vocant; spatium fori inter utramque statuum positum.

25. Mercuriale cognomen.] Mercurius mercatorum deus erat. Hinc Damasippo celebri mercatori nomen impositum quo aut Mercurius aut homo Mercurialis appellaretur.

33. Stertinius.] Philosophus Stoicus.

36. Fabricio ponte.] Hic pons à Fabricio Con-

sule, ut quidam volunt, structus è lapide, Judæorum pons hodie dicitur. Ex eo autem voluerat Damasippus se præcipitare in Tiberim, præ dolore perditæ rei familiaris.

37. Operto capite.] Caput opertum signum mœroris & magni luctus. Sic Cæsar, sic Pompeius M. occidentium gladiis perituri caput veste obvolvissent namantur.

44. Chryssippi porticus.] Schola Stoica, porticus enim græcè est σῶα. Quanquam autem hujus scholæ autor esset Zeno: Chryssippus tamen, post eum, quasi alterum sectæ column habebatur, porticum istam fulciens.

Excepto

Excepto sapiente, tenet : nunc accipe, quare
 Desipiant omnes æque ac tu, qui tibi nomen
 Insano posuere : velut silvis, ubi passim 48
 Palantes error certo de tramite pellit :
 Ille finitrorsum, hic dextrorsum abit : unus utriq;
 Error, sed variis illudit partibus : hoc te
 Crede modo insanum, nihilo ut sapientior ille,
 Qui te deridet, caudam trahat : est genus unum
 Stultitiæ, nihilum metuenda timentis : ut ignes, 54
 Ut rupes, fluviosq; in campo obstare queratur.
 Alterum & huic varium, & nihilo sapientius, ignes
 Per medios, fluviosq; ruentis : clamat amica
 Mater, honesta soror, cum cognatis, pater, uxor,
 Hic fossa est ingens : hic rupes maxima, serva ; 59
 Non magis audierit, quam Fufius ebrius olim,
 Cum Ilionam edormit ; Catienis mille ducentis,
 Mater te appello, clamantibus, huic ego vulgum
 Errori similem cunctum insanire docebo.
 Insanit veteres statuas Damasippus emendo : 64
 Integer est mentis Damasippi creditor ? esto :
 Accipe, quod nunquam reddas mihi, si tibi dicam :
 Tunc insanus eris, si acceperis ? an magis excors
 Rejecta præda, quam præsens Mercurius fert ?
 Scribe decem à Nerio : non est fatis : adde Cicuta
 Nodosi tabulas centum : mille adde catenas : 70
 Effugiet tamen hæc sceleratus vincula Proteus :
 Cum rapies in jus malis ridentem alienis ; (bor.
 Fiet aper, modo avis, modo faxum, & cum volet, ar-

solūmq; excipit sapientem. Nunc
 hanc cur omnes insaniant, non
 minus quàm tu, quicunque te
 vocant insanum. Sicut cum per
 silvam euntibus error tramitem
 verum abscondit : hic ad fini-
 stram, ille evagatur ad dexteram,
 & ambo errant pariter, loco licet
 diverso : tu quoque sic te puta
 insanum, ut nullatenus sanior is
 qui irridet te, caudam ipse me-
 trahat, risu dignus. Unum in-
 sania genus eorum est, qui nullo
 modo timenda, timent : ut qui
 in aperto campo incendia, rupes,
 fluvios sibi objici dolent. Diver-
 sum alteram, neque levioris stul-
 titia est, se sic in medias flam-
 mas & fluminum rapidos fluctus
 conjicientium : ut admonentibus
 licet, magno clamore, amicâ, ma-
 tre, honesta sorore, patre, uxore,
 atque cognatis, esse hic lacunam
 ingentem ; hic altissimam rupem,
 ut subs ab his caveant : nihil mag-
 nis audiant quàm olim Fufius vi-
 no obrutus, & Ilionam edormiens
 audire Catienum ducentis mille
 vicibus iterantem magno clamore :
 mater te appello. Simili quo-
 dam huic errore detentum omne
 hominum vulgus desipere osten-
 dam : desipit Damasippus cum
 emit antiquas statuas. Sed, qui
 Damasippo non solventi credit, sa-
 tisne sanus est ? sit ita. Si ego
 sic te alloquar : accipe quod nun-
 quam mihi restituis : tunc insa-

nies accipiendo ; an potius rejiciendo munus quod favens tibi offert Mercurius ? scribat debitor propriâ
 manu se Nerio debere decem. Parum id est : addat tabulas centum quales podagricus fenerator Cicuta
 solet exigere : mille adde vincula quibus istum obliges debitorem. Non tenebunt hac omnia callidum
 Proteum : cum illum in jus trabes damnis suis gaudentem, convertetur in aprum, mox in avem, deinde
 in ripem, & cum voluerit in arborem.

NOTÆ.

53. *Caudam trahat.*] Hoc est, habeat ipse
 aliquid sibi incognitum propter quod rideatur ab
 aliis. Modus iste loquendi ex eo ducitur quod
 solent pueri : cum ut aliquem ludibrio exponant,
 furim illi à tergo, aut plumas, aut aliud quid-
 dam simile appendunt, quod ille dum ignarus
 velut caudam circumfert, risum omnibus excitat.

61. *Ilionam edormit.*] Fuit Iliona, maxima
 naturam Priami, quæ Polydorum, minimum filium
 ejusdem Priami sic educavit, ut ipse etiam
 Polydorus eam pro matre sua diu per errorem ag-
 nosceret. Pacuvius ergo cum Tragœdiam Ili-
 onam scriberet, in qua Catienus quidam Polydori
 personam agebat ; Fufius verò alter actor Ilio-

nam repræsentabat : finxerat Fufium sive Ilionam
 cum tantum simulare somnum deberet, revera
 tam profundè obdormivisse, ut non audiret Ca-
 tienum, hoc est, Polydorum, voce maximâ ap-
 pellantem, his verbis : *mater te appello.*

69. *Scribe decem Nerio.*] Supplendum : *de-
 bere te.*

Cicuta nodosi.] Chiragra & podagra digitorum
 articulos nodis adstringunt. Bene autem con-
 venit chiragra avaris & feneratoribus ; unde
 Martialis de Diodoro.

*Lirigat & podagra Diodorus, Flacce, laborat
 Sed nil patrono porrigit : hac chiragra est.*

Si proprium insanientis est, rem
suam male procurare; & è con-
trario, sani, eandem bene ad-
ministrare: mihi crede, deterius
longè est prudentia Perilli qui te
jubet scripto promittere, quod tu
nunquam vales reddere. Au-
scultate mihi, & colligite rogam
quosque aut improba ambitioni,
aut colligendis opibus impallescitis:
qui libidine uritur, aut anxia
superstitione, aut quavis alia ani-
mi agitudine: huc ad me pro-
pius, alii post alios, ordine ac-
cedite, dum omnes ostendo desi-
pere. Ellobori longè plus ceteris
dari debet avaris: nec satis
scio, an, si rationem consulamus,
reservanda illis sit omnis Anti-
cyræ. Qui scripti fuerant à
Staberio heredes, curare sum-
mam hereditatis sepulcro inscul-
pi, nisi ita fecissent, debuitur po-
pulo centum paria gladiatorum,
epulum quale jubetis Arrius, &
frumenti quantum in Africa col-
ligitur. Sive ego bene, sive ma-
le hoc imperavi: ne patruorum
more mihi succensam. Existi-
mare velim prudenti hac Stabe-
rium animo constituisse. Quid er-
go menti propositum habuit quan-
do patrimonii summam incidi
jussit tumulto ab heredibus suis?
quandiu in vivis fuit, putavit
paupertatis magnum esse oppro-
brium; & nihil curâ fugis ma-
jore, adeo ut si vel uno quadran-
te minus dives morte extingueretur,
ipse se tanto crederet nequiores.

Omnia nimirum, virtus, fama,
decus, divina humanaque res, obediunt pecunia: quam quisquis pla-
rimam coacervavit, nobilis erit, fortitudine præstans, atque justitiâ, insuper sapiens & rex; & quid-
quid denique libuerit. Hoc, quasi esset ipsi virtute parium, putavit magno sibi fore honori. Quid
huic affine fecit Aristippus homo græcus? qui iter per mediam Libyam agens imperavit servis ut profre-
rent aurum, cujus pondere impediri, lentius procederent; virius horum major fuit insania? Nihil prodest
exemplum, quod rem difficilem, aliâ aequè difficili exponit.

NOTÆ.

76. Dictantis quod tu nunquam rescribere pos-
sis. Qui mutuum accipiebat, solebat manu
propria, quæ dictabantur à Creditore scribere:
unde factum ut scribere idem esset ac mutuum
sumere, vel se obligare; rescribere autem sona-
ret, solvere debitum, delere nomina.

83. Anticyram. Est Anticyra insulæ &
urbis nomen in Propontide, ubi magna ellobori
copia nascitur.

87. Sive ego prave, seu recte hoc volui. In-
ducitur hæc loquens Staberius.

Si male rem gerere insani est; contra, bene sani;
Putidius multo cerebrum est (mihi crede) Perilli,
Dictantis, quod tu nunquam rescribere possis. 76
Audire, atque rogam jubeo componere. Quisquis
Ambitione mala, aut argenti pallet amore,
Quisquis luxuria, tristive superstitione,
Aut alio mentis morbo calet; huc propius me,
Dum doceo insanire omnes, vos ordine adite. 81
Danda est ellobori multo pars maxima avaris:
Nescio an Anticyram ratio illis destinet omnem.
Hæredes Staberi summam incidere sepulchro.
Ni sic fecissent; gladiatorum dare centum 85
Damnati populo paria, atq; epulum, arbitrio Arri:
Frumenti quantum metit Africa: sive ego prave,
Seu recte, hoc volui, ne sis patruus mihi: credo
Hoc Staberi prudentem animū voluisse: quid ergo
Sensit, cum summam patrimonii insculpere saxo
Hæredes voluit? quoad vixit, credidit ingens
Pauperiem vitium, & cavit nihil acrius: ut si
Forte minus locuples uno quadrante periret, 93
Ipse videretur sibi nequior: omnis enim res,
Virtus, fama, decus, divina humanaq; pulchris
Divitiis parent; quas qui construxerit, ille
Clarus erit, fortis, justus, sapiens etiam, & rex;
Et quidquid voler: hoc, veluti virtute paratum, 98
Speravit magnæ laudi fore: quid simile isti
Græcus Aristippus? qui servos projicere aurum
In media jussit Libya, quia tardius irent
Propter onus segnes: uter & insanior horum?
Nil agit exemplum, litem quod lite resolvit. 103

88. Ne sis patruus mihi. De hoc loquendi
modo jam dictum est ad illa verba Sat. pæ-
dentis: iratum patruum.

110. Græcus Aristippus. Socratis discipu-
lus Cyrene in Libya natus unde ejus Philosophia
Cyrenaica dicta est magnam partem ei similia
quam postea docuit Epicurus. Græcus ab Ho-
ratio asseritur propterea quod qui Cyrenem fun-
davit Spartiatæ græci fuerint. Origine ergo
Græcus fuit non patria.

Si quis emat citharas, emtas comportet in unum,
 Nec studio citharæ, nec Musæ deditus ulli; 105
 Si scalptra, & formas non futor; nautica vela
 Aversus mercaturis: delirus, & amens
 Undiq; dicatur merito: quid discrepat istis,
 Qui nummos aurumq; recondit, nescius uti
 Compositis: metuensq; velut contingere sacrum?
 Si quis ad ingentem frumenti semper acervum
 Porrectus vigilet cum longo fuste: neque illinc
 Audeat esuriens dominus contingere granum, 113
 Ac potius foliis parcus vescatur amaris.
 Si positis intus Chii veterisque Falerni
 Mille cadis (nihil est, tercentum millibus) acre
 Poter acetum: age: si & stramentis incubet, unde
 Octoginta annos natus, cui stragula vestis, 118
 Blattarum, ac tinearum epulæ, putrescat in arca:
 Nimirum insanus paucis videatur: eo quod
 Maxima pars hominum morbo jactatur eodem.
 Filius, aut etiam hæc libertus ut ebibat hæres,
 Dis inimice senex custodis, ne tibi desit? 123
 Quantum enim summæ curtabit quisq; dierum,
 Ungere si cauleis oleo meliore, caputque
 Cœperis impexa fœdum porrigine? quare,
 Si quidvis satis est, perjuras, surripis, aufers
 Undique? tun' sanus? populum si cedere saxis
 Incipias, servosve tuos, quos ære pararis; 129
 Insanum te omnes pueri, clamentq; puellæ.
 Cum laqueo uxore interimis, matremq; veneno,
 Incolumi capite es? quid enim? neque tu hoc fa-
 cis Argis,
 Nec ferro, ut demens genetricem occidit Orestes.
 An tu reris eum occisa insanisse parente, 134
 Ac non ante malis dementem actum Furiis, quam
 In matris jugulo ferrum tepefecit acutum?
 Quin ex quo est habi' male tutæ mentis Orestes,
 Nil sane fecit quod tu reprehendere possis.
 Non Pyladem ferro violare ausulse sororem

putas, occisa matre, insanum factum; & non ante in furorem incidisse quam gladii mucronem jugulo materno infixis? imò, ex eo tempore quo insanire putatus est Orestes: nihil profecto fecit quod a te reprehendi possit. Non Pyladem aggredi ferro, aut Electram est ausus:

Si quis citharas pretio comparat; comparatas, in unum locum deferat, neque cithara sonum, nec ullam planè musicam curans: si scalptra & formas colligat, qui non est futor; navium vela, qui mercaturam odit: delirare ab omnibus & insanire jure optimo judicetur. Quid autem ab istis differt ille qui nummos & aurum colligit, nesciens collectis, uti, & abstinens ab eis tanquam a rebus sacris? si quis ad magnum frumenti cumulum jaceat pervigil, & longo armatus fuste: neque hinc audeat dominus fame pressus tollere unum granum; potiusq; frondibus amaris pascatur: si in penu repositis vini Chii, & veteris Falerni cadis mille, parum dico, tercentum millibus bibat acre acetum: adde, si in servis vilibus cubet octoginta annorum senex, qui vestem stragulam plurimam habeat, unde aut epuletur interim tinea, aut qua in arca computrescat: insanum illum pauci nimirum existimabunt, quod maxima hominum pars idem sit morbus: ut hæres filius, aut etiam servus libertate donatus à te, largiter poterit tu diis invise senex servus, timens ne ogeas? quam parum de summa detraberet, si in singulos dies ungeret tandem caules & caput turpi horrens illuvie, paulò meliore oleo? quare, si pauca ista sufficiunt: pejerat, rapis, & tollis undique? tunc mentis es compos? si populum, & servos à te emptos inciperes petere saxis: insanum te pueri omnes, & puella clament. Cum autem strangulas conjugem & veneno matrem interimis: sanum habes caput? quid enim? neq; à te Argis id fit, nec ferro uteris, sicut fecit Orestes cum matrem necavit. Tunc hunc

NOTÆ.

132. Quid enim? neque tu hoc facis Argis, nec ferro.] Ineptam planè defensionem fingit Poeta: quasi verò minus esset impius qui conjugem & matrem laqueo aut veneno Romæ occidebat, quàm si Argis & gladio interfecisset, ut fecerat Orestes. Hic enim Agamemnonis &

Clytemnestræ filius matrem ferro occidit, ut mortem patris quem illa de medio sustulerat ulcisceretur. Hoc tamen facinus Orestis dii non probarunt: sed poenas de eo sumptèrunt, immis- sis furiis quibus tandiu agigaretur donec ad Tau- ricæ Dianæ aras scelus expiavisset.

P

Electram:

soli verbis utrumque est infecturus, vocans hanc furiam, hunc aliud quod ardens ira suggestit. Opimius, inops argenti & auri quod multum habebat recomditum; qui Vejentanum diebus festis, profestis verò vinum fugiens, fictili trulla ex luto Campano, bibere consueverat: aliquando tam profundo est pressus lethargo ut haere jam sibi plaudens circum arceas & claves discurreret. Hunc medicus solers & fidus hac arte iuvit: statui mensam imperat, & saccos nannus plenos in illam verti, pluresque adesse qui numerarent. Hominem ita excitat; additque, nisi tua servaveris, haeres ea mox avidus tollet. Mene adhuc vivente? evigila ergo ut vivas. Fac, age: quid vis? miare misero cessant vena nisi cibo abunde sumpto sustentes stomachum deficientem. Quid differs? quamprimum sorbe jusculum hoc oriz.à incocta paratum. Quoempta pretio est? omnino parvo: sed tamen quanto? octo assibus. Me miserum! quid interest, morbo ne peream an praedonum rapacitate? Quia ergo sanus est? qui non stultus: avarus autem quid? non solim stultus, sed etiam insanus. Jam verò: si quis sit avaritiae expertus: sanum continuò existimabimus? nequaquam. Cur ita sentis, o Stoice? exponam: ponamus mecum Craterum pronunciasse egrotum hominem, stomacho non vexari: resistere ideo valet; & se extrahit lecto? negabit, quia in ejus latere aut in venibus resideat acutus morbus. Non seferat aliquis, nec sordidatentur avaritiâ: propitius iste Laribus, porco faciat: sed tamen ambitionis & arrogantiae laborat vitio: nave setat Anticyram. Quid enim interest an in barathrum tua omnia projicias: an nullum usum facias quasiorum? Servius Oppidius Canusinus dives, duo avia pradia memoratur duobus filiis distribuisse; & hac, ad singulos prope lectum venire iussos, dixisse brevis moriturus. Ex quo, mi Aule, animadverti te talos & nucs in pleno sinu circumferre, & ludere, & dare liberaliter: te verò Tiberi istarum rerum inire numerum, easque anxie abdere in secretis locis:

Electram: tantum maledixit utrique, vocando Hanc furiam, hunc aliud, iussit quod splendida bilis. Pauper Opimius argenti positi intus & auri, Qui Vejentanum festis potare diebus 143 Campana solitus trulla, vappamque profestis; Quondâ lethargo grandi est oppressus: ut haeres Jam circum loculos, & claves lætus, ovanisque Curreret: hunc medicus multum celer atque fidelis, Excitat hoc pacto: mensam poni jubet: atque 148 Effundi saccos nummorum: accedere plures Ad numerandū: hominē sic erigit: addit & illud, Ni tua custodis, avidus jam hoc auferet haeres. Men' vivo? ut vivas igitur, vigila: hoc age: quid Deficient inopem venæ te, ni cibus, atque (vis?) Ingens accedat stomacho fultura ruenti. 154 Tu cessas? agedum: sume hoc prislanariū oryza. Quāti emtax? parvo: quāti ergo? octo assib?: eheu! Quid refert, morbo, an furtis, pereamne rapinis? Quisnā igitur sanus? qui non stultus? quid avarus? Stultus & insanus: quid? si quis non sit avarus; Continuo sanus? minime: cur Stoice? dicam. 160 Non est cardiacus (Craterum dixisse putato) Hic æger: recte est igitur, surgetque? negabit: Quod latus, aut renes morbo tententur acuto. Non est perjurus, neque sordidus: immolet æquis Hic porcum Laribus: verū ambitiosus & audax. Naviget Anticyrā: quid enim differt, barathrone Dones quidquid habes, an nunquā utare paratis? Servius Oppidius Canusi duo pradia dives 168 Antiquo censu, gnatis divisisse duobus Fertur, & hoc moriens pueris dixisse vocatis Ad lectum: Postquam te talos, Aule, nuceisque Ferre sinu laxo, donare, & ludere vidi; 172 Te Tiberi numerare, cavis abscondere tristem;

NOTÆ.

141. Splendida bilis.] Quæ magnam se & vehementem rebus ipsis ostendit.

155. Prisanarium oryza.] Est pulmentum seu jusculum ex oryza incocta aliisque, vino habens nutriendi, quæ caret prifana, solam ferè ex-

hibens aquam.

161. Non est Cardiacus.] καρδια Græcè non tantum cor, sed etiam ostium stomachi significat, seu ipsum stomachum. Hinc factum ut qui laborant stomacho Cardiaci dicantur.

Extimui,

Extimui, ne vos ageret vesania discors : 174
 Tu Nomentanum, tu ne sequerere Cicutam.
 Quare per divos oratus uterque Penates,
 Tu cave ne minuas : tu ne majus facias id,
 Quod satis esse putat pater, & natura coercet.
 Præterea ne vos titillat gloria, jure- 179
 Jurando obstringam ambo : uter ædilis fuerit, vel
 Veltrum prætor ; is intestabilis, & facer esto.
 In cicere, atq; faba, bona tu, perdasq; lupinis,
 Latus ut in circo spatieri, aut æneus ut ites ;
 Nudus agris, nudus nummis insane paternis ?
 Scilicet ut plausus, quos fert Agrippa, feras tu,
 Astuta ingenuum vulpes imitata leonem ? 186
 Ne quis humasse velit Ajacem, Atreida, vetas cur ?
 Rex sum : nil ultra quero plebejus : & æquam
 Rem imperito : ac si cui videor non iustus, inulto
 Dicere, quæ sentit, permitto : maxime regum 190
 Di tibi dent capra classem deducere Troja.
 Ergo consulere, & mox respondere licebit ?
 Consule : cur Ajax heros ab Achille secundus
 Putrescit ; tories servatis clarus Achivis ; 194
 Gaudeat ut populus Priami Priamûsq; inhumato,

summe faciant dii ut post expugnatam Trojam, classem domum reducas. Permites itaq; interrogare, & postea etiam reponere ? interroga. Cur Ajax heros Achilli suppar, & cujus ob servatos tam sapè viros summa gloria est, insequitur corruptissimæ ; magnâ Priami subditorum, & Priami ipsius latitantiæ : qui gaudent inhumatum cernentes eum,

NOTÆ.

180 *Ædilis vel Prætor.* Non Romæ solum erant hi magistratus, sed etiam in aliis urbibus & municipiis. Ædiliū cura erat ædificia tum profana tum sacra sacra recta servare, defendere ab incendiis, &c. Annonæ item præerant & venditionum rerum ponderibus, ne qua fraus fieret. Eorum quoque erat statuere de sumptu ludorum publicè exhibendorum, de eorum modo & ordine. Prætores verò jus dicebant. Aliquando etiam permissum illis ut etiam ludos exhiberent utque præsidere.

182. *In cicere, atque faba, bona perdas.* Qui ad honores aspirabant ut sibi plebem demerentur suffragiique obtinerent, profusis aliquantū largitionibus ad egestatem deducebantur dum multitudini cicere, fabas, lupinos, & similia, sine modo distribuerebant.

185. *Plausus quos fert Agrippa.* Prohibet filius suus Oppidius ne quis eorum, aut Prætor velit fieri, aut Ædilis : quod utrumque magno annuum plausu Agrippa Romæ fuit : Prætor quidem An. 714. Ædilis verò 721. ad utriusque numeris plausus respicit Oppidius, vel potius Poeta : unde, & propter ista verba : *plausus quos*

timere vehementer capi, ne dissimilis quadam infania ambos urgeret ; & ne tu Nomentanum ; & tu Cicutam similis fieres. Uterque ergo per deos penates rogati, tu quidem vide ne deteriorem facias rem ; tu verò ne illam amplifices, ultra id quod pater sufficere iudicat, & natura necessitas posulat. Ad hæc, ne vos olim honorum punga cupiditas : interposito juramento utrumq; adigam ut qui duorum Ædilitatem unquam aut Prætoriam susceperit : is potestate testandi excidat, & fiat execrabilis. Tunc bona dilapidet, ciceris, fabæ, & lupinorum largitionibus ut in Circo gloriosus ambulet, aut ut statuam illic ex ære habeat, exutus agris, & nummis, quos reliquerat pater ? nimirum ut tantulo tibi plaudatur sicut Agrippa plauditur : & imitari conetur callida vulpecula generosum leonem. O Agamemnon Atreo nate, quare prohibes ne quis Ajacis corpus sepeliat ? ego Rex sum : mihi verò uni de plebe nihil ultra querere licet. Equè præterea est quod jubeo. O Rex

fert Agrippa : oportet istam Satyræ scriptam esse post annum ædilitatis. Et sanè parum est verò similis ede solius Prætoris anno hic agi, quod adhuc novus Romæ Horatius, juvenis 25. annorum nondum audere debuit Satyras scribere tam vehementes. Confirmatur hoc ipsum ex villa in quam initio Satyræ dicitur secessisse : hac enim non tam citò donatus fuit à Mæcenate, sed tantum An. R. 720. ut infra dicemus.

187. *Ne quis humasse velit Ajacem, &c.* Postquam priore loco Avaros, deinde Ambitiosos exagitavit : aggreditur Superbos nobiles, qui ob speciem gloriæ inanem multa gravia peccant, nec leviter insaniant. Instituitur autem inter plebeium aliqueum & Agamemnonem supremum Græci exercitus ducem, ex Atreo natum, dialogus ferè ex Sophoclis Ajace expressus : apud quem, cum Teucer Ajacem fratrem interfectum humare vellet, Agamemnonis jussu vetatur id facere, quod Ajax ipsum Agamemnonem, & ejus fratrem Menelaum etiam neque Ulysses interficere in animo habuisset, fecissetque nisi diis volentibus, oves, eorum loco, per errorem occidisset.

Per quem tot juvenes Trojani pat-
ternis tumultis privati sunt? *201*
mille oves interfecit insanus? ja-
ctans se clarum Ulyssē, Mene-
laum, ac me quoque, necare. Tu
verò quando vitula loco, suavissi-
mam filiam ad aras immolandā
offers; & sarre ac sale caput illi
aspergis improbus, veltene judi-
cas? quid hoc verborum est?
quo factō se insanum Ajax ostē-
dit cum pecudes cecidit gladio?
uxori, & natis pepercit; Atrei
filiis imprecatus gravissima qua-
e: nec Teucro nocuit, neq; ipsi
Ulyssi. At ego, ut naues extra-
herem in portu alieno detentas,
prudenter feci, deorum iram le-
niens sanguine. Sed tuo, o fu-
riose! utiq; meo, sed nequaquam
furiosus. Qui rerum imagines
falsas & sceleris cogitatione con-
fusas in animo habebit, putabitur
emotus mente: parumq; disci-
minis erit, an iracundia, an stul-
ticia illum errare faciat. Ajax
sententiā tuā insanis, innocentes
agnos occidens: at tu cum volens
& sciens superbis te nominibus
vanè ornas propter admissum scel-
lus, satisne sapiis; & puro vitii
corde ei, cum arrogantia tumidū
habeas? si quis pulchram agnam
lectica propriā gestari vellet; si
vellem ei atque ancillas tanquam
filia assignaret, & ornamenti a au-
rea prapararet: Pusillamq; &
Pusillam vocaret, eique sortem
destinaret maritum: huic Praior
interdiceret omni verum suarum
administratione; & transfret tu-
tela jus ad consanguineos. Quid
autem, si quis filiam pro agna
immolandam substituit: sanissime
mente est? noli hoc dicere. Ergo
ubicunque ex pravitate vitiosa mentis aliquis stultitiā laborat: la-
borat idem verā insaniā: & quisquis sceleratus fuerit, erit insanus: qui semel gloria captus est de-
siderio: huic suo veluti quodam fulmine, emovit cerebrum Bellona sanguinis semper amans & cadum.
Age porro, & cum luxuria Nomentanum mihi aggredere. Demonstratur enim ratione, luxui deditio
homines, insanos esse. Hic ubi primum mille talenta habere capit ex patrimonio; tanquam edito pulvis
admonet piscatores, unguentarios, aucupes,

Per quem tot juvenes patrio caruere sepulcro?
Mille ovium insanus morti dedit, inclitū Ulyssē
Et Menelaum una mecum se occidere clamans.
Tu cum pro vitula statuis dulcem Aulide natam
Ante aras, spargisq; mola caput improbe falsa;
Rectum animi servas? quorsum? insanus quid
enim Ajax *201*

Fecit, cum stravit ferro pecus? abstinuit vim
Uxore, & gnato; mala multa precatus Atreidis:
Non ille aut Teucrū, aut ipsum violavit Ulyssē.
Verum ego, ut hærentes adverso littore naues
Eriperem, prudens placavi sanguine divos. *206*
Nempe tuo, furiose! meo, sed non furiosus,
Qui species alias veris, scelerisque tumultus
Permittas capiet, commotus habebitur: atque
Stultitia ne erret, nihilum distabit, an ira. *210*
Ajax immeritos dum occidit, desipit, agnos?
Cum prudens scelus ob titulos admittis inanes,
Stas animo? & purū est, vitio tibi cum tumidū est
Si quis lectica nitidam gestare amet agnā; (cor?)
Huic vestem ut gnatæ; paret ancillas, paret aurū;
Pusam, aut pusillam appellet; fortiq; marito *216*
Destinet uxore: interdicto huic omne adimat jus
Prætor, & ad sanos abeat tutela propinquos.
Quid? si quis gnatam pro muta devovet agna,
Integer est animi? ne dixeris: ergo ubi prava *220*
Stultitia, heic summa est insania: qui sceleratus,
Et furiosus erit: quem cepit vitrea fama,
Hunc circumtonuit gaudens Bellona cruentis.
Nunc age luxuriā, & Nomentanū arripe mecum.
Vincit enim stultos ratio insanire nepotes. *225*
Hic simul accepit patrimoniū mille talenta,
Edicit, piscator uti, pomarius, aucups,

NOTÆ.

199. In cum pro vitula stat. dulc. Aulide nat.]
Est Aulis in Boeotia portus in quo cum classis
Græcia Trojam petens ventis contrariis diu deti-
neretur, nec solvendi facultas daretur, Agamem-
non ejus dux partim Chalcantis vatis monitu,
partim ambitione in id impulsus, filiam suam
Iphigeniam domo evocatam spe nuptiarum, ma-
chandam obtulit, ad placandam Dianam regionis
presidentem quæ putabatur Græcis irata.

224. Nomentanum.] Hunc sæpe jam produ-

xit in exemplum nequitiae & luxus.

226. Mille talenta.] Duo erant Talenti ge-
nera: majus alterum, alterum minus; istudque
usitatus: quod cum nostra moneta comparatum,
1050. libris Turonicis par putatur.

227. Pomarius.] Cum pomi nomine vocent
autores quidquid fructuum esui humano aptum
provenit ex arboribus: erit Pomarius, quorum-
cunque illorum conditor, a Frustrer.

Unguen-

Unguentarius, ac Tusci turba impia vici,
Cum scurris factor, cum Velabro omne macellū,
Mane domū veniāt: quid tum? venere frequentes.
Verba facit leno: quidquid mihi quidquid & horū
Cuique domi est, id crede tuum: & vel nunc pete,
vel cras.

232

Accipe, quid contra juvenis responderit æquus.
In nive Lucana dormis ocreatus, ut aprum
Cenē ego: tu pisceis hiberno ex æquore verris:
Segnis ego, indignus qui tantum possideam: aufer.
Sume tibi decies: tibi tantundem: tibi triplex,
Unde uxor media currat de nocte vocata.
Filius Æsopi detractam ex aure Metellæ, 239
(Scilicet ut decies solidum exforberet) aceto
Diluit insignem baccam! qui sanior, ac si
Illud idem in rapidum flumen jaceretve cloacā?
Quincti progenies Arri, par nobile fratrum,
Nequitia & nugis, pravorum & amore gemellum,
Lusciniæ soliti impenso prandere coemptas. 245
Quorsum abeant sani? creta an carbone notandi?
Ædificare casas, plostello adjungere mures,
Ludere par impar, equitare in arundine longa,
Si quem delectet barbatum; amentia verset.
Si puerilius his ratio esse evincet amare; 250
Nec quicquam differre, utrumve in pulvere, trim^o
Quale, prius ludas opus, an meretricis amore
Sollicitus piores: quæro, faciasne, quod olim
Mutatus Polemon, ponas insignia morbi,

Et turbam improbam qua Tusci vicum incolit, cum scurris factor, deniq; omnes Velabri & macelli inquilinos, ea in tuis numeris in domum suam veniant. Quid deinde? adjunt enim quam plurimi: omnium nomine his illum verbis leno alloquitur: quæcunq; aut ego, aut isti omnes domi nostra habemus, ea in tuis numeris: iube ad te afferri hodie vel cras: quid reposueris benignus juvenis, audi nunc. Tu cum ocreis per noctas in Lucania nivibus, ut ego aprum in cœna habeam. Tu mediâ hieme pisces è mari intimo petis: ego verò molli otio fruor, parum dignus opibus tantis. Ecce, habe tibi, & tolle decies centena numorum seftertiorum millia: tu tantundem: tu triplè plus accipe. Æsopi filius cum gemmam preclearissimam ex aure sustulisset Metella; eam aceto infuso liquavit, ut integrum decies uno haustu forberet: qua in re, quomodo sanius fecit, quàm si illam gemmam in fluvium: aut in cloacâ projecisset? Quincti Arii liberi, par fratrum, luxu, levitate, & puerorū amoribus famulosi, quibus mos fuit lusciniis magno pretio emptis prandia instruere: quare hic tanquam sani prætendantur; & quasi dæbium esset an cretâ, an carbone notandi sint? si quis barbatus, casis ædificandis

delectetur, muribus plastro adjungendis, ludo paris & imparis, & equitatione in arundine longa: de mentem illum esse necesse est. Si autem ratione constet, puerilius his omnibus quiddam esse, amare: neq; nullum intercedere discrimen, si in pulvere opus ludendo facias quale ante solebas cum puer trium annorū esset; si ve meretricem quam diligis fleas: quæro à te, sis ne facturus quod olim fecit mente mutata Polemon? ponesne amoris istius insani ornamenta,

NOTÆ.

228. *Tusci turba impia vici.* Tusci vicus fuit is Romæ dictus, in quo habitare permitti olim erant Tusci qui solvente obsidione Porfena remanserant in Urbe. Tempore autem Horatii, erat idem vicus, lurconum, ganeonum, lenonum aliorūque hujusmodi hominum fæce plenus.

229. *Cum velabro.* Velabrum, aliis Romæ locus in quo viles propolæ multi, unguenta, ac forè alia quædam sub oppansis ut sic velis vendebant. Hinc factum fuerit quod volunt aliqui, curam istis impostam ut cum ludi haberentur, viam quâ è foro ibatur ad Hippodromū, velarent.

234. *Nive Lucana.* Apri Lucani celebres.

237. *Sume tibi decies.* Adverbium hoc five solum ponatur ut hic; si ve dicatur *decies seftertium*, significat decies centena millia numorum seftertiorum. Eadem ratio est similium adverbiorum numeralium *vigesies, trigiesies, &c.* numus

porrò Seftertius, quæ quarta pars erat denarii Romani, pretium æquabat denariolorum nostrorum 22.

247. *Plostello.* Parvo plastro.

248. *Ludere par impar.* Ludus est hodièque Italis usitatus, quo repente porrectis digitis, talivse jactis, certantes divinando enunciant quis numerus conficiatur, & par an impar sit.

254. *Mutatus Polemon.* De isto hæc habet Laërtius. Aliquando re cum juvenibus constituta, coronatus & ebrius in scholam Xenocratis venit qui orationem tum forè habebat de temperantia. Adolefcens autem hunc audiens paulatim captus ac pudore suffusus cepit coronas sibi fortim detrahare; adeoque evasit industrius, studioque ac labori deditus, ut cæteros superaret & magistro in schola successerit.

uitas, pulvillus, castia abicere, quemadmodum narratur ille, ebrius licet, posuisse, postquam magistri sobrii oratione est reprehensus? Quando irato puero potius offerri, non vult accipere. Sume incus, catelle, non vult: si non obtuleris, desiderat: in quo ab isto differt amator quem amica exclusit? quando sicum deliberat, intransue sit, an non, quod certum erat rediturum, nisi non vocaretur: & ad invisam januum manet, hac secura murmurans: necue si me nunc ultro vocet, ingrediar. Nam satius sit finem doloribus imponere? eiecit me: revocat modo; ibo ne? non si precibus infinis oret. Ecce servus haud paulo sanior: O mi here, res quæ nec modum patitur, neque consilio regitur, ratione & modo tractari non debet. Amoris ista propria mala sunt, bellus, & iterum pax. Hac si quis, tempestatis prope more mutabitur, & cæco agitata impetu, figere velit: non plus proficiet, quam si certo modo insaniendi, præcepta tradat. Quid? cum semina Picenis pomis extrahens, gratularis tui quoties fornicem forti ictu percussisti? mentis es compos? quid autem, cum senili palato restringis verba: minusne desipis, quam si casus adisceres? adde insaniam sanguinem, & amoris flammam gladio proba: ut clarius dicam: Marius, cum se Hellade vulnerata, præcipit necat: insanusne & furiosus fuit? an tu insanum quidem fuisse negabis, scelus autem verò esse sceleris: damus rebus sicut consuevisti nomina idem significantia, & tamen quasi forent diversa, affiximus alterum, alterum negans? Erat quidam, Liberto genitus senex, qui mane lotis manibus, splanus, vicis urbis circumibat currens:

Fasciolas, cubital, focalia: potus ut ille 255
Dicitur ex collo furtim carpsisse coronas,
Postquam est impransus correptus voce magistri?
Porrigis irato puero cum poma; recusat.
Sume Catelle: negat: si non des; optat. Amator
Exclusus qui distat, agit ubi secum, eat, an non,
Quo rediturus erat non arcessitus: & hæret 261
Invisis foribus? nec nunc cum me vocet ultro,
Accedam? an potius mediter finire dolores?
Exclusit, revocat, redeam? non si obsecret: ecce
Servus non paulo sapientior: ô here: quæ res 265
Nec modum habet, neq; consilium, ratione, modoq;
Tractari non vult: in amore hæc sunt mala: bellus,
Pax rursus: hæc siquis tempestatis prope ritu
Mobilia, & cæca fluitantia forte, laboret
Reddere certa; sibi nihilo plus explicet, ac si
Insanire paret certa ratione, modoque. 271
Quid? cum Picenis excerpens semina pomis
Gaudes, si cameram percussisti forte, penes te es?
Quid, cum balba feris annoso verba palato;
Ædificante casus qui sanior? adde cruorem 275
Stultitiæ, atq; ignem gladio scrutare: modo, inquit,
Hellade percussa Marius cum præcipitat se,
Cecidit fuit, an commotæ crimine mentis
Absolves hominem, & sceleris damnabis eundem:
Ex more imponens cognata vocabula rebus?
Libertinus erat, qui circum compita ficcus 281
Lautis mane senex manibus currebat: & unum,

NOTÆ.

255. Focalia.] Dicta à faucibus, quas circumducto linceo non tantum contra frigus muniebant, sed & ornabant qui molliores erant, aut parum sani, auram timebant. Eodem appellari vocabulo videntur posse quæ hodie ab Anglis Gallisque dicuntur Cravates.

259. Catelle.] Sic vocat puerum, delinire illum volens mater, aut nutrix.

273. Gaudes si cameram, &c.] Ludus convivalis de quo Julius Pollux l. 9. c. 7.

278. Cecidit.] Aut ut alii malunt Cerritus: quati cecidit, hoc est, furore à Cere immisso adactus ad insaniam.

An commotæ crimine mentis absolves hominem, & sceleris damnabis eundem?] Initio Satyræ S. etimus ex Chrylippi sententia statuit insanum

esse eum omnem quem mala stultitia, hoc est, improbitas & malitia; aut veri quævis ignoratio cœcum ageret. Nunc ex Horatio querit, velintne ex ea insanitiæ definitione de factis Marii iudicare: an potius more suo vocibus ludere, & imposito sceleris nomine cædi Helladis à Mario factæ, negare tamen eam insaniam vocandam esse: licet scelus & insania duo sint nomina cognata, hoc est similia, & rem eandem significantia.

281. Libertinus erat, &c.] Venit hic tandem ad homines superstitiosos, quos, inter insanientes, postremo loco supra posuerat: ac quia hic plerumque morbus imperitorum est ac miserorum: inducitur quidam libertini generis, & famina vulgaris qui urgeantur superstitione.

Quiddam

Quiddam magnum addens, unum me surpiter morti.

Dis etenim facile est, orabat: sanus utrisque Auribus atq; oculis: mentem, nisi litigiosus, 285 Exciperet dominus, cum venderet: hoc quoque vulgus

Chrysippus ponit fœcunda in gente Meneni. Jupiter, ingentes qui das adimisque dolores, Mater ait pueri menses jam quinque cubantis, Frigida si puerum quartana reliquerit, illo 290 Mane die, quo tu indicis jejunia, nudus In Tiberi stabit: casus medicusve levarit Ægrum ex præcipiti; mater delira necabit In gelida fixum ripa: febrimq; reducer. 294

Quone malo mentem concussa? timore deorum. Hæc mihi Stertinius, sapientum octavus, amico Arma dedit: posthac ne compellarer inultus. Dixerit insanum qui me, totidem audiet: atq; Respicere ignoto discet pendentia tergo. 299

Stoice, post damnum sic vendas omnia pluris: Qua me stultitia (quoniam non est genus unum) Insanire putas? ego nam videor mihi sanus. Quid? caput abscissu demens cum portat Agave Gnati infelicit; sibi tum furiosa videtur? Stultum me fateor (liceat concedere veris) 305 Atque etiam insanum: tantum hoc ediffere, quo me Ægrotare putes animi vitio: accipe: primum

stam, omnia deinceps cum lucro vendas: ita, fac, quæso, quando tam multa sunt stultiitiae genera, à te intelligam, quo me insanum credas: ego enim me sanum arbitror: quid? putasse Agaven cum infelicit filii sui caput à corpore revulsam gestat præ manibus, tum furiosam esse se credere? ego me ultro ut verum dicam stultum & insanum confiteor: superest ut exponas quodnam sis vitium quo animus mihi laborat. Audi itaque: primum,

NOTÆ.

285. *Mentem exciperet dominus cum venderet.* J Decreto ædilitio, mancipii venditor tenebatur occulta ejus vitia denunciare emptori, & uti exceptione, ne putaretur omni ex parte sanum. Si omisisset hanc exceptionem poterat ei lis intentari ut compelleretur, aut recipere servum, aut satisfacere pro detrimento. Ad præcavendas itaque lites, adhibenda erat exceptio, si rapax, si mendax mancipium esset, si latent aliquo malo corporis animive laboraret.

287. *Fœcunda in gente Meneni.* J Fuit Menenia gens Romæ numerosa, & in multas familias propagata. Aliunde tradit Dion. Hal. fuisse ex ea Consulē, parum sanæ mentis Menenium

& rem aliquam magnam adjiciens: unum, unum me morti precor eripite, id enim dii potestis facile, aiebat, sanus auribus oculisque: adeo ut si eum dominus peritus juris venderet, mentis unius exceptione uteretur: & hujus quoque generis hominum turbam Chrysippus adjungit numerosa genti stultorum. O Jupiter qui magnos morbos immitis & tollis, ait mater infantis quintum jam mensem decumbentis: si puerum istum quartana febris ex humore frigido nata deseruerit: illo hebdomada die, quo tibi sacro à Pratore & à consulibus in tui honorem jejunia populo Romano imperantur, matutino tempore statim eum in Tiberi: siue illum casus seu medici curatio liberaverit, eum jam præcepis in mortem iret: certe à matris matre, reducita febre extinguetur, in gelida detentus ripa: quo malo mente illi turbata? deorum metu. His me Stertinius sapientibus septem addendus & mihi amicus, armis instruxit, ne me deinceps quisquam contumeliosis verbis lacerasset impune. Qui me insanum appellaverit: convictioni à me reportabit isto non levius, & cogetur videre quia nescit, utpote ejus tergo hærentia: O Damasppe nove Stoice, sicut ego deos oro, ut post rem male antea ge-

dictum. Ex his præberi occasio potuit dicaci Poëtæ vocandi stultos, gentem Menenii, & quidem propter multitudinem insanientium, fœcunditate parem imò superiorem genti Menenæ.

295. *Quo ne malo.* J Jam ante diximus particulam ne, quandocūque abundare, nihilque propriæ habere significationis.

299. *Respicere ignoto pendentia tergo.* J Alluditur ad dictum Æsopi de duplici mantica, quæ quemque affirmabat uti, ut anteriore quidem illius parte, aliena vitia præ oculis semper haberet; propria verò removeret in tergum, ne possent à se conspici.

moliris adificia, & cum statua
 sis duorum pedum, proceros amu-
 laris: insuperque irrides Turbo-
 nis, qui se major est, fastosam
 in arvis jactantiam, & incessum
 Thraſon: cum. Qua tu te minus
 illo ridendus venis? tene tanto
 Mæcenati: ferire, æquum est
 audere quod ille audet, & cum
 illo contendere, quo longè minor
 es? Cum rana pullos matre foris
 absente, vitulus pede oppressisset:
 unusquisque fugiens matris exposuisset
 quo pacto ingens quadam bellua
 germanos elisset: rogabat illa,
 quanta hæc esset, & se inflatione
 distendens, num tanta? dimidio,
 inquit, major. Cum hæc se ma-
 gis magisque inflaret: neque si
 te, inquit, disruperis, aquabis
 belluam. En imaginem: tibi
 non admodum dissimilem: Adde
 nunc carmina, hoc est oleum igni,
 quæ si quis unquam scripsit citra
 insaniam: scribis & tu. Omitto
 vehementiam ira: satis jam est.
 Omitto sumptus qui censum &
 apes excedunt. Colibe linguam Da-
 masippe, aut de tuis loquere vitis: amores etiam tuos tam varios prætermitto. O Damasippe,
 superior es: victo, quæso, ignosce.

Ædificas: hoc est, longos imitaris; ab imo
 Ad summum totus moduli bipedalis: & idem
 Corpore majorem rides Turbonis in armis 310
 Spiritum, & incessum; qui ridiculus minus illo?
 An quodcunque facit Mæcenas; te quoque ve-
 rum est,

Tanto dissimilem, & tanto certare minorem?
 Absentis ranae pullis vituli pede pressis,
 Unus ubi effugit, matri denarrat, ut ingens 315
 Bellua cognatos eliserit: illa rogare,
 Quantane? num tandem se inflans, sic magna
 fuisset.

Major dimidio: num tanto? cum magis, atq;
 Se magis inflaret; Non, si te ruperis, inquit, 319
 Par eris: hæc à te non multum abludit imago.
 Adde poemata nunc: hoc est, oleum adde camino:
 Quæ si quis sanus fecit, sanus facis & tu.
 Non dico horrendam rabiem: jam define: cultū
 Majorem censu. Teneas Damasippe tuis te.
 Mille puellarum, puerorum mille furores. 325
 O major tandem parcas insane minori.

NOTÆ.

308. *Ædificas.*] Credibile est Horatium, in
 villa Sabina anno superiore sibi donata, ag-
 gressum tunc ædificii aliquid; atque ut joca-
 retur inducere Stoicum istum sibi id vitio ver-
 tentem, quasi & ipse affectaret æmulari mag-
 nificentiam Mæcenatis, qui ad Esquilias hortos
 sibi & domum impensis maximis extruxerat.

310. *Turbonis.*] Erat Turbo gladiator, cui in
 parvo corpore ingentes erant spiritus. Alii ma-

lunt homuncionem existisse qui mimicum thra-
 sonem agens oblectaret promiscuam plebem.

312. *Verum est.*] Æquum est sic Ep. 7. l. 2.
 versu ult. *Metiri se quemq; suo modulo ac pede*
verum est. Idem & aliis est autoribus usurpatum;
 vid. Not. ad Sat. 5. l. 1.

314. *Absentis rana.*] Apologus ex Ælōpo
 desumptus.

SATYRA IV.

ARG. *Ut Satyra superiore derisit Stoicos qui se verè sapienter putabant si barbam alerent, & omnes accusarent insanix: sic ista Epicureos quosdam traducit, qui cum audissent, Epicurum, summum bonum in voluptate ponere; quomodo ea parari posset, docturos se existimabant, si de re culinaria præcepta quædam traderent, neque admodum exquisita; imò nec semper vera. De imperitia itaque stulta, & arroganti Epicureorum inscirtia hic agit Horatius, inducto Catio Epicurei ignoti discipulo: quemadmodum supra Damasippum narrare fecerat quæ eum Sertinius Stoicus docuisset.*

UNde, & quo Catius? non est mihi temp⁹ aventi
 Ponere signa novis præceptis, qualia vincunt
 Pythagoram, Anytique reum doctumq; Platona.
 Peccatum fateor, cum te sic tempore lævo
 Interpellarim: sed des veniam bonus, oro.
 Quod si interciderit tibi nunc aliquid, repetes mox:
 Sive est naturæ hoc, sive artis; mirus utroque.
 Quin id erat curæ, quo pacto cuncta tenerem:
 Utpote res tenues, tenui sermone peractas.
 Ede hominis nomen: simul an Romanus, an hospes.
 Ipsa memor præcepta canam: celabitur auctor. II
 Longa quibus facies ovis erit; illa memento,
 Ut succi melioris, & ut magis alba rotundis
 Ponere: namq; marem cohibent callosa vitellum.
 Caule suburbano, qui ficcis crevit in agris,
 Dulcior: irriguo nihil est elutius horto.
 Si vespertinus subito te opprefferit hospes,
 Ne gallina malum responset dura palato,
 Doctus eris vivam miito mersare Falerno:
 Hoc teneram faciet: pratensibus optima fungis 20
 Natura est: aliis male creditur, ille salubres

ditur. Caules arido solo nati, sunt suburbanis suaviores: nulla enim terra minus habet utilis succi quam hortus qui aquis perpetuo affluentibus irrigatur. Si insperatus hospes tibi sub vespertam advenit: ne durior gallina palato resistat: scito vile fore, eam dum adhuc vivit Falerno aqua temperato immergere; sic tenera evadet. Fungi ex pratis optimi; aliunde petitis, non admodum tuti nati.

NOTÆ.

1. *Catius.*] Lambinus hunc Catium putat Philosophum Epicureum Insubrem de quo Cic. ep. unâ & altera l. 15. sed is ut inde constat mortuus erat cum hæc scriberet Cicero; quanto magis cum ista Horatius? Crediderim Poëtam, cum vellet Epicureos Philosophos ridere, fictæ per-

sonæ nomen attribuisse qui olim inter eos fuisset vir alicujus doctrinæ, ejusdemque Sectæ Philosophus, ut de Archyta diximus ad Od. 28. l. 1.

3. *Anytique reum.*] Socratem ab Anyto accusatum.

Valebit ille per æstatem, qui prandium suum definit moris nigris quæ icta fuerint antequam sel calore gravis sit. Ausidius generoso Falerno mel admiscuit seu male. Etenim jejuno hepatis nihil applicari oportet quod sine ac moderatum non sit. Satis fuerit lene mulsum præcordiis insudare. Si durior resistit alvus; mytilus cum conchis vilibus, & brevi lapathi coctum perumpere alicui: si tamen vinum cum allum addideris. Opreoribus resta pulsa & leves lunæ nesciente impleri incipiunt: sed non quodlibet mare optimas gignit. Pelorides latus Lucrini Baiarum mirificibus præstant. Ostrea ad Circæum promontorium; Echini ad Misenum nascuntur. Pectines sales patulos vendit at volutarium Tarentum. Neque verò facit quisquam canarum parandarum industria se jactat, antequam habeat exactè cognita tenuissima saporum discrimina: nec sufficit pisces è mensa, in quâ venales exponuntur magno emisse pretio: si emptor ignoraverit, quod cui jus magis conveniat; & quoniam sint quibus assis fastidientem convivam possit inducere ut iterum cubito nixus reclinet se. Cui caro non placet flaccida & molis: lances rotundas oneret apro educato in Umbria & quidam pasto illicina glande: Laurens enim bonus non est, ubi & arundinibus pinguis factus. Caprea quæ in vineis aluntur non sèpe sunt ad esum apta. Qui verum bene peritus est, ex facundis leporibus armos semper arripit. Quali natura & quâ atate sint pisces & aves, ante me nemo potuit dignoscere gustando. Videas aliquis quorum omnis indyria in novi generis placentis conficiendis posita est. Parum tibi in una solum re versatum esse; atque eam unam curare: ut si quis sollicitus esset ne vitiosa vina apperere, negligens interim quali olivo incoquat pisces. Massica vina tempore sudo sub dio collocata: si quid nimis densum habuerint,

Æstates peraget, qui nigris prandia moris Finiet, ante gravem quæ legerit arbore solem. Ausidius forti miscebat mella Falerno, Mendose: quoniam vacuis committere venis 25 Nil nisi lene decet: leni præcordia mulso Prolueris melius: si dura morabitur alvus; Mytilus, & viles pellent obstantia conchæ, Et lapathi brevis herba: sed albo non sine Coo, Lubrica nascentes implent conchyliæ lunæ. 30 Sed non omne mare generosæ fertile reitæ. Murice Bajano melior Lucrina peloris, Ostrea Circæis, Miseno oriuntur echini, Pectinibus patulis jactat se molle Tarentum. Nec sibi cœnarum quivis temere arroget artem, Non prius exacta tenui ratione saporum. 36 Nec satis est cara pisces avertere mensa, Ignarum quibus est jus aptius, & quibus assis Languidus in cubitum jam se conviva reponet. Umber, & iligna nutritus glande, rotundas 40 Curvat aper lances carnem vitantis inertem. Nam Laurens malus est, ulvis, & arundine pinguis. Vineæ summittit caprea non semper edules. Fœcundi leporis sapiens sectabitur armos. Piscibus, atq; avib⁹, quæ natura, & foret ætas, 45 Ante meum nulli patuit quæsitæ palatum. Sunt quorū ingeniū nova tantū crustula promitt. Nequaquam satis in re una consumere curam: Ut si quis solum hoc, mala ne sint vina, labore; Quali perfundat pisces securus olivo. 50 Massica vii cœlo supponas vina sereno,

NOTÆ.

22. Qui prandia moris finiet.] Prandia Romana ex solis moris nemo mirabitur, æstate præsertim, quisquis meminert folis plerumque carnis contentos fuisse Romanos homines.

26. Leni præc. mulso prolueris melius.] Hæc de Promullide (quæ eadem Mulsum vocatur) intelligenda. Fuit autem promullis, post leviores quosdam cibos, prima cœnæ potio; aliquando ex aqua melle condita; sæpius autem ex melle & vino sed leni, quoniam ut sapienter præscribunt Medici: Vacuus committere venis nil nisi lene decet. Arripiunt enim avidissimè Stomachus, hepar & venæ quidquid jejunis pri-

mum offertur, còque magis, si quidem convenit, juvantur; si non convenit, offendantur.

28. Mytilus.] Pilcis parvus ex genere concharum.

32. Murice Baiiāno melior Lucrina peloris.] Muræx & Peloris pisces duo ex genere testaceorum. Cæterum Peloris quæ hic ab Horatio laudatur Martiali non multum placuit: modò enim aquosam; modò fatuam vocat.

34. Pectinibus.] Pisces sunt pectines, duabus constantes testis striatis & spissis quæ parte superiore strictiores; inde in orbem dilatantur unde patulos appellat Horatius.

Nocturnâ

Nocturna, si quid crassi est, tenuabitur aura :
 Et decedet odor nervis inimicus : at illa
 Integrum perdunt lino vitata saporem.
 Surrentina vaser qui miscet fæce Falerna
 Vina ; columbino limum bene colligit ovo :
 Quatenus ima petit volvens aliena vitellus.
 Tostis marcentem squillis recreabis, & Afra
 Potorem cochlea : nam lactuca innatat acri
 Poit vinum stomacho: perna magis ac magis hillis
 Flagitat in morsus refici, quin omnia malit,
 Quæcunq; immundis fervent allata popini.
 Est operæ pretium duplicis pernoscere juris
 Naturam : simplex è dulci constat olivo :
 Quod pingui miscere mero muriq; decebit ;
 Non alia, quam qua Byzantia putruit orca.
 Hoc ubi confusum sectis inferbuit herbis,
 Corycioq; croco sparsum iterit ; insuper addes,
 Pressa Venafranæ quod bacca remisit olivæ.
 Picens cedunt pomis Tiburtia succo :
 Nam facie præstant. Venuncula convenit ollis.
 Rectius Albanam fumo duraveris uvam.
 Hanc ego cum malis, ego fæcem primus, & alec,
 Primus & invenior piper album cum sale nigro
 Incretum, puris circumposuisse catillis.
 Immane est vitium, dare millia terna macello :
 Angustiq; vagos pisces urgere catino.
 Magna movent stomacho fastidia, seu puer unctis

nocturnâ aurâ sient subtiliora :
 & nescio quid odoris perdet, quo
 nervi offenduntur : sed omnem
 planè, eadem vina saporem amit-
 tunt, & vitium contrahunt, si
 55 lineâ percolaveris telâ. Qui vi-
 no Surrentino Euleni fæcem dolo-
 re miscet, columbinis ovib; bene
 utitur ad linum fæcernendum :
 Vitellus siquidem, imò, si sulfidens ca-
 do, quidquid vinum non est, se-
 cum devolvit. Edendo fessos, to-
 sta adjuvant squille ; & Africa-
 ni maris ostrea, eos qui vinum
 tam pleni respuunt. Lactuca
 enim vino injecta fluitant in aci-
 do stomacho, qui potius pernam
 aut billos appetit, per quos ad ci-
 bum adhuc mordendum vires illi
 resciantur : imò magis desiderat,
 quidquid ex sordidis popinis affer-
 tur calidum & fumans. Mag-
 ni omnino momenti est plene ha-
 bere cognitum quæ sit natura di-
 70 plicis juris. Jus simplex dulci
 conficitur olivo, quod vino crasso
 & muriâ miscere oportet ; sed
 illâ quæ diu in orca Byzantina
 conclusa, eandem putrescit. Hoc
 ubi sectis permixtum herbis servere
 visum, & croco respersum Cory-
 cio, deest ebullire, addendum est
 75 aliquid olei ex Venafranæ baccis
 expressi. Tiburtina poma sapore
 à Picens vincuntur : sed superio-
 ra pulchritudine sunt. Uva ve-
 nuncula intra ollas condenda est. Albana melius fumo duratur. Ego omnium primus artem inveni.
 hanc uvam cum pomis ; fæcem, & alec ; candidum piper cum sale nigro mixtum, & incrimulo pur-
 gatam, in mundissimis parvis catinis, apte circum mensas locandi. Intolerabile vitium est, tenuis
 millibus emere è macello, unde epuleris : & magnos pisces, in mari nuper vagari pro arbitrio solitos,
 nunc intra parvi catini angustias premere. Fastidio gravi vexatur stomachus, siue puer calicem

NOTÆ.

59. Lactuca innatat, &c.] Id verum est ubi
 jano nimium vinum accepit stomachus. Sobrias
 enim veterum coenas bene olim clauderat. Un-
 de Virg. in Moreto :

Grataque nobilium requies Lactuca ciborum.
 Huc etiam pertinet quod Marcialis ætatis suæ in-
 temperantiam castigaturus, non tam interrogat
 quam queritur hoc disticho :

Clandere qua cœnas Lactuca solebat avorum :

Dic mihi cur nostras, inchoat ista dapes ?
 61. In morsus refici.] Refici ad morsus. Eo-
 dem sensu quo dixit Virgilius refici ad prælia.

65. Muriâ.] Condimenti genus ex putrefa-
 ctis foembris aut aliis piscibus, quod alio nomine
 vocabant : *Garrum*.

66. Byzantia orca.] Vas fœtile Constantino-
 politanum, ore angusto ventricosum, & quo-
 dammodo. Orce piscis figuram referens, unde
 & nomen habet.

68. Corycio croco.] Croco Cilicio à monte
 Coryco ubi est optimus.

71. Venuncula.] Hanc uvam Plin. c. 2. l. 14.
 veniculum vocat, additque aliis appellari Sircu-
 lam, Staculam, Numisiamam.

73. Fæcem.] Fæx ista videtur esse eadem cum
 fecula Coa de qua infra Sat. 8. putatur autem
 fuisse condimenti genus quod purum profuebat
 ex sedimento vini Coi.

Alec.] Liqueaminis genus ex pisciculis colli-
 quefactis & tabefactis: idem cum Muriâ &
 Garo ; aut certe non valdè dissimile ; itaque
 Alec non significat hic certam piscium speciem,
 sed ponitur pro genere sub se parvos multos &
 varios pisciculos continente, quoque idcirco ale-
 carios vocat Theodorus Gaza, hoc est alei mag-
 nitudine similes.

Tractavit

⁸⁰emigit manibus jure delibutis,
dum ea vorat qua furto subtra-
xit: sive adharere cernitur limus
vetusto vasi in quo aqua serva-
tur. Quid expensarum fieri po-
test in scopis vilibus, in mappis,
in scobe? si tamen ea negligan-
tur: valde indignum est. Tu-
ne lapides diversicolores palma
lutea solis radas; & convivas Ty-
ria indutos purpura in stragulis
immundis excipias? parum ad-
vertens quanto hac curam &
sumptum leviores requirunt,
tanto si negligas, aequius repre-
hendi, quam si, qua nulla nisi
divites mensa habere possunt, omit-
terentur. O Cati crudite, obsecro
per benevolentiam istam, & Deos:
ne recusa, me quicumque opus erit
deducere ut ista ipse audiam. Et-
si enim fideliter exponis mihi sin-
gula: tamen non ita prosunt tra-
dicta per interpretem. Fac etiam
oculis usurpem vultum & habi-
tum hominis: quem tu cum vide-
ris, leve id putas, quia ultro obia-
um est: at ego summo desiderio teneor, ut tanquam à longinquo fontis,
viti beata precepta hauriam.

Tractavit calicem manibus, dum furta ligurrit:
Sive gravis veteri crateræ limus adhæsit. 80
Vilibus in scopis, in mappis, in scobe, quantus
Consistit sumtus? neglectis, flagitium ingens.
Ten' lapides varios lutulenta radere palma:
Et Tyrias dare circum illota toralia vestes;
Oblitum, quanto curam, sumtumq; minorem 85
Hæc habeant, tanto reprimi justius illis,
Quæ nisi divitibus nequeunt contingere mensis?
Docte Cati, per amicitiam divoq; rogatus,
Ducere me auditum, perges quocunq; memento.
Nam quamvis referas memori mihi pectore
cuncta; 90

Non tamen interpret tantundem juveris: adde
Vultum, habitumq; hominis: quem tu vidisse
beatus

Non magni pendis, quia contigit: at mihi cura
Non mediocris inest, fontes ut adire remotos,
Atque haurire queam vitæ præcepta beatæ. 95

NOTÆ.

80. Crateræ.] Non autem crateræ: est au-
tem cratera vas aptum ad hauriendam & conti-
nendam aquam.

81. In scobe.] Scobem vocamus tenues illas

particulas quæ arenarum instar ex solidis corpo-
ribus decidunt, quando aut limâ raduntur, aut se-
ra dividuntur. Significatur autem hæc, pulvis, sa-
forum sordibus detergendis idoneus.

SATYRA V.

A R G. Hereditatum captatores exagitaturus: eorum fraudes multiplices
describit, ex persona Tiresiæ vatis qui apud inferos ab Ulyssæ nuper consu-
tus de reditu in patriam: ab eodem jam domum reduce interrogatur ite-
rum, quo pacto rem domesticam, naufragio, & per procos pessundatam re-
parare possit. Circa annum 723.

O Tiresia, præter illa quæ nu-
per exte audiui: quæso etiam vo-
gantem doce, quo pacto, & qua
demum arte possim perditam rem
domesticam instaurare. Quid
causa est cur rideas?

HOC quoque, Tiresia, præter narrata, petenti
Responde: quib' amissas reparare queam res
Artibus atque modis: quid rides? jamne dolo

NOTÆ.

1. Hoc quoque, Tiresia, &c.] Pendent ista ex
iis quæ in Odyssea dicuntur de Ulyssæ: quem
cum tæderet longissimæ à patria absentiæ horta-
ta est Circe cujus tum derinebatur præstigiis, ut
ad inferos descenderet, Tiresiam vatem The-
banum consulens de rebus suis. Respondit

iste rediturum illum brevi in domum suam:
quod planè accidit: sed ita ut amissis navibus &
sociis, nudus Ithacam enatarit. Hic jam rediens
eum secundo consulit de modo reparandi res
amissas.

Non satis est Ithacam revehi, patriosq; penates
 Aspicere; ô nulli quidquam mentite, vides ut;
 Nudus inopiq; domum redeam te vate: neq; illic
 Aut apotheca procis intacta est, aut pecus: atqui
 Et genus, & virtus, nisi cum re, vilior alga est.
 Quando pauperiem missis ambagibus horres;
 Accipe, qua ratione queas ditescere. Turdus, 10
 Sive aliud privum dabitur tibi; devolet illuc,
 Res ubi magna nitet domino sene: dulcia poma,
 Et quoscunq; feret cultus tibi fundus honores,
 Ante Larem gustet venerabilior Lare dives.
 Qui quamvis perjurus erit, sine gente, cruentus 15
 Sanguine fraterno, fugitivus; ne tamen illi
 Tu comes exterior, si postulât, ire recuses.
 Ut ne tegam spurco Damæ latus? haut ita Trojæ
 Me gessi, certans semper melioribus. Ergo
 Pauper eris: fortem hoc animum tolerare jubebo.
 Et quondam majora tui: tu protinus, unde 21
 Divitias, ærifq; ruam, dic augur, acervos.
 Dixi equidem, & dico: captes astutus ubiq;
 Testamenta senum: neu si vafer unus, & alter
 Infidiatorem præroso fugerit hamo; 25
 Aut spem deponas, aut artem illusus omittas.

parum-ne vafro Ulysses est ad Ithacam appellere, & patrium domum revivere? O Tirsis, qui nullum unquam mendacium feceris: cernis quomodo exitus unum domum regrediar ut tu praxideras, nulla illic sit penus quam proci non exhausserint; nihilque pecoris reliquerint: cum tamen & nobilitas, & virtus, sine opibus res vilissima sint. Quandoquidem candidè loqueris, & confiteris te paupertatem horrere: audi à me quo pacto possis divitiis affluere. Si quis te donaverit turdo aut aliâ quavis re singulari & rarâ: tu illuc statim mitte, ubi ampliarum opum dominus senex habitat. Idem à te accipias poma succi dulcis, & ex selectis frugibus quascunque tulerit tibi fundus omni curâ excultus: isque etiam prius vescatur, quam Dii ipsi Laves minore tibi curâ venerandi, quam senex. Ac quamquam homo sit perjurus infamis, obscurâ stirpe, fratrum cade commaculatus, denique fugitivum mancipium: si tamen significet, cupere se, ut ambulanti ipsi loco exteriore comes assistas:

ave resurgas. Vis Ulysses obsequii causâ stare ad latus Damæ? non istis assuevi ad Trojam, ubi cum præstantissimo quoque, de gradu honoris certabam. Egebus itaque. Fortem animum meum cogam ut ista toleret. Graviora olim toleravi. Quamprimum tu qui divinandi peritus es, doce me sâde sim coarvaturus magnam auri vim, argentique. Jam dixi, & repeto: captanda perpetuo sunt, & callide, senum hereditates. Nec si unus aut duo cautiores, hamo gustato insidias vis arint: idem despera, aut de line arte uti qua semel non processerit.

NOTÆ.

14. *Ante Larem gustet.* Lares fuisse Deos cuiusque familiæ proprios, sciunt omnes. Moris autem erat, ut religionis ergo, omnium frugum primitiæ illis offerrentur, quod hic ad senis captandam gratiam, suadet negligi Tirseas. Sic enim fit ut quibus opes cordi sunt, iis religio contemnatur.

18. *Damæ.* Servili apud poetas comicos personæ. Ponitur hic pro quovis infimæ sortis homine, cuius latus sinistrum à se regi Ulysses indignum putat (quod idem est comitem esse illi exteriorem) cum interior comes ad dexteram esset, utpote loco honoratiore. Istum loquendi modum ductum putat Lambinus à circulis quorum ii qui sunt exteriores, sunt etiam posteriores; interiores verò, priores. Sic enim, inquit, qui in ingressu dextram partem obtinent, interiorum circum, & idcirco minorem faciunt, qui levam, exteriorem obeunt, ideoque majorem.

22. *Aris ruam acervos.* Si verbum *ruo* sonaret idem atque *eruo*, quod voluit Servius alii- que istum secuti, in hunc locum *ÆN.* 11. *Confusa*

ruebant ossa focis: ea significatione hic ego quoque lubens uterer, utpote planâ facilitique. Verum cum dubitem sitne ea Virgiliani huius loci sententia: tentabo aliter explicare Horatium. Certum est, *ruere cumulos arenæ*, dictum à Virgil. pro eo quod est *rastrum*, seu ratro complanare acervum arenæ. Plautus etiam dixit: *aris cumulos ruit*, de eo qui non jam numerans nummos, sed ut triticum metiens, extantem cumulum æquabat modio. Quidni ergo Ulysses ex copioso divite, egens, optet acervos æris tantos, ut nummos possit metiri modio, extantemque cumulum ruere, hoc est dejicere, & ad mensuram modii complanare. Dici etiam posset Ulysses summâ pressam inopiâ, non solum divitiis petere, sed ut quàm citissimè eas colligat: est enim etiam illa vis verbo *ruo*, ut festinationem magnam significet. Undè illud Terentii, *Vide ne quid imprudens ruas*. Sicque Virg. dixit *ruere ad cælum nubem atram*: hoc est, momento tollerere. Judicet cruditus Lector quid malit.

Magna

Quacunque causa, siue parva siue magna in foro disceptabitur : eius tu suscipe defensionem, qui è duobus dives erit orbisque, licet audacia improba, in ius vocaverit se meliorem. Desere verò illum civem cuius iustior causa, & fama praestantior, si filium domi habeat, aut conjugem gravidam. Quinte, aut Publi (amant enim his prænominibus senum auricula demulceri) tua me tibi virtus conciliavit. Ego juris ambiguus peritus sum; nec defendendis causis inutilis. Antè mihi quavis eruat oculos, quam te contemnat, neceque putrida faciat pauperiorem. Hoc in me sumo: ut ne quid tibi pereat faciam: & ne ulli sis risus. Mone ut se domi contineat, & curam canicula gerat. Tu interim causam illius promove, cognitoris munere fungens. Constante illam urge: & siue astus canicula ferventis ipsas mutas dirumpet statuas; siue Furius ventrem habens distentum adipe tam copiosam expuet nivem ut candidas faciat Alpes: persevera in negotio. Nonne vides (dicit quidam) illi stanti vicini cubitoque cum pulsam) quanta sit hominis huius patientia; quam amat vehementer; quam efficax & laboriosus est! Sic plures thunni ad te ultro natalunt, & magnis piscibus implebuntur vivaria. Ad hac si quis, in re copiosa filium alet virum infirmum: ne pateat fraus tua, cum viduo homini tam sedulo obsequeris: sensim te illi per varia officia infirmulus sperans fore ut haeres saltem secundo loco nomineris; & si quo casu puer in orcum ibit, vacuum tu occupes locum. Raro hic ludus in vanum abit. Quicunque testamentum à se scriptum legendum porrigere velit, vide ut renuas, & tabulas à te repetas: sic tamen ut obligo obtutus raptim videas quid prima pagina secundus versus habeat; atque solus an cum aliis pluribus sis haeres constitutus

47

Magna minorve foro si res certabitur olim;
Vivet uter locuples sine gnatis, improbus ultro
Qui meliorem audax vocet in jus, illius esto
Defensor: fama civem caussaq; priorem 30
Sperni, domi si natus erit fecundave conjux;
Quinte, puta; aut Publi (gaudent prænominem
molles

Auriculæ) tibi me virtus tua fecit amicum.
Jus anceps novi: causas defendere possum.
Eripiet quivis oculos citius mihi, quam te 35
Contemtū cassa nuce pauperet: hæc mea cura est,
Nequid tu perdas: neu sis locus: ire domum, atq;
Pelliculam curare jube. Sic cognitor ipse.
Perita, atq; obdura: seu rubra Canicula findet
Infantes statuas: seu pingui tentus omaso 40
Furius hibernas cana nive conspuet Alpes.
Nonne vides, aliquis cubito stantrè prope tangens
Inquiet; ut patiens, ut amicis aptus, ut acer?
Plures annabunt thunni, & ceraria crescent.
Si cui præterea validus male filius in re 45
Præclara sublatas aletur; ne manifestum
Caelibis obsequium nudet te; leniter in spem
Arrepe officiosus: ut & scribare secundus
Hæres, & si quis casus puerum egerit Orco,
In vacuum venias: perraro hæc alea fallit. 50
Qui testamentum tradet tibi cunq; legendum,
Abnuere, & tabulas à te remove memento:
Si tamen, ut limis rapias, quid prima secundo
Cera velit versu: solus, multis ne cohæres,

NOTÆ.

38. Cognitor.] Forensis vox cum significans qui presentem causam cum probè notam habeat, rueretur ut suam: cum Procurator dicatur is qui absentis causam defendit. Intelligendum autem est, ut hæc consent, litigatorem hunc qui captatur, licet rogatus sit ut domi pelliculam curet presentem nihilominus adesse velle, cum cauta disceptatur.

40. Infantes statuas.] Cum per se satis liqueat statuas mutas esse: videri posset inutile adjunctum, quo infantes hoc loco sunt dictæ. Verùm non ita est. Voluit Tiresias, seu potius ipse

Horatius captatorem suum monere de agenda tam strenuè causa suscepta ut quamvis summus æstus caniculæ etiam immotas & silentes diffindat statuas: iste tamen, agendo, in stando, contendendo, clamando, apud Judicem perseveret donec causam obtineat: sic enim suum studium manifestò probatum iri, & processuram captionem.

41. Furius.] Cognomento Bibaculus, qui in quadam poeti sua ut describeret brumam usus erat ampullato hoc versu:

Jupiter hibernas cana nive conspuet Alpes.

Veloci

Veloci percurrere oculo: plerumq; recoctus 55
Scriba ex quinqueviro corvum deludet hiantem:
Captatorq; dabit risus Nafica Corano.

Num furis? an prudens ludis me, obscura canendo?
O Lærtiade, quidquid dicam, aut erit, aut non:
Divinare etenim magnus mihi donat Apollo. 60
Quid tamen ista vèlit sibi fabula, si licet, ede.

Tempore quo juvenis Parthis horrendus, ab alto
Demissum genus Ænea, tellure marique
Magnus erit; forti nubet procera Corano
Filia Naficæ, metuensis reddere soldum. 65

Tum gener hoc faciet: tabulas focero dabit, atq;
Ut legat, orabit: multum Nafica negatas
Accipiat tandem, & tacitus leget: invenietq;
Nil sibi legatum, præter plorare, suisque. 70

Illud ad hæc jubeo: mulier si forte dolosa,
Libertusve senem delirum temperet; illis
Accedas socius: laudes, lauderis ut absens.
Adjuvat hoc quoq; sed vincit longe prius, ipsum
Expugnare caput: scribet mala carmina vecors? 75

Laudato: scortatorq; erit? cave te roget: ultro
Penelopem facilis potiori trade: pufasne,
Perduci poterit, tam frugi, tamq; pudica,
Quam nequiere proci recto depellere cursu?

Venit enim magnum donandi parca juvenus:
Nec tantum Veneris, quantum studiosa culinae.
Sic tibi Penelope frugi est: quæ si semel uncto 81
De sene gustarit, tecum partita lucellum;

expecta dum roget, sed ultro illi trade tanquam digniori tuam Penelopem. Existimas-ne posse per-
suaderi tam sapientem tantæ honestatis mulierem, quæ à tot prociis non potuit de recta via
virtutis dimoveri? idèd nimirum, quia avara hodiè juvenus est, & parce donat, potius culina
amans quàm Veneris. Hinc Penelope tua pudica est: quæ si semel unctis à sene innumeris donata
fuerit, diviso tecum lucro non magis poterit à vetulo divelli quàm

uno istu oculi letas: sèpi evenit
ut ex Quinqueviro, Scriba longo
rerum usu vasserrimus, corvum
qui prædam ore patulo expecta-
bat, deripiat: & ludibrio sit Co-
rano Nafica qui decipere ipsam
voluerat. Insanus: an debuit ope-
rà mihi illudis, canens quæ intel-
ligat nemo? o fili Lærtis quid-
quid proferam aut erit, aut non
erit: facultatem etenim divinan-
di accepi ab Apolline. Quæso
tamen te, fabulam mihi istam,
si fas est, clarius paulò expone.
Quo tempore Juvenis à magno
Ænea genus du-ens, formidabi-
lis Parthis erit, & terra marique
potentissimus: Corano seni vegeto
dabitur conjux, grandis filia Na-
fica nolens dotem integram sol-
vere. Tunc Coranus gener hoc ager,
testamentum legendum sacro of-
feret, & rogabit ut legat. Post-
quam Nafica diu renuerit: su-
met tandem, & silentio leget:
comperietque nihil sibi illic dona-
tum aut suis præter lacrymas &
ploratum. Hoc insuper admo-
neo: si forte delirantis vetuli
animum, callida femina, aut
libertus regant: socium te illis
adjuuge; eosque lauda, ut ab-
sentem & ipsi vicissim laudent.
Juvat id quidem: sed longè effi-
caciùs est, si senem ipsum tibi
ipse concites. Si poetra ineptus
malos versus ediderit: optimos
predica. Amabit scorta: ne

NOTÆ.

56. Scriba.] De munere Scribarum vid. suprâ,
Sat. 5. l. 1.

Ex Quinqueviro.] Quinque-viri, ut videtur
non tam erant Magistratus ordinarii, quàm com-
missa ad tempus procuratio alicujus administrati-
onis, quæ pro numero personarum mutabat ap-
pellationem, eratque modò decum-viratus, mo-
dò triumviratus & sim. Hic Quinquevir positum
est pro temporario munere quovis.

57. Dabit risus Nafica Corano.] Rem Romæ
tum temporis gestam tangit hic Horatius, quam
cum tanto ante prædiceret Tiresias Thebanus
benè ab illo quæriri Ulysses num furis? induci-
turque rationem rei tam insperatæ reddens Tire-

sius cum datum sibi asserit ab Apolline ut divi-
net futura.

62. Tempore quo juvenis Parthis horrendus.] Ju-
venis iste Augustus est qui etià ex quo imperavit
dici potuit Parthis metuendus: maximè tamen vi-
deri cœpit, quando an. R. 723. ætatis suæ 32.
ad eum in Syriam venit Tindates auxilium ro-
gans contra Phraatem Regem Parthiæ. Ne
enim istam rem differam ad annum Receptorum
signorum facit Augusti ætas annorum tum 34.
cui non ita conveniret Juvenis appellatio. At-
que ex his aliqua duci conjectura potest de tem-
pore perscriptæ hujus Satyræ, videtur enim hoc
loco describi res fere præsens.

Ut

canis à corio pingui. Navralo
quid me sene contigerit. Vusfra
anus sic Thebis est in sepulcrum
delata. Cadaver oleo abunde per-
fufum, is quem heredem fcripfe-
rat nudis excepit humeris : equi-
dem, credo, ut experiretur, pos-
fet-ne illum effugere defuncta,
quem à fe vivens repellere nun-
quam potuerat. Hunc ergo cautè
adi : fuc nihil tua in ipfum ob-
fervantia, nihil officiis defit : fed
vide etiam ne nimius fis. Diffi-
ciles & afperi fenes, vix ferunt
garrulum : neque tamen tacebis
interrogatus. Imitare comicum
Davum; & fta depreffo capite,
fic ut timere videaris. Obfequi-
is nitere ad fenis gratiam. Ubi
fpirare ventus incipiet, mone ut
charum caput defendat. Turbâ
compreffum, obiectis propriis hu-
meris exime; fi fuerit verbofus,
aurem patienter præbe. Si ad-
modum cupidum videris laudum
fuarum : donec præ gaudio ex-
clamans, obe! manus in cælum
tollat, infta laudando, & utrem
dilatantem iam fe, novis ufque
laudibus comple, quibus magis
magisque tumeat. Poftquam te,
moriens, longâ obfequiorum af-
fuitate liberum fecerit; & cerdè
vigilans audieris hac verba: fit
Ulyffes meus hæres ex quadrante:
tum verò tu: ergo chariffimus
meus Dama mortuus est! ubi
terrarum tam generofum & tan-
ta fidei amicum inveniam? Sub
hac defuncti corpus pulveribus odoratis & floribus per vices fparge, & fi fieri poteft aliquid interim funder
lacrymarum. Plurimum intereft ut diffimules vultu latitiam: fepulcri curâ tua voluntati reliftâ, vide
ut abfque avaritia perfungaris. Sed ea fit funeris pompa quam magnificam dicant vicini omnes. Si
quis ex cohæredibus ob fenectutem tuffi vexabitur, huic dices, fi vel fundum vel domum ex iis qua tibi diti-
gere, ipfe emere cupiat: id omne te ludenti animo vel uno nummo ipfius facere. Sed ecce pro imperio
jubet Proferpina ut te relinquas, vive & vale.

Ut canis, à corio nunquam abfterrebitur uncto.
Me sene, quod dicâ, factû: est anus improba Thebis
Ex testamento fic est elata: cadaver
Unctum oleo largè nudis humeris tulit hæres:
Scilicet elabi fi posset mortua: credo, 87
Quod nimium infliterat viventi. Cautus adito:
Neu defis operæ; neve immoderatus abundes.
Difficilem, & morofum offendet garrulus: ultro
Non etiam fileas. Davus fis comicus: atque
Stes capite obftipo, multum fimilis metuenti. 92
Obfequio grassare: mone, fi increbuit aura,
Cautus uti veler carum caput: extrahe turba
Oppofitis humeris: aurem fubftringe loquaci.
Importunus amat laudari? donec ohe jam
Ad cælum manibus fublatis dixerit, urge: & 97
Crescentem tumidis infla fermonibus utrem.
Cum te fervitio longa, cura;q; levarit:
Et certum vigilans, quartæ fit partis Ulyffes
Audieris hæres: ergo nunc Dama fodalis
Nufquam est? unde mihi tam fortem tamque
fidelem? 102
Sparge fubinde: & fi paulum potes, illacrimare: eft
Gaudia prodentem vultum celare: fepulcrum
Permiſſum arbitrio, fine fordibus exſtrue: funus
Egrege factum laudet vicinia: figuis
Forte cohæredum feniore male tuffiet; huic tu
Dic, ex parte tua, feu fundi, five domus fit 108
Emptor, gaudentem nummo, te addicere. Sed me
Imperiola trahit Proferpina: vive, valeque.

NOTÆ.

83. Obfequio grassare.] Grassari, idem plerun-
que est ac vias obindere prædandi causâ. Non-
numquam tamen idem est ac procedere, gradi-

endo. Sic dixit Liv. jure non vi grassari, hoc est
progreſſi. Sic etiam isto loco Horatius.

SATYRA VI.

AR. G. *Acceptâ, ut videtur, à Mæcenate villâ Sabinâ, ut quanti faciat donum vitæ privatæ, rusticaniq; secessûs & otii tranquillitatem præferendam asserit urbanis opibus, honoribusq; nunquam non inquietis & turbidis, An. Rom. 720.*

Hoc erat in votis: mod⁹ agri non ita magnus,
Hortus ubi, & tecto vicinus jugis aquæ fons,
Et paulum silvæ super his foret auctius, atq;
Dî melius fecere: bene est, nihil amplius oro,
Maia nate; nisi ut propria hæc mihi munera faxis?
Si neq; majorem feci ratione mala rem;
Nec sum facturus vitio culpæ minorem.
Si veneror stultus nihil horum: O si angulus ille
Proximus accedat, qui nunc deformat agellum:
O si urnâ argenti fors qua mihi monstret; ut illi
Thesaurum invento, qui mercenarius agrum
Illum ipsum mercatus aravit, dives amico
Hercule: si quod adest, gratû juvat; hac prece te oro
Pinguè pecus domino facias, & cætera, præter
Ingenium: utq; soles custos mihi maximus adfis.
Ergo ubi me in montes & in arcè ex urbe removi,
Quid prius illustrem Satyris Musq; pedestri;
Nec mala me ambitio perdit, nec plumbe⁹ Auster,
Autumnusq; gravis, Libitinæ quæstus acerbæ.
Matutine pater, seu Jane libentius audis,

Optaveram agrum mediocre, in quo hortus esset, & fons fluens perenniter, neque longè à domo positus: plus mihi aliquid meliusq; Dii dedere. Satis est, nihil ultra desidero, nisi ut tu, ô Mercuri, Maiâ genite, facias mihi ista perpetua: si neque unquam rem meam amplificavi per fraudem, neque imminuturus sum negligentia, aut luxu: si nunquam aliquid istorum miratus sum; nec fuit unquam hic sermo meus: ô si illa terra particula qua agro meo adest ut pulcher sis, illi adderetur! ô si urnam argento plenam fortuito reperirem! ut illi mercenario contigit qui cum thesaurum invenisset in agro quem colebat; illum inventâ emit pecuniâ, & favente sibi Hercule dives est factus: si denique in bonis qua habeo, animus meus acquiescet: hoc tantum rogo: fac mihi pingue sit pecus, & reliqua, excepto ingenio: atque ut conuenisti, perge potentissimus custos mihi adesse.

Itaque ubi ex urbe me in montes & altam villâ meam domum recepi quid prius tractem Satyris & vulgaribus versibus meis? Hic neque vexor ambitione; nec gravis mihi auster est, aut noxius autumnus, ex quo Libitinaris multum recipiunt emolumenti: ô pater Matutine, siue mavis ut dicam Jane,

NOTÆ.

5. *Maia nate.* Mercurius Maiæ filius semper Horatio proprius ex quo è mediis illum hostibus & Philippeni clade sustulerat: præterquam quod est idem ut ingenii, sic postarum Deus.

11. *Agrum mercatus.* De thesauris sic cautum erat ut qui eos in suo reperisset, ipse potiretur; qui in alieno, cum soli domino divideret ex æquo: qui in publico, cum fisco partiretur.

12. *Dives amico Hercule.* Antiqui putaverunt Herculem propter Amaltheæ cornu divitiis largiendis & thesauris recludendis præfisse.

14. *Præter ingenium.* Non vult ingenium pingue quia idem est pingue ac stupidum quoties de ingenio agitur: unde elegans ille Martialis pentameter in Bardum quendam *utilis ungendis axibus esse potes.*

16. *Ergo ubi me in montes.* Quæ præcessere, exordii cuiusdam loco hætenus fuerant: hic jam ad rem aggreditur urbanæ & ælicæ vitæ incorn. modâ cum secessûs & otii commodis comparare.

19. *Libitina.* Deæ funerum præsidis. Unde qui ea procurarent dicti Libitinarii.

20. *Matutine pater, seu Jane libentius audis.* Janum temporis Deum antiqui credidere: unde & illum tantquam principem quemdam Deum, à quo inciperent, & in quem desinerent omnia, coluerunt. Ille anni & mensium, ille diei dominus habebatur, aperiens universa & claudens: clavem idcirco gestans & manuum articulis dierum anni numerum exprimens: bifrons, ut præterita pariter & futura respiceret; idemque quadrifrons, ob varias quatuor anni tempestates. Talis ergo cum esset ab ejus cultu omnia inciperant, ut & Satyram istam Horatius. Matutinus idem pater est dictus vel à diei ortu & prima ejus parte; vel quod idem sit habitus Janus cum sole, qui certè matutinus est, cum ab hoc cætera dicantur matutina.

Q

Unde

à cuius invocatione initia operum
& laborum suorum homines du-
cunt : (sic Dii volunt) da etiam
huic carmini exordium. Cum Ro-
ma sum, adigis me ut spondeam
pro iis qui pecunias saniori accipi-
unt : instasque ne permittam ali-
um quemvis isto officii genere me
prævenire : siue boreas incubat ter-
ris, siue hiems frigidam diem du-
cit per circulum interiorem, em-
dum est, & promittendum quod
sibi clarè & disertè pronuntiavi,
cedidit damnum. Perrumpenda
continuo turba, & succensendum
iis qui viam obidentes, lentius
dant locum properanti. Quid,
inquunt, hoc rei est, ô insane ?
ille interea alius mora inpatiens
minas precibus miscet : tu-ne, ait,
quidquid tibi obstitit verberes, ut
quem unum cogitas Mæcenatem
tuum quarto-primum adeas ? ut
verè dicam plurimum habet sua-
viratis & mellis ista de me con-
questio. Sed sibi primum deveni
ad Esquilias centum aliena nego-
tia in me insiliunt, per latera, per
caput. Rogabat, dicunt, Roscius
ut cum ipso cras velles ad puteal
stare, rogant scriba ut pro re sibi communi,
in urbem ô Quirite ; fac quâso has assignet tabulas Mæcenus : si dixeris : efficere conabor : si velis, subi-
cit, omnino potes ; & urget. Annus jam exis septimus, & ad octavum proximè accedit, ex quo Mæ-
cenus cepit velle ut essem unus de suis : sic solum ut cum iter faceret, me secum esse in rheda juberet,

NOTÆ.

23. Roma sponsorem me rapis.] Hæc supra sum
interpretatus de Jani statua que in medio foro
posita Janus medius dicebatur, & ad quam con-
venire solebant cum fœneratoribus, etiam illi
qui mutuas ab his pecuniis accipientes, sæpè fi-
dejussoribus indigebant. Hic jam addo : intelli-
gi hæc verba posse de Calendis Januariis, quæ
cum Jano sacræ essent iure præcipuo, utpote
primi mensis calendæ : erant etiam dies quo se
ad fœnus solvendum obligabant qui mutuas ac-
cipiebant pecunias : & fortasè utrumque Hora-
tius conjunxit.

26. Interiore gyro.] Dictum est proximè ex
Lambino, gyrum seu circulum interiorem, bre-
viorem illo esse qui huius respectu exterior dicitur :
quod & hic verum esse oportet. Sed ex-
plicandum quo pacto circuli solares hiberni,
interiores sint, cum activis longioribus comparati.
Hoc verò facile intelligitur si ponamus solarium
omnium circulorum centrum hinc inde in polis
esse. Sic enim qui ad centrum magis accedunt,
suntque ideoque interiores, iidem quoque breviores
inveniantur ; & contra, qui respectu centri
communis magis erunt exteriores, iidem magis

Unde homines operum primos, vitæque labores
Instituunt (sic dis placitum) tu carminis esto
Principium. Romæ sponsorem me rapis : eja,
Ne prior officio quisquam respondeat, urges :
Sive Aquilo radit terras, seu bruma nivalem 25
Interiore diem gyro trahit, ire necesse est,
Post modo, quod mi obstit, clare certumque locuto.
Luctandum in turba : facienda injuria tardis.
Quid vis, insane, & quas res agis ? improbus urget
Iratis precibus : tu pulses omne, quod obstat, 30
Ad Mæcenatem memori si mente recurras.
Hoc juvat, & mellis est, non mentiar : at simul atras
Ventum est Esquilias ; aliena negotia centum
Per caput, & circa saliant latus : ante secundam
Roscius orabat sibi adesse ad puteal cras. 35
De re communi scribæ magna, atque nova, te
Orabant hodie meminisses, Quincte, reverti.
Imprimat his cura Mæcenus signa tabellis.
Dixeris, experiar : si, vis, potes, addit, & instat.
Septimus octavo propior jam fuerit annus, 40
Ex quo Mæcenus me cepit habere suorum
In numero : dumtaxat ad hoc, quem tollere rheda

crescunt usque ad Æquatorem.

31. Ad Macen. memori si mente rec.] memori
mente positum est pro totus defixus animo & co-
gitatione in Mæcenate, nihilque aliud cogitans.

32. Atras Esquilias.] Quòd ibi amè de reis
sumeretur supplicium atque illic sepelirentur.

35. Puteal.] Locus Romæ in comitio, nec
longè à foro, juri dicundo destinatus. Dicitur est
puteal, quod cum subterraneus esset putei instar,
tectum haberet, quod puteo injectum, puteal
appellamus.

40. Septimus octavo propior, &c.] Ex his duo-
bus versibus intelligitur quoto urbis anno, quoto
Horatii, consignanda sit Satyra ista. Cum enim
vix potuerit contingere ante annum Rom. 714.
ut quod refertur Sat. 6. l. 1. juberet Horatium
Mæcenus esse in amicorum numero : annum ab
hinc septimum necesse est incidere in Romæ 720.
& Horatii 32.

42. Quem tollere rheda vellet iter faciens.] Vi-
detur omnino respicere ad iter quo Mæcenati
comes adfuit eunti Roma Brundisium prædicto
Rom. anno 714. quodque descripsit Sat. 5. l. 1.

Vellet, iter faciens, & cui concedere nugas
Hoc genus : hora quota est ? Thrax est Gallina
Syro par ?

Matutina parum cautos jam frigora mordent, 45
Et quæ rimosa bene deponuntur in aure.

Per totum hoc temp^o, subjectior in diem & horam

Invidiæ, noster ludos spectaverat unâ,

Luserat in campo, fortunæ filius, omnes.

Frigidus à rostris manat per compita rumor. 50

Quicumq; obvius est, me consulit: ô bone (nam te

Scire, deos quoniam propius contingis, oportet)

Numquid de Dacis audisti? nil equidem: ut tu

Semper eris derisor: at omnes dî exagitent me,

Si quidquid: quid? militibus promissa, Triquetra

Prædia Cæsar, an est Italia tellure daturus? 56

Jurantem me scire nihil; mirantur, ut unum

Scilicet egregii mortalem alti; silenti.

Perditur hæc inter misero lux, non sine votis:

Ô rus, quando ego te aspiciam? quandoq; licebit,

Nunc veterum libris, nunc somno, & inertibus horis

Ducere sollicitæ jucunda oblivia vitæ? 62

Quando faba Pythagoræ cognata, simulq;

Unctæ satis pingui ponentur oluscula lardo?

Noctes, cænæq; deum! quibus ipse, meiq;

Ante larem proprium vescor: vernalq; procaces

Pasco libatis dapibus, prout cuiq; libido est, 67

hiccat inæquales calices conviva; solutus

Legibus infans: seu quis cupit acria fortis

Pocula: seu modicis humescit lætius: ergo

Sermo oritur, non de villis, domibusve alienis:

Nec, male necne, Lepos salter: sed quod magis ad nos

Pertinet, & nescire malum est, agitam^o: Utrum ne

& me de rebus levisimis interro-

garet: quota jam hora est? putas-

ne Thracem aut Galli-gladiatores

Syro pares pugnando esse? ma-

xitimum frigus hac tempestate

noceat indutis levis: aliæque hu-

iusmodi quæ vel in aure rimarum

plena tuis deponas. Tuto hoc tem-

pore magis magisque, in dies, &

horas, invidia expectans fui; om-

nium de me hic sermo extitit;

iste unus de nobis; nobiscum inter-

erat ludis & in Martio campo

ludebat inter ceteros: nunc vide

quomodo factus sit fortuna filius.

Ad hæc, ubi malus nuntius ex

restris ortus per vicos urbis sese

diffundit: cuiusque occurro, scisci-

tatur continû: Horati mi, (quia

enim cum Diis familiariter agis,

ignorare ista non potes) quid de

Dacis nunciatur? equidem mihi

nihil auditum est. Quæm sem-

per, aunt, omnibus gaudes ille-

dere! Diî me perdant, si verbum

ullum... Quid? agros quos Ca-

sar promisit se militibus divisu-

rum, estne in Sicilia assignaturus,

an in ipsa Italia? cum ad hæc,

juro me ignorare, obtempescunt me

tangquam hominem, profunda, in-

justitæque taciturnitatis. Inter-

rim tota mihi infelicitate perit dies:

venienti, ô rus, quando videbo te?

& quando tandem sas eris, nunc

antiquorum legendis scriptis, nunc

somno vacantem & otio, turba-

lenta istius vitæ sollicitudines obli-

visci? ô quando faba, assumpta

Pythagoræ iunioris, mihi apponetur

cum ulsculis, quæ lardi quantum

opus est pinguis fecerit: ô noctes,

& cæna diis digna! quibus ipse

domesticis recreor, coram Laribus: degustatos à me cibos servis lætis distribuens. Dabitur à convivis

omnibus inæqualiter, & pro arbitrio, suis enim sunt infans legibus convivorum; esseque qui genere

gentia haurit pocula; est etiam qui mediocribus mavult sensum humescere, & hilarescere. Itaque in-

venit sermo non de prædiis alienis, & domibus: neque an male corpus moveat Lepos, cum salutat

quod magis est nostrum, & quod dumvisè ignoratur, tractamus. Fiant ne

NOTÆ.

46. Rimosa in aure.] Metaphora ducta à va-
rimas agentibus, & quicquid in ea liquoris in-
tinet, effundentibus.

55. Promissa Triquetra] Agros in Sicilia, quæ
fala quia trianguli speciem refert triquetra di-
cit. Videntur autem esse agri proscriptorum
arma pro S. Pompeio gesta, quos anno proxi-
mo superiore promissos militibus suis, nondum
dedit.

63. Faba Pythagoræ cognata.] Dicuntur hæc
ex doctrina ipsius Pythagoræ qui idem tradidit
à comedendis fabis abstinuisse, quod ut Plinius
ait, mortuorum animas in iis esse, ac præterea
omnes animas inter seise cognatas existimaret:
unde verebatur ne aliquid sibi cognatum vora-
ret in faba: quod falsè admodum nunc ridet Ho-
ratiæ.

homines divitiis beati, an virtute:
quid amicitias gignat: utilitas,
an honestas? in quo sit posita boni
natura? Et quod sit summum
bonum? Inter hæc Cervius vici-
nus, sumpti ex istis occasione, ani-
libus fabellis recreat nos. Si enim
sit rerum ignarus aliquis, qui
magni faciat Arelli divitias, cu-
ris & timoribus plenas: in hunc
modum oritur. Narratur olim
mus rusticus in paupere cavernu-
la murem urbanum excepisse, an-
tiquum hospitium hospes antiquus,
aspero utens victu & quasæna di-
ligenter custodiens: sic tamen ut
ad adventum hospitii aliquid de
rigore remitteret. Quid multa?
neque illi cicer, quod habebat re-
conditum, neque avenam parçè
apposuit. Vva insuper afferens sic-
cum acinum & lardi semesi re-
liquias obtulit, volens convivii va-
rietate fastidium expugnare, su-
perbe singula dente carpentis: cum
ipse hospitii dominus, in palea ejus-
dem anni accumbens: farinâ vesce-
retur triticeâ, & latio: melio-
ra quaque reservans hospitii. De-
mum urbanus eum alloquens:
quid, inquit, causæ est, o amice,
aut in prærupti nemoris dorso vi-
vens, tanta patiaris? Visne socie-
tatem hominum & frequentiam
urbis istis sylvæ præferre? si mihi
credis dabis te tecum in viam:
quandocumque, quidquid in ter-
ris vivit, mortales habet animas,
& nemo sine parvus sit, sine mag-
nus effugerit mortem. Age ergo,
o bone, dum tempus est vive felix
& bonis utere: memento quam
breve tibi concessum sit vivendi
spatium. Hac oratione ubi per-
suasus fuit mus rusticus: domo
se proripit: & ambo in suscepto
pergunt itinere, cupientes per no-
ctis tenebras ingredi urbem: jam-
que nox medium cæli spatium
consecrasset, quando pedem uterque
posuit in domo divite: ubi super
lectos eburneos purpurea stragula rutilabant: & multi catini intacti restabant ex sumptuosa can-
qui in canistris, aliis alii impositi, seorsum erant pridiæ in penu repositi. Ubi ergo in aliquo ex lectis
purpurâ convestiti agrestem collocavit: tanquam præcinctus ad ministerium, utpote hospes, huc il-
proferat: neque a dapibus inferendis quiescit, servorum officio fungens, nihilque inferens a se non præ-
statum. Ille accumbens gratulatur sibi mutatam sortem, lantisque dapibus convivatur hilariter: &
repentinus magnusque

Divitiis homines, an sint virtute beati:
Quidve ad amicitias, usus, rectumve trahat nos:
Et quæ sit natura boni, summumque quid ejus.
Cervius hæc inter vicinus garrit aniles
Ex re fabellas: nam si quis laudat Arelli
Sollicitas ignarus opes; sic incipit: Olim
Rusticus urbanum murem mus paupere fertur
Accepisse cavo, veterem vetus hospes amicum;
Asper, & attentus quæsitis: ut tamen arctum
Solveret hospitii animum: quid multa? neque
Sepositi ciceris, nec longæ invidit avenæ:
Aridum & ore ferens acinum, semesque lardi
Frustra dedit: cupiens varia fastidia cœna
Vincere, tangentis male singula dente superbo:
Cum pater ipse domus palea porrectus in horna
Eset ador loliumque, dapibus meliora relinquit.
Tandem urbanus ad hunc, Quid te juvat, inquit, amice
Prærupti nemoris patientem vivere dorso?
Vis tu homines urbemque; feris præponere sylvis?
Carpe viam (mihi crede) comes: terrestria quando
Mortales animas vivunt sortita: neque ulla est,
Aut magno aut parvo leti fuga: quo bone circa,
Dum licet, in rebus jucundis vive beatus:
Vive memor, quam sis ævi brevis. Hæc ubi dixit
Agrestem pepulere: domo levis exsilit: inde
Ambo propositum peragunt iter: & urbis aventes
Mœnia nocturni subrepere: jamque tenebat
Nox medium cæli spatium: cum ponit uterque
In locuplete domo veltigia: rubro ubi cocco
Tincta super lectos canderet vestis eburnos:
Multaque de magna superessent fercula cœna:
Quæ procul exitructis inerant hesternæ canistris
Ergo ubi purpurea porrectum in veste locavit
Agrestem, veluti succinctus curstat hospes,
Continuatque dapes: nec non vernaliter ipsis
Fungitur officiis: prælambens omne, quod afferit
Ille cubans gaudet mutata sorte, bonisque
Rebus agit lætum convivam: cum subito ingens

NOTÆ.

109. Prælambens omne quod afferit. Nempe sollicitus ne quid inspici opusculi hospiti suo præberet.

Valvarum

Valvarum strepitus lectis excussit utrumq;
Currere per totum pavidi conclave, magisq; 113
Exanimis trepidare, simul domus alta Molossis
Personuit canibus: tum rusticus, Haud mihi vita
Est opus hac, ait, & valeas: me silva, cavusq;
Tutus ab insidiis tenui solabitur ervo.

ad ianuam strepitus utrumque
lectis dejicit. Currunt trepidi
per cubiculum totum, & mori-
turi similes pavent. Quando
canes molossi, vastis latratibus to-
tam domum complerunt. Tum
rusticus: non ego, inquit, vitā
hac ego, vale: mihi in silva &
cavo meo, longe à metu insidia-

rum, tenue ervum satis laeti convivii loco futurum est.

SATYRA VII.

ARG. Nobiles aliquos Romanos in speciem splendidos & magnos homines,
descriptis eorum moribus privatim ac publice malis, ostendit illos ipsis
mancipiis viliores esse ac deteriores.

J Amdudum ausculto, & cupiens tibi dicere servus,
J Pauca, reformido. Davusne? ita, Davus; amicum
Mancipium domino, & frugi, quod sit satis: hoc est,
Ut vitale putes: age, libertate Decembri,
(Quando ita majores voluerunt) utere: narra. 5
Pars hominum vitiis gaudet constanter, & urget
Propositū: pars multa natat; modo recta capeffens,
Interdum pravis obnoxia: sæpe notatus
Cum tribus anellis, modo læva Priscus inani
Vixit inæqualis: clavum ut mutaret in horas;
Edibus ex magnis subito se conderet unde 11
Mundior exiret vix libertinus honestè.
Jam mœchus Romæ, jam mallet doctus Athenis
Vivere, Verrumnis, quotquot sunt, natus iniquis.
Scurra Volanerius, postquam illi iusta chiragra
Contudit articulos: qui pro se tolleretur, atq; 16
Mitteretur in pyrgum talos, mercede diurna
Conductum pavit: quanto constantior idem
In vitiis: tanto levius miser, ac prior ille:
Qui jam contento, jam laxo fune laborat. 20
Non dices hodie, quorsum hæc tam putida tendant.

jam & perfecta chiragra ei luxarat digitos, quandam passā in dies singulos mercede conduxit & aluit,
qui suo loco talos colligeret, & in turrulam conjiceret: quanto constantius in eodem hærebat vitio, tan-
to minus miser superiore illo, qui funem modo nimis contendit, ac modo nimis laxat. Non tandem ex-
plicabis, scelerate, quo spectet iste putidus tuus sermo? Ad te, inquam.

NOTÆ.

4. *Libertate Decembri.* J Hoc est eā libertate
quā per Saturnaliorum dies mense Decembri ex
majorum instituto utebantur, & ipsi in dominos
servi. Vid. sup. notas ad Sat. 3. hujus libri.

14. *Verrumnis natus iniquis.* J Hoc est inge-
nio valde mobili ac parum constanti. Erat Ver-
tumnus Deus rebus vertendis sive commutandis

præpositus. Quare in foro stabat illius effigies
vultu in varias formas commutabili, ut videre-
rur multiplex qui unus tamen erat. De illo sic
Prop. l. 4.

Nec me tyrba juvat; nec templo later eburno.

Romanum satis est posse vias e forum.

Quo pacto furcifer? tu Romam
 puppi antiquum statum & mores
 primis verbis commendas: si quis
 autem te Deus ad istos continuo
 adigat: obstinate nolis: siue quod
 non existimas meliora, qua esse
 affirmas; siue quod non es in iudi-
 cando constans: & aliquando du-
 litas: frustra optans pedem cavi
 extrahere. Cum Roma es, ruri
 esse desideras. Ubi verò factus es
 rusticus mutat à leviter voluntate
 urbem jam longè positam laudas.
 Si nemo te invitavit ut secum ca-
 neres, commendas viciis parci
 securitatem; & quasi quisquam
 te catenis victum ad cenam
 pertrahat, offeris te beatum esse
 cui nulli sit libendum. Si au-
 tem miserit Macenas qui sub tem-
 pus quo facies accendi incipiunt,
 pubeat te ad cenam accedere:
 molles ne clamas, mihi oleum af-
 feret, siue mora? quis hic adest?
 & audit? inelamas, & fugienti
 somnus abis. Milvius & scurræ
 exeunt imprecantes tibi qua te
 scire non excedit. Nihil opus est:
 fateor enim; quod ille haud du-
 bie dixerit: me gulâ facile &
 ventre permoveri: exquisitarum
 dapnum sumo, atque nidore ictum
 narium mihi statim attolli: molles,
 octojus, fuero dictus; & si prae-
 rea adas aliquid velis, etiam po-
 pinarum amator. Tunc, qui mi-
 hi similis es, ac fortè etiam deio-
 rior; sponte nihilominus tuâ, me
 tanquam melior esses, laceffas, &
 tua vitia nominis praecaris honestas contegas? quid si me qui quingentis sum emptus denariis con-
 vinceris esse infanior? Noli me isto tuo vulu perterrefacere: manum & bilem contine: dum narra-
 qua à Crispini janitore accipi.

Furcifer? ad te inquâ: quo pacto pessime? laudas
 Fortunam, & mores antiquæ plebis: & idem 23
 Si quis ad illa Deus subito te agat: usq; recuses:
 Aut quia non sentis, quod clamas rectius esse:
 Aut quia non firmus rectum defendis: & hæres,
 Nequicquam cæno cupiens evellere plantam.
 Romæ rus optas: absentem rusticus urbem 28
 Tollis ad astra levis: si nusquam es fortè vocatus
 Ad cœnam; laudas securû ôlus; ac velut usquam
 Victus eas; ita te felicem dicis; amasque,
 Quod nusquam tibi sit potandum: iusserit ad se
 Mæcenat serum sub lumina prima venire 33
 Convivam: nemon' oleum feret ocysus? ecquis
 Audit? cum magno blateras clamore: fugisque.
 Milvius, & scurræ tibi non referenda precati
 Discedunt: etenim fateor, me dixerit ille
 Duci ventre levem: nasum nidore supinor. 38
 Imbecillus, iners, si quid vis, adde, popinor.
 Tu cum sis, quod ego, & fortassis nequior, ultro
 Insectere velut melior? verbisq; decoris
 Obvolvas vitium? quid si me stultior ipso 42
 Quingentis empto drachmis deprenderis? aufer
 Me vultu terrere: manum, stomachumq; teneto;
 Dum, quæ Crispini docuit me janitor, edo.
 Te conjux aliena capit: meretricula Davum.
 Peccat uter nostrum cruce dignius? acris ubi me
 Natura incendit; sub clara nuda lucerna 48
 Quæcunq; excepit turgentis verbera caudæ,
 Clunibus aut agitavit equum lasciva supinum,

NOTÆ.

92. *Iusserit ad se Macenas serum venire convi-
 vum.* Facta hic Mæcenatis mentio, quæ con-
 vivam vocatum ab ipso, Horatium esse, satis
 aperte prodit: invitat me ut lectorem admone-
 am utaripat hac quoque Satyra artificii, quo poë-
 ta ad declinandam dicendorum invidiam, alium
 quendam inducit quasi ea ex se proferentem,
 quæ poëtæ unius sunt. Sed & insuper illud
 hoc loco ingeniosissimè commentus est noster
 Horatius, ut Davum sic tota Satyrâ variè loquen-
 tem fingeret, ut cum alicubi non semel ipsius-
 met servus, esse videatur, quæ sua illi exprobet
 vitia: alibi tamen ea dicat quæ patricii alicujus,
 aut Magistratûs Romani famularum eum indicent,
 a quo pudendus scelerum sordes sibi obijci audi-

at nobilis herus. Nimirum iste orationis & re-
 rum ambiguitate, hoc poeta consequitur, ut im-
 punè dicat quæ vult; & si quis nimiam queratur
 libertatem, elabatur facillimè, cum dubitari pos-
 sit, cujus servus, quem dominum sic objurgarit.

38. *Nasum nidore supinor.* Supinatur, hoc est
 attollitur mihi nasus quoribus fumo & nidore op-
 soniorum mihi est ictus. Dicitur hic, nasum su-
 pinor, ut alibi *purgor bilem, & moveri Cyclops:*
 omniaque à Græcis accepta sunt.

43. *Quingentis empto drachmis.* Fuit drach-
 ma numi genus æquivalens denario Romano uni;
 nostratibus verò denarius 90. hoc est assibus item
 Gallicis septem cum dimidio.

Dimittit,

Dimittit, neque famosum, neque sollicitum, ne
Ditior, aut formæ melioris, mejat eodem.

Tu cum projectis insignibus, annulo equestri,
Romanoq; habitu, prodix ex iudice, Dama
Turpis, odoratum caput obscurante lacerna :
Non es quod simulas : metuens induceris ; atq;
Altercante libidinibus tremis ossa pavore.

Quid refert uri virgis, ferroq; necari,
Auctoratus eas ; an turpi clausus in arca,

Quò te demisit peccati conscia herilis
Contractum, genibus tangas caput ? estne marito

Matronæ peccantis in ambos iusta potestas ?
In corruptorem vel iustior : illa tamen se

Non habitu, mutare loco, peccatve superne,
Cum te formidet mulier : neq; credat amanti.

Ibis sub furcam prudens : dominoq; furenti,
Committes rem omnem, & vitam, & cum corpore

famam.

Evāsti : credo metues : doctusq; cavebis.

Quæres, quando iterum paveas : iterumq; perire

Posis : ò tories servus ! quæ bellua ruptis,

Cum semel effugit : reddit se prava catenis ?

Non sum mœchus, ais : neque ego hercule fur :

ubi vasa

Prætereo sapiens argentea : tolle periculum :

Jam vaga proflit frænis natura remotis.

Tune mihi domin⁹, rerum imperiis, hominumque ;

Tot, tantisque minor : quem ter vindicta, quaterq ;

Imposita haud unquam misera formidine privet ?

mus cui tot res, & tot homines, tanquam subiecto imperant : quem
ter & quater, Prætoris virgâ li-

terum esse iubens, nunquam servili metu liberum facit ?

N O T A.

53. *Projectis insignibus.*] Senatoriis, equestri-
bus, &c.

54. *Romanoque habitu.*] Togâ.

57. *Tremis ossa.*] Ossibus tremis, sive ossa
habet trementia.

59. *Auctoratus.*] Qui neque vires ostentandi
causâ, nec poenæ nomine in arenam descende-
bant, sed pactâ mercede se ad pugnandum of-
ferebant, propriè *auctorati* dicebantur, & ipsa
pactio, *auctoramentum*.

61. *Estne marito matrone, &c.*] Antiquo iu-
re Romano licebat viris adulterantes suas uxores
necare ; de adultero nihil statuebatur. Augustus
verò lege Juliâ, contrarium sanxit : voluit enim
maritis licere ut uxorum corruptores occide-
rent ; aut certè, apud Judicem accusatos, scelus
poenâ capitis vindicarent : uxores autem, repu-
diò multavit,

Tu quando positis dignitatis orna-
mentis equis annulo, & Roma-
no vestitu, procedis, ex Magistra-
tu factus turpe mancipium, & al-
ter Dama, lacernâ obvolutum
habens caput odoribus perfusum :
diversus longè ab eo quem te fingis
esse, introduceris timens ; metusq;
& libidine alternatim te inva-
dentibus totis ossibus concuteris.

Quid interest tunc auctoramento
gladiatorio addideris te ut virgis
seceris, & ferro neceris : an clau-
sus intra turpem arcam, in qua
te occultavit ancilla dominae suæ
adulterium adjuvans : capite tan-
gas genas, compressus, & in ar-
ctum redactus : daturne viro
matrone adultera par facultas in-
strumque ? certè in machum est
magis iusta, cum femina neq; ve-
stem manes, aut alim migrat ; neq;
comprimat te : cum tui metus
peccet, dubitetque an verè amatur.

Tu ergo volens & sciens furcam
subitis : permittesque te, vitam,
famam, & corpus, viri furori ?
Servatus es : & credo, cavebis
deinceps, periculo admonitus. Imò,
quamprimum optabis pavere de
novo ; & iterum perire posse : ò
toties redditus servituti ! qua se
bellua, vinculis semel raptis, ipsa
restituit ? non sum adulter, in-
quis : sed neque ego fur ; quando
prudens omitto rapere vasa argen-
tea. Fac nihil periculi esse : solus
stat in frans insoles, qualis est
apparebit. Tunc meus es domi-

66. *Ibis sub furcam.*] Fuit furca lignum du-
plex quod dedecoris magis quàm supplicii causâ,
collo servorum imponebant cum quid peccassent
cogebantque circumferre : undè servi læpissimè
vocati sunt furciferi.

76. *Vindicta.*] Tribus olim modis servi ma-
numittebantur, hoc est fiebant liberi. Censu :
cum dominus permittebat ut servus à Censore in
censum publicum referretur : sic enim civibus
adscribatur. Testamento ; & Vindicta : erat
hæc, virga quâ Prætor adductum coram se ser-
vum, in capite raso, per lictorem pulsabat, libe-
rum esse iubens, postquam à domino audisset
sibi ita placere. Dictam sic volunt virgam istam,
vel quod per eam servus vindicaretur in libera-
tione ; vel à Vindicio quodam olim servo, qui ob
detectam conjunctionem primus hoc modo fuisset
manumissus.

Adde his istud haud paulò minus considerandum. Nam, ut vos dicere soletis: siue vicarius, siue conseruus est, qui seruo seruit: quid ego tibi sum? tu certe qui inpe-
ras mihi, aliis miserè seruis, age-
risque ut lignea statua, nervis non mis. Quis ergo liber est? qui sapiens; qui sibi imperat; qui neque paupertate, nec morte, nec catenis terretur: qui audent fortiter cupiditatibus resistere; & honores nihili facere: in seipsum totus collectus, & totus ex se ap-
tus, ne qua externa res ipsum tenere ac remorari valeat, cum sit ex omni parte laetus ipse ac per-
solitus: in quem quoties pugnat fortuna, debilis est. Potesne ex istis virtutibus tuum aliquid di-
cere? quinque talenta à te exigit famina; instat importuna; & elasis à janua domo expulsus, ge-
lida imbuit & iterum ut venias rogat. Excute mihi collo hoc ju-
gum: dic sodes, dic, liber, liber sum. Non potes. Duro nimirum domino animus servit; & quan-
quam voluptatem fastidiis, vehe-
menter ad illam te stimulat; & in ea nolentem volutat. Aut quando in tabellis à Pausia pictore elaboratis admiratione defixus ha-
res: quā re minus es vituperio dignus quam ego: quoties Fulvi, Rutubæ, aut Placideiani pugnas vul-
tricā aut carbone delineas immoto poplite sic stupeo, quasi re ipsa pugnent, percutiant, & scitum aliò fortis detorqueant? hoc faci-
ens Davus, otiosus est, & piger servus: at tu acutus antiquorum operam cognitor, & peritus voca-
ris. Ego homo nihili sum, si fumantis libi nidorem secor: tu verò pradicaris vir fortis, qui genere animo scias cenas opimas spernere. Ego quia obsequor gula perniciosam mihi rem facio. Quid ita? quia plagis scindatur tergum. An verò tu puniris levius cum illis dapibus impleri appetis qua summo constanti precio? certe convivia, in quibus es perpetuus, amara tandem sunt; & pedes, ex improviso vacillantes, corpus morbis tabescens sustinere non possunt. Rems-ne ille puer est, qui ingruentibus tenebris noctis furatur strigilem,

Adde supradictis; quod non levius valeat: nam
Sive vicarius est, qui seruo parer: uti mos 79
Vester ait: seu conseruus: tibi quid sum ego? nempe
Tu, mihi qui imperitas, aliis servis miser: atque
Ducis, ut nervis alienis mobile lignum. 82
Quenam igitur liber? sapiens: sibi qui imperiosus:
Quē neq; pauperies, neq; mors neq; vincula terrent.
Respondere cupidinibus, contemnere honores
Fortis, & in seipso totus teres, atque rotundus: 86
Externi ne quid valeat per læve morari.
In quem manca ruit semper fortuna: potes ne
Ex his, ut proprium quid noscere? quinq; talenta
Poscit te mulier: vexat: foribusque repulsum 90
Perfundit gelidā: rursus vocat: eripe turpi
Colla jugo; liber, liber sum, dic age: non quis:
Urget enim dominus mentem non lenis: & acres
Subjectat lasso stimulos: versatque negantem.
Vel cum Pausiacā torpes insane tabellā: 95
Qui peccas minùs, atq; ego: cum Fulvi, Rutubæ
Aut Placideiani contento poplite miror que,
Prælia rubricā picta, aut carbone: velut si
Re vera pugnent: feriant: vitentque moventes
Arma viri: nequam, & cessator Davus: at ipse
Subtilis veterum iudex, & callidus audis. 101
Nil ego: si ducor libo fumante: tibi ingens
Virtus atque animus cenis responstat opimis.
Obsequium ventris mihi perniciosus est: cur?
Tergo plector enim: qui tu impunitior, illa 105
Quæ parvo sumi nequeunt cum obsonia captas?
Nempe inamarefcunt epulæ sine fine peti-
tæ: Illusque pedes vitiosum ferre recusant
Corpus: an hic peccat, sub noctem qui puer uvam

NOTÆ.

80. Vicarius.] Eum significat qui vice alteri-
us aliquid facit. Hic tamen paulò aliter sumitur,
ut apud Martialem cum ait l. 2. epig. 18.

Esse sat est servum: jam nolo Vicarius esse:

Qui rex est, regem Maxime non habeat.

85. Respondere cupidinibus.] Hoc est, resistere,
sicut Sat. 4.

De Gallina malum ressonset dura palato.

87. Externi ne quid valeat per læve morari.]
Metaphora elegans quā comparatur sapiens glo-
bo perfecto per læve planum moto, ubi nihil
obstistit, nihilque remoratur.

89. Talenta.] Vide supra Sat. 3.

102. Tibi ingens virtus cenis responstat.] Ironia
est in hominem nunquam resistentem vocantibus
ipsam ad lautas cenas.

Furtiva mutat strigili: qui prædia vendit: 110
 Nil servile gulæ parens habet? adde, quod idem
 Non horam tecum esse potes: non otia rectè
 Ponere: teque ipsum vitas fugitivus, ut erro,
 Jam vino quærens, jam somno fallere curam,
 Frustra: nam comes atra premit, sequiturque
 fugacem. 115

Unde mihi lapidem? quorsum est opus? unde
 sagittas?

Aut insanit homo: aut verſus facit: ocyus hinc te
 Ni rapis, accedes opera agro nona Sabino.

yt. Nisi te hinc quamprimum auferas, adderis protinus servus octo qui agrum mihi Sabinum excollunt.

ut eam vivis mutet: qui autem
 agros & villas vendit ut obtem-
 peret gula: nihil servi habet?
 adde jam dictis, quod solus esse,
 & tibi ad horam vacare nescis,
 non spatium vacui temporis sa-
 pienter occupare; teque ipsemet
 fugis: tanquam erro, qui vita
 radium nunc vino, nunc somno,
 pellere satagit, nequicquam: nam
 animo inhaeret semper, & fugien-
 tem sequitur. Unde lapidem ha-
 beam? ad quid lapide opus? unde
 sagittas? aut hervis meus sa-
 rit, aut poematis aliquid partu-
 rit.

NOTÆ.

110. Strigili. J Aureo, argenteo, vel æreo corporibus abradebantur: malè affecti purpureis
 instrumento quo post balneum sudor & sordes spongiis utebantur loco strigilum.

SATYRA VIII.

ARG. Nasidieni Ruffi vani ac sordidi convivatoris miseram cœnam descri-
 bit & irridet, ex narratione Fandanii, amici sui qui unus fuerat de
 convivis.

UT Nasidieni juvat te cœna beati? (illic
 Nam mihi quærenti convivam, dictus herè
 De medio potare die. Sic, ut mihi nunquam
 In vita fuerit melius: da, si grave non est:
 Quæ prima iratum ventrem placaverit esca. 5
 In primis Lucanus aper, leni fuit austro
 Caprus, ut aiebat cœnæ pater: acria circum
 Rapula, lactucæ, radices, qualia lassum
 Pervellunt stomachum, sifer, alec, fæcula Coa.
 His ubi sublati, puer alrè cinctus, acernam 10
 Gausape purpureo mensam perterſit: & alter
 Sublegit quodcunque jaceret inutile: quodque

Quam bene tibi fuit in cœna
 opulenti Nasidieni? cum enim te
 heri habere cuperem convivam,
 dictum mihi est te illic ad ipso
 meridie bibere. Adeo bene ut
 nunquam melius per totam vi-
 tam fueris. Amabo, nisi mole-
 stum est, expone quo primum
 cibo ventris famem sedari cuperis.
 Prodiit ante omnia aper Luca-
 nus, capius ut affirmabas conti-
 vii dominus, cum tepidus resla-
 ret auster. Circa hunc erant
 disposita rapula, lactuca & id
 generis radices quibus vellicari
 solet stomachus edendo fessus:
 sifer, alec & Coi vini fæx. Post-
 quam istis submotis puer alrè sublatâ veste succinctus mensam ex acere egregie purgavit, panno crassiore
 purpureo; & ater quidquid temere sparsum jacebat;

quam istis submotis puer alrè sublatâ veste succinctus mensam ex acere egregie purgavit, panno crassiore
 purpureo; & ater quidquid temere sparsum jacebat;

NOTÆ.

1. Nasidieni. J Istum Horatius facere voluit
 exemplum hominis impensè sordidi, neq; minus
 inepti, qui tamen se & splendidum & elegantem
 putet. Hinc totâ istâ Satyra describitur idem,
 omnia perperam loquens & faciens, ut sentier
 facile quicumq; natum habet: quisquis autem
 non habet, ne admonitus quidem advertat, adeo
 sunt omnia subtiliter excogitata. Laudatur sanè
 alicubi convivator: sed mera hæc ironia est, ma-

nifesto pejor convivio. Si quid præterea nodi se
 offeret, adjectis notis de more tolvetur.

9. Sifer, alec, fæcula Coa. J De postremis duo-
 bus dictum ad Sat. 4. Sifer autem ea radix pu-
 tatur quæ Gallicè Cherty.

11. Gausape. J Genus fuit panis crassioris &
 villosi, tapetis instar, ad mensas tegendas, ter-
 gendæque.

Possit

cuiusque aspectu potuissent ladi-
camentum oculi, collegit: ut so-
let Virgo Attica, Cereris sacra
gravior portans, sic niger Hy-
daspes se protulit cæcubum fe-
rent; & Alcon onustus Cio
quod nunquam mare viderat.
Hic herus: si, ô Macenas, Alba-
num aut Falernum malueris
quam ista qua oblata sunt: utro-
que abundamus: ô divitiarum
copiam infelicem! verum ô Fun-
dani scire aveo cum quibus con-
vivis tam belle tibi cenatum sit.
Ego in summo lecto eram cum
Visco Turino. In infimo, nisi fal-
sit memoria, accumbebant Vari-
us, Servilius Balatro, & Vibi-
dus, qui à Macenate adducti,
secuti illum erant ut umbræ cor-
pus. In medio lecto fuit Macenæ
ipse: Nomentano ad caput posito,
ad pedes verò Porcio, qui omnibus
risum movebat quod integras pla-
centas in stomachum projiceret:
Nomentani vero hac cura erat,
ut si quid forte delicati cibi at-
tenti se abderet, ipse digito indica-
ret. Reliqui etenim, hoc est nos
omnes, acribus, ostreis, & pisci-
bus vescemur; quibus tamen
inisset succus, ab eo qui inesse so-
let valde diversus, ut continuo
manifestum fuit cum mihi non-
dum à quoquam degustata obtu-
lit rhombi & passeris intestina.
Sub ista, monitus ab eo sum, po-
ma dulciora magis rubere si legan-
tur, cum luna est minor. Quid
verò hoc propter, docebit ipse melius.
Tum Vibidius ad Balatronem: nisi epoto abundè vino hospitem
damno afficiamus, impune ab illo necatur. Et sine mora jubent afferrî majora pocula. Hic verò can-
præbitor mutato colore pallere; quòd nihil tam timendum putaret ac strenuos potatores: siue quòd liber-
tate jocandi utuntur majore: siue quòd vina ardentia obsundunt palati sensum. Vibidius itaque & Ba-
latro, atque horum exemplo inferioris lecti convivæ omnes (ceteri enim usque viri honestiores parum
damni amplexus intulere) capacibus poculis ad Aliphen Samum oppidum factis cellam vinariam exbau-
riabant.

NOTÆ.

13. Attica virgo cum sacris Cereris.] Apud
Athenienses fisco die cuiusque Numinis præce-
debant in publicum Virgines duæ, ejusdem sa-
cræ Ferentes in cista capiti imposita, haud dubie
graviter & modeste. Simile aliquid de Romanis
eliximus ad Od. l. 1. r.

20. Summus ego, &c.] Nullus hic locus Na-
sidieno assignatur, quòd convivor ultimo sem-
per loco lectoque recumberet, modestiæ causâ;
atque etiam ut cum res posceret surgere posset
nullo cuiusquam incommodo.

Possent cenantibus offendere: ut Attica virgo
Cum sacris Cereris, procedit fuscus Hydaspes
Cæcuba vina ferens, Alcon Chium maris expers.
Hic herus, Albanum Macenas, siue Falernum 16
Te magis appositis delectat: habemus utrumque.
Divitias miseris. Sed quis cenantibus unâ
Fundani pulchre fuerit tibi, nosse laboro.
Sumus ego, & prope me Viscus Turinus, & infra,
Si memini, Varius, cum Servilio Balatrone 21
Vibidius: quos Macenas adduxerat umbras.
Nomentanus erat super ipsum, Porcius infra,
Ridiculus totas simul absorbere placentas.
Nomentanus ad hoc, qui si quid fortè lateret 25
Indice monstraret digito: nam cætera turba,
Nos inquam, cenamus aves, conchyliæ, pisces
Longè dissimilem noto celantia succum;
Ut vel continuo patuit: cum passeris, atque
Ingultata mihi porrexerit ilia rhombi. 30
Post hoc me docuit melimela rubere minorem
Ad lunam delecta: quid hoc intersit: ab ipso
Audieris melius: tum Vibidius Balatroni,
Nos nisi damnosè bibimus, moriemur inulti.
Et calices poscunt majores: vertere pallor 35
Tum Parochi faciem nil sic metuentis, ut acres
Potiores: vel quòd maledicunt liberiùs: vel
Fervida quòd subtile exsurdant vina palatum.
Invertunt Aliphanis vinaria tota
Vibidius, Balatroque, securis omnibus imis. 40
Convivæ lecti nihilum nocuere lagenis.

31. Melimela.] Poma saporis mellei. Est
enim μέλι mel, & μήλον pomum.

34. Nisi damnosè bibimus.] Nisi ita bibamus
ut magnum ei aliquid damnum ob vini hausti
copiam afferamus: ne enim edendo noceamus
ipse providit.

36. Parochi.] Nasidieni, cujus fordido ani-
mus falsissimè hac voce notatur, quasi nihil nisi
ligna salempque præbuerit quòd solum Parochi
debeant. Vid. Sat. 5. lib. 1.

Affertur

Affertur squillas inter muræna natantes (quit,
In patina porrecta. Sub hoc her⁹, hæc gravida, in-
Capra est, deterior post partum carne futura.
His mistum jus est oleo, quod prima Venafri 45
Pressit cella : garo de succis piscis Iberi,
Vino quinquenni, verum citra mare nato,
Dum coquitur : cocto Chium sic convenit, ut non
Hoc magis ullū aliud : pipere albo, non sine aceto,
Quod Methymnæam vitio mutaverit uvam. 50
Erucae virides, inulas ego primus amaras
Monstravi incoquere, illutos Curtillus echinos,
Ut melius muriā quam testa marina remittat.
Interea suspensa graves aulae ruinas
In patinam fecere, trahentia pulveris attri, 55
Quantum non aquilo Campanis excitat agris.
Nos majus veriti, postquam nihil esse pericli
Sensimus : erigimur. Rufus posito capite, ut si
Filius immaturus obisset, flere : quis esset
Finis ? ni sapiens sic Nomentanus amicum 60
Tolleret : heu fortuna, quis est crudelior in nos
Te Deus ? ut semper gaudes illudere rebus
Humanis ! Varius mappā compescere risum
Vix poterat. Balatro suspendens omnia naso,
Hæc est conditio vivendi aiebat : eoq ; 65
Responsura tuo nunquam est par fama labori.
Tene, ut ego accipiar lautē, torquerier omni
Sollicitudine distractum : ne panis adustus,
Ne malē conditum jus apponatur ? ut omnes
Præcincti rectē pueri, compriq ; ministrent ? 70
Adde hos præterea casus : aulae ruent si :
Ut modo : si patinam pede lapsus frangat agaso.
Sed convivoris, uti ducis, ingenium res
Adversæ nudare solent : celare secundæ.

nati sumus, & vivimus : nunquam diligentiam nostram subsequitur debita gloria. Tene, ut ego lautē
epulor, tor curis occupari, & consci : ne panis aduratur ; ne malē conditatur jus ; ut servi omnes ad
ministerium apti compositi assistant ? adde inopertos eventus istos : si decidant aulae, ut modō vidi-
mus : si bardus aliquis pede labatur, & patinam confringat. Sed ut in adversa fortuna ducis pruden-
tia, ammiq ; virtutes cetera, quæ, cum prospera esset latebant, ostendunt sese manifestius : sic evenit con-
vivatori.

NOTÆ.

42. Affertur squillas inter Muræna.] Est Mu-
ræna piscis apud Romanos pretiosus quidem pro-
pter saporem : sed longē minor quàm ut Ma-
xonorum, hæc est ingenem coquinarum lan-
cæm impleteret. Natabant ergo circa piscem unum
oblongum, in jure, squillæ, quod est pisciculi
minuti genus, adeoque indignum quod cum Mu-
ræna alterretur, & in eadē patina esset : est
etiam aliās, squilla bulbus medicus.

50. Methymnæam.] A Methymna urbe in
Lesbo insula.

53. Testa marina.] Marina dicitur, quod By-
santio per mare veniret in Italiam, plena muriā
Bysantinā, quæ putabatur optima.

Remittat.] Ex te mittat. Sic Sat. 4. sup.

Pressa Venafrana quod baca remisit oliva.

58. Rufus.] Aliud nomen Nasidieni.

Nasidienus

Ad ista Balatronis verba Nasidienus : concedant tibi faciles superi quidquid desideras : adeo tu vir bona indolis es, & humanus convivua : & jubet sibi præberi soleas. Vidisses tunc in lectis omnibus, summissa voce quadam in aures invicem singulorum insusurrari. Mallem his rebus interfuisse quàm quibuscumque ludis. Sed perge ceteras narrare videndi causas. Dum Vibidius interrogat servos : fūne etiam contracta lagena, cadentibus aulais, quandoquidem non afferuntur pocula postulanti ; dumq; ludicrum aliquid à singulis consingitur in rem præsentem, juvante jocum in primis Balatrone : & redii, inquit, o Nasidienne, latiore quàm antea vultu ; ac scilicet quod fortuna corrumperat, industria tuâ restauraturus. Subsecuti sunt pueri in patina ingenti gruem ferentes membratim divisum, plurimo sale aspersum, cum panis mica. Additum erat jecur anseris candidi qui pastus fuerat sicubus pinguibus ; & anteriores leporum partes à corpore vulsa tanquam sic suavioris futura, quàm si cum lumbis comederentur. Nec longe post, illata merula, quibus pectus adusum fuerat, coquendo ; & palumbes decisis clunibus, res convivarum palato gratissima, nisi quibus ex causis ista sic offerrentur, & quam vim à natura haberent, suse exponeret cana magister, qui tandem avaritia sua inepta has nobis panas dedit, ut ingustatas illius dapies sic fugeremus, quasi illas Canidia veneno infecisset, sibi pejore quod serpentibus Afris exprimitur.

Nasidienus ad hæc : tibi Di, quæcunque preceris, Commoda dent : ita vir bonus es, convivaque comis.

76

Et soleas poscit : tum in lecto quoq; videres Stridere secreta divisos aure sulcuros.

Nullos his mallem ludos spectasse : sed illa Redde age, quæ deinceps risisti. Vibidius dum Quærit de pueris, num sit quoq; fracta lagena : Quod sibi poscenti non dentur pocula : dumq; Rideretur fictis rerum, Balatrone secundo :

Nasidienne redis mutatae frontis, ut arte Emendaturus fortunam : deinde secuti Mazonomo pueri magno discerpta ferentes Membra gruis sparsi sale multo, non sine farre, Pinguibus & ficis pastum jecur anseris albi, Et leporum avulsos, ut multò suavius, armos, Quàm si cum lumbis quis edat : tum pectore adusto

85

90

Vidimus & merulas poni : & sine clune palumbes. Suaves res, si non causas narraret earum, & Naturas dominus : quem nos sic fugimus ultri, Ut nihil omnino gustaremus : velut illis Canidia afflasset pejor serpentibus Afris.

95

NOTÆ.

83. Fictis verum.] Hoc est iis quæ circa rem præsentem à lepidis atque à vino hilarioribus parasitis contingebantur.

88. Jecur anseris.] Erat hoc Romæ in deliciis : quare ut magis cresceret, alebantur anseres

rebus optimis & dulcissimis : de aliquo ejusmodi jecore sic pulchrè Martialis :

Aspice quam tumeat magno jecur anseris majus : Miratus dies : hic rigo crevit nobis ?

Q. HORATII FLACCI
EPISTOLARUM
LIBER PRIMUS.

EPISTOLA I. AD MÆCENATEM.

ARG. Excusat apud Mæcenatem Horatius quod non, ut ante, Ludicra scribat. Postulare ætatem, prudentiãque ut ista aliquando missa faciat; tempusque esse ut rebus demum seriis se totum det, & Philosophiæ studio, quo nimirum animi mala omnia sanari, aut certe aliquatenus levare possint.

INTERPRETATIO.

PRimã dicte mihi, summã dicende Camcenã,
Spectatũ fatis, & donatũ jam rude quæris
Mæcenas iterum antiquo me includere
ludo.

O Mæcenas quem primis meis
versibus celebravi, quemq; etiam
postremis debeat celebrare: vis
me in eo ludo iterum exerceri, ex
quo pridem abieram, libertate
donatus: non eodem nunc sum
ætatis & mentis vigore. Vejan-
ius armis ex janua templi Hercu-
lis suspensis, agro se abdidit, ne
tam sapẽ sit sibi populus ex imo
amphitheatro exorandus, pro vita.

Non eadem est ætas, non mens. Vejanus, armis
Herculis ad postem fixis, latet abditus agro: 5
Ne populum extremã toties exoret arenã.

NOTÆ.

1. *Prima Camcenã.*] Odis quas ferẽ omnes
priori loco cecinit, ante Satyras & Epistolas.

Summa Camcenã.] Quando ætate jam prove-
ctus Horatius, Epistolas scribere cœpit: sic com-
paratus animo erat, ut postquam adhuc juvenis
Odis lusisset; ac jam vir factus pugnaverit Saty-
ris: vergens tandem in senium relicto illo du-
plici descriptionis genere, docere per Epistolas cu-
peret. Hinc factum ut summam hanc Musam,
hoc est, ultimam dixerit, quæ tamen, ut initio
l. 4. O. l. est dictum, non fuit planẽ ultima.

2. *Donatum rude.*] Qui perfuncti jam erant
officiis omnibus gladiatorum, rudem seu virgam à
Lanista accipiebant quã significabatur, immunes
eos deinceps fore à certaminibus gladiatoris.

3. *Ludo.*] Gladiatorio: non quod Horatius
gladiator esset: sed sumpta voce à gladiatoribus
qui locum ubi exercebantur, ludum vocabant.

4. *Armis Herculis ad postem fixis.*] Qui artem
aliquam desinebant, ejus instrumenta appendere
solebant diis, qui illi præsidebant: ac quoniam
Hercules præesse putabatur rebus periculosis &
laboribus qualis haud dubiẽ fuit gladiatura: ideo
Vejanus arma sua obtulit Herculi, cum ab ea
discederet.

6. *Ne populum exoret.*] Gladiatores pugna in-
feriores, & jam necandi ab adversario, spectan-
tem populum sæpẽ rogabant, ut vitam sibi ser-
varet, prohibens ne occideretur.

Est nescio quis qui ad aurem
 sordibus tandem vacuum, hac me
 sapius moneat: si sanus es, loris
 solutus mitte, temporis, equum se-
 nio scessum, ne demum aliquando
 ambulus & viribus defectus irri-
 doatur. Nunc ergo versus desino
 scribere, & joculari, curans solum,
 quid verum, quid honestum sit
 discere: totus in eo versor: in
 mentem congero, & ordine dispo-
 no, qua possum subinde proferre.
 Atque ne forte se feceris casus ma-
 gistri ducar autoritate, & cui
 schola dederit nomen: cum nul-
 li magistrorum sentiendi arbi-
 trium sacramento addiderim:
 quemcumque in locum tempestate
 compellor, illic dum vacat, hospito-
 tor. Nunc actuosus factus, verum
 civilium procellis agitor, absoluta
 virtutis professor, & observator
 constans. Nunc sensim ad Ari-
 stippi præcepta redeo, & res mihi
 non me reus aptare studeo. Vi-
 poro longa iis lux est qua men-
 dacem amicam habent; & dies,
 operis mercede condantis; pupi-
 lisque, quibus græve est sub matrum
 imperio vivere: sic mihi leni-
 abeunt, & molesta sunt tempora,
 quibus retardatur mihi spes &
 facultas, serio id aggrediendi,
 quod cum sit, pauperibus aqne
 utile est atque divitiis: si autem
 negligatur perinde pueris & se-
 nibus noxium erit. Superest nunc
 ut primis istis sapientia studiis
 vitam mihi parem tranquillam
 ac jucundam, ad unius virtutis
 normam, atque præcepta exigens
 mores. Esi enim non possit ali-
 quis tantum videre quantum
 videbat Lynceus: non tamen ideo, cum
 lippitudine laborabit, inungere oculos negligat: neque etiam si diffi-
 das futurum, ut habeas membra tam valida quam Glyco: ideo recuses cavere ne te nodosum chira-
 gra faciat. Licet aliquid progredi: si ultra negucamus. Astuat pectus pra habendi immodica cupiditate?
 invenias verba & voces quibus resingui possit hic ardor; & agridudo, magnam partem, depelli: am-
 bitione, & gloria desiderio tumidis es? sunt quadam formulæ piacularæ, quas si mente sincera ter ex
 libello legeris, spes est fore ut morbo releveris.

Est, mihi purgatam crebro qui perfonet aurem:
 Solve senelcentem maturè sanus equum, ne
 Peccet ad extremum ridendus, & ilia ducat.
 Nunc itaque & versus, & cætera ludicra pono:
 Quid verum, atque decens, curo, & rogo: &
 omnis in hoc sum: 11

Condo, & compono, quæ mox depromere possim.
 Ac ne fortè roges, quo me duce, quo lare tuter,
 Nullius addictus jurare in verba magistri,
 Quod me cunque rapit tempestas, deferor hospes.

Nunc agilis fio, & versor civilibus undis 16
 Virtutis veræ cultos, rigidusque satelles:
 Nunc in Aristippi factum præcepta relabor,

Et mihi res, non me rebus submittere conor.
 Ut nox longa, quibus mentitur amica; diésque
 Longa videtur opus debentibus; ut piger annus

Pupillis, quos dura premit custodia matrum: 22
 Sic mihi tarda fluunt, ingrataque tempora, quæ spè,
 Consiliumque morantur agendi gnaviter id, quod

Æquè pauperibus prodest, locupletibus æquè, 25
 Æquè neglectum pueris, senibusque nocebit.
 Restat, ut his ego me ipse regam solerque elementis.

Non possis oculo quantum contendere Lynceus:
 Non tamen idcirco contemnas lippus inungi:
 Nec, quia desperes invicti membra Glyconis, 30

Nodosâ corpus nolis prohibere chiragrâ.
 Est quoddam prodire tenus, si non datur ultra.
 Fervet avaritia, miserâque cupidine pectus?

Sunt verba & voces, quibus hunc lenire dolorem
 Possis, & magnam morbi deponere partem. 35
 Laudis amore tumes? sunt certa piacula, quæ te

Ter purè lecto poterunt recreare libello.

NOTÆ.

18. *Aristippi præcepta.* Vide infra Epist. 17.
 hujus Philosophi mores atque doctrinam: inter-
 rim verò collige ex isto loco Horatium, neque
 Stoicum fuisse, neque Epicureum, neque ullius
 certæ familiæ constanter sectatorem, quod dixi-
 mus in ejus vita.

27. *Lynceus.* Unus ex Argonautis tam acuta
 oculorum acie ut diceretur penetrare visu pa-
 rietem.

31. *Nodosâ chiragrâ.* Quæ articulos digito-

rum velut nodis confritos tenet, ne moveantur.

36. *Piacula.* Hoc nomine intelligebantur,
 quæcumque ab antiquis fiebant ad expiationem
 alicujus culpæ, rei, aut loci; ut sacrificia, pre-
 ces, lustrationes. Comparantur autem hic tacite
 Philosophorum axiomata de virtute, cum for-
 mulis precum piacularium, ad quas ritè pronun-
 ciandas rerum sacrarum administrari parabant se
 per expiationem, quæ puri fierent.

Invi-

Invidus, iracundus, iners, vinosus, amator,
 Nemo adeo ferus est, ut non miscere possit,
 Si modò culturæ patientem commodet aurem.
 Virtus est, vitium fugere: & sapientia prima, 41
 Stultitiâ caruisse: vides, quæ maxima credis
 Esse mala, exiguum censum, turpemque repulsam.
 Quanto devites animi, capitique labore.
 Impiger extremos curris mercator ad Indos, 45
 Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.
 Ne cures ea, quæ stultè miraris, & optas:
 Discere, & audire: & meliori credere non vis?
 Quis circum pagos, & circum compita pugnax,
 Magna coronari contemnat Olympia: cui spes,
 Cui sit conditio dulcis sine pulvere palmæ? 51
 Vilius argentum est auro, virtutibus aurum.
 O cives, cives, quærenda pecunia primum est,
 Virtus post nummos: hoc Janus summus ab imo
 Perdocet: hæc recinunt juvenes dictata, senesque;
 Lævo suspensi loculos, tabulamque; lacerto.
 Si quadringentis, sex, septem millia defunt,
 Est animus tibi, sunt mores, & lingua, fidisque:
 Plebs eris. At pueri ludentes, rex eris; aiunt,
 Si rectè facies. Hic murus aheneus esto:
 Nil conscire sibi, nullâ pallefcere culpâ.
 Roscia, dic fodes, melior lex, an puerorum
 Nænia, quæ regnum rectè facientibus offert,
 Et maribus Curiis, & decantata Camillis? 64
 Is ne tibi melius suadet, qui ut rem facias, rem
 Si possis rectè; si non, quocunque modo rem:
 Ut propriis spectes lacrymosa poemata Puppi:
 An qui fortunæ te respondere inperbæ
 Liberum, & erectum præfens hortatur & optat?

Invidi, iracundi, ignavi, ebrii, amatores; nemo denique tam indomabili natura est, ut mitigari aliquatenus nequeat, dummodo excoletibus patienter auscultemus. Vitii fuga, virtus nonnulla est; & sapientia quoddam initium, si vacuus stultitiâ sis. Advertis quantâ animi curâ, & quantâ capitis contentione effugere coneris ea, quæ summum malum esse existimas: tennes preventus, repulsæ turpitudinem & inter labores maximos mercatura causâ ad ultimos properas Indos, pauperiem fugiens per maria, per scopulos, & per flammâs. Ne autem horum cupiditate exagiteris quæ stultè magna credis & appetis, doceri venis, & attendere, & credere, te sapientiori? Quis malis circum pagos & circum vicos ire pugnando, quara coronari nobilissimâ palmâ Olympicâ: cum spes sit suavissima conditionis, ut citra certamen, & sine pulvere tantum hoc decus assequatur? argentum auro minus preciosum est; atque aurum, virtute. O cives, cives, primo loco queri debet pecunia; & post pecuniam virtus, sic traditur ab imo Jano usque ad summum. Hæc cum dictata pueris fuerint, perpetuò repetunt pueri, etiam & senes, lævo suspensas brachio deferentes in sacculis tabulas scæneratitias. Si quadringentis festeriorum nummorum millibus, millia sex aut septem absint; quantumvis adsit indoles generosa, probitas morum, facundia, & fides: eris plebeius. At pueri

cum ludunt: rex eris, aiunt, si rectè feceris. Sit hoc fixum ratumque, & instar muri ahenei firmum: ne alicujus culpa consilii esse velimus, & ob quodcumque peccatum pallere. Fave, dic mihi, lex à Roscio lata, æquior est puerorum cautione, quæ regnū dat rectè agentibus, quæque fortibus Curvis & Camillis cantata est? Hujusmodi est consilium prudentius qui suadet tibi, ut si absque fraude & vitio possis, distingas, si autem sic non possis, quocumque tandem modo distingas, ut tibi liceat & propinquiori loco spectare tragœdias à Puppo compositas: an ejus qui tibi adest, præfens, hortant, & cupienti, ut literâ & vestigiis mente, insolenti fortuna resistas, ejusque minerva contemnas?

NOTÆ.

50. Coronari Olympia.] Hoc est, ob victoriam ludis Olympicis reportatam.

54. Hoc Janus summus ab imo perdocet.] Totum forum, in cujus ingressu, medio, & exitu, tres Jani statuæ cernebantur, unde & forum Jani vocatur.

62. Roscia Lex.] Quia Roscius Orho Trib. pl.

vetuit ne quis, etiam Eques virtute & genere clarus in 14. gradibus sederet, publicos ludos in theatro spectaturus, si quadraginta festeria non haberet.

64. Curiis.] Curius ex agricola dux exercitus factus, magnas reportavit victorias; nec pauciores Camillus suæ ætatis Romanorum clarissimus.

Quod

Quid si forte Romanus populus
ex me quærat, cur sicut in iisdem
cum ipso porticibus deambulo:
non eadem quos; cum ipso judi-
cium; non amem aut rejiciam,
qua ipse aut amat, aut respuit:
narrabo quid olim vassa vulpes
agrotanti leoni responderit: quia
terveor, serarum omnium videns ad
te ire vestigia; redire autem, &
retrogradi nulla. Bellua es mul-
ta capita habens. Quid ample-
ctar? & cujus sententiam se-
quar? multi gaudent conducto-
res esse publicorum operum & vesti-
galium; quidam placentis & po-
mis, se viduis avaris insinuant,
& senes captant quos in vivaria
sua adducant; multis placet fœ-
nore clanculum rem augere: ac
quidem tolerabile est in tanta ho-
minum multitudine alios alios te-
neri studiis: sed putas eadem
eisdem, vel horam unam probare
posse? Si copiosus aliquis homo
dixerit Baias amœnitate superare
totius orbis reliqua loca: amoris
hujus argumenta, lacus & mare
sine mora accipiunt ab hero, ali-
quid illic novi ædificii moliente:
cui tamen si propria levitas ali-
ud objecerit auspiciū, postridie,
artis instrumenta omnia Theatrum
deportabit, o salvi. Nuptialis
thalamus paratus jam in aula
est? affirmat nihil esse prestanti-
us, optabilius nihil, vitæ nuptia-
rum experte. Si autem nondum
paratus est: interposito juramen-
to, solus ait maritus beatus esse.
Quis possit nodus istius sistere Pro-
teum, vultus tam sæpe varian-
tem? Quid verò facit inops tur-
ba? ride: cœnaculis, lectis, balneis,
tonforibus, nunc hiis, nunc aliis,
more divitis, utitur: conductam
navem non minus fastidit quam opulentus quisque,
qui sibi propriam trirremem habet. Si inaequaliter
tonsus tibi occurro: rides: si subuculam vetustate detritam habeam,
sub nova tunica, & villosa: vel
si hiis toga parum conveniat: rides. Quid autem cum sententiâ mecum ipse dissideo;
cum quod optavi, respicio; cum reddi mihi jubeo, nuper abjecta; cum omnis quietis impatiens,
nihil in vita ordinatum habeo: destruo, ædifico; qua sunt quadrata, rotunda facio?

Quod si me populus Romanus forte roget, cur
Non, ut porticibus, sic judiciis, fruor iisdem; 71
Nec sequar, aut fugiam, quæ diligit ipse, vel odit:
Olim quod vulpes ægroto cauta leoni
Respondit, referam: Quia me vestigia terrent
Omnia te adversum spectantia, nulla retrorsum.
Bellua multorum es capitum: nam quid sequar?
aut quem? 76
Pars hominum gestit conducere publica: sunt qui
Cruetis & pomis viduas venentur avaras;
Excipiantque senes, quos in vivaria mittant.
Multis occulto crescit res fœnore: verum 80
Esto aliis alios rebus, studiisque teneri:
Idem eadem possunt horam durare probantes?
Nullus in orbe sinus Baiis præluet amœnis,
Si dixit dives: lacus, & mare sentit amorem
Festinantis heri: cui si vitiosa libido 85
Fecerit auspiciū: cras ferramenta Theanum
Tolletis fabri. Lectus genialis in aula est?
Nil ait esse prius, melius nil cœlibe vita.
Si non est: jurat bene solis esse maritis.
Quo teneam vultus mutantem Protea nodo? 90
Quid pauper? ride: mutat cœnacula, lectos,
Balnea, tonsores: conducto navigio æquè.
Nauseat, ac locuples, quem ducit priva triremis.
Si curtatus inæquali tonsore capillos
Occurri: rides: si forte subucula pexæ 95
Trita subest tunica: vel si toga dissidet impar:
Rides. Quid mea cum pugnat sententia secum:
Quod petiit, spernit: repetit, quod nuper omisit:
Æstuat, & vitæ disconvenit ordine toto:
Diruit, ædificat; mutat quadrata rotundis? 100

NOTÆ.

85. Si vitiosa libido fecerit auspiciū.] Est
auspiciū, divinitus ducta ex modo volandi avi-
um, quæ ideo dicebantur facere auspiciū, ea-
rum volatuum spectantibus. Similiter autem vi-
tiosa libido dicitur facere auspiciū, iis qui eam
unam consulunt.

86. Theanum.] Campaniæ oppidum à mari
remotum.

87. Lectus Genialis.] Ita dictus lectus nupti-

alis, quod Genius naturæ & genituræ sive natu-
lium Deus ac Præfex esset: illiusque curam ha-
beret.

90. Protea.] Marinum Deum, formas conti-
nuò variantem, & teneri nescium.

91. Cœnacula.] Parva cubicula in altiore ædi-
um contiguatione sita, quæque pauperiores loca-
bant ad habitandum.

Infanire

Insanire putas solennia me : neq; rides :
 Nec medici credis, nec curatoris egere
 A Prætorè dati : rerum tutela mearum
 Cum sis, & parvè sectum stomacheris ob unguem
 De te pendentis, te respicientis amici.
 Ad summum, sapiens uno minor est Jove, dives,
 Liber, honoratus, pulcher, rex deniq; regum,
 Præcipuè sanus, nisi cum pituita molesta est.

præditus est unum supra se Jovem habet, dives, liber, honoris plenus, pulchritudine excellens, regibus denique omnibus major; adde, egerit sanus, nisi cum nimia laborat pituita.

sum me existimas communi laborare insaniam : Et ideo non rides; nec me putas medico indigere, aut curatorem debere mihi à Prætorè dari : cum tamen meis studeas commodis, & graviter succenseas, si videris amici hominis, in te spem omnem reponentis, ac in te uno calendo occupati, unguis malè præfectos esse. In summa : qui sapientiâ

NOTÆ.

101. *Insanire solennia.*] In quibus omnes solent.

102. *Curatoris egere.*] Insanientibus dabatur à Prætorè Curator qui res eorum procuraret.

108. *Præcipuè sanus, &c.*] Hæc dicuntur iro-

nice contra Stoicos, qui sapientis sui, bonorum omnia genera propria volebant esse, quod aperte est falsum, cum possit verè sapiens carere valetudine, & catarrho vixari, ut jocatur Horatius.

EPISTOLA II. AD LOLLIIUM.

ARG. Hortatur Lollium, M. Lollii consularis filium natu maximum, ut præceptis sapientiæ mentem quamprimum imbuar, atque ex iis vitam instituat. Utatur autem potissimum Homero, cujus doctrina de moribus planior atq; uberior sit quàm quorumcunq; Philosophorum. Post An. 733.

Troiani belli scriptorem, maximè Lolli,
 Dum tu declamas Romæ, Prænestè relegi :
 Qui, quid sit pulchrum, quid turpe, quid utile,
 quid non

Pleniùs, ac meliùs Chrysippo, & Crantore dicit.
 Cur ita crediderim, nisi quid te detinet, audi.
 Fabula, qua Paridis propter narratur amorem,
 Græcia barbariæ lento collisa duello :
 Stultorum regum, & populorum continet æstus.

in bello cum barbaris pugnans ob Paridis amores : regum pariter & populorum insanos motus, & varia repræsentat studia.

Interim dum tu, ô Lolli, maxime filiorum M. Lollii, recitas Roma versus Poëta à quo descriptum est bellum Trojanum : ego eadem de novo legi apud Præneste. Ille verò uberius & perfectius quàm Chrysippus & Crantor exponit, quid honestum, quid turpe, quidve utile sit, aut non sit. Quare autem sic putem, accipe, nisi quid te impediat. Poëma in quo exhibetur Græcia tota longo bello cum barbaris pugnans ob Paridis amores : regum pariter & populorum insanos motus, & varia repræsentat studia.

NOTÆ.

1. *Maxime Lolli.*] Quis sit Lollius iste ad quem hic scribitur, interpretes aut suo more querere negligunt, aut pro certo constituunt eundem esse cum illo ad quem sunt Ode 9. l. 4. & Epist. 18. hujus libri. Verùm advertere isti potuerant, cum hæc ad juvenem scribatur, ut manifestò constat legentibus, alium omninò esse debere ab illo qui anno Horatii 44. consulatum gerebat. Locus ergo relinquatur conjecturæ valdè probabili, Lollium hunc, unum esse de M. illius Lollii consularis juvenibus filiis, & quidem natu maximum ad quem in gratiam parentis Horatius scripserit, suadens ut Homerum legeret tanquam sapientiæ magistrum optimum : id autem con-

firmari videtur compellatione hac maxime Lolli. Sic enim in Arte Poët, alloquitur ætate provectiorem è duobus Pisonis filiis, in hunc modum eum compellat ô major juvenum ; quamvis, &c.

6. *Fabula quâ narratur.*] Narrare non videtur Fabulæ proprium, sed Historiæ : verum advertendum, aliud vulgo, Fabulam esse ; & aliud, poëtis, sive Epicis, sive Dramaticis. Apud hos enim ex Aristotele Fabula sonat dispositionem & ordinem quem hi Poëtæ ex artis præscripto adhibent Actioni quæ Epopœiæ, Tragediæ, aut Comœdiæ pro argumento est, sive, ipsam actionem ritè à Poëta dispositam,

Antenor iudicat occasionem belli tollendam esse. Quid autem Paris? ut regno potitur incolumis, & beatam vitam ducat, affirmat invitum adigi se nequaquam posse. Nestor satagis Achillem Pelæi filium & Agamemnonem Atreo genitum, dissidentes conciliare: & quidem istum amor; at ira utrumque inflamat: quid quid principes viri stultè agunt, panam ferunt, Achivi: discordia, fraudibus, scelere, impura voluptate & iracundiâ; intra & extra Trojam, multa perperam fiunt. Idem iterum, quid fortitudo prudentia conjuncta posset efficere, ostendit, utilissimo proposito exemplo Ulyssis: qui Trojâ domitâ, variorum populorum urbes vidit, moresque; dumque per amplissimum mare sibi & sociis reditum in patriam quarit, gravissima toleravit mala, ex adversarum tamen fluctibus rerum semper emergens. Audiisti de voce & de cantu Sirenium; de poculis à Circe temperatis, è quibus, si improvisa, ut socii, cupiditate ductus bibisset: sub meretricis dominatu, infamis & stolidus vitam egisset, immundo cani & suis centum amanti similis: nos inter homines nihil aliud sumus quam numerus, turbam augens consuetudinum annonam: proci Penelopes, ganeones, & juvenus Alcinoi, curis curanda longè supra modum studiosa: quæ præclarum putabat ad meridiem somnos producere, & ut ab omni solitudine cessaret animus, eam passim citharâ, longè expellere. Latrones noctis lectis desiliunt ut homines trucidant. Tu, ne contructideris, non evigilas? certe si sanus recusaveris currere: curres jam hydropis gravatus; & si neglexeris ante exortum diem librum requirere cum lucerna accensa; si animum non applicabis ad studia, & ad homines quaque: agnoveris vigilans invidiâ, aut libidine. Quare enim ea

Antenor censet belli præcidere causam. Quid Paris? ut salvus regnet, vivatque beatus; Cogi posse negat. Nestor componere lites Inter Peliden festinat, & inter Atriden. Hunc amor, ira quidem cõmuniter urit utrumque. Quidquid delirant reges, plectuntur Achivi. Seditione, dolis, scelere, atque libidine, & ira Iliacos intra muros peccatur, & extra. Rursus quid virtus, & quid sapientia possit, Utile proposuit nobis exemplar Ulysses: Qui domitor Trojæ, multorum providus urbes, Et mores hominum inspexit: latumque per æquor, Dum sibi, dum sociis reditum parat, aspera multa Pertulit, adversis rerum immerisabilis undis. Sirenium voces, & Circes pocula nosti: Quæ si cum sociis stultus, cupidusque bibisset: Sub domina meretrice fuisset turpis, & excors. Vixisset canis immundus, vel amica luto fus. Nos numerus sumus, & fruges consumere nati. Sponsi Penelopes, nebulones, Alcinoi; In cute curanda plus æquo operata juvenus: Cui pulchrum fuit in medios dormire dies, & Ad strepitum citharæ cessatum ducere curam. Ut jugulent homines, surgunt de nocte latrones. Ut te ipsum serves, non expergilceris? atqui Si nolis sanus, cures hydropicus: & ni Potces ante diem librum cum lumine: si non Intendes animum studiis, & rebus honestis: Invidiâ, vel amore vigil torquere: nam cur

NOTÆ.

23. *Sirenium voces.*] Fuere Sirenes monstri marini genus superiore parte virgines referens; inferiore, piscem. Hinc dictum à Poëtis est, fuisse Sirenas Acheloi fluvii, & Nymphæ Calliope filias tres, quæ cum Sictum litus incolerent, cantûs suavitatem præternavigantes pellicerent in loca naufragii apta. Quapropter eas pulchrè vocat Martialis hilarem navigantium panem, blandasque mortes, gaudiumque crudele. Quod cum non ignoraret Ulysses, sociorum quidem aures ceca obturavit, ne voces audirent; se verò ad navis malum alligavit.

Circes pocula.] Circe venefica famosa in Cam-

paniæ Italiæ litore præstigiis suis Ulysses, quando tenuit apud se; cumque abire omnino decrevisset, poculo medicato, Circe, Ulysses facios mutavit in porcos.

28. *Sponsi Penelopes.*] Proci & amatores Penelopes qui absente mari o Ulysses, quidquid erat domi reconditum, commistando abstulerunt; ipsam interim uxoris fidem, diu sed frustra, sollicitantes.

Alcinoi juvenus.] Fuit Alcinoos Phæaciarum rex inprimis volapertius. Unde, ut solet, iustus plurima confabatur conviviorum & iu-

Quæ lædunt oculos, festinas demere: si quod
 Est animum, differs curandi tempus in annum?
 Dimidium facti, qui cœpit habet: sapere aude:
 Incipe: qui rectè vivendi prorogat horam, 41
 Rusticus, expectat, dum defluat amnis: at ille
 Labitur, & labetur in omne volubilis ævum.
 Quæritur argentum, puerisq; beata creandis
 Uxor, & incultæ pacantur vomere sylvæ. 45
 Quod satis est, cui contingit: nihil ampliùs optet.
 Non domus, & fundus, non æris acervus, & auri
 Egroto domini deducit corpore febres,
 Non animo curas: valeat possessor oportet,
 Si comportatis rebus bene cogitat uti. 50
 Qui cupit, aut meruit, juvat illum sic domus, aut res,
 Ut lippum pictæ tabulæ, fomenta podagram,
 Auriculas citharæ collecta sorde dolentes.
 Sincerum est nisi vas: quodcumq; infundis, acescit.
 Sperne voluptates: nocet empta dolore voluptas.
 Semper avarus eget: certum voto pere finem. 56
 Invidus alterius macrescit rebus opimis.
 Invidiâ Siculi non invenere tyranni
 Majus tormentum: qui non moderabitur iræ:
 Infectum volet esse, dolor quod suaserit, & mens,
 Dum pœnas odio per vim festinat inulto. 61
 Ira furor brevis est: animum rege: qui nisi paret,
 Imperat: hunc frænis, hunc tu compesce catenâ.
 Fingit equum tenera docilem cervicem magister,
 Ire viam, quam monstrat eques: venaticus ex quo
 Tempore cervinam pellem latravit in aula, 66
 Militat in sylvis catulus: nunc adbibe puro
 Pectore verba puer, nunc te melioribus offer.
 Quo semel est imbuta recens, servabit odorem
 Testa diu: quod cessas, aut strenuus anteis: 70
 Nec tardum opperior, nec præcedentibus insto.

quæ nocent oculis sine dilatione
 tollis: si autem aliquo tibi ani-
 mus ladirur & debilitatur, huic
 per annum integrum mederi dis-
 fers? dimidium rei jam tenet,
 qui est aggressus. Aude solidum
 & incipe sapere. Qui rectè vi-
 vendi initium procrastinat: is,
 homo planè rusticus & ineptus,
 expectat dum labentis fluvii
 aqua omnis defluxerit. Ille verò
 & modò labitur, & nunquam
 labi desinet. Laboratur in qua-
 renda pecunia, & conjuge ido-
 nea ad filios procreandos; incultæ
 etiam sylvæ vomeribus scandun-
 tur. Quicumq; habet quod suffi-
 cit: nihil præterea optare debet.
 Si dominus agrotet, non depelle-
 tur febris ab ejus corpore; aut
 ab animo sollicitudo, per domum,
 fundum, æris aut auri cumu-
 lum. Necessè est valere posses-
 sorem, qui cupiat, quasvis juven-
 dæ fini: qui cupiditate aut metu
 vexatur, non magis adificiis, aut
 opibus juvatur, quam lippus pi-
 cturâ, podagricus fomentis. &
 aures sordibus dudum collectis
 obstrata, sonante citharâ. Si pu-
 rum vas non fuerit, quidquid
 infuderis, acidum fiet. Volupta-
 tes contemne. Voluptas pretio com-
 parata, dolorem tibi afferet.
 Avaro, nunquam quod habet sa-
 tis est. Proponere tibi desideriorum
 aliquem certum finem: qui in-
 videt, aliorum opimitate sit ma-
 cer. Sicilia tyranni nullum ex-
 cogitarunt supplicium, invidiâ
 gravius: qui non compresserit
 iracundiam sæpè factum dolebit,
 quod suadente dolore fecerit, aut
 dum præpropere vult odium ha-
 bitenus inulsum, panis satiari.
 Est ira temporarius furor. Huic

tu moderare: nisi enim subegeris, dominabitur: illam freno cohibe, & catenis. Equi domitor, dum ille
 adhuc teneram habet cervicem, facile eum assuefacis ad obsequendum sessori quacumq; ire vult. Catulus
 venationi aptus postquam in domestico atrio cervi pellem sapiens allatravit, pugnat deinde contra ipsam
 feram in sylvis. Dum puer adhuc es, & nullis dum pravus opinionibus animum depravatum habes, cu-
 pide hauri præcepta sapientiæ; & optimis quibusq; rebus exerce te. Solent vasa retinere diu odorem il-
 lum quem primum imbibere. Quod si aut piger es, aut generosus præcedis mihi: ut non expecto leni-
 ter progredientem; ita nec urgeo præcurrentem.

NOTÆ.

58. Siculi Tyranni. 1. Phalaris & Dionysius crudelitatis inaudite gemina monstra.

EPISTOLA III. Ad JULIUM FLORUM.

ARG. De Julio Floro qui cum Tiberio Principe in Armeniam iverat, amice queritur, quod nullas ab eo literas accipiat : cum tamen multa essent, quæ scire ipsum velle, dubitare non posset. An. 734.

O Juli Flore, velim doceri qua parte orbis bellum gerat Claudius, Livia, Augusti secoris filius. Moranne in Thracia facitis, an ad Hebrum gelu contristum? in fredo maris, interfluentis duas hinc inde turres, non longè distas; aut in opimis Asia campis & collibus? Quid operum molitur eruditorum manus? hoc enim etiam scire percipio. Quis suscipis Augusti gesta historia complecti? quis bella, & longorum annorum digerit paces? quid Titius celebris brevi Roma futurus: qui ex eodem fonte cum Pindaro bibere ausus est, contemnens lacus & rivos patentes: quomodo valet? & quam nostri est memor? conaturne versu latino imitari carminum Thebanorum mensuram, Musæ illum suæ ut id faciat invitante: an potius occupatur scribendis tragædiis? meus verò Celsus, quid agit? quem jam admonui iterumque monere scribi deo, ut propriis studeat opibus dives fieri, manumq; abstineat à libris qui jam in Palatina bibliotheca Apollini dicata prostant: ne si singula aves suas quandocumq; reposcant plumas, cornicula ludibrio sit, furtiva pulchritudine spoliata.

Tu autem ipse, quid aggredieris? qua thyma agile tuum ingenium depopulatur? tu certè neque illo in parvo, neq; inculto, aut rudi: siue causas de jura respondas, seu versus amatorios scribis:

NOTÆ.

Scripta videtur hæc Epistola An. R. 734. quo Tiberius jubente Augusto expeditionem in Armenos duxit. Interrogatio autem tam frequens Horatii, amicam continet de Floro studiorum socio expostulationem, quod nihil ad se literarum daret; cum tot res essent de quibus posset scribere,

3. *Thraca.*] Idem quod Thracia ex græco *Θεσσαλία*, unde & Thracen diximus. Potuit autem Tiberius cum exercitu in Armeniam ire per Thraciam, ac proinde per Hellespontum, quo Asia ab Europa dividitur, & in cujus oppositis

Juli Flore, quibus terrarum militet oris Claudius Augusti privignus, scire laboro. Thraca ne vos, Hebrusq; nivali compede vinctus, An freta vicinas inter currentia turres; An pingues Asiæ campi, collisq; morantur? Quid studiosa cohors operum struit? hæc quoq; Quis sibi res gestas Augusti scribere sumit? (curo. Bella quis, & paces longum diffundit in ævum? Quid Titius, Romana brevi venturus in ora: Pindarici fontis qui non expalluit haustus, Fastidire lacus, & rivos ausus apertos: Ut valet? ut meminit nostri? fidibus ne latinis Thebanos aptare modos studet auspice musa, An tragica desævit, & ampullatur in arte? Quid mihi Celsus agit? monitus, multumque monendus

Privatas ut quærat opes, & tangere vitæ Scripta, palatinus quæcumq; recepit Apollo: Ne si fortè suas repetitum venerit olim Grex avium plumas? moveat Cornicula risum Furtivis nudata coloribus. Ipse quid audes? Quæ circumvolitas agilis thyma? non tibi parvum Ingenium, non incultum est, nec turpiter hirtum. Seu linguam caussis acuis, seu civica jura Respondere paras, seu condis amabile carmen,

hinc inde litoribus erant Sestos & Abydos urbes arcibus munitæ, ad regionum custodiam. Dardanellas hodie dicimus.

6. *Studiosa cohors.*] Cum tantoperè literas & literatos amaret Augustus, fiebat ut apud principes viros in pretio essent. Tiberium ergo etiam in bellum proficiscentem secuti sunt viri docti non pauci quos eleganter vocat Horatius *studiosam cohortem*.

15. *Celsus.*] Cognomine Albinovanus ad quem est infra Epist. 8. arguto felle non plane vacua.

Prima feres ederae victricis praemia : quod si
Frigida curarum fomenta relinquere posses :
Quo te coelestis sapientia duceret, ires.

Hoc opus, hoc studiū parvi properemus, & ampli :
Si patriae volumus, si nobis vivere chari.

Debes hoc etiam rescribere, si tibi curae :

Quam te conveniat Munatius : an male facta
Gratia nequicquam coit : & rescinditur ? at vos
Seu calidus sanguis, seu rerum inscitia vexat,
Indomita cervice feros : ubicunque locorum
Vivitis, indigni fraternum rumpere foedus :
Pascitur in vestrum reditum votiva juvenca.

error disjungit, & dissidere pertinaciter facit : ubicunque agitis vitam, dignissimi quos foedus fraternum conjunctos teneat : sic habetote : alitur mihi juvenca, ex voto immolanda, cum primum ambo redierint.

NOTAE.

25. *Quod si frigida, &c.*] Valde suspicor hujus unius rei causa praemissa esse haecenus omnia, & id potissimum spectasse Horatium totā Epistolā : ut hortaretur Julium Florum ad mutuam cum Munatio benevolentiam, quos nempe sciret aliquando offensos invicem, nuperque reconciliatos, concepti odii semina quaedam adhuc fovere.

30. *Si tibi cura.*] Si, idem hic est ac an, utrum : cujus rei exempla plura refert Lamb.

35. *Fraternum foedus.*] Hæc dubium faciunt, fueritne iste Munatius (ab illo Odæ 8. l. 1. ut videtur, diversus & ipso junior) frater uterinus Julii Flori, ut esse potuit, nec tamen necessarium est : cum possint foedere fraterno jungi etiam non fratres. Cæterum Augusti temporibus vix alium Romæ Julium Florum invenias præter istum, quem fortè ideo Torrentius Provinciale m putavit.

EPISTOLA IV. Ad ALBIUM TIBULLUM.

ARG. *Albium Tibullum cultissimum Poëtam & sibi amicum, sed in prædio rustico suo curis ægrum solatur : hortans ut interim dum vivit, exemplo suo fruatur bonis, & genium curet.*

Albi nostrorum sermonum candide judex,
Quid nunc te dicam facere in Regione
Pedana ?

Scribere quod Cassi Parmensis opuscula vincat ?
An tacitum sylvas inter reptare salubres,
Curantem quicquid dignum sapiente, bonoq; est ?
Non tu corpus eras sine pectore : di tibi formam,

nunc ? tu non eras corpus mentis expert aut animi. Addidere superi formam egregiam.

NOTAE.

2. *In regione Pedana.*] Sic dicta à Pædo, Latii olim oppido. Habebat illic Tibullus prædium in quod sese abdiderat mœstus, sed hanc animi ægritudinem notam sibi fuisse Horatius dissimulat, honestius judicans si ea solum scribat quæ possint amicū à mœrore abducere.

3. *Cassi Parmensis.*] Fuit hic unus de Cæsaribus

intersectoribus Parmensis appellatus à patria, quem Valerius refert supplicio capitis affectum ab Augusto : Velleius verò, ultimum ex intersectoribus Cæsaris, pœnas dedisse, morte. Poëtam illum oportet extitisse non contemnendum, ex cujus comparatione Horatius Tibullum laudet.

oper, & scientiam illis fruendi. Quid optare possit blanda nutritrix charo sub alumno, quam ut sapientia imbutus sit; animi sensu, voce possit deprimere; ut gratia apud homines valeat; summa; vigens & valetudine habeat unde honeste vivat, crumenâ nunquam omnino vacua? inter continuas sperandi, innendi, & irascendi causas: existima quemlibet diem tibi dari postremum. Sic fiet ut quidquid temporis, tanquam ex insperato addatur, jucundum accideas. Cum autem cupies videre vaia, corpore toto renidentem.

Di tibi divitias dederunt, artemque fruendi. Quid voveat dulci nutricula majus alumno; Quam sapere, & fari possit, quæ sentiat; & cui Gratia, fama, valetudo contingat abunde, Et mundus victus non deficiente crumena? Inter spem, curamque, timores inter, & iras Omnem crede diem tibi diluxisse supremum. Grata superveniet, quæ non sperabitur, hora. Me pinguem, & nitidum bene curata cute vises: Cum ridere voles Epicuri de grege porcum. 16

porcum Epicureum fac visus me pinguem planè, & cute bene procur-

NOTÆ.

11. *Mundus victus.*] Idem est ac, quo honeste vivitur.

16. *Epicuri de grege porcum.*] Sic vocat lepide sectatorem doctrinæ Epicuræ, quæ summum bonum in voluptate collocabat: neque hinc fa-

cile quisquam conficiat Epicuræ tum Philosophiæ propria dogmata Horatium sectatum esse: nisi & verè Phæacem factum esse contendat ex illis quæ infra leguntur Epist. 15.

EPISTOLA V. AD TORQUATUM.

ARG. Torquatum Fure-Consultum nobilem sibi; familiarem, ad frugalem cœnam cum paucis invitat. An. 734.

Si tu is es qui possis mensa accumbere in lectis, veteri more simplici fabricatus; nec cœnam refugis cujus vilis fercula unica patina neque admodum magna contineat: expectabo te domi mea, o Torquate, sub occasum solis. Potabis vinum Tauro secundum Consule in minora vasa transfusum, inter Minturnenses paludos vicinas, & Petrinum non longè positum à Sinuessâ.

SI potes archaïcis conviva recumbere lectis, Nec modicâ cœnare times olus omne patellâ: Supremo te sole domi, Torquate, manebo. Vina bibes iterum Tauro diffusa, palustres Inter Minturnas, Sinuessanumque Petrinum. 5

NOTÆ.

Ex hujus Odæ omni contextu colligi probabili- liter potest eam scriptam fuisse æstate anni R. 734. quo natus est Augusto nepos Caius, ex Julia filia Agrippæ nupta, autumno anni superioris, ut ex Dione faris aperte patet.

Ad Torquatum.] Torquati multi hoc tempore Romæ fuere. Ego hunc puto eundem cum illo esse ad quem est Ode 7. l. 4. hominem forensi labore occupatissimum, adeoque locupletissimum, quem utrobique hortatur amicus poeta, ne se continua animi vexatione conficiat, ut hujusmodi solent, sed suo tempore partis fruatur, subtrahens se negotiis.

1. *Archaïcis lectis.*] Divinant planè qui Archaias legi volunt, deducto nomine ab Archia quodam quem Fabrum suspicantur fuisse: & horum lectorum opificem. Nihil est opus tali

commento; ægyptiæ enim vox quadrissyllaba, qualis hic legitur, non uno loco apud Dionysium significat quod vult Horatius: antiquum & pro simplicitate veteri, non admodum affabre factum.

4. *Vina iterum Tauro diffusa.*] Hoc est diffusa Tauro iterum Consule. Designant ista verba annum R. 728. in quem incidit secundus Tauri Consulatus, cum primum gessisse novennio ante constet ex Sigonii fastis, non quidem quod in eunte anno suscepisset: sed quod abdicante Caninio Gallo in ejus locum successus fuerit. Promittit itaque Horatius Torquato, æstate anni 734. vinum lectum autumno anni 728. adeoque sex annorum; nec tamen nimis bonum, quod licet ad Minturnas Campaniæ oppidum, loco tamen palustri esset natum.

Sin melius quid habes, accerse, vel imperiū fer.
Jamdudū splendet focus, & tibi munda suppellex.
Mitta leves spes, & certamina divitiarum,
Et Moschi causam: cras nato Cesare festus
Dat veniam, somnumque dies: impune licebit
Æstivam sermone benigno tendere noctem.
Quò mihi fortuna, si non conceditur uti?
Parcus ob hæredis curam, nimiumque severus,
Assidet infano: potare, & spargere flores,
Incipiam, patiarque, vel inconsultus haberi.
Quid non ebrietas designat? operta recludit:
Spes jubet esse ratas: in prælia trudit inermem:
Sollicitis animis onus eximit: addocet artes.
Fœcundi calices quem non fecere disertum?
Contracta quem non in paupertate solutum?
Hæc ego procurare & idoneus imperor, & non
Invitus: ne turpe toral, ne sordida mappa
Corruget nares: ne non & cantharus, & lanx

Si melius quiddam tibi paratum
ad cenam est: invita me. Sin
minus, morem gere vocanti. Ca-
minus dudum lucet accenso igne;
& munda est mensaria omnis
suppellex. Desine levium rerum
lucra festari, & augendarum
divitiarum contentiorem remitte.
Differ paululum Moschi causam.
Crastinus dies, propter natum Ca-
sarem festus, vacationem à foro
dat, & otium producendi manè
somnia: fas nobis erit, à cæna
bonarum partem æstiva noctis fa-
bulando traducere. Ad quid
opus muneribus fortuna, si illis
uti prohibemur? infano proximis
est qui ut hæredis curam gerat,
se negligit, erga se ipsam nimis
austerus. Ex hoc jam volo inci-
pere potare, & flores spargere:
licet fortè propterea parum con-
sultus habendus sim. Quid vi-
num large haurium non facit?
arcana quaque profert in lucem.

debitare non sinit de iis qua optavimus; & armis nudos mittit in pugnam; levat animos pressos cura-
rum pondere; artium facit peritos. Multiplicatis poculis, quis est qui faciendus non fiat? cui pau-
peratis angustis contracta mens, vino non solvitur? mihi hoc bene imperatur; aptus etenim sum &
lulens mihi sumo, ut curam ne immunda sint lectorum stragula, & ne ob mappam sordidam corruge-
tur nasus canantium; ne tam obscure splendiant pocula & lanceæ,

N O T A.

7. *Jamdudum splendet focus.* Quæri hic pos-
sit, quod cum hæc fortè scriberem interrogavit
me Vir humanissimus & in Horatio versatissimus:
cum æstivæ tum noctes essent, ut paulò infra
dicitur: cur ignis promittatur Torquato? Re-
spondeo, non promitti ignem ad quem se cale-
faciat: sed denunciari tempus esse veniendi ad
tenuem cenam; quæ, accenso dudum in culina
igne, satis parata erat. Sic Ode II. l. 4. invi-
tam Phyllidem ad convivium quod in natali Mæ-
cenatis instruebat, idibus Aprilis minime Romæ
frigidis, dixit:

*Ridet argento domus, huc & illuc
Curstant mista pueris puella
Sordidum flamma crepitant rotantes
Vertice sumum.*

Notandum autem quàm utrobique modus à Poëta
servetur: qui enim ad tenuem cenam, & unā
patinā contentam, modico fecit igne focum
splendere; lautum paraturus convivium, cum
multo fumo flammam rotat ingentem. Addo, &
opus fuisse igne, ut haberetur aqua fervens, omni
tempore necessaria, ad temperandam frigidam
balnei, quod ante cenam offerri solebat convi-
vis: unde Od. 19. l. 3. queritur, Telephum non
curare ut vinum habeatur, & quis aquam balnei
temperet ignibus,

9. *Moschi causam.* Hunc Moschum quidam
Rhetorem Pergamenum affirmant, dicuntque; ve-
necicii accusatum hoc tempore.

Cras nato Cesare, &c. Hæc Cruquius & hunc
sequutus Bondius bene se explicare putant de
Cæsare Augusto, quem Dio tradat natum esse
mense Julio. Sed manifesto errarunt viri docti.
Nam Dio l. 55. disertè sentit cum Suet, aliisque
natalem Augusti diem assignantibus nono Cal.
Octobris, hoc est 23. Septemb. post æquinocti-
um autumnale quando nec noctes æstivæ jam
sunt, nec breves, quippe pares diebus. Recur-
rendum itaque, ut dixi, ad Caium principem
Juliae filium quem anni 734. ætate natum cum
alia indicant, tum quòd Dio post alia multa hu-
jus anni narrata, hæc addat: *Julia autem eodem
tempore Caium peperit, sacrificiumque; perenne ejus
natalibus, cum quibusdam aliis decretum est:
privatim verò. Adiles natalibus Augusti ludus
equestris & venationem ediderunt.* Undè viden-
tur colligi: cum sub finem ætatis, ineunte
Septembri natus esset Caius; celebratæque es-
sent sacrificio, & aliis, ipsius natalia: successisse
è proximo natalem Augusti diem & ab Ædili-
bus celebratum die 23. ejusdem mensis, aliisque
sequentibus.

ut non in illis tanquam in speculis, te ipsam videas: ne inter intimos sis qui ea qua dicuntur liberior, foris evulget. Ad hac, ut pares jungamur paribus, Brutum atq; Septicium ut nobiscum sint invitabo, adjungamq; Sabinum, nisi forte illum alicubi laetior cena, & amica quam praeferat, detinebit. Est etiam spatium aliis, si qua tecum umbra advenient. Sed nostri quam graviter oleant hircum, nimis spissi convivae. Indica scripto quotus cupias esse; & omisso tantisper negotiis, clientibus atrium obsidentibus, furim per posticum te subtrahere.

Ostendat tibi te: ne fidos inter amicos
Sit, qui dicta foras eliminet: ut coeat par,
Jungaturq; pari: Brutum tibi, Septiciumque,
Et nisi cœna prior, potiorq; puella Sabinum
Detinet, assumam: locus est & pluribus umbris:
Sed nimis arcta premunt olidae convivia caprae.
Tu quotus esse velis, rescibe: & rebus omisfis,
Arria servantem postico falle clientem.

NOTÆ.

28. Pluribus umbris.] Umbras ridicula appellatione vocabant eos qui quamvis non invitati ipsi essent: tamen cum invitatis, ad cœnam veniebant, istos secuti, sicut umbræ corpora sua.

29. Olida capra.] Convivæ, tum olentes hircum, hoc est, hircorum instar malè olentes, cum nimis densè accumbentes se comprimebant.

EPISTOLA VI. Ad NUMICIUM.

ARG. Ad vitam beatam magnopere necessarium asserit, ne quid in vita tanquam magnum miremur, uti nil magnum revera est demptâ virtute, qua sola facere felices potest. Post An. R. 729.

Nihil putare magnum & admiratione dignum, ô Numici, mihi propemodum res est, quâ continetur, & conservatur vita felicitas. Sumus qui solem ipsum & sidera, & tempestates, post rata spacia, alias aliis succedentes, absque omni stupore contemplantur. Quid putas illos judicare de frugibus quas profert terra, aut de iis rebus quas gignit mare, Arabes locupletans & Indos remotissimos? quo sensu animi credis exceptum iri ab eisdem, & quo judicio quibusque laudibus prosequendos, ludos nostros, acclamaciones & dignitates quas populus Romanus confert? Qui istis contraria metuit, admiratione tenetur prope simili, illi, quâ hac cupiens, laborat. Metus utrumque angit, & species subita amicos perierit tenet. Quid refert, laetetur an doleat; desideret aut timeat? si quoties aliquid melius aut deterius quam præceperat animo, ipsi se offert, præ admiratione desigis oculos, animumque: & toto stupet corpore. Vel ipse sapiens insani nomine donabitur, & aquisissimus quisque, iniqui: si, nuda modum ipsam amant virtutem. Ergo nunc, & signa ex argento, antiquo marmore, æræque, & coronâ artificum mirare: suspice Tyriam purpuram gemmis ornata; exulta gaudia, quid in te mo perorante oculi mille defixi sunt.

NIL admirari, propè res est una, Numici,
Solâq; quæ possit facere, & servare beatum.
Hunc solem, & stellas, & decedentia certis
Tempora momentis, sunt qui formidine nullâ
Imbuti spectent: quid censet munera terræ?
Quid maris extremos Arabas ditantes, & Indos?
Ludicra quid, plausus, & amici dona Quiritis,
Quo spectanda modo, quo sensu credis, & ore?
Qui timet his adversa, ferè miratur eodem,
Quo cupiens, pacto: pavor est utriq; molestus:
Improvisa simul species exterret utrumque.
Gaudeat, an doleat: cupiat, metuaturve: quid
ad rem?

Si, quicquid vidit melius, pejusse suâ spe,
Defixis oculis, animoque & corpore torpet.
Insani sapiens nomen ferat, æquus iniqui,
Ultrâ, quàm satis est, virtutem si petat ipsam.
I nunc, argentum, & marmor vetus, æraque,
& artes

Suspice: cum gemmis Tyrios mirare colores:
Gaude, quod spectant oculi te mille loquentem:

Gnavus

Gnavus mandè forum, & vespertinus pete rectum
Ne plus frumenti dotalibus emetat agris

Mucius, indignum, quodd sit peioribus ortus,
Hic tibi sit potius, quàm tu mirabilis illi.

Quicquid sub terra est, in aprium proferet ætas:

Defodier, condetq; nitentia: cum bene notum

Porticus Agrippæ, & via te conspexerit Appi:

Ire tamen restat Numa quod devenit, & Ancus.

Si latus, aut renes morbo tentantur acuto:

Quære fugam morbi: vis rectè vivere: quis non?

Si virtus hoc una potest dare: fortis omiffis

Hoc age deliciis: virtutem verba putas, ut

Lucum ligna: cave ne portus occupet alter:

Ne Cibyrica, ne Bithyna negocia perdas.

Mille talenta rotundentur: totidem altera porrò:

Tertia succedant: & quæ pars quadret acervum.

Silicet uxorem cum dote, fidemque, & amicos

Et genus, & formam regina pecunia donat:

Ac bene nummatum decorat Suadela, Venusque.

Mancipiis locuples, eget æris Cappadocum rex.

Ne fueris hic tu, Chlamydes Lucullus, ut aiunt,

Si posset centum scenæ præbere rogatus,

Qui possum tot? ait: tamen & quæram: & quot

habebo

Mittam: post paulò scribit, sibi millia quinque;

Esse domi chlamydum: partem, vel tolleret omnes.

Exilis domus est, ubi non & multa supersunt:

Et dominum fallunt: & profunt furibus: ergo

Si res sola potest facere, & servare beatum:

Irrequietus semper, & æstuosus, postquàm summo mane foris potissimè, inde te domum nonnisi sub vespere recipere, ne Matius ex agris nomine doris acceptis plus frumenti colligat quàm tu, quod indignum tibi videtur, cum ille sit de-terioribus ortus majoribus, & pa-rum aquum iudices ut ille tibi potius mirabilis appareat, quàm tu illi. Quidquid nunc terrà te-gitur, venientes anni in apertum proferent solem, & qua nunc splen-dent luci exposita, eadem alitè de-fossa & densa tenebris sepulta ab-scidentur. Posteaquam cunctis mitissimum te via Appia & A-grippa porticum dederis conspicien-dum: superest ut ire oporteat quò Numa & Ancus ivere. Si renes tibi aut latus vexare incipiat acu-tus morbus: quære cum pacto entis exentias. Cupis beatè vivere? quis autem non cupit? si hoc so-là virtute consequi potes: con-temptà fortiter voluptate hoc unum age. Sed tu virtutem ni-hil aliud esse credis quàm verba, ut lucus lignum est. Cave ergo ne mercator alius prius subeat portum quàm tu, ne Cibyrica, neve Bithyna negotiationis lucra amittas. Fac solida & pleno nu-mero perfectà habes talenta mille. Fac alia quoque mille acce-dant, & alia etiam mille: ran-demque ut quadretur acervus, numeres quatuor millia. Pecunia nempe regina potentissima est

qua uxorem dotatam, fidem, amicos, generis claritatem, & forma pulchritudinem confert. Hominem insuper nummis abundantem ipsa eloquentia Dea, & Venus ornare student: cum ipse Rex Cappadocum insuper nummis abundantem ipsa eloquentia Dea, & Venus ornare student: cum ipse Rex Cappadocum eris egens, mancipiis unis sit dives: vide ne huiusmodi sis tu. Lucullus, cum ut ferunt rogatus esset, ne si posset chlamydes centum scenicis actoribus commodaret: quomodo, inquit, possum tot? videro nihilominus, & quotquot invenientur, mittam. Parvoque interjecto tempore, admonet scripto: inventa sibi domi esse quinque chlamydum millia: sumerent vel partem vel omnes. Misera nimis ea est domus, in qua pauca superflua sunt, qua dominum latent, & à furibus auferuntur. Si ergo sola opes possunt vita beatitatem & asserre, & conservare,

N O T A E.

26. Porticus Agrippæ.] Inter omnia M. Vipsiani Agrippæ opera, magnificentissimum fuit templum quod Jovi & Diis omnibus consecratum, Pantheon inde est appellatum. Ad illud Porticum & Thermas addidit quæ Agrippæ sunt di-cite: erantque omnia Horatii tempore hoc celebriora, quò recentiora. Utrunque enim perfectum Dio refert an. Romæ 729. quæ etiam fuit causa norandi supra scriptam esse Epistolam post eum annum.

Via Appi.] Regina viarum à Statio dicta: pri-

ma omnium, lapide strata ab Appio Cæco an. R. 442. ducebat ea, ex urbe, Capuam, atque inde Brundisium 350. plus minus passuum millibus.

27. Numa, Ancus.] Romanorum Reges.

33. Cibyrica negoria.] Dicuntur à Cibra-urbe Cilicie, 25. civitatum conventu nobilissimæque ad quæstum apta & ad negoria.

40. Lucullus.] Ætate proxima, Romæ locupletissimus, & sumptuosè si quis alius magnificentiæ, de qua vide Plutarchum in ejus vita.

hoc primum, hoc ultimum cura. Si dignitatum splendor, & hominum favor beatos faciant: condueamus mercede servum nomenclatorem, qui stans ad latus sinistræ compellat nos, sapius pungendo, ut per media plaustra, saxa & trabes magnas convehentia, adire cogat suffragatores, eorumque manum prehendere: iste in Tribu Fabia multum habet auctoritatis; hic in Velina. Iste cui libuerit, aut insensus eripiet, aut propitius dabit fasces & sellam curulem eburneam. Blandire insuper singulis vocans patrem, aut fratrem, prout cuique major aut minor ætas est, & per jucundum jocum illos adopta. Quod si qui laute canant beati sunt: adhuc est dies, properemus quod gula inuitat. Piscationem & venationem exerceamus: sed quali olim utebatur Gargilius quando imperabat mane per forum plenum populo servos cum venabulis, plagis, & retibus transire, ut rediret nullus è multis unus inspectantibus omnibus referens aprum pecunia emptum. Descendamus pleni adhuc & cibo tumidi in balnea, non curantes quid deceat, quidve dedecet: digni qui jure suffragii privemur ut Carites; & similes vitiosis remigibus Ulyssis ex Ithaca profecti, qui maluerunt cavere patriâ quàm nefariâ voluptatibus.

NOTÆ.

51. *Trans pondera dextram porrigere.*] Solent qui alicujus potentioris ope plurimum egent, omnibus modis, & ubique illam ambire, hocque curare ut nullam prætermittant occasionem testandæ suæ in ipsos reverentiae. Quanquam ergo, qui Romæ per multos sæpe menses pro candidatis se gerebant; eos à quibus juvare se posse sperabant, domum crebro adibant salutaturi, suaque illis commendaturi: etiam illud non omittebant; ut quoties in urbe occurrerent, venerabundi ad eos sustinarent, & officii causâ manum de more apprehenderent: ut autem appareret quàm studiosè id facerent: neque tum mittebant, quando plaustris trabes & lapides ingentes convehentibus ad ædificia vici impediabantur; aut eadem ab Architectis sursum tollebantur per machinas, non sine aliquo periculo circa ista loca vagantium. Vide infra epist. 2. l. 2. Hoc ergo est *dextram porrigere trans pondera*: nempe trans ligna ista & saxa ingentia. Sic enim Tibullus l. 1. eleg. 5. loquitur de faxis pyramidum & sepulchrorum, cum dicit:

*Aut illis flamma, aut imber subducat honorem;
Annorum aut ictu, pondera victa ruent.*

Nec ferè dubito quin hæc sit vera interpretatio loci hujus cujus difficultas in varia traxit interpretes. Nam quod Ferrarius in contin. Variorum putat se nodum egregiè solvere cum dicit porrigere dextram *trans pondera*, nihil esse aliud quam brachium vestis cohibitum exerere, sive extra

Hoc primus reperas opus: hoc postremus omittas: Si fortunatum species, & gratia præstat: Mercemur servum, qui dicet nomina: lævum 50 Qui fodiat latus: & cogat trans pondera dextram Porrigere: hic multum in Fabia valet: ille Velina: Cuilibet hic fasces dabit: eripietque curule Cui volet importunus ebur: frater, pater, adde, Ut cuique est ætas, ita queng; facetus adopta. 55 Si benè qui cœnat, benè vivit: lucet: eamus, Quo ducit gula: piscemur: venemur: ut olim Gargilius, qui manè plagas, venabula, servos, Differtum transire forum, populumque; jubebat: Unus ut è multis populo spectante referret 60 Emptum mulus aprum: crudi, tumidique lavemur, Quid deceat, quid non, obliti, Carite cera Digni, remigium vitiosum Ithacensis Ulyssæi; Cui potior patriâ fuit interdicta voluptas.

togæ pondera mittere ad civem prensandum: solus ni fallor sibi plauidit. Quod enim togæ hujus tantum pondus fuit? certè Plutarchus tradit in Coriolano, petitores cum in campum Martium descenderent, tunica caruisse, ne ut ait problem. 49. pecuniam possint in sinu gestare quâ suffragia emerent.

52. *In Fabia.*] Erat hæc una de Tribubus 35, in quas distributus erat Romanus populus universus. Nomen duxit à clarissima gente Fabia quæ in hanc tribum relata erat.

Velina.] Tribus altera sic dicta vel à lacu Velino, vel à Velia urbe Lucaniz.

53. *Curule ebur.*] Sella curulis eburnea, quæ ædiles majores alique præcipui Magistratus Romani tum privatim, tum publicè utebantur.

62. *Carite cera.*] Fuere Carites, Cæres in Etruria oppidi incolæ, qui quoddam Vestales Romæ bello Gallico profugas receperunt; jure civitatis donati sunt, sed ita diminuto, ut ignominiosius nota quàm præmium, secutis temporibus habitum sit, si quis ita fieret civis, & in proverbium quoddam abierit Caritum cera, hoc est suffragium quo populus Romanus Cærites jure civitatis donavit: ceratis nempe tabulis suffragia hæc ut alia pleraque inscribebantur. Nimirum ea lege municipes facti sunt Cærites isti, ut neque suffragii haberent, nec ullam partem attingerent publicæ administrationis.

Si Mimnermus uti censeret, sine amore, jociſque
Nil eſt jucundum: vivas in amore, jociſque.
Vive: vale. Si quid noviſti rectius iſtis:
Candidus imperti: ſi non, his utere mecum.

65] Denique ſi, ut Mimnermus exiſtimat, non poteſt vita jucunda eſſe ſi joca & amoribus careat: in jociſ & amoribus vive & vale. Si quid eſt tibi quod credas iſtis melius: mecum bonus communica: ſui miniuſ, iſtiſ ambo utamur.

NOTÆ.

65. Mimnermus.] Elegiarum ſcriptor: vel ut beatam vitam poneret in jociſ & in amoribus. tradit Suidas, Philologus, ſectâ Epicureus qui]

EPISTOLA VII. Ad MÆCENATEM.

ARG. *Occaſione longioris abſentia ſua, quam Mæcenat agere ferebat: infirmâ priuſ valetudine excuſatâ, potiorem divitiis ac bonis omnibus affirmat, liberâ vitæ facultatem, eamque ſibi relinqui poſtulat.*

Q UINQUE dies tibi pollicitus me rure futurum,
Sextilem totum mendax deſideror: atqui
Si me vivere viſ ſanum, recteque valentem:
Quam mihi das ægro, dabiſ ægrotare timent
Mæcenat veniam: dum ficuſ prima, calorque
Designatorem decorat liſtoribus atris:
Dum pueriſ omniſ pater, & matercula pallet:
Officioſaque ſedulitat, & opella forenſiſ
Adducit febreſ; & teſtamenta reſignat.
Quod ſi bruma niveſ Albanis illinet agris:
Ad mare deſcendet vateſ tuuſ: & ſibi parcet;
Contractuſque leget: te dulciſ amice reviſet
Cum zephyriſ, ſi concedeſ, & hirundine prima.
Non quo more pyriſ veſci Calaber jubet hoſpeſ:
Tu me feciſti locupletem: Veſcere iodeſ.
Jam ſatiſ eſt. At tu quantumviſ tolle: benignè.
Non inviſa fereſ pueriſ munuſcula parviſ.
Tam teneor dono, quàm ſi dimittar onuſtuſ.
Ut liber: hæc porciſ hodiè comedenda relinqueſ.

Cum promiſiſſem me quinque tantum dieſ ruſticaturum: toto jam abſum meſe Sextili, & mendax ſum. Verum ſi veliſ valere me: quâ me donare veniâ ſoleſ, quando ægroto, concedeſ etiam, Mæcenat mi, ne ægrotem verenti, hoc tempore quo prima ficuſ & æſtuſ ardentior præſectiſ ſunerum procedere in publicum faciunt, atro ſuo ſatellitiſ ſtipatoſ; dum nactuſ pallent pater materque timenſeſ ſiliuſ; dum ſedulitat officiurum, & labor forenſiſ febreſ accerſunt, & reſignari faciunt teſtamenta. Quod ſi ſemel hiemeſ Albanuſ agroſ nive aſperſerit: accedet tum reliſtiſ montibuſ vateſ tuuſ ad mare, laboriſ moderabitur, & intra veſtium ſomenta recolectuſ, dumtaxat leget; tandemque, amice ſuauiſſime, ſi ſic probaveriſ, ad te cum vera & primis hirundinibuſ redibit. Tu cum diſtaſti me, non ſic feciſti ut ſolent Calabri hoſpiteſ, quando eoſ quos

domi excipiunt, prope cogunt pyra comedere. Age, inquiunt, comede: ſatiſ comedi: at certè accipe & tecum auſer quantum viſeſ: quàm liberaliſ eſ? rem gratam parviſ pueriſ feceriſ ſi horum aliquid ad eoſ offeraſ. Nilominuſ ob iſtam tuam voluntatem debeo, quàm ſi hiſ oneratuſ diſcederem. Facieſ tu quidem ut liber: ſed quod non tuleriſ comedent hodiè porciſ noſtri.

NOTÆ.

2. *Sextilem.*] Meſem Auguſtum, ſic ab antiquo dictum, quod Sextuſ à Martio eſſet qui olim annum inchoabar.

6. *Designatorem.*] Eum qui pompæ funebri præfectuſ ſua ſinguliſ loca tribuebat, & officia designabat.

11. *Ad mare deſcendet.*] Ad urbem aliquam maritimam quam malè Cruquiſ hic, & Anony-

muſ Gallicuſ in Oden 6. l. 2. interpretantur poſſe eſſe Tarentum; hæc enim urbeſ centum diſtabant leucis ab agriſ Albanis & Horati villa: propiorem ergo intelligit qualeſ plurimæ erant in Campania Italica.

15. *Veſcere iodeſ.*] Dialoguſ hic eſt hoſpitiſ Calabri cum eo quem illac tranſeuntem domo ſua excepiſt & meſenâ.

Prodiguſ,

Prodigi & qui parum sunt sani, qua donant, se parvi facere significant subique esse impedimento. Ex hac velut semente nata haftenus est, & in singulos annos nascitur plurima ingratorum hominum seges. Viri boni, & quotquot sapiunt, dona sua dignis se paravisse affirmant: nec tamen nesciunt quid sit discriminis inter lupinos & nummos verè areos. Ego conabor dignus esse, ut vel hinc laudetur qui donat: quid si me velis semper tibi assistere: faciendum quoque tibi est ut firma latera mihi restituas, nigros capillos in parva fronte, vocis & risus suavitatem, & inter vina, amatorias querelas de Cynaræ superbe me desiciente. Fortè per aditum valde angustum macra & vacua vulpecula in frumentarium vas se penetraverat: cumque jam saturata esset: ventris dissentio conabatur frustra exire. Ad quam mustela eminus: si velis, inquit, istinc elabi, oportet te macram cavo abire, in quem venisti macra. Hoc si me simili compeller quis: paratus sum reddere omnia. Nec somnus plebis soceros laude quod altilibus plenus ea fastidium; neque mutandam puto Arabum omnibus divitiis vivendi libertatem: commendasti sæpè verecundiam meam: regem te mox & patrem sæpè appellavi, cum praesens adesses: neque minora cum abesses loquebar. Conice hinc an sine animi dolore possim tibi reddere qua donasti. Sapienter dixit Telemachus, laboriosus Ulyssis filius, Menelao Atrei filio: o Atride non est idonea Ithacæ equis alendis, quia neque amplas habet planities, neque multam herbam: melius sinam te tibi tua servare munera, tibi magis convenientia. Parvo congruunt parva. Mihi nunc displicet splendida Roma: Tibur amem, vel amatum Tarentum. Philippus in causis defendendis ob assiduitatem atque constantiam omnibus natus: cum circa horam octavam officio perfunctus

Prodigus, & stultus donat quæ spernit, & odit. 20
Hæc leges ingratos tulit, & feret omnibus annis.
Vir bonus, & sapiens dignis ait esse paratum:
Nec tamen ignorat quid distent æra lupinis.
Dignum præstabo me etiam pro laude merentis.
Quod si me noles usquam discedere: reddes 25
Forte latus, nigros angustâ fronte capillos:
Reddes dulce loqui: reddes ridere decorum, &
Inter vina fugam Cynaræ mœrere protervæ.
Fortè per angustam tenuis vulpecula rimam
Replebat in cumeram frumenti: pastaque, rursus
Ire foras pleno tendebat corpore frustra: 31
Cui mustela procul, si vis ait effugere istinc:
Macra cavum repetes arcum, quem macra subisti.
Hac ego si compellar imagine: cuncta refigno.
Nec somnum plebis laudo satur altitium: nec
Otia divitiis Arabum liberrima muto. 36
Sæpè verecundum laudasti: rexque paterque,
Audiisti coram: nec verbo parcius ab lens:
Inspice, si possum donata reponere lætus.
Haud male Telemachus proles patientis Ulyssæi:
Non est aptus equis Ithacæ locus: ut neq; planis
Porrectus spatii: nec multæ prodigus herbæ, 42
Atride: magis apta tibi tua dona relinquo.
Parvum parva decent: mihi jam non regia Roma,
Sed vacuum Tibur placet, aut imbelles Tarentum.
Strenuus, & fortis, caufisq; Philippus agendis 46
Clarus, ab officiis octavam circiter horam

NOTÆ.

23. Quid distent æra lupinis.] Proverbialis est loquendi modus, inde petitus, quod in Comœdia pro veris nummis, lupini, vile genus leguminis numerarentur, quos qui accipiebant, perinde gaudebant, aut gaudere se simulabant, ac si haberent aurum.

25. Reddes forte latus, capillos, &c.] Non respicit hæc Horatius à Mæcenate, quasi contenderet se paria dedisse bonis quæ ab ipso acceperat, ut Cræcilius citatus censuit, *παρρησια* admirans: sed potius modestè excusat quod jam senex eas habere non possit vires quibus valebat juvenis, quæque faciebant ut apud ipsum esse posset assiduus, formæ, joci, convivii, atque

amorum similitudine, jucundus.

40. Haud male Telemachus, &c.] Hoc Telemachi factio significare vult, videri nunc sibi, sapientius se facturum fuisse, si mediocri contentus fortunâ, opes à Mæcenate oblatas non accepisset.

41. Ithacæ locus.] Ipsa Ithacæ insula, in qua erat Ulyssis domus affixa scopulo, ridi instat.

46. Philippus.] L. Marcus Philippus vir consularis & censorius, qui Crasso & Antonio eloquentiâ proximis, gloriabatur, ut refert Cic. 2. de Off. se sine ullo munere, assequutum, quæ amplissima habentur.

Dum redit, atque foro nimium distare Carinas
Jam grandis naru queritur: conspexit, ut aiunt,
Abramum quendam vacua tonforis in umbra, 50
Cultello proprios purgantem leniter ungues.
Demetri (puer hic non lævè iussa Philippi
Accipiebat) abi: quare, & refer, unde domo, quis,
Cujus fortunæ, quo sit patre, quove patrono,
It: redit: & narrat, Vulteium nomine Menam, 55
Præconem, tenui censu, sine crimine notum.
Et properare loco, & cessare, & quærere, & uti,
Gaudentem parvisque sodalibus, & lare certo,
Et ludis, & post decisa negocia, campo.
Scitari libet ex ipso, quodcumq; refers: dic, 60
Ad cœnam veniat: non sanè credere Mena.
Mirari secum tacitus: quid multa? benignè
Respondet: negat ille mihi? negat improbus, & te
Negligit, aut horret. Vulteium manè Philippus
Vilia vendentem tunicato scruta popello, 65
Occupat: & salvere jubet prior: ille Philippo
Excolare laborem, & mercenaria vincla: (non
Quodd non manè domum venisset: denique, quod
Providisset eum: sic ignovisse putato 69
Me tibi: si cœnas hodie mecum: ut libet: ergo
Post nonam venies: nunc i: rem strenuus auge.
Ut ventū ad cœnā est: dicenda, tacenda locutus,
Tandem dormitum dimittitur: hic ubi sæpè
Occultum visus decurrere piscis ad hamum.
Manè cliens, etiam certus conviva, jubetur 75
Rura suburbana indictis comes ire Latinis.
Impositus mannis, arvum, cœlumq; Sabinum
Non cessat laudare: videt, ridetq; Philippus:

domum rediret; querebatque
jam atate provecti à Carinas nimis
à foro remotas esse: vidit, ut ai-
unt, quendam qui postquam va-
sus fuerat, in umbra tonforina
tum fortè vacua, cultello placidè
sordes demebat unguibus. De-
metri (erat is servus quæ à Phi-
lippo inebantur, aptus solerter
facere) adi hunc mihi: interro-
ga, & narra ex qua sit domo,
quis, quā fortunā, quem patrem,
& quem patronum habeat. It
momento, & redit, nuntiaturque
esse Vulteium Menam, officio præ-
conem, modicis opibus, sed bona
fama: qui sciat, cum res postu-
lat, incumbere operi diligenter;
& suo tempore ab eo cessare; lu-
cro intendere; & uti quasit:
amantem cum paribus esse, &
domum incolere certam; specta-
re ludos, & absolutis negociis, in-
teresse cum ceteris in campo Mar-
tio. Scire ex ipso met cuperem
quacumque refers: voca illum
ad cœnam. Dubitare Mena, &
apud se mirari. Quid multa?
respondet comiter, & excusat. Ille
recusat vocanti mihi? recusat
isque, & te vel non magni facit,
vel supra modum timet. Postri-
di manè Philippus ipse invenit
Vulteium misera plebi, venusta
nescio quid mercis vendentem, &
cum salvera ipsum prior jussisset,
Vultei occupationem excusavit,
& operam mercede promissam,
quā impeditus ad eum manè do-
mum non ivisset; denique quod
non ipsum præverisset. Eā condi-
tione puta me tibi veniam facere,

ut ad cœnam convenias. Fiet si vis. Itaq; aderis post horam nonam. Nunc perge, & lucro diligenter intende.
Cum inter cœnandum promiscuè plurima garrivisset: cubitum tandem mittitur: & postquam sæpè vi-
sus est, tanquam piscis occulto hamo delectari cliens quotidie manè assiduus, etiamq; conviva perpe-
tuus: per seras Latinus tum indictis imperatur illi ut Philippo comes assidet, in pradium suburva-
num. Ex quo politulo vectus agrum & cælum Sabinum sine fine laudare. Videt interim & ridet
Philippus.

NOTÆ.

48. Carinas.] Vicum Romæ, sic dictum à
forma simili carinis navium.

52. Non lævè.] *malus*, hoc est, non ineptè,
non malè.

67. Mercenaria vincla.] Necessarias occupa-
tiones hominis qui collectis ex omni parte for-
tuitis mercedibus seque ac suos aleret. Præconum
potio fuisse munus proclamandi venalia, constat
etiam ex Martialis epigr. 86. l. 1.

Venderet excultos colles cum Præco facetus, &c.
& in Poët.

Ut Præco ad merces turbam qui cogit emendas.

76. Indictis Latinis.] Nempe feris, quas Con-
sul indicabat urbibus omnibus Latinis. Marum
cum Roma Princeps esset, apud eam omnium
nomine immolabatur sacrificium à Tarquinio Su-
perbo institutum in honorem Jovis Latialis, fie-
batque in monte Albano.

dumque solvendi animi & videntis occasionem ex omnibus capiat : dum septem illi festeria dono dat; ac totidem mutuo se prebiturum promittit, adducit tandem ut parvum agrum comparat sibi. Comparat : ne te longis sermonibus sine causa distineam : ex cultro cive sit agricola ; nihil magis loquens quam sulcos & vineta ; ulmos parat : in agricultura est actus, vitam & tempus omne in re augenda ponit. At postquam oves furto sublata, & morbo capra ; postquam mendacis fundi proventus tenuis, fecellit spem, & vos inter arandum extinctus concidit : tot detrimentis perturbatus, ipsa mediâ nocte injicit se jumento : & se ipsum vix serens, domum Philippi properat. Qui ubi cum vidit mastrum & horridum ; Nimum te inquit vexas, mihi crede Vultei, nimisque in te ipsum es savus. Quin potius me, patrone, miserum vocas si velis vero nomine me appellare : unum te, per genium, manum dexteram tuam, & per Penates Deos, oro, atque obtestor, redde mihi vitam priorem. Quisquis ut ego semel advertit, quanto sint meliora hac qua amisit, quam qua desideravit, ad illa quam primum se referat. Equum enim est ut quisque, intra mensuram moduli ac pedis sese contineat.

Et sibi dum requiem, dum risus undiq; quaerit : Dum septem donat festeria : mutua septem Promittit, persuadet uti mercetur agellum. Mercatur : ne te longis ambagibus ultra, Quam satis est, morer : ex nitido fit rusticus : atq; Sulcos, & vineta crepat mera : praepratur ulmos, Immoritur studiis : & amore senescit habendi. Verum ubi oves furto, morbo periere capellae : Spem mentita seges : bos est enectus arando : Offensus damnis, mediâ de nocte caballum Arripit : iratusque Philippi tendit ad aedes Quem simul aspexit scabrum, intonsumq; Philippus, Durus ait Vultei nimis, attentusq; videris. Esse mihi : pol me miserum patrone vocares : Si velles, inquit, verum mihi dicere nomen. Quod te per genium, dextramque, deosq; penates Obsecro, & obtestor : vitae me redde priori. Qui semel aspexit, quantum dimissa petitis Praestent : maturè redeat : repetatque relicta. Metiri se queng; suo modulo, ac pede, verum est.

NOTAE.

80. *Festeria.*] Jam ante monui aliud esse festerios, aliud festeria : singula ista valent mille festerios. Festerios verò denarios nostros.

94. *Per genium obsecro & obtestor.*] Mos fuit

servis jurare per genium heri.

98. *Verum est.*] Idem ac æquum est : et Græco ἀλλοῦς quod utrumque significat, ut dicitur supra in not. ad Sat. 5. l. 1.

EPISTOLA VIII. Ad CELSUM ALBINOVANUM.

ARG. Celsum Albinovanum hominem sibi parum probatum rectè sugillat epistolâ istâ Horatius : volens nimirum de Celfo intelligi quæ ipse tanquam sua vituperat. Admonet etiam ut scriba factus Tiberii Neronis & unus de ejusdem comitibus non abutatur præsentî fortunâ, sed moderatè agat cum omnibus : indicans illum naturâ fastosum & arrogantem. Ann. R. 734.

Rogo te, ô Musa mea salutem plurimam nomine meo precare Celfo Albinovano, qui comes est Neronis Tiberii atque ejusdem scriba ; & ut rem feliciter gerat. Si quid faciam interroges. Respondere me præclara multa promissentem non admodum jucundè vivere :

Celfo gaudere, & bene rem gerere Albinovano Musa rogata refer, comiti, scribæq; Neronis. Si quaerit, quid agam : dic multa, & pulchraminantem,

NOTAE.

1. *Celfo Albinovano.*] Hic idem est cum Celfo illo de quo supra in 2. epist. Estque admodum verosimile an. 734. scriptam utramque cum in Armeniam proficiscens Tiberius hunc secum abduxisset.

2. *Comiti.*] Conites vocabantur quicunque aut certo aliquo fungentes officio, aut etiam a civitate solius causa, cum Magistratibus in Provinciis ibant.

Vivere,

Vivere, nec rectè, nec suaviter : haud quia grandio
 Contuderit vites : oleamq; momorderit æstus : 5
 Nec quia longinquis armentum ægrotet in arvis.
 Sed quia mente minùs validus,quàm corpore toto,
 Nil audire velim : nil discere : quod levet ægrum :
 Fidis offendar medicis : irascar amicis :
 Cur me funesto properent arcere vetterno : 10
 Quæ nocuere sequar : fugiã quæ profore credam :
 Romæ Tibur amem ventosus : Tibure Romam.
 Post hæc ut valeat : quo pacto rem gerat, & se :
 Ut placeat Juveni, percontare, atque cohorti.
 Si dicet, rectè : primùm gaudere, subinde 15
 Præceptum auriculis hoc intillare memento :
 Ut tu fortunam, sic nos te Celse feremus.

non quod vites grandio ceciderit,
 aut æstus oleis nocuerit : nec quod
 in pascuis longè remotis male affe-
 ctum langueat pecus. Verum
 quod mente minùs quam corpore
 valens, attendere nolim ad ea qui-
 bus curari posset ægritudo : quod
 fidos medicos ferre non possim, &
 amicis succensam, qui fatale ve-
 ternum excutere mihi conantur :
 quod noxia quaque amplectar :
 qua profutura erant rejiciam :
 quod animo levis, Roma Tibur,
 & Tibure Romam desiderem.
 Sciscitare deinde quomodo valeat :
 quàm bene illi succedant res, quo
 pacto illas & sese regat. Quasi
 apud Juvenem Principem gratiã,
 & quam ejusdem comitatus gra-

tu. Si dicet rectè habere omnia : meo nomine gratulare. Tum, istiusmodi auribus ejus monitionum insu-
 furra. Quanta moderatione fortunam feret tu, tanta nos te feremus.

NOTÆ.

14. *Ut placeat juveni.* Tiberio annos tum 20.
 nato, cui tum primùm Celsus videtur pro scriba
 datus.

17. *Ut tu fortunam.* Fortunam ii ferre di-
 cuntur qui eâ prosperâ non insolescunt : meta-
 phora fortasse à vino ducta, quod quidam abun-
 dantiùs haustum non ferunt, sed eo dementan-
 tur. Sic de Cleopatra dixit Od. 37. l. 1. men-
 tem ei lymphatam fuisse Mareotico vino, hoc
 est, Ægyptii regni opibus, & prosperâ fortunâ.
 An autem Celsus iste ex Corneliorum, aut Papi-
 orum, aut denique Postumiorum fuerit gente :
 difficile æquè est ac inutile querere. Ut enim
 semel dicam quid de plerique hujusmodi appella-

tionibus sentiam : nimis puto superstitiosos quos-
 dam esse, qui ubicunque legunt nomen aliquod
 nominibus affine nobilium Romæ familiarum, no-
 bilissimum statim virum existimant, cum sæpè
 fictum sit nullius personæ vocabulum : sæpè eti-
 am infimæ fortis humoniones summis viris cog-
 nomines esse contingat. Ille quidem Tiberii Scri-
 ba aliquid erat : sed quidni olim fuerit nihil, eô-
 que solum ingenio ascenderit, ut multis evenit ?
 Certè ejusmodi de Celso conjecturam adjuvat eti-
 am factus & arrogantia cujus arguitur : cum veri-
 us nihil sit eo-versu,

Asperius nihil est humili cum surgit in altum.

EPISTOLA IX. Ad CLAUDIUM NERONEM.

ARG. Tiberio Neroni modestissimè simul & ingeniosissimè supplicat ut Sep-
 timium esse velit è numero suorum.

SEPTIMIUS Claudii nimirum intelligit unus,
 Quanti me facias : nam cum rogat, & prece cogit,
 Scilicet ut tibi se laudare, & tradere coner,
 Dignum mente, domoq; legentis honesta Neronis :
 Munere cum fungi propioris censet amici :
 Quid possim videt, ac novit me valdius ipso.

tat me apud te paries agere amicus intimi : videt longè quàm ego acutius quid à te obtinere valeam.

NOTÆ.

5. *Munere fungi propioris amici.* Propior amicus idem est qui familiaris & intimus, ut cui lice-
 at propius accedere.

Multa

Equidem multis excusavi, ne id auderem: sed veritus sum ne idem extenuare mea viderer, & gratiam apud te meam dissimulare, quod meis unius intentus commodis, aliena negligerem. Sic factum ut, gravius culpa nota devitans, adductus sim ut hominis urbani personam assumerem. Quod si me putas bene egisse quando amici iussu apud te impudens factus sum: hunc in thorum accipe numerum, eumque fortem ac bonum virum esse ne dubita.

Multa quidem dixi, cur excusatus abirem: Sed timui, mea ne finxisse minora putarer, Dissimulator opis propriæ: mihi commodus uni. Sic ego majoris fugiens opprobria culpæ, Frontis ad urbanæ descendi præmia: quodd si Depositem laudas ob amici iussa pudorem: Scribe tui gregis hunc: & fortem crede, bonumque.

NOTÆ.

II. *Urbana frontis præmia.* Sonant hoc loco præmia, urbanæ frontis honorem, sive famam & existimationem quam urbanitas affert eam co-

lenti. Vid. Not. ad Sat. 5. l. 1. ubi de duplici significatione vocis, *γίρας*, *præmium* & *honor*.

EPISTOLA X. Ad FUSCUM ARISTIUM.

A R G. *Fusco Aristio familiari suo rusticam vitam præ urbanâ commendat, suadetque ut amplectatur, ambitione omni rejectâ.*

Fuscum urbis amatorem, nos ruris amatores, salvere iubemus & valere: uno hoc studio valde diversi, in cæteris tanquam uno editi partu fraternos animos gerentes; adeo ut eadem velimus & nolemus, vetuli ambo, & dudum familiares columbi. Tu in nido perisistis: ego rus præfero, fluentes illic aquas, saxa musco vestita, & sylvas. Quid vis? vivere mihi videor & regnare cum primùm istis me expedivi quæ vos tantopere laudatis atque ad cælum usque verbis extollitis. Et tanquam seruus, qui Sacerdotem herum deseruit, cibis delicatioribus plenus, eos præ fastidio refectus, panem desidero, meliorem putans placentis ipsis, melle conditis. Et quidem, si vivere vitam debemus humanam congruentem naturæ: idque ut fiat, quærendus ante omnia locus est adificanda domui aptus: nullusne potest alibi aptior quàm rure esse? ubi sunt hiemes temperatiores? ubi ventus, canicula, & leonis majores leviores facis, cum soli serventi conjuncti fuvire co-

URbis amatorem Fuscum salvere iubemus, Ruris amatores, hac in re scilicet una Multum dissimiles, ad cætera penè gemelli. Fraternalis animis quicquid negat alter, & alter: Annuimus pariter vetuli, notiq; columbi. Tu nidum servas: ego laudo ruris amoeni Rivos, & musco circumlita saxa, nemusque. Quid quæris? vivo, & regno; simul ista reliqui, Quæ vos ad cælum effertis rumore secundo. Utque sacerdotis fugitivus, liba recuso: Pane ego, jam mellitis potiore placentis. Vivere naturæ si convenienter oportet: Ponendæq; domo quærenda est area primùm: Novistine locum potiorum rure beato? Est ubi plus tepeant hiemes? ubi gratior aura Leniat & rabiem canis, & momenta leonis; Cum semel accepit solem furibundus acutum?

NOTÆ.

I. *Fuscum.* De hoc istius ævi grammatico, jocosò homine ac juxundo, sibi quæ intime amico mentio supra fuit Sat. 9. l. 1. estque ad eundem Ode 22. l. 1.

10. *Utque sacerdotis fugitivus.* De Pontificum veterum victu lauto, & supra modum vulgarem exquisito, frequens tum apud alios tum apud ip-

sum Horatium mentio. Hinc horum quoque servi gulosi, tunc solum requirebant panem cum ipsos placentarum quæ votivæ à populo offerbantur, & cæterarum cupidarum satietas cepisset.

11. *Pane ego.* Idem hic est ac *panem desidero*. Sic etiam in poetica: *si plausoris ego*, hoc est si cupias habere auditorem qui tibi recitanti plaudat.

Est ubi divellat fomnos minùs invida cura ?
 Deteriùs Libycis olet, aut nitet herba lapillis ?
 Purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum, 20
 Quàm quæ per pronũ trepidatcum murmure rivũ?
 Nempe inter varias nutritur sylvæ columnas :
 Laudaturq; domus longos quæ prospicit agros.
 Naturam expellas furcã, tamen usq; recurret :
 Et mala perrumpet furtim fastidia victrix. 25
 Non qui Sidonio contendere callidus ostro
 Nescit Aquinatam potentia vellera fucum,
 Certius accipiet damnum, propiusve medullis ;
 Quàm qui non poterit vero distinguere falsum.
 Quem res plus nimio delectavere secundæ,
 Mutatæ quantent : si quid mirabere, pones
 Invitus : fuge magna : licet sub paupere tecto
 Reges, & regum vitã præcurrere amicos.
 Cervus equum pugna melior communibus herbis
 Pellebat : donec minor in certamine longo 35
 Imploravit opes hominis frænumpq; recepit.
 Sed postquam victor violens discessit ab hoite :
 Non equitem dorso, non frænump depulit ore.
 Sic qui pauperiem veritus, potiore metallis
 Libertate caret; dominũ vehet improbus : atque
 Serviet æternũ : quia parvo nesciet uti. 41
 Cui non conveniet sua res : ut calceus olim,
 Si pede major erit, subvertet ; si minor, uret.
 Lætus sorte tuã vives sapienter, Aristi :
 Nec me dimittes incastigatum ; ubi plura
 Cogere, quàm satis est, ac non cessare videbor. 46
 Imperat, aut servit collecta pecunia cuique,
 Tortum digna sequi potiùs, quàm ducere funem.
 Hæc tibi dictabam post fanum putre Vacunæ,
 Excepto quod non simul esses, cætera lætus. 50

ore. Sic, qui paupertatis metu, libertate se abdicat auro & argento præstantiore : ferre cogitur dominũ
 servus infelix ; & æternis obsequiis mancipabitur, quod noluerit modico esse contentus. Is cui sua res
 non aptabitur : is eã tanquam calceo, si amplior fuerit, evertatur ; si angustior, comprimetur. Beatus
 eris, Aristi mi, si in illis quæ habes, sapiens acquiescas. Neq; omittes me admonere, si quando videris me
 plura querere quàm opus sit, & majoribus iniuriæ. Pecunia cumulata iis a quibus possidetur, servit
 aut dominatur : dignior profectò funem sequi quàm præcundo trahere : Dilebam hæc ad te mittendũ,
 post adem Vacuna Dea veritate puridam : omni parte latissimus, nisi quod te dulebam meo, nunc esse.

NOTÆ.

48. Tortum digna sequi potiùs quàm ducere funem.] Allatum hic credo ad saltationis comicæ
 genus de quo etiam Terentii versùs in Adelphis
 intelligendus. Tu inter eas restim ductitans sal-
 talis. Cunctis qui saltabant funem eundem ma-
 nus tenentibus, præfultor unus caput funis tene-
 bat, & omnes quò liberet ducebat. Vult itaque
 Horatius pecuniam nobis non dominari, nec nos

quò ipsa tanquam præfultor præverit, sequi :
 sed ipsam potius servire, & illò subsequi, ubi
 nos eã utendum, ratione iudice præverimus.

49. Vacuna.] Erat Vacuna, vacuorum sive
 otiosorum dea, cui apud Sabinos dicari erant
 luci cum fano, Horatii tempore penè ve.uitate
 consumpto.

S

EPISTOLA

EPISTOLA XI. Ad BULLATIUM.

ARG. Bullatium qui egro animo suo remedium quæsiturus, navigaverat ex Urbe in Asiam: hortatur ut redeat Romam; monetque non loci mutatione, sed recta animi compositione vitam beatam effici.

Qualis tibi existimatur Chios, quam adisti; & qualis Lesbos celeberrima illa, o Bullati? quid videtur tibi de pulchra Samo? quid de Sardibus Cræsi regia? de Smyrna & de Colophone? suntne hæc omnia majora an minora, ea quæ circumfertur de istis, famâ? omnino illa tibi præ Camiso Martio, & Tiberi vilescunt? an potius residere optasti in aliqua civitatum quibus Attalus præfuit? placeatne tibi Lebedus per aso longa navigationis? nesci quam sit infrequentior Leledus quæstus Gabii, & Fidenarum vicus: cuperem tamen, inquis, illic degere vitam, meorum immemor, & ex eorum memoria delendus: & illic contemplari eminens scruentis maris procellas. Verum neque qui Capuam proficiscitur Romam pluviam madens & luto sordidus, cupiat sedem figere in caupona; nec quem frigus corripuit, furnos & balnea sic extollit, quasi plene beatum possit ipsum efficere. Ita licet vehementer te Ausistro jactari senseris in mari: non est idcirco tibi navis vendenda ultra Ægeum pelagus. Si quis est animo bene sanus, non plus delictas illum pulchra Rhodus, aut Samus, quam penula solstitii æstivi tempore, & breve subligaculum resiente per hiemem Borea, aqua Tiberina per brumam; vel focus Augusto mense. Dum adhuc potes, & aridet tibi fortuna: laudentur tibi Chios & Rhodus, sed longè a te posita. Ostende gratum tibi munus accidere cuiuscunque hora, quam deus tibi bonam concesserit; nec qua offert iucunda, ea in annum alterum fruendo differ:

Quid tibi visa Chios, Bullati, notaque Lesbos? Quid coccinna Samos? quid Cræsi regia Sardis? Smyrna quid, & Colophon? majora, minorane fama? Cunctane præ campo, & Tiberino flumine sordent? An venit in votum Attalicis ex urbibus una? An Lebedum laudas odio maris atque viarum? Scis Lebedus quàm sit Gabiis desertior, atque Fidenis vicus: tamen illic vivere vellem: Oblitusque meorum, obliviscendus & illis, Neptunum procul è terra spectare furem. Sed neque, qui Capua Romam petit, imbre, lutoque; Aspersus, volet in caupona vivere: nec qui Frigus collegit, furnos & balnea laudat, Ut fortunatam plenè præstantia vitam. Nec si te validus jactaverit auster in alto: Idcirco navem trans Ægeum mare vendas. Incolumi Rhodos, & Mitylene pulchra facit: quod Penula solstitio, campestre nivalibus auris, Per brumam Tiberis, sextili mense caminus. Dum licet: & vultu servat fortuna benignum: Romæ lauderetur Samos, & Chios, & Rhodos absens. Tu quamcunque Deus tibi fortunaverit horam Grata fume manu: nec dulcia differ in annum:

NOTÆ.

1. Chios, Lesbos, Samos.] Tres insule quarum prima in mari Ionio; altera in Ægeò; tertia è regione Ephesi, Ionie adiacet, Pythagoræ patria, valis olim hospitibus quæ Samia vocabant celeberrima & Junoni sacra. Alia ejusdem nominis est ad Epirum, Cephalenia hodie dicta.

2. Sardis, Smyrna, Colophon, Lebedus.] Est Sardis numero singulari, vel Sardes, plurali, urbs apud Lydos præcipua, & Cræsi regia. Smyrna & Colophon Ionie civitates. Lebedus ejusdem Ionie vicus non longè à mari, desertior: nisi quod certo anni tempore ob ludos Scenicos in honorem Bacchi celebrari solitos ab advenis frequentabatur.

7. Scis Lebedus ... spectare furem.] Sunt hæc Bullatii verba, quem Horatius inducit loquentem; refellitque novem proximis versibus sed neque qui Capua, &c. Gabii autem Latinorum oppidum, & Fidenæ Latii vicus, utrique tantum ex proverbio exemplum sunt locorum desertissimorum.

17. Rhodos & Mitylene.] Insule geminae.

18. Penula.] Vestis genus densæ & crassæ adversus pluvias quæ extra urbes caelo præsertim turbido utebantur.

Campestre.] Subligaculum breve quo corpus exercentes in Campo Martio tegebant inguina.

Ut

Ut quocunque loco fueris, vixisse libenter
Te dicas : nam si ratio, & prudentia, curas,
Non locus effusi latè maris arbiter aufert :
Cœlū, non animū mutant, qui trans mare currunt
Strenua nos exercet inertia : navibus, atque
Quadrigis petimus bene vivere : quod petis, hīc est:
Est Ulubris : animus si te non deficit æquus.

25 sic ut ubique vixeris, latum te
vixisse affirmes. Si enim ratione
& sapientia agrum curamus ani-
mum : non autem loci positus, qui
mari latè effuso dominetur : cœ-
lum quidem, at non animus
pariter mutant, qui ultra mare
navigant. Frustra itaq; strenui,
labore multo nihil efficiamus. Con-
sensus navibus, & instructis qua-

drigis sequimur vitam beatam : quod sequeris, hic adest. Est, vel in ipsis Ulubris : si perturbationis
expertem animum Ulubris habeas.

NOTÆ.

28. Locus effusi late maris arbiter.] Designa-
tur his verbis Lebedus vicus maritimus è quo su-
prà dixit, licere

Neptunum proci è terra spectare furentem.

30. Ulubris.] fuere Ulubræ oppidulum Latii

de quo Juv. Sat. 10.

Hujus qui trahitur prætectam sumere maris,

An Fidenarum Gabiorumque esse potestas ?

Et de mensura jus dicere, vasa minoræ

Frangere pannosus vacuis aditis Ulubris ?

EPISTOLA XII. Ad ICCIUM.

ARG. Pompeium Grophum commendaturus Iccio, Agrippæ in Sicilia pro-
curatori, jocatur primum egregiè in insatiabilem ejusdem Iccii avariti-
am, ab eo nihilominus cum Philosophiæ conjunctam studio. An. R. 735.

FRUCTIBUS Agrippæ Siculis, quos colligis, Icci
Si rectè frueris : non est ut copia major
Ab Jove donari possit tibi : tolle querelas.
Pauper enim non est cui rerum suppetit usus.
Si ventri bene, si lateri est, pedibusq; tuis : nil
Divitiæ poterunt regales addere majus.
Si fortè in medio positorum, abstemius, herbis
Vivis & urticâ : sic vives, protinus ut te
Confestim liquidus fortunæ rivus inaret.
Vel quia naturam mutare pecunia nescit :
Vel quia cuncta putas una virtute minora.

O Icci, qui cogendis Agrippæ
Siculis redditibus præfectus es : si
commodis uteris tanta procuratio-
nis, nihil tibi potest uberius ab
Jove dari. Noli itaq; jam ultra
conqueri neq; enim se pauperem
dicere debet cui datum est, quo
utatur : si ventre & latere, &
pedibus vales : neq; si regis opes
acciperes augetetur felicitas tua.
Quod si in media copia bonorum
tibi expositis, nihilominus aqua,
oleribus, & vilibus pisciculis vi-
vere mavis : hac etiam fies ra-
tione dirissimus ; & totus inasura-

beris : sive quod illa est pecunia natura immutabilis, ut se habentes locupletet ; sive quia virtutem om-
nibus præferis.

NOTÆ.

1. Icci.] Eundem hunc esse cum illo quem
l. 1. Od. 29. ex Philosopho Stoico, pecuniæ stu-
dio penè militem factum, risit Horatius : mani-
festum ex eo fit quod utroque habendi cupi-
dum & Philosophiæ amantem representat.

3. Tolle querelas.] Querebatur semper Iccius
paupertatem, idèoque parcebat sumptui, neque
utrebatur quæsitis : probat autem illi Horatius
jocosa rationatione, ipsum non esse pauperem.
Nam, inquit, coactor, sive mavis procurator fa-
ctus Agrippæ in feraci Sicilia : vel uteris opibus
quas tibi ista procuratio affert ; vel non uteris,
sed cordidè adhuc vivis. Si uteris, pauper non
es, utpote cui rerum suppetat usus. Si non ute-

ris : sic habes pecuniæ plurimum, cujus natura
est ut opulenter.

11. Vel quia cuncta putas una virtute minora.]
Hæc ironiæ aliquid habent : non enim, poterat
homo pecuniæ avidus virtutem omnibus antefere-
re : sed voluit Poëta saltus tertia adhuc ratione
ex Philosophia Stoica, quam Iccius sequebatur,
petita, probare illum non esse pauperem ; est-
que hujusmodi : sapiens, ex Stoicis, dives est ;
tu, qui virtutem omnibus præfers sapiens es, er-
go es dives, ergo pauper non es. De hac Sen-
tentia Stoicorum videnda quæ Sat. 1. l. 1. &
Epist. 1. hujus libri sub finem : ad summum sa-
piens uno minor est Jove, liber, dives, &c.

Cur miremur agros Democriti
ejusque segetes vastatas à pecudibus
esse, dum ejus animus peregrina-
tur, leviter avolans relicto corpore:
quandoquidem tu inter tam in-
quietam istam amplificandi lucri
pruriginem tantopere philosopha-
ris, & difficultibus questionibus ex-
erces animum? quæ vis mare
contineat intra litus; unde annus
accipiat temperationem; stellæ
moveantur sui propria, an externo
impulsu huc & illuc ferantur;
quid Luna orbem modò tegat
modò ostendat; quò spectet, quid-
que efficiat discrepantium inter se
verum pugna consensus; uter pa-
rum acutè viderit quid sentiendū
esset, Empedocles an Sertinius.
Sed siue pisces seu porcos aut capra
interficiat: utre opera Pompeii
Grosphi; & si quid te rogaverit,
morem libenter gete. Nihil ille à
te postulabit, nisi quod æquum at-
que honestum sit: vili omnino pre-
tio comparare nobis amicos possumus, quoties viri boni aliquo egent. Ne autem planè nescias quo statu
sit Romana res: Cantabri domiti sunt ab Agrippa; Armeni verò à Claudio Nerone. Phraates Pa-
thus supplex agnovit potentiam Augusti illique obsequutus est. Beata Abundantia pleno cornu omnis ge-
neris fruges in Italiam effudit.

Miramur, si Democriti pecus edit agellos, (lox:
Cultaque: dum peregrè est anim' sine corpore ve-
Cum tu inter scabiem tantam, & contagia lucri,
Nil parvum sapias: & adhuc sublimia cures? 15
Quæ mare compescat caussæ: quid temperet annū:
Stellæ sponte suæ, jussæ ne vagentur, & errent:
Quid premat obcurū Lunæ, quid proferat orbē:
Quid velit, & possit rerum concordia discors:
Empedocles, an Sertinii deliret acumen. 20
Verum seu pisces, seu porrum, & cape trucidas:
Utere Pompeio Grospho: & si quid petet, ultro
Defer: nil Grosphus nisi verum orabit, & æquum.
Vilis amicorum est annona, bonis ubi quid deest.
Ne tamen ignores quo sit Romana loco res: 25
Cantaber Agrippæ, Claudii virtute Neronis
Armenius cecidit: jus, imperiumque Phraates
Cæsaris accepit genibus minor: aurea fruges
Italix pleno diffudit Copia cornu.

NOTÆ.

12. *Miramur, si Democriti... cum tu, &c.]*
Haber ratiocinatio hæc aliquid non statim satis
patens: quod apertius fiet si ita explanemus: Quid
mirum est Democritum sic amavisse Philosophi-
am, ut studio à sensibus velut abstractus agellam
suam sineret à pecore vago vastari: cum tu, & Ie-
ci, ejusdem Philosophiæ captus dulcedine, avoces
animum à lucris maximis quæstuosissimæ procu-
rationis, ut disputes de mari, de astris, & de
elementis, &c.

20. *Empedocles.]* Philosophus qui quatuor
Elementa statuebat esse principia rerum-omnium.
Sertinii.] De hoc Stoico vide Sat. 3. l. 2.

21. *Seu pisces.]* Refertur hoc ad urticam, pis-
ciculi genus, de quo supra: *herbis ovivis & urticæ.*
Seu porrum & cape trucidas.] Irridet fatuam
Pythagoræ opinionem, quæ putabat etiam in
ista migrare aliquando animas hominum: unde
suprà fabam dixit Pythagoræ cognatam. Simili
quodam loquendi modo usus est lepidè Marialis
epigr. 31. l. 11. in Cæciliam quemdam qui con-
vivium ex unis cucurbitis fecerat: vocans eum
cucurbitarum Atreum, hoc est, sævum interfe-
ctorem.

Aureus Cæcilium cucurbitarum,
Sic illis quasi filios Thyestæ.

In partes lacerat secisque mille, &c.

25. *Ne tamen ignores, &c.]* Plena hæc quo-
que sunt acutissimi joci: quasi dicat: cum tota
sis in Philosophicis questionibus cognoscendis;
totus etiam in lucro augendo, omnium placè
cæterorum oblitus, & negligens: ne tamen ni-
hil scias eorum quæ Imperii Romani sunt: mo-
neo te Agrippam Cantabros tandem perdomi-
sæ; Tiberium Armenos; Augustique potentiam
Parthos reveritos, Signa & Aquilas nostras pos-
centi, denique remisisse, pacem orantes. Etsi
autem postrema hæc duo pertineant ad annum
R. 734. quia tamen Cantabrica Agrippæ victo-
ria non nisi anno sequenti contigit, necesse est
asserere epistolam non ante annum 735. scriptam
fuisse. Quod porro additur Phraatem jus impe-
rii quæque Cæsaris accepisse genibus minorem: non
ira est intelligendum ut præsens Phraates Cæsari
se submisserit; sed solum, ut, quod Cæsar pete-
rat, Signa Crassiana remisisset; ultroque obsequi
addiderit.

EPISTOLA XIII. Ad VINNIUM ASELLAM.

ARG. *Libros suos Augusto mittens per Vinnium Asellam, multa hunc monet, ad rem bene gerendam utilia.* Circa an. Romæ 744.

UT proficiscentem docui te sæpè, diùque:
 Augusto reddes signata volumina, Vinni:
 Si validus, si lætus erit: si denique polcer:
 Ne studio nostri pecces: odiumque libellis
 Sedulus importes, opera vehemente minister.
 Si te fortè meæ gravis uret sarcina chartæ:
 Abjicito potiùs; quàm quo perferre juberis
 Clitellas ferus impingas: *Asinæq;* paternum
 Cognomen, veritas in risum, & fabula fias.
 Viribus uteris per clivos, flumina, lamas.
 Victor propositi simul ac perveneris illuc:
 Sic positum servabis onus, ne fortè sub ala
 Fasciculum portes librorum: ut rusticus agnum,
 Ut vinosa glomos furtivæ Pyrrhia lanæ;
 Ut cum pileolo soleas conviva tribulis.
 Ne vulgo narres te sudavisse ferendo
 Carmina: quæ possunt oculos, auresq; morari
 Cæsaris: oratus multa prece nitere porro.
 Vade, vale, cave ne titubes; mandatq; frangas.

librorum seras, sicut soles portari agnus à rustico; ab ebriosa Pyrrhia glomi lanæ furto sublatis, & à vulgari conviva pileolus. Vide ne passim omnibus ac sine delectu dicas te festinatò, neque absque sudore carmina detulisse, digna quæ Cæsaris oculis & aures detineant. Hæc tibi sedulo observaveris: quicquid insuper studio & curâ poteris, multis à me rogatus precibus, ipse adjicies. Vade, vale, cave ne pede lapsus cadas, & sarcinam effundas ipsam.

NOTÆ.

Esti non exprimit Horatius quos libros tradat Vinnio, deferendos ad Cæsarem: est tamen certum præcipuè illos datos fuisse, quos posterioribus annis conscripserat: puta Librum IV. Odarum; & Epistolarum volumen. Potuit etiam fieri ut quanquam olim Cæsari variis temporibus varia obtulerat, eadem nunc in unum collecta offerret iterum cum recentiorum operum novo auctario. Ut ut sit: cum Epistolas quasdam anno 742. consignaverimus; imò & unam anno 743. cūque unam Odarum Libri 4. in anno R. 744. rejici probabiliter posse dixeremus: ne loquamur pugnantia, dicendum superest, Epistolam istam ad Vinnium, & hujus Libri ultimam quæ est ad Librum ipsum verosimiliter scriptas non esse ante prædictum annum 744. fuere enim omnium postremæ. Vinnius verò iste fuit aut servus quidam honestior qui scriptò tradita legere posset; aut ex vico Mandelæ, ad quem erat Horatii villa, tribulis non ineptus, & aliàs fortè tabellarum ad Cæsarem munere pro Horatio functus,

neque ignotus Principi.

8. *Clitellas impingas.* Metaphora ducta ab equis indomitis & ferocientibus qui clitellis in obviam quæque impactis, sarcinas magis effundunt quàm deponunt. Affectavit porro istam præ aliis metaphoram Horatius, ut alludere posset ad Vinnii cognomen quod erat, Asella.

10. *Lamas.* J. Voragine, seu lacunas viarum aquis plerūq; neque, & luto plenas.

13. *Ut rusticus agnum.* J. Confirmant hæc, Vinnium non fuisse servum agricolam: aliqui non diceretur, ut rusticus portat agnum: sed, ut soles portare agnum.

16. *Ne vulgo narres te sudavisse.* &c. J. Monet ne faciat quod servi aliqui cum mandatis missi facere solent, cum passim actant navatam à se egregiam operam festinando, quippe qui magnam quiddam afferant à domino. Nociturum enim putavit Horatius libris suis, si homo præsertim à se missus, eos sic effrè laudaret, præveniēque lectorum judicia.

Ad strepitum falias terræ gravis : & tamen urges
 Jampridem non tacta ligonibus arva : bovemq;
 Disjunctum curas , & strictis frondibus explēs.
 Addit opus pigro rivus, si decidit imber :
 Multa mole docendus aprico parcere prato. 30
 Nunc age, quid nostrum concentum dividat, audi.
 Quem tenues decuere togæ, nitidq; capilli :
 Quem scis immunem Cynaræ placuisse rapaci :
 Quem bibulum liquidi media de luce Falerni :
 Cæna brevis juvat, & prope rivum somn⁹ in herba.
 Nec luisse pudet : sed non incidere ludum. 36
 Non istic obliquo oculo mea commoda quisquam
 Limat : non odio obscuro, morsuq; venenat.
 Rident vicini, glebas, & saxa moventem.
 Cum servis urbana diaria rodere MAVIS. 40
 Horum tu in numerum voto ruis : invidet usum
 Lignorum, & pecoris tibi calo argutus, & horti.
 Optat ephippia bos piger : optat arare caballus.
 Quam scit uterque, libens, censebo, exerceat artē.

terram gravi pede percussas. Non
 tamen desinis, strenue satis, arva
 inculta hactenus, proscindere : ne-
 que negligis boves solutos, sed illos
 foliis ex ramis arborum strictim
 decisis, saturas : occuparis insu-
 per, si aliquando vacuus es, in rivo
 coercendo, quoties ob copiam plu-
 viarum exundat, & opus est ag-
 geribus oppositis prohibere ne pra-
 to aliqui optimo, noceat. Accipe,
 nunc quid turbet mutuam inter
 nos consensionem : me, qui olim
 togis molliter textis, unctaq; comâ
 delectabar ; quem non ignoras sine
 numeribus charum extitisse ava-
 ra Cynaræ ; & ab ipso meridiæ
 consuevisse Falernū bibere : nunc
 cænula magis delectat, & somnus
 ad rivum in gramine : neq; verò
 pudori mihi est quod olim luse-
 rim ; sed puderet si pergerem.
 Nemo cum rure sum meis invi-
 dens commodis ea lineis oculis aspi-
 cit, nemo recto odio petit, aut mor-
 su venenato. Rident vicini mei

cum vident me tollentem lapides & deferentem glebas. Tu verò MAVIS videri vultum habere tenuem inter servos
 urbanos ; & summum tuum votum est illis annumerari. Irident tibi interim calones garruli com-
 moditatem lignorum è vicina sylva jumentis imponendorum, & legendarum herbarum ex horto proximo.
 Desiderant nimirum boves tardi equorum velocium phaleras ; & vicissim equi, bonam aratram. Ego au-
 tem esse vellem utrisque, ut ejus quisque artis peritus est, in ea se occupet libens.

NOTÆ.

30. *Docendus parcere prato.* Sic in Poët. di-
 xit de exundante Tiberi : *doctus iter melius*

40. *Urbana diaria*] Diarium, victus est uni-
 us diei, servis præberi solitum certâ mensurâ ;
 dicitur urbanum, quod servis urbanis datur, te-
 nuis eo quod rusticis assignabatur, unde dicun-
 tur illi *diaria rodere* tanquam famelici : & malè
 pesti.

42. *Calo.*] Calones propriè erant servi castren-

ses quibus ad ligna, & alia necessaria convenien-
 da milites utebantur. Hic eo nomine appellat
 Horatius etiam servos qui civibus in Urbe, ea-
 dem præstabant obsequia non sine magno labore
 suo.

43. *Optat ephippia bos, &c.*] Concludit inspi-
 enter facere villicum dum urbem optat, ruri
 aptus non urbi, ad quam tamen, illo contempto,
 aspirabat.

EPISTOLA, XV. Ad VALAM.

ARG. Cum ex præscripto Antonii Musæ medici Romæ celebris Baianas a. quas calidas, frigidis Velinis aut Salernitanis mutare decrevisset Horatius: multa de regione sibi incognita Valam sciscitatur, præcipue circa viētis lautitiam, quā, sive joco, sive serio, asserit se plurimum delectari, quoties copia suppetit.

Ætium, o Vala, est, ut tu roganti mihi scribas; egoq; tibi scribenti credam: quales esse hiemes soleant apud Veliam; & quale cœlum Salernitanum: qua indole, & quibus moribus indigens sint, utrobique; & quā adiri possint; Antonius namq; Musæ inimicus mihi deinceps esse Baianas aquas denunciavit: quod tamen cum efficit ne Baia de me conquerrantur, cum, etiam hieme, frigidā laetor. Certe myrteas suas sylvas & sulfureas aquas que credebantur hactenus sanare morbos nervis inhærentes Baiarum vicus contemni agrè fert; & infensus est agris se deferentibus, ut capiat & stomachum subjiciant Clusini fontibus, Gabioq; adeant & regiones frigidas: migrandum aliò est; & antiqua mutanda hospitia: urgendus equus ut ultra ire pergat: quo vadis? non tendo Cumas, aut Baias, dicit equus jumento iratus, & habenā detorqueens in levam: sed franati equi aurem habent in ore. Cupio etiam me doceas uter tractus sit feracior frumenti: Velinus, an Salernitanus. Bibamine aquas dulces in cisternis collectas, an ex puteis hauriant perenni fluxu saturientes: vina enim qualia fert ea regio non admodum sitio. Quando in villa mea sum, qualescunq; facile patior:

QUÆ sit hiems Velix, quod cœlum, Vala, Salerni,

Quorum hominum regio, & qualis via; nam mihi Baias

Musæ supervacuas Antonius, & tamen illis Me facit invisum: gelidâ cum perluor undâ Per medium frigus: sanè myrtera relinqui, Dictaq; cessantem nervis elidere morbum Sulfura contemni, vicus gemit, invidus ægris, Qui caput, & stomachū supponere fontib' audent Clusinis, Gabioq; petunt, & frigida rura. Murandus locus est, & diversa foria nota:

Præter agendus equus: quò tendis? non mihi Cumas

Est iter, aut Baias: lævâ stomachosus habenâ Dicet eques: sed equi franato est auris in ore. Major utrum populum frumenti copia pascat: Collectos ne bibant imbres, puteos ne perennes Jugis aquæ: nam vina nihil moror illius oræ. Rure meo possum quidvis perferre, patique.

NOTÆ.

Ad Valam.] Hunc, quem alii Vaalam vocant, crediderim fuisse patria Lucanum, aut certe in Lucania possidisse fundos quorum occasione sciret quæ Horatius interrogabat.

1. Velia. Salerni.] Duo Lucanæ oppida.

3. Antonius Musæ.] Medicus Romæ & in tota Italia celebris factus, ex quo, anno R. 731. Augustum gravi morbo explicuit, lavacris & potionibus frigidis: ob quam curationem, multam ab Augusto pecuniam, & multam à Senatu accepit, cum jure a nuli auri, quod ante non habebat, quia libertus erat.

9. Clusini fontibus.] Fuit olim Clusium Etruriæ oppidum, Gallica obsidione famosum, cujus Porſena rex fuit: hodie ob aeris insalubritatem gens desertum. Unde non mirum si contemnant

Baiani cives, Clusinos fontes, qui nunc vocantur Italis *Bagni di S. Cassiano*. Meminit quoq; Strabo paludis Clusinae, seu lacûs ad Clusium positi: palustres autem loci vix bonas habent aquas. Quod autem dicitur quosdam caput & stomachum supponere fontibus: sciendum, alicubi aquas præsertim calidas non tantum ebibi, sed etiam ægris partibus, capite, humeris, & stomacho excipi solitas, dum profluunt è fonte suo.

Gabioque petunt.] Fuere Gabii vicus apud Latinos, quem etiam nominavit Poëta ex sensu Baianorum civium, qui Musam medicum accusabant, quasi despectis calidis aquis suis, non nisi frigidis, quales Clusii erant & apud Gabios, commendaret.

Ad mare cum veni, generosum, & lene requiro : sed ubi ad mare descendi, bibere
 Quod curas abigat : quod cum spe divite manet aliud piget quàm suave & gene-
 In venas, animumq; meum : quod verba ministrat : rosum ; quod curas jugulet ; quod
 Quod me Lucanæ juvenem cōmendet amicæ. 21 influens in venas animum mihi
 Tractus uter plures lepores, uter educet apros : bona spe cōpleat : quod me fa-
 Utra magis pisces, & echinos æquora celent : candum reddat ; quod me Luca-
 Pinguis ut inde domū possim, Phæaxq; reverti : nis feminis juvenili colore ac vul-
 Scribere te nobis, tibi nos accredere par est. 25 licet, senem licet, gratum efficiat.
 Mænius, ut rebus maternis, atq; paternis Scribe insuper, ubi sit major lepo-
 Fortiter absumptis, urbanus cœpit haberi, rum & aprorum copia : in utro
 Scurra vagus, non qui certum præsepe teneret : mari plures pisces atq; echini deli-
 Impransus non qui civem dignosceret hoste : tescent : ut illinc possim Phæacis
 Quælibet in quemvis opprobria fingere sævus, 30 instar pinguis factus domū redire.
 Pernicies, & tempestas, barathrumq; macelli, Postquam Mænius abliguritis stre-
 Quicquid quæsierat, ventri donabat avare, nue bonis omnibus tum qua à
 Hic ubi nequitæ fautoribus, & timidis, nil matre, tum qua à patre relitta
 Aut paulum abstulerat : patinas cœnabat omasi erant, urbanitatem profiteri cœ-
 Vilis & agnini, tribus uris quod satis esset. 35 pit, & scurræ vagum agere,
 Scilicet ut ventres lamna candente nepotum quippe qui nullo uno loco cœnam
 Diceret urendos correctus. Mænius idem habet et certam ; quique jejuni-
 Quicquid erat nactus prædæ majoris, ubi omne civem ab hoste non distingueret ;
 Verterat in fumū, & cinerem, non hercule miror paratus in quemvis contumeliosis
 Aiebat, si qui comedunt bona : cum sit obeso verbis sœvire ; & universa ma-
 Nil melius turdo : nil vulvâ pulchrius amplâ, celli totius opsonia unus vorare ;
 Nimirū hic ego sum : nam tuta, & parvula laudo ; quidquid demum collegerat in
 Cum res deficiunt : satis inter vilia fortis. ventrem avidum conspicebat. Hic,
 Verū ubi quid meli⁹ contingit, & unctius : idem ubi ab iis, qui hanc illius sic ale-
 Vos sapere, & solos aio bene vivere : quorum 43 bant nequitiam, ut timerent ne
 Conspectitur nitidis fundata pecunia villis. sibi quod donabant deesset, aut ni-
 hil aut parum acceperat : vilibus
 verumque converterat : certè, aiebat, ego non miror inveniri qui bona comedendo absument : nihil enim
 est melius pingui turdo : nihil suavius suilla vulvâ, quæ ampla sit. Ego alter sum Mænius. Securus
 olus, & cœnam tenuem commendo, cum deest unde epulæ : absentium utique deliciarum satis fortis
 contemptor. At ubi meliorum facultas adest, & cœna pinguior : idem ipse, vos solos sapere asserma
 & verè vivere, quorum opes conspiciamus villis copiosis ac splendidis constabilitas.

NOTÆ.

24. Phæax.] Hoc est egregiè pinguis quales Corcyræ insulæ, vulgò Corfeu.
 erant Phæaces luxuriosi & voluptarii populi

EPISTOLA XVI. Ad QUINCTIUM.

ARG. Cum accepisset Horatius Quinctium quadam de suo Sabino prædio sciscitari, maligno animo ac contemptum: ipse injuriam epistolâ istâ ulturus, post veras villæ suæ laudes expositas, in mores Quinctii vicissim inquiri satyricè; dubiumq; facit num ille affectata virtutis specie hominibus imponat, sapientiam simulans, cum intus sit depravatissimus.

Ne labores, optime Quincti, in sciscitando an fundus meus dominum ervo alat, an eundem oleis daret, pomis an pratorum preventibus, an ulmis quæ convestiantur vitibus: ego ipse describam tibi pluribus agri formam & situm. Montes essent perpetui nisi dirimerentur interposita valle, opacâ & umbrosa futura, nisi dextrum illius latus Sol oriens illuminaret; sinistrum verò tepefaceret, cum in occasum curru celeri velitus festinat: neque displiceat loci temperatura. Quid autem si addidero vel ipsos vepres cornorum illie atq; prunorum abunde feraces existere; quercus verò & ilices, pecori pastum, hero umbram præbere libenter? putes pulchrum Tarentum propius hinc ad nos accessisse cum jucundissima sua viriditate. Adest etiam fons tam copiose fluens ut rivi nomen possit statim accipere, gelidus adeo & nitidus, ut nec frigidiore aut puriore aquas Hebrus circa Toraciam volvat: sanandis capitis doloribus, & ventris, idoneus. His ego latebris non suaviter modò, sed quod vix fortè credas, magna cum voluptate me abdo; tibi que sanus servor Autumni tempore. Tu quidem vitam agis beatam, si talis esse reverà curas qualis putaris: jamdudum enim felicem te prædicat tota Roma. Sed valde vereor ne aliorum de te magis judicii fidas, quam tuis; & illum etiam putes beatum qui: sapiente & bono viro diversus sit: neve si populus sanum te dixerit & bene valentem, tu cum cœnandi tempus accesserit, febrem quam intus senis latentem,

NE perconteris, fundus meus, optime Quincti, Ervo pascat herū, an baccis opulentet oliva: Pomifine, & pratis: an amicta vitibus ulmo: Scribetur tibi forma loquaciter, & situs agri. Continui montes, nisi dissociantur opaca 5 Valle: sed ut veniens dextrum latus aspiciat sol: Lævum discens curru fugiente vaporet. Temperiem laudes: quid; si rubicunda benignè Corna vepres, & pruna ferant? si quercus, & ilix, Multa fruge pecus, multâ dominum juvet umbra? Dicas adductum propius frondere Tarentum? Fons etiam rivo dare nomen idoneus, ut nec 12 Frigidior Thracam, nec purior ambiat Hebrus: Infirmo capiti fluit utilis, utilis alvo. Hæ latebræ dulces, etiam (si credis) amœnæ 15 Incolumem tibi me præstant Septembribus horis. Tu rectè vivis, si curas esse, quod audis. Jactamus jampridem omnis te Roma beatum. Sed vereor ne cui de te plus, quàm tibi credas: Neve putes alium sapiente, bonoq; beatum: 20 Neu si te populus sanum, rectèque valentem Dicat: occulta febrem sub tempus edendi

NOTÆ.

Hunc Quinctium quem ironice optimum Pœta illi iratus vocat, valde suspicor esse T. Quinctium Crispinum, qui anno penultimo Horatii Consul cum Druso fuit. Nomen certè, & mores conveniunt. Refert enim Velleius, tribus post annis, nempe R. 748. Q. Crispinum cum singularem hætenus nequitiam truci supercilio protexisset, deprehensum esse unum de Julia, Augusti filia, & Tiberii conjugis corruptoribus, idò que morte multatum cum aliis genere illustribus ejus culpæ confortibus.

2. Ervo pascat herum.] Est Ervum vile genu:

leguminis Gallicè *ers* quod Columella autor est dandum bobus, aquâ maceratum. Columbis nunc apponi solet. Continet autem interrogatio manifestum non tantum agri, sed ipsius ut patet Horatii contemptum. Columella certè tradit Ervum lætari loco macro.

20. Alium sapiente bonoque.] Hoc est alium ab eo qui sapiens, bonusq; sit.

22. Occulta febrem dissimules.] Ut faciunt gulosi, ne si febris appareat, prohibeantur mensæ assidere cum aliis.

Diffi-

Diffimules : donec manib⁹ tremor incidat unctis.
Stultorum incurata pudor malus ulcera celat.

Si quis bella tibi terrâ pugnata, marique

Dicat : & his verbis vacuas permulceat aures :

Tene magis saluum populus velit, an populū tu :

Servet in ambiguo, qui consulit, & tibi, & urbi,

Jupiter : Augulti laudes agnoscere possis.

Cum pateris sapiens, emendatusq; vocari :

Respondes ne tuo, dic fodes, nomine ? nempe

Vir bonus, & prudens dici delector ego, ac tu.

Qui dedit hoc hodie, cras, si volet, auferet : ut si

Detulerit fasces indigno ; detrahet idem.

Pone : meum est, inquit : pono, tritissq; recedo.

Idem si clamet furem : neget esse pudicum :

Contendat laqueo collum pressisse paternum :

Mordeat opprobriis falsis, mutemq; colores ?

Falsus honor juvat, & mendax infamia terret,

Quem, nisi mendosum, & mendacem ? vir bonus

est quis ?

Qui consulta patrum, qui leges, jurâq; servat :

Quo multæ magnæq; secantur iudice lites :

Quo responfore, & quo causæ tette tenentur.

Sed videt hunc omnis domus, & vicinia tota

Introrsum turpem, speciosum pelle decora.

Nec furtum feci, nec fugi, si mihi dicat

Servus : habes pretium : loris non ureris, aio.

Non hominem occidi : non pasces in cruce corvos.

Sum bonus, & frugi : renuit, negat atq; Sabellus.

Cautus enim metuiri foveâ lupus : accipiterq;

Suspectos laqueos : & opertum milvius hamum.

qui religiosus est observator Senatus-consultorum, & legum omnium ? cujus arbitrio dirimuntur plurima gravesque controversiæ ? quo consuetudo dante, & quo teste lites obtinentur ? sed, eundem domesticis ac vicini omnes sciunt intus in animo esse turpissimum ; solâq; extrinsecus pelle pulchrum & honestum videri. Si dicatur mihi à servo : ego neq; juratus sum quidquam, neq; fugæ me dedi ; statim repono : profuit hoc tibi : non enim scetus flagellis es. Neminem interfeci : sed neq; corvus escam præbebis in cruce æstus. Sum vir bonus, & virute conficius. Hoc demum negat qui in Sabinis habitat : nimirum timet foveam lupus atq; ab ea sibi cavet ; & accipiter laqueos, in quibus aliquid latere doli suspicatur : similiterq; milvius tectum hamum.

NOTÆ.

27. Tene magis saluum, &c.] Hi duo versus desumpti sunt ex Panegyrico Augusti per Varium Poetam scripto.

39. Falsus honor.] Hæc Horatius dicit ex persona Quinctii ; respondetq; ex sua : Quam nisi mendosum & mendacem ? iterumque inducitur Quinctius interrogans : vir bonus est quis ? tenentur ; subditq; Horatius refellens Quinctium : Sed videt, &c.

41. Consulta patrum.] Senatus-consulta : aut

diffimulare tandem pergas, donec illi tremore manuum in medio se convivio prodant. Stulti nimirum mala sua occultantes pudore

noxio, curare negligunt : si quem narrantem audias bella à nobis terrâ & mari gesta ; & sit qui

tibi aures adulationibus patenter, sic loquens delinait : Faciat bonus Jupiter qui te & urbem

amat, ut dubium semper sit tu ne charior sis Romano populo ; an populus Romanus tibi. Certè

intelligere facile potes his verbis Augustum laudari. Tu verò cum suis te sapientem atque perfectum appellari : dic, amato,

tuone nomine nuncupatus, respondes ? certè ego & tu, viri boni & prudentes vocari amamus. Verum qui hodie hujusmodi

applaudatione nos donat, eam cras si liberis tollet : quemadmodum si immerenti magistratum detulerit, idem ipse cras adimit. De-

pone, inquit : mihi iste honor debetur : depono, & matrem abscedo. Idem si furti me accusaverit, si impudicum me esse clamaverit ; & patrem laqueo strangulasse : movebor forte fectis criminibus & colore vultus muta-

to, æstare animum mihi significabo ? At enim, etiam infanos falsa species honoris delectat ; & ignominia vel ficta, homines terret. Verum quos homines, nisi

mendaces & planè maculosos, quem autem tu virum bonum dicendum putas ? nonne illum,

decreta Senatus, quæ ut contra morem antiquum terri possint à paucioribus quam ceteris Senatoribus, permisit Augustus. Ceterum, cum non

aderat requisitus numerus ad S. C. faciendum, dicebatur Senatus auctoritas, nihil efficiens aliud quam ut intelligeretur quid Senatores præfentes

sentissent.

49. Sabellus.] Horatius ipse, factus Sabellus sive Sabinus, ob prædium suum ubi frequentissimus erat.

Oderunt

Culpas refugiunt quicunque; boni
 Juxta, virtutis studio: te verò à
 peccando retrahet anus perarum
 metus. Detur tibi latendi spes:
 confundes omnia, & sacra mis-
 cebis profanis. Cum enim ex
 mille faba modis unicum furto
 tollis, minore quidem damno me
 afficis: peccati tamen te nibilo
 minoris reum existimo, quam
 si omnes surripes. Tuus ille vir
 bonus, quem dicis, omni populo,
 & cunctis magistratibus admi-
 rationi esse: quoties dis aut por-
 cum, aut bovem immolat: post-
 quam clara & alta voce dixit:
 Jane pater, aut, Laverna, fac
 quæso, ut fallam; & nihilominus
 justus & sanctus videar. Ab-
 sconde tenebria mala quæ ago;
 & fraudes meas involve nube.
 Ego sanè non capio quid te melior
 sis servo, & quàm majore quàm
 ille utatur libertate, quisquis
 avarus est cum se inflectit ut
 assem colligat in triviis infixum:
 qui enim pecunia est cupidus,
 idem timidus fiet: qui autem
 metuit, liberum eum nunquam
 putabo. Aiecit arma, & loco
 abis virtutis proprio, qui rei au-
 genda intentus, æstuat semper, &
 obruitur curis: nec tamen hoc
 pecunia mancipium interfici vel-
 lim, cum vendi possit: non in-
 utilem hero navabis operam: la-
 boris patient, pecora pascat, &
 terram aret: imponatur in na-
 vem, & merces convehens hieme
 tota in mari sit: annuam au-
 geat, frumenta convehat & cætera ad vitam necessaria. Vir verè bonus & verè sapiens non dubitabit
 ista eloqui: o Pentheu Thebarum rex, quid me immerentem compelles tolerare? spoliabo te bonis: nimi-
 rum pecore, lectis, argento: ea ut voles, tolle: vinculis tibi manus & pedes stringam: at qui me Deus
 cum primum cupiam inde eripiet. Hoc credo, intelligit: mortem mihi consciscam, post quam nihil
 aliud restat.

55. *Laverna.* J. Dea furum quibus amica nox,
 fraudibus apra & latrociniiis.

59. *In triviis fixum assem.* J. Faciunt hoc ip-
 sum hodièque pueri atturè improbi, cum vel
 adulterinum nummum, vel aliud quidpiam spe-
 cie bonum, sed reipsa inutile in vicos projiciunt,
 quod ubi transeuntes collegerint, rident.

68. *Pentheu.* J. Pentheus filius Echionis &
 Agaves, Thebarum rex, qui fingitur deorum
 contemptor; & nominatim Bacchum tyrannicè
 vexasse. Hic tamen nullis territus malis aut mi-

Oderunt peccare boni virtutis amore.

Tu nil admittes in te, formidine poenæ.

Sit spes fallendi: miscebis sacra profanis. 49

Nam de mille fabæ modis cum surripis unum:

Damnum est, non facinus mihi pacto lenius isto.

Vir bonus, omne forum quem spectat, & omne
 tribunal,

Quandocumque deos vel porco, vel bove placat:

Jane pater clarè, clarè cum dixit Apollo: 54

Labra movet metuens audiri: pulchra Laverna,

Da mihi fallere, da justum, sanctumque; videri:

Noctem peccatis, & fraudibus objice nubem.

Quo melior servo, quo liberior sit avarus;

In triviis fixum cum se demittit ob assem,

Non video: nam qui cupiet, metuet quoque:
 porro 60

Qui metuens vivit, liber mihi non erit unquam.

Perdidit arma: locum virtutis deseruit, qui

Semper in augenda festinat, & obruitur re.

Vendere cum possis captivum, occidere noli.

Serviet utiliter, sine pascat durus, arèque: 65

Naviget: ac mediis hiemet mercator in undis:

Annonæ profit: portet frumenta; penúsque.

Vir bonus, & sapiens audebit dicere, Pentheu

Rektor Thebarum, quid me perferre, patique

Indignū coges? adimā bona: nempe pecus, rem,

Lectos, argentum: tollas licet: in manicis, & 71

Compedibus sævo te sub custode tenebo.

Ipse deus, simulatque volam, me solver: opinor,

Hoc sentit, moriar: mors ultima linea rerum est,

NOTÆ.

nis, ostendit qualem esse oporteat virum qui bo-
 nus reverà sit, nempe infractum animo ad quæ-
 vis mala; quique nullius quantumvis magni com-
 modi spe, aut incommodi metu, deficiat à vir-
 tute ad vitium.

75. *Ipse deus.* J. Jupiter, Bacchi, & omnium
 virtutem colentium pater.

74. *Mors ultima linea rerum.* J. Ducitur me-
 taphora à Pictoribus, & Geometris apud quos in
 operibus quæ elaborant, ultima quædam linea est,
 ultra quam nulla ducitur.

EPISTOLA XVII. Ad SCÆVAM.

ARG. Scævam qui in flore ætatis videbatur ad familiaritatem Magnatum aspirare, docet quibus maximè artibus, rem non periculosam minùs quàm arduam consequi possit. Nominatim verò suadet ut in convictu hominum, Aristippi potiùs Platonici Philosophi, quàm Diogenis Cynici, velit similis esse.

Quamvis, Scæva, satis per te tibi consulis:
& Icis,

Quo tandem pacto deceat majoribus uti:

Disce docendus adhuc, quæ censet amicus: ut si

Cæcus iter monstrare velit: tamen aspice, si quid

Et nos, quod cures propriū fecisse, loquamur. 5

Si te grata quies, & primam somnus in horam

Delectat: si te pulvis, strepitusq; rotarum:

Si lædit caupona: Ferentinum ire jubebo.

Nam neq; divitiis contingunt gaudia solis:

Nec vixit malè, qui natus, moriensq; sefellit, 10

Si prodesse tuis, pauloq; benigniùs ipsum

Te tractare voles: accedes ficcus ad unctum.

Si pranderet olus patienter; regibus uti

Nollet Aristippus: si sciret regibus uti,

Fatidiret olus, qui me notat: utrius horum 15

Verba probes, & facta, doce: vel junior, audi,

Cur fit Aristippi potior sententia: namque

Mordacem Cynicum sic eludebat, (ut aiunt)

Scurror ego ipse mihi: populo tu: rectius hoc, &

Splendidius multò est: equus ut me portet:

alat rex:

Officium facio: tu poscis vilia: verùm es

Dante minor: quamvis fers te nullius egentem.

sententiam præferendam existimem. Sic enim, uti ferunt, mordacem Cynicum refellebat: ego, ut mihi ipsi profim, scurram ago; tu ut populo placeas. Certe hoc multò aequius; imò & longè dignius est. Officius sum, ut habeam equum quo vehar, & ut me laute pascat rex meus. Tu vilibus contentus es: sed infra dantes demittis te, quantumvis te proficaris nullo egere.

8. Ferentinum.] Hetruscorum: vel ut alii malunt, Hernicorum oppidum incelebre.

10. Qui natus moriensque sefellit.] Qui tam nullo strepitu in vitam venit, atq; ab illa abiit, ut nemo ad nascentem, neque ad mortuum adveniret.

12. Ad unctum.] Lautum intelligit, ducta metaphorà à conviviis: quæ uncta dicuntur cum pingua sunt.

18. Mordacem Cynicum.] Nempè Diogenem. Cynici dicti sunt hi Philosophi à Græco κύνος, vulpe, canis, quod canum instar viventes sordide, asperi quoque essent in alios, mordendo & allatando omnia.

21. Officium facio.] Officiū me præbeo.

Esq; ô Scæva, satis sit tibi consilii & prudentia: neq; te lateat quâ ratione agendum cum Magnatibus sit: ne designare tamen accipere quid de hac re amicus compertum habeat: & quasi cæcus viam velit docere, nihilominus vide, an ego etiam aliquid dicam quod velis tuum utendo facere. Si amans fueris quicquid & somni ad solis usq; ortum produci: si carpentorum currumq; pulverem & strepitum minime fers; si in caupona hospitari, propter tumultum, displicet tibi: Ferentinum, me autors te conferes. Neque enim divites soli beatè vivunt; neq; miseri sunt qui & nascendo & moriendo latuerunt. Quod si tuos juvare, & ipse paulo lautius tractari cupies: pauper & vacuus ad opulentum aliquem te applicabis. Si aequo animo vesceretur oleribus Aristippus, nollet vivere apud Reges. Imò, si sciret Diogenes, qui istud objicit, cum regibus vivere, nequaquam esset oleribus contentus. Tu dic miris horum tibi verba & mores magis probentur: vel, cum sis me atate minor, intellige cur Aristippus

20

tibi verba & mores magis probentur: vel, cum sis me atate minor, intellige cur Aristippus

21

Officiū me præbeo.

Officiū me præbeo.

Officiū me præbeo.

Officiū me præbeo.

NOTÆ.

6. Primam in horam.] Totâ nocte, & ad solis ortum. Romani enim diem & noctem horis 24. definientes, ab ortu solis numerare incipiebant, primam, secundam, &c.

8. Ferentinum.] Hetruscorum: vel ut alii malunt, Hernicorum oppidum incelebre.

10. Qui natus moriensque sefellit.] Qui tam nullo strepitu in vitam venit, atq; ab illa abiit, ut nemo ad nascentem, neque ad mortuum adveniret.

12. Ad unctum.] Lautum intelligit, ducta metaphorà à conviviis: quæ uncta dicuntur cum pingua sunt.

18. Mordacem Cynicum.] Nempè Diogenem. Cynici dicti sunt hi Philosophi à Græco κύνος, vulpe, canis, quod canum instar viventes sordide, asperi quoque essent in alios, mordendo & allatando omnia.

21. Officium facio.] Officiū me præbeo.

Omnia

Aristippus mirabiliter commodus ad omnem se fortuna, rerum ac temporis varietatem facillimè adaptabat, majora meditans, & tamen is qua fere aderant, acquiescens. E contrario, mirum erit si ille tam anxius, qui pallium duplicat, ne duas vestes habere opus sit, vitæ aliud genus amplecti possit, & illi se accommodare. Aristippus vestem qua prima occurrerit, induit, & per frequentissima urbis loca prædabit, non expectat à purpurâ; illiusq; habitus omnis decebit. At Diogenes Milesium indumentum detestatus rejiciet, sequæ necari figure finet, nisi pannosum pallium reddiderit. Sed pallio potius recepto vivat. homo ineptus. Bella conficere & hostes catenis ligatos in populi Romani conspectum adducere, proximum Jovi decus est, & par honor celestibus. Principum verò gratiam promereri, non sanè postrema laus est: neque id magis cuilibet contingit, quam Corinthum adire. Qui dubitavit an perventurus esset, domi sua quievit: bene. Sed quaro: qui eo pervenit, fecit-ne fortiter & virum decebat? hoc enim certè nunc maximè quarimus. Est qui difficultatis pondere obrui metuit, animi pariter & corporis viribus minor. Est alius qui onus accipit, & ad finem sustinens perseverat: certè, aut virtutis vocabulo nihil significatur: aut gloriam & opes

tantum sibi debitas exigit qui difficultia audet & experitur. Qui coram patrono, de sua inopia sit, illo donante plura accipiet quàm ii qui petunt. Magni refert, verecunde accipias dona, an rapias. Hic hujus artis palmare veluti præceptum est, & undè pendant cetera. Qui commemorat sibi domi esse foreverem sine dote, & pauperulam matrem; ac fundum quidem habere se, sed qui nec emptorem inveniat facile, neque alenda familia sufficiat: his perfectæ postulat clamans, ut victus detur. Audit alter, & pariter clamat; rogatque secum dividi quadram. Sed si silere posset corvus dum pascitur, plus alii haberet, & longè minus contentions, invidiæque pateretur.

NOTÆ.

30. *Mileti.*] Miletum urbs est, insulaque Asia, ubi pretiosissimæ texturæ panni fiunt.

41. *Non curis homini contingit adire Corinthum.*] Adagium hoc refert Suidas ad difficultatem & summum periculum adeundi portus Corinthiaci, qui magnam in nautis requirebat industriam. His potro verbis obiter laudat Mæcenatem suum, tot annos apud Augustum, summâ pollentem gratiâ.

47. *Coram rege suo.*] Clientes patronis potentibus adulaturi sæpè hos reges suos vocabant.

Omnis Aristippum decuit color, & status, & res: Tentantem majora, ferè præsentibus æquum. Contra, quem duplici panno patientia velat: Mirabor, vitæ via si conversâ decebit. Alter purpureum non expectabit amictum: Quidlibet indutus celeberrima per loca vader, Personamque feret non inconcinna utramque. Alter Mileti textam cane pejùs & angue Vitabit chlamydem: morietur frigore, si non Rettuleris pannum: refer: & sine vivat ineptus. Res gerere, & captos ostendere civibus hostes: Attingit solium Jovis: & cœlestia tentat. Principibus placuisse viris, non ultima laus est. Non cuivis homini contingit adire Corinthum. Sedit, qui timuit, ne non succederet: esto. Quid? qui pervenit, fecitne viriliter? atqui Hic est, aut nusquâ, quod quærimus: hic onus horret, Hic subit, & perfert: aut virtus nomen inane est; Aut decus, & pretium rectè petit experiens vir. Coram rege suo de paupertate tacentes, Plus poscente ferent: distat sumasne pudenter: An rapias: atqui rerum caput hoc erat, hic fons. Indotata mihi soror est, paupercula mater, Et fundus nec vendibilis, nec pascere firmus, Qui dicit: clamat, victum date: succinit alter; Et mihi dividuo findetur munere quadra. Sed tacitus pasci si posset corvus; haberet Plus dapis, & rixæ multò minùs, invidiæque.

53. *Quadra.*] Quadram, sunt qui interpretentur panem quadratum, quales apud Romanos fieri solerent in quatuor partes seu turundas facillè sectiles: ponique volunt pro toto victu. Alii mensarium instrumentum intelligunt, cui distributæ in singulos dapes, imponuntur: nobis, a *Trencher*; putant; etiam, pro omnibus ad victum necessariis, usurpari: ut factum est à Juvenali, cum ait,

Bona cuncta putes alienâ vivere quadra.

Brundisium

Brundisium comes, aur Surrentum duct⁹ amoenū,
 Qui queritur salebras, & acerbū frigus, & imbres
 Aut cistam effractam, & subducta viatica plorat:
 Nota refert meretricis acumina, sæpè catellam,
 Sæpè perisclidem raptam sibi flentis: uti mox 60
 Nulla fides damnis, verisque doloribus assit.
 Nec semel irrisus triviis attollere curat
 Fracto crure planum: licet illi plurima manet
 Lacryma: per sanctum juratus dicat Osirin:
 Credite: non ludo: crudeles tollite claudum. 65
 Quare peregrinum, vicinia rauca reclamationat.

*ingere: quantumvis multis lacrymis deprecetur: & jurans per sanctum Osirin his verbis supplicet: si
 fiam habete misero: nihil hic est simulationis: opem clauda afferte. Respondent enim vicini omnes:
 advenam quare, quem possis fallere.*

NOTÆ.

58. *Cistam.* Viatoriam arculam quam nos
 2 *Portmantle* vocamus: cujus cum hic effra-
 ctæ meminit, &c. Valde vereor ne, ut solet, ali-
 quem obiter fugillans irrideat, qui aliquid simile
 finxerit, eo itinere Româ Brundisium, quod Sat.
 1. l. 1. describitur.

59. *Catellam.* Quidquid hic congerat Tor-
 rentius de Catellis Melitæis, &c. malim affir-
 mare cum reliquis, catellam istam esse carenu-
 lam, auream vel argenteam, quam meretrix
 amissam mentitur ut aliam accipiat ab amatore
 60: quippe quæ non delicias sed nummos

querens hoc loco inducatur.

63. *Fracto crure planum.* Planus vox græca
 est, *πλατύς*, impostorem significans, à *πλατύνω*,
Seduco, Latinam fecit etiam Cic. pro Cluent. hic
 ille planus improbiſſimus quæstu judicio pat-
 ſtus, &c.

64. *Sanctum Osirin.* Osiris Ægyptius Deus
 cum conjuge Iside, etiam Romæ magnâ cultus
 religione receptus est, quod tanquam alter Æscu-
 lapius morbis mederi crederetur: quare & hic à
 plano nostro fingitur invocari.

EPISTOLA XVIII. Ad LOLLIIUM.

ARG. *Fovendæ principum inprimis virorum amicitie, præcepta varia
 Lollio dat: quid fugiendum sit, quid agendum exponens. Anno (ut vi-
 detur) 742.*

SI bene te novi, metues, liberrime Lolli,
 Scurrantis speciem præbere, professus amicum.
 Ut matrona meretrici dispar erit, atque
 Discolor infido scurræ distabit amicus.

*Si bene tuum novi ingenium, &
 Lolli qui liberrime soles proferre
 quid de quaque re sentias: tu cui
 te amicum feres, hinc scurrarum
 more nequaquam adulaberis. Sed
 quantum est matrona meretrici*

diffimilis: tantum à te amico, distabit vanus assentator:

NOTÆ.

M. Lollium diximus supra ad Od. 9. l. 4. ab
 Augusto datum esse rectorem Caio Cæsari ex
 Agrippa & Julia filia nato. Nunc addo videri
 ad illum scriptam Epistolam istam cum primū
 huic Juveni admodum est, eo fortasse anno quo
 mortuo Patre Agrippâ, & Juliâ matre Tiberio
 nuptâ, Cæjus novennis moderatore maxirè
 eguit. Fuit verò is annus R. 742. post Confu-
 larum Lollii ferè decimus. Timuit autem præ-

sertim Horatius, ne Lollius naturæ pauld du-
 rioris dissimulare nesciens, non satis se accom-
 modaret Discipuli Principis indoli non usque-
 quaque bonæ, eumque sibi infensum redde-
 ret, ut tandem an. 755. contigisse indicat Suet.
 in Tiberio. Quapropter nihil magis totâ Epi-
 stolâ agit poeta, quam ut vituperet agrestem
 quandam asperitatem & libertatem centuræ ni-
 miam.

sed huic vitio alterum prope magis noxium opponitur: morum nempe asperitas rustica, & omnibus odiosa: qua amat barbaram rasam praeferre & dentes nigros: videri cupiens adulationis experti libertas, & sine suo virtus. Virtus in medio quodam posita est, à contrariis hinc inde vitiiis, recedente. Scurra plus aequo placendi cupidus; nec nisi eos qui in infimo lecto accumbunt jocis petere solitus, copiosi convivoris ià nutus omnes observat; sic omnes ejus voces & minima quaeque verba reperit admirando, ut putes te audire puerum quia à Magistro dictante accepit, singulatim reddentem; aut secundarium partium auctorem Scenicum. Alter verò ille asperior, de lana, ut aiunt, caprina disputans, nugatoriis argumentis instructus, hoc tuis viribus contendit, ne tibi potius credatur quam ipsis; & quod pretiosius vitâ existimat, ipsique sumptus placet; ne ego ejus dicta, magna voce consuem. Quid namque disceptatur? uter degladiandi peritior sit, Caesar an Docilis. Quâ viâ melius Brundisium Româ eatur: Minucia an Appiâ. Si quis est eliens qui scortatione aut alea rem suam pessundet; qui gloria studio immoderato sumptuum faciat majorem quam ferre possit, in vestibus & in unguentis; qui nunquam satietur argento, qui paupertatem plus aequo timeat, fugiatque: illum talem patronus locuples, aliis licet cum ipse vitis decem superet, non amat tamen: aut si amat, admonet, & tanquam amantissima parens hortatur, ut se vitiose superet: prope vera commemorans cum dicit: noli mecum luxu certare: divitia mea immensis istis sumptibus pares sunt: tibi angusta domi res est:

Est huic diversum vitio vitium prope majus, 5
Asperitas agrestis, & inconcinna, gravisque:
Quæ se commendat tonsâ cute, dentibus atris:
Dum vult libertas mera dici, verâque virtus.
Virtus est medium vitiorum, utrinque reductum.
Alter in obsequium plus aequo pronus, & imi 10
Derisor lecti, sic nutum divitis horret;
Sic iterat voces, & verba cadentia tollit:
Ut puerum sævo credas dictata magistro
Reddere: vel partes mimum tractare secundas.
Alter rixatur de lana sæpè caprina: 15
Propugnat, nugis armatus: scilicet ut non
Sit mihi prima fides: & verè quod placet, ut non
Acrietur clatrem: pretium ætas altera forderet.
Ambigitur quid enim? Castor sciat, an Docilis plus:
Brundisiû Minuci meliùs viâ ducar, an Appi? 20
Quem damnosa Venus, quem præceps alea nudat:
Gloria quem supra vires, & vestit, & ungit:
Quem tenet argenti fitis importuna, famelique:
Quem paupertatis pudor, & fuga: dives amicus
Sæpè decem vitis instructior, odit, & horret. 25
Aut si non odit, regit: ac veluti pia mater
Plus quàm se sapere, & virtutibus esse priorem
Vult: & ait prope vera: meæ, contendere noli,
Stultitiam patiuntur opes: tibi parvula res est.

NOTÆ.

14. *Partes mimum tractare secundas.* Inter actores comædiarum, fuere alii primarum, & alii secundarum partium, ac sic deinceps pro numero personarum. Attempabant autem omnes sic vocem atque actionem, ut emeretur omnibus primus, seu partium primarum actor. Videnda hic divin. in Verrem.

18. *Ætas altera.* Tantundem vitæ quantum habere vulgò homines solent.

Sorder. Putatur aliquid iniquis, quàm si palam tulisse, in contentione, videatur.

20. *Minuci viâ.* Sitne hoc loco legendum *Minuci*, an ut multi codices habent *Numici*: nihil videtur confici posse ex loco Epistolæ 4. l. 9. ad Articum; cum illic quoque Minuciam alii, alii Minuciam viam legant. Petendæ igitur aliunde sunt conjecturæ. Ac prima quidem duci potest à quantitate penultimæ in voce *Numici*, hæc enim non solum Virgilius, sed ipse etiam

Horatius supra, Epist. 6. produxit, cum penultimam *Minuci* Silius brevem fecerit scribens l. 7.

*Si factis nondum Minuci te cantia probare
Erudit fortuna meis, &c.*

Deinde: nulla uspiam hic mentio ab urbis & Italiæ descriptoribus, viæ *Numiciæ*. Et quamquam nulla etiam disertè fiat, *Minuciæ*: tamen cum Plinius pluribus locis tradat pertam Romæ Trigeminam, dictam quoque *Minuciam*, ab Itarâ *Minucii* Augurini ibi locata: pronum est suspicari, viam istî portæ conjunctam, quâ non minus quàm Appiâ Brundisium iri poterat, posteriori aliquo tempore viam *Minuciam* vocatam esse. Quod si has conjecturas docti probabunt: ex illis etiam intelligetur quid de loco citato Epistolæ Cic. de quæ similibus statui debeat.

21. *Quem damnosa Venus, &c.* Sapienter admonet etiam malis dominis malos plerumque, suos displicere.

Arcta decet sanum comitem toga. Define mecū
 Certare. Eutrapelus cuicumq; nocere volebat: 31
 Vestimenta dabat pretiosa: beatus enim jam
 Cum pulchris tunicis sumet nova consilia, & spes:
 Dormiet in lucem: scorto postponet honestum
 Officium: nummos alienos pascet: ad inum 35
 Thrax erit: aut olitoris ager mercede caballum.
 Arcanum neq; tu scrutaberis ullius unquam:
 Commisumq; teges, & vino tortus, & irā.
 Nec tua laudabis studia: aut aliena reprendes:
 Nec cum venari volet ille, poemata panges. 40
 Gratia sic fratrum geminorum Amphionis, atque
 Zethi diffiluit: donec suspecta severo,
 Conticuit lyra: fraternis cessisse putatur
 Moribus Amphion: tu cede potentis amici
 Lenibus imperiis: quotiesq; educet in agros 45
 Etolis onerata plagis iumenta, canesque,
 Surge: & inhumanæ senium deponere Camœnæ;
 Cœnes ut pariter pulmenta laboribus empta.
 Romanis solenne viris opus, utile famæ,
 Vitæque, & membris: præsertim cum valeas, &
 Vel cursu superare canem, vel viribus aprum 51
 Possis: adde, virilia quod speciosius arma
 Non est qui tractet: scis quo clamore coronæ
 Prælia sustineas campestria: denique sævam
 Militiam puer, & Cantabrica bella tulisti 55
 Sub duce, qui templis Parthorum signa refixit:

exigent; & quoties videris illum prodire ad venationem cum iumentis Etolia retia portantibus, & cum canibus: tu quoq; morā omni alijctā exili, & Musæ tetricæ masstitiam excute, ut cum ceteris canam instituas, ex iis quæ ceperis venando. Hominibus certè Romanis usitatissima semper fuit venatio, quæ confirmantur vires, & acquiritur fama; tuque eam in primis amare debes, quod tam agilis es ut prævertere canes aprosque currendo possis. Adde quod nemo te aptius, arma virorum propria, trahere solet. Nosti quo spectantium plausu exerceas te in ludicris campi Martii certaminibus. Tu deniq; adhuc puer in expeditione Cantabrica graves militiæ labores tolerasti sub eo duce qui signa nuper nostra sustulit & Parthorum templis,

NOTÆ.

35. Nummos alienos pascet.] Crescere faciet usuris persolutis, tanquam aptissimo alimento suppeditato.

41. Amphionis & Zethi.] Duorum fratrum ex Jove & Antiopa, quorum ille Philosophiam adamabat & Musicam; iste venationem.

47. Senium Camœnæ.] Morositatem quam affert cura versificandi.

55. Militiam puer & Cantabrica bella tulisti.] Quodnam bellum Cantabricum puer Lollius gesserit sub Augusto, non satis liquet; & conjecturâ utendum est. Constat quo anno Julius Cæsar adversus Pompeii liberos pugnaturus Hispaniam petiit, Octavium Romæ relictum utpote

clientulo qui patronum officii causa comitatur bene congruit arcta toga. Noli mecum contendere. Eutrapelus, si quem fortassis odebat: solebat huic vestes dare pretiosas. Sic enim apud se reputabat: hic propter ista dona beatum jam existimans se, altiores sumet spiritus, & majora sperabit. Ad solis ortum summos producet, & scortari malet, quam honesto officio perfungi: alienum pecuniam saniori acceptam usuris persolutis tanquam alimento adhibito crescere faciet: ad extremum, aut fiet gladiator, aut olitori locabit operam ut jumentum deducat. Cavebis, ne quod aliud esse arcanum cupis, tu curiose rimiris: ultrò autem communicatum, vulgabitur nunquam, ne vino quidem & irâ adhibitis, velut tormentis. Quorum te rerum studio teneri senties, eas ne aliis laudando transferas: aut quibus alii delectantur contemnas. Nec cum venari aliquis cupies, tu versibus scribendis te dabis. Sic olim factum ut duorum fratrum Zethi & Amphionis scinderetur benevolentia: tandiuque odissent, donec filius Cithara, alteri, nempe severiori atque trifidiori, molestus: dedisse hoc creditur fraternam indolis Amphion: tu potentis amici dona propensum, blande id à te

juvenem adhuc 17. annorum, se raptim ad avunculum contulisse, qui hac nepotis alacritate plurimum delectatus est. Quis autem putet solum ivisse, nec illi se pari gloriæ studio nobilissimos quoque Romanos adolescentes tanquam Principi juvenutis adjunxisse? quid porò veterum unum de his fuisse M. Lollium duobus tantum annis majorem Octavio? siquidem observata in Lollio lex est, de Consulatu non gerendo ante ætatis annum 42. neque ut puto quikquam item movebit, quod bellum, Hispaniense vulgò dictum, Horatius hic Cantabricum vocavit, cum sit Cantabria Hispaniæ pars.

T

Et

nunc verò, si quid nondum Imperio subiectum erat, pergit victor adijcere. Ne autem venationi, quam nullā bonā causā fugere potes, subtrahas te: tu ipse quamvis magnā curā provideas ut numerum modumq; in omnibus serves; nonnunquam tamen in rure paterno ludere non recusas. Dividuntur navicula in duas partes: exhibetur à domesticis, tanquam si hostes essent, pugna Aëtia, te Imperatore; agit adversarium qui te fraterno amore diligit; lacus pro mari Adriatico est: pugnaturq; donec breve certamen alterius victoris fronti laurum imponat. Qui probari tibi putaverit quā ipse amat: favebit & ipse tuo ludo impense. Jam & illud monebo (si tamen tibi monitor est opus) diligenter considera quid de quonque, & cui dicas. Curiosum verum alienarum investigatorem, vide ut fugias; idem enim & loquax est; neque arcani fidem facile servant per via aures, avolante irrevocabiliter verbo quod garrulus semel emisit. Cavendum insuper ne in amici potentis domo ullus te pueri chinsquam aut ancilla amor corripias: verendum enim, ne aut à domino ira vile munus accipias, quasi te illo beatum faceret; aut illo non acquiescente, angaris animo propter repulsam. Commendatarius aliquem, fac illum penitus cognitum per spectumq; habeas: ne, quā alter peccaveris brevi pudorem offerant tibi. Erramus; & interdum accipi postulamus indignum. Si ergo quis te deceperit, & quem certo nequam compereris: ab huius statim desiste patrocinio: nec minus cum viro fortiter, quem, cum illius exploratam virtutem habeas, calumniis tamen appeti vides, & dente lacerari maledico, tuā confidentem tutela: an non enim intelligis ex illius periculo, tuum; & tuam planē agi rem cum ad parietem tuis tellis conjunctum flamma pervenis? praesertim, negligentia, incendio vires adjiciente; qui nūq; nunquam didicere quid sit potentum colere amicitiam, dulce quiddam existimant:

Et nunc, si quid abest Italīs adjudicat armis. Ac ne te retrahas, & inexcusabilis absis: Quamvis nil extra numerum fecisse, modumq; Curas: interdum nugaris rure paterno. 60 Partitur lintres exercitus; Aëtia pugna Te duce per pueros hostili more refertur. Adversarius est frater; lacus, Adria: donec Alterutrum velox victoria fronde coronet. Consentire suis studiis qui crediderit te, 65 Fautor utroq; tuum laudabit pollice ludum. Protinus ut moneam, si quid monitoris eges tu: Quid de quoq; viro, & cui dicas, sæpè videto. Percontatorem fugito: nam garrulus idem est. Nec retinent patulæ commissa fideliter aures; 70 Et semel emissum volat irrevocabile verbum. Non ancilla tuum jecur ulcere ulla, puerve Intra marmoreum venerandi limen amici. Ne dominus pueri pulchri, charæve puellæ Munere te parvo beet: aut incōmodus angat. 75 Qualē cōmendes, etiam atq; etiam aspice: ne mox Incutiant aliena tibi peccata pudorem. Fallimur: & quondam, non dignū tradim⁹: ergo Quem sua culpa premet, deceptus omitte tueri: Ut penitus notum si tentent crimina serves, 80 Tuterisq; tuo fidentem praesidio, qui Dente Theonino cum circumroditur, ecquid Ad te post paulo ventura pericula sentis? Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet: Et neglecta solent incendia sumere vires. 85 Dulcis inexpertis cultura potentis amici;

NOTÆ

57. Et nunc, si quid abest Italīs adjudicat armis. Juxta ea quæ supra statu de hujus Epistolæ tempore: hæc benè intelligi poterunt de clade per Drusum ab Augusto missum, Sicambri illata eodem Anno 742.

66. Fautor utroq; tuum laudabit pollice ludum. Pollice preffo significabatur favor: contrarium verò erat si idem digitus verteretur, undè illud Symmachi de Vestalibus gladiatores spectantibus. petitusque jacens

Virgo modesta jubet converso pollice frangi.

quid autem fuerit, premere pollicem aut vertere nemo explicuit.

75. Incommodus angat. Commodos homines eos vocamus qui facilem convictum habent, quā aliorum commodis student; incommodos è contrario, quibus vix unquam satisfacias, qui jura sui plus æquo retinentes sunt; nec alienæ voluntati facile obsequuntur.

82. Dente Theonino. J Theonem quendam fuisse tradunt poetam maledicentissimum, quem hic obiter more suo perstringit Horatius.

Exper-

Expertus metuit : tu dum tua navis in alto est :
 Hoc age : ne mutata retrorsum te ferat aura.
 Oderunt hilarem tristes, tristemq; jocosus,
 Sedatum celeres, agilem gnavumq; remissi : 90
 Potiores bibuli media de nocte Falerni
 Oderunt porrecta negantem pocula : quamvis
 Nocturnos jures te formidare vapores.
 Deme supercilio nubem : plerumq; modestus
 Occupat obscuri speciem, taciturnus acerbi. 95
 Inter cuncta, leges, & percontabere doctos :
 Qua ratione queas traducere leniter ævum :
 Ne te semper inops agitet ; vexetq; cupido :
 Ne pavor, & rerum mediocriter utilium spes.
 Virtutem doctrina paret : natura ne donet : 100
 Quid minuat curas : quid te tibi reddat amicum,
 Quid purè tranquillat : honos, an dulce lucellum,
 An secretum iter, & fallentis semita vitæ.
 Me quoties reficit gelidus Digentia rivus,
 Quem Mandela bibit rugosus frigore pagus, 105
 Quid sentire putas ? quid credis amice precari ?
 Sit mihi, quod nunc est : etiâ minus : ut mihi vivâ
 Quod superest ævi : si quid superesse volunt Di.
 Sit bona librorum, & provixæ frugis in annum
 Copia : neu fluitem dubiæ spe pendul⁹ horæ. 110
 Hæc satis est orare Jovem, qui donat, & aufert :
 Det vitam, det opes, æquum mî animum ipse
 parabo.

at, qui experti sunt, rem eam ut periculi plenam formidant. Tis dum felici navigas cursu : hoc summè cura, ne verso in contrarium vento retrorsum feraris. Hilares tristibus ; jocosus iras inest inest. Altimos non ferunt tardi ? ut neque pigros, strenui. Qui à media nocte Falernum solent bibere, queruntur graviter si quis oblata recuset pocula, nec satisfacias quantumvis juratus affirmes nocturnis indè tibi caput ladi vaporibus. Frontem itaque explica, & exililara vultum. Non raro evenit ut qua modestia est, astuti hominis, rectique, indoles existimetur ; taciturnitas verd, austeritatis cujusdam nimia praeferat speciem. Super autem hac omnia autor sum ut doctus & legas & audias : querens ab eis quo pacto possis tranquillam vitam ducere & jucundam : ne inquietum te semper habeat cupiditas habendi, qua nunquam expletur ; ne agiteris metu, aut spe rerum levium. Unde hominibus virtus proveniat : à præceptis, an à natura. Quo pacto minuantur cura. Quid animo letitiam ingeneret. Quid veram paret tranquillitatem : honores, an opes lucro aucta : an potius educat arcana quadam via vita obscura & latentis. Me, quoties

recreor : aquarum gelidarum rivu Digentia quas bibit mecum Pagus Mandela rugis non raro sensus præter gelu terras asstringens : quid existimas cogitare, quidq; optare, o amice ? hoc certe, ut semper sit mihi quod modo habeo ; imò aliquid minus. Ut quod vivendum temporis restat, si tamen superis silentibus restat aliquid, mihi vacare liceat, adsit librorum copia, neque desit annona, qua sic finar, ut sit mihi anxius animus de futuro incerto. Sufficit si hæc à Jove petam qui ea donat & tollit. Des vitam, & undè sustentetur. Efficiam ego ut mihi animus tranquillus, latusque sit.

NOTÆ.

95. Obscuri speciem.] Obscurus hic vocatur ille, qui quasi fraudes & dolos parans, sua omnia recta esse vult, & incognita.

105. Rugosus frigore pagus.] Simili quodam

modo Ode 9. l. 2. agros nimis imbribus madentes vocavit hispidos ; Non semper imbres nubibus hispidus manant in agros.

EPISTOLA XIX. Ad MÆCENATEM.

ARG. Ridet Horatius & insectatur malevolos quosdam: qui ut ipsius fama detraberent, spargebant in vulgus, eum, poësis Lyrica modum, qui Romanis summè placebat, accepisse à Græcis. Docet enim se bona quædam veterum, fecisse meliora; multaque addidisse inventis, quod imitandum genus est optimum: cum isti invidi, solâ vitierum, utpote facili imitatione, contenti, nihil ex se laude dignum efficerent.

Si priscum audias Cratinum, erudite Mæcenas, quacumque ab alstemis scribuntur carmina, ea neque diu florere, sed ne probari quidem valent: quo insanos & ebrios quosdam poetas Bacchus Fannus Satyrisque accensuit. Ab eo tempore ceperunt Musa hædænis sobria vinum vel ipso mane olere. Homerus vinum tot prosequitur laudibus ut vel hinc constet, illo non parum delectatum: & ipse bonus senex Ennius, nunquam ad bella canenda se accinxit, quin prius large potus fuisset. Denique ex quo suum illud edictum de poetarum qui vino abstinent citò interituris operibus, Cratinus protulit: hoc solum restat, ut abstemios omnes tanquam severioris naturæ homines, juri ad puteal dicundo cum Scribonio Libone præficiamus, & versus tangere prohibeamus: adeo diu nocturne bibunt poeta. Quid autem? si quis austerum vultu, pedibus nudis,

Prisco si credis, Mæcenas docte, Cratino: Nulla placere diu, nec vivere carmina possunt. Quæ scribuntur aquæ potioribus: ut malè sanos Ascripsit Liber Satyris, Faunisque poetas. Vina ferè dulces oluerunt manè Camœnæ: Laudibus arguitur vini vinosus Homerus. Ennius ipse pater nunquam nisi potus ad arma profuit dicenda: forum, putealque Libonis Mandabo ficcis: adimam cantare severis. Hoc simul edixit: non cessavere poetæ Nocturno certare mero: putere diurno. Quid? si quis vultu torvo ferus, & pede nudo,

NOTÆ.

1. *Prisco Cratino.*] Est hic Cratinus qui Sat. 4. l. 1. numeratur inter comœdiæ veteris scriptores: homo notissimæ & impurissimæ ebrietas.

3. *Malè sanos poetas.*] Ipsum nempe Cratinum & comicos illos priores, qui cum vino persæpè madidi insanos versus per vicos funderent Faunorum habitu & Satyrorum: dicit Horatius eos à Baccho fuisse Faunis Satyrisque adscriptos tanquam si essent poetæ præstantissimi, & diis illis sylvestribus pares.

7. *Ennius.*] Poeta apud Latinos antiquissimus unde & pater dictus est, virit sæculo sexto Romæ conditæ, natus anno illius 514. apud Rudias, Salentinorum oppidum juxta Brundisium. Ex Sardinia in urbem est ductus à Porcio Catone, quem jam natu grandem literas Græcas docuit, descriptisque versu victoriam celebrem à Fulvio Nobiliore amico suo, reportatam de Ætolis & Ambraciotis, An. R. 564.

8. *Puteal Libonis.*] Quid fuerit antiquum Romæ puteal, dixi Sat. 6. l. 2. Libonis autem puteal fuit Tribunal in foro Romæ quo primus jus dicere cœpit Libo. Cur autem hoc propriè Tribunal, putealis nomen accepit: factum id puto, quod ad similitudinem veteris

putealis rotunda forma, & ut aiunt, superiori parte instar patei patens, extractum esset. Vide effigiem ex Numismate antiquo expressam à Lambino, circumque, hanc epigraphen. Puteal Scribon. lib.

10. *Hoc simul edixit.*] Locus hic si quis alius apud Horatium caliginosus est, & paraphrasi indiget: quid enim? quis edixit? non Ennius, sed Cratinus: & quidem hoc edixit quod initio est positum:

Nulla placere diu nec vivere carmina possunt
Quæ scribuntur aqua potioribus.

non autem quæ infra leguntur:

Forum Putealque Libonis

Mandabo ficcis, adimam cantare severis.
Hæc enim jam Horatius de suo dicit non Cratinus, qui Atheniensis & dudum mortuus mentionem facere non poterat Libonis.

12. *Quid si quis vultu torvo, &c.*] Ridet hic malos poetas sui temporis, qui cum purarent præstantissimos quoque poetas vinosos extitisse, sperabant se quoque bonos poetas fore si & ipsi istam biberent: quasi verò fieret Cato quis, veste duntaxat quæ propè ridiculus erat; imitatus Catonem, & neglectâ virtute.

Exigurque

Exiguæque togæ simul et textore Catonem :
 Virtutemne repræsentet, moreſque Catonis ?
 Rupit Jarbitam Timagenis æmula lingua : 15
 Dum ſtudet urbanus, tenditque diſertus haberi.
 Decipit exemplar vitiiſ imitabile : quod ſi
 Pallarem caſu : biberent exangue cuminum.
 O imitatores ſervum pecus, ut mihi ſæpè
 Bilem, ſæpè jocum veſtri movere tumultus ! 20
 Libera per vacuum poſui veſtigia princeps :
 Non aliena meo preſſi pede : qui ſibi fidit,
 Dux, regit examen. Parios ego primus iambos
 Oſtendi Latio, numeros, animoſque ſecutus
 Archilochi, non res, & agentia verba Lycambem.
 At ne me foliis ideò brevioribus ornes : 26
 Quod timui mutare moſas, & carminis artem :
 Temperat Archilochi Muſa pede maſcula Sappho;
 Temperat Alcæus : ſed rebus, & ordine diſpar.
 Nec locerum quærit, quem verſibus oblinat atris :
 Nec ſponſæ laqueum famoſo carmine neſcit. 31
 Hunc ego non alio dictum priùs ore, Latinis
 Vulgavi fidicen, juvat immemorata ferentem
 Ingenuis oculiſque legi, manibuſque teneri.
 Scire velis, mea cur ingratus opuſcula lector 35
 Laudet, ametque; domi : premat extra limen iniquus.
 Non ego ventofæ plebis ſuffragia venor
 Impenſis cœnarum, & tritæ munere veſtis,
 Non ego nobilium ſcriptorum auditor, & ultor,
 Grammaticas ambire tribus, & pulpita dignor.
 Hinc illæ lacrymæ : ſpiſſis indigna theatris 41
 ſcripta pudet recitare : & nugis addere pondus :

verſu proſciundat maledico; aut ſponſâ quam famoſi carminibus cogat ſibi laqueos collum premere. Ego hunc ita temperatum Archilochum à nemine ante productum, Latinis oſtendi, & cithara aptum eſſeci. Nec me parum delectat quod novitatis iſtâ illecebrâ ingenuorum oculos teneo, frequenſque in eorum ſummanibus. Si autem ſcire aveas quare nonnulli parum æqui lectores, mea domi collaudent atque exoſculentur : palam verò ea vituperent. Id inde eſt, quod ego turba pluſum nec canis captem, nec derictarum veſtrum largitione. Ego qui ſoleo recitationibus eruditorum hominum intereſſe, eſque contra invictiam defendere : Grammaticorum ſuffragia venari dedignor, & ex eorum pulpitis recitare. Hinc ſunt illa de me querela. Si dicam non audere me mea poemata in tam frequenſu cactu pronunciare, & meas nugæ oſtentare :

NOTÆ.

13. *Textore.*] Poſitus eſt opifex pro opificio, nempe pro panno craſſe texto, quo toga Catonis conſtabat.

15. *Jarbitam.*] Hoc nomen non videtur hominis proprium, ſed genitæ; & ſignificat hominem ex Mauritania ubi Jarbas regnavit, ortum, hoc eſt natione Maurum.

Timagenis.] Timagenem tradit Suidas fuiſſe

anguſtâ togâ, & craſſo ſilo textâ. Catonem reſerat : ille ſtatim Cato ſuturus eſt, aut ei ſimilis fiet virtute? Cum voluiſſet Maurus quidam Timagenis pronuntiationem, vocemque validam annu-
 lari, in ipſa contentione diſruptus eſt, cupiens auditoribus urbanus & diſertus videri. In errore inducunt nos quadam exemplarium vitia, quod horum imitatio facilis ſit. Et ſunt qui ſi fortasſis me pallere cernerent, cumini potuſ interent ut & ipſi exangues apparerent & pallidi: o ſervile hominum ſeu poſius pecudum genus, imitatores iſtiusmodi? quoties vobis iratus fui? quoties riſi inquietos illos veſtra invidia motus? ego primus ingreſſus ſum quâ præverat nemo, non pedem poſui in alieno. Qui virum ſuorum ſibi conſcius eſt, diſcem ſe præbet aliis, eoſque regit. Ego Archilochi poeta Parii Iambus primus Latinus ſeci, numerum quidem impetumque animi retinens, in argumento tamen diſſimili, nec verbis utens quibus ille Lycambem ad laqueum adegit. Ne autem ideò me exiſtimites minori dignam eſſe coronâ, quod non multa menſuram carminis: additi ſunt à me, temperandis Archilochi carminibus vehementioribus, Sapphici verſus; additi ſunt & Alcæici; eſtque meus Archilochus à Græco non parum di-
 verſus, materiâ & modo tractandi: neque illi opus eſt ſocero quem

Rhetorem Alexandrinum, captivum Romanum deductum à Gabinio, ubi ad Auguſti tempora vixit. Hujus facundiam cum Maurus neſcio quis miraretur, putavit ſe aſſequuturum, ſi ut ille, dicendo vocem contenderet, quod illi ſanè inſelicer ceſſit: nam neque factus facundus eſt, & clamando diſruptus eſt.

rides, inquit, & Jovis ista res-
servam auribus: ratus tibi uni
poeticum fluere mel, lono poeta.
Quibus auditis ego videre cum
maximè velim non audeo; &
ne qui mecum pugnat, unguibus
me acutis laceret: clamo displi-
cere mihi hunc locum, & peto
ludorum dilationem. Ex ludo
enim ista sars est rixa periculosa
& iracundia; ex iracundia inimicitia, & funestum bellum.

Si dixi: rides ait: & Jovis auribus ista
Servas: fidis enim manare poetica mella
Te solum, tibi pulcher: ad hæc ego naribus uti
Formido: & luctantis acuto ne fecer ungui, 46
Displicet iste locus, clamo: & diludia poico.
Ludus enim genuit trepidum certamen, & iram:
Ira truces inimicitias, & funebre bellum.

NOTÆ.

43. Jovis auribus.] Augusti quem non semel
dixit in Odis præsidere terris, ut cælo, Jovem.

45. Naribus uti formido.] Respexerit fortè
ad lepidum Proculii dictum, qui ut Dio narrat
obviam factus Valerio Largo, nares sibi, osque

comprimere solitus erat, cum putaret eo præsentem
neminem tutò respirare posse.

47. Diludia.] Erant dies concedi soliti gladi-
atoribus ad quietem; & ut post exhibitos ludos,
vires ad nova certamina, reciterent.

EPISTOLA XX. Ad LIBRUM SUUM.

ARG. Molestum de se suisque scriptis judicium Horatius exprimit istà
quasi Epistolâ, quâ fingit se ad Librum suum scribere, illumque quantum
potest hortari ne prodire festinet in publicum. Circa An. R. 744.

Video, mi Liber, Vertumnum
cupidia respicis oculis, & Janum;
nimium ut publico loco appareas
Sosiorum industriâ pumicatus, &
pulcher torsus. Non fers te, cla-
vi obseratum teneri, quamvis
id nemini pudico molestum sit:
agrè fers te à paucis legi & bea-
tos existimas eos qui publico omni-
um usui sunt expositi. Non ita
ego te institueram. Abi tamen
quò fert voluptas. Postquam se-
mel abieris, redeundi facultas
non erit. Ubi verò ab aliquo
fueris lesus: quid feci, inquit,
quid desideravi infelix? & nosti
in quantas angustias complicatus
cogaris, quoties qui primum cu-
pide legerat, cœpit te fastidire. Quod si ego futura præfagiens, odio istius malæ festinationis tuæ, non
induor ut falsa denuntiem: Romanis in deliciis eris donec annis labentibus desinas novus esse. At ubi
diu in manibus vulgi versatus, sordes collegeris: aut te desides tinea depascens taciturni & obscuri;
aut fugâ Uticam te recipies; aut relegatus Ilerdam transmitteris.

VERTUMNUM, Janumq; liber spectare videris;
Scilicet ut prostes Sosiorum pumice mundus:
Odiisti claves, & grata sigilla pudico:
Paucis ostendi gemis: & communia laudas.
Non ita nutritus: fuge, quò discedere gestis.
Non erit emissio reditus tibi: quid miser egi?
Quid volui? dices: ubi quis te læserit: & scis
In breve te cogi: cum plenus languet amator.
Quod si non odio peccantis desipit augur:
Charus eris Romæ: donec te deserat ætas.
Contrectatus ubi manibus sordescere vulgi
Cœperis: aut tineas pascas taciturnus inertes:
Aut fugies Uticam, aut vincus mitteris Ilerdam.

NOTÆ.

Quare istam Epistolam in An. R. 744. rejici-
am, petenda ratio est ex notis ad 13.

1. Vertumnum Janumque.] Hoc est forum
ubi erant Vertumni & Jani statue, utpote Deo-
rum qui præstant negotiis, rebusque venditione
aut commutatione vertendis. Ante quorum
templa multa idcirco loca erant plena omnis
generis mercium, etiamque librorum apud So-

fios fratres claros hoc tempore Bibliopolas.

3. Grata sigilla pudico.] Brevè omnino: nam
etiam Marialis epig. 67. l. 1. Chartam Virginem
vocat, rudes curas quas novit unus scrinioque sig-
natas custodit ipse virginis pater Charta.

8. In breve te cogi.] Complicabantur nimium
& convolutæ in arcum cogeabantur membranæ,
quibus autores sua operâ inscribabant.

Ridebit

Ridebit monitor non exauditus: ut ille
 Qui malè parentem in rupes detruxit asellum 15
 Iratus: quis enim invitum servare laboret?
 Hoc quoq; te manet, ut pueros elementa docente
 Occupet extremis in vicis balba senectus.
 Cum tibi sol tepidus plures admoverit aures:
 Me libertino natum patre, & in tenui re
 Majores pennas nido extendisse loqueris:
 Ut quantum generi demas, virtutibus addas.
 Me primis urbis, belli placuisse, domique,
 Corporis exigui, præcanum, solibus aptum,
 Irasci celerem, tamen ut placabilis essem. 25
 Fortè meum si quis te percontabitur ævum:
 Me quater undenos sciat implevisse decembres,
 Collegam Lepidum quo duxit Lollius anno.

fuisse; staturâ corporis parvâ; præmaturâ canitie, sole gaudentem: solitum quidem excondescere ciu-
 sed & placari facile. Quod si quis meam percontetur ætatem: sciat me quadragesima quatuor nume-
 rasse Decembres eo anno quo Quintus Lepidus adjectus M. Lollio est in Consulatu.

Ridebit tunc quem audire mo-
 nentem nolueris, quemadmodum
 qui asinum obsequi recusantem in
 saxa præcipitem egit, illi iratus:
 quis enim curet ut saluus sit qui
 ultro ipse velit perire? hoc etiam
 tibi est eventurum, ut balbus
 jam senex effectus, doceas pueros
 elementa, in vicorum capitibus.
 Quando autem sub vespere
 cum minus seruet sol, plures te
 audituri confluxerint: narrabis
 me patre Libertino & in angusta
 re familiari natum, pennas ultra
 nidum ausum esse protendere; ut
 quantum humilitas generis de-
 traheret fama; tantum adjicias,
 commemoratione virtutis. Ad-
 des & illud: me pace & bello
 viris Roma principibus clarum

NOTÆ.

17. *Pueros elementa docentem,*] Docturum di-
 citur pueros librum suum: quod eo sint usuri ludi-
 magistri, ut ex ipso pueros doceant modum le-
 gendi.

28. *Collegam Lepidum quo duxit Lollius anno.*] Designatur annus R. 733. non quod eo librum emisserit, vidimus enim supra, quædam narrari quæ ad sequentes annos pertinent. Imò nec ex his confici potest eo anno scriptam Epistolam cum hoc poeta non dicat, sed solum se annos na-

tum fuisse 44. Lepido Lollioque consulibus. Cur autem Lollius dicatur duxisse collegam Lepidum? Ratio est apud Dionem l. 54. ubi narratur, initio anni, solum M. Lollium Consulatum gessisse quod alter locus Augusto servaretur; sed eo non accipiente, tandem post multas ambientium turbas, subrogatum Cæsari esse Q. Lepidum, Marci filium cum annum ageret Horatius 44. quater undenis Decembribus designatum.

Q. HORATII FLACCI
EPISTOLARUM
LIBER SECUNDUS.

EPISTOLA I. Ad AUGUSTUM.

ARG. Horatius in gratiam Virgilii & Varii, sed maximè Virgilii qui jam *Aeneidi* manum admoveat: Octaviano Caesari suaserus ut *Epicam* in primis Poësim promoveat: refellit primùm, vulgi errorem, existimantis unos antiquos bene scripsisse. Tum causis adductis cur qui Theatro serviebant Dramatici Poëtae, nihil magnum, efficerent: concludit Caesaris magnificentiam dignam rem fore, si Epicorum curam sic gerat ut in sua Poëmata toti possint incumbere, tandemque aliquis perfectus existat summis ipsius laudibus celebrandis idoneus. Circa Ann. 725.

INTERPRETATIO.

Cum tam multis magnisq; rebus administrandis unus tu, o Caesar, præsideas: cum idem Romanum Imperium armis defendas, disciplina sanctissima institutis persequaris, & si qua vitia mores corrumpunt, severitate legum coercas: publico bono graviter noceam, si te oratione longè desineam.

CUM tot sustineas, & tanta negotia solus:
Res Italas armis tuteris: morib⁹ ornes:
Legibus emendes: in publica commoda peccem,
Si longo sermone morer tua tempora, Caesar. 4

NOTÆ.

Hanc Epistolam constat non esse scriptam ante An. R. 725. & eodem scriptam est ferè certum ex eo quod in ea fiat mentio honorum divinorum Caesari delatorum, & Jani ab ipso post victam Cleopatram clausi, quæ duo anno illo contigerunt. Laudatur quoq; Palatina Bibliotheca, quæ tum absolvebatur, aliæque multa dicuntur, quæ hoc ipsum confirmant. Una obijci potest Epigraphæ, nomen Augusti præferens, quod tamen Caesar delatum fuit, solum post duos annos. Sed, responderi potest: Epistolam primò quidem inscriptam fuisse Caesari: sed quia isti nomini, cognomen longè magnificentius additum erat,

cum in volumen coactæ sunt Epistolæ, & ad Caesarem missæ: pro Caesare Augustum in titulo substitutum esse ab ipsomet Horatio: quod idem quoque ante fecerat in Ode 2. l. 1. quæ inter primas scripta, inscribitur tamen Augusto. Sic qui liber Ludovico olim Adeodato dicabatur: si nova nunc editione in lucem redeat, quando longè maxima facta Magni appellationem Invictissimo Principi addidit: quis dubitet, veteri libro novum cognomen inscriptum iri?

1. *Solus.* Lepido enim in ordinem redacto, & anno superiore mortuo Antonio, imperabat jam solus Caesar.

Romulus,

Romulus, & Liber pater, & cum Castore Pollux
Post ingentia facta, deorum in templa recepti, 6
Dum terras, hominumque colunt gen^{us}: aspera bella
Componunt: agros assignant: oppida conduunt:
Ploravere suis non respondere favorem
Speratum meritis: diram qui contudit hydram:
Notaque fatali portenta labore subegit:
Comperit invidiam supremo fine domari.
Urit enim fulgore suo, qui prægravat artes
Infra se positas: extinctus amabitur idem.
Præsentī tibi maturos largimur honores:
Jurandasque tuum per nomen ponimus aras,
Nil oriturum aliās, nil ortum tale parentes.
Sed tuus hic populus sapiens, & iustus in uno,
Te nostris ducibus, te Graiis anteferendo,
Cætera nequaquam simili ratione, modoque 20
Æstimat: & nisi quæ terris semota, suisque
Temporibus defuncta videt: fastidit, & odit:
Sic fautor veterum, ut tabulas peccare vetantes,
Quas bis quinque viri sanxerunt, fœdera regum
Vel Gabiis, vel cum rigidis æquata Sabinis, 25
Pontificum libros, annosa volumina vatū,
Dictitret Albano Musas in monte locutas.
Si, quia Græcorum sunt, antiquissima quæque
Scripta, vel optima: Romani pensantur eadem
Scriptores trutinā: non est quod multa loquamur.
Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri. 31

*magnum putant, aut etiam tolerabile, nisi quod terris procul diiunctum, vel longis retrō actis tem-
poribus antiquissimum sit: tam cæco vetustatis amore capti, ut leges tabularum xii. quibus culpa ve-
rantur, sanctitas à Decemviris, & pacis à nobis cum Gabiis & cum Sabinis consensu olim mutuo inita,
conditiones: rituales sacrorum libros, & antiquas vatū prædictiones, contendunt, in Monte Albano
à Musis ipsis jam olim pronuntiatas fuisse. Si quia Græcis contigit, ut apud ipsos vetustissima quæque
scripta, eadem quoque perfectissima essent, putamus idem de nobis æstimandum: nihil moror quin vera
estimemus alia nibilo magis falsa: dicamusque nihil intus in oleis, nihil extra in nucibus solidum esse;*

NOTÆ.

13. *Prægravat artes.* Eodem sensu dictum
est, quo in fine Epistolæ dicitur nil moror effi-
ci quod me gravat: hoc est quod mihi mole-
stum est. Sic enim qui excellunt arte aliqua,
ejusdem professoribus minus peritis, graves sunt;
& prægravant artes infra se positas, id est arti-
fices minus scientes.

14. *Extinctus amabitur idem.* In hanc sen-
tentiam pulchrè jocatur Martialis Ep. 10. l. 5. &
Iacurum l. 8. Ep. 69. ubi sic ait,
*Miraris veteres Vacerra solos,
Nec laudas nisi mortuos Fœdas.*

*Ignoscas petimus Vacerra: tanti
Non est ut placeam tibi, perire.*

15. *Præsentī tibi mat. larg. honores.* J Divinos
intelligit qui præter morem viventi Cæsari de-
lari sunt post victum M. Ant. templo Romæ ex-
tructo in ejus & defuncti Julii Cæsaris honorem.

23. *Tabulas peccare vetantes.* Hæ sunt xii. Ta-
bulæ continentes totum quasi Corpus Romani
Juris. Scriptæ fuere An. R. 302. & sequenti
publicè propositiæ à Decemviris, qui his duobus
annis loco Consulum temp. administrarunt, ut
tradunt Livius, Dionys. Cassiod. & alii.

Veniunus

devenisset; nos ad summum apicem felicitatis, quia eisdem Græcos vicinior pingendo, canendo, laudando. Quod si ut vino, sic verbis prodest ad bonitatem, vetustas: quot, quæso, annos necessarios putas, ut boni fiant? satisne est poetam centum ab hinc annis mortuum esse, ut perfectus putetur: an adhuc, novus, adeoque vilis, censendus erit? amabo, ut rixarum sit finis, certum aliquod temporis spatium constituamus. Sit exempli causa satis antiquus & laude dignus, quisquis poeta vixerit ante centum annos. Quid autem si mensis unus aut annus defuerit: quorum in numero habebitur, veterum, an recentium istorum, quos homines non solum nostra, sed proxima seculura ætatis continent? certe, inquis, iste cui unus duntaxat mensis aut annus, ad centenarium deest, ex albo veterum, honeste expungi non potest. Accipio quod das; & quasi pilos ex cauda equina velleverem singillatim, sic ex annorum numero singulos detraho: primum unum; deinde alterum, ac sic deinceps, donec multiplici detractioe paulatim facta, ruat cumulus ille; & vincatur, qui, ut de operum pretio iudicet, consulendos fastos existimas, unde constet de vetustate; nihilque magnam arbitratur quod sit à viventibus scriptum. Ennius ille, quem Grammatici nostri sapientiâ philosophicâ, militariq; fortitudine præditum; & deniq; Homerum alterum esse affirmant: ita indiligenter scribit ut parum videatur esse sollicitus quomodo verosimile faciat quod de se ipse ex Pythagora somnis jactabat, asserens animam Homeri in suum immigrasse corpus. Navis chara temperum lapsu intercidere, neq; leguntur amplius: verum tam altè inherent animis & memoria hominum, composita ab eo fabula, ut nuper scriptas putes: adeo omnibus putatur veneratione dignum quicquid antiqui carminis est. Quoties in catu hominum controversitur, quis cui sit anteposendus:

Venimus ad summum fortunæ: pingimus; atq; Pfallimus; & luctamur Achivis doctius unctis. Si meliora dies, ut vina, poemata reddit; 34 Scire velim, pretium chartis quot^o arroget annus. Scriptor ab hinc annos centum qui decidit, inter Perfectos, veteresq; referri debet, an inter Viles, atq; novos? excludat jurgia finis. Est vetus, atq; probus, centum qui perficit annos. Quid? qui deperit minor uno mense, vel anno: Inter quos referend^o erit? veteres ne poetas? 41 An quos & præsens, & postera respuet ætas? Iste quidem veteres inter ponetur honestè: Qui vel mense brevi, vel toto est junior anno. Utor permissò, caudæq; pilos ut equinæ 45 Paulatim vello: & demo unum: demo etiâ unum Dum cadat elusus ratione ruentis acervi, Qui redit ad fastos, & virtutem æstimat annis: Miraturq; nihil, nisi quod Libitina sacravit. Ennius & sapiens, & fortis, & alter Homerus, 50 Ut critici dicunt, leviter curare videtur, Quò promissa cadant, & somnia Pythagorea. Nævius in manibus non est: & mentibus hæret. Penè recens: adeo sanctū est vetus omne poema. Ambigitur quoties uter utro sit prior: aufert 55

NOTÆ.

32. Venimus ad summum fortuna, &c.] Teritiam hanc rem ridiculam, & apertè falsam asserit sequi, si vetustas sola præstantiam confert. Habemus enim, inquit, nos Romæ præstantes viros in arte athletica, in pictura, in musica, quas artes ante cæteras omnes à Græcis cultas, adeoque vetustissimas apud illos esse, in decursu Epistolæ narrat. Affirmat itaq; serîo Horatius meliores Romæ athletas, pictores, & cantores esse quam in Græciâ. Sed hinc falsissimâ ironiâ conficit, ad summum gloriæ apicem ascendisse Romanos, qui Græcis præstant in antiquissimis, & propterea nobilissimis Artibus, si verum est quod dicitur de vetustate.

49. Quod Libitina sacravit.] Ironicè hoc quæque: quomodo enim Libitina, sive Mors sacrum aliquid & venerabile facere possit? enumerat

hic antiquos Poetas Latinos, non magnopere bonos, qui tamen Romæ laudabantur ob vetustatem.

50. Ennius & sapiens & fortis & alter Homerus.] Ridere pergit, allusione facta ad somnium quod de se ipse narrabat Ennius, cum ex Pythagoræ doctrina assererebat vitam sibi dormienti immigrare animam Homeri, quæ putabatur fuisse olim Pythagoræ ipsius Philosophi summi, & Euphorbi militis generosi; ex quo sapiens, fortis & bonus Poëta videbatur esse debere, cum barbarus revera esset, de quo sic Ovidius:

Ennius ingenio maximus; arte rudis.

Plura de Ennio, vide Epist. 19. l. 1.

53. Nævius.] Aliquot annis Ennio senior, patriâ Campanus An. R. 523. doctissimè fabulas edidit.

Pacuvius

Pacuvius docti famam senis : Accius alti :
Dicitur Afrani toga convenisse Menandro :
Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi :
Vincere Cæcilius gravitate : Terentius arte.
Hos ediscit, & hos arcto stipata theatro 60
Spectat Roma potens : habet hos, numeratque
Poëtas

Ad nostrum tempus Livii scriptoris ab ævo.
Interdum vulgus rectum videt : est ubi peccat.
Si veteres ita miratur, laudatque poëtas ;
Ut nihil anteferat ; nihil illis cōparet ; errat. 65
Si quædam nimis antiquè, si pleraque durè
Dicere credat eos : ignavè multa, fatetur :
Et sapit ; & mecum facit : & Jove judicat æquo.
Non equidem infector : delendaque carmina Livii
Esse reor : meminisse quæ plagosum mihi parvo 70
Orbilium dictare : sed emendata videri,
Pulchræque, & exactis minimùm distantia, miror.
Inter quæ verbum emicuit si fortè decorum, &
Si versus paulò concinnior unus, & alter,
Injustè totum ducit, venditque poemâ. 75
Indignor quicquam reprehendi ; non quia crasse
Compositum, illepideve putetur : sed quia, nuper :
Nec veniâ antiquis, sed honorè, & præmia posci.
Rectè necne crocum, floremque perambulet Attæ

multorum) non sic vitupero, ut planè abolendus decernam : non possum tamen non admirari, quod eadem præclara videri, & proxima perfectis estimari : & fieri inique puto, cum propter vocum paucorum elegantiam, unumque aut alterum versum, cæteris omnibus concinniorum, & se in turba malorum effereant, poemâ totum tanquam egregium opus venditur, & quasi in pompa producitur. Indigne fero aliquid parvi pendere, non quia pingui Minervæ factum, ac sine lepore ; sed quia recens ac novum sit : nec contentos jam esse nostros homines si veteribus veniam a nobis impereant, nisi etiam eorum opera præmiis prosequamur & laudibus. Si vocare in dubium audeam, jurare ac merito suo recitari in theatro, & spectantibus placeant fabula a Quintilio Asta compositæ :

NOTÆ.

56. *Pacuvius.*] Ennii ex sorore nepos, Brundisii natus.

Accius.] Hunc, & Pacuvium scribit Quintilianus Tragediæ scriptores clarissimos ; gravitate sententiarum, verborumque pondere, & auctoritate personarum : cæterum, nitorem, & summam in excolendis operibus manum, magis videri temporibus, quàm ipsis defuisse.

57. *Afrani toga.*] Hoc est Tragediæ Togatæ, sive Romanæ, cum Græcæ Menandri Palliatæ essent.

58. *Plautus.*] M. Actius sive Attius Plautus, dicitur ad exemplum Epicharmi Syracusii in Sicilia *properare*, hoc est non laboriosè, nec graviter & accuratè, sed stylo humili, jocoso nugaci ; Comœdias scribere.

59. *Cæcilius.*] Mediolanensis & ut Tull. ad Att. scripsit ; malus auctor latinæ linguæ non minus

quàm Pacuvius.

Terentius.] Afer Carthagenensis, familiariter vixit cum P. Scipione Æmiliano, & C. Lælo, sub initium septimi Romæ sæculi.

*62. *Livii.*] Livius Andronicus Poëta, cujus fabulas Cicero judicavit non esse dignas quæ iterum legantur.

71. *Orbilium.*] Romæ ludi-magistrum cum ibi puer Horatius disceret, plagiarum fortè ab eo acceptarum, quando hæc scripsit, memor.

75. *Vendit Poëma.*] Hoc est vendit, sive laudat totum opus, ut bonum.

79. *Rectè necne crocum, &c.*] Crocum perambulare idem sonat ac incedere per theatrum atpersum aquâ croceâ, quod fieri solebat ad odorem gratum conciliandum, ut constat etiam ex Martiale qui *undam croci* vocat.

Fabula

impudentem me statim prope omnes seniores clamabant, qui in comædiis ab sapiente Æsopo, & à peritissimo Roscio actis, non verear aliquid vituperare. Hoc autem erit ex eo quod nobis blandimur, nil rectum rati nisi quod nobis tale sit visum; vel quod nos pudeat à juvenibus aliquid discere; & senes confiteri optabilem nobis esse jacturam rerum quarundam, quas summo studio comparandas olim credidimus. Jam verò qui Carmen à Numæ scriptum & à Sallii Martis sacerdotibus cani inter saltandum, solitum, tanquam bonum commendat: putari certe vult id intelligere, in quo nec ego, nec ullus quidquam videt. Neq; hoc facit, ut mortuorum laudet ingenia, sed suâ in nos, librisq; nostris instigatur invidia. Quod si jam olim Græci tam novitati suspensè infensi, ac nos hodie sumus: quid modo haberemus, antiquum; quid quod publicè manibus tereatur, legereturque? Ubi à bellis quiescit Græcia, otio primum & iugis vacare; deinde etiam in vitia stelli lenocinante fortuna caput. Principio itaque ludicris certaminibus studuit, equisq; exercendis; mox se ad signa & statuas ex marmore, æve, aut ebore sculptas convertit, earumq; artifices plurimi fecit. Mirata quoq; est tabulas pictas. Successit omnibus musica amor, & Actiorum à theatro exhibitarum. Puellam diceret adhuc infantem, in nutriceis tutela posuam, ludisq; variis se oblectantem, quæ quod initio summè cupiderat, brevi satiavit: quid enim est quod diu placeat, aut displiceat? Existere ejusmodi Græcorum studia, dum pace frui concessum est. Romanis alia cordi fuerunt, diuq; usurpata: domo patente à luce prima vigiles stare, & de jure consulentibus respondere; pecuniam collocare apud ditiores idoneos, & iis conditionibus quibus ritè cautum esset, ne quid mutuant periret; grandiorum natu documenta excipere; consilio regere adolescentes, admonerique quo pacto possent rem familiarem amplificare, & cupiditatibus moderari. Sed tandem ista commutavit populi levitas; unque omnes scribendis desiderio correpti sumus. Patres cum pueris; cum juvenibus senes, edera coronatos cenare videas, & carmina qua fecere, dictantes librariis scribendi periti. Ego ipse professus non semel, nullus me versus condere,

Fabula, si dubitem: clament periisse pudorem 86
Cuncti penè patres: ea cum reprehendere coner,
Quæ gravis Æsopus, quæ doctus Roscius egit.
Vel quia nil rectum, nisi quod placuit sibi, ducunt:
Vel quia turpe putant parere minoribus: & quæ
Imberbes didicere, senes perdenda fateri. 85
Jam saliare Numæ carmen qui laudat, & illud,
Quod mecum ignorat, solus vult scire videri:
Ingeniis non ille favet, plauditq; sepultis:
Nostra sed impugnat: nos, nostraq; lividus odit.
Quod si tam Græcis novitas invisâ fuisset, 90
Quàm nobis: quid nunc esset vetus? aut quid haberet

Quod legeret, trereturq; viritum publicus usus?
Ut primum positis nugari Græcia bellis
Cœpit, & in vitium fortunâ labier æquâ:
Nunc athletarum studiis, nunc arsit equorum: 95
Marmoris, aut eboris fabros, aut æris amavit:
Suspendit pictâ vultum, mentemq; tabellâ:
Nunc tibicinibus, nunc est gravissâ tragœdis:
Sub nutrice, puella velut si luderet infans:
Quod cupide petiit, maturè plena reliquit. 100
Quid placet aut odio est, quod non mutabile credas?

Hoc paces habuere bonæ, ventique secundi.
Romæ dulce diu fuit, & solenne reclusa
Mane domo vigilare: clienti promere jura;
Cautos nominibus certis expendere nummos;
Majores audire: minori dicere, per quæ 106
Crescere res posset, minui damnosa libido.
Mutavit mentem populus levis: & calet uno
Scribendi studio: pueri, patresq; severi
Fronde comas vincti cœnant, & carmina dictant.
Ipse ego, qui nullos me affirmo scribere versus:

Græcorum studia, dum pace frui concessum est. Romanis alia cordi fuerunt, diuq; usurpata: domo patente à luce prima vigiles stare, & de jure consulentibus respondere; pecuniam collocare apud ditiores idoneos, & iis conditionibus quibus ritè cautum esset, ne quid mutuant periret; grandiorum natu documenta excipere; consilio regere adolescentes, admonerique quo pacto possent rem familiarem amplificare, & cupiditatibus moderari. Sed tandem ista commutavit populi levitas; unque omnes scribendis desiderio correpti sumus. Patres cum pueris; cum juvenibus senes, edera coronatos cenare videas, & carmina qua fecere, dictantes librariis scribendi periti. Ego ipse professus non semel, nullus me versus condere,

NOTÆ

80. *Atta fabula.* Lepidissimum est quod hic quaeritur: an rectè per theatrum ambulet fabula à Q. Atta composita. At: enim, test. Festo dicebantur cuiusque vitæ pedum crurumve terram magis radere quàm incedere videbantur.

86. *Saliare Numæ carmen.* Poësis obscurissima, & nulli satis intellecta, quæ à Numæ ruge composita, à Sallii Martis sacerdotibus saliendo canebatur.

Invenio

Invenior Parthis mendacior; & prius orto
Sole, vigil calamum, & chartas, & scrinia posco.
Navè agere ignarus navis timet: abrotonū ægro
Non audet, nisi qui didicit, dare: quod medi-
corum est,

Promittunt medici: tractant fabrilia fabri.
Scribimus indocti, doctique poemata passim.
Hic error tamen, & levis hæc infania, quantas
Virtutes habeas, sic collige: vatis, avarus
Non temerè est animus: versus amat: hoc stu-
det unum:

Detrimenda, fugas servorum, incendia ridet:
Non fraudem socio, puero non cogitat ullam
Pupillo: vivit filiquis, & pane secundo:
Militiæ quanquam piger, & malus, utilis urbi.
Si das hoc, parvis quoq; rebus magna juvari:
Os tenerum pueri, balbumq; poeta figurat:
Torquet ab obscenis jam nunc sermonib⁹ aurè:
Mox etiam pectus præceptis format amicis,
Asperitatis, & invidiæ corrector, & iræ.

Rectè facta refert: orientia tempora notis
Instruit exemplis: inopem solatur, & ægrum.
Castis cum pueris ignara puella mariti
Disceret unde preces, vatem ni Musa dedisset?
Poscit opem chorus, & præsentia numina sentit:
Cœlestes implorat aquas docta prece blandus:
Avertit morbos: metuenda pericula pellit,
Impetrat & pacem, & locupletem frugib⁹ annum.
Carminè di superi placantur, carmine manes.

magis mendax convincor quàm
Parthi, cum ante solem ortum
somno pulso, offerri mihi cala-
mum, chartas, & scrinia iube-
am. Regere navem suscipit ne-
mo navigandi ignarus; nec quis-
quam nisi medendi peritus sit,
abrotonum, aliarum medicarum
herbam audet agro porrigere. Me-
dici medica; fabri fabrilia tra-
ctare solent. Una est Ars pan-
gendorum poematum ad quam
nos omnes, docti, indocti, nullo
discrimine factos putamus. Quam
tamen animi ista inducit ad er-
rore profecta, & genus hoc levis
infania, publice prosit, mecum
sic astima. Vatem avarum non
facile invenias: solis contentus
versibus, ultra se nil amat aut
curat. Damna rei domestica,
transfugia mancipiorum, incen-
dia, pro nibilo habet: nullam
consortibus, nullam pupillis mo-
litur fraudem, contentus filiquis
ac pane secundario: & quan-
quam parum bello idoneus, domi
tamen & in urbibus utilis est.
Nam si concedas quod esse verissi-
mum constat, non facile res mag-
nas, sine parvis consistere posse:
Poeta puerorum os fingit, lin-
guamque, ad rectam pronuncia-
tionem; & in ipsa ætate tenera
obscenitatem omnem verberum
ab auribus avertit, honesta solum
ingerens. Post paulo animum
salutaribus documentis infor-
mans, monet ut in convitiis mu-
tuo, asperitatem, invidiam, & iram devitent. Rectè factorum narrat historiam; præsentia tempora,
prætorum exemplis instruens; rerum pressu inopia, aut aliqui agris, solatium adhibet blande ora-
tionis. Jam, pueri & puella unde precum discerent formulas, nisi magistros vates, Musa dedissent.
His ergo precibus Juvenum chorus Virgumq; deos invocans, opem quam orat accipit: & modo quidem
tempestivum imbrem elicit celo; nunc morbos impendentes, aliq; depellit pericula; pacem obtinet, &
frugum omnis generis ubertatem. Carminibus di superi, inferique propitii fiunt.

NOTÆ

112. *Parthis mendacior.* Hinc fortè Parthi
Romanis mendaces tanquam ex proprio vicio
dicti, quod M. Crassum insigni olim mendacio,
& pacis, quam minime vellent, simulatione, cir-
cumvenissent; quodque captivorum & signorum
restitutionem sæpè promissam diutissime distu-
lissent.

114. *Abrotonum.* Herba medica, aliqui syl-
vestrem cupressum appellant.

123. *Vivit filiquis.* Hoc est fabarum pura-
minibus,

126. *Os tenerum pueri.... figurat.* Rectè
puerorum pronuntiatio Poëtis idcirco tribuitur,
vel quod ipsi eam docerent, vel quod (ut vidi-
mus Epist. ultima libri superioris; & in hac ipsa
ubi de Orbilio, suprà) pueri discentes legere,
Poëtarum libris uterentur.

133. *Disceret unde preces, &c.* Hymnos in-
telligit similes Carmini Seculari, quod diximus
à choro nobilium puerorum puellarumq; cani ad
impetrandam valetudinem, frugum copiam, &c.

*Antiqui agricolæ, laboriosi & par-
vo contenti peracta messe, fessa
corpora, & animum, qui obvien-
tura copia spe, operi fortiter insti-
terat, relaxantes, feriarum tem-
pore, una cum adiutoribus labo-
rum, cum pueris, & pudica ux-
ore, dea Telluri porco faciebant;
Sylvano finium tutore, lac; flo-
res verò & vinum offerebant Ge-
nio, vita brevitatis optimè conscio,
& singulos de ea admonenti. In-
ter hæc nata consuetudo Fescenni-
norum carminum licentius sun-
dendorum, quibus jocose sui in-
vicem conviciabantur rustici, mul-
tisque mutuo exprobrabant, risum
undique capientes: recurr-
batque annis singulis libertas om-
nibus jucunda: donec lusus prin-
cipio amabilis, in manifestum
versus furorem, honestissimo cui-
que minari cepit, grassarique per
domos nullo cuiusquam metu, re-
spectu nullo: sensere vulnera, qui
sunt admorsi, neque sine cura fu-
ere, qui integri restabant: vide-
bant enim periculum commune;
eoque res processu, ut lege lata,
& propositis poenis cavendum fue-
rit ne quis versu maledico cuius-
quam nominatim mores notaret.
Sic, fuscinarum scilicet veriti
qui insanire cœperant, maledicen-
di more mutato, innocuam dum-
taxat spectantis populi oblationem quesivere. Gracia à Romanis subacta, Roma regnare, & propriis
dominari victoribus visa est, Artibus suis rudis illarum Latio. Sic brevi cœpit detergi stylo vetus barbaries,
migrante eam sermonis elegantia, quæ tamen non nisi paulatim successit, cum diu superfuisset, hodiæque
maneant agreste quiddam, & pristina asperitatis quasi vestigium. Serò enim Græcos scriptores attentè
legimus, selumque Punicis bellis confectis inquirere curavimus, haberentne aliquid boni, quodque in
nostram militatæm converti posset, Sophocles, Thespis, Æschylus.*

Agricolæ prisci, fortes, parvòque beati,
Condita post frumenta, levantes tempore festo 140
Corpus, & ipsum animum spe finis dura ferentem,
Cum fociis operum, & pueris, & conjugæ fida
Tellurem porco, Sylvanum lacte piabant,
Floribus & vino Genium memorem brevis ævi.
Fescennina per hunc inventa licentia morem 145
Versibus alternis opprobria rustica fudit,
Libertasque recurrentes accepta per annos
Lusit amabiliter: donec jam sævus apertam
In rabiem verti cœpit jocus: & per honestas
Ire domos impune minax: doluere cruento 150
Dente laceffiti: fuit intactis quoque cura
Conditione super communi: quin etiam lex,
Pœnæque lata, malo quæ nollet carmine quemquam
Describi: vertere mœdum, formidine fustis
Ad benedicendum, delectandumque; redacti. 155
Græcia capta, ferum victorem cepit: & artes
Intulit agresti Latio: sic horridus ille
Defluxit numerus Saturnius: & grave virus
Munditiæ pepulere: sed in longum tamen ævum
Manferunt, hodiæque manent vestigia ruris. 160
Serus enim Græcis admovit acumina chartis:
Et post Punica bella: quietus, quærere cœpit,
Quid Sophocles, & Thespis, & Æschylus utile
ferrent.

NOTÆ.

139. *Agricolæ prisci, &c.]* Narratur hic
initia priscæ Comædiæ.

144. *Genium memorem brevis ævi.]* Inter
plurimas Genii significationes, una est, quæ ex-
primitur tutelare quoddam nomen, singulis ho-
minibus, ex fide veterum, ab ipsa statim nati-
vitate attributum, cum ipsis natum, & ipsis mor-
ientibus desitutum, *δαίμων* Græci appellabant.
Ideo autem est Genius brevis ævi memor, quod
ut Epistolâ proximâ dicitur, natale cuiusque
astrum temperaret, eique præsidere. Ut au-
tem hoc obiter dicam ex Plinio l. 2. c. 7. tute-
laria hæc numina, si maribus præessent, Genii;
si foeminis, Junones vocabantur: unde apud
Petronium sic jurat meretricula: *Junonem meam
nulli iratam habeam:* & apud Juven. Sat. 2. de

domino muliebriter molli sic scribitur:

Et per Junonem Domini jurante ministro.

145. *Fescennina licentia.]* Versus magnâ ver-
borum licentiâ constantes, primum Comædiis,
deinde nuptiis adhiberi cœpti in oppido Fescin-
nio, Etruriæ.

153. *Pœnæque lata.]* Lege cautum, ne quis
Poeta carperet aliquem nominatim; & si fe-
cisset, liceret jure in illum agere.

158. *Numerus Saturnius.]* Barbaries Æyli ab
eo usque tempore propagata, quo Saturnus an-
tiquissimus temporis deus regnavit in Italia, quæ
inde est dicta Saturnia. Numerum autem dixit
ironicè quod rudi tum sermoni nullus inesset
numerus, nulla suavitæ.

Tentavit

Tentavit quoque rem si dignè vertere posset:
Et placuit sibi naturâ sublimis & acer. 165

Nam spirat tragicum satis : & feliciter audet :
Sed turpem putat in scriptis, metuitq; lituram.
Creditor, ex medio quia res arcessit, habere
Sudoris minimum : sed habet comœdia tanto

Plus oneris, quanto veniæ minùs : aspice, Plautus
Quo pacto partes tenetur amantis ephebi : 171
Ut patris attentis, lenonis ut insidioli :

Quantus sit Dossennus edacibus in parasitis :
Quàm non aditricto percurrat pulpita focco.

Gestit enim nummū in loculos dimittere, posthac
Securus, cadat, an recto stet fabula talo. 176

Quem tulit ad scenam ventoso gloria curru,
Exanimat lentus spectator ; sedulus inflat.

Sic leve, sic parvum est, animum quod laudis
avarum

Subruit, aut reficit : valeat res ludicra : si me 180
Palma negata, macrum ; donata reducit opimum.

Sæpè etiam audacem fugat hoc, terretq; poetam,
Quodd numero plures, virtute & honore minores,

Indocti, stolidique, & depugnare parati, 184
Si discordet eques : media inter carmina poscunt

Aur ursum, aut pugiles : his nam plebecula gaudet.
Verū equitis quoq; jam migravit ab aure voluptas

Omnis ad incertos oculos, & gaudia vana.

Quin, an si quidam sunt experiri,
rectene Græca in Latinum sermonem
converterentur ; gratulatiq; sibi
sunt ingenitam sublimitatem,
& ærem animorum vini. Gerimus
enim plerumq; spiritus Tragicæ
pares ; nec infelicem ferè
exitum habent quæ in hoc genere
tentamus ; habitura feliciterem,
nisi nos liturarum puderet, quibus,
primo scribendi impetu fusa, cor-
rigeremus. Sunt qui putent Co-
mœdiam idcirco faciliorem, quod
argumenta sumat ex vita com-
muni : sed revera qui eam scri-
bunt tantò plus oneris in se susci-
piunt, quanto minus si quid pecca-
verint, solet ipsis ignosci. Vide
quàm parum accurate versetur
Plautus in exhibenda nobis ima-
gine adolescentis amatoris, patris
avarì ac suspiciosi, fraudulentis
lenonis. Vide quàm negligenter
Parasitos descripsit Dossennus :
hoc nempe unum ipse curabat ut
comœdia à se scripta pretium ac-
ciperet, parum sollicitus bene an
male illa succederet. Qui non,
ut hic, mercede, sed laude adduc-
untur, ut scribant, quæ de thea-
tro recitentur : hi si languere vi-
deant spectatores & fastidiire, ani-
mo concidunt. Si alacres accu-
rant, cupidèq; attendant, effe-
runt se immodicè ; nimique sui

opinionem instantur & tument : adeo parva res est quæ gloria appetentem animum dejicit, aut sustollit.
Nolim profectò ego sic in re ludicra certare, ut, si vinci contigerit, macer ; si vicero, pinguior fiam. Est
etiam aliud quo aliqui minimè timidi Dramatici Poeta quidam, à scribendo revocantur : quod popula-
ris multitudo, gradu, meritòque inferior, & ex ineptis imperitisque capitibus constans, mediani inter-
dum poscat abrupti fabulam, ut versus producat, aut pugiles, quibus magis oblectatur : adeoque hoc
velit, ut si dissentiant equites, armis decernere parata sit ad extorquendum vi quod negatur. Quan-
quam & iste, equestris etiam ordinis caput esse jam morbus ; & vilior illi est voluptas aurium quam
oculorum, quos vagè hinc illuc convertunt ut vanis gaudiis levem animum pascant.

NOTÆ.

170. *Aspice, Plautus, &c.*] Dubitant Inter-
pretes, laudetur hic Plautus an fugilletur. Sed
cum in Arte poet. dicat Horatius Romanos stultè
miratos esse Plautinos sales & numeros ; & nunc
idem Plautus Dossenno jungatur quem certum
est viruperari ; denique etiam ob antecedentia :
vix dubitare possum, quin Plautum accuset indi-
ligentiæ, ambigua tamen paululum oratione de
industriâ usus, quod ille multorum judicio bonas
scripsisse Comœdias putaretur.

176. *Cadat an recto stet fabula talo.*] Cadere
dicebantur fabulæ, quæ spectatoribus parum pro-

batæ, explodebantur : stare verò, quæ ab initio
ad finem cum plausu spectabantur. Tali autem
metaphora ab homine ducitur, qui recto talo
stat ; everso, cadit.

177. *Quem tulit ad scenam gloria.*] Alteras
addit causas quibus fiat ut Poetis dramatica &
theatralis perfectæ non sit ; & postquam in
Plauto negligentiam ; in Dossenno avaritiam
notavit, alios esse dicit gloriæ nimis avidos
quique idcirco dererentur auditorum fastidiis
& oscitantia ; denique addit plebis insaniam,
clamores, &c.

Quatuor aut etiam plures horas
sublatis velis scenicis, sic agitur
fabula, ut equestres pedestresque
copia fugientes exhibeantur; se-
quantur has captivi reges vincti
post tergum manibus; adsunt
max varii generis vehicula, pi-
lenta, effeda, petorrita, bello cap-
ta, navesque spoliis onusta, tabu-
la, mensa, lecti ebore multo ex-
ornati, Corinthus deniq; ipsa cap-
tiva instat, in imagine triumphan-
tur. Si viveret adhuc Democri-
tus, rideret sanè, quoties produ-
ceretur, & ad se populi raperet
oculos, sive Camelopardalis mix-
tum animal ex panthera & ex
camelo; sive Elephas albus. Er-
quidem attentione majori con-
templaretur populum quam ludos
ipsos, cum in his pauciora se
ostenderent qua miraretur. Quod
verò ad scriptores attinet, qui
sua recitarent, perinde illos fac-
re judicaret, ac si apud aëllum
surdum fabulam aliquam nar-
rarent. Qua enim tanta histri-
onis vox est, qua populi tumultu-
antius clamores vincat, postaque
exaudiri? credas audire te ven-
tos in monte Gargano, aut in
mari Tyrreno mugientes: tan-
tus editur strepitus quoties ludi-
tur in theatris nostris, apparentq;
actores in pretioso vestibus, &

arte hæcenus Roma incognita elaboratis. Vix enim prodiit è scena actor illis indutus cum manibus
undique plauditur, non quòd præclarum aliquid dixerit, qui adhuc tacet; sed quòd admirationi sit
purpura Tarentina violas referens, quâ vestitus processit. Ne aussem fortasse existimes, ò Cæsar, me qua
ab aliis fieri laudabiliter videam, ideo laudare parcius, quod ego eadem tractare nolim: profiteor Dra-
maticum illum poetam rem aquè difficilem facere, mihi videri, quàm si per funem ambularet, qui
me in eo Tragediæ argumento quod nihil ad me spectat, sic commovebit, irâ accendet, mansuesciet,
terrebit, quasi rem veram geri conspicerem; quique velut præstigiator aliquis sic me afficiat, ut si
modo Athenis possum, modo Thebis, qua illic agerentur, oculis cernerem.

NOTÆ.

189. *Aulæ premuntur.* Cum aliquid agen-
dum in theatro erat, scena tapetibus non tan-
tum ornabatur, sed etiam velabatur, dum inci-
peret Actio. Tum enim obtensi tapetes sustol-
lebantur & convoluti premebantur, donec finita
fabula, demitterentur iterum.

207. *Lana Tarentino violas imitata veneno.*
Lana tincta purpurâ Tarentinâ, quam alii cæ-
ruleam, alii rubram subobscuram ex violæ mix-
to colore fuisse volunt. Venenum potò quod
hodie in malam ferè partem accipitur: ancipi-
tum olim apud Græcos & Latinos significatum

Quatuor aut plures aulæa premuntur in horas:
Dum fugiunt equitum turmæ, peditumq; catervæ.
Mox trahitur manib⁹ regū fortuna retortis. 191
Effeda festinant, pilenta, petorrita, naves:
Captivum portatur ebur, captiva Corinthus.
Si foret in terris, rideret Democritus: seu
Diversum confusa genus panthera camelo, 195
Sive elephas albus vulgi converteret ora:
Spectaret populum ludis attentius ipsis,
Ut sibi præbentem mimo spectacula plura.
Scriptores autem narrare putaret aëllum
Fabellam furdo: nam quæ pervincere voces 200
Evaluerè sonum, referunt quem nostra theatra?
Garganum mugire putes nemos, aut mare Tuscū:
Tanto cum strepitu ludi spectantur, & artes,
Divitiæq; peregrinæ: quibus oblitus actor
Cum stetit in scena: concurrat dextera lævæ. 205
Dixit adhuc aliquid? nil sanè: quid placet ergo?
Lana Tarentino violas imitata veneno.
Ac ne fortè putes me, quæ facere ipse recusè,
Cum rectè tractent alii; laudare malignè:
Ille per extentum funem mihi posse videtur 210
Ire poeta: meum qui pectus inaniter angit,
Irritat, mulcet, falsis terroribus impler,
Ut magus: & modò me Thebis, modò ponit
Athenis.

habuit, & de his omnibus dicebatur, quæ quo-
dammodo poterant ejus rei naturam immutare
ad quam applicarentur; adeoque de coloribus.

211. *Inaniter angit.* Qui tanta arte tractat
argumentum Tragediæ nihil ad me pertinens,
ut quasi mea res ageretur, ita dolore, metu, mi-
sericordiæque afficiat. Tum enim inaniter spe-
ctator angitur, cum nulla subest vera causa cur
angatur. Hæc verò cum dicit Horatius, intelligi
vult nullum suo tempore esse Dramaticum ta-
lem Poëtam.

Verum

Verum age, & his, qui se lectori credere malunt,
 Quàm spectatoris fastidia ferre superbi: 215
 Curam redde brevem: si munus Apolline dignū
 Vis complere libris: & vatibus addere calcar:
 Ut studio majore petant Helicon virentem.
 Multa quidem nobis facimus mala sæpè poetæ:
 (Ut vineta egomet cædam mea) cum tibi librum
 Solicito damus, aut fesso: cum lædimur, unum 221
 Si quis amicorum est ausus reprehendere versum:
 Cum loco jam recitata revolvimus irrevocati:
 Cum lamentamur, non apparere labores
 Noctros, & tenui deducta poemata filo: 225
 Cum speramus eò rem venturam, ut simulatque
 Carmina rescieris nos fingere; commodus ultro
 Accerfas; & egere vetes; & scribere cogas.
 Sed tamen est operæ pretium cognoscere quales
 Ædituos habeat, belli spectata, domique 230
 Virtus, indigno non committenda poetæ.
 Gratus Alexandro regi Magno fuit ille
 Chærilus: incultis qui versibus, & mæstè natis
 Retulit acceptos, regale numisma, Philippos.
 Sed veluti tractata notam, labemq; remittunt 235
 Atramenta: ferè scriptores carmine fœdo
 Splendida facta linunt: idem rex ille, poemā
 Qui tam ridiculum, tam carè prodigus emit:
 Ediçto vetuit, ne quis se, præter Apellem,
 Pingeret: aut alius Lysippo duceret æra 240
 Fortis Alexandri vultum simulantia: quòd si
 Judicium subtile videndis artibus illud
 Ad libros, & ad hæc musarum dona vocares:

Sed est præterea Poëtarum aliud
 genus, qui scenam & populi plau-
 sum vivantes totum resonant in
 eruditilectoris judicio. Hæc te be-
 nevolentia tua complecti, & be-
 neficis ornare æquis est; unamq;
 illis curam relinquere rectè scri-
 bendi: si cupias bibliothecam quā
 magnifico sumptu Apollini dedi-
 casset in palatio tuo, bonis libris im-
 plere. Et animos poetis addere, qui-
 bus ad summā divina Aris lau-
 dem alacrius contendant. Equi-
 dem sæpè nos qui Poeta vocamur
 (ut nostra ipse mala vituperem)
 non parvum rebus nostris nocemus
 cum libros à nobis compositos, tibi
 aut fatigato, aut occupato tradi-
 mus, sane intempestive; cum agrè
 ferimus, si quis amicus versum ali-
 quem nostrum non probat; cum lo-
 ca quadam in quibus nobis præci-
 pue placemus, satis speras; lætè,
 recitaturque, invitis tamen audi-
 toribus, & minime rogati, pergi-
 mus inculcare; cum querimus
 parvum intelligi quā exacto labo-
 re, quantaq; diligentia, qua pro-
 ferimus carmina, elucubrata sint;
 cum ad nos fuisse blandimur,
 ut credamus te cum primū ac-
 ceperis nos versus scribere, vocatu-
 rum continuū, & cumulatū opi-
 bus, iussurum pergere. Nihilomi-
 nus tamen summe expedit equum-
 que est te intelligere quā cum his
 vitiis habeamus dona, & scire qui-
 bus tandem scriptoribus curam
 des, suis operibus, immortalitati
 consecrandi summam illam vir-
 tutem tuam, pacis bellique artibus clarissimam: hoc enim certè qualiscunq;
 Poeta non potest pro merito
 facere. In quo non satis sua fama consuluit magnus ille rex Alexander,
 cum Chærilis, à quo erat lau-
 datus, versus incultos, donario muneravit nummorum Philippi regis & patris sui imagine insignitorum.
 Sic enim ferè fit, ut sicut atramenta, tractantium manibus labem aspergunt: ita insulsa laudationes
 illustribus factis adhibita, ea commaculent. Ac quod magis miveris: ille ipse rex qui absurdo poemati
 tantum pretium prodigus posuit, lege latā prohibuit, ne quis nisi Apelles auderet ipsam ponicillo expri-
 mere; & ne, præter Lysippum, fortis Alexandri statum ære fuso ullus formaret. Nonne hæc contem-
 ptans ejusdem hominis judicia, dicas Alexandrum de Artibus subtilissime judicantem, cum ad libros decem-
 tit & carmina, de iis,

NOTÆ

214. Verum age & his, &c.] Sunt hi Poetæ
 Epici, in quorum gratiam præmissa sunt hætenus
 omnia, tum quæ de Poëtis in genere, tum quæ
 privatim de Dramaticis retulit, ut tandem, quod
 supra jam dixi, Virgilium & Variū hujus tem-
 poris Poëtæ Epicos clarissimos, & Augusto jam
 satis charos, eidem commendaret impensius.

216. Munus Apolline dignum.] Bibliothecam
 Apollini consecratam in ipso Cæsaris palatio
 an. R. 726.

218. Helicon.] Bæotiæ montem Musis sacrum.
 229. Quales Ædituos.] Æditui sunt quibus
 rerum sacrarum custodia demandatur & cura.
 Vult ergo virtutem Augusti ejusque famam res
 sacras esse quæ non nisi dignis ædituis curandæ
 ac custodiendæ committi debeant: hoc est, quas
 soli tractare debeant Poetæ præstantissimi, non
 autem Chærilus aliquis poeta malus: in quo pa-
 rum existinationi suæ cavet rex Alexander.

U

Bæotium

de iis, quasi Bætus esset, stolidissime cogitasse. At tantum abest, ut honorificentissimum tuum de se iudicium falsi convincant; aut male apud se collocata probent beneficentia tua, charissimum tibi Virgilius & Varius: ut potius maxime commendent sapientiam tuam; estque longe verissimum, non melius per statuas representari Virorum illustrium vultus, quam eorundem mores atque virtutes versibus exprimantur. Ego certe si par adesses voluntati facultas, longè mallem ves à te gestas dicere, describere tractus terrarum victoris à te peragratos, fluvios quos superasti, arces altissimas quas subvertisti, barbara regna à te subacta; bellæque à milite tuo, tuoque ductu per universum orbem feliciter pugnata; Janumque clausum, ac denique feroces Parthos Romam te Principe timere visos: hæc, inquam, omnia versibus meis celebrare mallem, quam stylo pedestri nec longè supra vulgarem modum assurgente, Satyras scribere. Sed neq; humile carmen fastigio tuo convenit, nec patitur me verecundia, rem attemptare viribus meis tanto intervallo maiorem. Sedulum autem laudandi studium, si vires desint, dum stulte cupimus quem diligimus tollere, deprimit potius, eiq; laudibus absurdus nocet: præsertim ubi in numero carmine ars ostentatur. Auditor enim, si quid infulse dicitur ac risu dignum, id tantum sibi placens, facilius retinet, ac jucundius recordatur, quam quod cum dignitate iudiciorum; prolatum erat. Facisset itaq; sedulitas officiosa quæ mihi nocet: & ut non cupiam pravè ex cera mihi vultum effingi, sic malis versibus laudari nolo: ne cogar erubescere ob malè concinnatam laudationem, & unà cum ejus autore, in patente cista jacentem me aliquis in vicum deferat, ubi tus, odorati pulveres, & piper venduntur, cum merce cætera, cui tegenda involvendaq; chartarum inutilium magnus est usus.

Bæotum in crasso jurares aere natum,
At neque dedecorant tua de se judicia, atque 245
Munera, quæ multa dantis cum laude tulerunt,
Dilecti tibi Virgilius, Variusque poetæ:
Nec magis expressi vultus per ahenea signa,
Quam per vatis opus mores, animique virorum
Clarorum, apparent: nec sermones ego mallem 250
Repentes per humum, quàm res componere gestas:
Terrarumque situs, & flumina dicere, & arces
Montibus impositas, & barbara regna, tuisque
Auspiciis totum confecta duella per orbem,
Claustraq; custodem pacis cohibentia Janum, 255
Et formidatam Parthis te Principe Romam:
Si quantum cupere, possem quoque: sed neq; parvum
Carmen majestas recipit tua: nec meus audet
Rem tentare pudor, quam vires ferre recusent.
Sedulitas autem, stulte quem diligit, urget: 260
Præcipue cum se numeris commendat, & arte.
Discit enim citius, meminitq; libentius illud, (tur.
Quod quis deridet, quàm quod probat & venera-
Nil moror officium, quod me gravat: ac neq; ficto
In pejus vultu proponi cereus usquam, 265
Nec pravè factis decorari versibus opto:
Ne rubeam pingui donatus munere: & unà
Cum scriptore meo capsâ porrectus aperta,
Deferat in vicum vendentem tus, & odores,
Et piper, & quidquid chartis amicitur ineptis. 270

NOTÆ.

244. Bæotum in crasso aere.] Bæotos olim pro stupidis habitos esse constat: stupiditatis verò causam Horatius, cum phisicis, confert in crassam aeris affectionem. Tullius certè l. de fato sic scribit de Atheniensibus. Athenis tenuè cælum, ex quo acutiores etiam putantur Attici. Nunc etiam ingenia tarda, crassa appellamus & pingua. Sic infra: ne rubeam pingui donatus munere. Et Martialis Cosconium dicturus stupidum, lepide cum epig. 77. l. 2. tani pinguem asserit ut utilis ungendis curruum axibus esse possit.

247. Dilecti tibi Virgilius.] Quàm charus fuerit Augusto Virgilius, & quanto apud eum in pretio, nemo ignorat. Solum adverto quod supra indicatum est, opportunissimam huic tempo-

ri fuisse istam Horatii Epistolam, quæ commendatur Cæsari Poetæ Epici, in gratiam præsertim Virgilii: quod hic jam à duobus circiter annis præclarum Æneidos opus aggressus esset, aut certè sequenti post sublatum Antonium: nimirum an. R. 723, post reportatam Actiacam victoriam.

257. Formidatam Parthis te principe Romam.] Non respiciunt ista signorum & Romanorum militum restitutionem Augusto à Phraate factam anno tantum 734. sed metum in quo idem Phraates fuit decennio ante, nempe an. 724. quando Tiridates ad Augustum confugit periturus opem adversus Phraatem regem suum, quem dejecerat principatu.

EPISTOLA II. Ad JULIUM FLORUM.

ARG. *Excusat Horatius apud Julium Florum, paucis quidem quoddam ad illum non dederit literas; pluribus vero, quod nullos versus lyricos miserit: hoc precipue asserens, eam se jam etate esse quam magis deceat de componendis moribus, quam de concinnandis versibus cogitare.* An. 743.

FLore, bono, claroque fidelis amice Neroni,
Si quis forte velit puerum tibi vendere, natum
Tibure, vel Gabiis: & tecum sic agat: hic &
Candidus, & talos à vertice pulcher ad imos,
Fiet, eritque tuus, nummorum millibus octo,
Verna ministeriis ad nutus aptus heriles,
Literulis Græcis imbutus, idoneus arti
Cuilibet: argillâ quidvis imitaberis udâ.
Quinetiam canet indoctum, sed dulce bibenti.
Multa fidem promissa dant: ubi plenius æquo
Laudat venales, qui vult extrudere, merces.
Res urget me nulla: meo sum pauper in ære.
Nemo hoc mangonū faceret tibi: non temerè à me
Quivis ferret idem: semel hic cessavit: &, ut fit,
In scalis latuit metuens pendentis habenæ.
Des nummos: excepta nihil te si fuga lædat.
Ille ferat pretium, pœnæ securus, opinor.

O Juli Flore, quem, sibi fidelissimum, convictum familiari dignatur Claudius Tiberius Nero Augusti Privignus: si quis tibi proponat venalem servulum, oriundum Tibure vel Gabiis, & te sic alloquatur: puer hic quem sic candidum vides, & à capite ad calcem tam pulchrum, tuus ex meo fiet, numeratis octo sestertiis nummorum millibus. Est porro idem ad omnia ministeria heri jussu promptissimus, græcè aliquid novit; ad artem quamlibet adeo aptus factusque ut eo tanquam molli argillâ uti possis ad omnia. Canet etiam, non quidem ex artis præceptis, sed ita tamen ut inter pocula jucunde illum audias. Scio promissa fidem interdum abrogare, magnitudinem ipsam; credique mercatorem eas plus justò merces

laudare, quibus se cupiat exonerari: sed ego nulla re ad vendendum compellor; & quanquam non adendum dives, nihil tamen cuiquam debeo. Addam hoc etiam, quod mango nullus tibi concederet, sique in tui unius gratiam facio; ingenuū fateor, semel hunc mihi ad imperata segnem esse compertum, nunquam semel, ut mos servorum est, quassisse latebras, cum timeret sibi à flagro scalis appenso. Quamvis itaque pretium numera, nisi displicet tibi, fuga hoc adeo rarum vitium, quod modo declaratum accipi, reliqua præstans omnia. Quisquis sic vender, fruatur credo, servi venditi precio, neque erit cur minuat ne ab Edilibus cogatur illud emptori reddere. Si enim quis de visio mentis, aliquid emeritis, semet ipsi possit, ne propter illud in venditorem jure agere liceat.

NOTÆ.

Dæ extant Horatii ad Julium Florum Epistola. Altera quæ tertia ponitur libri prioris, scripta an. R. 734. & præfens ista quam pertinere videtur ad an. 743. Horatii 54. Sic enim percurrunt quæ hic ipse Poeta scribit de proventa vite sua; & expeditio Pannonica anno superiore suscepta atque præfenti continuata, à Tibero, cum quo fidelem amicum ivisse indicant verba illi: *Dixi me pigrum proficiscenti tibi: dixi solius officii propè mancum, &c.* Hinc enim intelligimus abeuntem cum Tiberio Florum rogasse iterarium ut sæpe ad se scriberet: quod cum

ille dudum non faceret, questus est tandem Florus de diurno silentio unius ferme anni; & ad hanc Flori querimoniam responderet hæc Epistola anno 743. scripta, uno circiter anno post Flori discessionem ab urbe in Pannoniam.

5. *Nummorum millibus octo.* Intelligit nummos Sestertios, quorum singuli etate Augusti 22. denariis nostris Turonicis pares erant. Erat ergo summa 760. circiter librarum Gallicarum.

7. *Literulis Græcis imbutus.* Mangones, quod pluris mancipia venderent, curabant ut quam multa possent, edicerent.

Tu monitus vitiosum emisisti, & tamen huic litem intendis, quæ certè æqua esse non potest. Ego, cum hinc discederes, moneresque ut scire ad absentem literas darem, fessus me sum ad officia ista, tardissimum, ac prope sine manibus esse, ne queri aliquando posses, si nihil scriberem. Quid mihi profuit vitium tam clare profiteri: si nihilominus tu contra tam apertum jus meum venire non dubitas? quin adhuc queri audes quid carmina à me ut dicis promissa non accipias. Quidam qui sub duce Lucullo militabat, cum vitam diu ærumnosam, ac victu parco duram egisset, ut collectis viaticis pecunia summam in posterum profuturam conficeret factum denique est ut altum aliquando dormiens, unica nocte cuncta amitteret, ne assè quidem sibi relicto. Eà re effertus in ratiem, & lupo similis, cui voracissimi ventris inanitas dentes in prædam acuit, vix sese ferens, & furor in hostem percitus, Mithridatis milites aliquot in præsidio positos, hoc, ut narrant, munivissimo, & multis opibus referto, destruxit. Quo insignis facinore, fortitudinis primum notis illustribus cohonestatus, deinde etiam bonâ pecunia summâ donatus est, numeratis viginti millibus nummorum sestertiorum. Cum autem circa hoc ipsum tempus arcem quandam hostilem, Prator eversum magnopere desideraret: hominem ista oratione adortus est, quæ posset timidissimum quemque ad audendum impellere: macte virtute, miles generosissime, & omine haud dubie lato, nec sine magnis utique præmiis, rem mihi hanc aggredere. Quid dubitas? ad quæ, acutus ille ac prudens, quantumvis à te re: faciet, inquit, faciet quod jubes, nimirum miles, qui cum zona pecuniam omnem perdidit. Egredere Roma puer educatus, doctusque literas humaniores, & Homeri Iliadem, quæ de Achilles ira est, narratque quantum ea Græcis nocuerit: hinc Athenas profectus adjeci animum ad graviora Dialecticæ studia,

Prudens emisisti vitiosum: dicta tibi lex est. Insequeris tamen hunc, & lite moraris iniqua. Dixi me pigrum proficiscenti tibi: dixi Talibus officiis prope mancum: ne mea sævus jurgares ad te quod Epistola nulla veniret. Quid tum profeci? mecum facientia jura Si tamen attentas? quereris super hoc etiam; quod Expectata tibi non mittam carmina mendax. Luculli miles collecta viatica multis Ærumnis, lassus dum noctu stertit, ad assem Perdidit: post hoc vehemens lupus, & hosti

Iratus pariter, jejunis dentibus acer, Præsidium regale loco dejecit, ut aiunt, Summe munito, & multarum divite rerum. Clarus ob id factum, donis ornatur honestis: Accipit & bis dena super sestertia nummum. Forte sub hoc tempus castellum evertere prætor Nescio quod cupiens, hunc coepit eundem Verbis, quæ timido quodam assensu addere mentem. I bone, quo virtus tua te vocat: i pede fausto, Grandia laturus meritum præmia: quid stas? Post hæc ille carus, quantumvis rusticus: ibit, Ibit ed, quo vis, qui zonam perdidit, inquit. Romæ nutrir mihi contigit: atque doceri, Iratus Graiis quantum nocuisset Achilles. Adjecere bonæ paulo plus artis Athenæ.

NOTÆ.

18. Prudens emisisti vitiosum.] Cautum erat ut qui venderet servum, occulta ejus vitia, sed quæ tamen venditori nota esse debebant, manifesta emptori faceret: alioqui jus erat ut redhibendi vitiosum servum, aut damni à venditore repetendi, ædilitiâ lege. Qui autem vitiosum quidem servum, sed vitium illius declarans & exponens, venderat, ad nihil tenebatur.

26. Viatica.] Pecuniam quæ dabatur militibus ut inde sibi compararent necessaria ad victum, vestes, &c.

27. Ad assem.] As Romanus aliquando tantum quatuor nostrates denarios valuit, aliàs plu-

res: hoc tempore novem par erat. Ex ista assis varietate diversis quoque exitit valor sestertiorum, cum esset nummus sestertius, as duplex, cum dimidio tertii.

30. Præsidium regale.] Mithridatis nimirum Ponti Regis contra quem Lucullus pro Romano pugnabat an. R. 686.

33. Bis dena Sestertia.] Aliud est numus sestertius, aliud sestertium: hoc enim continet mille nummos sestertios, de quibus modo dixi. Unde, bis dena sestertia sunt viginti millium nummorum sestertiorum.

Scilicet ut possem curvo dignoscere rectum:
Atq; inter sylvas Academi quærere verum.
Dura sed amovere loco me tempora grato:
Civilisq; rudem belli tulit æstus in arma,
Cæsaris Augusti non responsura lacertis.
Unde simul primum me dimisere Philippi,
Decisus humilem pennis, inopemq; paterni
Et laris, & fundi: paupertas impulit audax,
Ut versus facerem: sed, quod non desit, ha-
bentem,

Quæ poterunt unquam satis expurgare cicuræ:
Ni melius dormire putem: quàm scribere versus?
Singula de nobis anni prædantur euntes:
Eripuere jocos, Venerem, convivia, ludum:
Tendunt extorquere poemata: quid faciam vis?
Deniq; non omnes eadem mirantur: amantque.
Carminē tu gaudes: hic delectatur iambis:
Ille Bioneis sermonibus, & sale nigro.
Tres mihi convivæ prope dissentire videntur
Poscentes vario multum diversa palato,
Quid dem? quid non dem? renuis tu, quod
jubes alter.

Quod petis, id sanè est invisum, acidumque
duobus.

Præter cætera, me Romæ ne poemata censes
Scribere posse inter tot curas, totque labores?
Hic sponsum vocat: hic auditum scripta, relictis
Omnibus officiis: cubat hic in colle Quirini:
Hic extremo in Aventino: visendus uterque.
Intervalla vides humanè commoda: verum

tu illis apponam? quid non? Responsum tu, quod alter pro omnibus sibi postulat dari. Qui tibi cibus
jucundissimus est, & unice desideratur, alii duo eundem tanquam nimis acidum detestantur. Ac su-
per omnia: putasne à me Roma inter tot strepitus, curasque, & tot avocamenta, facile scribi posse
poemata? Rogat me hic ut interveniam pro ipso sponso; hic ut auscultem recitanti quæ scripsit; uterq;
tanto, tam vehemente studio, ut alia planè omnia omitti velint. Ergo licet alter in Quirinali colle, al-
ter in Aventini ultima parte habitet, uterque adeundus: & vides quàm commodum sit, si res humanæ
more pensetur, tanta hac intervalla decurrere.

NOTÆ.

45. Academi.] Fuit Academicus civis Athe-
nienſis qui suburbanum pulcherrimis arboribus
conſtitum donavit Philoſophiæ ſtudioſis, in quo-
rum gratiam porticum addidit ut inter diſputan-
dum, cum liberet, deambulant. Hinc Aca-
demiæ & Academicis factum nomen.

47. Civilis belli æſtus.] Quando poſt necem
Julii Cæſaris, eam ulturus Octavius ab eo adop-
tatus, & hæres factus, perſecutus eſt Brutum &
Caſſium, qui ſe receperant in Macedoniam:

adeoque proſecti, ut ejus præceptis
inſtructus verum à falſo poſſem
diſcernere, idque cum Academi-
cis diſputans, inveſtigare, deam-
bulando in hortis Academi, um-
braculorum & arborum multitu-
dine, ſylva non abſimilibus. Sed
mihi iſtam jucunditatem belli ci-
vilis turbo eripuit, ad ea mera-
piens arma, quæ Cæſaris Auguſti
vim ferre certè non poterant. Ex
eo Philippi bello ſubi emerſi, dig-
nitate & opibus quibus ſuperbio-
ram ſpoliatus, deſectus inſuper
domo paternâ, bonisque omnibus
per proſcriptionem, inops pecuniâ,
conſilique, tentare carmina co-
actus ſum. Nunc verò poſtquam
ea ſum conſecutus nuda omnibus
viſa neceſſitatibus ſatis proſpe-
ctum video: adone inſaniam
ut malum verſus facere, quàm
otio vacare & ſomno? Ad hæc:
anni dum deſiunt, aliquid ſem-
per à nobis auferunt: ſales ſri-
mum & jocos à me abſtulerunt,
deinde amores, tum voluptatem
convivendi atque ludendi, ac de-
mum quod unum ſupererat, ſcri-
bendorum verſuum propenſionem
eripere mihi conantur: quid hic
facere poſſum? Denique non om-
nibus eadem placent. Tu Lyri-
cis verſibus delectaris, iſte Iam-
bicis: alius ille Satyras amat &
ſales amarus. Videor mihi tres
habere convivas appetitionibus in-
ter ſe variis diſſidentes, ſic ut
quod unius palato plurimum ſa-
pit, offendant alterum. Quid igitur

Athenis tranſiens Brutus Horatium à Philoſophiæ
abſtracto ſtudio Tribunal militum ſub ſe crea-
vit, ut ſuprà diximus in Breviario vitæ Horatii.

60. Bioneis Sermonibus.] Fuit inter plures Bio-
nes, unus, Sophiſtes cognominatus: aded in
Poetas atper ut ne Homero quidem parceret.

Sale nigro.] Sal omne amarum & mordax
eſt: nigrum tamen, utpote aduſtus, acrimoniâ
majori eſt, poniturque hic metaphoriç pro joci
librioribus & ſatyrice comœdiæ veteris.

Dicit fortasse aliquis, hac ipsa viarum spatia sic esse Roma aperta, & vacua omnis generis impedimenti, ut incidentes nihil impediat quominus commentari possint. Verum id aliter habere se experientia facile docet: cum passim occurrant privatorum, publicorumque operum conductores, ardentis studio multis bajulisque instantes. Hoc loco saxum; hoc verò trabi, ingentis machina magno molimine in altum tollitur. Concurrit hic funebri pompa, cum serie longa plaustrorum, sibi que mutuo impedimento sunt. Hæc canis in rabiem acta; hæc sus lutosus irruit: Et quisquam possit hic secum agere, meditari que versus, numerosos præsertim & bene sonantes? Quicumque scribunt Poeta, secessum optant, & silvas, longè ab urbibus: Bacchi nimirum Dei sui exemplo qui umbrâ plurimum & somno delectatur. Tu autem inter continuos strepitus tumultusque, qui neque die neque nocte quiescunt, jubes me, poetarum more minime libero, verbis intra certam pedum mensuram artificiosè concludendis & vincendis vacare? non varò sit ut postquam aliquis, etiam ingeniosus, septem totos annos Athenis studuit, in urbe tranquillissima & tota ad litteras facta: postquam librorum diuturnâ lectione cursuque jugibus se maceravit, sic tamen habes imperitusque sit ut nihil magis loqui possit quàm statua, magnum vulgi ludibrium. Quo ergo pacto sperare audeam idoneum fore me, qui inter tot rerum urbanarum procellos, inter tot astus negotiorum, totque impedimenta, excogitare possim, & aptè illigare verba, quæ lyra aptè consonent? Fuere olim duo Romæ Germani, Orator alter, alter Jure-Consultus, in mutuas aded effusi laudes, ut Jure-Consultus fratrum suum Gracchum vocaret; ab hoc vicissim ipse Mucius appellatus. Quaro autem, quid minus istis nostri vates insaniant, cum se invicem laudant? Ego Oden, ille Elegiam scripsit: mirabile continuo rem exclamamus, & opus dignum in quo elaborando Musarum omnium industria versata sit. Primum hoc vide,

Puræ sunt plateæ: nihil ut meditantibus obstat. Festinat calidus mulis, gerulisque redemptor. Torquet nunc lapidem, nunc ingens machina tignum: Tristia robustis luctantur funera plaustris: Hac rabiosa fugit canis, hac lutulenta ruit sus, 75 I nunc, & versus tecum meditare canoros. Scriptorum chorus omnis amat nemus: & fugit urbes, Rite diens Bacchi somno gaudentis, & umbrâ. Tu me inter strepitus nocturnos, atque diurnos Vis canere, & contracta sequi vestigia vatum. 80 Ingenium, sibi quod vacuas desumpsit Athenas: Et studiis annos septem dedit; insenuitque Libris, & curis: statuâ taciturnius exit Plerumque; & risu populum quatit: hic ego rerum Fluctibus in mediis, & tempestatibus urbis 85 Verba lyrae motura sonum connectere digner? Frater erat Romæ consulti rhetor: ut alter Alterius fermone meros audiret honores: Gracchus ut hic illi foret: hic ut Mucius illi. Qui minùs argutos vexat furor iste Poëtas? 90 Carmina compono; hic elegos: mirabile visu, Cælaturumque novem musis opus: aspice primum,

NOTÆ.

72. Festinat calidus redemptor, &c. I Hoc loco plurimum juvatur Lector ut intelligat de quibus ponderibus actum sit supra Epist. 6. ad hæc verba: Cogas trans pondera dextram porrigere.

80. Contracta sequi vestigia vatum. I Contracta quidam legere malunt, quod non satis appareat, cur contracta dicantur ista vestigia. Verum nec sic facilius expositio est. Ego novam propono, putoque idem esse contracta vatum vestigia, cum stricta quam vocamus oratione, quæ cum ex certis quibusdam pedibus necessaria sit, majorem postulat mentis attentionem quàm soluta & libera oratio, requiritque secessum & otia scribentis.

82. Insenuit que libris. I Si septem tantum stu-

duit annos: quo pacto insenuit libris? sed hoc verbum non semper ad ætatem refertur. Sic alibi dictum est de avaro: *Immoritur studiis & amore senescit habendi*: hoc est, tabescit & consumitur, ut longâ ætate solemus, Et Epist. 18. *Inhumana senium deponere Camana*: quo loco *senium Camana* non aliud est, quàm morositas, poetarum scribentium propria, & similis senum morositas.

89. Gracchus. I Cornelii filius, Orator summus. *Quantus Mucius.* I Mucius Scaevola juris scientissimus: hic an. R. 620. Consul fuit cum L. illo Pisone: qui primus & Calpurnia familia, Frugi cognominatus est.

Quanto

Quanto cum fastu, quanto molimine circum
Spectemus vacuum Romanis vatibus ædem.

Mox etiam, si fortè vacat, sequere, & procul audi,
Quid ferat : & quare sibi nectat uterq; coronâ. 95

Cædimur : & totidem plagis consumimus hostem,
Lento Samnites ad lumina prima duello.

Discedo Alcæus puncto illius : ille meo quis ?
Quis, nisi Callimachus? si plus adposcere visus : 100

Fit Mimnermus; & optivo cognomine crescit.
Multa fero; ut placem genus irritabile vatum,

Cum scribo, & supplex populi suffragia capto.
Idem finitis studiis, & mente receptâ,

Obtorem patulas impunè legentibus aures. 105
Ridentur, mala qui componunt carmina : verùm

Gaudent scribentes; & se venerantur; & ultro
Si taceas, laudant, quicquid scripsere, beati.

At qui legitimum cupiet fecisse poema :
Cum tabulis animum censoris sumer honesti : 110

Audebit quæcumq; parum splendoris habebunt,
Et sine pondere erunt, & honore indigna ferentur,

Verba movere loco; quamvis invita recedant :
Et versentur adhuc intra penetralia Vestæ.

Obscurata diu populo, bonus eruet : atque 115
Proferet in lucem speciosa vocabula rerum :

quàm superbe, quantòque arro-
gantia fastu, circumspiciamus
palatinam Bibliothecam, in qua
tam pauci adhuc sunt, à Roma-
nis Poëtis conscripti libri. At si
est otium, paulisper affectare, &
è longinquo ausculta, quid horum
uterque afferat à se elucubra-
tum; quamque ob causam dig-
nos se ambo censeant poetica coro-
nâ, & loco in Bibliotheca. Le-
ctis vicissim iis quæ scripta sin-
guli domo attulimus, censuram
inter nos mutuam instituiamus,
ludicram planè & similem gla-
diatorum Samnitium certami-
bus, in quibus ad notem usque
pugnatur sine vulnere. Idus in-
noxios voluit ex conducto, pari nu-
mero damus, recipimusque, pal-
pantes magis quàm ferientes.
Censurâ in hunc modum peractâ,
ego illius suffragio Alcæus dicor :
quem autem illum putas meo di-
cendum? quem inquam, nisi
Callimachum? quod si id ipse pa-
rum iudicet : augetur appellatio,
cognomine Mimnermi addito, quæ
crescere optaverit. Ego quandis
adhuc aliquid scribo, & ego po-
puli benevolentia ut probeatur
quæ recito, plurima patienter au-
dio, ne vatum facilem iracundiam contra me concitem : verùm si semel chartis abiectis à scribendo
cessavero, & mentis sanitatem recepero : nemo adducat me ut recitantem audiam quæquam eorum
qui sua carpi vitia nolunt. Qui male scribunt ab omnibus ridentur; sed ipsi sibi placent & plaudunt, &
perquirunt honorifice de se sentiunt. Quod si nemo laudaverit, suarum ipsi laudum præcones sunt mi-
nimè parci, cum sua omnia credant admirabilia. Longè aliter facit quicumque perfectum poema &
opus omnibus numeris absolutum edere cupit. Hic enim cum proprias tabulas in manus sumet, quæ
ante scripserat recogniturus : aequi quoque censoris animum inducit. Non dubitabit quidquid erit ver-
borum splendidum minus, aut parum efficax, è malè occupata sede depellere, quanvis fortasse ad hanc
diem placuerint, ipsaque Vestæ hospitale numen quodammodo implorent, ne ejus penetralibus ejiciantur,
& sua quasi natali domo.

NOTÆ.

93. *Circumspicemus vacuum Romanis vatibus ædem.* Intelligit ædem Apollini consecratam in palatio, & adjunctam illi Bibliothecam, quam vacuum adhuc esse operibus latinis admirantes indignabantur Romani Poëtæ, cum tam multa præclare scripsissent, dignaque locum ibi habere.

97. *Samnites.* Genus erat ludicrorum gladiatorum, qui ut spectatoribus placerent, inter se depugnabant innoxie. Comparat autem illis Poëtæ sui temporis Horatius qui totâ die invicem sua carmina recitantes nihil vituperabant, sed omnia laudibus & adulationibus mutuis, peragebant.

100. *Callimachus.* Eximius Elegiographus

Græcus; sicut Alcæus, Lyricus.

101. *Mimnermus.* Poeta Epicureus, qui beatam vitam sine amore & sine joci esse negabat posse.

Optivo nomine. Quod additum sit, proprio nomini, ex voto suscipientis & optantis illo se insigniri.

114. *Versentur adhuc intra penetralia Vestæ.* E templo Vestæ neminem quantumvis reum extrahere licebat. Aliundè Vestâ ipsa pro lare sumitur. Dicit itaque movenda loco verba honore indigna, quamvis illa fortasse nolint, & causentur se adhuc in loco sacro apud Larem & Vestam esse; unde nefas sit quenquam invictum pellere.

Idem praclara quadam vocabula
 Catonis olim & Cethegi tempore
 usurpata, quæque præ nimia ve-
 rustate nunc sordent, ac contem-
 pti sunt, in lucem pristinam re-
 vocabit; alia quadam inventa
 noviter & aliquatenus jam recep-
 ta promovebit, faciundia fluens
 non minus vehementi quam pu-
 ra, instar amnis pulcherrimi;
 latitante linguam magnis in
 dies opibus vorum optimarum
 amplificans. Quæ redundabunt
 apte succidet; quæ autem erunt
 asperiora sic poliet, ut tamen vias
 lavigando non auferat; languida
 amputabit; ludenti quidem simi-
 lis, ut qui nunc Satyrorum cele-
 res motus, nunc lentiores Cyclo-
 pum imitatur saltando; ve tam-
 men verâ intus in animo mul-
 tum angetur, & discruciabitur.
 Malim ego Poeta esse ineptus &
 indotus, ac militi etiam sine
 causa, placere; quam, ut sine
 opibus, sic me discretiare. Fu-
 isse quemdam aiunt apud Argos
 hominem non ignobilem, qui se
 praclaras aliquas spectare trago-
 dias existimaret, etiam tum, cum
 vacuo aëtoribus theatro solus ipse
 sederet, & plauderet: sano ad
 cætera iudicio, quicquæ omnibus
 vitæ officis sapienter desin-
 gere, vicinis jucundus, hospi-
 tibus benignus, blandus uxori,
 erga servos indulgens, neque ut
 multi faciunt, ad insaniam su-
 rens, cum resignatam ab eis vini
 amphoram comperiebat: qui denique & rupem obriam & puteum
 patentem non omiseret declinare. Hic ubi charitate suorum elleboro multo ac puro purgatus, ab
 hac stultitia ad sese rediit: quid, inquit, istud benevolentia est, à amici? me per Pollucem dum
 vultis sanare, perdidistis, gratissimi mihi erroris jucunditatem, pharmaci vi eripientes. Certe hoc
 constat: sapientis esse nugas abjicere, lususq; pueriles; neq; tam laborandum de verbis ita nescendis,
 ut versus fiat ad Hyram aptus, quam ut vita instituitur numeris suis omnibus, modisq; absoluta.

Quæ prisca memorata Catonibus, atq; Cethegis,
 Nunc sitis informis premit, & deserta verustas.
 Adfiscet nova; quæ genitor produxerit usus:
 Vehemens, & liquidus, puroq; simillim' amni 120
 Fundet opes; Latiumq; beabit divite lingua.
 Luxuriantia compefct: nimis aspera sano
 Levabit cultu: virtute carentia tollet:
 Ludentis speciem dabit; & torquebitur: ut qui
 Nunc satyrū, nunc agrestē Cyclopa moveretur. 125
 Prætulerim scriptor delirus, inersque videri:
 Dum mea delectent mala me; vel deniq; fallant:
 Quam sapere, & ringi. Fuit haud ignobilis Argis,
 Qui se credebatur miros audire tragœdos
 In vacuo lætus sessor, plausorq; theatro. 130
 Cætera qui vitæ servaret munia recto
 More; bonus sanè vicinus, amabilis hospes,
 Comis in uxorem, posset qui ignoscere servis:
 Et signo læso non insanire lagenæ:
 Posset qui rupem, & puteum vitare patentem. 135
 Hic ubi cognatorum opibus, curisq; resectus,
 Expulsi, elleboro morbum, bilemq; meraco;
 Et redit ad sese: pol me occidistis amici;
 Non servastis, ait: cui sic extorta voluptas:
 Et demptus per viam mentis gratissimus error. 140
 Nimirum sapere est abjectis utile nugis;
 Et tempestivum pueris concedere ludum:
 Ac non verba sequi fidibus modulanda Latinis:
 Sed veræ numerosque, modosque edificare vitæ.

NOTÆ

117. Catonibus atque Cethegis.] Hæc duo nomina verustissimum quemque designant, non quod non essent alii multi Catone & Cethego verustiores: sed quod horum ætate sermo Romæ in usu esset qui Horatii tempore obsoleverat: & antiquatus pridem fuerat. Fuit autem hic Cato Censorius: Cethegus verò Orator antiquus quem suo tempore vocabat Ennius Suadæ medellam; satis ipsemet rudis ut supra est dictum.

125. Moveretur Cyclopa.] Eodem modo dicitur quo in Poëtica, Purgor bilem, nasum supinor, laniata genas, ac similia apud omnes Poetas, more Græcorum Atticorum, qui passiva nunquam verba per activis usurpant.

137. Elleboro meraco.] Hoc est puro & nullâ alterius rei admixtione temperato.

138. Pol.] Adverbium est jurantium per Pollucem: pronuntiata nimirum prioris vocis integræ syllabâ.

Quocirca mecum loquor hæc, tacitusq; recordeor :

Si tibi nulla sitim finiret copia lymphæ ; 146

Narrares medicis : quod quanto plura parasti,
Tanto plura cupis ; nulli ne faterier audes ?

Si vulnus tibi, monstratâ radice, vel herbâ

Non fieret levius : fugeres radice, vel herbâ 150

Proficiente nihil curarier : audieras, cui

Rem Di donarent, illi decedere pravam

Stultitiam : & cum sis nihilo sapientior, ex quo

Plenior es : tamen uteris monitoribus isdem ?

At si divitiæ prudentem reddere possent : 155

Si cupidû, timidumq; minus te : nempe ruberes,

Viveret in terris te si quis avarior uno.

Si proprium est, quod quis librâ mercatur & ære :

Quædam (si credis consultis) mancipat usus :

Qui te pascit ager, tuus est : & villicus Orbi 160

Cum segetes occar, tibi mox frumenta daturus.

Te dominum sentit : das nummos : accipis uvam,

Pullos, ova, cadum temeti : nempe modo isto

Paulatim mercaris agrum, fortasse trecentis,

Aut etiam supra nummorum millibus emptum.

Quid refert, vivas numerato nuper, an olim ? 166

Emptor Aricini quondam, Veientis & arvi,

Emptû cenat olus ; quamvis aliter puter : emptis

Sub noctem gelidam lignis calefactat ahenum.

Sed vocat usque suum : quâ populus adfita certis

Limitibus vicina refugit jurgia : tanquam 171

Sit proprium cuiquam, puncto quod mobilis horæ,

car, cum cogitat se ex eo lectum frumentum tibi suppeditaturum.

Datâ pecuniâ racemos hinc auferis,

pullos, ova, vini cadum : tu his minutis precii paulatim agrum emis, summâ fortassu trecentorum

nummorum sestertiorum, aut etiam pluris ; & mille planè nummis sestertis olim ab Orbo emptum.

Quid interest an semel persoluto precio an per partes numerato, emeris undè vivis ? qui olim agrum Ari-

cinum aut Veientem sibi comparavit, olus tunc emis quo hodie cenat, quamvis non ita credit : emis

ligna quæ olla sub vesperam subijcit. Suum tamen constanter vocat id omne ruris quod patet ad popu-

lum illam quæ agro suo applantata vicini fundum certo ac noto termino dirimit, litæque impedit quæ de-

confiniis non raro oriuntur. Quasi verò posu quidquam proprium alicujus dici, quod donatione,

Sic ergo mecum ipsemet sap-

disputo, ac solus meditor : si

ea vexaveris sit quam nullo

posses aqua potu restinguere :

consuleres abq; dubio medicos,

morbum confessus : cum au-

tem videas te, quod plus habet,

hoc amplius desiderare, premis

obstinato silentio malum ; & ne-

mini cognosci vis. Si quis tibi

radicem indicasset aut herbam,

quam aptam vulnere curando

affirmaret : ubi eam nihil profi-

cere compertum esset, adhibere

deinceps inutilem nolles. Narrat-

um tibi erat, eos quibus divitiæ

donarent Superi, amentia statim

liberari : & quæquam experiri

te nihilo factum sapientiore ex

quo tibi res amica est : consulta-

bis tamen etiamnum iis à quibus

es deceptus ? atqui si cum divi-

tiis mens & sapientia nobis ac-

erescerent ; si cupiditatem, me-

tumq; acceptis opibus minuerem-

us : erubesceres scilicet, esse in

terris unum aliquem qui avari-

tiâ te superaret. Si verè propri-

um alicujus sit quicquid ad li-

bram ære penso emis : est & alia

ratio si credimus Jure-consultis

quâ item aliquid proprium faci-

mus, nempe per usum. Ager

qui te frugibus suis alit, hand

dubie tuus putari debet ; & vil-

licus qui eum occar, ab Orbo do-

mino acceptum, ita & ipse judi-

NOTÆ.

158. *Librâ & ære.*] Olim in rerum venditione intercedebat libripens, qui precium quod non numerabatur sed appendebatur, declararet esse legitimum.

159. *Quædam si credis consultis, &c.*] Arguitur hoc loco Horatius probre volens nihil esse cur homines cumulandis possessionibus inhiant, cum nihil fiat cuiusquam proprium ; sed solum

rerum usum singuli habeamus : demumq; agens teriò, asserit perpetam vocari proprium quicquid non est perpetuum, potestq; aliquâ ratione amitti.

161. *Occar.*] Occare segetes, est sementem jactans, fractis rastro glebis operire, & terram æquare.

emptione, vi, aut demum morte eripi nobis in singula momenta potest, & in alterius transire possessionem. Quando ergo nulli conceditur rebus uti perpetuo, & supervenientes heredes loco expellunt sese ut fluctus fluctum: quid prodest pagos integros cum circumjacentibus agris, quid horrea, quid Calabria pascua Lucanis addita, habere: si hac omnia, magna, parva, rapiat mors, nullis muneribus donisque exoranda? Sunt qui gemmis, ebore, atque fenis Tyrrhenis, argento denique & purpura carent: est etiam qui ista non admodum quarit. Cur autem à duobus fratribus, alter cicio, Indis, & unguentis adeo delectetur ut ista malis quam Palestina palmeta pinguis possidere; alter licet jam dives, inquietus tamen, & à luce prima in vespem in suscepo labore pertinaciter durans, hyescentem agrum, ignis, & vomere, ferrilem facere conatur: notum id Gemo est qui cuique ab ortu ad iunctum, influxum sideris nostri natalis regis & moderatur, tanquam natura humana Deus, qui singulis morientibus deficit, & quodammodo interit, adeoque hominibus variis; aliis bonus & fortunatus, infelix aliis, malusque, contingit. Mihi quidem quandis ero quaesitis uti deliberatum est, & quantum opus erit, ex non magno cumulo tollere, neque valde curare quid de me heres meus iudicaturus sit, pauciora fortè nactus quam expectaverat. Et tamen idem ipse qui sordidam parsimoniam vituperio, ignorare nolim, quid sit discrimini inter honestè liberalem & prodigum; inter avarum & hominem frugi. Aliud enim est sua stultè profundere, ac sumptum aliquem ex causa, libenter facere, nec semper de augenda re cogitare: sed potius ut pueri in Quinquatribus solent,

Nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc sponte supremâ,
Permutet dominos: & cedat in altera jura.
Sic quia perpetuus nulli datur usus: & hæres 175
Hæredem alterius, velut unda supervenit undam:
Quid vici profunt, aut horrea? quidve Calabris
Saltibus adjecti Lucani? si metit Orcus
Grandia cum parvis, non exorabilis auro?
Gemmas, marmor, ebur, Tyrrhena figilla, tabellas,
Argentum, vestes, Gætulo murice tinctas, 181
Sunt qui non habeant: est qui non curet habere.
Cur alter fratrum cessare, & ludere, & ungi
Præferat Herodis palmetis pinguibus: alter
Dives, & importunus, ad umbram lucis ab ortu,
Sylvestrem flammis, & ferro mitiget agrum: 186
Scit Genius; natale comes qui temperat astrum:
Naturæ deus humanæ, mortalis in unum-
Quodq; caput, vultu mutabilis, albus, & ater.
Utar: & ex modico, quantum res posceret, acervo 190
Tollam: nec metuam, quid de me iudicet hæres:
Quod non plura datis invenerit: & tamen idem
Scire volam, quantum simplex, hilarisq; nepoti
Discrepet: & quantum discordet parcus avaro:
Distat enim, spargas tua prodigus: an neq; sumptum
Invitus facias: neque plura parare labores. 196
Ac potius, puer ut festis quinquatribus, olim

NOTÆ.

180. Tyrrhena figilla.] Parvas statuas à peritis artificibus Tusci, auro, argento, alterive materię insculptas; aut fusoriâ arte in vasis aliisq; operibus delineatas.

181. Gætulo murice.] Hoc est Afro: est enim Gætulia in Africa.

187. Scit Genius.] Vide notas ad Epist. superiore.

197. Festis Quinquatribus.] Fuisse hæc Festa in honorem Minervæ instituta, omnes consentiunt. Sed magna disceptatio est inter doctos, tinnre vocanda Quinquatrus, an Quinquatria: majorq; adhuc an uno tantum die, an pluribus celebrarentur. Ego quantum legendi consequi potui, & has Quinquatrus, & hæc Quinquatria elicta existimo. Quod spectat ad dierum numerum, puto cum Varrone & Festo dicendum, unum dumtaxat diem, propriè sacrum Minervæ fuisse. Quia tamen continui quatuor alii dies

hunc sequebantur, quorum ultimo urbs quinquabatur, seu lustrabatur: factum est ut hi quinq; dies uno nomine Quinquatrus, seu Quinquatria dicerentur, haberentq; Minervæ sacri; undè & pueri à scholis vacabant & feriabantur. Sicut apud Christianos, si sacra licet hic profanis miscere, unus propriè Christi Domini natalis est dies, natalitia tamen festa vocamus non unum tantum illum, sed proximè sequentes aliquot, divorum consecratos memoriæ. Scio & aliam commemorari causam Quinquatrum appellationis: nempe quod quintus dies esset post Idus Martias, sic enim apud Tusculanos, aliosq; Italice populos, tertius, sextus, septimus, &c. appellati leguntur Triatrus, Sexatrus, Septimatrus. Verum ista sufficiant, ex quibus explicari facillè possunt Ovidius, Juvenalis, & alii quotquot de Quinquatribus agunt.

Exiguë

Exiguo gratoque fruaris tempore raptim.
 Pauperies immunda domûs procul absit : ego, utrū
 Nave ferar magnā an parvā, ferar unus & idem.
 Non agimur tumidis velis aquilone secundo : 201
 Non tamen adversis ætatem ducimus austris.
 Viribus, ingenio, specie, virtute, loco, re,
 Extremi primorum, extremis ulque priores.
 Non es avarus : abi : quid cætera ? jam simul isto
 Cum vitio fugere ? caret tibi pectus inani 206
 Ambitione, caret mortis formidine, & irā ?
 Somnia, terrores magicos, miracula, sagas,
 Nocturnos lemures, portentag; Theßfala rides ?
 Natales gratè numeras ? ignoscis amicis ? 210
 Lenior & melior sis accedente senectā ?
 Quid te exempta juvat spinis de pluribus una ?
 Vivere si rectè nescis ; decede peritis.
 Lufisti satis : edisti satis, atque bibisti :
 Tempus abire tibi est : ne potum largiûs æquo
 Rideat, & pulser lasciva decentiûs ætas. 216

Theßali exhibent ? gratum est tibi quod multos tibi natales dies fluxisse annis recurrentibus vides : nec numeri te piget ? scis cum amicis comiter vivere, & ad illorum defectus convivere ? senectus, quam plerumque morosa est, facit à contrario te leniorem in dies & commodiorem ? Si hac ita non sunt : quid prodest tibi unam de pluribus exemisse spinam ? si omni parte bonus esse non potes : da locum alius tibi melioribus. Satis jam tibi lusuus fuit, nugarum satis, satis conviviorum. Tempus jam est ut his omnibus finem imponas, ne si edere ultra pergas & bibere, tandem potatus largius, pueris quibus propter ætatem lascivare permittitur : ludibrio sis.

NOTÆ.

209. *Nocturnos Lemures.*] Umbras nocturnas & terrificationes larvarum, noctu turbantium.

Portenta Theßfala.] Rerum miracula, quæ Theßali homines edunt carminibus & venenis : herbarum enim venenatarum ferax Theßalia, adcoque magorum & incantationum.

210. *Natales gratè numeras.*] Quod faciunt

quos vixisse non poenitet ; summum diem neque rimentes neque optantes : contra autem homines improbi qui mortem meruunt, vellentque ejus necessitatem longissimè adhuc abesse, dolent multos fluxisse vitæ annos, quod tanto pauciores supersint.

Q. HORATII FLACCI

DE

ARTE POETICA.

Ad P I S O N E S.

INTERPRETATIO.

Si quis pictor imaginem exprimeret, in qua hominis capiti, collum equi succederet, huiusque membra deinceps tanquam varia à dissimilibus corporibus accepta, & diversicoloribus plumis sparsim adpictis variegata subicerentur: sic ut qua species formosam vultu referret sceminam, in turpem tandem piscis caudam desineret: possent vestrum ulius cum hac iniueretur risum tenere, o amici? atqui simile quiddam esse existimate, Pisones mei, poëta opus ex repugnantibus constatum paribus, quaque non magis ad unum aliquid referri possunt, quam aut variorum animalium membra, aut qua ex male affecto cerebro erumpunt temere, diversissima simulacra. Neque hic mihi quisquam obijciat concessam aequè poëtis ac pictoribus fingendi potestatem amplissimam.

Humano capiti cervicem pictor equinā
Jungere si velit, & varias inducere
plumas, (atrum
Undiq; collatis membris: ut turpiter
Definat in piscem mulier formosa superne:
Spectatum admissi risum teneatis amici? 5
Credite, Pisones, isti tabulæ fore librum
Perfimilem, cujus, velut ægri somnia, vanæ
Fingentur species: ut nec pes, nec caput uni
Reddatur formæ: pictoribus atque poëtis
Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas. 10

NOTÆ.

Opus istud, quod alii Librum, alii Epistolam appellavere, poetica multa, omnis generis præcepta continet: quo ordine non facile ubiq; videas, & sunt qui nullum servari credunt. Ego sicubi aliquem latere arbitratum sum, operæ precium me facturum putavi, si meis indicarem lectoribus, commissuris nimirum suppletis, quas brevitas unius causâ omisisse videret Horatius; & illius non esse, elementorum forma diversa facile indicabit. Pisonem porro istum, cui, ejusque filiis etate jam provectâ, suos versus Poëta incipis, fuisse arbitror Lucium Pisonem, filium illius, quem oratione asperâ Cicero vehementer

exagitavit. Is an R. 739. Consulatum gessit, & ut tradit Solini Scholiastes, Præfectus urbis post Stat. Taurum annis 20. tandem sub Tiberio moriens octogenarius publico funere elatus est. Fuit quidem hoc tempore Cn. Piso qui An. R. 731. Consul fuerat: sed præterquam quod Cneus iste filios habuit tres, cum duo tantum videantur fuisse illi ad quem scribit Horatius, dicit enim, o major Juvenum: famâ præterea non satis bonâ extitisse videtur hic Cneus ut de eo Poëta sic loqueretur *pater & juvenes, patre digni*, aliæque ejusmodi quæ vtrum nobis præstantem exhibent, & hominum opinione clarissimum.

Scimus,

Scimus, & hanc veniā petimusq; damusq; vicissim.
 Sed non ut placidis coeant immitia : non ut
 Serpentes avibus gementur, tigribus agni.
 Inceptis gravibus plerunque, & magna professis
 Purpureus, latē qui splendeat, unus, & alter 15
 Assuitur pannus: cum lucus, & ara Dianæ,
 Et properantis aquæ per amœnos ambitus agros,
 Aut flumen Rhēnū, aut pluvius describitur arcus.
 Sed nunc non erat his locus : & fortassē cupressū
 Scis simulare : quid hoc, si fractis enatat expes
 Navibus, ære dato qui pingitur ? amphora cœpit
 Institui : currente rotā cur urceus exit ? 22
 Deniq; sit quod vis simplex duntaxat, & unum.
 Maxima pars vatūm, pater, & juvenes patre digni,
 Decipimur specie recti : brevis esse laboro,
 Obscurus fio : sectantem lævia nervi 26
 Deficiant, animique : professus grandia turgent :
 Serpit humi, tutus nimium, timidusq; procellæ.
 Qui variare cupit rem prodigialiter unam :
 Delphinum sylvis appingit, fluctibus aprum. 30
 In vitium ducit culpæ fuga : si caret arte.
 Æmilium circa ludum faber inus, & ungues

*Esse enim id ultro confiteor ; imò
 mihi & aliis velim hanc facili-
 tatem relinquī : non tamen ita,
 ut sine modo, sine judicio, blandis
 crudelia, serpentes avibus, agnis
 tigres repugnante natura, copu-
 lentur. Quod si requiritur esse
 aliquam convenientiam inter
 ea ex quibus tanquam partibus
 fit poema : videndum quoque,
 ut quæ ornandi causā istis ad-
 duntur cum ipsis congruant, nec
 nisi in loco ponantur. Hoc verò
 à plerisq; negligitur, qui postquam
 illustri exordio magnum aliquid
 promissere, fidem se putant egregiè
 liberatos, si tanquam vesti-
 mento, ita operi suo unum aut
 alterum, ex purpurea latē mican-
 ti pannum adjecerint, hoc est de-
 scriptionem pulchram, quā aut
 Diana lucus cum ara Dea sa-
 cra ; aqua ex limpidofonte mag-
 nā copā profuens, & per amœ-
 nissimos agros multiplices decur-
 rens lapsu ; aut Rhēni nobilissi-
 mum flumen ; aut deniq; Iridis
 ille arcus mirabilis & pluviae
 prænuncius, non sine ambiguo
 verborum delectu representantur.*

*Et hac quidem præclara sunt : sed intempestivè adducta, non placent. Intelliga autem quid sit : facili-
 hac scribenti sunt ; ut pingenti cupressus. Verum, quid juvat cupressus in tabella, depicta, si interim
 infelix qui pacto pretio naufragium suum requisierat exhiberi imagine, viz fluctus superat ? & nonne
 per absurdum est, poetam qui principio ingentem amphoram moliri videbatur ; ad urcei demum an-
 gustias opus deduxisse ? uno dicam verbo : quodcumq; scripseris, fac unum semper ac simplex sit ; neo
 monstri instar, ejusdem corporis plures sint & diversa forma. Omnibus quidem, & Pisones, pater & filius
 tanto patre dignissimi, sed nobis præsertim poetis contingit, ut à recto nos avocet recti amor : dum spe-
 ciem virtutis secuti, declinatione facillimā, in vitium incauti prolabimur. Ita, dum brevitati stude-
 mus, minus perspicuam reddimus orationem. Dum versam & politam habere volumus, hanc lavigan-
 do debilitamus. Si quis humilitatem styli vitare cupiat, & ad sublime dicendi genus sese attollere : sine
 modo affurgens, in tumidum evadit. Qui verò illum ipsius tumorem, tanquam orationis alterum sco-
 pulum, vitaturus, contrahit vela, sequæ demittit, continui humum radit, & serpit, timidus atq; hu-
 milis potius, quam modestus vocandus. Nec deest qui intelligens in eruditior operibus mirè placere
 rerum varietatem : illam in suo carmine sic intemperanter affectat, ut non minus incredibilia, narran-
 do, ac describendo audeat, quam si attribueret mari apros ; sylvis delphines. Denique, arte, & quidem
 plurimā est opus, ut medium teneatur ; nec, dum alia cupimus viria declinare, incurramus in alia,
 nihil istis leviora. Inter statuarios qui circa ludum gladiatorum Lucii Æmilii tabernæ habent, unus
 est descendendo postremus, qui ungues*

NOTÆ.

14. *Magna professus.*] Quæ magnum aliquid
 promiserant.

16. *Lucus Diana.*] Tauris Scythiæ urbe dela-
 tum in Italiam Dianæ simulacrum, apud Ariciam
 locatum est in templo ornatiſſimo, ad quod sylva
 fuit cultissima, Deæ consecrata. Hujus exemplo
 multi passim luci conati sunt, qui proprio no-
 mine Dianæ luci vocabantur, cum aliqui etiam
 sylvæ omnes, iidem utpote venatrici, dedicatæ
 putarentur.

21. *Ære dato qui pingitur.*] Soliti erant nau-

fragi ad implorandam hominum opem curare ut
 depingeretur naufragium suum in tabella, quam
 deinde circumferebant aut manibus, aut è collo-
 suspensionem. Ibi autem imperiti pictores, ut ta-
 bellas ornarent, cupressos ordinabant, non quod
 operi convenirent, sed quod ejus generis arbo-
 rum facillima pictura sit.

32. *Æmilium ludum.*] Locum non longè à
 Circo, ubi Æmilii quidam Palæstrita, gladiato-
 res suos docebat.

Exprimer :

& capillis ære mirabiliter exprimit; & in eo summam operis miserè ponit, quia hoc solum scias, in toto statua corpore constituendo parum felix. Ego vero si quid aggrediar operis, non magis me sculptori isti similem velim, quam cupiam cum pulchris oculis & comâ venustissimâ circumferre nasum fadè formatum. Quapropter vos quicumq; aliquid scribere meditamini, pro amicitia memento, pendite quid oneris, & quibus bumeris accipiat. Argumentum elige cui tractando vires non desint. Qui ita fecerit, huic neq; verba deerunt quibus rem exprimat, neq; dispositione carebit illa, qua gignit ordinem & lucem offert. Est enim ordinis, ut ego quidem arbitror, proprium: facere ut suo quoque loco procedant; dicantur modò qua debent modò dici; differantur alia in tempus commodius; admittantur aliqua, aliqua rejiciantur: unde non solum perspicuitas, sed pulchritudo quoque mirabilis operibus conciliatur. Quod ad Elocutionem spectat: cum in novis cudendis vocabulis parum & cautum esse scriptorem oporteat: certè ex jam receptis quædam interdum tam scitè conjunguntur ut sint ex duobus unum, quod & novum videretur, & orationi non parvum ornamentum affert. Si autem fortè necesse aliquando erit sermonem habere de re qua hactenus incognita, nondum nomen accepit: tum certè oportebit vocabula verè nova effingere, & neque nobis, neque nostris olim majoribus usurpata: dabiturque ejus rei facile venia, dum tamen ea non abutimur. Juvabit porro ut recipiantur, & illis tanquam bonis uti omnes consentiant, si videbuntur à Græca aliqua dictione originem duxisse, atque ab ea levi flexu formata esse. Et verò, quâ ratione permisisset olim Roma Cæcilio, Plauto, ceterisq; veteribus Poëtis hanc condendorum nominum facultatem: si nunc eam Virgilio Variòque negaret? Imò, cur mihi quoque, si possum, impune non liceat quod Catonis & Ennii licuit, patriam ut linguam novis aliquot verbis abundantiorum facere coner? omnino, semper fas fuit, & erit, vocabula nova procudere, qua à publico usus vim significandi accipiant; perinde ac numi, valorem; præsentis temporis notâ impressâ. Addo, non id tantum licere: sed planè ita fieri necessarium esse.

N O T Æ.

37. Nigris oculis nigroque capillo.] Utrumque hoc pulchrum veteribus Romanis videbatur.

40. Læta potenter res.] Est res seu argumentum non superans potestatem ejus qui illud tractandum suscipit.

44. Præsens tempus.] Aliquando sonat idem ac, tempus idoneum & opportunum rei faciendæ, aut dicendæ.

46. Verbis serendis.] Dacitur metaphora ab arboribus quæ per fatigatam multiplicantur.

Exprimet: & molles imitabitur ære capillos: Infelix operis summâ: quia ponere totum 34 Nesciet: hunc ego me, si quid componere curem, Non magis esse velim: quàm pravo vivere naso Spectandum nigris oculis, nigroq; capillo. Sumite materiam vestris qui scribitis æquam Viribus: & versate diu, quid ferre reculent: 39 Quid valeant humeri: cui læta potenter erit res, Nec facundia deferet hunc, nec lucidus ordo. Ordinis hæc virtus erit, & Venus: aut ego fallor: Ut jam nunc dicat jam nunc debentia dici, Pleraq; differat, & præsens in tempus omittat. 44 Hoc amet, hoc spernat promissi carminis auctor. In verbis etiam tenuis, cautusq; ferendis: Dixeris egregiè: notum si callida verbum Reddidit junctura novum: si fortè necesse est Indiciis monstrare recentibus abdita rerum: Fingere cinctutis non exaudita Cethegis: 59 Continger: dabiturq; licentia sumpta pudenter. Et nova, fictaq; nuper habebunt verba fidem: si Græco fonte cadant, parçè detorta. Quid autem Cæcilio, Plautòq; dabit Romanus, ademptum Virgilio, Variòque? ego cur acquirere pauca 55 Si possum, invideor? cum lingua Catonis, & Ennii Sermonem patrium ditaverit: & nova rerum Nomina proulerit? licuit, semperque licebit, Signatum præsentis nota producere nomen.

47. Callida junctura.] Quæ duæ voces tam aptè junguntur ut non duæ voces conjunctæ, sed una sit: ut *sædipagus*, *velivolus*, & similes.

50. Cinctutis Cethegis.] Hoc est, antiquis Romanis: fuit enim, ut ante diximus, Cethegus orator celebris, eo tempore quo, cinctu utebantur Romæ viri. Dicebatur autem *Cinctus*, genus quoddam vestis subligaculo simile, & quo infra pectus cingebant sc, tunicæ loco. Puerorum *cinctus* utpotè minor, *cincticulus* appellabatur.

Ut sylvæ foliis pronos mutantur in annos: 60
 Prima cadunt: ita verborum vetus interit ætas:
 Et juvenum ritu florent modò nata, vigentque.
 Debemur morti nos, nostrâque: five receptus
 Terrâ Neptunus, classes Aquilonibus arcer,
 Regis opus: sterilisve diu palus, aprâq; remis 65
 Vicinas urbes alit: & grave sentit aratrum:
 Seu cursum mutavit iniquum frugibus amnis,
 Doctus iter melius: mortalia facta peribunt:
 Nedum sermonum ster honos, & gratia vivax.
 Multa renascuntur, quæ jam cecidere: cadentque,
 Quæ nunc sunt in honore vocabula: si volet ulus:
 Quem penes arbitrium est, & vis, & norma
 loquendi.

Res gestæ regumque, ducumque, & tristia bella
 Quo scribi posset numero, monstravit Homerus.
 Versibus impariter junctis querimonia primum,
 Post etiam inclusa est voti sententia compos. 76
 Quis tamen exiguos elegos emiserit auctor:
 Grammatici certant: & adhuc sub iudice lis est.
 Archilochum proprio rabies armavit iambo.
 Hunc focci cepere pedem, grandæque cothurni,
 Alternis aptum sermonibus, & populares 81
 Vincentem strepitus, & natum rebus agendis.
 Musa dedit fidibus divos, puerosque deorum,
 Et pugilem victorem, & equum certamine primû,
 Et juvenum curas, & libera vina referre. 85
 Descriptas fervare vices, operumq; colores,

Quemadmodum enim singulis annis in suum vergentibus finem, mutantur arborum folia, & ea prima, appetente hieme desunt, qua veris tempore prima prodierant: sic antiquissima quæque vocabula non raro obsolescunt & concidunt, novis quibusdam in horum succedentibus locum, & juvenum more florentibus. Nec quemquam moveat nomen istud veluti fatum, cum nihil melior sit aut nostra hominum, aut operum quæ molimur conditio. Sive enim, regio sumptus, portus construitur, mari accipiendo amplissimus; sive siccat lacu maximo, terra quæ ante navigabatur, aratro nunc subacta, frumenti copiam urbibus latè multis suppeditat; seu deniq; ageribus oppositis, Tiberis, agris frugibusq; infestus, eo averit, ubi fuerat innoxius: hæc omnia, licet magnifica, atque ut videtur æterna, peribunt tamen, postquam ipsi. Quamto igitur magis, fragiles vocula intoribunt? Quamquam non omnis illis spes tollitur resurgendi: cum enim penes unum usum sit totum sermonis arbitrium, eo volente erigent se iterum, & regnabunt nomina plurima quæ nunc jacent; cadentq; & obscura erunt quæ nunc reputantur levisima, & omnium in ore versantur. Pertinet etiam ad Elocutionem ut pro varetate argumentorum, varium quoque & singulis conveniens versuum genus adhibeatur. Et quidem quali versu tractanda sint res præclare ac fortiter gesta à Principibus viris, Homerus docuit, cum usus est heroico, seu hexametro puro. Elegiâ, quæ hexametris cum alterno pentametro constat, initio quidem res solum tristes, subinde etiam læta tractata sunt, gratulationes nempe pro acceptis beneficiis, caeræque hujusmodi. Porro istius carminis inter grammaticos incertus hodiq; est autor. Iambici inventor Archilochus fuit, qui illum pedem aptum putavit, ut eo gravem quæ æstibat iram deponeret, & tanquam telo ulcisceretur injuriam sui à Lycambe illatam. Hunc ipsum pedem adamarunt in Dramatibus suis Comædi, quorum sunt focci humiles; & in suis, Tragædi, alio cothurno calceati: putarunt enim Iambum propter brevem & longam syllabas ex quibus constat, habere aliquid dialogo & rerum imitationi, quam actionem dicimus magis conveniens; magisq; aptum ad superandos strepitus & clamores qui excitari non rarò solent à spectatoribus Fabularum. Deniq; Musa ipsa videtur diis & deorum filiis Heroibus celebrandis Lyricum carmen reservasse, voluisse; quod fecit Pindarus, ut eo caneretur victoria, pugna aut cursu reportata, joci, convivia, comissationes, amores, & cetera juvenum cura faciles, jucundæque negotia. Est & alia quedam Varietas poeticis Operibus necessaria, quàm si ego illis indicare aut nescio, aut non possum,

NOTÆ.

63. Sive receptus terrâ Neptunus, &c.] Trium hic nominatim Operum mentio fit in gratiam Augusti qui Portum Julium ad Baias amplificatum, aggeribus munivit; Pompinas paludes ante per Cethegum siccatas, sed fossis cumulatis in statum pristinum restitutas, ad mare iterum deduci curavit; ac demum, Tiberis alveo repurgato;

fecit ne extra fluere pergeret, magno & urbis & agrorû detrimento. Bene autem hæc tria probant nihil esse in humanis perpetuum, cum licet viderentur æterna, tempore tamen corrupta forent.]

86. Descriptas vices.] Varietatem quam præcepta poetica operibus diversis, distributione apta præscribunt.

Cur

cur sine causa poeta nominor? cur malo pudore prohibitis differo discere quod dudum scire me oportebat? Varietatem styli intellego, quæ tanquam diversis coloribus poemata inter se differunt. Commicum enim & vulgare argumentum, sublimitatem Tragedia propriam minimi fert; & in contrario tragicam rem, qualis Thyestæ epulum fuit, indignaremur si quis humili stylo privatorum colloquiorum, aut versu comico prosequeretur. Suum itaque omnia locum sic teneant, ut pro diversa argumenti operisq; natura, propria cuique tum forma carminis, tum proprius stylus attribuitur. Nec tamen quæ existimet Comediam nunquam vocem attollere, nunquam gravia, sublimidque usurpare verba. Etenim Chremes senex vehementer iratus, persona licet comica, loquendi modo sublimi & gravi, ut decet, suam in filium iracundiam exprimit; & vice versa tragici, si quando volunt agnitivum animi quæ conficiuntur significare, ad humile descendunt loquendi genus, quippe quod lacrymis, & luctui sit opportunum. Sic Telephus & Peleus, exules ambo & inopii pressa, ampullatis, & ob insolitam longitudinem suam magnificum quiddam sonantibus abstinent verba, quibus frustra misericordiam hominum essent imploraturi. Nec sufficit si sola pulchritudine quæ magnam partem Elocutione constat, commendentur poemata: suavitatem illis addi oportet, quam affectu animi motuum excitatio humano pectori semper jucunda. Hac autem ut contingat, & auditorem quocumque volumus impellamus: intelligi primum oportet ita factos mortales ut sicut arident ridentibus, ita fletu & lacrymis invitentur ad flendum. Quapropter si me velis te audito lugere, sic statue, lugendum tibi ac flendum esse. Alioqui enim quantumvis tristitia tibi contigisse exponas, lacrymam mihi nullam excuties, nec ullo modo tangar. Ergo, ô Telephe, tuque ô Peleu, & quisquis alius fueris, moneo vos, si parum congruus dicendi modus cum rebus quas tractatis, vobis dicentibus, aut ridebo, aut dormiam. Res mœsta, tristis; hilarem, lata; severum, graves; contentiones & ira, minacem desiderant vultum. Hanc verò assequi vultu varietatem rebus quas loquimur convenientem, difficile nequaquam est. Antequam enim loquendum sit, ac statim atque pro diversitate fortune, offerunt se, lætitia, iracundia, mororis, aliorumque motuum causa, illos ipsos motus intus in nobis natura excitat, qui lingua deinde interprete foras procedunt, eamque formam verbis imprimunt quæ prius animo infederat.

NOTÆ.

91. *Cena Thyestæ.*] In qua Thyestes proprium filium comedit, Atrei fratris sui crudelissimo dolo sibi appositum.

94. *Delirigat.*] Irascitur vehementius, & scribis corripit, contempnens filium graviter in patrem peccasse.

96. *Telephus.*] Hercules filius.

Peleus.] Achilles pater. Hi ambo licet reges, mutata fortuna inopes facti, & mendicare coacti sunt.

Cur ego, si nequeo, ignoroque, poeta salutor? Cur nescire, pudens pravè, quàm discere malo? Versibus exponi tragicis res comica non vult. Indignatur item privatis, ac prope focco 90 Dignis carminibus narrari cœna Thyestæ. Singula quæque locum teneant sortita decenter. Interdum tamen & vocem comœdia tollit: Iratusque Chremes tumido delingat ore. Et tragicus plerumque dolet sermone pedestri. 95 Telephus, & Peleus, cum pauper, & exul uterque, Projicit ampullas, & sesquipedalia verba: Si curat cor spectantis tetigisse querelâ. Non satis est pulchra esse poemata: dulcia sunt: Et quocumque votent, animu auditoris agunto. 100 Ut ridentibus arident: ita flentibus adsunt Humani vultus: si vis me flere, dolendum est Primum ipsi tibi: tunc tua me infortunia lædent. Telephe, vel Peleu, malè si mandata loqueris, Aut dormitabo, aut ridebo: tristitia mœstum 105 Vultum verba decent: iratum, plena minarum: Ludentem, lasciva: severum, seria dictu. Format enim natura prius nos intus ad omnem Fortunarū habitum: juvat, aut impellit ad iram: Aut ad humum mœrore gravi deducit; & angit: Post effert animi motus interprete lingua.

& ob insolitam longitudinem suam magnificum quiddam sonantibus abstinent verba, quibus frustra misericordiam hominum essent imploraturi. Nec sufficit si sola pulchritudine quæ magnam partem Elocutione constat, commendentur poemata: suavitatem illis addi oportet, quam affectu animi motuum excitatio humano pectori semper jucunda. Hac autem ut contingat, & auditorem quocumque volumus impellamus: intelligi primum oportet ita factos mortales ut sicut arident ridentibus, ita fletu & lacrymis invitentur ad flendum. Quapropter si me velis te audito lugere, sic statue, lugendum tibi ac flendum esse. Alioqui enim quantumvis tristitia tibi contigisse exponas, lacrymam mihi nullam excuties, nec ullo modo tangar. Ergo, ô Telephe, tuque ô Peleu, & quisquis alius fueris, moneo vos, si parum congruus dicendi modus cum rebus quas tractatis, vobis dicentibus, aut ridebo, aut dormiam. Res mœsta, tristis; hilarem, lata; severum, graves; contentiones & ira, minacem desiderant vultum. Hanc verò assequi vultu varietatem rebus quas loquimur convenientem, difficile nequaquam est. Antequam enim loquendum sit, ac statim atque pro diversitate fortune, offerunt se, lætitia, iracundia, mororis, aliorumque motuum causa, illos ipsos motus intus in nobis natura excitat, qui lingua deinde interprete foras procedunt, eamque formam verbis imprimunt quæ prius animo infederat.

101. *Adsunt flentibus.*] Hoc est, se statim & sine mora exhibent flentibus similes.

108. *Format enim natura prius nos intus ad omnem fortunarum habitum.*] Vult poeta naturam pro rerum tristitiam aut letarum varietate, nostros animos variè afficere, & in ipsis efficere sensum multiplicem, quem, cum lingua exprimimus, tum congruenter naturæ dicimus, atque adeo, beget.

Si dicentis erunt fortunis abscondita dicta :
 Romani tollent equites, peditesq; cachinnum.
 Intererit multum Davus ne loquatur, an heros ;
 Maturusne senex, an adhuc florente juventa 115
 Fervidus ; an matrona potens, an sedula nutrix ;
 Mercator ne vagus, cultor ne virentis agelli ;
 Colchus, an Assyrius ; Thebis nutritus, an Argis.
 Aut famam sequere : aut sibi convenientia finge.
 Scriptor honoratum si fortè reponis Achillem :
 Impiger, iracundus, inexorabilis, acer, 121
 Jura neget sibi nata : nihil non arroget armis.
 Sit Medea ferox, invictaque : flebilis Ino :
 Perfidus Ixion : Io vaga : tristis Orestes.
 Si quid inexpertum scenæ cōmittis ; & audes 125
 Personam formare novam : servetur ad imum,
 Qualis ab incepto processerit : & sibi constet.
 Difficile est propriè communia dicere : tūq;
 Rectius Iliacum carmen deducis in actus :
 Quam si proferres ignota, indictaq; primus. 130
 Publica materies privati juris erit : si

Oportet itaque cavere, ne aliter loquens inducatur persona, quam aut ejus conditio, aut præsens postulat fortuna. Id enim si contingat, effuso visu auctorem & poetam excipient spectantium Romanorum ordines universi. Multum omnino differre debet, Davi, mancipii vilius & herois fortissimi oratio. Nec minus refert videre, sine qui loquitur juvenis fervidus, an senex atate maturus ; matrona nobilis, an sollicita nutrix ; agricola, an mercator ; in Colchide natus, an in Assyria ; Thebis, an Argis sit educatus. Publica de personis fama & hominum opinio consistenda, ut quid cuiq; tribuendum sit judices : si aliqua fingendo addes, curandum ut verba convenient. Achillem itaque tam multis ab Homero laudibus celebratum, si ipse quoque predicandum susceperis ; actuosum illum, minacem, & inexorabilem representas. Jus omne, non in legibus,

quas sibi positas esse non putat, sed in armis, animiq; & corporis viribus, constituat. Describitur Medea truculenta ac pertinax ; Ino marens ac dolore confecta ; fide carens Ixion ; vaga & nullo loco consistens Io ; Orestes deniq; gravissimā oppressus tristitia : hæc enim postulant quæ de his vulgo circumferuntur, & hæc tenus credita sunt. Quod si notis personis omissis, tu plane novam inducere in theatrum audebis : etiam atq; etiam vide ut qualem exhibueris a principio, talis ad finem usq; appareat, & primis ultima aptè respondeant. Omnino arduum ac difficile est rei a nemine adhuc tractata, convenientem, poetici operis formam, tribuere ; tuque, mi Lector, melius consules tibi si ex Homericæ Iliade scribenda Tragedia argumentum sumes : quam si planè ignota, & hæcenus inaudita primus tentaveris. Rem porro istam, etsi jam ante ab alio tractatam, tuam tu adhuc propriè facies si ista observes scribendo.

NOTÆ.

118. Colchus.] Oriundus è Colchide, & ideo sævus qualis fuit Medea indidem orta.

Assyrius.] Mollis, quales pleriq; Assyrii sunt, ob magnas opes & blandam cœli temperaturam.

Thebis nutritus.] Ubi crassius aër ingenia facit stupida.

An Argis.] Ubi plerique audaces sunt & expectecti.

123. Medea invicta.] In furore & scelere obstinata.

Ino.] Athamantis Thebarum regis uxor, dolore confecta ob furorem viro inmissum, & filium Learchum ab eo furente interfectum.

124. Ixion.] Ideo dictus perfidus quod Eponeum focerum suum ad cœnam invitatum in occulta quam paraverat fovea comburi fecerit.

Io.] Inachi regis filia, à Jove in vaccam mutata, & furis à Junone inmissis agitata, huc illic vaga ferebatur.

Tristis Orestes.] Ob matrem, per dementiam, interfectam.

128. Communia.] Commune dicitur, vel quod omnium usui addictum est, ut templa, pontes, & sim. vel quod nullius adhuc proprium factum est, ut gemmæ quæ in mari sunt ; & initio mundi conditi, omnia. Atque hoc posteriore sensu communia hic vocat Horatius argumenta fabularum a nemine adhuc tractata, asseritque difficile esse ea propriè dicere, hoc est aptè, convenienterque tractare.

131. Publica materies.] Est argumentum fabule jam ante tractatum ; aut certè publicè proprium, tanquam scribendi dramatis materia.

Privati juris erit.] Hoc est, poteris tu quoq; ita in idem argumentum scribere, & illud sic tractare, ut quantum aliunde illud acceperis, tragoedia tamen aut comœdia de illo composita, tua verè dicatur, sicut dicitur Sophoclis Ajax, Medea Senecæ, &c.

Primum, ut singularem aliquam adhibeas dispositionem, & qua longè absit a simplici illa, & quam artificii politici experie, quam Epicus Cyclos proposuit. Deinde, si quid voles imitari ex Gracis, ne ita serviliter facias ut interpretis potius vice fungi videaris, quam aliquid de tuo scribere. Ac demum, ne sive Epopeiam, sive drama scripturus, Actionem imitandam suscipias, cuius tenuitas te in eas deducat angustias, unde, nec pra pudore audeas ulterius progredi scribendo; nec sinant leges à te suscepti operis. Vitandus etiam in argumenti propositione facienda tumor quo usus olim legitur imperitum quidam poeta epicum, cum de Trojano bello acturus, in hunc modum exorsus est:

Fortunam Priami cantabo, & nobile bellum.

quid enim afferet tanta spe dignum promissor sic effusi magnificus? verum ne montibus parturientibus prodeat parvus mus, omnium sibilis & cacinnio excipiendus. Quantò consultius ille ubique sapiens Homerus Odysseam modestè capis:

Dic mihi Musa viram captae post tempora Trojae,
Qui mores hominum multorum vidit, & urbes.

nimirum magna, & ad miraculum illustria, Antiphatem, Scyllam, Cyclopem, Polyphemum, & Charybdim, versu pulcherrimo descripturus, ad ea sensim, nec nisi per humilia & obscura initia, veniendum putavit: utiq; malens fumum flamma pramittere, quam flammam fumo. Sed & magna provisione vivavit, ne rei tractandæ exordia longius peteret quam opus erat: unde, nec Diomedis exciâ Trojae in patriam reditum narraturus, cum à Meleagri patris ejus interitum orditur;

NOTÆ.

132. *Circa vilem patulumque orbem.* Intelligit Epicum Cyclum seu orbem: est enim græcè κύκλος orbis. Epicus autem iste Cyclos apud Græcos erat veluti liber continens longam fabularum omnium descriptionem, usque ad Trojæ eversionem, ex variis Poëtarum carminibus collectam, ut esset tanquam materies publica Tragœdiarum. Patulus dicitur idem orbis & vilis: quod nudè res exponeret, & absq; orani artificio. Relinquebatur nimirum illud addendum, his qui vellent tragedias scribere. Idemq; monet Horatius non esse morandum circa vilem & patulum orbem, hoc est, non debere scripturos Poëtas, eidem ordini insistere quo res in Cyclo simpliciter ac citra artem exponebantur: sed solum argumentum inde sumendum; sicque poëma faciuros esse, quod suum possent dicere, licet materia publica foret.

134. *Imitator.* Hoc est, sive Drama, sive Epopeiam scribas: utrumq; enim fit, Actionis imitatione, & representatione licet paulum diversâ.

136. *Scriptor Cyclicus.* Sive, autor mali poëmat is epici, quippe quod nihilo plus haberet artificii quam Cyclos Epicus, de quo proxime dictum.

145. *Antiphatem.* Lætrigonum regem, in

Nec circa vilem, patulumq; moraberis orbem:
Nec verbum verbo curabis reddere, fidus
Interpres: nec desilies imitator in arctum:
Unde pedem proferre pudor veter, aut operis lex.
Nec sic incipies, ut scriptor Cyclicus olim: 136
Fortunam Priami cantabo, & nobile bellum.
Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?
Parturient montes: nascetur ridiculus mus.
Quantò rectius hic, qui nil molitur ineptè. 140
Dic mihi musa virum, captae post tempora Trojae,
Qui mores hominum multorum vidit, & urbes.
Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem
Cogitat: ut speciosa dehinc miracula promat,
Antiphatè, Scyllâque, & cum Cyclope Charybdim.
Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri, 146

cujus littora cum aliquando devectus esset Ulysses, tresq; è focis emisisset qui regionem explorarent: ille unum ex his ore dilaniavit, duobus reliquis vix sibi fugâ consentientibus. Antiphatem enim cum magna suorum manu insecutus, omnes Ulyssis naves unâ exceptâ, quâ ipse vehebatur, faxis & trabibus in eas injectis, demersit.

Scyllamque. Phorci filiam à venefica Circe, inferiore corporis parte in canem mutatam, quæ hanc deformitatem non ferens se in Siculum fretum præcipitavit, ubi versa fingitur in scopulum præternavigantibus valde metuendum.

Cum Cyclope. Polyphemo gigante, Neptuni filio, qui quatuor Ulyssis socios suo antro inclusos devoravit, cæteros pariter voraturus, nisi illi inebriato, oculum quem unum in fronte habebat, torre impacto idem Ulysses ademisset.

Charybdim. Mulier hæc fuit rapacissima, quæ ob subtraçtos Herculi boves, fulmine içta, in voraginem Scyllæ oppositam conversa fuit, in freto Siculo.

146. *Diomedis.* Græcorum ducis post Achillem fortissimæ.

Meleagri. Ænei Calydoniæ regis filii & patris Diomedis. Hunc propria mater Althæa interfecit, fatali stipite in ignem coniecto.

Nec

Nec gemino bellum Trojanum orditur ab ovo.
Semper ad eventum festinat: & in medias res
Non secus, ac notas, auditorem rapit: & quæ
Desperat tractata nitefcere posse, relinquit. 150
Atque ita mentitur: sic veris falsa remiscet,
Primo ne medium, medio ne discrepet inum.
Tu quid ego, & populus mecum desideret, audi.
Si plausoris eges aulaea manentis, & usque
Sessuri, donec cantor, vos plaudite, dicat: 155
Ætatis cuiusq; notandi sunt tibi mores:
Mobilibusq; decor naturis dandus, & annis.
Reddere qui voces jam scit puer: & pede certo
Signat humum; gestit paribus colludere: & iram
Colligit, ac ponit temerè: & mutatur in horas.
Imberbis juvenis, tandem custode remoto, 161
Gaudet equis, canibusque, & aprici gramine campi,
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
Utulum tardus provisor, prodigus æris,
Sublimis, cupidusq; & amata relinquere pernix.
Conversis studiis, ætas, animusque virilis 166
Quærit opes, & amicitias: inservit honori:
Commisisse cavet, quod mox mutare laboret.
Multa senem circumveniunt incōmoda: vel quodd
Quærit, & inventis miser abstinet: ac timet uti:
Vel quod res omnes timidè, gelidèq; ministrat, 171
Dilator, spe longus, iners, avidusq; futuri,
Difficilis, querulus, laudator temporis acti

sicut nec belli Trojani seriem à
duobus ovīs ex quorum altero
Helenā, urbis Trojæ fax, prodī-
isse fertur. Nec illa solum planè
manifesto superflua amputavit
exordia: sed ad rei caput festi-
nans, ab ipsa media incipit, quasi
sat nota esset, sine iis quæ relin-
quantur. Omitit etiam quæ-
cunque ab industria splendorem
accipere posse non sperat. Denique
tanto artificio historiis fabulas,
veris falsa permiscet, ut primis
mediis, hisque postrema aptè ne-
stantur, decori, atque verisimiliti
ratione apprimè ubique servatā.
Quisquis portò fabulam das, &
cupis spectatorem tibi contingere
qui te favore prosequatur &
plausu; qui placidus perseveret
in cavea sedens donec finitā fabulā
actor, aut histrio, solenni for-
mulā, eos qui adsunt moveat ut
plaudant & abeant, & iterum
aulæa demittantur: quisquis, in-
quam, ista desideras, audis quid
ego & omnis populus à te veli-
mus. Habere te oportet eximie
notos atatum diversarum varios
& mutabiles mores; ut singulis
personis quæ quamlibet decent at-
tribuas. Puer qui expedit loqui
iam potest, & firma figere vesti-
gia, sibi similitum lusus gaudet;
iram levi de causa suscipit, &
facile deponit, perpetuo varius at-

que à seipso diversus. Provehitur juvenis necdum tamen barbatus, mox ut pedagogi custodia liberatus,
in relinquitur: equos & canes in deliciis habet, agitatione equestri, venatione, & Campi Martii aprico
sæsti, exercitationibus, luctu, cursu, palastra delectatur: ad omnem vitii impressionem, cæca instat,
nullis ac facilis; ad sapientium monita durus & pertinax; verum in suarum utilium negligens; pe-
nuria prodigus; multa temerè appetens; subitoque fastidians. Qui prætervultus adolescentiam, ad aca-
demiam pervenit, annis jam & animo auctior, ad alia se convertit studia: de opibus augendis &
amicis parandis sollicitus, honores appetit, quibus ne videatur indignus, fama sic servit ut cum temere
atque inconsultò suscipiat, nihil etiam sit cuius ipsum pudeat; quodque insectum malis. Se nec
enim multis obnoxii malis sunt: vel enim infelices ac planè miseri, prohibentur avaritiā, uti opibus,
quas eadem urgente congescerant; vel in agendo frigidi torpent etiam cum festinato est opus; & nego-
cia differunt, vitæque, cuius sunt avidissimi, sperantes longissimam. Morosi insuper & queruli,

NOTÆ.

147. Gemino ab ovo.] Læda Tindari uxor à
bre cyni specie compressa duo peperit ova, ex
quorum altero nati sunt Pollux, & Helena, quæ
occasione dedit bello Trojano.

148. In medias res auditorem rapit.] Dissunt
hic in primis Poetæ Epici ab Historiarum scri-
ptoribus; quod hi naturalem semper rerum ordi-
nem sequantur ea prius narrantes quæ prius gesta
sunt: Epici verò ordinem illum deditā operā
perturbant, incipiuntque à mediis, quæritā de-
inde occasione exhibitori quæ omiserant. Sic

Homerus, ac post illum Virgilius, & cæteri fe-
cisse cernuntur.

154. Aulaea manentis.] Hoc est, expectantis;
quo sensu dicimus: hæc te manet poëta: magna
te manet gloria. Expectabant autem aulaea qui-
cunque; ad fabulæ finem perseverabant. Eā enim
finitā, vela quæ initio fabulæ subla erant, ut
pateret theatrum, demittebantur iterum cum
nihil jam exhibendum restabat: cuius etiam rei
signum aliud erat, cum ab actorum aliquo mo-
vebantur spectatores his verbis: plaudite & abite.

rerumque olim se pueris gestarū
verbosi laudatores, acrem in ju-
niores censuram exercent, quos
velut degeneres arguant, & anti-
qua virtutis pigros imitatores.
Cum igitur magnum discrimen
sit inter juventutis dotes, & in-
commoda senectutis, advertere
diligenter debemus, ne juveni
mandetur senis persona; aut se-
ni, juvenis: sed ab arate qualibet
ea duntaxat exigantur qua solent
esse illius propria, & cum ipsa
conjuncta. Sunt quadam qua
coram spectatoribus in ipso thea-
tro geruntur; quadam alibi ge-
sta, ibi narrantur. Quonquam
enim nos minus afficiunt qua dun-
taxat audimus, quàm qua ocu-
lis ipsi nostri percipimus: sunt
tamen etiam aliqua quorum con-
spectum sic refugit natum, ut
narrari coram sit satis, modò in-
tra scenam parvata. Quapropter
neque filios suos Medea populo præ-
sente occidat; nec eodem spectan-
te filiorum fratris sui exa deco-
quat sceleratus Atreus; nec pa-
lam fiat, puella Progne in hiru-
dinem commutata; aut Cadmi
in serpentem. Hac & similia vix
quisquam, etiam cum videt, cre-
dit; quia fieri horret. Ut au-
tem fabula quam dā, spectata
placeat, & sapius poscatur: nec
pluribus quam quinque actibus;
sed nec paucioribus constare de-
bet. Neque introducat deus absque

aperta necessitate: nimirum cum inciderit res tam ardua tamque difficilis ut vires omnes, industriamque
hominum superes, opusque deo sit. Singula scena tribus peragantur personis: quod si quarta intereat
filiat, aut certè pauca proferat verba. Quacunque autem à Choro inter medias Actus canentur, ad
Actoris propositum faciant, atque illud promoveant, aptè cum reliquis herentia. Erunt verò hujusmo-
di, si sumptā occasione ex iis qua in singulis actibus gesta sunt, ducatur aliquid moniti vel præcepti, perti-
nens ad virtutem aut mores. Si approbentur, & laudentur bona; si amicis consilium detur; si dicantur
quibus auditis irasci possint ad statum placidum mentis reduci, & innocentes in capto vitæ tenore confir-
mari. Si denique laudatā temperantiā, aequitate, concordia, & arcanorum fide, superis supplicabitur
ut calamitosi, propitii; superbis autem & arrogantibus, insecti sint.

NOTÆ.

175. Venientes anni.] Sunt, anni nondum
præteriti. Metaphora est ducta à viatoribus ad
sefe invicem accedentibus ex opposito. Hi enim
donec sibi occurrerint, venire alter ad alterum
dicuntur. At ubi se præterierunt, recedunt à se
longiùs. Sic namque anni nobis ad vivendum
concessi, & qui nondum præterierunt, ad nos
veniunt, recessuri deinceps continuò, & tantò
abituri longiùs quo priores ad nos pervenerant.
193. Virile.] Hoc loco ponitur pro viriliter &
frenuè.

Se puero, censor, castigatoque minorum.
Multa ferunt anni venientes comoda secum :
Multa recedentes adimunt : ne fortè seniles 176
Mandentur juveni partes, pueroque viriles :
Semper in adjunctis, ævòque morabimur aptis.
Aut agitur res in scenis : aut acta refertur.
Segniùs irritant animos demissa per aurem, 180
Quàm quæ sunt oculis subiecta fidelibus : & quæ
Ipse sibi tradit spectator : non tamen intus
Digna geri, promes in scenam : multaq; tolles
Ex oculis, quæ mox narret facundia præfens.
Nec pueros coram populo Medea trucidet : 185
Aut humana palam coquat exta nefarius Atreus :
Aut in avem Progne vertatur : Cadm⁹ in anguē.
Quodcumq; ostendis mihi sic, incredulus odi.
Neve minor, neu sit quinto productior actu
Fabula, quæ posci vult, & spectata reponi. 190
Nec deus interfit : nisi dignus vindice nodus
Inciderit : nec quarta loqui persona laboret.
Actoris partes chorus, officiumq; virile
Defendat : neu quid medios intercinat actus,
Quod non proposito conducatur, & hæreat aptè.
Ille bonis faveatque, & consiliatur amicis, 196
Et regat iratos, & amet peccare timentes.
Ille dapes laudet mensæ brevis : ille salubrem
Justitiam, legesque, & apertis otia portis.
Ille regat commissa : deoq; precetur, & oret, 200
Ut redeat miseris, abeat fortuna superbis.

194. Defendat officium.] Officium & munus
actoris impleat. Eodem sensu usurpatur verbum
defendo Sat. 10. l. 1. & sermone opus est modo
tristi, sapi jocofo; defendente vicem modo rhetori
atque poeta : & utrobique redditur græcum αἰ-
νόςμα, de quo dictum jam est Satyra 5. l. 1.

199. Et apertis otia portis.] Hoc est pacem
quæ affert otia & quidem tuta, sic ut vigente
illa, cum nullus metuatur hostis, aperta maneat
urbium portæ.

Tibia non ut nunc orichalco vincta, tubæque
 Æmula, sed tenuis, simplexq; foramine paucō
 Aspirare, & adesse choris erat utilis; atque
 Nondum spissa nimis complere sedilia flatu. 205
 Quò sanè populus numerabilis, utpote parvus,
 Et frugi, cattusque, verecundusque coibat.
 Postquam cœpit agros extendere victor: & urbem
 Latior amplecti murus: vinòque diurno
 Placari Genius festis impunè diebus:
 210 Accessit numerisque, modisque licentia major.
 Indoctus quid enim saperet, liberque laborum,
 Rusticus, urbano confusus, turpis honesto?
 Sic priscæ motumque, & luxuriam addidit arti
 Tibicen: traxitq; vagus per pulpita vestem. 215
 Sic etiam fidibus voces crevere severis:
 Et tulit eloquium insolitum facundia præceps:
 Ut iliumque sagax rerum, & divina futuri
 Sortilegis non discrepuit sententia Delphis.
 Carmine qui tragico vilem certavit ob hircū 220
 Mox etiam agreites satyros nudavit: & asper
 Incolumi gravitate jocum tentavit: eo quòd
 Illecebris erat, & grata novitate morandus

Fuit olim tibia non ut nunc est
 circulis ex orichalco ornata, mag-
 nitudine sua tuba consimilis, &
 eam soni amplitudine æmulans:
 sed parva, simplex, & paucis fo-
 raminiibus per quatenus tantum
 sibilus mitteretur, q̃m Chori can-
 tum adiuvans, eò q̃ suavitatem
 sua mulceret; sedq̃ extendere ad
 auditorii mediocres angustias, quò
 modestè & graviter conveniens
 è populo, utpote adhuc parvo,
 pauci, iique viri frugi, moribus
 castis, & sua ipsi sapientia specta-
 biles. Ubi verò crescente per mul-
 tas victorias Romano populo, &
 urbe amplificatâ, caperunt, ut
 solet in pace altissima, & rerum
 omnium copia, nullo aut festi-
 ant Censoris metu, diebus festis,
 vacare genio, & indulgere com-
 potationibus: solutior quoque fa-
 cta est primum Poësi; deinde
 Musica; utraque arte novos quos-
 dam & insuatos modos in thea-
 trum inducente, ut populo place-
 ret. Quomodo enim sapere posses
 turba ex hominibus rusticianis, ori-
 osi & indoctis constata, honesti
 licet aliqui & ingenuis artibus ex-

culti cives permiscerentur? Antiqua itaque simplicitati, lenocinia gestuum, & vestium magnificentiam
 addidere tibicines, factumque est, ut per theatrum hac illac euntes, longissimas traherent togas. Hinc
 etiam fidibus adjici caput multiplex chorda, ut qua austerum haltenus, & sulsu rebus sacris accommoda-
 tum ederent sonum, mollem in posterum, levemque redderent. Modus quoque loquendi candidus, qui
 deratus & facili, ita in novum & insuatum facundia genus brevi mutatus à poëtis est, ut qui per-
 spiciuâ prius oratione, de honesto & utili in choris suis disputabant, deinde futuris rebus deliberabant Phi-
 losophorum more sapienter atque dilucidè: jam ob sublimitatem insolitam, non nisi de tripode loqui & ora-
 cula promere viderentur, qualia Delphis eduntur obscura admodum & involuta. Nec longè post, qui
 olim levis pretii hircum Tragedia à se scripta, & victoria de æmulis poëtis reportata, præmium satis
 magnum putabat, Satyros nudos in theatrum induxit; cumque severus & asper esset ob argumenti
 tragici gravitatem, conatus est, illâ servatâ, jocum miscere. Vidit enim nova istius voluptatis illece-
 bris tenendum spectatorem,

NOTÆ.

219. Sortilegis Delphis.] Delphi Bæotiæ civi-
 tas juxta Parnassum, dicta à Delpho hîngtuni
 filio. Erat illic Apollinis Oraculum celeberrimum
 à quo & ipse Apollo Delphicus dictus. Porro
 Oraculorum duo fere genera: unum quod à
 fœrentibus deorum administris profundeabatur, ut
 à Pythia numine Apollinis correpta. Alterum
 quod ducebatur per Sortes, quæ erant tessellæ
 quædam certis notis, sed tamen obscuris, inscri-
 ptæ, denunciabantque aliæ felicitatem, calami-
 tatem aliæ, aut alia ejusdem generis, de quib-
 us Deus consulebatur, jactis in urnam sortibus,
 & post, inde eductis. Hinc factum ut Oracula
 ipsa Sortes appellarentur. Notandum verò, dis-
 crimine esse inter Sortes & Sortem. Sortes enim
 tessellæ erant illæ quas dixi, & instrumentum

divinationis, Sors autem, ipsa divinatio sive san-
 titio, referente Tullio, l. 1. de divin. Simiam
 quam rex Muloorum in deliciis habebat, & sortes
 ipsas, & cætera quæ erant ad sortem parata distur-
 bavit. Quod nihilominus non impedit quomi-
 nus aliquando Sors ipsa Oraculum sonet, ut l. 2.
 de div. Sors, inquit, illa edita est opulentissimæ
 regi Asia.

220. Vilem ob hircum.] Sunt qui non hircum,
 sed atrem ex hirci pelle vino plenum affirmant
 præmium fuisse scriptæ Tragediæ: quæ certè
 dicta est à græco *resy* & hircum.

221. Agrestes Satyros.] Erant enim sylvarum
 numina, humano capite, sed cornuto, caprinis
 pedibus, torq̃ue corpore villosa, adæque ridi-
 cula.

X 3

Spectator,

ne post sacrificia & epulas etrus, Spectator, functusq; sacris, & potus, & exlex. Aut
& sine lege vivens, tragœdia non- Verum ita risores, ita commendare dicaces 22;
dum peractâ discederat. Quan- Conveniet satyros; ita vertere seria ludo:
quam autem, ut res se jam ha- Ne, quicumq; Deus, quicumq; adhibebitur heros,
ber, carere deinceps vix possit lu- Regali conspectus in auro nuper, & ostro,
dicrâ illâ Satyrorum & jocorum Procacitate, ne rebus aliqui tri- Migret in obscuras humili sermone tabernas:
stibus latitâ, aliquid pergant as- Aut dum vitat humû, nubes, & inania capret. 230
sergere: non aequalis tamen poeta Effutire leves indigna tragœdia versus:
vernaculos istos focos, & personam Ut festis matrona moveri iussâ diebus:
satyricam, heros, nedum deo, de- Intererit satyris paulum pudibunda protervis.
mandare: ne qui paulo ante in Non ego inornata, & dominantia nomina solum,
auro conspectus erat personam ve- Verbaque, Pisones, satyrorum scriptor amabo: 235
re tragicam agens, mox servi in- Nec sic enitar tragico differre colori;
stuar tabernarii, contemnendus ap- Ut nihil intersit Davus ne loquatur, an audax
pareat. Nam licet sint vituperan- Pithias, emuncto lucrata Simone talentum:
di viri supra ceteros magni, cum An custos, famulusque dei Silenus alumni.
genere dicendi ultra modum sub- Ex noto fictum carmen sequar: ut sibi quivis 240
limi, quidammodo nubes trans- Speret idem: fudet multum, frustra que laboret
cendunt: tamen contra decorum Aulus idem: tantum series, juncturaque pollet:
gravius peccant, cum ad plebecu- Tantum de medio sumptis accedit honoris.
laris mores descendunt, & sua digni- Sylvius deducti caveant me iudice Fauni;
tatis oblitri moriones agunt, & sentras. Et sanè indoles Traga-
dia severa, non potest non odisse Satyrorum proterviam; nec un-
quam illam in medios suos actus admittit sine verecundia, simili
illi nobilium matronarum, quando festis diebus religiosam ante aras saltationem exercent, iussu Pontifi-
cum. Et quidem ego hoc intelligens, ô Pisones, si quando scribam Satyros tragicis actibus permiscendos:
non utar tamen obscenis illis vocibus quibus aperte, & absque ulla circumtione turpia exprimuntur. Non
etiam ita affectabo diversum à tragico facere meum dicendi characterem, ut deinde nihil interesse ve-
lim inter ipsas personas comicas; & omnino eodem loquantur modo Davus, vile & impudens mancipi-
um, ac Pithias fraudulenta & audax ancilla, postquam ab hero suo Simone talentum dolo abstulit; aut
denique Silenus Eacchi custos atque nutritius, aliaque persona comica. Hoc præcipue queram in isto
Carmine, Quod in multitudinis gratiam excogitatum est, ut cum sit ejus argumentum ex rebus vul-
go cognitis sumptum, verbis quoque utar ex usu communi planis atque facilibus: ita ut quisquis audi-
at, simile statim aliquid se scribere posse confidat; cum tamen experiri volens, difficillimum esse inveniat,
nec ullo assequatur conatu: tantum valet ad veram, & quodammodo inimitabilem dignitatem operi
conciliandum, vel sola vocum idonearum dispositio commoda, verborumque connexio naturam imitata.
Quod de Satyris censi, iudicio pariter de Fauniis, qui cum à sylvis in urbes veniant,

NOTÆ

231. Effutire leves indigna Tragœdia versus.] Hoc est, cuius maiestate indigna sunt, levia, & jocosa carmina.

234. Dominantia nomina, verbaque.] Consentiunt Interpretes designari hic propria rerum obscœnarum vocabula. Cur vero eadem dicantur dominantia, nemo veram hæcenus causam aperuit. Ego quæ mihi visum sit supra exposui in Notis ad Satyræ §. I. x. Nec tamen hic re- rum abstrusarum indagatores curiosos fraudare debeo sapientissimâ conjecturâ quam consultus à me Vir profundissimæ literaturæ, pridemque de me optinè meritis, & humanissimus magister meus Petrus Possinus est his verbis complexus. Res dictæ pudendæ non profuruntur nominatim

nisi à præfatis veniam, "Præfari veniam ob-
"nomi & subjecti est, cui contrariam conditio-
"nem obtrinit dominus, neminem verens. Is
"propterea sibi licere arbitratur omnia quan-
"tumvis fœda sive vocabulis efferre. Indè fortè
"illa quæ alibi Horatius nuncupat immunda ig-
"nominiosaque dicta, ab eodem hoc loco domi-
"nantia dicuntur: κατεχρίν supræma potestas
"ἐξουσία vocatur. Cur? quia τοὺς ἀρχῶν αυ-
"τοκρατορς, licet, ἐξουί, impune quicquid li-
"bet, atque adeo, τὰ οὐκ οὐκ, τὰ οὐκ οὐκ
"ἐν οὐκίᾳ, λέγει. Hæc ille hæcenus, quæ
ut ejusdem cætera, doctis placitura, non dubito.

244. Fauni.] Sylvarum dii qui aliquando in Comicas & Satyricas personas assumebantur.

Ne velut innati triviis, ac pene forenses, 245
 Aut nimium teneris juvenentur versibus inquam;
 Aut immunda crepent, ignominiosaque dicta.
 Offenduntur enim, quibus est equus, & pater,
 & res;

Nec, si quid fricti ciceris probat, & nucis emptor,
 Aëquis accipiunt animis: donantve coronâ. 250

Syllaba longa brevi subjecta, vocatur Iambus,
 Pes citus, unde etiam trimetris accrescere iussit

Nomen Iambeis: cum senos redderet ictus,
 Primus ad extremum similis sibi: non ita pridem,

Trardior ut paulò, graviorq; veniret ad aures: 255
 Spondeos stabiles in iura paterna recepit

Commodus, & patiens: non ut de sede secunda
 Cederet, aut quarta socialiter: hic & in Acci

Nobilibus trimetris apparet rarus, & Enni.
 In scenâ missus magno cum pondere versus, 260

Aut operæ celeris nimium, curâque carentis,
 Aut ignoratæ premit artis crimine turpi.

Non quivis videt immodulata poemata iudex:
 Et data Romanis venia est indigna poetis.

Accirco ne vager, scribamq; licenter? an omnes 265

quarta decedere. Sed huic conditioni raro steterunt Accius & Ennius in celebratis illis suis dramaticis trimetris, Iambum propè omnem respuentes. Certe versus dramaticus, qui lentiore illâ gravitate quam afferunt Spondei puri, in scenam se profert, aut nimiam arguit poeta in scribendo festinationem & negligentiam; aut eundem turpis inscitia reum demonstrat: convincitur enim sic scribens nescire quam profueretur artem. Utriusque autem istius mali duas potissimum video causas. Prima quoddam admodum rectè iudicent de vitioso carminum metro; nec multi numeri poetici rationem intelligant. Altera, quod indulgentem nimis pridem est actum cum Romanis Poëtis: laudati enim perpetam sunt eorum versus qui Iambos excluderant; nullumque ferè habuerant delectum pedum.

NOTÆ.

248. Quibus est equus & pater.] Indicantur primò Equites Romani, quibus singulis equus de publico dabatur; deinde Patricii quique & nobiles, quibus idè dicitur pater esse, quòd Romæ qui erant huiusmodi, à patre nominabantur, & patrem habere censabantur, nempe illustrem, & cujus nomen filii laudi & ornamento esset. Sic exempli gratia Cnæus Domitius, Cnæi filius in publicis tabulis scribebatur. Viles autem & ignotæ personæ patre carere dicebantur.

253. Cum senos redderet ictus.] Nempe ad pedes versus singulos, aut digitis complosis, aut terram pede ferientes, ictum dabant: unde senos reddebant ictus, versus quorum sex pedes erant.

254. Primus ad extremum similis sibi.] Hoc est: qui primò olim scribi cœpit Iambicus versus senarius, totus ex pedibus Iambis erat.

non debent, quasi Roma, atque in medio ipso foro educati essent, urbane sermonis delicias usurpare. Mollioribus insuper, & juvenilibus lasciviam sonantibus; obscenis denique versibus abstineant oportet. Offendit enim plurimum ista prociacæ inverecundia, ingenuorum omnium, sed maxime nobilium hominum aures, neque si quid istarum sordium placet misera plebi, quæ frictu cicere vivit & nucibus, continuo illas aquo animo ferent, & approbant Equites, & Patricii, alique honesti & copiosi cives. Ex brevi syllaba quam longa subsequatur efficitur Iambus; qui pes quod celeriter curvat, sexies licet multiplicatus non tamen sex mensuras, sed tres duntaxat conficit in versibus Iambicis, quos eâ causâ trimetros dicimus. Hic versus qui olim non nisi Iambos recipiebat, commodior deinde factus, & de suo jure aliquid detrahens consociari permixtis Iambis spondeos pedes quibus lentior fieret, eâ conditione, ut isto velut sociali fœdere non cogeretur Iambus ipse unquam de sedibus, secunda, aut

260. In scenam missus magno cum pondere versus... aut ignoratæ premit artis crimine turpi.] Non probo ego quorundam audaciam in immutandis quæ apud autores quos explicant, difficilè intelligunt: sed tamen ubi, laborante Grammatica, sententia constare non potest, deberi puto veniam, si quæ præsertim levi mutatione succurrere conetur aliquis. Cum ergo si recepto hæcenus more legamus in scenam missus... versus: nullus sensus legitimus efficitur, subsequente verbo premis nihil habente nominativi, unde pendeat: non potui quin probarem conjecturam Piscatoris apud Schrevelium, pro missus, reponentem missus. Sic enim omnia optime quadrant, quæ nemo ante intelligebat.

264. Data est venia indigna Poëtis.] Quæ Poëtæ indigni erant; quæ indignè dabatur & immetrò,

An verd ego à recto transire va-
gus abibo; & artis negligam
præcepta, quia & mihi impuni li-
cet? an potius sic mecum statu-
am: nūm omnibus fore quid-
quid peccavero; nec aliā me ullā
ratione censura publica severita-
tem evasurum, quā si præciā
omni spe venia, diligentem cu-
ram adhibeam, ut rectissime scri-
bam? nec tamen cum id egero
me perfectum putabo, quippe qui
hactenus, solam culpam effugerim.
Quare si vestrum aliquis ad scrip-
tionis poetica decus contendit:
diu noctisque volvat ac revolvat
Græcos Poetas. Errarunt enim
graviter, & penè dixerim stultè
judicare majores nostri, quoties
in Plauto concentum carminis &
joci lepidos commendavere: mira-
que enim ista laus quāvis sit fal-
sa, facilè ego & vos videmus,
quicunque intelligimus quid dis-
sent joci lepidè & urbanè ingenio-
si, ab scurrili & illiberali face-
ria; & quique bonorum versuum
sonum explorare scimus, tum di-
gitis pedes numerando; tum au-
ribus, earum judicium adhiben-
do. Cum ergo desint nostro-
rum hominum exempla absolu-
ta, Tragœdiæ ac Comœdiæ: superest ut (quod dixi) accipiamus à Græcis, apud quos cum genus

hoc Poëmatissimum natum esset, excoltum quoque fuit majore curā. Ac quidem, *Thespis Atheniensis* in-
venisse primus Tragœdiam dicitur, quæ principio rudis, pro theatro & scena plaustrum habebat, è quo
per pagos circumducto, sua poemata partim canebant, partim recitabant, cum imitatione *Attionis*; ac ne
agrosceantur, cum larva nondum inventa esset, vini face è dolis, quæ potando succaveant, acceptā,
et suis perlinebant. Post hunc *Æschylus* alter poeta Græcus tragicum habitum adinvenit, personamque
quā vultu mutato, longa insuper veste, & additis cothurnis, conciliaretur actoribus majestas. Traga-
diam quoque ipsam docuit verbis loqui magnificis; noluitque deinceps è plaustris agi: sed parvam sce-
nam injectis aliquot tignis in pulpita, extruxit. Tragœdia hunc in modum constituta: apud eosdem cap-
pit Comœdia, quam hodie veterem dicimus; eaque magnam laudem adeptā est, cum salis mores homi-
num defricando, corrigeret: donec provellet longius loquendi atque irridendi licentia, optimos quoque &
primarios viros capis traducere nominatim. Quā temeritate per aquissimam, plantæque necessariam le-
gem, coercitā, Chorus penes quem erat libertas major, obloqui deinceps prohibitus, pro pudore silere maluit,
quā se ab improba dicacitate abstinere. Latini, Græcorum opera imitari conati sunt; felicique suc-
cessu à nostris etiam rebus desumpta argumenta, tractarunt: sive Prætextas, sive Togatas dederint fabulas.

NOTÆ

266. Tutus & intra spem venia cautus.] Hoc
est, sic tutum futurum me sperans, veniamque
impetraturum, si cautus & diligens fuero in
scribendo.

276. Plaustris vexisse poemata.] Istius rei eti-
am hæc causa fuit: quod antequam Theſeus
Atticos coegisset in unam urbem, vicinū Atti-
ca habitaretur; unde per domos, vicofque, plau-
stris vetri poetæ isti, sua recitaturi carmina fere-
bantur: ex quo & factum Comœdiæ nomen,
quasi diceret cantilena per pagos cantata à xōm

visuros peccata putem mea? tutus, & intra
Spem veniæ cautus, vitavi denique culpam:
Non laudem merui: vos exemplaria Græca
Nocturna versate manu, versate diurna.
At nostri proavi Plautinos & numeros, & 270
Laudavere sales, nimium patienter utrumque,
Ne dicam stultè, mirati: si modò ego, & vos
Scimus inurbanum lepidò seponere dicto.
Legitimumque sonum digitis callemus, & aure.
Ignorū tragicæ genus invenisse Camœnæ 275
Dicitur; & plaustris vexisse poemata Thespis:
Quæ canerent, agerentque perunchi facibus ora.
Post hunc personæ, pallæque repertor honestæ
Æschylus & modicis instravit pulpita tignis:
Et docuit, magnumque loqui, nitique cothurno. 280
Successit vetus his comœdia, non sine multa
Laude: sed in vitium libertas excidit, & vim
Dignam lege regi: lex est accepta: chorusque
Turpiter obtulit, sublato jure nocendi.
Nil intentatum nostri liquere poetæ: 285
Nec minimum meruere decus, vestigia Græca
Ausu deserere, & celebrare domestica facta:
Vel qui prætextas, vel qui docuere togatas.
Nec virtute foret, clarissime potentius armis,

pagus & quid cantus. Possent etiam dulci Comœ-
dia à xōm quæ vox commiserationem, laci-
viamque & proterviam, qualis commiserantium est,
& infanè amantium.

288. Prætextas.] Fabulas nobiliores, quas præ-
textari & nobiles exhiberent: erat enim præ-
textata nobilium puerorum & magistratuum propria.

Togatas.] Dramata minora & ignobilia Romæ
data à personis vulgaribus & togā simplici uten-
tibus. Sunt qui Togatas putent, Comœdias,
Prætextas verò, Tragœdias nominari hoc loco.

Quam

Quàm linguâ, Latium: si non offenderet unum-290

Quemque poetarum limæ labor, & mora. Vos ô

Pompilius sanguis carmen reprehendite, quod non

Multa dies, & multa litura coercuit: atque

Perfectum, decies non castigavit ad unguem.

Ingenium misera quia fortunatius arte

Credit: & excludit sanos Helicone poetas

Democritus: bona pars non unguis ponere curat,

Non barbam: secreta petit loca: balnea vitat.

Nanciscetur enim pretium, nomenque Poetæ:

Si tribus Anticyris caput insanabile, nunquā 300

Tonfiori Licino commiserit: O ego lævus

Qui purgor bilem sub verni temporis horam.

Non alius faceret meliora poemata: verum

Nil tanti est: ergo fungar vice cotis, acutum

Reddere quæ ferrum valet, exors ipsa secandi. 305

Munus, & officium, nil scribens ipse, docebo:

Unde parentur opes: quid alat, formetq; poetam:

Quid deceat: quid non: quod virt^o, quod ferat error.

Scribendi rectè, sapere est, & principium, & fons.

Rem tibi Socraticæ poterunt offendere chartæ:

boc est, naturalem inclinationem plus ad bene scribendum valere quam præcepta, diligentiam & curam; negatque mentis compotes, & divini furoris expertes Poetas in Heliconem montem Musis sacrum recipiendos, & posse aliquid magnum efficere: hinc multi è nostris hominibus dedit à operâ furiosi videri affectant, unde nec unguis refectant, nec barbam tondent: sperantes fore ut si caput insanum Lacinus toror nunquam attingat, præclari fiant & putentur Poetæ. Quod si re ipsa futurum esset: ô me incantum & insipientem, qui ineunte quotannis vere, medicamento bilem ejicio: furoris alioqui hujus poetici & ipse aliquid consequuturus, quo percitus carmina scriberem, qua nemo alius poeta posset. Verum non tanti arbitror poetam esse ut illud emere velim insaniam. Satis erit si vice cotis aliis fuerit, qua cum ipsa secare non possit, alia tamen apta efficit ad secandum. Nihil itaque scribens ipse, docebo tamen eos qui volent scribere, unde materiam possint accipere, poematum; eademque locupletare; quo pacto formari & perfici poeta debeant; qua sit decori ratio; quid poetica artis notitia perfecta, quidve ejusdem ignorantio possint efficere. Et quidem tantum abest ut insanos esse oporteat Poetas: quod Democritus sentit: ut è contrario bene scribendi omnis facultas ex una petatur sapientia, quam longo rerum usu, & doctorum virorum, quælis Socrates fuit, scriptis legendis comparamus.

NOTÆ.

294. *Castigavit ad unguem.*] Ducitur hic loquendi modus ab iis qui marmora poliunt: h. enim unguem identidem ad opus applicant, exploraturi superflue aliquid asperum, scabrum; quod lævigari adhuc oporteat. Juncturas quoque marmorum iidem ungue admoto probant, cum alia aliis coagmentant.

300. *Tribus Anticyris caput insanabile.*] Est Anticyra, Insula ferax ellebori quo atra bilis seu melancholia purgari solet, ne abundantior insaniam pariat. Caput ergo tribus Anticyris, insanabile, cerebrum est cui sanando nec triplicis Anticyræ elleborum satis sit.

301. *Tonfiori Licino.*] Opulentissimo, quem ferunt Senatorem à Cæsare factum, quod odisset Pompeium.

Maximè postquam ipso iam usu facti peritiores, ausi & ipsi sunt inveniis aliquid adijcere, eratque ipse fore ut operibus scriptis non minus clara evaderet Italia, quàm erat fortitudine & rebus bello gestis: nisi scriptores nostri omnes, limandi ac polipiendi longum laborem recusarent. Vos itaque, Pisones nobilissimi, & ab ipso Numæ Pompilio ortum ducentes, sic estimatè: nullius unquam pretii fore Poëma, à quo jam absoluto, meditatio longa, crebraque emendatio, quidquid inesse novorum poterat non expunxeris: quodque ut dicere de marmorariis solemus, admoto decies pollice ungue, non exploraverimus sine omni parte politum ac læve. Stultum siquidem est quod his temporibus aliqui putant: Poetas nescio quo furore correptos absque labore & sine industria perfectum carmen scribere. Quia enim Democritus celeberrimus ille Physicus pronuntiavit, fortunatius esse arte ingenium;

O ego lævus, &c.] Affinis iste locus est cum illo Ep. 19. l. 1. ubi post expositum Cratini stultum de Poëtis abstemiis judicium, Horatius de suo addit hæc verba (quæ difficultia multis sunt visa, quod non appareat quis ea proferat) *Forum putealque Libonis mandabo sicis*: ut enim illic ex Cratini dicto, conficit omnes abstemiis constituendos ad puteal judices, cum Poëtæ vententur esse: ita hic ex eo quod Democritus sentiat sanos omnes Helicone excludendos: perperam se facere asserit cum bilem purgat ne insanus fiat: & utrobique est ironia.

Lævus.] Improvidus ut Græcè *ἄναιδος*: eadem enim illà voce & insipientem, & lævum seu finistrum, appellant, ut Sat. 5. l. 1.

Verbaque

Si hac instructum fueris, & rem quam tractas penitus ante cognitam habueris: deesse tibi verba non poterunt quibus sensa exponas. Sciendum itaque, quid patria, quid amicus, quid parentibus, quid sanguine conjunctis, quid hospitibus debeatur; quæ partes sint, quod judicis munus, quod ducis & imperatoris. Quisquis enim hac probe intelliget; sciet idem quid cuique persona, in suo carmine tribuere oporteat. Plurimum ergo expedit ut Poeta qui promovere suo modo hunc, modo illum poemate exhibiturus est, optimè moris consuetudinem vitæ humanæ, & jusque omnium varietatum quasi exemplar in animo descriptum habeat; in quod respiciens animus eas suggerat voces, quæ germana sint vitæ & morum humanorum imago. Hinc fit interdum ut magis delectetur populus, magisque teneatur fabulâ quæ aliquot humani generis descriptionibus vitæ communi petitis & suo loco positis ornatur, quaque mores humanos præclare imitatur, licet aliqui sine artificio sit, & stylo simplici concinnata: quàm si verbis magnificis nihil istorum diceretur. Hoc enim quid est aliud quàm auditorem ludere, & nugis splendidis placere velle? Hac ingeniosi Poetæ Græci cum intelligerent; neque ullius magis rei quàm gloria appetentes essent: consecuti facillè sunt ut præstanti simul sapientiâ, faciundiâque præditi viderentur. Nos è contrario toti sumus in Arithmetica, quæstiosa scilicet arte, pueris commendandâ: magnumque eum fore putamus, qui addendo, detrahendo, multiplicando, ac dividendo æsem didicerit in centum aut etiam plures particulas secare. Fac enim filium Albini, avari illius feneratoris à te querere quid restet post sublatam unam de quinque uncias? teque satis doctum fuisse ut responderes quatuor restare uncias: hic fratrem, mactè, inquit, tu mehercule aptus es tuenda domestica rei. Fac iterum interrogare: ad quinque uncias si porro addideris unam, quid ex toto conficietur? teque respondere, selibram fore, sive uncias sex: quid quæso cum hac mala eruginis & avaritiæ labes animo tuo semel inhaerit; cum te invaserit, totumque occupaverit peculii amplificandi cura: putas carmina scribi posse nunquam interitura? Poetis propositum est, ut delectent, aut prosint. Imò, ut hac duò conjungant, præcepta de moribus dantes, jucundè pariter, ac sapienter.

NOTÆ.

314. *Conscripti.* Senatoris, qui unus est de patribus quos primò Romulus centum scripsit. Addidit Tarquinius centuriam alteram; & huic tertiam Brutus; ac tandem tempore J. Cæsaris numerus conscriptorum ad nongentos excrevit, teste Dione.

320. *Nullius Veneris.* In qua nihil eximie pulchrum apparet, splendidum nihil.

321. *Valdius.* Pro validius.

323. *Ore rotundo loqui.* Aptè, eleganter, perfectè: non putidè, non ineptè & ut tolerant quibus os malè formatum est: intelligitur autem hic non pronuntiationis modus sed pretium ipsum

Verbaque; provisam rem non invita sequentur. 311
Qui didicit, patriæ quod debeat; & quid amicis:
Quo fit amore parens, quo frater amandus, & hospes:

Quod sit conscripti, quod judicis officium: quæ
Partes in bellum missi ducis: ille profectò
Reddere personæ scit convenientia cuique. 315

Respicere exemplar vitæ, morumque jubebo
Doctum imitatore: & veras hinc ducere voces.
Interdum speciosa locis, moratæque rectè
Fabula nullius Veneris, sine pondere, & arte, 320
Valdius oblectat populum, meliusque moratur:

Quàm versus inopes rerum, nugæque canoræ.
Graii ingenium, Graii dedit ore rotundo
Musa loqui, præter laudem nullius avaris.

Romani pueri longis rationibus æsem
Discunt in partes centum diducere: dicat:
Filius Albini, si de quincuncè remota est

Uncia: quid superat? poteras dixisse triens, heus
Rem poteris servare tuam: redit uncia; quid fit?
Semis: ad hæc animos ærugo, & cura peculii, 330
Cum semel imbuerit: speramus carmina fingi

Possè linenda cedro, & lævi servanda cupressio:
Aut prodesse volunt, aut delectare poetæ:
Aut simul & jucunda, & idonea dicere vitæ.

neque ullius magis rei quàm gloria appetentes essent: consecuti facillè sunt ut præstanti simul sapientiâ, faciundiâque præditi viderentur. Nos è contrario toti sumus in Arithmetica, quæstiosa scilicet arte, pueris commendandâ: magnumque eum fore putamus, qui addendo, detrahendo, multiplicando, ac dividendo æsem didicerit in centum aut etiam plures particulas secare. Fac enim filium Albini, avari illius feneratoris à te querere quid restet post sublatam unam de quinque uncias? teque satis doctum fuisse ut responderes quatuor restare uncias: hic fratrem, mactè, inquit, tu mehercule aptus es tuenda domestica rei. Fac iterum interrogare: ad quinque uncias si porro addideris unam, quid ex toto conficietur? teque respondere, selibram fore, sive uncias sex: quid quæso cum hac mala eruginis & avaritiæ labes animo tuo semel inhaerit; cum te invaserit, totumque occupaverit peculii amplificandi cura: putas carmina scribi posse nunquam interitura? Poetis propositum est, ut delectent, aut prosint. Imò, ut hac duò conjungant, præcepta de moribus dantes, jucundè pariter, ac sapienter.

& elegantia rerum quæ pronuntiantur, aut etiam scribuntur. Sic Sat. 7. homo perfectus dictus est totus teres atque rotundus.

327. *Quincuncè.* Quincunx est quinque uncia; uncia verò duodecima pars assis libralis, aut alterius cujusvis rei in duodecim partes divisæ.

328. *Triens.* Tertia pars libræ, sive quatuor uncie.

332. *Linenda cedro.* Perungenda oleo cedri- no adversus omnem tabem.

Lævi cupressio. Loculo, seu involucrio, ex tenui & elaborato ligno cupressino.

Quidquid

Quidquid præcipies, esto brevis, ut citò dicta 335
 Percipiant animi dociles : teneantq; fideles.
 Omne supervacuum pleno de pectore manat.
 Ficta voluptatis causâ, sint proxima veris.
 Nec quodcunque volet, poscat sibi fabula credi :
 Neu pransæ Lamiae vivum puerum extrahat alvo.
 Centuriæ seniorum agitant expertia frugis : 341
 Celsi prætereunt austerâ poemata Rhamnes.
 Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci,
 Lectorem delectando, pariterque monendo.
 Hic meret ara liber Sosis : hic & mare transit ;
 Et longum noto scriptori prorogat ævum. 346
 Sunt delicta tamen, quibus ignovisse velimus.
 Nam neque chorda sonum reddit, quem vult
 manus & mens :

Poscentique gravem persæpè remittit acutum :
 Nec semper feriet quodcunq; minabitur arcus.
 Verùm ubi plura nitent in carmine : non ego paucis
 Offendar maculis : quas aut incuria fudit : 352
 Aut humana parum cavit natura : quid ergo ?
 Ut scriptor si peccat, idem librarius usque,
 Quamvis est monitus, veniâ caret : & citharædus
 Ridetur, chordâ qui semper oberrat eadem : 356
 Sic mihi, qui multum cessat, sit Chærilus ille,
 Quem bis, terq; bonum, cum risu miror : & idem
 Indignor, quandoq; bonus dormitat Homerus.
 Verùm opere in longo fas est obrepere somnum
 Ut pictura, poësis : erit, quæ, si propius stes, 361
 Te capiet magis : & quædam, si longius abstes.

quisquis æquus arbiter fuerit, rejiciendum putabit ob paucos navos qui aut per quandam negligentiam, vel per humanam conditionis non omnia pervidentis inscitiam : nolentibus solent obrepere. Quid ergo demum statuemus ? quis veniâ cum peccaveris dignus censetur ? sic arbitror : si quis tam ostitanter vacaret operi, ut sæpè de quibusdam admonitus, peccare tamen eadem pergeret : haud paulò magis illum mereri veniam, quam mereretur scriptor librarius qui describendo in eadem impingeret errata de quibus reprehensus erat : aut citharædus qui semper in eadem chorda delinqueret. Certè, qui adeo negligens & supinus est, similis fiet Chærilò illi in cujus opere duo dantaxat, aut summum tria legi tolerabilia miror, & rideo : indignor verò quoties Homerum præstantem virum negligentius agere senio, & dormitanti similem scribere. Sed rari somni veniam, isti facile obtinet, operis adeo longi prolixitas. Ceterum, ut pictura ita poësis duplex est genus : excellens alterum, alterum medioeriter bonum : quemadmodum ergo tabella quadam tam exquisita sunt & tantâ curâ elaboratæ,

NOTÆ.

340. *Lamia.*] Monstri nocturni genus, muliebri specie pueris quos vorabat insidiari solitum.

342. *Rhamnes.*] Ponuntur hic pro junioribus nobilibus Romanis plerumq; levibus & illi Rhamneti similibus qui Turni socius cum esset, occisus traditur à Niso. 9. *Æn.*

354. *Scriptor Librarius.*] Qui aliena describit opera ut proponat venalia.

Tu si docere aliquid voles : in primis brevitati stude. Sic namque percipiuntur facilius quæ trades ; & in his retinendis nequaquam laborabis memoria. Si loquaris superflua, ea tanquam de vase pleno, sic auditoris exident mente. Quòd si placendi causâ aliquid finges vide ut vero simile sit ; nec fidem etiam incredibilium exige à lectore tuo. Ut si voratum à Lamia puerum, ex ejus vero receptum integrum ac vivum affirmares. Senatorius ordo utpote sapientiâ atque ætate gravis repudiat carmina quæ solum placent ; juniores verò nobiles ea non ferunt quæ utilitatem habent austeram, expertemque jucunditatis. Perfectissimus demum is est & omnibus probatur qui docendo delectat. Qui hoc consecutus est liber, ille Bibliopolis Sosis maximû offert lucrum ; à transmarinis hominibus ultro expetitur, & fama immortalitatem conciliat auctori suo. Nec tamen omnia ita ad virum sunt rescanda, ut nullus laude dignus putetur liber, nisi in quo reprehendi nil possit. Sunt quædam quibus ignosci debeat. Non enim chorda semper sonum reddit quem exigunt animus & manus pulsantis : sed sæpè gravis editur cum acutus postularetur ; neque qui arcu vibrant sagittas nunquam à scopo abeunt. Ut opus habeatur pro bono : satis est, plurima ipsius, perfecta esse ; nec

357. *Qui multum cessat.*] Qui admodum labori parciit.

Chærilus.] Vide suprà de isto Ep. 1. l. 2.

359. *Quandoque.*] Idem hic est ac quotiescunque.

Dormitat.] Curam remittit, & aliquid neglectum habet.

360. *Somnum.*] Aliquam negligentiam.

Hæc

ut quo propius luci admoveas, di-
utiusque ac curiosius contempla-
ri, magis magisque placeant :
aliaque ex adverso tam levis ar-
tificio, ut potius tenebris opus sit
quam clara die, nec nisi eminus
& semel conspecta probeantur : ita
poemata nonnulla sunt quae ad
praescriptum artis exalta leviter,
censuram acrem ferre non pos-
sunt, totaq; istorum laus est, cur-
sum & quidem primâ vice legen-
tibus, fastidio non esse. Qua cum
ita se habeant, ô major filiorum
Pisonis, quanquam & per te ip-
sum, & ex paterna institutione
satis intelligis quid eligendum sit,
& quo collimandum : adhuc ta-
men, ne mea erga te voluntati
desse videar : unum te supra cae-
tera meminisse velim, ac nullo
unquam tempore oblivisci : in
artibus quibusdam, etiam illa
laudari qua solum mediocritas
sunt, & quoquo modo tolerabilia :
ut in jure-consultis & in causa-
rum actoribus patet. Esi enim
nec isti, facundiam Messala : nec
illi, rapidam legum ac turis noti-
tiam habebant, quanta in Aulo
Cassellio fuit : suam nihilominus
laudem singulis obtinent.

Poëta vero, neque per deos, neque per homines, mediocribus esse permittitur :
imò ne ipsa quidem columna, eorum nomina sustinent ferre qui perfecti non sunt. Nimirum sicut pra-
vum concensus convivio illatus, & crassum corruptumq; unguentum, ac demum placenta insuavi melle
& papaver malo in Sardinia lectis condita, offendere convivis solent, idcirco quod cum sine his rebus
esse posset convivium, satius fuerat praetermitti quam sic vitiosus offerri : ita poësis, solum ad animos
voluptate juvandas excogitata, nisi ad summum gradum ascenderit, tanquam nullius pretii, contemni-
tur, atque ingrata est. Quod cum ita sit, sequum erat poëtas cæterorum hominum imitari pru-
dentiam. Qui enim planè rudis est ludorum campi Martii, non profert se in eam locum ut arma co-
ram populo trahet : qui pilam aut discum jacere ; qui trochum agitare nescit, quietus sedet & spectat
alios : ne si experiri voluerit, imperitiam suam circumposita multitudinis cachinnis deridendam exponat.
Una ex multis artibus poësis est, quam profiteri gestiunt etiam ignari. Estque qui genio planè destitu-
tus poëtico, sic tamen disputat : Quidni ego, qui mei juris, qui ingenuus sum, & censu equestri ; adhuc,
qui meritis sum inculpat : cur inquam ego talis ac tantus, versus non faciam ?

NOTÆ.

373. *Abeſt virtute diſerti Meſſala.*] Hoc est: longe abest ab eloquentia Meſſallæ Corvini, Ora-
toris Quintiliano & aliis, præſantiſſimi.

374. *Columna.*] Cippus intelligit ad quos
proſtabant indices operum quæ Poëta affixo ti-
tulo & ſe ſcriptos proſtebantur.

376. *Sardo melle.*] Quod amarum erat pro-
pter herbarum amaritiam.

381. *Indoctus Trochi.*] Diſſert Trochus ab illo
turbine quem multiplici verberare circum agunt
paſſim pueri noſtri : eratq; ludi Græcanici genus
quòd in hunc modum deſcribit Turnebus c. 33.
l. 27. fuit, inquit, Trochus, rota anſam habens
ut facilis mitteretur ; axilibus compaſta tranſ-

Hæc amat obſcurum : volet hæc ſub luce videri,
Judicis argutum quæ non formidat acumen. 365
Hæc placuit ſemel : hæc decies repetita placebit.
O major juvenum, quamvis & voce paternâ
Fingeris ad rectum, & per te ſapis : hoc tibi dictû
Tolle memor : certis medium, & tolerabile rebus
Rectè concedi : conſultus juris, & actor 370
Cauſarum mediocris, abeſt virtute diſerti
Meſſalæ : nec ſcit quantum Caſſellius Aulus :
Sed tamen in pretio eſt : mediocribus eſſe poëtis
Non homines, non di, non conceſſere columnæ.
Ut gratas inter menſas ſymphonia diſcors, 375
Et craſſum unguentum, & Sardo cum melle
papaver,

Offendunt : poterat duci quia cœna ſine iſtis :
Sic animis natum, inventumq; poëma juvandis,
Si paulum ſummo diſceſſit : vergit ad imum.
Ludere qui nescit, campeſtribus abſtinet armis :
Indoctuſque pilæ, diſcive, trochive quieſcit : 381
Ne ſpiſſæ riſum tollant impune coronæ.
Qui nescit, verſus tamen audet fingere : quid ni ?
Liber & ingenuus, præſertim cenſus equeſtrem
Summam nummorum, vitiq; remotus ab omni.

verſus jaciebatur ; quorum claviculæ & commiſ-
ſuræ aduncæ, dum verſabatur miſſa rota vel miſ-
ſus orbis, tinniebant & crepabant.

384. *Liber.*] Qui jam non ſervit.

Ingenuus.] Qui nunquam ſervit.

Cenſus.] Vox iſta paſſiva hic eſt, ſignificatq;
eum qui cenſu civium edito reperitus eſt habere
opes Equitibus ex lege neceſſarias. Poſſet etiam
dici eſſe actiſſe, & cenſus erit : ego qui cum bo-
na civium recognoſcerentur profeſſus ſum & de-
monſtravi me tantum habere æris quantum eſt
opus habere Equitem Romanum, quodringenta
pimium millia nummorum ſeſtertiorum.

Tu nihil invitâ dices, faciesque Minervâ : 386
 Id tibi iudicium est, ea mens : si quid tamen olim
 Scripseris in Meri descendat iudicis aures,
 Et patris, & nostras : nonumq; prematur in annû.
 Membranis intus positis delere licebit, 390
 Quod non edideris : nescit vox missa reverti.
 Sylvestres homines sacer, interpretresq; deorum
 Cædibus, & victu fædo deterruit Orpheus.
 Dictus ob hoc lenire tigres, rabidosq; leones.
 Dictus & Amphion Thebanæ conditor arcis 395
 Saxa movere sono testudinis, & prece blandâ
 Ducere quod veller : fuit hæc sapientia quondam,
 Publica privatis fecernere, sacra profanis :
 Concubitu prohibere vago : dare jura maritis ;
 Oppida moliri : leges incidere ligno. 400
 Sic honor, & nomen divinis Varibus, atq;
 Carminibus venit : post hos insignis Homerus,
 Tyrtæusque mares animos in Martia bella
 Versibus exacuit : dictæ per carmina sortes :
 Et vitæ monstrata via est : & gratia regum 405
 Pieriis tentata modis : ludusque repertus,
 Et longorum operum finis : ne fortè pudorî
 Sit tibi musâ lyræ solers, & cantor Apollo.
 Naturâ fieret laudabile carmen, an arte,
 Quæsitum est : ego nec studium sine divite vena,
 Nec rude quid prosit video ingeniû : alterius sic
 Altera poscit opem res : & conjurat amicé. 412

cras ; cum ante tanquam inter feras communia omnia, & profana fuissent. Ab his vaga libido dam-
 nata & coercita est ; & connubiorum pacta, sancita ; fundata urbes, & jura quibus regeretur lig-
 neis tabulis incisa sunt. Ex quibus rebus summus ac propè divinus honor non solum poetis accrevit, sed
 etiam eorum operibus. Post istos Principes poetarum insignes, prodire Homerus & Tyrtæus qui carmine
 heroico Martia pectora ad bellum accenderunt. Apollo ipse sua oracula versu edere cepit, ut jam non
 solum homines, verum & Dii poeta essent. Exin certatim alii morum disciplinam carmine tradere,
 eodem alii regum ambire gratiam, & magnatum eblandiri favorem. Comædia denique & Tragedia,
 Mimi, & Satyri, versu conscripti sunt, ad oblectandos, remittendosque animos post longos belli, atque
 arvis labores. Ut jam, ô clarissime Piso, nec tibi, nec cuiquam hominum pudori esse possit, si cum Mu-
 sis, & cum Apolline, versu Lyricos pangas. Cum tanta esset carminum & poetarum gloria, multiq;
 illa stimularentur : quari est ceptum quo pacto boni fierent versus : naturam, an studio & arte ? ego
 utroque opus esse non dubito. Quid enim quantovis labore possit efficere si te poeticum defeceris ingenium ?
 aut quid vicissim ab ingenio speres nullis artis præceptis exculto ? adesse itaque oportet hæc duo, & ad-
 juvare pariter.

NOTÆ.

388. *Meri*, pro *Meri*.] Estque hic Metius
 Tarpa de quo Sat. 10. l. 1. tanquam de critico
 his temporibus acri & candido.

389. *Nonum prematur in annum*.] Alludere
 videtur ad quoddam Cinnæ poemâ quod novem
 annis elaboratum, Smyrnâ appellavit, & de
 quo sic Catullus:

*Smyrna mei vatis nonam post denique mensem
 Quam cæpta est, nonamq; edita post hiemem.*

403. *Tyrtæus*.] Poeta Atheniensis luscus &
 claudus, qui tamen carmine heroico sic suorum
 animos inflammavit ad bellum, ut de Messeniis
 hostibus victoriam reportarint.

404. *Sortes*.] De iis paulò ante dictum abun-
 dè ad illum versum :

Sortilegis non discrepuit sententia De'phis.

Qui

sed tu, ô Piso, nunc quidem eo
 iudicio es, eaque prudentiâ, ut
 repugnante naturâ, nolis, quod
 aiunt, invitâ Minervâ, scribere
 carmina. Caterum si te olim
 versuum condendorum invaseris
 libido : ne ante in publicam lucem
 opus emitto, quam Metium Tar-
 pam primò ; deinde patrem tu-
 um ; ac demum etiam me, cen-
 sores adhibueris fidos ; & novem
 adhuc totos annos contineris il-
 lud in scrinio. Quandiu enim
 in secretis membranis latebit, li-
 berum fuerit emendare qua voles,
 quod fieri magis non potest ubi
 in publicum prodierit lubricatio
 tua, quam revocari verbum ore
 semel prolatum. Ex sanè si ad-
 fuerint omnia quibus poeta sunt,
 sis licet nobilissimus, non erit cur
 te pudeat poetam dici. Hoc enim
 fuit ille Deorum interpres Orphe-
 us, qui quod ritu ferino viventes
 homines ad humanitatem tradu-
 xisset : tigrides savas & rabidos
 leones mitigasse narratur. Nec
 absimili causâ Amphion qui The-
 bas condidit, cantu & fidibus sa-
 xa loco morisse perhibetur, & quod
 veller egisse. Quid quod non alia
 olim exitit Philosophia quam qua
 à Vatis tradebatur. Hi nam-
 que primi omnium docuerunt pri-
 vatorum propria quadam bona
 esse debere ; & res aliquas, sa-
 cras

Video multis futurum gratus si
 natura sufficeret, laboris expers.
 Verum attendant isti, quid pro
 tanto minore laude patiantur &
 agant non pauci. Qui hoc sibi
 olim proposuit, ut cursu amulus
 superaret in stadio: multa à
 puero toleravit & fecit, quibus
 ad concupitam palmam aliquan-
 do idoneus fieret, calori, frigoriq;
 expositus, vini abstinent & volup-
 tatum. Qui in ludis Apollina-
 ribus tanquam egregius cantor
 admittitur ut cum ceteris canat
 laudes Apollinis Pythii, non tum
 primum tibiam incipit labris ad-
 movere, sed pridem tiro, & in
 docentis potestate fuit, nec nisi
 longo tandem usu ac studio, fa-
 ctus & ipse est magister ex disci-
 pulo. Nunc verò multis sufficere
 putatur si ducant: ego magnus
 poeta sum; versus scribo mirabi-
 les. Invadat scabies poetarum
 postremum: ego illam non timeo
 qui inter primos sum: magno
 mihi esset dedecori si nihil scribens
 profiterer à me nesciri qua nun-
 quam didici. Eò processit res,
 ut sicut praece merces venales pro-
 ferens & ostentans, turbam ad
 se spe lucri invitat: sic isti divi-
 tes, & copiosi poeta, sua vendi-
 tantes poemata, adulatores circa
 se colligunt proposita mercede;
 sique aulionis nova quodam ge-
 nere sit, ut plus referat lucri qui
 plus dederit laudis. Quod si inter ceteros est quis opulentior, qui possit
 gregem parasitorum lautius alere, & rectè excipere ceteros: si sponsorem se pro inopi turba praebeat: si de-
 bitorem miserum lite infelici expedit: cum hi omnes tam bene de se meritum, certatim collaudant:
 quomodo tam beatus erit ut fidelem amicum ab assentatore discernat? Tu si quem aut dono collato, aut
 ejus conferendi spe laudem feceris: ne illum, ita ut erit, hilarem adhibeas tuorum versuum auctorem:
 exclamabis enim stupenti similis, nihil posse melius, aut elegantius majore scribi. Pallefcet etiam, quod
 vehementer mirantes faciunt. Mittere ex oculis lacrymas sui gaudii testes. Exiliet, sequi non satis ca-
 piens, terram pede pulsabis, eorū imitatus qui nullo vero dolore tacti, sed quia precio conducti sunt, in
 mortuorum funere lugent acerbius, pluraque faciunt quam qui ex animo, ac verè dolent. Simili enim
 modo qui alios derident, ut videantur verè laudare, simulant plura, quam faciunt qui maxime seridè
 laudant. Legimus Persarum reges ad vinum largius potandum compellere consuevisse homines eos quos
 familiares habere volunt: sperant nimirum fore ut blando licet illo tormenti genere ad indolem prodenda
 dam adigantur: unde constare possit, satisque sint suorum Principum amicitia digni. Tu si quem depre-
 henderis vulpium more callidum & fraudulentum: ne tali tuos versus judicandos committas. Elige tibi
 potius censorem Quintilium similem; cui cum aliquid recitaretur: corrige aiebat libere candidèque,

N O T A E.

415. Pythia cantat.] Fuere Pythia, ludi insti-
 tuti in honorem Apollinis ob Pythonem serpentē
 ab eo sagittā interfectū. Cantare autem Pythia
 erat cantare Apollinis laudes in ejusmodi ludis.

423. Unctum rectè ponere.] Hoc est, lautum
 convivium & cenam rectam, sive plenam & in-
 tegram apponere invitatis.

435. Culullis.] Poculis, calicibus.

436. Torquere mero.] Indictā vini largā pota-

Qui studet optatam cursu contingere metam,
 Multa tulit, fecitq; puer: sudavit, & alfit:
 Abstinit Venere, & vino: qui Pythia cantat
 Tibicen didicit prius, extimuitq; magistrum. 415
 Nunc satis est dixisse, ego mira poemata pango.
 Occupet extremū scabies: mihi turpe relinqui est:
 Et quod non didici: sanè nescire fateri.
 Ut praece ad merces turbam qui cogit emendas:
 Assentatores jubet ad lucrum ire poeta. 421
 Dives agris, dives positus in scenore nummis.
 Si vero est, unctum qui rectè ponere possit;
 Et spondere levi pro paupere: & eripere atris
 Litibus implicitum: mirabor, si sciet inter- 425
 Noscere mendacem, verumq; beatus amicum.
 Tu seu donaris: seu quid donare voles cui:
 Nolit ad versus tibi factos ducere plenum
 Lætitiae: clamabit enim, pulchrè, benè, rectè!
 Pallefcet super his; etiam stillabit amicis 430
 Ex oculis rorem: saliet: rundet pede terrā.
 Ut qui conducti plorant in funere, dicunt,
 Et faciunt prope plura dolentibus ex animo: sic
 Derisor vero plus laudatore movetur.
 Reges dicuntur multis urgere culullis, 435
 Et torquere mero, quem perspexisse laborent:
 An sit amicitia dignus: si carmina condas;
 Nunquam te fallant animi sub vulpe latentes.
 Quintilio si quid recitares, corrige sodes

tionem, sicut equuleo aliisque tormentis fieri solet,
 elicere notitiam rerum in animo latentium.

439. Quintilio.] Fuit hic, pater Cremonen-
 sis, quem cum Virgilio cognatum extitisse aliqui
 dicant, certè eidem gratissimum fuisse constat,
 Horatio teste in Ode 24. l. 1. summis nimirum
 viris, qualis fuit Virgilius, acerrimus quisq; & in-
 corruptus censor solet esse gratissimus.

Hoc,

Hoc, aiebat, & hoc: melius te posse negares:
 Bis, terq; expertum frustra, delere jubebat: 441
 Et male tornatos incudi reddere versus.
 Si defendere delictum, quam vertere, malles:
 Nullum ultra verbū, aut operam sumebat inanem:
 Quā sine rivali teque & tua solus amares. 445
 Vir bonus, & prudens versus reprehendit inertes:
 Culpabit duros: incompitis allinet atrum
 Transverso calamo signum: ambitiosa recidet
 Ornamenta: parum claris lucem dare coget:
 Arguet ambigūe dictum: mutanda notabit: 450
 Fiet Aristarchus: nec dicet, cur ego amicum
 Offendam in nugis? hæ nugæ seria ducent
 In mala derisum semel, exceptumq; sinistre.
 Ut mala quē scabies, aut morbus regius urget,
 Aut fanaticus error, & iracunda Diana: 455
 Vesaniū teigisse timent, fugiuntq; poetam,
 Qui sapiunt: agitant pueri: incautiq; sequuntur.
 Hic, dum sublimes versus ructatur, & errat:
 Si veluti merulis intentus decedit auceps
 In puteū, foveamve: licet, succurrite, longum
 Clamer, io cives: non sit, qui tollere curet. 461
 Si quis curet opem ferre, & demittere funem:
 Qui scis, an prudens huc fe deiecerit? atque
 Servari nolit? dicam, Siculique poetæ
 Narrabo interitum. Deus immortalis haberi 465
 Dum cupit Empedocles: ardentem frigid⁹ Ætnam

quicumque sapiunt, non minus fugiunt recordem poetam quā fugere solemus scabiosos, iatricos, fanaticos, aut fonticos. Pueri verò impudentiores, eosdem quacunque occurrerint, repetitis clamoribus infestantur, vexantq; contumeliis. Quod si hic, dum furore poetico instinctus, mente errat, & corpore: dum versus quos sublimes & magnos putat, velut oracula pronuntiat, tanquam auceps capiendis merulis intentus, deciderit in puteum: quantumvis extrahi clamando & deprecando roget; nemo quasi accurrat, aut opem suam demissam afferat. Quid enim scimus num ipse fe volens videntisq; precipitaverit, ut periret? Dicam quod Empedoclem poetam Siculum fecisse constat ut Deus haberetur. In medius montis Ætna incendia tranquillum se iniecit & placidum.

NOTÆ.

442. Incudi reddere.] Est recudere & fingere de novo.

451. Aristarchus.] Asper Criticus qui etiam in Homero multa reprehendit.

454. Mala scabies.] Illa nimirum quam feram dicunt, ob dolorem quem affert gravissimum.

Morbus regius.] Græcè βασιλικός; Latine auro, Angl. the Jaundies.

455. Fanaticus error & iracunda Diana.] Demencia ab irata Diana (quæ eadem Luna est) immissa, quæ correpti hac illac errant, & dicuntur lunatici. Appellantur iidem fanatici à fanis seu templis ad quorum fores sæpe aderant istius-

modi miseri, illud convenientiū opem imploraturi.

466. Empedocles.] Philosophus Agigentinus in Sicilia, qui de rerum naturis tam eleganti scripsit carmine, ut, qui idem post ipsum Romæ fecit Lucretius, dixerit vix videri humanā stirpe creatum. Alludens fortè ad hanc ejus insaniam quā fertur, ut Deus haberetur, clam se in flammæ Ætnæ montis voragine precipitasse: sperabat enim, si, ne corpus quidem ipsius appareret, putaturos mortales ipsum in caelos abiisse, Deorum domicilium.

Frigidus.] Absque ullo animi perturbati motu, in cold blood.

Insiluit:

Quare quod isti licuit, poetis quoque male sanis non liceat? cur à perniciè quam volunt & amant, adhibita vi retrahantur? paris est noxa, siue nolentem serues, siue occidas. Neque nunc primum mirò id periculi adit iste; neque si amicorum auxilio evaserit, etiam hac vice, sapiet magis: sed stulta laudis amore dementatus nomen sibi ac famam querere perget, ex mortis genere inusitato. Quid quod non satis constet num Diis iratis & aliquod illius expiantibus scelus, fervere ita permittatur, & versus facere. Nescimus an paternos cineres parùm reveritus, eos aliquando comminxerit, & an in penam ingentis alicujus sceleris ab ipso commissi, piaculo adhuc majore, locum tetigerit, commoveritque fulmine cælis immisso, idem. Insanis certe furioso famulis, tanquam ursus cancellis fractis è cavea lapsus, dolos, indoctos, in fugam vertit, dum sibi quisque metuit ne in recitatore inolerabilem carminum incidat. Quem enim semel arripuerit non ante desistit quam importuna enectis lectione: infat hirudinis, qua apprehensam cutem mordicus premit; dum plena sanguinis ipsa abscedat.

Insiluit: sit jus, liceatque perire poetis.
Invitum qui servat, idem facit occidenti.
Nec semel hoc fecit: nec si retractus erit: jam
Fiet homo: & ponet famosæ mortis amorem.
Nec satis apparet, cur versus factiter: utrum
Minxerit in patrios cineres: an tristè bidentale
Moverit incestus: certè furit: ac velut ursus,
Objectos cavæ valuit si frangere clathros:
Indoctrum, doctumque; fugat recitator acerbus.
Quem verò arripuit, tenet, occiditque; legendo, 476
Non missura cutem nisi plena cruoris hirudo.

NOTÆ.

438. Idem facit occidenti.] Idem facit, ac qui occideret.

442. Bidental.] Locus in quem fulmen deciderat: ita dictum, quòd bidentibus cæsis, & aræ extructâ, aded fiebat sacer ut summum nefas esset terram illic movere.

445. Recitator acerbus.] Dicitur vix potest quantum semper odio fuerint, hodieque sint malorum operum importuni recitatores, quos quia sub Ligurini appellatione ingeniosissimè describit & insectatur Martialis, non pigebit hic ejus Epigramma 44. l. 3. coronidis loco attexere.

Occurrit tibi nemo quòd libenter
Quòd quacunque venis fuga est & ingem

Circa te Ligurine solitudo:

Quid sit scire cupis? nimis posita est.

Hoc valde vitium periculosum est.

Non tigris catulus citata raptis.

Non dispas medio perusta sole,

Non sic scorpius improbus timetur.

Nam tantos rogo quis ferat labores?

Et stanti legia & legia sedenti;

In thermas fugio, sonas ad aurem;

Piscinam peto; non licet natare.

Ad canam propero: fugas sedentem.

Lassus dormio: suscitatus jacentem.

Vis quantum facias mali videre?

Vir justus, probus, innocens, timeretur.

INDEX

Rerum, Phrasium, & Verborum MEMORABILIMUM.

A.

	Pag.		Pag.
A B ovo usque ad mala,	166	<i>Æditui,</i>	289
<i>Abrotanum herba,</i>	285	<i>Ægæ,</i>	19. 74
<i>Academi Civis Atheni-</i>		<i>Ælia gens,</i>	89
<i>ensis,</i>	293	<i>Emilius ludus,</i>	301
<i>Accius Poeta Tragicus,</i>	283. 311	<i>Emonia,</i>	41
<i>Achæmenes Persarum Rex,</i>	55	<i>Æmula virtus Capuæ,</i>	147
<i>Achæmenia Nardus,</i>	145	<i>Æneas,</i>	116, 117. 154. 223
<i>Achæmenium costum,</i>	68	<i>Æolium Carmen,</i>	104. 110
<i>Acheron inferni fluvius</i>	6. 70	<i>Æquor Atlanticum,</i>	35
<i>Achilles,</i>	20. 47. 60. 115. 150. 186.	<i>Æratæ naves,</i>	60
	211. 292	<i>Æri ruere acervos,</i>	221
<i>Acipenser pisci,</i>	201	<i>Ærugo,</i>	174
<i>Acrisius Argivorum Rex,</i>	87	<i>Æschylus Poeta Tragicus,</i>	312
<i>Acris tibia,</i>	14	<i>Æthiopes,</i>	74. 78
<i>Acrocerania,</i>	6	<i>Æterna mons,</i>	74. 150. 319
<i>Acutus pro vehementi,</i>	37. 113	<i>Afranii toga,</i>	283
<i>Ad pro adversus,</i>	141	<i>Æfri,</i>	44
<i>Ad umbilicum adducere,</i>	146	<i>Agamemnon Dux Græcus,</i>	120
<i>Ad unguem factus homo,</i>	177	<i>Agmina ferrata,</i>	126
<i>Adorea,</i>	112	<i>Agrum mercari,</i>	225
<i>Adria seu mare Adriaticum,</i>	20. 36.	<i>Ajax Oileus,</i>	142
	54. 57. 69. 82. 98. 274.	<i>Ajax Telamone natus,</i>	20. 47. 211
<i>Adyta,</i>	20	<i>Albanæ securæ,</i>	155
<i>Æacus Jovis filius,</i>	118	<i>Albani lacus,</i>	106
<i>Ædilis,</i>	211	<i>Albarum,</i>	201
		<i>Albunea nomen fontis & sylva,</i>	11
		<i>Albus Norus,</i>	11
		Y	<i>Alcaus</i>

I N D E X.

	Pag.		Pag.
<i>Alceus Poeta Lesbicus,</i>	56. 119. 277	<i>Apri Lucani,</i>	213. 233
<i>Alcinoi juvenis,</i>	242	<i>Apulia,</i>	72. 133. 179
<i>Alec liquaminis genus,</i>	219	<i>Aquarius signum Zodiaci,</i>	159
<i>Ales,</i>	9. 65	<i>Aquosus languor,</i>	46
<i>Alexander magnus,</i>	289	<i>Arabes,</i>	33. 39. 55. 94.
<i>Alfenus sutor,</i>	170	<i>Aram tangere,</i>	94
<i>Alga,</i>	89	<i>Arbiter bibendi, 51. pugna,</i>	92
<i>Algidus mons,</i>	25. 94. 112. 155	<i>Arbuti latentes,</i>	21
<i>Alphius facerator,</i>	133	<i>Arcadiae colles,</i>	123
<i>Alpes,</i>	111. 126. 130	<i>Arcani fides prodiga,</i>	24
<i>Amarae historiae,</i>	169	<i>Arces beatae,</i>	50
<i>Amazonia securis,</i>	111	<i>Archaici lecti,</i>	246
<i>Ambubaiae,</i>	162	<i>Archilochus Poeta,</i>	205. 277
<i>Amico animo dare</i>	117	<i>Archytas,</i>	31
<i>Amissi colores</i>	76	<i>Arcturus stella in cauda Urse,</i>	67
<i>Amnis Tuscus,</i>	200	<i>Ardens Falernum,</i>	54
<i>Amphion Jovis & Antiopae filius,</i>	83. 273. 317	<i>Argis nutritus,</i>	305
<i>Anaxistis poculi genus,</i>	40	<i>Argonautae,</i>	133
<i>Anacreon Teius Poeta,</i>	120. 146	<i>Aricia oppidum,</i>	176
<i>Anchises,</i>	128. 155	<i>Aridas frondes dedicare Hebro</i>	29
<i>Ancilia,</i>	75	<i>Aristarchus asper Criticus,</i>	319
<i>Ancus Romanorum Rex,</i>	117	<i>Aristippus Socratis discipulus,</i>	208. 258
<i>Andromedes,</i>	102	<i>Aristophanes Poeta,</i>	171
<i>Anime candida,</i>	178	<i>Arma Hercules ad postem fixa,</i>	237
<i>Anime magna prodigus,</i>	15	<i>Armenia Orae,</i>	52
<i>Anime Thraciae</i>	123	<i>As in trivium fixus, 268. vilis,</i>	159.
<i>Annibal,</i>	55. 78. 112. 118. 148		292
<i>Annosa cornix,</i>	89	<i>Asdrubal,</i>	112. 113
<i>Antennae vix durere possunt aequor,</i>	18	<i>Astrum pro Horoscopo,</i>	61
<i>Antestari,</i>	192	<i>Assyria nardus,</i>	54
<i>Antilochus Nestoris filius,</i>	52	<i>Atavis edicus Regibus.</i>	1
<i>Antiochus Syriae Rex,</i>	78	<i>Athene urbs,</i>	160. 229. 292. 294
<i>Antiphatres Lestragoniae Rex,</i>	306	<i>Attagen Ionicus,</i>	132
<i>Antrum urbs,</i>	37	<i>Attali Regia,</i>	62
<i>Anticyra insula & urbs, 208. 210.</i>	313	<i>Attæ fabula,</i>	284
<i>Anxii rem,</i>	217	<i>Atre cura,</i>	122
<i>Apella,</i>	180	<i>Atreus,</i>	303
<i>Apelles Pictor,</i>	289	<i>Auctoratus,</i>	231
<i>Apenninus mons,</i>	148	<i>Aventinus mons,</i>	155. 293
<i>Apertis otia portus,</i>	308	<i>Avernales aquae</i>	136
<i>Apollo, 4. 11. 13. 25. 34. 53.</i>	74. 317	<i>Aves querentes,</i>	132
<i>147. 154. 192. 223. 244. 289.</i>		<i>Ausidus Apuliae fluvius, 103. 119.</i>	126. 160
<i>Apis Marina,</i>	109	<i>Augur Apollo, 4. Argivus,</i>	87
<i>Apium,</i>	121	<i>Aulica manere, 307. premere,</i>	288
		<i>Aulin</i>	

I N D E X.

ag.		Pag.		Pag.
233	<i>Aulis Bæotia portus,</i>	211	<i>Cementa pro ædificiis,</i>	95
79	<i>Auspex,</i>	98	<i>Cerite cerâ dignus,</i>	250
59	<i>Auspicium facere,</i>	240	<i>Calabria,</i>	130
46	<i>Auster, dux inquieti turbidus Adria,</i>	69	<i>Calami spicula Gnostii,</i>	19
94			<i>Calidus redemptor,</i>	294
94			<i>Callida junctura,</i>	302
92			<i>Callimachus Poeta,</i>	295
21			<i>Calliope Musa,</i>	72
23			<i>Calo, servus Castrensis,</i>	263
24	B <i>Babylonii numeri,</i>	14	<i>Camillus Dux Romanorum,</i>	16. 239
50	<i>Bacchus, 23. 30. 63. 70. 96.</i>	294	<i>Campanus morbus,</i>	179
46	<i>Bacchus in amphorâ languescit,</i>	88	<i>Campestre, subligaculum breve,</i>	258
77	<i>Balanus pressa,</i>	101	<i>Campus Martius,</i>	67. 106
31	<i>Balarones,</i>	162	<i>Camcula,</i>	85
67	<i>Barri nigri,</i>	144. 182	<i>Cantaber indoctus juga ferre</i>	49.
54	<i>Bassareus nomen Bacchi,</i>	23		127. 302
305	<i>Batillus,</i>	178	<i>Capitis minor,</i>	76
133	<i>Bathyllus puer Samius,</i>	146	<i>Capitis nives,</i>	124
176	<i>Bella movere,</i>	105	<i>Capitolini furta,</i>	174
29	<i>Bellerophon Glauci filius, 79. 84.</i>	122	<i>Capitolium, 40. 71. 96. 103.</i>	110
319	<i>Beneventum urbs,</i>	179	<i>Capræ sidera,</i>	79
258	<i>Benigna vena,</i>	62	<i>Capricornus signum Zodiaci,</i>	61
171	<i>Benignus,</i>	12	<i>Capripedes Sætyri,</i>	63
237	<i>Berecintia tibia,</i>	91. 106	<i>Carceribus Missi currus,</i>	161
52	<i>Bibulus Consul,</i>	100	<i>Cardiacus,</i>	210
59	<i>Bidental,</i>	320	<i>Carmen saculare,</i>	115. 153
292	<i>Bionei sermones,</i>	293	<i>Carmina linenda Cedro,</i>	314
113	<i>Bistonides mulieres,</i>	64	<i>Carina, vicus Romæ sic dictus,</i>	253
61	<i>Bæotum in crasso aere natus</i>	290	<i>Carpathium pelagus,</i>	38. 114
54	<i>Bollanus cerebri felix,</i>	189	<i>Carpere pensum,</i>	100
1	<i>Bosphorus,</i>	56. 65. 73	<i>Carthago, 76. 113. 118. 139. 141.</i>	198
294	<i>Briseis,</i>	47	<i>Cassius Etruscus Poeta,</i>	154
132	<i>Britanni, 26. 73. 75. 127.</i>	139	<i>Cassius Parmensis,</i>	245
62	<i>Bupalus sculptor,</i>	139	<i>Castalia unda,</i>	74
284	<i>Byrhina carina,</i>	38	<i>Castigare ad unguem,</i>	313
222	<i>Byzantia Orca,</i>	219	<i>Castor & Pollux, 103. 114.</i>	151.
303				197. 272. 281
231			<i>Catella,</i>	271
293			<i>Catellus,</i>	214
136			<i>Catius Philosophus Epicureus,</i>	217
132	C <i>Adat an recto stet fabula talo,</i>	287	<i>Cato Uticensis, 15. 44. 58. 93.</i>	296
19	<i>Cadmus,</i>	308	<i>Caucasus mons,</i>	26. 130
160	<i>Cadus versus,</i>	101	<i>Caudam trahere,</i>	207
87	<i>Cæcilius Poeta malus,</i>	283. 302	<i>Cæ Camenæ, 119.</i>	Nenia, 45
288	<i>Cæcubum vinum,</i>	40. 140	<i>Cecropia domus,</i>	123
lulu				Cecropius

I N D E X.

	Pag.		Pag.
<i>Cecropius co-hurnus,</i>	44	<i>Colchi,</i>	113. 305
<i>Celeres fugæ,</i>	118	<i>Colchos urbs Asiæ,</i>	136
<i>Celeris spicula Cynthiæ,</i>	101	<i>Colophon Ioniæ civitas,</i>	258
<i>Census,</i>	316	<i>Columba,</i>	3
<i>Centaurea rixa,</i>	23	<i>Columna,</i>	316
<i>Centauri,</i>	108	<i>Comæ decidentes,</i>	121
<i>Centiceps bellua,</i>	57	<i>Comites,</i>	254
<i>Cerberus canis,</i>	64. 83	<i>Communia dicere,</i>	305
<i>Cerea Telephi brachia,</i>	17	<i>Concani populi,</i>	73
<i>Cereris sacrum,</i>	69. 234	<i>Conchæ,</i>	51
<i>Ceres,</i>	114. 154	<i>Conopeum,</i>	141
<i>Cereus in vitium,</i>	307	<i>Conscriptus, i. e. Senator,</i>	314
<i>Ceritus, seu cerritus</i>	214	<i>Confors,</i>	96
<i>Cetbegi pro antiquis Romanis,</i>	296.	<i>Consules Curia,</i>	44
	302	<i>Consulta Patrum,</i>	267
<i>Charybdis,</i>	30. 306	<i>Contracta vestigia vatum,</i>	294
<i>Chios insula maris Ionii,</i>	258	<i>Contrahere cupidinem,</i>	88
<i>Chius cadus,</i>	90	<i>Contumelia graves,</i>	144
<i>Chærilus malus Poeta,</i>	289. 315	<i>Cornix vetula,</i>	125
<i>Chremes senex avarus,</i>	131	<i>Cornu copie,</i>	22. 155. 260
<i>Chrysippi porticus,</i>	206	<i>Cornu bilibre,</i>	201
<i>Ciboria levia,</i>	51	<i>Cortex astrictus pice,</i>	80
<i>Cibyratica negotia,</i>	249	<i>Messala Corvinus Orator præclarus,</i>	316
<i>Cichorea,</i>	35		151
<i>Cicuta fœnerator quidam</i>	207	<i>Cotyttia,</i>	25
<i>Circa vilem patulumque morari or-</i>	306	<i>Cragus mons,</i>	199
<i>bem,</i>	150	<i>Crassa Minerva,</i>	90
<i>Circe filia Solis,</i>	242	<i>Cratera Veneris sodalis,</i>	220
<i>Circes pocula,</i>	133	<i>Craterra vasis genus,</i>	171. 276
<i>Circum renidentes lares,</i>	271	<i>Cratinus Poeta Comicus,</i>	23. 206. 254. 311
<i>Cista, viatoria arcula,</i>	166	<i>Crepare,</i>	40
<i>Citare pro cantare,</i>	150	<i>Cressa nota,</i>	141
<i>Citum retrò solvere turbinem,</i>	293	<i>Creta centum oppidis potens,</i>	144
<i>Civilis belli æstus,</i>	14	<i>Creta nomen pigmenti,</i>	283
<i>Clio Musa,</i>	261	<i>Crocus perambulare,</i>	219
<i>Clitellas impingere,</i>	264	<i>Crocus Corycius,</i>	140
<i>Clusini fontes,</i>	58	<i>Cruda bos,</i>	30
<i>Cocytus inferni fluvius,</i>	90	<i>Cubito remanere presso,</i>	187
<i>Codrus Athenarum Rex,</i>	6	<i>Cucullus,</i>	318
<i>Cælum petere,</i>	240	<i>Culullus poculi genus,</i>	204
<i>Cænacula,</i>	Thyestæ, 304	<i>Culpâ potare magistrâ,</i>	301
<i>Cæna dubia, 202.</i>	125	<i>Cupressum pingere,</i>	241
<i>Cœ purpuræ,</i>	148	<i>Curatoris egere,</i>	16. 239
<i>Cærulea pubes,</i>	222	<i>Curius Romanorum Dux,</i>	1
<i>Cognitor,</i>		<i>Curriculus,</i>	

I N D E X.

Pag.		Pag.		Pag.
305	<i>Curvus Achaicus,</i>	110	<i>Devota arbor,</i>	73
136	<i>Cur times flavum Tiberim, cur Oli-</i>		<i>Devotus sanguis,</i>	148
258	<i>vum?</i>	12	<i>Diana, 25. 55. 74. 117. 137. 150. 155</i>	
3	<i>Cursus duplicis per mare Ulyssæi,</i>	9	<i>Diæspiter,</i>	37. 69
316	<i>Curule ebur,</i>	250	<i>Difficili bile tumere,</i>	17
121	<i>Cyclades nitentes, 19. fulgentes,</i>	101	<i>Dignus mero</i>	85
254	<i>Cyclops Neptuni filius,</i>	296. 306	<i>Diludia,</i>	278
305	<i>Cydonius arcus,</i>	120	<i>Dindymene,</i>	20
73	<i>Cypria merces,</i>	103	<i>Diomedes Græcorum Dux,</i>	306
51	<i>Cythæa cognomen Veneris,</i>	7	<i>Dioneum antrum,</i>	45
141			<i>Diota,</i>	12
314			<i>Dircæus Cycnus,</i>	108
96			<i>Discere preces,</i>	285
44			<i>Discinctus nepos,</i>	131
267	D <i>Acî,</i>	38. 65. 78	<i>Diffociabilis,</i>	6
294	<i>Dædalus,</i>	6	<i>Dithyrambi audaces,</i>	108
88	<i>Dalmaticus triumphus,</i>	44	<i>Diva genitâ,</i>	154
144	<i>Dama, servus,</i>	221	<i>Diva potens Cypri,</i>	5
125	<i>Damnoscè bibere,</i>	234	<i>Diva præsens tollere,</i>	37
260	<i>Danai genus infame,</i>	98. 83	<i>Diva triformis,</i>	93
201	<i>Danubius fluvius,</i>	128	<i>Dives amico Hercule,</i>	225
80	<i>Dardaniæ turres,</i>	115	<i>Dividere oscula, 39. ventis,</i>	143
rus,	<i>Dare manus,</i>	149	<i>Divus ortus bonis,</i>	113
316	<i>Datis vadibus clamare,</i>	158	<i>Dominantia verba,</i>	310
151	<i>Daunia camæna,</i>	116	<i>Domus argento ridens, 121. exilis 7.</i>	
25	<i>Dauniæ cædes,</i>	45	<i>Socratica</i>	33
199	<i>Daunus Rex & fluvius,</i>	103	<i>Donatus rude,</i>	237
90	<i>Decempeda mensuræ genus,</i>	58	<i>Dormitare,</i>	315
220	<i>Decies,</i>	213	<i>Dossennus Poeta Comicus,</i>	287
276	<i>Decreta patrum,</i>	154	<i>Drachma,</i>	230
311	<i>Defendere pro agere partem, 192.</i>	308	<i>Dulcia alloquia,</i>	146
40	<i>Deformis agrimonia,</i>	146	<i>Dum potes aridum compone lignum,</i>	89
141	<i>Defusum merum pateris,</i>	114	<i>Duplex ficus,</i>	204
144	<i>Deiphobus Priami filius,</i>	120	<i>Durare,</i>	85
283	<i>Delia folia,</i>	110		
219	<i>Delitigare,</i>	304		
140	<i>Delos insula,</i>	25		
30	<i>Delphi Bæotici civitas,</i>	309		
87	<i>Demittere auriculas,</i>	189		
318	<i>Democritus, Philosophus,</i>	313		
204	<i>Dens Theoninus,</i>	274		
301	<i>Densum humeris vulgus,</i>	57		
241	<i>Descriptæ vices,</i>	303		
239	<i>Designator,</i>	251		
1	<i>Deversus Orion,</i>	32		
rvus				

E.

E <i>Chinus vas fictile,</i>	185
<i>Echionia Thebæ,</i>	113
<i>Edicta Julia</i>	128
<i>Edoni Thraciæ populus,</i>	51
<i>Elea palma,</i>	108
<i>Elleborum meracum,</i>	296
<i>Emancipatus femina,</i>	141
<i>Empedocles Philosophus,</i>	260. 319
Y 3	Ennius

INDEX.

[illegible]

INDEX.

Pag.		
2	Geryon ter amplius,	57
286	Getæ,	95
298	Geula catuli leana,	91
32	Glaucus Lycius juvenis,	186
38	Gnidos Carie urbs,	101
38	Gracchus Orator,	294
38	Græca testa,	24
146	Graia victorum manus,	142
4	Grata figilla pudico,	278
35	Gratie tres,	7. 91. 93. 117
47	Graves Perse,	4. 75
104	Guttus vasculi genus,	185
114	Gyas centimanus,	61. 74
115	Gyges, Gnidius formosus puer,	49
72		
84		
18		
34		
65		
76	H AC urget lupus, hic canis an-	
97	gir,	201
5	Harpyæ rapaces,	200
33	Hæmus mons,	15
19	Hæredes monumentum ne seque-	
35	tur,	188
80	Heber Thraciæ fluvius,	97
34	Hecate,	188
32	Hector Priami filius, 48. 120. 150. 186	
22	Helena,	19. 120. 170
	Helicon Bœotiæ mons Musis sacer,	
		14. 289. 313
	Hercules, 70. 112. 114. 119. 134. 150	
	Herculis ritû,	85
8.	Hermogenes pulcher,	193
1	Herodus palmeta,	298
7	Hesperia,	77. 115
1	Hippolitus Thesei filius,	117
2	Hædulei,	22
2	Hædus ereptus lupo,	132
3.	Hædus stella,	67. 98
3	Homerus Poeta, 119. 194. 303. 315. 317	
7	Horreum,	124
9	Horrida tempestas,	145
0	Hostile aratrum,	21
8	Hyades stella,	6
n	Hybrida,	186
	Hydaspes fluvius,	26

H.

Pag.		Pag.
57	<i>Hylæus, Centaurus,</i>	55
95	<i>Hymettium mel,</i>	200
91	<i>Hymettus mons,</i>	49
186		
101		
294		
24		
142	I <i>Ambus pes senos reddens ictus,</i>	311
278	<i>Fanum ad medium,</i>	206
117	<i>Fanum claudere,</i>	127. 290
75	<i>Fapix, ventus,</i>	5. 98
185	<i>Farbita, Maurus,</i>	277
74	<i>Fason,</i>	133
49	<i>Iberia,</i>	114. 127. 136
	<i>Iberici funes,</i>	134
	<i>Icarii fluctus,</i>	2
	<i>Idomineus Princeps Græcus,</i>	120
	<i>Fecur, 74. anseris,</i>	236
	<i>Ilia seu Rhea Sylvia Romuli mater,</i>	4. 81. 118
201		
200	<i>Iliona Priami filia,</i>	207
15	<i>Iliacrymabilis Pluto,</i>	57
uere-	<i>Ilythya cognomen Diane,</i>	154
188	<i>Imago, 28. jocosâ,</i>	14
97	<i>Imbellis lyra,</i>	9
188	<i>Imbres nivæsq; deducunt Jovem,</i>	145
186	<i>Imitator,</i>	306
170	<i>Immunis manus,</i>	94
acer,	<i>Imo tollere de gradu,</i>	37
313	<i>Impares formæ,</i>	36
150	<i>Impedire crus nigris pellibus,</i>	182
85	<i>Importunus,</i>	124
193	<i>Impotens sperare,</i>	40
298	<i>Inachus Argivorum Rex,</i>	90
115	<i>In cicere & fabâ bona perdere,</i>	211
117	<i>Incommodus,</i>	274
22	<i>Incudi reddere,</i>	319
132	<i>Indi,</i>	16. 127. 155
7. 98	<i>Indoctus trochi,</i>	316
5. 317	<i>Infantes statuae,</i>	222
124	<i>Inflare buccas,</i>	158
145	<i>Informes hiemes,</i>	53
21	<i>Ingenuus,</i>	316
6	<i>Injicere ter pulverem,</i>	33
186	<i>Injurioso pede proruere,</i>	38
26		

I N D E X.

	Pag.		Pag.
<i>In medias res auditorem rapere,</i>	307	<i>Laconica purpure,</i>	62
<i>In morem Salium,</i>	41. 106	<i>Lactuca,</i>	219
<i>In neutram partem cultus miser,</i>	202	<i>Læstragonia amphora,</i>	88
<i>Ino Athamantis uxor,</i>	305	<i>Lævè pro imprudenter,</i>	253
<i>Inominata cubilia,</i>	148	<i>Levinum genus,</i>	181
<i>In propria pelle quiescere,</i>	182	<i>Lævis Agæus, i. e. Apollo, 116. Cu-</i>	
<i>Insanire solennia,</i>	241	<i>pressus,</i>	314
<i>Insensescere libræ,</i>	294	<i>Lævus picus,</i>	98
<i>Insignia rapta.</i>	136. 231	<i>Lævus pro improvido,</i>	313
<i>Interior gyrus,</i>	226	<i>Laganum,</i>	185
<i>Interior nota Falerni,</i>	46	<i>Lagon, leporis genus,</i>	200
<i>Interlunium,</i>	28	<i>Lamæ, i. e. Lacunæ,</i>	261
<i>Intonsus Cynthius, nomen Apollinæ,</i>	25	<i>Lamia,</i>	315
<i>Inverecundus Deus : i. e. Bacchus,</i>	143	<i>Lamus Neptuni filius,</i>	89
<i>Inversus annus,</i>	159	<i>Languidiora vina,</i>	92
<i>Invidens deduci,</i>	41	<i>Laparba,</i>	55
<i>Invisa Cupressus,</i>	58	<i>Laqueata testæ,</i>	59
<i>Invitâ facere Minervâ</i>	317	<i>Lares, Dei Domestici,</i>	221. 227
<i>Inutile lignum,</i>	187	<i>Lassus maris,</i>	49
<i>Io Inachi filia,</i>	305	<i>Latentes oras reparare,</i>	41
<i>Ipse Deus ; i. e. Jupiter,</i>	268	<i>Latium, 28. 112. 155. 296.</i>	313
<i>Iracunda classis Achillei,</i>	20	<i>Latæ</i>	35
<i>Iracunda Diana,</i>	319	<i>Latona,</i>	101. 116
<i>Iratæ natus paries diæ,</i>	205	<i>Latus Clavus,</i>	182
<i>Ire sub furcam,</i>	231	<i>Laverna, furum Dea,</i>	268
<i>Ister fluvius,</i>	127	<i>Lebedus Ioniæ vicus,</i>	258
<i>Ithacæ locus,</i>	252	<i>Leçta potenter res,</i>	302
<i>Judei,</i>	175. 180. 191	<i>Leçtus Genialis.</i>	240
<i>Judices selecti,</i>	175	<i>Legio Romana,</i>	183
<i>Julium sidus,</i>	16	<i>Lenæus cognomen Bacchi,</i>	97
<i>Juno,</i>	11. 44. 70. 74	<i>Lene consilium,</i>	73
<i>Junonis sacra,</i>	166	<i>Lentissima brachia,</i>	191
<i>Jupiter, 14. 21. 50. 53. 87. 113.</i>		<i>Lesbius civis, 35. pes,</i>	116
<i>Jupiter pro aere, 2. 26. 82. 145.</i>		<i>Lesbium plectrum,</i>	30
<i>Jupiter pro Augusto Cesare,</i>	278	<i>Lesbos insula maris Agæi,</i>	258
<i>Furare in verba, 147, 238.</i>		<i>Lesboum barbiton,</i>	3
<i>Justus vir quæ sit,</i>	69	<i>Lethæi somni,</i>	146
<i>Ixion,</i>	83. 305	<i>Leves malvæ, 35. versus,</i>	310
		<i>Leviore cortice ?</i>	82
		<i>Levis in angiporcu,</i>	28
		<i>Lex marita, 154. Roscia,</i>	239
		<i>Liber nomen Bacchi, 119. 123.</i>	128
		<i>Liber, i. e. qui jam non servit,</i>	316
		<i>Libera bilis,</i>	143
		<i>Libertas Decembris,</i>	229
		<i>Liber</i>	

L.

L Abeone infanior,
 Laberii Mimi,
 Labor Isthmii,

169
 192
 116

I N D E X.

Pag.		Pag.		Pag.
62	<i>Libertinus</i> , 181. 214.	279. 282.	<i>Mævius Poeta arrogans</i> ,	142
219	<i>Libitina</i> , <i>funerum Dea</i> ,	103. 225	<i>Magna lingua</i> ,	115
88	<i>Librà mercari</i> & <i>are</i> ,	297	<i>Magni pueri</i> ,	183
253	<i>Libra</i> , <i>signum Zodiaci</i> ,	61	<i>Malà alite</i> , 142,	avi, 19
181	<i>Libri Panætii</i> ,	33	<i>Mala scabies</i> ,	319
Cu-	<i>Liburnæ naves</i> ,	130	<i>Malobathrum Syriam</i> ,	50
314	<i>Liburni milites</i> ,	41	<i>Manlius Consul</i> ,	92
98	<i>Libya</i> ,	45	<i>Manni</i> , i. e. <i>equi pusilli</i> , 98. 135. 253	
313	<i>Licinus tonsor</i> ,	313	<i>Marcellus Augusti Nepos</i> & <i>Gener.</i> 16	
185	<i>Linere vasa</i> ,	25	<i>Mare Apulicum</i> ,	95
200	<i>Lippus notum</i> & <i>tonforibus</i> ,	86	<i>Mareoticum vinum</i> ,	41
261	<i>Crispinus Lippus Poeta</i> & <i>Philoso-</i>		<i>Mariti potestas in peccantem inatro-</i>	
315	<i>phus</i> ,	162	<i>nam</i> ,	231
89	<i>Liquidi urna</i> ,	160	<i>Marsa cohors</i> ,	65
92	<i>Literulis Græcis imbutus</i> ,	291	<i>Marsæ voces</i> ,	137
55	<i>Litus Etruscum</i> , 3. <i>Matinum</i> ,	31	<i>Marsum duellum</i> ,	86
59	<i>Livius Andronicus Poeta</i> ,	283	<i>Marsus aper</i> ,	2
27	<i>Longa bella Numantia</i> ,	55	<i>Marsya</i> , <i>tribicen Phryx</i> ,	185
49	<i>Loricæ Iberæ</i> ,	33	<i>Martia Calende</i> ,	80
41	<i>Lucania</i> ,	130	<i>Massicum vinum</i> ,	2
13	<i>Lucilius Poeta</i> , 171. 192.	198	<i>Mater sæva Cupidinum</i> , 24. 106	
35	<i>Lucina cognomen Diane</i> , 136.	154	<i>Matutinus Pater</i> ,	225
16	<i>Lucrina conchilia</i> ,	132	<i>Mauri jacula</i> ,	26
82	<i>Lucrinus lacus</i> ,	58	<i>Medea</i> , 133. 137. 305. 308	
68	<i>Lucullus</i> ,	249	<i>Medi</i> , 5. 30. 33. 44. 59. 71. 127. 155	
38	<i>Lucus Diane</i> ,	301	<i>Mediastinus</i> , <i>servus</i> ,	262
02	<i>Ludere par impar</i> ,	213	<i>Meleager Aenei filius</i> ,	306
40	<i>Ludus Fortune</i> ,	43	<i>Melmela</i> ,	234
83	<i>Lupata fræna</i> ,	12	<i>Melior fortuna</i> ,	11
97	<i>Lupi Martiales</i> ,	22	<i>Melpomene Musa</i> , 27. 104. 110	
73	<i>Lustrum</i> ,	155	<i>Membrana</i> ,	205
91	<i>Lyæus nomen Bacchi</i> , 11. 93. 142		<i>Memores fasti</i> , 89. 125	
16	<i>Lycambes</i> , 139. 277		<i>Memori mente recurrere</i> ,	226
30	<i>Lycurgus Thraciæ Rex</i> ,	64	<i>Memphis urbs Egypti</i> ,	97
88	<i>Lydiæ tibia</i> ,	128	<i>Mensarum Dei</i> ,	114
3	<i>Lydi</i> , <i>populi</i> ,	181	<i>Mensis Veneris</i> ,	122
46	<i>Lydus declinat Pholoen</i> ,	36	<i>Mens lymphata</i> ,	41
10	<i>Lyncæus</i> , <i>unus ex Argonautis</i> ,	238	<i>Mentem exciperet Dominus cum ven-</i>	
32	<i>Lyris fluvius</i> ,	89	<i>deret</i> ,	215
18	<i>Lyfippus</i> , <i>statuarius</i> ,	289	<i>Mercenaria vincla</i> ,	253
99			<i>Mercuriale nomen</i> ,	206
8			<i>Mercuriales viri</i> ,	61
6			<i>Mercurius</i> , 13. 28. 34. 50. 83	
3			<i>Mersione Dux Classis Cretenfis</i> , 10. 20	
9			<i>Meta rotis evitata</i> ,	2
1			<i>Metatus agellus</i> ,	203
			<i>Metau-</i>	

M.

M *Atiare hostiam*, 24
Manius Gulosus, 161
Meonium carmen, 9

I N D E X.

	Pag.		Pag.
<i>Metaurum flumen,</i>	112	<i>Navita Pænus,</i>	36
<i>Metellus Consul,</i>	43	<i>Nauta,</i>	176
<i>Methymnae uva,</i>	235	<i>Ne pro nempe,</i>	193
<i>Metiri viam,</i>	134	<i>Neapolis,</i>	136
<i>Miletum Asiæ urbs & insula,</i>	270	<i>Nefastus dies,</i>	56
<i>Mimnermus Poeta Epicureus,</i>	251. 295	<i>Negligens ne quâ populus labores,</i>	81
<i>Minerva,</i>	70. 84. 115	<i>Nepos Atlantis,</i>	13
<i>Minos Cretæ Rex,</i>	31. 117	<i>Neptunius Dux,</i>	141
<i>Minus audiens Vesta,</i>	4	<i>Neptunus,</i>	32. 100. 139
<i>Miseræ plebs commune sepulchrum,</i>	187	<i>Nereides Nymphæ marinae,</i>	100
<i>Miserè cupere,</i>	189	<i>Nessus Centaurus,</i>	150
<i>Mitylene insula.</i>	10. 258	<i>Ne vulgo narres te sudavisse,</i>	261
<i>Mœnia Catili,</i>	23	<i>Niger pro improbo.</i>	173
<i>Monæses Orodii filius,</i>	77	<i>Nigræ succus loliginis,</i>	174
<i>Monimenta Regis,</i>	3	<i>Nigri oculi & nigri crines,</i>	35. 302
<i>Morantem diem frangere,</i>	50	<i>Nilus fluvius,</i>	71. 127
<i>Morbus Regius,</i>	319	<i>Niphates fluvius,</i>	52
<i>Mordax Cynicus, 269. ferrum,</i>	115	<i>Nireus Charopi filius,</i>	92. 147
<i>Mors ultima linea rerum,</i>	268	<i>Niveus videri, i. e. ad videndum,</i>	109
<i>Mortis gradus,</i>	6	<i>Nobilis Centaurus, i. e. Chiron,</i>	146
<i>Moschi causa,</i>	247	<i>Nocturni Lemures,</i>	299
<i>Motus Ionici,</i>	78	<i>Nodosa chiragra,</i>	238
<i>Mulsum lene,</i>	218	<i>Nomentanus belluo prodigus,</i>	161. 188.
<i>Mundus victus,</i>	246		197. 211. 212. 234. 235
<i>Munera fungi proprii amici,</i>	255	<i>Nomina sectari,</i>	163
<i>Munus Apolline dignum,</i>	289	<i>None Desembres,</i>	90
<i>Munus efficacis Herculis,</i>	134	<i>Non cuivis homini contingit adire</i>	
<i>Murena, piscis,</i>	235	<i>Corinthum,</i>	270
<i>Murex piscis & tinctura,</i>	60. 145.	<i>Noricus ensis,</i>	21. 152
	218. 298	<i>Novendiales pulveres,</i>	151
<i>Muria condimenti genus,</i>	219	<i>Numerus Saturnius,</i>	286
<i>Antonius Musa Medicus celebris,</i>	264	<i>Nummorum millia octo.</i>	291
<i>Mutata roga,</i>	40	<i>Nummos alienos pascere,</i>	273
<i>Mygdoniæ opes,</i>	55		
<i>Myrtoum mare,</i>	2		
<i>Myrilus piscis,</i>	218		

N.

<i>Nænia,</i>	65. 101. 150
<i>Nævius Poeta,</i>	282
<i>Nare sine cortice,</i>	175
<i>Naso suspendere adunco,</i>	181. 235
<i>Natales gratè numerare,</i>	299
<i>Navi,</i>	18. 19

O.

<i>Obscurus homo,</i>	275
<i>Obsequio grassari,</i>	224
<i>Occare segetes,</i>	297
<i>Occultam febrem dissimulare,</i>	266
<i>Oceanus ruber,</i>	39
<i>Octavius Poeta,</i>	195
<i>Octavum Iustrum,</i>	48
<i>Octona Idus,</i>	184
<i>Oculi videre inuncti,</i>	167
<i>Oculus</i>	

I N D E X

	Pag.		Pag.
Oculus irretortus,	46	Parthi, 16. 24. 56. 68. 114. 127.	
Ode quid sit,	1		139. 197. 290
Officina graves Cyclopum,	7	Parthis mendacior,	284
Officium facere,	269	Parvi Dei,	94
Oleus maritus,	22	Parvus onyx,	124
Olida caprae.	248	Pastilli,	163. 174
Olus pro parco victu,	198	Pater atque Princeps,	5
Omnes una manet nox,	32	Paternum flumen,	25
Omnium versatur urna,	47	Patiens Lacedaemon,	11
Opertum caput,	206	Patiens vocari Caesaris ultor,	4
Opertum hoc tuorum est,	187	Patrua lingua,	84
Oppidulum,	179	Patruus iratus.	203. 208
Optat ephippia bos,	263	Pecten piscis,	218
Optivum cognomen,	295	Pecunia tortum digna sequi potius	
Orbilius Ludi-Magister.	283	quam ducere funem,	257
Ore rotundo loqui,	314	Pedacia pro Pedacius nomen viri,	188
Orestes Agamemnonis filius,	209. 305	Pedefires historiae,	55
Oricum Epiri urbs,	79	Pede ter percusso,	194
Orion stella,	32. 98. 142. 147	Peleidae stomachus,	9
Ornare pulvinar Deorum,	40	Peleus Aiaci filius,	79. 304
Orpheus Poeta,	15. 28. 317	Peligna frigora,	90
Oscen avu,	98	Peligna anus,	152
Osis Aegyptius Deus,	271	Pelopis genitor,	31. 57. 152
Oscula quae Venus quinta parte sui		Peloris piscis,	218
nectaris imbuit,	17	Penelope,	22. 223
Ovo prognatus eodem,	197	Penna metuens solvi,	45
		Pentheus Rex Thebarum,	268
		Penula vestis genus,	258
		Pergama,	48
		Perithous Ixionis filius,	74. 117
		Perpetuus sopor, i. e. mors,	27
		Perseæ,	4. 26. 75. 128
		Persici apparatus,	42
		Petrorrita,	184
		Phaax, i. e. pinguis,	265
		Phaethon Phaei filius,	122
		Philyra,	42
		Phocæorum civitas,	148
		Phæbe,	15. 116. 153
		Phæbi chorus,	155
		Phæbus, 35. 71. 72. 93. 116. 127. 155	
		Piacula,	238
		Pierides Musa,	119. 118
		Pieris modi,	317
		Pimplea dulcis,	30
		Pindarus Poeta Lyricus,	107
		Pindus	

P.

Pacori manus,	77
Pactolus fluvius,	147
Pacuvius Poeta Tragicus,	283
Padus fluvius,	148
Pætus,	168
Pallas,	15. 19. 74. 142
Palinurus Lucania promontorium,	73
Pane egere,	256
Panthoides Pythagoras,	32
Paphos insula,	101
Parca non mendax,	60
Parcae veraces,	154
Parcere viribus,	192
Parus Pastor,	19
Parium marmor,	24
Parochi,	178. 234

I N D E X.

	Pag.		Pag.
<i>Pindus mons Musis gratus,</i>	15	<i>Procedere, seu solenni pompâ pro-</i>	
<i>Rhodijs Pirholeon Poeta Comicus,</i>	193	<i>gredi.</i>	109
<i>Placare,</i>	39	<i>Procyon, canicula,</i>	102
<i>Planus, i. e. impostor,</i>	271	<i>Prætus Argivorum Rex,</i>	79
<i>Plancus Consul,</i>	86	<i>Proles Niobæa,</i>	115
<i>Platanus cælebs,</i>	58	<i>Prometheus,</i>	21. 57. 63. 152
<i>Plautus in theatro datus,</i>	25	<i>Proserpina,</i>	32. 56. 149. 224
<i>Plautus Poeta.</i>	283. 302	<i>Proteus Deus marinus,</i>	3. 240
<i>Pleiadum chorus,</i>	126	<i>Prudens emere viscosum,</i>	292
<i>Plena honorum munera,</i>	125	<i>Ptisinarium oryxæ,</i>	210
<i>Plotellum,</i>	213	<i>Publica materies,</i>	305
<i>Pœmata plaustris vecta,</i>	302	<i>Pueri Nerones,</i>	112
<i>Pani,</i>	15. 45. 76. 112	<i>Pullus color,</i>	29
<i>Pœta biformis,</i>	64	<i>Pulvis Olympicus,</i>	1
<i>Pœtæ malè sani,</i>	276	<i>Purpureum os,</i>	70
<i>Polemon mutatus,</i>	213	<i>Purpureus olor,</i>	106
<i>Pollux geminus,</i>	103	<i>Puteal, 226: Libonæ,</i>	276
<i>Polyhymnia Musa,</i>	3	<i>Pyrrhus Epirotarum Rex,</i>	78
<i>Polypus,</i>	144. 167	<i>Pythagoras renatus,</i>	147
<i>Pot jurandi formula,</i>	296	<i>Pythia cantare,</i>	318
<i>Pomarius,</i>	212	<i>Pythius cognomen Apollinis,</i>	24
<i>Pomponius juvenis lascivus,</i>	173		
<i>Pontica pinus,</i>	18		
<i>Populus frequens,</i>	38		
<i>Populum extremâ exorare arenâ,</i>	237		
<i>Portenta Theßala,</i>	299		
<i>Porticus Agrippæ,</i>	249		
<i>Porrus & cæpe trucidare,</i>	260		
<i>Præconis ad fastidium secari fla-</i>			
<i>gellis,</i>	135		
<i>Prægravare artes,</i>	281		
<i>Prælia conjugibus loquenda,</i>	113		
<i>Prælo Caleno domita uva,</i>	25		
<i>Præmium pro honore,</i>	177		
<i>Præneste frigidum,</i>	73		
<i>Præponere fronti olivam,</i>	10		
<i>Præsens tempus, i. e. opportunum,</i>	302		
<i>Præsidium Regale,</i>	292		
<i>Prætexta fabulæ,</i>	312		
<i>Prætor,</i>	211		
<i>Prævertor pro prævorto,</i>	167		
<i>Priamus Rex Trojæ,</i>	19. 70. 115		
<i>Priapus hortorum Deus,</i>	131. 187		
<i>Primam somnus in horam,</i>	269		
<i>Priscus Inachus,</i>	47		
<i>Privati jurâ esse,</i>	305		

Q.

<i>Q</i> uadra,	270
<i>Quadrans, quarta pars assis,</i>	171
<i>Quæ choris quatuor ima,</i>	166
<i>Quedam mancipat usus,</i>	297
<i>Quandoque pro quotiescunque,</i>	315
<i>Quarta diei pars,</i>	185. 190
<i>Quatenus pro quoniam,</i>	95. 160
<i>Quibus est equus & pater,</i>	311
<i>Quid distent æra lupinis,</i>	252
<i>Qui multum cessat,</i>	315
<i>Qui natus moriensque fefellit,</i>	269
<i>Quinas mercedes capiti exsecare,</i>	163
<i>Quincunx,</i>	314
<i>Quindecim preces virorum,</i>	155
<i>Quinquevir,</i>	223
<i>Quintilius Poeta,</i>	27. 318
<i>Quirites,</i>	5. 50. 71. 125. 148
<i>Quis pro qualis,</i>	14
<i>Quod spiro & placeo tuum est,</i>	140

Rape

I N D E X.

Pag.
pro-
109
102
79
115
152
224
240
292
210
305
112
29
1
70
106
176
78
147
118
24
70
71
66
97
15
90
60
11
52
15
69
63
14
55
23
18
48
1
re

R.

R <i>Apere in jus,</i>	192
<i>Recantata opprobria,</i>	21
<i>Recitator acerbus,</i>	320
<i>Reges in ipsos imperium est Jovis,</i>	66
<i>Regio Pedana,</i>	245
<i>Regnum Alyattici, 88. vini,</i>	8
<i>Regulus nobilis Romanus,</i>	15. 76
<i>Regum Apices,</i>	93
<i>Remittere pro ex se mittere,</i>	219. 235
<i>Reparare merces,</i>	34
<i>Repotia,</i>	201
<i>Rescribere, i. e. debitum solvere,</i>	208
<i>Resorbens unda,</i>	51
<i>Respicere ignoto pendentia tergo,</i>	215
<i>Respondere vadato,</i>	190
<i>Responsare pro resistere,</i>	217. 232. 239
<i>Reticulum panis,</i>	159
<i>Rex gelida ora,</i>	29
<i>Rex pro Magistro,</i>	39
<i>Rex pro Patrono,</i>	270
<i>Rhamnes,</i>	315
<i>Rheti populi in Alpibus siti, III.</i>	126
<i>Rhodope Thraciæ mons,</i>	97
<i>Rhodos insula,</i>	10. 158
<i>Rhombus piscis,</i>	132
<i>Rimosa auris,</i>	227
<i>Rivus docendus parcere prato,</i>	263. 303
<i>Roma, 70. 75. 101. 110. 112. 127.</i>	
<i>147. 154. 176. 184. 198. 229.</i>	
<i>230. 255. 262. 266. 283. 290.</i>	
<i>292. 293. 294.</i>	
<i>Romanus habitus,</i>	231
<i>Romulus,</i>	15. 58. 118. 281
<i>Rugosus frigore pagus,</i>	275
<i>Rupilius Horatii Commilito,</i>	186

S.

S <i>Abella carmina,</i>	150
<i>Sabelli ligones,</i>	78
<i>Saburrana canes</i>	137
<i>Sacerdotis fugitivus,</i>	256

Pag.

<i>Sacer focus,</i>	132
<i>Sæculum Pyrrhæ,</i>	3
<i>Sæva necessitas,</i>	38
<i>Sæva Pelopis domus,</i>	9
<i>Sal niger,</i>	293
<i>Salernum Lucaniæ oppidum,</i>	264
<i>Saliare Numa carmen.</i>	284
<i>Saliæres dapes,</i>	40
<i>Salinum paternum,</i>	59
<i>Saltare Cyclopem,</i>	179
<i>Sammites, Gladiatores,</i>	295
<i>Samos insula,</i>	258
<i>Sappho Poetria,</i>	56. 120. 277
<i>Sardis urbs Lydorum,</i>	258
<i>Sardum mel,</i>	316
<i>Satelles Orci,</i>	63
<i>Satureianus caballus,</i>	183
<i>Saturnalia,</i>	205
<i>Satyra poematis genus,</i>	157
<i>Satyri agrestes,</i>	309
<i>Saxum novum.</i>	59
<i>Q. Mutius Scævola Consul,</i>	294
<i>Scamander fluvius Trojæ,</i>	146
<i>Scauri nobilis Romanorum familia,</i>	15
<i>Scobs,</i>	220
<i>Scorpius signum Zodiaci,</i>	61
<i>Scriba,</i>	178. 223. 226. 254
<i>Scriptor Cyclicus,</i>	306
<i>Scriptor Librarius,</i>	315
<i>Scylla,</i>	306
<i>Scythæ populi, 38. 54. 95. 114.</i>	155
<i>Semelesus cognomen Bacchi,</i>	22
<i>Senium Camanæ,</i>	273
<i>Seres populi,</i>	16. 102. 128
<i>Serica sagittæ,</i>	33
<i>Serpens Epidaurius,</i>	167
<i>Sestertia,</i>	254. 292
<i>Severus uncus,</i>	38
<i>Sextarius vini,</i>	160
<i>Sextilis mensis, i. e. Augustus,</i>	251
<i>Si pro an,</i>	245
<i>Sicambri populi,</i>	109. 127
<i>Siculi tyranni,</i>	243
<i>Siculum mare,</i>	55
<i>Signa Jovis,</i>	127
<i>Simois Trojæ fluvius,</i>	146
<i>Sin-</i>	

I N D E X.

	Pag.		Pag.
<i>Sincerum vas inarustare,</i>	168	<i>Tacita virgo,</i>	103
<i>Sine fraude pro impune,</i>	64. 154	<i>Talentum,</i>	212. 232. 249. 310
<i>Sinistra ripa,</i>	4	<i>Tanais fluvius,</i>	102
<i>Sirenium voces,</i>	242	<i>Tantalus,</i>	63. 152. 160
<i>Sifer,</i>	233	<i>Tarentinum vinum,</i>	288
<i>Sisyphus Æolides,</i>	58. 152	<i>Tarentum urbs,</i>	32. 77. 185
<i>Sisyphus pumilio quidam,</i>	168	<i>Metius Tarpæ scriptorum Censor,</i>	193.
<i>Smyrna Ionæ civitas,</i>	258		317
<i>Scratica domus,</i>	33	<i>Tarquinius Superbus,</i>	181
<i>Solidus dies,</i>	2	<i>Tecmessæ,</i>	47
<i>Solllicitudines mordaces, 23. dira,</i>	146	<i>Tecstæ Penthei,</i>	64
<i>Solvitur risu tabula,</i>	199	<i>Telegoni jugæ parricide,</i>	101
<i>Somnus pro negligentia,</i>	315	<i>Telephus Mysiæ Rex,</i>	150. 304
<i>Sopor perpetuus,</i>	27	<i>Telluris juvenes.</i>	55
<i>Soracæ Mons,</i>	12	<i>Tempe locus amœnus Thessaliæ,</i>	25. 67
<i>Sortes,</i>	317	<i>Tempus ultimum,</i>	50
<i>Sortiis obtingere,</i>	134	<i>Tenax gramen,</i>	131
<i>Sosii, Bibliopolæ antiqui,</i>	278. 315	<i>Termes olivæ,</i>	149
<i>Spartacus Gladiator,</i>	86. 147	<i>Testa marina,</i>	235
<i>Sponsi Penelopes,</i>	242	<i>Terentius Poeta,</i>	283
<i>Sponsor,</i>	226	<i>Tergemini honores,</i>	2
<i>Splendida arbitria, 117. bilis,</i>	210	<i>Teucer,</i>	11. 20. 120
<i>Squilla pisces minuti,</i>	219. 235	<i>Textor pro panno texto,</i>	277
<i>Stertinus Stoicus Philosophus,</i>	206.	<i>Thalia Musa,</i>	116
	215. 260	<i>Tbeanum Campaniæ oppidum,</i>	240
<i>Stesichorus Siculus Poeta,</i>	119	<i>Thēbis nutritus,</i>	305
<i>Sthenelus Princeps Græcus,</i>	20. 120	<i>Thesēus,</i>	117
<i>Stipendium,</i>	151	<i>Thespiæ Tragædiarum inventor,</i>	312
<i>Strigil seu strigilis,</i>	233	<i>Thessalæ venena,</i>	30
<i>Studium lucri,</i>	124	<i>Thetis Dea marina,</i>	115. 146
<i>Stygii fluvius,</i>	118	<i>Threicius Aquilo,</i>	145
<i>Styx inferni fluvius,</i>	37	<i>Thyades pervicaces,</i>	63
<i>Subremen seu subtegmē,</i>	146	<i>Thyas Bacchi sacerdos,</i>	87
<i>Summa Camœna,</i>	237	<i>Thyestæ preces,</i>	138
<i>Summi vertices,</i>	95	<i>Thyestes,</i>	21
<i>Sumnum carmen,</i>	101	<i>Thynæ merces,</i>	79
<i>Superbi Tarquini fasces,</i>	15	<i>Thyoneus cognomen Bacchi,</i>	22
<i>Supinas tollere manus,</i>	94	<i>Thyrus Bacchi hasta,</i>	63
<i>Sylvanus,</i>	102. 131	<i>Tibur seu Tiberis fluvius,</i>	3. 11. 12.
<i>Syrtes,</i>	26. 49. 65. 142		23. 33. 47. 73. 101. 109. 110. 291
		<i>Hermogenes Tigellius Cantor celebris,</i>	162. 166. 170. 173. 190. 195
		<i>Tigris fluvius,</i>	127
		<i>Timogenes Rhetor,</i>	277
		<i>Tisiphone una ex Furiis,</i>	188
		<i>Tithonus Laomedontis filius,</i>	31. 60
			Togæ

T.

T <i>Aberna libraria,</i>	173
<i>Tabula votiva,</i>	8
<i>Tabula peccare vetantes,</i>	281

I N D E X.

Pag.		Pag.		Pag.
103	<i>Togata fabula,</i>	312	<i>Varia urbs Sabinorum,</i>	262
310	<i>Tollere querelas,</i>	259	<i>Varius Poeta Epicus, 9.</i>	190. 194.
102	<i>Torquere mero,</i>	318		290. 302
160	<i>Trabes Cypriae, 160. Hymettia, 62</i>		<i>Vestigalia porrigere,</i>	88
188	<i>Trans pondera dextram porrigere,</i>	250	<i>Velabrum,</i>	213
185	<i>Tremenda cuspi,</i>	115	<i>Velia Lucania oppidum,</i>	254
93-	<i>Trepidare,</i>	48	<i>Velina Tribus,</i>	250
117	<i>Tribus Anticyris caput insanabile,</i>	313	<i>Venafrane olivæ,</i>	219
181	<i>Tricesima Sabbata,</i>	191	<i>Venafrum oppidum,</i>	50. 235
47	<i>Tridates Parthus,</i>	29	<i>Vendere poema,</i>	283
64	<i>Triens,</i>	314	<i>Venena Colchica,</i>	56. 150
01	<i>Triformis Chimæra, 31. 61.</i>	108	<i>Venientes anni,</i>	308
04	<i>Triquetra tellus,</i>	227	<i>Venia indigna Poetis,</i>	311
55	<i>Trochus,</i>	96	<i>Venter partumejus,</i>	151
67	<i>Troja, 12, 13. 71. 115: 128. 154.</i>		<i>Ventis dividere,</i>	143
50		211. 221.	<i>Venuncula uva,</i>	219
31	<i>Troilus,</i>	52	<i>Venus, 7. 17. 19. 23. 24. 34. 35. 36. 51.</i>	
49	<i>Tulli ignobile regnum,</i>	181	81. 84. 85. 87. 93. 97. 100. 105.	
35	<i>L. Volcatius Tullius Consul,</i>	80	116. 121. 122. 125. 128. 155	
83	<i>Tullus & Ancus Romanorum Reges,</i>	117	<i>Venusina sylva,</i>	32
2	<i>Turbo Gladiator,</i>	216	<i>Venusinus colonus,</i>	197
20	<i>Turpis senectæ,</i>	35	<i>Verba male nominata,</i>	86
77	<i>Tusci turba impia vici,</i>	213	<i>Verba serere,</i>	302
16	<i>Tusculum oppidum,</i>	130	<i>Verbenæ,</i>	24. 122
40	<i>Tutus & intra spem veniæ cautus,</i>		<i>Versari intra penetralia Vestæ,</i>	295
05		312	<i>Vertumnus natus iniquus,</i>	229
17	<i>Tyndaride,</i>	119. 161	<i>Vertumnus,</i>	278
12	<i>Tyrrhena progenies, 101. Sigilla,</i>	289	<i>Verus pro æquo,</i>	216. 254
30	<i>Tyrrhenum æquor,</i>	127	<i>Vesperus stella,</i>	52
46	<i>Tyrrhenus parens,</i>	82	<i>Vesta æterna,</i>	75
55	<i>Tyriæ merces, 103. Vestes,</i>	120	<i>Vestæ Templum,</i>	3. 190
63	<i>Tyrtæus Atheniensis Poeta,</i>	317	<i>Vetita legibus alea,</i>	96
87	<i>Tytius Fovis filius,</i>	57. 74. 115	<i>Via Appia,</i>	135. 176. 249. 272
88			<i>Via Minucii,</i>	272
11			<i>Via Sacra,</i>	134. 139. 189
19			<i>Viatica,</i>	292
23			<i>Vicarius,</i>	232
2			<i>Vidua arbores,</i>	114
1			<i>Vietus, i. e. rugosus,</i>	144
5			<i>Vilis hircus,</i>	309
5			<i>Villicus,</i>	262
7			<i>Vina liquere,</i>	14
7			<i>Vindelici populi,</i>	111. 125
8			<i>Vindicta,</i>	231
0			<i>Virga aurea Mercutii, 13. horrida,</i>	28
0			<i>Vir-</i>	

V.

V	<i>Acunæ fanum,</i>	257
	<i>Vacua Romanis vatibus ædes,</i>	295
	<i>Vafrum jus,</i>	204
	<i>Vaga cornix,</i>	98
	<i>Validius pro validius,</i>	315
	<i>Vallum ferre,</i>	141
	<i>Vappa,</i>	161. 162. 176. 210

I N D E X

	Pag.		Pag.
<i>Virgilius Poeta</i> , 5. 28. 123. 290.	302	<i>Ustica cubans</i> ,	22
<i>Virgines lectæ puerique casti</i> ,	153	<i>Utilitas iusti mater</i> & <i>æqui</i> ,	169
<i>Virile pro viriliter</i> ,	308	<i>Utroque pollice laudare</i> ,	274
<i>Viscus Poeta</i> ,	198	<i>Vultur Apulie mons</i> ,	72
<i>Vitæ color</i> , i.e. <i>vivendi ratio</i> ,	198	<i>Vultus nimum lubricus</i> ,	24
<i>Vitreus pontus</i> ,	107	<i>Uxorius</i> ,	4
<i>Vivere filiquis</i> ,	285		
<i>Vivus Cespes</i> ,	124	X.	
<i>Ultimi orbis Britanni</i> ,	139	X <i>Anthus fluvius</i> ,	116
<i>Ulubræ oppidum Latii</i> ,	259		
<i>Ulysses</i> , 9. 149. 150. 212. 224.	250	Z.	
<i>Umbra</i> ,	248		
<i>Unctam convivis præbere aquam</i> ,	202		
<i>Uncti humeri</i> ,	84. 196	Z <i>Ephyrus</i> ,	67. 117
<i>Unctum rectè ponere</i> ,	318	<i>Zethus venator Amphionis fra-</i>	
<i>Unctus pro lautus</i> ,	269	<i>ter</i> ,	273
<i>Voces sacre</i> ,	150	<i>Zona pendula</i> ,	100
<i>Volucer currus</i> ,	237	<i>Zonam perdere</i> ,	292
<i>Urbana diaria</i> ,	263		
<i>Urna pro iudicio</i> ,	198		

F I N I S.

8.
3
69
74
72
24
4

16

17
74-
73
00
92